

108

RUCH FILOZOFICZNY

WYDAWCA I REDAKTOR:

PROF. DR. KAZIMIERZ TWARDOWSKI

SEKRETARKA REDAKCVI:

DRKA DANIELA GROMSKA

T O M X I.

CZASOPISMO WYDAWANE Z ZASIĘKU MINISTERSTWA
WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO.

LWÓW.

CZCIONKAMI PIERWSZEJ ZWIĄZKOWEJ DRUKARNI WE LWOWIE.

1928/9.

SPIS RZECZY.

Artykuły.

	Str.
Jan Łukasiewicz: Wrażenia z VI. Międzynarodowego Zjazdu filozoficznego	1
VI. Międzynarodowy Zjazd filozoficzny	5

Sprawozdania.

Spinoza, Opera (Ignacy Mysłicki)	16 a
Rubczyński W. Filozofia życia duchowego, jego wytrzymałość i ład w świetle doświadczenia i krytyki (T. Strumiłło)	17 b
Ujejski J. O cenę absolutu. Rzec o Hoene-Wrońskim (Wł. Witwicki) .	23 b
Wiegner A. Zagadnienie poznawcze w oświetleniu L. Nelsona (J. Me- tallman)	24 b
Green G. H. Psychanaliza w szkole (St. Baley)	27 a
Mirczuk J. Metageometrija ta jiji znacznina dla teorii prostoru u Kanta (M. Zarycki)	27 b
Psychologies of 1925 (M. Kreutz)	28 a
Goblot E. Traité de logique (I. Dąbska)	29 a
Joly G. Les erreurs philosophiques de M. Einstein. — La relativité générale dans les milieux et dans les systèmes mobiles. — Relativité. La théorie de M. Einstein repose sur un sophisme. — Nouvelle étude physique de l'expérience de M. M. Michelson et Morley. — L'inexac- titude des bases de la théorie de la relativité (Z. Zawirski)	31 a
Dubislav W. Über die Definition (M. Kokoszyńska)	32 a
Oppenheim D. E. Dichtung und Menschenkenntnis. Psychologische Streif- züge durch alte und neue Literatur (L. Blaustein)	33 b

Przegląd czasopism.

Annalen für Philosophie und philosophische Kritik	34 b
Archiv für Geschichte der Philosophie und Soziologie	37 b
Archiv für systematische Philosophie und Soziologie	39 b
Archiv für die gesamte Psychologie	42 a
Archives de Psychologie	46 a
Polskie Archiwum psychologii	48 a
The Journal of Philosophy	48 a
Journal de psychologie normale et pathologique	54 a
Kant-Studien	58 b

	Str.
Kwartalnik filozoficzny	59 b
Mind	60 a
Przegląd filozoficzny	61 a
Revue d'histoire de philosophie	63 a
Revue de métaphysique et de morale	65 b
Revue néo-scholastique de philosophie	70 a
Revue philosophique de la France et de l'Étranger	71 a
Scientia	74 a
Zeitschrift für Psychologie	77 a

Zapiski bibliograficzne	81 b
Wiadomości wydawnicze	141 b
Wykłady, odczyty, referaty	160 a
Organizacje	193 b
Zjazdy	200 b
Konkursy	210 a
Nagrody	211 a
Varia	212 a
Wiadomości osobiste	216 b
Nekrologia	219 a
Książki nadesłane Redakcyi	229 a
Fundusz wydawniczy Ruchu filozoficznego	232 a

Warszawskie Towarzystwo filozoficzne	197 b
Wileńskie Towarzystwo filozoficzne	198 b
Obchód dwudziestopięciolecia Polskiego Towarzystwa filozoficznego	199 a
Koło filozoficzne Studentów Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie	200 a
Zjazd jubileuszowy Towarzystwa im. Kanta	205 a
Zjazd z powodu 250 lecia śmierci Tomasza Hobbes'a	205 b
I. Międzynarodowy Kongres psychologii stosowanej	207 a
VII. Międzynarodowy Zjazd filozoficzny w Oxfordzie	208 b
150-lecie urodzin i 75-lecie śmierci Hoene-Wrońskiego	213 b
W obronie katedr psychologii	214 b
Sprawozdanie Polskiego Towarzystwa filozoficznego za rok 1927	232
Ogłoszenia	240

SPIS WSPÓŁPRACOWNIKÓW

XI. TOMU RUCHU FILOZOFICZNEGO.

Auerbach Walter	59 b
Baley Stefan	27 b, 81 a
Blaustein Leopold	34 b
Błachowski Stefan	227 a

	Str.
Dąbska Izydora	31 a, 74 a
Ginsberg Eugenia	37 b
Jędrzejewska Marya	39 b, 65 b
Kirchner Jerzy	48 a, 64 b, 77 a
Knossow Joachim	61 a
Kokoszyńska Marya	33 b, 69 b
Kreutz Mieczysław	28 b
Łubieński Zbigniew	207 a
Łukasiewicz Jan	1
Łuszczewska Seweryna	54 a
Manthey Franciszek Ks.	42 a
Mehlberg Henryk	71 a
Metallman Józef	27 a
Myślicki Ignacy	17 b
Słoniewska Helena	46 a
Strumiłło Tadeusz	23 b
Witwicki Tadeusz	58 b
Witwicki Władysław	24 b, 204 b, 208 b
Woyczyńska Wiesława	52 a
Zarycki Miron	28 a
Zawirski Zygmunt	32 a

SPIS WSPÓŁPRACOWNIKÓW
XI TOMU KUCHNI KULIOZOFICZNEJ

108

RUCH FILOZOFICZNY

wychodzi w zeszytach objętości co najmniej jednego arkusza. Dziesięć zeszytów tworzy tom.

Wydawca i Redaktor:

Prof. Dr. KAZIMIERZ TWARDOWSKI.

Sekretarka Redakcji: **Drka DANIELA GROMSKA.**

Czasopismo wydawane z zasiłku

Ministerstwa Wyznań religijnych i Oświecenia publicznego.

Adres Redakcji i Administracji „Ruchu Filozoficznego”: Lwów, Uniwersytet. — P. K. O. Nr. 141.901
 Filia Redakcji w Warszawie: Prof. Dr. Wł. Tatarkiewicz, Hortensya 1. — Filia Redakcji w Poznaniu:
 Prof. Dr. Stefan Błachowski, Uniwersytet. — Filia Redakcji w Krakowie: Prof. Dr. W. Rubczyński,
 Jabłonowskich 6. — Filia Redakcji w Wilnie: Prof. Dr. T. Czeżowski, Uniwersytet.
 Składy główne: Księgarnia Gubrynowicza i Syna we Lwowie, plac Kapitulny. — Księgarnia
 Książnicy-Atlasu w Warszawie, Nowy Świat, 59. — Księgarnia Jagiellońska w Krakowie, ul.
 Wiślna, 3. — Księgarnia Fiszera i Majewskiego w Poznaniu, ul. Gwarna, 19. — Księgarnia Ge-
 bethnera & Wolffa i Ski w Wilnie, ul. Mickiewicza 7. — We Francji: Librairie Universelle, Paris,
 18. rue Mabillon. — W Niemczech: Buchhandlung Alfred Lorentz, Leipzig, Kurprinzstr. 10.
 Cena tomu XI. 10 zł., 30 fr. franc., 5 marek niem.

JAN ŁUKASIEWICZ.

Wrażenia z VI. Międzynarodowego Zjazdu Filozoficznego.

Leży przedemną gruba księga, pamiętnik Zjazdu Filozoficznego w Cambridge, Massachusetts¹⁾. Zdawałoby się, że książka ta zawiera wszystko, co można wiedzieć o Zjeździe, bo znajduje się w niej i historia Zjazdu i przemówienia powitalne i pożegnalne, i wreszcie referaty, wygłoszone i niewygłoszone na Zjeździe. A jednak pamiętnik ten jest martwy, jak zresztą każde takie wydawnictwo urzędowe: nie odtwarza życia Zjazdu. Nie informuje nawet, czy i jakie dyskusje odbywały się na posiedzeniach. A już całkiem, rzecz prosta, przemilcza zakulisową stronę Zjazdu: kto z kim się zetknął, o czym kto z kim rozmawiał, komu może jaka myśl nowa przyszła do głowy, iaki był ton ogólny Zjazdu; słowem, pamiętnik pomija to wszystko, co ze zdarzeń zjazdowych ma zawsze wartość największą.

¹⁾ Proceedings of the Sixth International Congress of Philosophy. Harvard University, Cambridge, Mass., U. S. A., September 13—17, 1926. Editor E. S. Brightman. — Longmans, Green and Co., New York, 1927, str. LXXXVII i 716.

— Nie zdołam oczywiście wypełnić tej luki, już choćby dlatego, że byłem obecny jedynie przy końcu Zjazdu. Opowiem tylko o sobie, o tem, co sam widziałem i słyszałem, jakich poznałem ludzi i jakie odniosłem wrażenia z tej części Zjazdu, w której brałem udział.

Obecność na Zjeździe zawdzięczam inicjatywie Polskiego Towarzystwa Filozoficznego we Lwowie, które na wiele miesięcy przed Zjazdem zwróciło się do Wydziału Nauki w Ministerstwie W. R. i O. P. z wnioskiem, by Ministerstwo wysłało swoim kosztem i jako swego delegata kogoś z polskich profesorów filozofii na międzynarodowy Zjazd filozoficzny. Niestety, różne przeszkody i nieporozumienia sprawiły, że dopiero dnia 31. sierpnia 1926 r., a więc na dwa tygodnie przed Zjazdem, otrzymałem z Ministerstwa zapytanie, czy chcę jechać do Ameryki.

Na odpowiedź musiałem zdecydować się w ciągu godziny a sprawy, związane z wyjazdem, musiałem załatwić w ciągu jednego dnia. Udało to się tylko dzięki energicznej pomocy Wydziału Nauki, który nie szczędził wysiłków, by ułatwić mi otrzymanie paszportu, wiz i karty okrętowej, przyznanej mi przez Urząd emigracyjny. Rano dnia 2. września opuściłem Warszawę samolotem, lecącym do Pucka, w Pucku przesiadłem się na hydroplan Junkers'a, zaś w trzy godziny później, po wspaniałym locie ponad Bałtyk i południową Szwecję, znalazłem się w Kopenhadze. Następnego dnia rano wsiadłem na okręt „United States“ linii Skandynawsko - Amerykańskiej, który odpływał właśnie do Ameryki.

Na pokładzie dowiedziałem się, że przybędziemy do portu nowojorskiego za dni dwanaście. Istotnie, dopiero 15. września przedpołudniem wylądowaliśmy w Hoboken, New Jersey. Natychmiast udałem się przez rzekę Hudson do Nowego Jorku i najbliższym ekspresem wyjechałem do Bostonu. Z Bostonu kolej podziemna zawiozła mnie do Uniwersytetu Harvard'a w Cambridge, gdzie odbywał się Zjazd. Był to już wieczór dnia 15. września. Zjazd rozpoczął się 13-go. O trzy dni przybyłem za późno.

Cambridge jest dziś właściwie przedmieściem Bostonu. Boston ma swój własny uniwersytet. Uniwersytet Harvard'a w Cambridge należy do najstarszych i najbogatszych w Ameryce. Powstał, o ile pamiętam, w r. 1636. Czytałem tablicę pamiątkową takiej mniej więcej treści: „Skoro tylko przepłynęliśmy wielką wodę oraz pobudowaliśmy sobie domy i ustanowiliśmy sobie prawa, to pierwszą naszą troską była uprawa nauki, ażeby dzieci nasze nie były pozbawione opieki religijnej“. A więc teologia dała początek temu Uniwersytetowi, jak wielu innym w Europie.

Dziś Uniwersytet Harvard'a obejmuje wszystkie działy wiedzy. Składa się z szeregu budynków, stojących w ogrodach. W budynkach tych mieszczą się zakłady uniwersyteckie i kollegia studenckie. Filozofia zajmuje osobny budynek, zwany „Emerson Hall“. Tuż obok wznosi się wspaniała biblioteka uniwersytecka, fundacya rodziny Widener'a, bogatego Amerykanina, który

zginął na „Titanic'u”. W księżnicy znajdują się osobne gabinety dla profesorów i numerowane stoliki dla starszych studentów. Kto ma taki stolik, może pracować w samej księżnicy i brać sobie sam z półek książki, których potrzebuje. Dzięki uprzejmości dyrektora biblioteki korzystałem przez kilka dni po Zjeździe z takiego stolika i miałem sposobność przejrzeć niektóre nieznanne u nas czasopisma i wydawnictwa amerykańskie. Biblioteka zawiera wszystkie ważniejsze dzieła filozoficzne, nawet i polskie. Nie znalazłem w niej jednak ani „Przeglądu filozoficznego” ani „Ruchu filozoficznego”.

W Uniwersytecie Harvard'a działał w swoim czasie jako docent jeden z najwybitniejszych logików amerykańskich, C. S. Peirce. Również William James i Josiah Royce byli profesorami tegoż Uniwersytetu. Dziś wykładają w nim jako profesorowie między innymi A. N. Whitehead, który wraz z B. Russell'em wydał słynne „Principia Mathematica”, oraz C. I. Lewis, autor teorii „ściślej implikacji”. Jako docent wykladał H. M. Sheffer, odkrywca tych dwu funkcji teorii dedukcji, z których każda wystarcza do zdefiniowania wszystkich innych funkcji tej teorii. Wymieniam oczywiście tych uczonych, którzy mnie interesują jako logika matematycznego.

Do Whitehead'a, siwego starca, nie miałem sposobności się zbliżyć. Mówiono mi, że zajmuje się obecnie metafizyką i filozofią religii. Z Lewis'em, typowym Anglosasem, widziałem się tylko kilka chwil. Śpieszył się z powrotem na lotnisko, bo to były jeszcze ferye wakacyjne. Sheffer nie brał udziału w Zjeździe z powodu choroby w rodzinie. Widziałem się z nim później, dzięki uprzejmemu pośrednictwu dra A. A. Roback'a, psychologa, który życzliwie odnosił się do Polaków, bo rodzice pochodzili z Polski. Roback i Sheffer są to Żydzi. Roback skarżył się, że wobec prądów antysemitycznych, panujących w Uniwersytecie Harvard'a, Żydzi nie mają szans otrzymania katedr. Sheffer już oddawna nic nie publikował, a zajmuje się od wielu lat ogólną teorią systemów dedukcyjnych. Żałuję, że nie mogłem się nic pewnego dowiedzieć o losach Post'a, którego uważam za jednego z najzdolniejszych logików amerykańskich.

Większość uczestników Zjazdu stanowili Amerykanie. Z Europy było tylko kilkadziesiąt osób, między innymi F. C. S. Schiller z Oxfordu, L. Lévy-Bruhl z Paryża, F. Enriques z Rzymu, H. Driesch z Lipska. Był również nasz przyjaciel, prof. K. Vorovka z Pragi, z którym po Zjeździe spędziłem w Cambridge kilka miłych dni. Z Polaków uczestniczyli w Zjeździe oprócz mnie prof. W. M. Kozłowski z Poznania, K. F. Wize z Jeżewa oraz Polak-Amerykanin z dziada i pradziada, ks. J. Rolbiecki, profesor Uniwersytetu katolickiego w Waszyngtonie. W Polsce nigdy nie był, ale po polsku mówi doskonale.

Z pośród gości europejskich najbardziej interesującą postacią był dla mnie prof. H. Weyl z Zurychu. Przyznał w rozmowie ze mną, że usiłowania Hilbert'a i jego szkoły, zmierzające do udowodnienia niesprzeczności matematyki, nie dały dotąd decydującego wyniku, wspominał jednak o mającej się

pojawić pracy J. Neumann'a z Budapesztu, która zdaniem jego sprawę posuwa naprzód. (Praca ta pojawiła się w „Mathematische Zeitschrift“, t. 26, 1927).

Przechodzę do samego Zjazdu. Brałem w nim udział tylko przez dwa dni, 16. i 17. września. Przysłuchiwałem się obradom Sekcji logicznej i chodziłem na posiedzenia ogólne. Zdaję sobie sprawę, jak subiektywne są sądy i oceny, które wygłaszam poniżej, mimo to wypowiadam się z całą szczerością, w nadziei, że nie pozostanie to może bez pożytku.

Niemal wszystko, co słyszałem, zrobiło na mnie wrażenie jak najgorsze. Być może, że trafiłem szczególnie źle. Nie byłem obecny na najciekawszych odczytach Driesch'a, Weyl'a, Whitehead'a, które odbyły się przed moim przyjazdem, jakkolwiek wnoszę dziś po ujrzeniu tych odczytów w druku, że może niewiele byłbym zyskał, gdybym je był usłyszał. Z tego, co usłyszałem, przystość kilka szczegółów.

Na posiedzeniu ogólnym mówił między innymi Bouglé z Sorbony o filozofii i dążeniach pokojowych i E. Becher z Monachium o darwinizmie i stosunkach międzynarodowych. Oba odczyty miały poziom feljetonów dziennikarskich; bo też to były tematy raczej propagandowe, niż naukowe. Becher powiedział, że teorii Darwina o walce o byt i zachowywaniu się przy życiu jednostek najdzielniejszych nie można stosować do społeczeństw ludzkich, bo na wojnie giną właśnie najdzielniejsi, a słabi kryją się na tyłach. Pomyślałem sobie, że gdyby byli Niemcy zwyciężyli, to znalazłby się zapewne filozof niemiecki, któryby powiedział, że zgodnie z teorią Darwina prawo do życia mają najdzielniejsi, a słabi muszą ginąć. W Sekcji logicznej Schiller z Oxfordu usiłował zatrzeć różnicę między „faktami“ a „wartościami“, mówiąc, że fakty stają się wartościami, a wartości faktami. Nic z tego nie rozumiałem i dotąd myślę, że były to chyba igraszki słowne. J. E. Heyde z Gryfii pouczał w duchu filozofii Rehmke'go, jak rozwiązać „ostatecznie“ „zagadnienie poznania“. Kładł nacisk na to, że co jest nierozciąglę, nie może zajmować miejsca w przestrzeni. Przypomniałem mu, że matematycy uważają punkty za nierozciąglę, a jednak wyznaczają im miejsca w przestrzeni. Zdawał się być zdziwiony, oponował miękko, wreszcie powiedział, że radby się w tej sprawie porozumieć ze mną listownie. Dałem mu swój adres. Dotąd nie otrzymałem od niego żadnej wiadomości. Inne odczyty nie były o wiele lepsze, z wyjątkiem jednego może referatu o pewnym znaczeniu pojęcia prawdopodobieństwa, wypowiedzianego przez C. J. Ducasse'a z Providence, Rhode Island.

Ostatniego dnia, w Sekcji logicznej, po pięciu nużących odczytach zawiązała się krótka dyskusja. Zabrałem głos i wypowiedziawszy kilka uwag krytycznych o wygłoszonych referatach, wyraziłem przy końcu zdanie, że zjazdy filozoficzne mają poziom naukowy o wiele niższy od jakichkolwiek innych zjazdów naukowych. Niektórzy potakiwali głowami, naogół jednak miałem wrażenie, że rzucam groch o ścianę.

Jedyna korzyść, jaką wyniosłem z tych obrad, to było utrwalenie się we mnie przekonania, że taka filozofia, jaką się dziś uprawia i jaką się zresztą

uprawiało zawsze, może mieć najrozmaitsze wartości, może podnosić ducha, zaspokajać potrzeby serca, dawać zadowolenie estetyczne, ale nie posiada tej najwyższej wartości, którą według mnie mieć powinna, wartości naukowej. I nie mam nadziei, by filozofowie zdobyli się tak prędko na naukowe opracowanie swych zagadnień. Filozofia bowiem od samego początku obciążona była i jest pierwiastkami pozanaukowymi, zwłaszcza natury teologicznej, a pierwiastki te nie wpływają dodatnio na ścisłość myślenia. Stwierdzić można na każdym niemal kroku, że najwięksi nawet myśliciele, od Platona do Kanta i aż po dzień dzisiejszy, rozważając zagadnienia filozoficzne, myślą mętnie, nieściśle, nienaukowo, a nieraz fantastycznie. Dopóki ich dzieła będą dla nas wzorami i dopóki młode umysły kształcić będziemy na „klasykach“ filozofii, dopóty zdaniem mojem ani filozofia nie zyska na naukowości, ani jej adepci nie nauczą się myśleć poprawnie. Sądzę, że jedyną drogą dla przyszłej filozofii naukowej jest zapomnieć narazie o dotychczasowej filozofii i zacząć całkiem na nowo. Tak jak logika matematyczna powstała i rozwinęła się poza obrębem filozofii i nie zawdzięcza swych pomysłów logice filozoficznej, tak samo w przyszłości może i powinna powstać nowa filozofia naukowa poza obrębem tego wszystkiego, co dzisiaj nosi miano „filozofii“.

Bardziej, niż kiedykolwiek, potrzeba nam dzisiaj, w tych czasach przemówowych, w których żyjemy, myśli filozoficznej tak jasnej i ścisłej i z taką siłą logiki ugruntowanej, by narzuciła się umysłom ludzkim jak prawda matematyczna. Zjazd filozoficzny w Cambridge wykazał, jak mi się wydaje, że filozofia społeczna myśli takiej nie potrafi wytworzyć.

VI. Międzynarodowy Zjazd Filozoficzny¹⁾.

Szósty międzynarodowy Zjazd filozoficzny, który odbył się w Cambridge (Massachusetts) w Stanach Zjednoczonych w dniach od 13. do 17. września 1926 r., zgromadził przeszło 400 uczestników, w tem około 70 z poza Ameryki. W Zjeździe brali też udział Polacy, z których dwaj wygłosili odczyty. Ogółem, pomijając przemówienia okolicznościowe, wygłoszono 101 odczytów.

Zjazd rozpoczął się przemówieniem powitalnem prezesa komitetu organizacyjnego N. M. Butlera. Przemawiali następnie: imieniem Uniwersytetu Harvarda (w którego murach toczyły się obrady Zjazdu) A. L. Lowell, imieniem sekcji wschodniej Amerykańskiego Towarzystwa filozoficznego W. E. Hocking, imieniem sekcji zachodniej R. C. Lodge, imieniem sekcji pacyficznej tegoż Towarzystwa H. W. Stuart. W imieniu delegacji zagranicznych przemawiał Rektor Uniwersytetu paryskiego P. Lapie, dziś już nieżyjący.

Obrady naukowe Zjazdu, zgodnie z programem (zob. Ruch filoz. IX. str. 169), toczyły się w czterech oddziałach, obejmujących po cztery sekcye. Każdy

¹⁾ Niniejsze sprawozdanie opiera się na cytowanym w poprzednim artykule Pamiętniku Zjazdu.

oddział obok posiedzeń sekcyjnych odbywał jedno posiedzenie ogólne. Posiedzenia ogólne przypadły na wieczory 14. i 16. września, oraz na popołudnia 15. i 17. września. W sekcjach obradowano równocześnie przez wszystkie cztery dni.

Oddział A poświęcony był metafizyce wraz z filozofią przyrody, filozofią umysłu i filozofią religii.

I. Na posiedzeniu ogólnym tego oddziału zajęto się hipotezą ewolucji skokowej, jej znaczeniem i obecnym stanem jej uzasadnienia. Pierwszy przemawiał H. Driesch (Lipsk), krytykując hipotezę ewolucji skokowej Lloyda Morgana. Termin „ewolucja skokowa“ (emergent evolution) użyty został po raz pierwszy przez Lewesa na oznaczenie zjawiska powstawania w ciągu procesu ewolucji nowych, niedających się przewidzieć form. Wedle Morgana ewolucja wszechświata jest ewolucją skokową, uwarunkowaną istnieniem Boga jako jedynej aktywności. Driesch uważa hipotezę Morgana za błędną w odniesieniu do świata nieorganicznego, za niemożliwą do sprawdzenia w odniesieniu do świata organicznego. — H. Wildon Carr (Londyn) w odczycie zatytułowanym „Życie i materya“ odrzuca również hipotezę ewolucji skokowej. Pojmuje ją jednak odmiennie niż Driesch, który skłonny był pojęcie ewolucji skokowej w świecie organicznym utożsamiać z bergsonowskim pojęciem ewolucji twórczej. Wedle Carra pojęcia te przeciwstawiają się sobie. Na stanowisku ewolucji twórczej życie i myśl są przejawem siły, działającej w kierunku przeciwnym do kierunku ewolucji kosmicznej, na stanowisku ewolucji skokowej życie i myśl zjawiają się w pewnych określonych fazach ewolucji kosmicznej. — W obronie hipotezy ewolucji skokowej stanął A. O. Lovejoy (Baltimore). Zdaniem jego jednak hipoteza ta nie potrzebuje ani uciekać się do teologicznej koncepcji świata, ani przyjmować jakiegos witalnego rozpadu kosmicznego, lecz może i powinna zjawisko występowania nowych typów — a różnych od tych, których oczekiwaćby należało ze względu na poprzednią fazę rozwojową — tłumaczyć spóźnioną ewolucją integracji siły i materyi. — W. M. Wheeler (Cambridge) mówił o „Ewolucji skokowej w dziedzinie socyalnej“. Zwróciwszy uwagę na płodność hipotezy ewolucji skokowej ze względu na najróżnorodniejsze teorie naukowe (fizykalna teoria kwantów, biologiczna teoria mutacji i i.), zajął się prelegent problemem ewolucji skokowej w odniesieniu do zjawisk życia społecznego.

II. Sekcje oddziału A. Przedmiotem obrad sekcji 1-szej był problem czasu. E. B. Mc Gilvary (Madison) mówił o „Czasie Newtona i Einsteina“. Szereg paradoksów w systemie Einsteina zdaje się wynikać stąd, iż odczytywanie czasu w systemie względności odbywa się przy pomocy zegarów tak samo nastawionych, idących z taką samą szybkością, lecz nie podlegających synchronizmowi Newtona. — H. Weyl (Zurych) wygłosił odczyt p. t. „Stosunki czasowe we wszechświecie, czas właściwy, czas przeżywany i czas metafizyczny“. Do pojęcia czasu właściwego dochodzimy, przedstawiając sobie wszechświat jako linię, której punkty pozostają do siebie w stosunku następstwa i której fragmenty można porównywać zapomocą miar. Czas przeżywany jest ustawicznym „teraz“, wypełnionem zmienną treścią. Syntezą pojęcia czasu właściwego i pojęcia czasu przeżywanego jest pojęcie czasu metafizycznego, jako produkt świadomości, dążącej do uzgodnienia swych indywidualnych doświadczeń z rzeczywistością. — A. N. Whitehead (Cambridge) mówił „O czasie“. Na pojęcie czasu składają się trzy fundamentalne kategorie: nakładanie się jednych zdarzeń na drugie czyli t. zw. supersesya, następnie prehensya, przez co należy rozumieć „określony sposób, w jaki jedno zdarzenie włącza inne w swęj konkretyzacji“, i wreszcie niekompletność, co „znaczy, iż każde zdarzenie niesie w sobie swą przyszłość“. Do tego pojęcia niekompletności nawiązuje referent

pojęcie fizycznej pamięci, przyczynowości oraz obiektywnej nieśmiertelności (w rozumieniu bardzo obszernym). Równoczesne mogą być wszelkie zdarzenia, niezwiązane przyczynowo. To obszerne pojęcie równoczesności umożliwia jego relatywizację. Supersesja zdarzeń nie jest procesem ciągłym; wyraża to referent zdaniem, iż czas jest epochalny. Epochalna teoria czasu jest podstawą teorii kwantów. — W imieniu nieobecnego na kongresie A. Wasiljewa (Kazań i Leningrad) odczytano jego komunikat p. t. „Zdobycze i zagadki filozofii przyrody“. Einsteinowska interpretacja wszechświata, stosująca matematyczną analizę do „czasu-przestrzeni“, przyczyniła się do rozwiązania szeregu zagadnień filozofii przyrody. Niemniej i na jej gruncie próby wyjaśniania kwestyi jakości zmysłowych, pojęcia przeszłości, pojęcia kierunku w przestrzeni i szeregu innych zagadnień natrafiają na liczne, kto wie, czy możliwe do usunięcia trudności. — Obrady sekcji zakończyło przemówienie G. H. Mead'a (Chicago) „O obiektywnej rzeczywistości perspektyw“. Referent przynosi pewne pojęcia filozofii relatywizmu, wypracowanej przez Whiteheada, na gruncie psychologii i socjologii. W miejsce absolutnego czasu i absolutnej przestrzeni relatywizm wprowadza mnogość „perspektyw“, t. j. mnogość systemów czasowo-przestrzennych, przywiązanych do poszczególnych organizmów, które to perspektywy najrozmaiciej się ze sobą łączą. Otóż i w psychologii oraz socjologii należy za punkt wyjścia obrać owe perspektywy, a więc postawy i punkty widzenia jednostek. Społeczeństwo wyłania się z chwili, gdy jednostka potrafi działać nietylko we własnej perspektywie, lecz także w perspektywie innych, zwłaszcza we wspólnej perspektywie grupy społecznej.

Sekcja 2-ga oddziału A poświęcona była filozofii religii ze szczególnym uwzględnieniem wschodniego i zachodniego mistycyzmu. Zdaniem E. D. Starbuck'a (Iowa), przedstawionem w odczycie p. t. „Empiryczne badanie mistycyzmu“, problemy mistycyzmu rozwiązaue być mogą wyłącznie na drodze badania empirycznego. Stwierdziwszy, że do tego celu nadają się doskonale metody psychologii eksperymentalnej, przedstawił prelegent wyniki ankiety, przeprowadzonej wśród studentów psychologii. Wyniki tej ankiety miałyby świadczyć o niższym stopniu inteligencji osobników o usposobieniu mistycznym. — S. Dasgupta (Calcutta), wedle którego mistycyzm jest podstawą życia religijnego wogóle, zajął się, w odczycie „O wschodnim i zachodnim mistycyzmie“, analizą porównawczą prądów mistycznych chrystyanizmu, islamu i hinduizmu, wskazując podobieństwo ich cech istotnych, różniących się tylko sposobem występowania. — H. von Glasenapp (Berlin) mówił o „Tendencjach pragmatystycznych w religii i filozofii Indusów“. Sposób, w jaki ustosunkowują się Indusi zarówno do filozoficznych poglądów na świat jak i do systemów religijnych, do ksiąg i obrzędów świętych, jest wyrazem stanowiska epistemologicznego, zbliżonego do pragmatyzmu, ponieważ także do filozofii fikcyj. Filozofowie indyjscy bowiem przyjmują sprzeczne nieraz poglądy na świat jako zarówno „prawdziwe“; Vedanta i Mahâyâna uczą o „pożytecznych błędach“; wyznawcy religii czczą jako święte księgi, zawierające sprzeczne między sobą „objawienia“. Tego rodzaju postawa wynika z przekonania, że wszelkie poglądy na świat są tylko konstrukcjami pomocniczymi, fikcjami mniej lub więcej praktycznymi, zbliżającymi człowieka do w istocie niepoznawalnego absolutu. — Ch. A. Bennet (New Haven) w odczycie p. t. „Paradoks mistycyzmu“ zwalcza tezę, jakoby mistycyzm był skrajnym sceptycyzmem. Przeżycie mistyczne zakłada tylko jako fazę przygotowawczą zawieszenie metod dyskursywnego poznania. — Na zakończenie wygłosił E. Scribner Ames (Chicago) odczyt p. t. „Mistycy, ich doświadczenia i nauka“, w którym podkreślał konieczność ścisłego odgraniczenia mistyki w sensie wewnętrznego przeżycia od mistyki jako nauki,

W pierwszym znaczeniu mistyka jest przedmiotem doświadczenia i winna być badana przy pomocy metod psychologii narówni z pokrewnymi przeżyciami natury estetycznej, poznawczej i praktycznej.

Sekcja 3-cia Oddziału A była poświęcona filozofii umysłu ze szczególnem uwzględnieniem istoty obcowania między umysłami. P. E. Wheelwright (New York) w odczycie p. t. „Kategoria samotranscendencji jako zasadniczy element pojęcia osobowości“ uważa, iż istotnym składnikiem pojęcia osobowości jest pojęcie samotranscendencji, która polega na dążności każdego indywiduum do odnoszenia się do czegoś poza sobą. Dążność ta objawia się zrazu subiektywnie w uznaniu własnej osobowości, później obiektywnie w uznaniu autonomicznego istnienia innych osobowości. — A. J. Smith (Oxford) wyraża w odczycie „O istocie umysłu i o rzeczywistości naturalnego obcowania umysłów“ przekonanie, że odpowiedzi na pytanie, czym jest umysł, szukać należy nie u myślicieli lecz u poetów. Jako istotną cechę umysłu podaje referent świadomość. — W. M. H. Sheldon (New Haven) broni w odczycie p. t. „Immateryalna rzeczywistość nieduchowa“ tezy powszechnego immateryalizmu, pojętego jako rodzaj energetyzmu. — Wedle H. A. Overstreeta (New York), który wygłosił odczyt p. t. „Tworzenie wspólnoty umysłowej“, indywiduum wogóle nie istnieje. Przekonanie o istnieniu indywiduum jest podobnem złudzeniem jak przekonanie o istnieniu bezwzględnego ruchu. Analizując pojęcie indywiduum, wykrywamy w niem liczne sprzeczności. Odrzućwszy istnienie indywiduum, odrzuca też referent możliwość realnego obcowania umysłowego, przemawia natomiast za rozwojem poczucia tożsamości umysłowej. — Posiedzenie zakończył odczyt W. Durant'a (Brooklyn) p. t. „Czy filozofia jest skazana na zagładę?“, zwrócony głównie przeciw J. Watsonowi, który wychodząc ze stanowiska behaviorystycznego, uważa dni filozofii za policzone. Referent starał się wykazać, że ci, którzy zwalczają filozofię, uprawiają ją sami, popadając w ten sposób nieuchronnie w niekonsekwencyę, i że nie należy obawiać się zaniku filozofii.

Sekcja 4-ta Oddziału A obejmowała tematy dowolne. Pierwszy przemawiał tu E. S. Brightman (Boston), charakteryzując znaczenie filozofa amerykańskiego B. C. Bowne'a (1847—1910) dla spopularyzowania personalizmu w Ameryce. Personalizm przyjmuje, że *być* znaczy to samo co *być osobą*, przyczem może występować jako teoria bądź monistyczna, bądź pluralistyczna. Bowne, a za nim referent reprezentują personalizm pluralistyczny i teistyczny. — R. Müller-Freienfels (Berlin) poruszył „Problem indywidualności“. Starał się wykazać, że indywidualność jest całością, dającą się ująć wyłącznie za pośrednictwem irracjonalnej intuicji; mimo to indywidualność nie jest jakimś chaosem, lecz kategorią ogromnie doniosłą zwłaszcza ze względu na problematy filozofii religii i metafizyki. — E. A. Burt (Chicago) wygłosił referat p. t. „Ewolucja realna a abstrakcyjna“. Rozgraniczenie pojęć ewolucji abstrakcyjnej, t. j. stwierdzającej jedynie porządek obiektywny faz rozwojowych, i ewolucji realnej, t. j. podającej nadto sposób wyłaniania się tych faz, przyczynić się może do wyjaśnienia istotnego znaczenia empiryzmu w badaniach przyrodniczych. — Ostatnie przemówienie wygłosił w tej sekcji G. Vidari (Turyn) p. t. „Stosunek etyki do religii“. Referent rozpatrywał stosunek etyki do religii z punktu widzenia pozytywizmu Comte'a i Spencer'a, z punktu widzenia absolutnego idealizmu Gentile'go oraz z punktu widzenia idealizmu praktycznego. Zdaniem referenta etyka i religia są obok wiedzy i sztuki wytworami umysłu ludzkiego. Etyka jest wytworem umysłu, podporządkowującego się absolutowi jako prawu, religia wyraża dążność umysłu do połączenia się z absolutem.

Oddział B skupiał tematy z zakresu logiki, teorii poznania i filozofii nauki.

I. Na posiedzeniu ogólnem omawiano ciągłość i nieciągłość w naukach. Pierwszy przemawiał F. Enriques (Rzym), wygłaszając odczyt p. t. „Jedność nauki“. O jedności nauki mówić należy w dwóch znaczeniach: w znaczeniu pierwszym ze względu na przedmiot badań naukowych, w znaczeniu drugim ze względu na poznający przedmiot. W znaczeniu pierwszym jedność nauki polega na jedności przedmiotu czyli rzeczywistości, którą pojąć musimy jako zbiór wzajemnie zależnych zjawisk. Jedność nauki w drugim znaczeniu, ujawniająca się we wzajemnej zależności historycznego rozwoju badań naukowych, polega na jedności samego rozumu. — „O różnicy i związku między naukami“ mówił E. Becher (Monachium). Trzy momenty decydują o charakterze każdej nauki: a) przedmiot, b) metoda uwarunkowana naturą przedmiotu, c) założenia logiczne. Stosunek więc wzajemny nauk zależy od podobieństwa lub niepodobieństwa wymienionych czynników. W sposób naturalny dzielą się z tego względu nauki na realne i idealne. — W. E. Hocking (Cambridge) w odczycie p. t. „Umysł i quasi-umysł“ zastanawia się nad pytaniem, o ile umysł może być dla siebie samego przedmiotem. W ścisłym tego słowa znaczeniu przedmiot poznania nie może nigdy stać się przedmiotem poznania. Wysiłek, by uczynić umysł przedmiotem badań, prowadzi do wytworzenia systemu przedmiotów zastępczych, praktycznie równoważnych umysłowi quasi-umysłów.

II. Sekcja Oddziału B. Sekcja 1-sza była poświęcona dyskusji na temat: „Dane zmysłowe i przedmioty nauki — ich wzajemny stosunek“. E. Wind (Chapel Hill) w odczycie „Eksperyment i metafizyka“ starał się wykazać, że nawet czynność fizykalnego mierzenia zakłada pewne momenty metafizyczne. — G. Dawes Hicks (Londyn) wygłosił rzecz p. t. „Jakości zmysłowe a przedmioty materialne“. Jakości zmysłowe są cechami przedmiotów a nie przedmiotami istniejącymi. Uważanie jakości zmysłowych za przedmioty istniejące prowadzi do licznych, trudnych do przyjęcia konsekwencji, tak w odniesieniu do natury i powstania tych jakości jak i co do ich stosunku do przedmiotów spostrzeżenia. Na tem stanowisku niepodobna wytłumaczyć, w jaki sposób, spostrzegając jakości, poznajemy przedmiot. — B. Bauch (Jena) miał referat p. t. „Stanowisko i wzajemny stosunek zmysłowości i przedmiotu nauki“. Poznanie zmysłowe jest nie tylko psychologicznym lecz także przedmiotowym punktem wyjścia wszystkich nauk, nie wyłączając matematyki. Każda nauka przezwycięża poznanie zmysłowe, aby znowu móc się niem posłużyć dzięki zastosowaniu kategorii, które subiektywnym wrażeniom zmysłowym udzielają obiektywnego waloru. — H. Chapman Brown (Palo Alto) wystąpił w odczycie „Dlaczego obrazy zmysłowe?“ przeciw przyjmowaniu obrazów zmysłowych jako przedmiotów swoistego rodzaju czy to fizycznych czy psychicznych, opierając się na analizie procesu widzenia przedmiotu, dokonanej ze strony psychologicznej, fizjologicznej i fizykalnej. Owe obrazy zmysłowe nie pozostają w stosunkach przestrzennych ani ze sobą ani z odpowiadającymi im przedmiotami; nie można też z różności obrazów zmysłowych wnosić o różności przedmiotów widzianych. — J. Gibson Hume (Toronto) przedstawił rzecz p. t. „Wszechświat konkretny“. Zajął się pojęciami czasu, przestrzeni, substancji i przyczynowości oraz ich stosunkiem do przedmiotów doświadczenia zewnętrznego. Poddał nadto rozbirowi pojęcie podmiotu i zastanawiał się nad pytaniem, w jakim stosunku pozostaje działanie podmiotu do działania przyczyny w świecie fizykalnym.

Sekcja 2-ga Oddziału B poświęcona była kwestji subsystencji i essencji w bieżącej logice i teorii poznania. Pierwszy przemawiał R. W. Sellars (Ann Arbor) p. t. „Essencja i egzystencja w świetle krytycznego realizmu“. Problem uniwersaliów tkwi u podstaw wszystkich ważniejszych kierunków nowożytnej myśli filozoficznej. Na stanowisku krytycznego realizmu essencjom, będącym treściami

logicznymi, przy pomocy których myśl ujmuje przedmioty realne, nie przysługuje rzeczywiste istnienie. — R. F. A. Hoernlé (Johannesburg) w odczycie p. t. „Egzystencja i subsystemy w współczesnej logice i teorii poznania“ pragnął dać przegląd głównych problematów, związanych z kwestią istnienia. Dokonawszy podziału sposobów bycia na egzystencję i subsystemy, podkreślił rolę meinsonowskiej teorii przedmiotów, na której gruncie można mówić o realności przedmiotów nieistniejących. W ostatniej części odczytu podniósł prelegent szereg zagadnień szczegółowych jako to: czy istnieje świat jako całość, czy essencja implikuje egzystencję, jaka jest funkcja łącznika „jest“ i t. p. — M. Geiger (Getynga) wygłosił odczyt p. t. „Postawa filozoficzna a problem subsystemy i essencji“. Różnice w sposobie rozwiązywania problemu essencji i subsystemy są wynikiem różnic w ogólnej postawie filozoficznej. Nastawienie naturalistyczne wiedzie nieuchronnie do nominalizmu, nastawienie fenomenologiczne do realizmu. Rozstrzygnięcie sporu leży nie na drodze analizy przytaczanych przez obie strony dowodów, lecz na drodze rozważenia słuszności stanowiska filozoficznego, warunkującego owe dowody. — W. A. Moore (Chicago), w odczycie „Subsystemy i egzystencja w neorealizmie“, sądził, iż, aby uniknąć trudności, związanych z subiektywno-objektywną teorią przedmiotów, trzeba przyjąć klasę przedmiotów, obejmującą wszystkie możliwe przedmioty myśli. Przyjęcie takiej klasy jednak prowadzi do pewnych trudności, zawartych np. w pytaniu, czy klasa ta obejmuje także myśl, która ją myśli. Ponadto powracają wątpliwości, jak definiować stosunek podmiotu nieistniejącego do istniejącego i t. p. Trudności te można jednak usunąć, jeśli przestanie się przeciwstawiać egzystencję essencji, podciągając obie te kategorie pod wspólną klasę znaczeń.

Sekcja 3-cia Oddziału B zajęła się kwestią znaczenia, które posiada rozróżnienie sądów o istnieniu i sądów o wartości dla logiki i teorii poznania. W. M. Urban (Hannover, Stany Zjednoczone) w odczycie „Wartość, logika i rzeczywistość“ sądzi, iż wartość nie jest czemś wniesionem w rzeczywistość, lecz jest istotnym składnikiem przedmiotów. Stąd wszelkie poznanie zakłada sądy o wartości. Logika, interesując się nie treścią, lecz formą naszych poznań, nie zajmuje się sądami o wartości, które są takimi właśnie ze względu na treść. — Zdaniem F. C. S. Schiller'a (Oxford), wyrażonem w odczycie „Fakt i wartość“, nie należy przeciwstawiać sobie faktów i wartości. Sądząc o faktach, przekonani jesteśmy o tem, że sąd, który wydajemy, jest „lepszy“ od wszystkich innych możliwych sądów. Fakty nie są niczem innym jak ukrytymi wartościami. Stają się wartościami jawnymi i być niemi przestają zależnie od potrzeb poznającego podmiotu. — L. J. Russell (Birmingham) mówił „O wartości i istnieniu“. Wartość jest warunkiem poznania rzeczywistości, warunkiem wszelkiego doświadczenia. Wartościami bowiem są tkwiące u podstaw każdej teorii ostateczne postulaty, t. j. twierdzenia ani oczywiste, ani konieczne, przyjęte a priori i funkcjonujące tak, jakgdyby wymienione cechy im przysługiwały. Wartości jako postulaty wymagają jednakowoż sprawdzenia przez fakty. Stąd ich charakter względny. — Na zakończenie A. P. Brogan (Austin) przedstawił „Wnioski meliorystyczne, dotyczące wzajemnego stosunku wartości i istnienia“. Na stanowisku teorii melioryzmu wartość nie jest czemś, coby się dołączało do istnienia lub jemu przeciwstawiało, lecz jest ona stosunkiem między przedmiotami istniejącymi, stosunkiem podobnym do stosunku przyczynowego i t. p. Sądy o wartości zaliczyć należy jako formę swoistą obok znanych już form do klasy sądów, wyodrębnionych na podstawie relacji.

Sekcja 4-ta Oddziału B obejmowała tematy dowolne. J. E. Heyde (Greifswald) w odczycie p. t. „Problem poznania w świetle filozofii Jana Rehm-

kego“ przedstawił epistemologiczne poglądy Rehmkego, dające się streścić w następujących тезach: 1° Świat poznania jest jeden; 2° Istnieją dwa sposoby rozważania go. Obie te tezy wynikają z naczelnej zasady: Istnieją dwa w istocie swej różne lecz nierozdzielone światy: świat materialny przedmiotów przywiązanych do miejsca i świat niematerialny nie przywiązanych do miejsca świadomości. — W. M. Koźłowski (Poznań) wygłosił odczyt p. t. „Myśl rozważana jako czyn a pewniki logiczne“. Prelegent rozróżnia myślenie kontemplacyjne i skuteczne. Kryterium wartości pierwszego jest zadowolenie wewnętrzne z jego wytworu, drugiego skuteczność zdeterminowanego przez myślenie czynu. Myślenie logiczne jest myśleniem skutecznym. Myślenie skuteczne powstaje podobnie z myślenia kojarzeniowego, jak ruch dowolny z odruchów. Pewniki logiczne są wyrazem przystosowania się dyskursywnego myślenia skutecznego do postulatów wiedzy. — A. E. Heath (Swansea) mówił „O pojęciu zrozumiałości w myśleniu naukowym“. Jednym z postulatów, tkwiących u podstaw nauki, jest wymaganie, by ona czyniła przyrodę zrozumiałą. Postulat ten zakłada: 1. że istnieje w przyrodzie jakiś porządek, 2. że ten porządek można odkryć. Założenie drugie zakłada znów następujące twierdzenia: a) prawa, rządzące w świecie, nie są ani zbyt liczne, ani zbyt skomplikowane, b) w wszechświecie można wyróżnić zjawiska indywidualne (w przeciwnym razie abstrakcja byłaby niemożliwa), c) doznajemy wrażen w takim porządku, że odkrycie praw rządzących jest rzeczą możliwą. — K. Vorovka (Praga) wygłosił referat p. t. „Analiza stosunku przyczynowego przy pomocy pojęcia działania dostatecznego“. Wychodząc z założenia, że błędne jest stanowisko Macha, rugujące z nauki prawa przyczynowe, referent przedstawił próbę przystosowania pojęcia przyczynowości do potrzeb metodologii nauk empirycznych. — C. J. Ducas (Providence) mówił „O pewnem zaniedbanem znaczeniu prawdopodobieństwa“; starał się sprowadzić prawdopodobieństwo do względnej możliwości, którą określał przy pomocy pojęcia przyczynowości. — Wreszcie H. M. Scheffer (Cambridge) przedstawił rzecz p. t. „Względność znakowa“; podał w niej rozważania z dziedziny systemów dedukcyjnych, pokrewne teorii względności w fizyce a prowadzące do teorii względności znaków, w której chodzi o konsekwencye niektórych uogólnień strukturalnych.

Oddział C zajmował się etyką i teorią wartości, filozofią społeczną i estetyką.

I. Posiedzenie ogólne miało za temat „Filozofię i stosunki międzynarodowe“. Po kilku słowach profesora Urban'a, poświęconych pamięci Rudolfa Euckena, pioniera idei pacyfistycznej, wygłosił M. Ch. Bouglé (Paryż) odczyt p. t. „Oryentacja filozofii a przygotowywanie pokoju“. Filozofia, której cechą istotną jest dążność do systemizacji wiedzy ogólnoludzkiej, jest z natury swej międzynarodowa, filozof natomiast jako reprezentant kultury pewnej rasy resp. pewnego narodu łatwo popaść może w skrajny indywidualizm narodowościowy. Potężniejący jednak duch demokratyczny sprzyja filozofii w walce z instynktami naturalistycznymi i nacyonalistycznymi istoty ludzkiej. — E. Becher (Monachium) w odczycie „Darwinizm i stosunki międzynarodowe“ poddaje krytyce darwinistyczne usprawiedliwianie wojny. Hipoteza Darwina, że walka o byt jest czynnikiem dodatnim, dzięki temu, iż ulegają w niej tylko organizmy źle przystosowane, a organizmy doskonalsze zdobywają sobie lepsze warunki rozwoju, zawodzi zupełnie w zastosowaniu do stosunków międzynarodowych. W wojnach bowiem między narodami cywilizowanymi ulegają często nie najsłabsze, lecz najwyższej rozwinięte organizmy społeczne. — „O filozofii w stosunkach międzynarodowych“ mówił C. Alberini (Buenos Aires), wywodząc, że nacyonalizm i internacyonalizm tworzą specjalny

przykład zagadnienia stosunków, zachodzących między szczegółem a ogółem w zakresie teorii wartości. — R. Pound (Cambridge) przedstawił referat „O udziale filozofii w prawie międzynarodowym“. Wyróżniwszy w dziejach prawa międzynarodowego okres autorytetu, okres racjonalizmu i okres empiryzmu, referent twierdził, że metodą rozwiązania aktualnego zagadnienia, w jaki sposób pogodzić sprzeczne dążności różnych społeczeństw, może być tylko metoda empiryczno-racjonalna. — Na zakończenie posiedzenia ogólnego tego oddziału F. C. S. Schiller (Oxford), G. Kuwaki (Tokio) i N. Hartmann (Kolonja) odczytali komunikaty na temat „Filozofia i stosunki międzynarodowe“, w których podkreślali — każdy ze swego punktu widzenia — wielką doniosłość filozofii dla przewyciężenia nacjonalizmu i separatyzmu narodowego i dla wytworzenia ducha wzajemnego porozumienia.

II. Sekcja Oddziału C. Sekcja 1-sza była poświęcona zagadnieniu podstawy obiektywnych sądów w etyce. J. A. Ryan (Washington) jest zdania, że obiektywność sądów etycznych uwarunkowana jest ich przedmiotem, którym są obiektywne stosunki między człowiekiem a innymi przedmiotami. Stosunki te zaś są obiektywne dzięki stałości natury ludzkiej, o ile tylko zostały w sposób właściwy określone przez rozum. — Zdaniem L. Lévy-Bruhl'a (Paryż) obiektywnej podstawy sądów etycznych szukać należy w stosunkach społecznych, panujących w danym środowisku ludzi. Najbliższym więc zadaniem etyki winna być analiza socjologiczna zjawisk moralnych. — W. D. Ross (Oxford), stwierdziwszy, iż przez podstawę rozumieć należy podstawę logiczną i że obiektywne jest to, co jest prawdą niezależnie od psychicznych reakcyj sądzącego podmiotu, stawia sobie następujące zagadnienia: 1) czy istnieją cechy moralne niezależnie od sądzącego podmiotu; 2) jeśli tak, czy można wykryć, czemu te cechy przysługują; 3) czy sądy nasze, orzekające te cechy, są bezpośrednie czy wywnioskowane, czy też częścią bezpośrednią częścią wywnioskowaną; 4) jeśli są wywnioskowane, to z jakich przesłanek wynikają? Referent ogranicza swą analizę do sądów o formie „X jest dobre“ i dochodzi do wniosków: 1) że cecha dobroci jest obiektywna; 2) że istnieją przedmioty, co do których wszyscy się godzą, iż cecha dobroci im przysługuje (cnota, poznanie, przyjemność); 3) że sądy, orzekające tę cechę, po części są wywnioskowane; 4) że wnioski te opierać się muszą na różnych terminach średnich i dotyczą jedynie tego, co jest dobre jako środek a nie tego, co jest dobre samo w sobie. — M. W. Calkins (Wellesley) sądzi, że jakkolwiek ze względu na wchodzące w grę czynniki emocjonalne moralność jest nieuchronnie subiektywna, niemniej przeto sądom etycznym przysługuje w pewnym znaczeniu cecha obiektywności. Obiektywność ta polega na względnej powszechności sądów etycznych. — Wedle G. P. Adams'a (Berkeley) tendencji wiedzy współczesnej, by ograniczyć poznanie obiektywne do poznania teoretycznego, bezwzględnie przeprowadzić nie można. Sądom natury praktycznej przysługuje również pewnego rodzaju obiektywność, zwłaszcza ze względu na to, że wszelkie zainteresowania praktyczne odnoszą się do specyficznych przedmiotów i są przez te przedmioty zdeterminowane.

Sekcja 2-ga Oddziału C poświęcona była estetyce. Po przemówieniu S. E. Peppera (Berkeley), który opisywał doświadczenie estetyczne, wygłosił N. Hartmann (Kolonja) odczyt „O stanowisku wartości estetycznych w świecie wartości wogóle“. Wartości estetyczne nie są wartościami przeżyć estetycznych, lecz przedmiotów tych przeżyć. Nie są to jednak wartości przedmiotu jako takiego, lecz przedmiotu, o ile jest przedmiotem danego aktu. Od wartości etycznych różnią się wartości estetyczne swym charakterem względnym i tem, że w świecie realnym mogą być tylko ujawnione, nigdy urzeczywistnione. Autonomię i niezależność posia-

dają wartości estetyczne w świecie idealnym, który jest ich światem właściwym. — De Witt H. Parker (Ann Arbor) w odczycie p. t. „Zaspokajanie pragnień i intuicya w sztuce“ krytykuje jako zbyt jednostronne zarówno stanowisko intelektualistyczne (Croce), wedle którego sztuka jest poznaniem, jak i emocjonalistyczne (Freud), wedle którego punktem wyjścia dzieła sztuki jest chęć zaspokojenia pożądania. — T. Yamada (Tokio), mówiąc „O estetyce dramatu japońskiego No“, charakteryzuje ten typ dramatu jako rodzaj sztuki naśladowniczej, wyrażającej w sposób symboliczny naczelną tezę filozofii buddyzmu. — Wedle I. G. Campbell'a (Aurora), który mówił „O obiektywnej formie i jej roli w estetyce“, element subiektywny nie jest czynnikiem dominującym w wyrazie artystycznym. Analiza dzieł sztuki wykazuje, że istnieją pewne stałe formy i ich kombinacje, powtarzające się w najróżnorodniejszych twórcach artystycznych.

Sekcja 3-cia Oddziału C, której obrady miały być poświęcone wyłącznie filozofii prawa, objęła jeszcze dwa referaty z zakresu estetyki. W pierwszym z nich, zatytułowanym „Podstawy estetyki“, E. Puffer Howes (Northampton) wyraziła zdanie, że piękne są te przedmioty, które doprowadzają osobę przeżywającą je do stanu pewnej jedności i samo-zupełności, polegającego na odzyskaniu równowagi po odchyleniach, wywołanych szczegółami przedmiotu przeżywanego. — Drugi z tych referatów wygłosił M. Geiger (Getynga) p. t. „Powierzchnowe i głębokie oddziaływanie sztuki“. Referent wywodził, że celem sztuki nie jest przyjemność, która należy do sfery witalnej i jest czemś subiektywnym, lecz szczęście, które należy do sfery personalnej i obchodzi całą ludzkość. Dzieło sztuki winno być syntezą elementu witalnego i personalnego. — Do właściwego tematu sekcji przystąpił M. R. Cohen (New York) w odczycie p. t. „Pozytywizm i granice idealizmu w filozofii prawa“. Skrajne napozór przeciwieństwo pozytywizmu i idealizmu w filozofii prawa znika, jeśli się zważy, jak mało różni się pozytywizm, uznający zasady moralne za źródło prawa, od idealizmu, przyjmującego konieczność ograniczenia sprawiedliwości, o ile stosuje się ona do spraw ludzkich czy to w dziedzinie życia społecznego czy międzynarodowego. — Następnie przedstawił F. de Los Rios (Granada) referat p. t. „Charakter religijny prawodawstwa kolonialnego Hiszpanii w wieku XVI.“, w którym ilustrował przy pomocy tego prawodawstwa fakt, że istnieje ścisła i istotna analogia pomiędzy państwem i kościołem co do ich prawniczej i politycznej struktury, która to analogia sprawia, że organizacja państwa przybiera niekiedy charakter organizacji kościelnej.

Sekcja 4-ta Oddziału C obejmowała tematy różnorodne. Mówiła tu H. D. Oakeley (Londyn) „O perspektywizmie w etyce“. Perspektywizm czyli pogląd, że każdej jednostce odpowiada swoisty, jej tylko dostępny świat doświadczenia, uwarunkowany położeniem tej jednostki w wszechświecie, pozwala pogodzić stanowisko obiektywistyczne w etyce i wogóle w teorii wartości ze stanowiskiem relatywistycznym: w każdym świecie indywidualnym wartości posiadają charakter absolutny, ale zarazem są one wraz ze światem indywidualnym, do którego należą, zależne od jednostki, więc względne. — P. Lapie (Paryż) mówił „O wychowaniu moralnym w szkołach francuskich“, podkreślając jego niezależność od postulatów religijnych i metafizycznych. — G. Tauro (Cagliari) charakteryzował pedagogikę, szkoły i wychowanie w nowej Italii. — J. B. Kozák (Praga) w odczycie p. t. „Podstawa sądów obiektywnych w etyce“ powrócił do zagadnienia sekcji 1-szej. Zdaniem referenta wszystkie sądy obiektywne uwarunkowane są bezpośrednio lub pośrednio, w sposób jawny lub ukryty przez fakty. Podobnie ma się rzecz z sądami etycznymi. Podstawy obiektywności tych sądów szukać należy w porządku moralnym, tkwiącym u podstaw doświadczenia moralnego, analogicznie do porządku

naturalnego, warunkującego prawa nauk przyrodniczych. — W końcu K. Wize (Poznań) w odczycie „Kategorie etyczne i cnoty“ wykazywał, nawiązując do Renouvier'a, że punktem wyjścia różnych postaci dobra są kategorie logiczne, zaś cnoty kardynalne mają swe źródło w danych psychologicznych.

Oddział D zajmował się historią filozofii.

I. Obrady posiedzenia ogólnego dotyczyły roli filozofii w dziejach cywilizacji. Wedle H. O. Taylora (New York) rola filozofii w dziejach cywilizacji polega na tem, iż filozofia, odpowiadając dążności umysłu ludzkiego do posiadania prawdy, usiłuje w każdej fazie dziejów osiągnąć i sformułować ostateczne prawdy racjonalne, dotyczące zagadnień, które kolejno absorbowały umysł ludzki. Tezę swą ilustrował prelegent krótkim przeglądem dziejów filozofii. — E. Gilson (Paryż) scharakteryzował trzy możliwe poglądy na rolę filozofii w dziejach cywilizacji. Wedle 1-szego z nich filozofia jest wyrazem ideologicznym każdoczesnego stanu cywilizacji; wedle 2-giego filozofia tworzy każdoczesny stan cywilizacji; wedle 3-ciego filozofia, jako wyraz prawd bezczasowych, nie jest ani skutkiem ani przyczyną cywilizacji, lecz czemś transcendentnem ze względu na każdoczesny stan cywilizacji. W syntezie tych trzech niewykluczających się stanowisk widzi prelegent właściwe rozwiązanie problemu. — Zdaniem J. Dewey'a (New-York) znaczenie filozofii nie polega na tem, jakoby mogła ona posiadać jakąś prawdę bezwzględną, lecz na tem, że porządkuje ona i wyraża pewien system wartości kulturalnych. Probierną siłą i rzetelnością każdej cywilizacji jest jej zdolność wypowiedzenia się w filozofii. — S. Radhakrishnan (Calcutta) nie mówił, na czym polega, lecz na czym polegać powinna rola filozofii w cywilizacji, zwłaszcza w dobie obecnej, w której runęły już stare systemy metafizyczne, moralne i społeczne, obalone postępowaniem nowoczesnej wiedzy. — Obrady posiedzenia ogólnego zakończył referat B. Croce'go (Neapol) p. t. „Współczesna koncepcja filozofii“, zbliżony tendencją swą do przemówienia Dewey'a.

II. Posiedzenia sekcyjne Oddziału D. Sekcja 1-sza poświęcona filozofii starożytnej, roztrząsała kwestję sokratycznych i platońskich pierwiastków w poglądach, zawartych w dialogach platońskich. Po przedstawieniu przez W. D. Rossa (Oxford) poglądów nieobecnego J. Burnet'a (Edinburgh), który skłonny jest widzieć w dialogach platońskich wierne odtworzenie nauki Sokratesa, wygłosił R. C. Lodge (Winnipeg) odczyt p. t. „O nowej hipotezie dotyczącej platońskiego Sokratesa“. Zdaniem referenta równoległość rozwoju nauki platońskiej z rozwojem myśli Sokratesa w szeregu dialogów, tudzież sprzeczności w charakteryzowaniu roli Sokratesa, widoczne przy porównaniu Teajteta, Fedona, Fajdrosa, Republiki i Filebosa, przemawiają przeciw hipotezie Burnet'a, a za stanowiskiem, wedle którego Platon przez usta Sokratesa wypowiada swe własne, oryginalne poglądy. — L. Robin (Paryż) w odczycie „O Fedonie“ przytacza szereg argumentów, przemawiających za tem, że wbrew opinii Burnet'a Fedon nie jest ani sprawozdaniem z ostatniej rozmowy Sokratesa, ani nawet wiernym przedstawieniem jego poglądów, lecz fikcją, zawierającą wyłącznie platoński Traktat o duszy. — P. Shorey (Chicago), zajmując w odczycie p. t. „Problem pierwiastków sokratycznych w Platonie“ stanowisko zgodne ze stanowiskiem poprzednich mowców, kładzie nacisk na charakter literacki dialogów i na świadectwo Arystotelesa jako na momenty, przemawiające przeciw temu, jakoby Sokrates był ojcem nauki o ideach. — W. A. Heidel (Middleton) w odczycie „Eksperyment krzyżowy“ skłonny byłby przyjąć hipotezę Burnet'a, stwierdza jednak niemożliwość przeprowadzenia jakiegoś „experimentum crucis“, któreby ostatecznie pozwoliło rozwiązać problem elementu sokratycznego w filozofii Platona.

Sekcja 2-ga zajmowała się filozofią średniowieczną ze szczególnem uwzględnieniem zagadnienia stworzenia świata. Pierwszy przemawiał W. Turner (Buffalo) na temat „Racjonalizm i mistycyzm w filozofii scholastycznej“, przeciwstawiając sobie w krótkim rzucie oka na rozwój filozofii średniowiecznej oba wymienione kierunki. — Następnie E. Gilson (Paryż) wygłosił referat p. t. „Studjum filozofii arabskich i jego rola w interpretowaniu scholastyki“. Zaznaczywszy, że historycy filozofii pojmują naogół zbyt ciasno rolę filozofii arabskiej w wiekach średnich, stwierdził referent 1) iż wpływ filozofów arabskich nie kończy się z wiekiem XIII., lecz sięga poprzez całe wieki średnie aż do renesansu, 2) że błędne jest mniemanie, jakoby w kształtowaniu się systemów scholastycznych mniejszą rolę odegrał Avicenna niż Averroes. — T. de Boer (Amsterdam) mówił „O muzułmańskich teoriach stworzenia świata“. Teoryj takich rozróżnił cztery: według Koranu Bóg stworzył świat przez swoją wolę, według Mutazylitów przez swoją mądrość, według mistyków przez swoją miłość a według filozofów przez akt intelektualny. — H. A. Wolfson (Cambridge) przedstawił rzecz p. t. „Zagadnienie początku materii w średniowiecznej filozofii żydowskiej i jego analogia z współczesnem zagadnieniem początku życia“. Filozofowie żydowscy wyznawali w wiekach średnich jeden z trzech poglądów na zagadnienie stworzenia materii: 1) Materia została stworzona przez Boga z niczego, 2) materia istnieje odwiecznie obok Boga, 3) materia wyłoniła się (drogą emanacji) z istoty Boga. Różnym postaciom, które przybrała teoria emanacji materii, można przyporządkować różne współczesne teorie, dotyczące powstania życia.

Sekcja 3-cia objęła tematy z zakresu historii filozofii nowożytnej ze szczególnem uwzględnieniem neoscholastyki. M. A. Ayni (Konstantynopol) przedstawił i ilustrował licznymi cytataми poglądy Ismaïla Hakki (1644—1719), jedyne — jego zdaniem — prawdziwego filozofa Turcyi. — „O neoscholastycznej teorii poznania“ mówił L. Noël (Lowanium). Neoscholastycyzm nie ogranicza się do pogłębiania historycznej znajomości filozofii średniowiecznej, lecz posługuje się jej zdobyczami w celu rozwiązania szeregu zagadnień filozofii współczesnej. Zwłaszcza neoscholastyczna teoria poznania, w tendencji swej bliska kierunkom realistycznym, wnosi do filozofii współczesnej szereg pojęć i poglądów właściwych teoriom epistemologicznym pisarzy scholastycznych średniowiecza. — J. H. Ryan (Washington) w odczycie p. t. „Neoscholastycyzm jako filozofia współczesna“ stwierdza, iż, nie będąc kierunkiem eklektycznym, łączy neoscholastycyzm, jako filozofia skończoności i nieskończoności, neoidealizm z neorealizmem. — B. Rand (Cambridge) podał komunikat o bliskim ukazaniu się w druku korespondencji Locke'a z Clarkiem, obejmującej blisko 200 listów. — W odczycie „Filozofia Oktawy Hamelin'a“ przedstawił L. Robin (Paryż) niedosyć jego zdaniem znane poglądy filozoficzne Hamelin'a, zawarte zwłaszcza w dziele „Essai sur les éléments principaux de la représentation“, a nawiązujące w znacznej mierze do neokrytycyzmu Renouvier'a i filozofii Hegla.

Sekcja 4-ta, poświęcona współczesnym prądom filozoficznym w różnych krajach, odbyła dwa posiedzenia. Na pierwszym mówili; J. Laird (Aberdeen) o współczesnej filozofii brytyjskiej, F. Thilly (Ithaca) o współczesnej filozofii w Ameryce, R. Piccoli (Neapol) o współczesnych dążnościach filozofii włoskiej. Na posiedzeniu drugim wygłosili odczyty: F. de Los Rios (Granada) o obecnym stanie filozofii w Hiszpanii, C. Alberini (Buenos Aires) o współczesnych dążnościach filozoficznych w południowej Ameryce ze szczególnem uwzględnieniem Argentyny, E. Beecher (Monachium) o współczesnych prądach w filozofii niemieckiej, G. Kuwaki (Tokio) o kierunkach filozoficznych w Japonii, C. Bouglé (Paryż)

o filozofii we Francji i ruchu socyologicznym, S. Radhakrishnan (Calcutta) o zagadnieniach, związanych z pojęciem „Maya“, F. Pelikan (Praga) o czeskiej myśli narodowej.

Po południu ostatniego dnia Zjazdu odbyło się zebranie administracyjne, na którym wyrażono podziękowanie organizatorom Zjazdu i uchwalono, że następny, siódmy międzynarodowy kongres filozoficzny odbędzie się w Oxfordzie w 1930 r. Tegoż dnia wieczór raz jeszcze zgromadzili się uczestnicy Zjazdu na obiedzie, wydanym przez rząd stanu Massachusetts; w czasie tego obiadu przemawiali: prezydent senatu stanu Massachusetts, Wellington Wells, S. Dasgupta (Calcutta), H. Driesch (Lipsk), F. Enriques (Rzym), W. M. Kozłowski (Poznań), L. Lévy Bruhl (Paryż), R. Pound (Cambridge), J. A. Smith (Oxford) i W. P. Montague (New York).

SPRAWOZDANIA.

Spinoza. Opera, im Auftrag der Heidelberger Akademie der Wissenschaften herausgegeben von Carl Gebhardt, Heidelberg, Carl Winters Universitätsbuchhandlung, b. r. Tom I: Korte Verhandeling, Renati des Cartes Principia Philosophiae, Compendium grammatices linguae hebraeae, str. 631; tom II: Tractatus de intellectus emendatione, Ethica, str. 392; tom III: Tractatus theol.-politicus, Tractatus politicus, str. 431; tom IV: Epistolae, van den Regenboog, van Kanssen, str. 447.

Dopiero w drugiej połowie XIX-go wieku znalazła zastosowanie do pism nowożytnych filozofów filologiczno historyczna krytyka tekstu, stosowana od czasu humanistów do pism klasycznej starożytności. Niemniejszymi okazały się tutaj pole pracy, złożoność okoliczności, ważność i trudność zagadnień i t. d. Dzięki wielkim wysiłkom tekstologicznym powstały „editioes definitivae“ pism Descartes'a, Kanta i Leibniza. Do tego szeregu przybyło wydanie pism Spinozy, owoc jaknajdalej posuniętej skrupulatności, wielkiej uczoności i niezrównanego pietyzmu. Jest to szóste z kolei wydanie pełnego zbioru pism Spinozy. Gebhardt podaje (w „Nachbericht“ w końcu czwartego tomu) krytykę poprzednich wydań, które rzeczywiście tak dalece nie odpowiadają nowoczesnym wymaganiom poprawności tekstu, że zdumiony tą krytyką czytelnik musi je uznać poprostu za szkodliwe. Dopiero ostatni wydawcy Vloten i Land weszli na

drogę krytyki tekstu, jednakże niedaleko się posunęli. Ich wydanie z r. 1892 przyniosło poprawki oraz odmiany tekstu w niedużym zakresie, ale zawiera nowe błędy, a wydanie z r. 1895 częściowo ulepsza i częściowo pogarsza tamto, wydanie zaś z r. 1914 jest potwornie zaniedbanem zniekształceniem. Gebhardt oparł się na późniejszej krytyce tekstu, której dokonali przekładcy Meijer, Appuhn, on sam i Halpern, przekładca polski, którego cytuje około 80 razy i którego przeznaczył w r. 1914 na swojego kontynuatora na przypadek, gdyby nie powrócił z wojny. Posunął się znacznie dalej, przeprowadziwszy najdokładniejsze porównanie tekstów „Opera postuma“ i spóczesnego holenderskiego przekładu „Nagelate Schriften“. Wykonał wszystkie zadania, które należało sobie postawić, by osiągnąć możliwie upewniony tekst, rozwiązał według swojej możności wszystkie zagadnienia tekstologiczne i zinentaryzował cały materiał dla kontroli i dalszych dociekań, pomnąc słowa Spinozy: „nullus liber unquam sine mendis repertus est“. Każdy tom zawiera w końcu sprawozdanie p. t. „Textgestaltung“ objętości około 90 str. przeciętnie z historią, często sensacyjną, ogłoszenia każdego pisma Spinozy i rozumowanym wykazem odmian tekstu, istniejących faktycznie i krytycznie domniemywanych.

Wiedziano już dawniej, że wydanie „Nagelate Schriften“ nie jest przekładem „Opera postuma“, ale dalej nikt w to nie wnikał. Gebhardt stwierdził, że wydawcy posługiwali się tekstem rękopiś-

a

miennym, który Spinoza później odmieniał. Mimo to ten przekład dał mu wielokrotnie rozstrzygnięcie trudności i wątpliwości, nieraz tak znacznych, że od rozwiązania ich zależy interpretacja doniosłych zdań. W ten sposób można było sprostować teksty Tract. de int. emend., Etyki, Tract. pol. i Listów. Princ. Cartes. sam Spinoza przygotował do druku i dopilnował go, jak stwierdził Gebhardt wbrew pozorom i dotychczasowemu przypuszczeniu, tak że pozostawało poprawienie błędów drukarskich. Ale znalazł, że wydany w rok później przekład holenderski zawiera znaczne ulepszenia i uzupełnienia, zwłaszcza w dodatku „Cogitata“, tak że stanowi nowe wydanie, które należało uwzględnić. Czyni to Gebhardt, dając w nawiasach wstawki stamtąd. Tract. theol. - pol., jak już dawno zauważono, istnieje w czterech pozornie jednakowych pierwodrukach, z których trzy są naśladowaniem. Gebhardt stwierdził, że są to kolejne przedruki zawsze z poprzedniego wydania, nagromadzające coraz więcej błędów, dalej, że tylko jedno wydanie jest autentyczne i że nowsze przedruki nie korzystały nigdy z tego autorskiego wydania (Vloten i Land posilkowali się ostatniem, najgorszem). Gebhardt sięgnął do oryginalnego wydania, którego Spinoza sam dozorował, i wniósł poprawki błędów drukarskich. Trudna sprawa była z Korte Verh., przekładem zaginionego oryginału. W XIX-ym wieku znaleziono trzy odmiany tego tekstu i nie wiadano nic pewnego o ich pochodzeniu i wzajemnym stosunku. Gebhardt zbudował pogląd, że Spinoza pierwotnie dyktował ten pierwszy rzut swojego systematu, potem spisał go sobie po łacinie, przerabiał i wkońcu zniszczył. Zmiany komunikował swoim przyjaciołom listownie, a jeden z nich, Jelles, posiadał przekład, do którego wnosił dopiski, wyjmowane z listów Spinozy. Ten egzemplarz miał w ręku w XVIII-ym wieku Monnikhoff, który przeredagował go sobie po swojemu osobno i sporządził sobie nadto streszczenie. Otóż te trzy rękopisy są zachowane. Podział na rozdziały, stylistyczne wstawki,

„Ruch Filozoficzny“ Tom XI. Nr. 1—10.

b

wtrącone wyjaśnienia i wyraźnie cudze opinie są czyjemiś dopiskami. Gebhardt wydrukował osobno redakcję Monnikhoffa i także jego streszczenie, a trzeci rękopis tak opracował, aby go zbliżyć do tekstu Jellesa przez wyłączenie w nawiasach tego, co zapewne nie jest własnością Spinozy. Co się tyczy Listów, w których Spinoza wyjaśniał i uzupełniał swoje dzieła i których pewną liczbę, także w autografach, odnaleziono w XIX-ym wieku, to Gebhardt wyświecił, że Spinoza mozolnie je opracowywał i przerabiał do końca życia, ileż miały charakter półpubliczny, stanowiąc pierwociny rozpraw jakby dla czasopism naukowych, które wówczas jeszcze nie istniały. Gebhardt stwierdził adresatów, porównał odmiany tekstu i dążył do dyplomatycznie wiernego oddania go, zaznaczając, jak wszędzie, odmiany wśród tekstu i w swoim sprawozdaniu. Gramatyka języka hebrajskiego jest podana w fotochemicznym odtworzeniu z poprawkami błędów drukarskich.

Oto na czym polega w głównych zarysach staranna i gruntowna w najwyższym stopniu praca Gebhardta. Wizerunki Spinozy i odbitki kart tytułowych pierwodruków zdobią to wydanie, którego format, druk i nawet papier naśladuje „Opera postuma“. Gebhardt zapowiada tu dalsze trzy tomy, z których jeden ma zawierać rejestr i rzeczowy komentarz, drugi — pierwsze biografie Spinozy i dokumenty biograficzne, trzeci zaś przedstawienie filozofii Spinozy w świetle jej czasu i wyjaśnienie jej wartości dla nas.

Ignacy Mysłicki (Warszawa).

Witołd Rubczyński. Filozofia życia duchowego, jego wytrzymałość i ład w świetle doświadczenia i krytyki. Poznań, 1925, Fiszer i Majewski. Str. 764.

Inauguracyjny swój wykład w Uniwersytecie Jagiellońskim d. 29. XI. 1910 r. poświęcił Prof. R. naszkicowaniu zagadnień, związanych z budową wszechstronnego poglądu na świat. „Filozofia życia duchowego“ jest w pewnej mierze próbą wy-

2

a

pełnienia programu, za jaki możnaby uważać ów wykład¹⁾.

Dążność do głębszej analizy zagadnień etycznych i ich związku z poglądem na świat kazała autorowi opracować najpierw obszerny „Zarys etyki“ (Kraków, Akad. Umiejętn., 1916, str. 380). Osiągnięte tam wyniki nie były mu jednak dość wszechstronnie wmurowane w całości kształt filozofii życia duc owego. Stąd dzieło, dziś rozpatrywane, korzystając z dorobku „Etyki“, idzie dalej i w dążeniu do metafizycznych ustaleń tym razem głównie psychologiczne i epistemologiczne strony zagadnień ma na oku.

Nie jest to jeszcze ujęcie całości kształtu poglądu na świat ani nawet całości kształtu życia duchowego, lecz rozważenie szeregu czynników tego życia i odślaniającej się stąd perspektywy metafizycznych zrębów obrazu przedmiotowości.

„W miejsce przedmowy i dedykacji“ ukazuje nam autor głęboko osobiste motywy powstania dzieła: dążność do konsekwentnego poglądu na całość świata i przeświadczenie, że praca ta przyczynić się może do pomnożenia „ładu i mocy duchowej“ w odradzającej się Ojczyźnie, powiązały się z bolesnym zaktualizowaniem się zagadnienia nieśmiertelności osobistej przez śmierć przedwczesną dwojga piękne nadzieje rokujących dzieci autora; urok osobistości świetlanej postaci zmarłego 14-letniego synka, harcerza, którego wizerunek autor dołączył do karty tytułowej, jako „symbol wrywania się myśli ludzkiej... ku krainie wieczystych prawd i harmonij“, — „z poza grobu wstrząsał, porywał i ośmielał do wytrwałego targania z różnych stron oponą tej wielkiej tajemnicy, jaką jest świat wartości bezwzględnych“.

Nie przyjmując „u wstępu czegoś pożądanego za prawdę“, czuł autor, że w interesie prawdy leży wzmocnienie nadziei

¹⁾ Wykład ten drukowany był w krakowskim „Przeglądzie Polskim“ i wyszedł w osobnej odbite p. t. „Walka o wszechstronny pogład na świat“, Kraków, 1911, str. 26.

b

zachowania i wzrastania energii duchowej, miłującej prawdę i szukającej jej.

Wstęp poświęcony jest szerszemu uzasadnieniu potrzeby podejmowanych rozważań. Rozum nakazuje zbadanie racjonalności wskazań, któremi się mamy w naszym postępowaniu kierować, oraz wierzeń, z jakimi owe wskazania bywają bezpośrednio wiązane; racjonalność tę ocenić możemy jedynie w świetle najszerzych horyzontów i dopiero stamtąd dostrzegalnych najdalszych konsekwencji zalecanego postępowania. Zarówno interes teoretyczny jak praktyczny domagają się jaknajszerszej podstawy do uogólnień, a metafizyczna dążność umysłu każe szukać jakiegoś pogodzenia absolutyzmu praktycznego etyki z relatywizmem teoretycznym wiedzy naukowej.

Zasadniczą metodą autora jest „dociekanie i roztrząsanie metafizycznych konsekwencji etyki“, wzięte w najszerszym znaczeniu. Całość dzieła rozpada się na 2 części. W 1-ej, obejmującej 3 rozdziały i zatytułowanej „o wytrzymałości duchowej“, śledzi autor „moralne pobudki przekonania o osobistej niezniszczalności ducha ludzkiego i kwestyę, czy można z tem przekonaniem pogodzić wszystko, co wiemy o stosunku psychicznej do fizjologicznej strony życia“. W 2-ej części — „o duchowej mocy i ładzie“ w 5 rozdziałach rozpatrzone są „zjawiska i prawa duchowej mocy i ładu, jako potęg kształtujących rzeczywistość“, a wszystko kończy kwestya, „czy dążność ducha ludzkiego do pełni i harmonii bytu jest taka, że musi się przyjąć dla niej podstawę pozazjawiskową, metafizyczną, i jaka to jest podstawa“ (str. 25).

Pierwszy rozdział nosi napis „o związku zagadnień etycznych z metafizycznymi i nasuwających się w tym względzie wątpliwościach“ i wysuwa zasadnicze dla całego dzieła stwierdzenia. Najgłębsze przeciwieństwo dzieli wyznawców poglądu „że w gruncie we wszystkich ludzkich wysiłkach chodzi o jądło, okrycie, dach nad głową i potrzebną do tego wszystkiego przewagę siły fizycznej“,

a

od tych „co są przekonani, że »nie samym chlebem człowiek żyje« i że błogosławieni są ci, co »cierpią dla sprawiedliwości« i giną za idee“. W systemie wartości materialnych i korzyści namacalnych nie da się uzasadnić wskazań etyki bezinteresowności i poświęcenia ani wyjaśnić faktów poczucia niedostateczności ciała i dóbr materialnych — właśnie u ludzi nieraz wyjątkowo hojnie obdarzonych wszystkim, czego potrzeba do szczęścia na ziemi. Krytyczne momenty dziejów kultury okazują, że zdolność moralnego odradzania jednostek i społeczeństw tkwi jedynie w prądach, opartych na poczuciu wyższości wartości duchowych, przedmiotowych, bezwzględnych. Dlatego też ogólnym szacunkiem otaczany jest „charakter, objawiający się w ustalonej dobrej woli“, w przekładaniu celów duchowych ogólnych ponad materialne i osobnicze, w podporządkowywaniu się „sprawom mającym za przedmiot potężnienie i wielokrotnianie się życia duchowego jako też jego postępującą harmonizację“. Postawa zaś taka — aby nie być zgoła niedorzeczną — musi mieć uzasadnienie w metafizycznej prawdzie, że „strona duchowa ludzkiej istoty jest bytem bez porównania odporniejszym, silniejszym, bardziej niezależnym, aniżeli jej strona cielesna“ (str. 42).

Otóż wszelka metafizyka tak zbudowana, aby wpływała ściśle na pewników czystej etyki, „musi obrać dla siebie za niewzruszony punkt oparcia osobowość daną w bezpośrednim doświadczeniu i w zasadach analizującej je myśli“ — i liczyć się z tem, „że bez pełnego (integralnego)¹⁾ zachowania przez nią samowiedzy po śmierci nie da się pomyśleć konsekwentna, celowa praca nad kształceniem charakteru i umysłu“ (str. 85) — jeden z najważniejszych wymagalników kultury etycznej. „Popędy ku zestrojowi i zespołowi“, nurtujące na dnie ludzkiej osobowości, wysuwają zdecydowane przekonaniowe, intelektualne motywy, domagające się uznania

¹⁾ Autor obszernie rozważa niedostateczność wszelkich surogatów pojęcia nieśmiertelności.

b

niezniszczalności osobistej i czyniące z tego konieczny postulat, stawiany przez etykę metafizyce: jeden, to bezwzględność różnicy między dobrem i złem, słusznością i niesłusznością, domagająca się nieśmiertelności, bez której nie byłoby sprawiedliwości i wszystko pograżałoby się w bezbrzeżnym chaosie; drugi, to samorzutność i samowiedza umysłu, zdolność wywiązywania energii, która sama siebie kontroluje i reguluje, a ma dążność do „przystosowywania swych wytworów do prawd i praw wieczystych“.

Zbieżność wyników refleksji nad obu powyższymi punktami pozwala „wejrzeć w integralną przynależność myślącej logicznie osoby do owego porządku... w tym sensie, że jestestwo, noszące w sobie zaród krytycznej świadomości siebie, nie jest przemijającym narzędziem tego porządku, które każdej chwili dałoby się zastąpić jakimś bądź innym jego narzędziem, ale że przeciwnie w miarę odnoszenia się poznawczo do tego porządku samo się w swym działaniu, a pośrednio w swym bycie umacnia i utwierdza“ (str. 95).

Rozdział drugi zawiera „przegląd historyczno-krytyczny dowodów niezniszczalności duchowej“. Najpierw streszcza autor i odrzuca „próby rozwiązania kwestyi na podstawie doświadczenia (empirycznie)“: w najlepszym razie zjawiska metapsychiczne mogą tylko wzmacniać prawdopodobieństwo tej niezniszczalności i potęgować poczucie, że nie same tylko subiektywne racje za tem przemawiają. Daleko donioślejsze są zbyt krótko (na kilku stronicach) przez autora zestawione „metafizyczno-psychologiczne dowodzenia niezniszczalności duchowej ludzkiej jednostki“. „Na wiele wieków przed Platonem odczuwali ludzie w swoim „ja“, w energii jego woli i myśli, pewien ośrodek sił żywotnych“. Na tej psychologicznej podstawie wyrastały różnorakie próby uzasadnienia nieśmiertelności duszy. Autor uwydatnia dwa wątki tych rozumowań jako do dziś aktualne. Pierwszy z nich, to „stwierdzenie, że umysł ludzki objawia zdolność do

a

przejrzenia pewnych prawd o charakterze oczywistości“ i o zakresie powszechnym, więc niezależnych od doświadczenia. Drugi — to „myśl, iż dusza jest tem, co ożywia ciało“. Aby z wątków tych wyprowadzić pozytywne wnioski co do niezniszczalności ducha ludzkiego, potrzeba wprawdzie rozważyć — 1) „jaki jest stosunek zjawisk psychicznych do fizycznych w świetle nowszych badań“ (tem się zajmie rozdział następny), oraz 2) „czy mamy podstawy dostateczne do wniosków z tego, co się dzieje w naszej świadomości... , o tem, co się dzieje niezależnie od niej czyli poza nią“ (str. 117—118); to ostatnie pytanie będzie przedmiotem rozważań w drugiej części dzieła.

Rozdział trzeci poświęca więc autor „przedstawieniu i rozbiorowi kilku nowszych poglądów na stosunek duszy do ciała“, wyświetlając i oceniając ich przyczynki do zagadnienia nieśmiertelności duszy. Bergson dochodzi do przeświadczenia o tak wielkiem prawdopodobieństwie przetrwania ducha po śmierci ciała, że właściwiejby było od przeciwników tego poglądu żądać dowodów, że tak nie jest. Konstatując jedynie w człowieku wolność od wyłączności biologicznych motywów i snując domysły o całej ewolucji twórczej świata, nie wyjaśnia on jednak, skąd się w człowieku ta wolność i siła twórcza bierze. Prof. R. wskazuje, że takim wyjaśnieniem byłoby czerpanie jej z Boga.

James nie doceniał wagi zagadnienia, ale odrzucał paralelizm psychofizyczny i podnosił, że z przyjęciem nieśmiertelności duszy łatwiej da się wyjaśnić zestrój doświadczeń i poglądów na całość rzeczywistości, niż z tej nieśmiertelności odrzuceniem. Busse nagromadził również dużo argumentów przeciw paralelizmowi, ale idealistyczno-monistyczne sympatyje utrudniły mu zrozumienie, że nie wszystko, co zależy od jednostki, jest jednako wartościowe i do szerszego planu przydatne, a zatem i wytłumaczenie walk z sobą samym w człowieku i tajemnicy całego rozwoju duchowego. Driesch wykazał

b

na drodze witalistycznej odrębność dziedziny duchowej, przeciwstawiając ilościowym różnicom świata fizycznego jakością różnorodnością duchową.

Z obszernego i nader pracowitego przeglądu rozważań wymienionych badaczy wnioskuje Prof. R., że niepodobna wyjaśnić zjawisk psychicznych przez fizyczne i że się narzuca konieczność przyjęcia wzajemnego działania na siebie obu światów, co szczególnie uderza w faktach postępu i rozwoju. Umysłowość bowiem okazuje się „nie czemś wyłączenie towarzyszącem“ procesom świata materialnego, „ale i wpływającym na powstawanie ich nowych kombinacyj“; przyroda zaś materialna występuje jako zbiór czynników, „które ani nie są bezwzględnie wrogię celom duchowym człowieka, ani nie otaczają go pieczęcią stale i na każdym punkcie mu życzliwą; w nim samym... , w wyborze zasad postępowania... tkwi zaród jego postępu lub zastoju“ (str. 355).

Część druga, rozbiegając zjawiska duchowej mocy i ładu, oświetla zarazem źródła wolnego wyboru tego, co postęp wzmaga. Najpierw autor analizuje „objawy siły sugestyi i tradycyi w wychowaniu i nauczaniu“, które dowodzą mu nieodparcie rzeczywistości specyficznych procesów psychicznych w jednostkach, działających na siebie i odbierających działanie: udane i nieudane próby przekonywania świadczą o włączaniu się i niewłączaniu osobników w ład szerszej rzeczywistości, której dotyczy przekonywanie. Epistemologiczną konsekwencją być tu musi uznanie obiektywnego czynnika w poznawaniu i działaniu. Metafizyczną zaś — uznanie rzeczywistości wzajemnie na siebie działających jednostek psychicznych wraz z przebraskiem idei ładu ogólnego, któremu jednostki mogą się dobrowolnie podporządkowywać czyli weń włączać, lub się buntować czyli zeń wyłączać.

Następuje (w 2-gim rozdziale) rozważenie „mocy ducha krytyki i kontroli samego siebie“. Autor bada wnikliwie powstawanie przekonań o praw-

a

dziwości lub nieprawdziwości sądów, analizuje przebieg sprawdzenia twierdzeń, zjawisko krytyki i poddawanie krytyki dalszej krytyce. Wyniki sprawdzeń dają różne stopnie przeświadczeń o prawdziwości lub nieprawdziwości twierdzeń i stanowią dowód możliwości przybliżania się do prawdy przedmiotowej, wyłaniającej się najwyraźniej ze zbieżności różnorodnych sprawdzeń przez różne i niezależne od siebie osoby. „Postępowanie umysłu ludzkiego... jest zawsze tylko współczynnikiem, a nie czystą konstrukcją przy ustalaniu postaci rzeczywistości niezależnej od poznającego“ (str. 438).

Poświęcając rozdział następny niejako trzeciemu z kolei typowi działalności umysłu — „mocy ducha twórczego i budowniczego“ — zaznacza autor, że już krytycyzm może być siłą twórczą, umożliwiającą zdobywanie nowych prawd i uzasadnianie poglądu na świat. Wszystkie rodzaje twórczości — techniczna, artystyczna, społeczna, etyczna i naukowa — okazują zawsze samorzutność umysłu, urabiającego i uzupełniającego dane bezpośrednio, co daje w wyniku bogactwo ilości, różnorodności i komplikacji stosunków, ujmowanych w jedną całość. Układanie większych całości jest funkcją konstrukcyjności, która ma charakter praktyczny, jeśli w danym razie dominuje wzgląd na cel, albo teoretyczny, gdy chodzi głównie o sam układ całości kształtu. Wśród konstrukcyj naszego umysłu piętno przedmiotowości mają przede wszystkim niektóre konstrukcje etyczne, które ugruntowane są na naturze samej stosunków rzeczywistych, ujętych powszechnym ładem. W tym wypadku przyjąć trzeba: 1) że istnieje wielość porozumiewających się między sobą istot, 2) że w szczerości ich porozumiewania się leży możliwość sprawdzania i użytkowania cudzych doświadczeń, 3) że jest w tem podstawa do stawiania celów ogólnych ponad jednostkowe, 4) że te cele ogólne wiążą sprawiedliwy układ, ład, 5) że tego ładu sprawiedliwość polega na upowszechnieniu możliwości bujnego rozwoju i stanowi ożywczą potęgę, spa-

b

jącą ogół istot w solidarne państwo celów, w radosną zbiorowość, wypełniającą wielki plan i przewodnią myśl Istoty Doskonałej.

„O idei ładu jako o przewodniej zasadzie filozoficznej“ traktuje obszerny rozdział 4-ty (214 stronic). Ład określono tu jako bezwarunkowo cenny porządek, zrozumiały i zbawienny, mający obiektywną rację, tkwiącą w głębszej rzeczywistości i działającą zestrąjającą na ludzi, nadając w ich oczach sens i wartość układowi i przebiegowi spraw oraz pobudzając ich ku wysiłkom dla uchwycenia prawdy i osiągnięcia dobra całości. Pojęcie ładu, kojarzące przedmiotowość i wartość, ma sens tylko w poglądzie realistycznym i pluralistycznym, gdzie zrozumieć trzeba mnogość stosunków między wielością istot oraz wskazać wartość działalności pomnażającej sprzężanie się, zestrój sił ludzkiej woli i inteligencji ku lepszemu osiągnięciu celów, wspólnych całej ludzkości.

Przeгляд przejawów ładu prowadzi autor szczegółowo wedle działów o postępującej subtelności stosunków: technika, sztuka, życie społeczne, etyka i wreszcie poznanie i jego przedmioty.

Ład w technice umożliwił człowiekowi opanowanie materiałów i ugruntował jego wiarę we własne siły wobec świata. Ład w sztuce dał nam pojęcia materii i formy. Formy, narzucane materii w sztuce, nie mogą być nigdy z góry przewidziane ani obliczone; dzieło sztuki postuluje z koniecznością istnienie twórczego ducha.

Idea ładu społecznego wyrasta ze zróżniczkowania skłonności i funkcji oraz z poczucia wzajemnej zależności i potrzeby równoważenia odrębnych interesów w interesie całości, — bez ztracania w tej całości elementów (jak to ma miejsce w ładzie technicznym); dobro całości społecznej wymaga samodzielnego i najbardziej zróżniczkowanego rozwoju indywidualności, które też należy pobudzać, ale i hamować przed egoistycznym wypaczeniem; mnożenie popędów ku zestrojowi szachuje samolubstwo i przybliża coraz pełniejszą reali-

a

zacyę ładu społecznego w coraz lepszych instytucjach społecznych i wychowawczych dzięki pobudzaniu w jednostkach ducha miłości i czci dla szczytnych idei, kulminujących w idei ładu powszechnego. Najwyższą przedmiotowość znajdujemy w najpowszechniejszym altruizmie.

Ład etyczny zachodzi wśród pobudek, zamierzeń i spełnień się woli a także między działaczami, zakreślanemi przez nich celami i używanemi do tych celów środkami. Ład ten wymaga uhierarchizowania rysów oceny etycznej i kordynacji wszystkich względów na podstawie uznania wartości czynów, dyktowanej naszym samopoczuciem, przy zestroju sprawiedliwości i miłosierdzia, a podporządkowaniu wszystkiego ideałowi doskonałości ducha. Do istoty pojęciowej ładu etycznego należy jego ziszczalność, a ta ziszczalność wymaga: 1) przekonania o bycie niezależnym doskonałym, 2) pędu do tej doskonałości i 3) poczucia solidarności czyniących dobrze.

Ład teoretyczny istnieć musi w obrębie treści świadomości naszej jako układ elementów myślowych, umożliwiający porównywanie tego, co było i co jest, z tem, co być ma, dzięki czemu możemy przewidywać następstwa i planować korzystanie z nich, a czego założeniem musi być odpowiedzialność porządku myśli i porządku rzeczywistości. Za realizmem w ujmowaniu stosunków przedmiotowego świata przemawia zjawisko błędu, fakty sprawdzają i sprostowań oraz zbieżność otrzymywanych przez różne jednostki różnymi drogami rezultatów. Analiza psychologiczna postępującego porządkowania elementów naszego wyobrażenia rzeczywistości doprowadza do powiązania całości bytu w spoiste dzieło, doskonałone nauką, sztuką, techniką, uspołecznieniem, moralnością i religią, ale dające się wywieść w swej podstawie jedynie z Boga, z Doskonałej Istoty, jako ze źródła i racyi dostatecznej — przy postępie umysłów ludzkich ku przedmiotowości, bezinteresowności i bezstronności.

Ostatni rozdział, zbierając wyniki

b

całej pracy, wiąże ideę duchowej wytrzymałości i mocy, przejawiającej się najdotkliwiej w całym dziele kultury ludzkiej, z ideą ładu i uznaniem — w duchu krytycznego realizmu — obiektywności poznania, warunkującej zrozumiałość całości bytu. Otwiera to perspektywę pogodzenia nauki z religią, wskazując źródła i cele ładu powszechnego w Bogu, z którego też płynie w nas miłość i siła woli do coraz doskonalszego urzeczywistnienia tego ładu w rozwoju ludzkości.

W rezultacie książka jest próbą uzasadnienia podstaw krytycznego realizmu, jako typu poglądu na świat, przyjmującego obiektywność poznania, rzeczywistość osobowości, wzajemne działanie ciała i duszy, wolną wolę, wielości działających jednostek i ładu powszechny, który realizują one i ich grupy powoli i stopniowo w formie gmachu kultury wszechludzkiej, wypełniając jakiś plan odwieczny Jednostki Doskonałej, będącej źródłem i celem wszystkiego a naszym natchnieniem w idealnej dążności do doskonałości.

Raz tylko przytacza autor pokrewnie własnym poglądy P. Janeta, raz też wymienia poza Janetem nazwiska kilku wybitniejszych „zdeklarowanych pionierów tego stanowiska”: E. Boutroux, B. Russell, Fr. Kirchner, J. Volkelt, E. L. Fischer, Osw. Külpe, Aug. Messer. Cały tok rozważań i sposób ich przeprowadzenia ma wybitne piętno samodzielności i oryginalności. Rozmaitość punktów wyjścia i dróg, które autor nas prowadzi w poszczególnych rozdziałach, staje się wyrazem tej różnorodności faktów i zagadnień, które autor chce uwzględnić i ogarnąć w swem ujęciu całości świata. Fakty etycznej oceny są dlań szczególnie żywotne. Bystro analizuje szereg założeń, często nieuświadomianych, na których opiera się nasza umysłowość w swej teoretycznej i praktycznej działalności, podnosząc ich doniosłość jako fundamentów całej konstrukcji poglądu na świat. Zwłaszcza 2-ga część dzieła zasługuje pod tym względem na baczną uwagę. Z wielkiem zajęciem i korzyścią przeczyta każdy analizę takich pro-

a

cesów, jak powstawanie przekonań o prawdziwości i nieprawdziwości sądów, jak sprawdzanie twierdzeń, przekonywanie kogoś o czemśkolwiek lub stopniowe porządkowanie składników naszego obrazu świata przedmiotowego. Wnikliwe i równie zajmujące są krytyczne rozważania poglądów odrzucanych, jak paralelizm, solipsyzm, reinkarnacja, oraz pewnych przejawów etyczno-społecznych, jak traktowanie pewnych ludów jako upośledzone i mało warte lub wogóle uciskanie jednych narodów przez drugie.

Nagromadzony materiał myślowy daje się harmonijnie uporządkować tylko z punktu widzenia krytycznego realizmu; w jego świetle nabierają nowej filozoficznej aktualności poglądy i zagadnienia odsuwane i zapominane wśród prób tworzenia syntez odmienną drogą i na mniej rozległej, zwykle jednostronnej podstawie. Ład jako przewodnia zasada filozoficzna przy troskliwym uwzględnianiu postulatów oczywistości wewnętrznej odnosi tryumf zarysowania takiego obrazu rzeczywistości, który godzi wymagania „zdrowego rozsądku“ z dorobkiem krytycznej wiedzy naukowej i z moralnymi aspiracjami ducha ludzkiego.

Prof. R. jest w swych wywodach stale bardzo ostrożny i oględny, starannie doбира zwrotów, charakteryzujących odcienie i stopnie afirmacji wobec poszczególnych twierdzeń, jednając szacunek i sympatyę czytelnika swym tonem szczeroci, spokoju i skromności, unikającej jakiegokolwiek forsowania swych poglądów i lekceważenia odmiennego zdania. Pomimo rozległości horyzontu, głębokości analizy, bogactwa wiedzy — uważa całe swe dzieło za próbę tylko wzmocnienia przeświadczeń i dążności zestrojowych umysłu ludzkiego. Zarazem wychodzi temsamem poza papierowość, poza obojętność wobec życia i jego zagadnień praktycznych, choć nie zasługuje na zarzut tendencyjności.

Tę może postawę, pełną życiowej powagi ale i bezwzględnej sumieności, — interesowności przez miłość prawdy i do-

b

bra, — jeden z krytyków określił jako religijną. Myślę, że słuszniej nazwać ją prawdziwie filozoficzną, gdyż istotnym jej czynnikiem jest dążność do niesprzecznego zrozumienia całości bytu — bez uciekania się do mistycyzmu i do pomocy świata nadprzyrodzonego.

Żałować trzeba, że duże rozmiary książki i trudny sposób pisania, operujący nadmiernie złożonemi i wydłużonemi zdaniami, oraz brak przejrzystości w budowie i rozczłonkowaniu tekstu stają na przeszkodzie szerszemu jej rozpowszechnieniu i wydatniejszemu zużytkowaniu. Podane na końcu szczegółowe streszczenie (obejmujące 58 str. bitego drobnego druku) nie zawiera, niestety, szczegółowszej dyspozycji, niż najogólniejszy podział na rozdziały, więc nie ułatwia — mimo numeracji paragrafów — zorientowania się w planie i układzie poszczególnych części dzieła. Brak też indeksu autorów i skrowidza rzeczowego, który mógłby w części zastąpić szczegółową dyspozycję treści. Szkoda, że nie usunięto usterek językowych.

Zaliczając „Filozofię życia duchowego“ do najdonioślejszych wysiłków polskiej myśli filozoficznej lat ostatnich, podnieść trzeba, że bardziej niż jakakolwiek inna książka byłaby ona powołana pogłębić psychologiczną świadomość moralną tych w młodszym pokoleniu aspirantów do budowy nowej kultury rodzimej, którzy nie cofają się przed krytyczną rewizją fundamentów poglądu na świat. To zaś spełniłoby najgorętsze życzenia autora.

Tadeusz Strumiłło (Książniczki).

Józef Ujejski. O cenę absolutu. Rzecz o Hoene-Wrońskim. Nakładem Gebethnera i Wolffa, Warszawa, 1925. Str. 215.

Książka, za którą autorowi należy się medal „Scribere auso“. Hoene-Wroński posiada w Polsce licznych wyznawców, patronuje towarzystwom mistycznym, rozmaite firmy wydawnicze nie wahają się wydawać na nowo jego bałamutnych pism, protegują go osobistości o znanych nazwiskach, biorą go poważnie ci, którzy w ręku nie mieli jego druków. Wroński ucho-

a

dzi w szerokich kołach za tajemniczego, nieznanego geniusza, który na obczyźnie pracował i umarł, ponieważ Polska była i jest zbyt uboga i ciemna, żeby otworzyć pole do pracy swoim największym synom. Otacza go na niewidziane i nieczytane aureola genialnego matematyka i filozofa. Potrzeba więc było nietylko świętej cierpliwości, żeby czytać jego pisma i śledzić mętny bieg jego życia i spraw, ale trzeba było dużej niezależności sądu, żeby, będąc polonistą, nie ulec sugestyi, jaka się ze sławą Wrońskiego wiąże, oraz dużej odwagi cywilnej, żeby ogłosić wyniki żmudnych dociekań, fatalnych dla sławy rzekomego geniusza.

W świetle źródłowych badań występuje Wroński jako zdecydowany paranoik i bezwzględny przytem wyzyskiwacz. Jego brudny stosunek z kapitalistą francuskim Arsonem, który pod wpływem Wrońskiego uległ t. zw. obłędowi indukowanemu, jest pięknym dokumentem psychiatrycznym. Bardzo cenne dla każdego, kto się interesuje drogami i bezdrożami kultury umysłowej XIX. wieku w Europie, a w Polsce w szczególności, są zestawienia, jakich Prof. Ujejski dokonywa między psychiką i działalnością Wrońskiego a innych mesjaszów, jemu współczesnych i późniejszych. W książce Prof. Ujejskiego przedrukowane recenzje, zawarte już w Pamiętniku Warszawskim z roku 1818, świadczą, że współcześni mieli zdrowy sąd o Wrońskim. Obłęd jego zaczął się szerzej udzielać dopiero koło połowy wieku XIX. i szerzy się w pewnej mierze dziś na tle odrodzenia przeróżnych prądów mistycznych i milczenia w odosobnieniu wielu z tych, którzy poważnie uprawiają nauki filozoficzne.

Humanisci nie mają z reguły żadnego kontaktu z psycho-patologią; czytająca publiczność tem mniej; z psychiatrów naszych, o ile mi wiadomo, tylko ś. p. Mikulski podchodził do literatury a z żyjących robi to Baley. Prof. Ujejski nie operuje w swej książce kategoriami psychiatrycznymi — na to u nas jeszcze nie nadeszła pora —, ale daje tak sumienny

b

opis badanej jednostki, że dla każdego obeznanego z chorobami psychicznymi nie pozostawia żadnej wątpliwości. Wystarczy zresztą przerzucić pierwszy lepszy druk Wrońskiego, przejrzeć tablice i gwiazdziste wykresy na nich podane, żeby stwierdzić poważną psychozę autora. Rozgałęziony system urojeń, urojenia wielkości własnej, urojenia prześladowcze, mętność pojęć, odczucie głębi w nonsensach, natrętne kołatanie do wysoko postawionych osobistości, bezwzględność w postępowaniu i pedanteria w jałowym myśleniu, efektowne a puste frazesy, to wszystko razem — cały habitus prac Wrońskiego — jest wyraźnie psychopatyczny a nie przynosi żadnej pozytywnej ani negatywnej zdobyczy dla nauk filozoficznych.

Jest zasługą Prof. Ujejskiego, że z wielkim nakładem pracy odtworzył obraz życia, myśli i spraw tej głośniejszej osobistości. Obraz nie fantastyczny, tylko oparty na skrupulatnie zebranych i starannie cytowanych dokumentach. On się nie przyczyni do ostrzeżenia chronicznych mesyanistów — potrafi jednak niejednego młodego człowieka ostrzec i pouczyć: tu panteon a tam sanatorium.

Interesująca i dobra książka Prof. Ujejskiego spotkała się naogół z bardzo pochlebną i zasłużoną oceną. Z kół mesyanicznych odezwał się przeciw niej głos skargi w warszawskich „Wiadomościach literackich“ — należało się tego spodziewać. Z niemesyanicznych recenzji jedna — bardzo obszerna i życzliwa pracy Prof. Ujejskiego — próbuje bronić Wrońskiego pod względem moralnym — daremny i smutny wysiłek.

Władysław Witwicki (Warszawa).

Adam Wiegner. Zagadnienie poznawcze w oświeceniu L. Nelsona. Poznań, Nakł. Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Skł. gł. Fiszer i Majewski. 1925, Str. 70.

Krytycyzm Nelsona obejmuje negatywną doktrynę o niemożliwości teorii poznania oraz pozytywną teorię o możliwości znalezienia i ugruntowania zasad metafizycznych.

a

Problem teorii poznania, polegający na wykazaniu „objektywnej ważności poznania wogóle“, nie da się, zdaniem Nelsona, naukowo rozwiązać, a każda próba w tym kierunku zmierzająca okazuje się ostatecznie błędnym kołem lub regressus in infinitum. Bo znalazłszy kryterium tej ważności i stosując je, albo musimy je uważać za poznanie, a więc pytać się o jego znów ważność, albo musimy przyjąć, że ono nie jest poznaniem, lecz przedmiotem poznania, którego ważność z kolei jest problematyczna, bo owemu kryterium jeszcze nie podlega. Wysiłki przez Nelsona czynione, ażeby wyjaśnić źródło złudzenia, jakie teoria poznania wobec tego przedstawia, prowadzą do nowego ujęcia problemu poznania, do wykrycia „metody krytycznej“ i odmiennego rozwiązania tego problemu.

Nauka jest systemem sądów. W myśl logicznego postulatu dostatecznej podstawy każdy sąd tylko wtedy jest prawdziwy, gdy jest oparty na dostatecznej podstawie. Jeżeli podstawą tą jest inny sąd, na dnie nauki leżeć muszą sądy najogólniejsze, aksjomaty. Tych już ugruntować przez sprowadzenie do jeszcze ogólniejszych zasad nie można. A możliwość ich ugruntowania jest właśnie najdonioślejszym zagadnieniem wartości nauki wogóle. Gdyby innego sposobu ugruntowania zasad nie było, trzebaby z rozwiązania tego centralnego problemu zrezygnować. Tu leży geneza próżnych trudów teorii poznania, w założeniu, że tylko sąd jest poznaniem. Jeżeli jednak odrzuci się to założenie i uzna, że ugruntować sąd można, sprowadzając go do bezpośredniego poznania, jako jego podstawy, sąd będzie mógł być prawdziwy, o ile będzie odwzorowywał treść tego poznania bezpośredniego. Od jego znalezienia drogą psychologicznej analizy faktów poznania będzie więc zależała wogóle możliwość ugruntowania zasad metafizycznych. Wykrycie tych zasad dokonuje się metodą regresji, cofania się od następstw do racyj. Przez samoobserwację, ale i przez staranne badania innych, w drodze indukcji znajdziemy psycholo-

b

giczne prawa organizacji czystego rozumu jako dostateczną podstawę zasad metafizycznych. Ugruntowanie ich wymaga dlatego metody innej od Kantowskiej demonstracji zasad matematycznych, dla których Kant znalazł dostateczną podstawę w czystym oglądzie, ponieważ zasady metafizyczne jako nieoczywiste na czystym oglądzie oparte być nie mogą. Ich podstawą musi być swoisty typ bezpośredniego poznania. W rozwiązaniu Friesa-Nelsona jest niem właśnie poznanie bezpośrednie jak ogląd, a zarazem nieoglądowe jak sąd. Jako fakt poznanie takie jest przedmiotem psychologii, jest aposterioryczne, ale zarazem samo ma za przedmiot prawa (organizacji czystego rozumu) i o tyle jest aprioryczne. Ono nietylko wyjaśnia fakt, niezrozumiały dla empiryzmu, skąd się biorą zasady metafizyczne, ale zarazem samo uświadamia się jedynie w tych zasadach i dla nich przeto stanowi dostateczną podstawę. Dla zasad metafizycznych ta nowa postać ugruntowania, ta psychologiczna dedukcja, jest jedynie możliwa.

Autor stara się posługiwać metodą krytyki czysto formalnej, badaniem konsekwencji wnioskowania i niesprzeczności założeń, bez odwoływania się do wewnętrznego doświadczenia; wychodzi bowiem z słusznego założenia, że experimentum crucis w psychologii jest niemożliwe. Wykazuje przeto naprzód, że w zupełnie podstawowych dla swej teorii pojęciach jak refleksja, poznanie, ugruntowanie itd. Nelson popełnia szereg dowolności definicyjnych i niejasności, wynikłych z używania obrazów zamiast terminów ścisłych. Oceniając wartość obu składowych metody krytycznej, dochodzi autor do wniosku, że dedukcja jest naprawdę od regresji zależna i posiada ten sam co ona brak, tak że w rezultacie ugruntowanie zasad metafizycznych przez dedukcję problemu ich ważności nie rozwiązuje. Metoda krytyczna chybia przeto celu. Zawodzą też, zdaniem autora, próby Nelsona, zmierzające do okazania, że krytycyzm stanowi doskonalszą od innych pozycję względem

a

danego zagadnienia. Zwłaszcza mylnie ocenia Nelson wartość empiryzmu. — Jeżeli tylko nie będziemy utożsamiać empiryzmu ze stanowiskiem Hume'a i uznamy, że dla empiryzmu stosunki są równie bezpośrednio dane jak indywiduala, trzeba będzie według Autora zgodzić się na to, że i empiryzm umie wykazać źródło pojęcia związku koniecznego. Co więcej, Autor usiłuje nas przekonać, że nawet jako równorzędne z empiryzmem stanowisko krytycyzm utrzymać się nie da, ponieważ koncepcja bezpośredniego nieoglądowego poznania albo niczego nie wyjaśnia albo jest wewnętrznie sprzeczna. Metoda regresji, bezspornie wartościowa, zdaje się stanowić odrębność krytycyzmu, nie jest jednak i z empiryzmem niezgodna. Zato empiryzm pozwala trafniej ująć poznanie jako pojmowanie, subsumcję przedmiotu pod pojęcie, a nie jako prostą świadomość przedmiotu jak u Nelsona, i uzyskuje równie niechybnie wyjaśnienie możliwości błędu w poznaniu. W sprawie zagadnienia obiektywnej ważności Autor jest zdania, że teoria poznania albo stawia kwestję źle, o ile się pyta o przedmiotową ważność nie pewnego poznania, lecz poznania w ogóle, albo też stawia zagadnienie niepotrzebnie, jeżeli jej chodzi o uprawnienie subsumcji, a więc o możliwość pojęć indukcyjnych. Zdaniem autora ostać się może tylko psychologia poznania, na równi traktowana z psychologią np. uczuć, obok której miejsce zająć winna typologia poznawcza; jednocześnie zaś logikę myślenia należałoby uzupełnić „logiką poznania“, któraby „w swych aksjomatach definiowała pojęcie poznania w ogóle“.

Nelsonowski dowód niemożliwości teorii poznania jest niewątpliwie wprost błędny. Opiera się on na przyjęciu implicite równoznaczności poznania, przedmiotowo ważnego poznania i przedmiotowej ważności poznania. Wystarczy przejść termin za terminem i zdanie za zdaniem tekst dowodu Nelsona, żeby się przekonać, że bez tej podwójnej substytucji cała ta głośna argumentacja się załamuje. Teoria poznania naprawdę przecież nie

b

problematyzuje poznania, które jest faktem, ani powszechnej ważności jako możliwej cechy poznania, ale przedmiotową ważność jako konieczną cechę każdego poznania. Przyjmując, że istnieje taka rzecz, jak poznanie, której stałą cechą jest pretensja do ważności, ale niekoniecznie ważność sama, teoria poznania ma obowiązek i prawo pytać się o warunki, ażeby to coś, roszczone pretensje, żeby być poznaniem, istotnie niem było. Teoria poznania jest możliwa tylko na gruncie założenia, że zakres poznania nie jest identyczny z zakresem powszechnie ważnego poznania. Już to samo zresztą, że wykazanie niemożliwości teorii poznania jako nauki nie doprowadziło Nelsona do jakichś pozytywnych, niewątpliwych rezultatów o pierwszorzędnej wartości naukowej, tak jak to było w dziejach nauki z udowodnieniem niemożliwości kwadratury koła, perpetuum mobile, absolutnego ruchu itp., daje wiele do myślenia o wartości całej negatywnej strony teorii Nelsona. Dlatego przyznając, że praca Autora jest poważną próbą analizy teorii Nelsona, że zdumiewa trafnością uwag interesujących, nie mogę zgodzić się z Szan. Autorem na ocenę wartości dowodu Nelsona, który uważam za najślabszą stronę jego teorii. Jeżeli Autor mniema, że teoria poznania dlatego jest niemożliwa, ponieważ „poznanie w ogóle“, którego ważność ta nauka bada, jest „przedmiotem ogólnym“, a więc „ze stanowiska empiryzmu sprzecznym“, muszę zauważyć, że argument taki oznacza, iż Autor zeszedł z zasadniczej linii krytyki immanentnej, którą zamierzał wyłącznie stosować, i chyba z oportunistycznym krytycyzmem (*sit venia verbo*) staje nagle na stanowisku empiryzmu, na pozycji łatwej, krytycyzmowi jednak obcej i wrogiej. Zajęcie takiego stanowiska jest tem mniej uprawnione, że Autor daje wyraz przekonaniu, bardzo zresztą słusznemu, iż „od systemu metafizycznego już z góry zależy nawet to, co odnajdujemy jako fakt bezpośrednio dany“. Sądzę, że z takiego punktu widzenia Autor burzy odrazu swój pomysł logiki poznania, której celem

a

ma być pojęcie „poznania wogóle“. Mam dalej wrażenie, że obrona empiryzmu przeciw krytycyzmowi udała się Autorowi tylko pozornie, tylko za cenę pewnego poważnego złudzenia. Trzeba się oczywiście zgodzić, że empiryzm Hume'a nie jest tem samem co empiryzm wogóle, ponieważ empiryzm może uznać konkretne stosunki za dane tak samo, jak czucia same. Nie mogę jednak dlatego jeszcze przyznać, że taki empiryzm, jak chce Autor, już „jest w stanie... wystarczająco wyjaśnić, skąd bierze się pojęcie związku koniecznego“, bo to jest sprawa pochodzenia pojęć ogólnych, a więc indukcji. Jeżeli zależność ogólna tak się ma do odpowiednich stosunków konkretnych, jak pojęcie ogólne do odnośnych przedmiotów indywidualnych (a tylko wtedy w grę wchodzi indukcja), empiryzm „wyjaśni“ nam oczywiście zależność ogólną, tak jak tłumaczy pojęcia ogólne. Ale nie wyjaśni zależności koniecznej. A na konieczności leży nacisk, nie na ogólności stosunku. Tylko ona jest problemem i jej empiryzm nigdy nie wytłumaczy. Takie sprawy, jak różność sądu i poznania albo jak niekonieczny związek między bezpośredniością a oglądowością, które uważam w teorii Nelsona (obok podkreślenia wartości regresji) za najcenniejsze, wymagają szerszej jeszcze i głębszej dyskusji.

J. Metallman (Kraków).

George H. Green. Psychanaliza w szkole. Z oryginału angielskiego przełożył Zygmunt Ziemiński Warszawa. Arct. 1928. Str. 218. Cena 8 zł.

Wśród powodzi książek, należących do zakresu t. zw. psychoanalizy (czy też, jak ją woli nazywać Autor: psychanalizy), wyróżnia się książka Greena pewnymi zaletami, które usprawiedliwiają tłumaczenie jej na język polski. Autor, licząc się z czytelnikiem, dla którego ta dziedzina wiedzy może być obca, wprowadza go w nią stopniowo, krok za krokiem, wychodząc zawsze od konkretnych, z życia wziętych przypadków; dopiero z ich analizy wprowadza teoretyczne wnioski. Tok wy-

b

wodów jest przytem jasny i przejrzysty a sposób opowiadania żywy, tak, że książkę czyta się z zainteresowaniem. Ponadto Autor unika starannie wszelkiej jaskrawości zarówno w doborze przykładów jak też w formułowaniu wniosków, która razi i odstręcza wielu czytelników od lektury pism psychanalytycznych. Jest to zatem książka przystępna nawet dla szerszego ogółu, chociaż nie stawia sobie popularzacyi jako celu.

Co się tyczy stosunku Autora do różnych obozów, na które dzielą się psychanalizy, to nie jest on całkiem jednoznaczny i łatwy do ujęcia. Green jest eklektykiem, który przejmuje pewne poglądy od Freuda i Junga a równocześnie wzurowuje się także na Adlerze, usiłując ponadto związać te poglądy z pojęciami zaczerpniętymi z systemów psychologicznych, pozostających poza obrębem psychanalizy (Dougall). Autor sam nie polemizuje z nikim i nie tłumaczy, jaką drogą doszedł do tego pośredniego a właściwie synkretycznego stanowiska.

Należy jeszcze odpowiedzieć na pytanie, dlaczego Autor nazywa swą książkę psychanalizą „w szkole“. Ten dodatek w tytule mógłby być powodem nieporozumienia. Psychanaliza, którą uprawia Green, nie jest właściwie włączona w jakiś system szkolny jako jego część składowa, tyczy się jednak dzieci a bada w części także i takie objawy, które w toku nauki szkolnej mogą się ujawnić.

Przekład p. Ziemińskiego staranny.

Stefan Baley (Warszawa).

Jan Mirczuk. Metageometrija ta jiji znaczinnia dla teoriji prostoru u Kanta. Praga. Nakł. Uniwersytetu Ukraińskiego w Pradze, 1924. Str. 78.

Celem pracy dra Mirczuka jest odpowiedź na pytanie: „o ile teoria przestrzeni Kanta zachowała swą naukową wartość nawet teraz, już po badaniach Gaussa, Riemanna, Łobaczewskiego, Bolyai'a, Helmholtza, Kleina, Poincarégo i innych?“ W pierwszej części swej pracy podaje

a

autor szkic genezy i historycznego rozwoju teorii przestrzeni nieeuklidesowych wszelkiego rodzaju. Będąc świadomym trudności przedstawienia teorii matematycznych dla czytelnika niematematyka, nie używa autor symboliki matematycznej i nie określa ściśle niektórych pojęć, które tylko przy użyciu wspomnianej symboliki określić się dadzą. A jednak niektóre podstawowe pojęcia badanych teorii geometrycznych, jak n. p. „krzywizna przestrzeni“ i „pseudosfera“ należałoby ściśle określić, gdyż inaczej tekst pracy w niektórych miejscach staje się wprost niezrozumiałym. Kilka rysunków ułatwiłoby też zrozumienie omawianych konstrukcyj.

Po krótkim zreferowaniu teorii przestrzeni Kanta poddaje autor krytycznej analizie wzajemny stosunek teje teorii i wyników badań matematyków nad geometryami nieeuklidesowymi i dochodzi do wniosku, że teorię przestrzeni Kanta trzeba wobec tych badań zmodyfikować w następujących punktach:

1. apriorycznymi własnościami przestrzeni są tylko te jej własności, które są wspólne wszystkim przestrzeniom (euklidesowej i nieeuklidesowej),
2. forma naszej naocznej (fizyologicznej) przestrzeni nie jest identyczna z przestrzenią Euklidesa,
3. pewniki geometryczne nie są a priori pewne, każdemu rodzajowi przestrzeni odpowiadają inne pewniki,
4. geometria Euklidesa jest jedną z możliwych i najwygodniejszą ze wszystkich możliwych rodzajów geometrii.

M. Zarycki (Lwów).

Psychologies of 1925. Powell Lectures in Psychological Theory. Third Edition. The International University Series in Psychology. Edited by Carl Murchison. I. Worcester, Massachusetts. Clark University Press. 1928. str. 412 z 9 portretami.

W tomie tym Prof. C. Murchison wydał szereg wykładów w zakresie psychologii, wygłoszonych w roku 1925 w Clark University. Całość obejmuje sześć części.

b

Część I. zawiera zbiór wykładów psychologów ze szkoły behavioryzmu, mianowicie trzy wykłady Johna B. Watsona (o instynktach człowieka na podstawie studium zachowania się niemowląt, o rozwoju uczuć i o zmianach uczuć) oraz wykład Waltera S. Huntera o stosunku antropomii, jako nauki o człowieku, do psychologii. Część II. stanowi wykład Roberta S. Woodworth'a o psychologii dynamicznej. Część III. jest poświęcona psychologii postaci i obejmuje wykłady K. Koffki o rozwoju umysłowym i W. Köhlera o inteligencji małp i o głównych zasadach psychologii postaci. Część IV. zawiera wykłady psychologów, ujmujących psychologię z punktu widzenia celowości, mianowicie trzy wykłady Mortona Prince'a (o błędach behavioryzmu, o biologicznej teorii świadomości i o problemie osobowości) oraz wykłady Williama Mc Dougall'a p. t. Człowiek czy maszyna? Część V. zawiera trzy wykłady Knighta Dunlap'a o psychologii reakcji, które zajmują się ogólnym poglądem na psychologię, metodami psychologicznymi i zastosowaniami psychologii do problemów społecznych. Część VI. obejmuje trzy wykłady Madisona Bentley'a o psychologii struktury, z których pierwszy jest treści historycznej, następne traktują o badaniach psychologów „struktury“ i o organizmie psychicznym.

Omawiane dzieło nie obejmuje wprawdzie całego pola współczesnej psychologii, gdyż brak w niem przedstawienia poglądów psychologów francuskich jak Janeta, Claparède'a, Piérona, brak też wykładów o psychoanalizie i pokrewnych kierunkach i t. d., mimo to posiada ogromną wartość. Przy pomocy tego dzieła łatwo się można zorientować w nowszych kierunkach psychologii zwłaszcza amerykańskiej, u nas prawie zupełnie nieznanych.

Cieszyć się należy wiadomością, że Prof. Murchison przygotowuje podobne, ale obszerniejsze dzieło o psychologii w 1930 r.

M. Kreutz. (Lwów).

a

E. Goblot. *Traité de logique*. 4me éd. Paris, Armand Colin, 1925, str. XXIII. 412.

W Traktacie tym, którego pierwsze wydanie ukazało się w r. 1918, daje autor rzecz niejednokrotnie wybiegającą daleko poza ramy logiki. Po obszernym wstępie, poświęconym zagadnieniu przedmiotu i zadań logiki oraz stanowiska jej wobec psychologii i socjologii, przystępuje Goblot do przedstawienia swej idiogenicznej teorii sądu i opartej na niej teorii pojęć. Omówiwszy z kolei wartość i znaczenie rozumowania formalnego (bezpśredniego i pośredniego), rozwija teorię rozumowania dedukcyjnego i indukcyjnego, kładąc przede wszystkim nacisk na moment teleologiczny czynności poznawczych. Wpleciona została w te wywody dłuższa dygresja na temat celowości i przyczynowości; zakończenie tworzy obrona stanowiska racjonalistycznego w nauce. Trudno w związku z tym sprawozdaniu chociażby krótko streścić bogactwo problemów, poruszonych przez autora. Ograniczę się więc do przedstawienia jego poglądów logicznych.

Logikę określa Goblot jako teorię warunków prawdziwego poznania. Ma ona wykazać, w jaki sposób jakiś sąd może być całkowicie i wyłącznie zdeterminowany przez inne sądy. Tak pojęta logika wchodzi w skład psychologii myślenia. Stawiając problem psychologiczny, rozwiązuje go jednak logika z pewnego *sui generis* punktu widzenia. Psychologia myślenia, biorąc pod uwagę faktyczny stan rzeczy, bada ogół warunków psychicznych procesu poznawczego, a więc zarówno warunki intelektualne jak emocjonalne, logika natomiast bada tylko niektóre z tych warunków, mianowicie sądy a nadto istotę owego stosunku uwarunkowania między sądami. Powstaje w ten sposób na drodze abstrakcji fikcja czystej inteligencji. Do dokonania tej abstrakcji zdolny jest człowiek dzięki warunkom życia społecznego. Sądy indywidualne, uwarunkowane całym kompleksem zjawisk emocjonalnych, nie mają obiektywnego waloru, mogą być pożyteczne lub szkodliwe, nie mogą być prawdziwe lub fałszywe. Aby sąd miał walor

b

dla całego zbiorowiska jednostek, musi być w sposób dla wszystkich dostępny uwarunkowany, niezależnie od momentów indywidualnych, musi być uwarunkowany przez inne sądy.

Czynność konstruowania jednych sądów na podstawie innych zwie się rozumowaniem. Rozumowanie formalne, tak bezpośrednie jak pośrednie, nie prowadzi do nabycia nowej wiedzy; sąd wyrażony w konkluzji zawiera się *implicite* w przesłankach. Doniosłość sylogizmu polega na tem, że przy jego pomocy konstatujemy lub weryfikujemy wyniki, osiągnięte dzięki spontanicznej twórczości naszego umysłu, na drodze rozumowania dedukcyjnego lub indukcyjnego. Nie należy więc mieszać sylogizmu z rozumowaniem dedukcyjnym. W sylogizmie mamy do czynienia z stosunkiem wynikania, w rozumowaniu tak dedukcyjnym jak indukcyjnym z stosunkiem czegoś warunkującego do czegoś uwarunkowanego.

Skoro zadaniem logiki jest określenie sposobu, w jaki jeden sąd „uwarunkowany“ jest przez inne, godzi się zapytać, czym jest sąd i jaka jego rola w naszym życiu psychicznym. Otóż sąd jest elementarnym zjawiskiem psychicznym. Każdy najprostszы akt świadomy jest sądem. Istotą sądu jest asercja twierdząca lub przecząca, uznawanie lub odrzucanie istnienia stosunku między dwoma członami, przyczem w sądach kategorycznych chodzi o stosunek inherencji (orzeczenie do podmiotu), w sądach hipotetycznych o stosunek uwarunkowania (podstawy do następstwa). Podmiotem w sądzie może być tylko coś jednostkowego, orzeczeniem pojęcie, najczęściej ogólne. Popełniamy zatem nieścisłość, gdy mówimy o kategorycznych sądach powszechnych. Kategoryczne powiedzenie powszechne wyraża sąd hipotetyczny („wszystkie *a* są *b*“ znaczy: „jeśli coś jest *a*, to jest *b*“). Podobnie tylko wskutek pomieszania powiedzenia z sądem wyróżniają niektórzy logicy sądy dysjunktywne. W gruncie rzeczy są to powiedzenia, wyrażające dwa sądy hipotetyczne niezależne i odwrotne („*a* albo *b*“

a

znaczy: „jeśli *a*, to nie *b*“ i „jeśli *b*, to nie *a*“).

Nietylko nieodróżnianiem sądu od jego wyrazu słownego grzeszą według Goblota często logicy, lecz także mieszaniem właściwości formalnych i materalnych sądu, czego jaskrawym przykładem jest Kantowska tablica sądów. Najczęściej miesza się ilość sądu, która jest jego właściwością formalną, z ekstenzyą, właściwością terminów, zatem materji sądu. To nieodróżnianie pojęć „powszechny“ i „szczegółowy“ (właściwości formalne) od „jednostkowy“, „kollektywny“, „ogólny“ (właściwości materalne) jest źródłem licznych nieporozumień. Także t. zw. modalność sądu nie ma nic wspólnego z formą sądu. Przy sądach apodyktycznych mamy do czynienia z sądami o sądach, przy problematycznych z sądami o supozycjach. W pierwszym wypadku wydajemy sąd i stwierdzamy jego konieczność, w drugim przedstawiamy sobie sąd i stwierdzamy brak danych do przyjęcia go lub odrzucenia.

Natrafiamy tu na ważne w logice Goblota pojęcie supozycji resp. sądu potencjalnego. Obok sądów wydanych istnieją sądy, które moglibyśmy wydać, sądy potencjalne, sądy, które przedstawiamy sobie tylko. Sąd potencjalny (Meinongowska Annahme) różni się od sądu aktualnego (wydanego) brakiem momentu przekonaniowego. W sądzie aktualnym moment przekonania, wiary, zlewa się z asercyą, w sądzie potencjalnym mamy asercyę, lecz brak przekonania.

Pojęcie sądu potencjalnego jest podstawą teorii pojęć. Sąd potencjalny, zredukowany do orzeczenia, t. j. taki, w którym inne elementy są nieokreślone, jest pojęciem. Pojęcie nie jest faktem, jest dyspozycyą, wiedzą potencjalną, możebnością wydania szeregu sądów o przedmiocie. Idąc za Keynes'em odróżnia Goblot dwójką treść pojęć: konnotacyę i komprehenzyę. Konnotacya, t. j. ogół cech istotnych, pozostaje w stosunku odwrotnym do zakresu pojęcia, komprehenzya, t. j. ogół właściwości przedmiotów, o których to pojęcie da się orzec, pozostaje do za-

b

kresu pojęcia w stosunku prostym: ze wzrostem zakresu wzrasta treść pojęcia. Przy tem drugim znaczeniu treści pojęcie nabiera charakteru idei platońskiej.

Książka Goblota nie jest może tem, czem ją Autor chciał mieć: nowym, wyczerpującym systemem logiki; nie mniej przeto zasługuje na uwagę i pobudza do myślenia. Autor, daleki zarówno od logiki tradycyjnej, jak od współczesnych dążeń logistyków i fenomenologów, staje na stanowisku psychologistycznym, traktując logikę jako dział psychologii myślenia i rozpatrując sądy w sensie aktów, nie treści, czynności, nie wytworów.

Najpoważniejszym brakiem Logiki Goblota jest pewna nieściśłość w formułowaniu twierdzeń i definiowaniu pojęć. Tak np. teza, — na którą trudno przysłoby się zgodzić, — że każdy świadomy fakt psychiczny jest sądem, znika w toku wywodów, gdyż w gruncie rzeczy chodzi Autorowi przedewszystkiem o — wygłoszony już dawno przez Franciszka Brentano — pogląd, że istotą spostrzegania i uświadamiania sobie czegoś jest sąd. Do gorszych nieporozumień prowadzi może dwuznaczność terminu asercyja, który raz oznacza jakość sądu, drugi raz przekonanie. Ta dwuznaczność występuje wyraźnie w teorii sądów potencjalnych. W rozdziale o pojęciach czytamy, że sądy potencjalne mają asercyę a pozbawione są momentu przekonaniowego — zapewne chodzi tu o jakość; na innym miejscu odmawia im autor asercyi — zapewne momentu przekonaniowego. — Szeroka jest skala desygnatów terminu sąd. Oficjalnie oznacza ten termin u Autora akt sądenia, nieoficjalnie treść, powiedzenie, nawet zdolność do wydawania sądów.

Meritum poglądów Autora również niejednokrotnie budzi wątpliwości krytyczne. Zwrócę tylko uwagę na nieodróżnianie aktu i treści w sądzie i wynikające stąd trudności w ustosunkowaniu logiki do psychologii. Wiele zastrzeżeń nasuwa też teoria pojęć. Pomijając już wprost niezrozumiałą definicyę zakresu pojęcia jako ogółu sądów kategoriycznych, w których

a

orzeczeniem jest dane pojęcie, trudno się zgodzić na określenie, wedle którego pojęcie jest dyspozycją. Gdyby tak było to — jak zauważył Prof. Twardowski, polemizując z podobną teorią Riehla — nie mogłyby pojęcia zastępować wyobrażeń, co częstokroć jest wprost nie do uniknięcia. Czy zaś Platon w idei Goblot'a zgodziłby się uznać udoskonalone wydanie swojej idei, to rzecz bardzo wątpliwa; wszak jemu chodziło o przedmiot pojęcia, nie o pojęcie, chociażby w treść i zakres najbogatsze.

Drka Izydora Dąmbska (Lwów).

Gabriel Joly. Les erreurs philosophiques de M. Einstein. Editions Spes. Paris. 1925. Str. 64.

Gabriel Joly. La relativité générale dans les milieux et dans les systèmes mobiles. Editions Spes. Paris. 1925. str. 64.

Gabriel Joly. Relativité. La théorie de M. Einstein repose sur un sophisme. Paris. Pierre Téqui. 1926. str. 11.

Gabriel Joly. Nouvelle étude physique de l'expérience de M. M. Michelson et Morley. Editions Spes. Paris. 1926. str. 8.

Gabriel Joly. L'inexactitude des bases de la théorie de la relativité. Editions Spes. Paris. 1926. str. 15.

Autor stara się podać nową interpretację wzorów matematycznych teorii względności, wedle której wszystkie modyfikacje długości, masy ciała i t. p. są tylko pozorne a nie rzeczywiste. Błąd Einsteina ma polegać na tym właśnie, że nie podaje takiej interpretacji, lecz inną, zdaniem autora „fantastyczną“, pochodzącą stąd, iż Einstein nie liczy się z faktem, że te same wartości liczebne mogą przedstawiać różne wielkości. Należy, zdaniem Autora, wziąć za punkt wyjścia wzory transformacyjne mechaniki klasycznej i tylko uwzględnić jeszcze tak zw. „aberacje“. Cóż to są owe aberacje? Tu niestety musimy zaznaczyć, że Autor nie przedstawia tego fundamentalnego dla swego stanowiska pojęcia w sposób dostatecznie jasny i przejrzysty, pomimo, iż po kilka razy do tego

b

samego tematu powraca. Może jednak potrafimy dać do zrozumienia, o co Autorowi chodzi, na następującym przykładzie. Jeśli promień światła przebiega w układzie ruchowym, współrzędne tego układu nie wskazują nam jego prawdziwej drogi, ta droga w rzeczywistości jest dłuższa o pewien odstęp, który Autor nazywa właśnie aberacją („déplacement accessoire, parasite, d'aberration“). Jeśli się uwzględni te aberacje, wówczas wprowadzone do wzorów mechaniki klasycznej poprawki uzgodnią je z wzorami teorii względności. Poprawki te interpretuje Autor w ten sposób, iż one ważności podstawowych pojęć mechaniki klasycznej nie tylko nie obalają, lecz owszem je potwierdzają. Przestrzeń, czas i masa ciał zachowują realność absolutną. Autor nazywa swą teorię „teorią ruchomych osi“.

Co sądzić o tej teorii, czy jest ona lepsza od teorii Einsteina, od której zresztą matematycznie przeważnie (nie wszędzie jednak!) nie różni się? Jest rzeczą niewątpliwą, że nie można podać dowodu ścisłego na to, iż interpretacja Einsteińska jest jedynie możliwa i dopuszczalna. Wszak wiadomo, że już Lorentz wzory fizyki relatywistycznej interpretował w sposób odmienny od Einsteina. Stanowisko Autora różni się jednak od stanowiska pierwotnego Lorentza i innych podobnych. O ileby w rozumowaniach Autora było nawet wszystko w porządku, to w każdym razie zarzut, iż interpretacja Einsteińska polega na „sofizmacie“, jest za daleko idący. Ale stanowisko Autora naprawdę prowadzi do błędnych konsekwencji. Okażemy to na następującym fakcie.

Wiadomo, iż w Ameryce nie ustały próby ponownej, jak najściślejszej kontroli eksperymentu Michelsona i Morleya, który stał się jedną z podstaw teorii względności. Otóż przed paru laty fizyk D. C. Miller, ponowiwszy eksperyment na szczycie „Mount Wilson“ (1800 m), uzyskał efekt niezgodny z pierwotnymi eksperymentami Michelsona i wskutek tego rozeszła się opinia o obaleniu teorii Einsteina. Nastąpiła chwilowa desorientacja w świecie

a

naukowym. Nie brakło wprawdzie od samego początku głosów krytycznych, zwracających uwagę na to, że Miller, który posługiwał się przyrządem bardzo dużych rozmiarów, nie podał granic precyzji swoich pomiarów. Już w lutym 1926 r. Thirring zwrócił nadto uwagę na to, iż interpretacja, jaką Miller podaje dla swojego efektu, stanowczo nie da się utrzymać i że najwidoczniej uzyskany efekt należy przypisać jakimś innym okolicznościom. (zob. Die Naturwissenschaften, rocznik 1926, str. 111 i nast.: Neuere experimentelle Ergebnisse zur Relativitätstheorie). Wreszcie Roy J. Kennedy ponowił raz jeszcze badania z nadzwyczajną precyzją (A refinement of the Michelson-Morley experiment. Reprinted from the Proceedings of the National Academy of Sciences, Vol 12. No 11. pp. 621—629, listopad 1926) i okazał, iż cały efekt wyniknął z niedbalstwa w eksperymentowaniu. (Efekt Millera może powstać już przy różnicy temperatury 10^{-3} stopni Cels. lub przy różnicy ciśnień powietrza w obu ramionach przyrządu $2 \cdot 10^{-3}$ mm rtęci). Przy zachowaniu odpowiednich ostrożności nie było efektu ani w pracowni Norman Bridge Laboratory i to o takich porach dnia, kiedy efekt Millera wedle jego wniosków powinien być największy, ani też w Obserwatorium na Mount Wilson.

Tymczasem Joly twierdzi, że wedle jego teorii wszystko było w porządku (zob. trzecią z wymienionych rozpraw, gdzie wskazuje eksperymenty Millera, jako dowód trafności swoich poglądów). Jeśli tedy eksperymenty Millera miały być dowodem trafności jego teorii, a eksperymenty te okazały się błędne i niedokładne, czyż nie świadczy to przeciw teorii Autora?

Dr. Zygmunt Zawirski (Poznań).

Walter Dubislav. Über die Definition. Berlin, Hermann Weiss, I. wyd. 1926, str. 71; II. poprawione wyd. 1927, str. 74.

Rozprawa ta stara się porozgraniczać różne poglądy na definicję i podać taką jej teoryę, która zadowolalaby z punktu

b

widzenia aksjomatyzacji systemów dedukcyjnych.

Autor dzieli teoryę definicji na cztery grupy. Zależnie od tego, czy dana teorya uważa definicję za określenie istoty przedmiotu, czy za określenie pojęcia przedmiotu, czy za podanie znaczenia, w jakim danego wyrazu się używa (resp. zgodnie ze zwyczajem używać powinno), czy wreszcie za nadanie wyrazowi pewnego znaczenia, bez względu na przyjęte rozumienie tego wyrazu — zalicza Autor poszczególne teorye do różnych grup. Wedle teoryj trzech pierwszych grup definicje są sądami. Nie są nimi wedle teoryj czwartej grupy. Na gruncie tych właśnie teoryj staje również Autor, idąc w tem — jak zaznacza — za Pascalem, Gergonne'm i nowszymi przedstawicielami logiki matematycznej. Wedle Autora definicja nie jest ani prawdziwa ani fałszywa i nie może służyć za przesłankę wniosku. Jest ona umową i to umową co do oznaczania pewnego przedmiotu pewnym znakiem.

Rozstrzygnąwszy w ten sposób kwestyę istoty definicji, Autor przystępuje do szeregu zagadnień z nią związanych. Zastanawia się nad tem, jaka jest rola definicji w systemach dedukcyjnych a zwłaszcza nad tem, jaki jest jej stosunek do twierdzeń i aksjomatów systemu, czy istnieją pojęcia niedefiniowalne w żadnym systemie, w jaki sposób można wyjaśnić znaczenie terminów pierwotnych danego systemu, na czem polega definicja rekurentna i przez postulaty — o ile definicja przez postulaty wogóle jest definicją; pozatem porusza autor jeszcze szereg innych problemów.

Definiowanie jako nadawanie pewnym przedmiotom nazw Autor ściśle odgranicza od konstruowania pojęć, również ważnej i mającej swe własne prawa czynności przy rozbudowie systemów naukowych. Podobnie podkreśla Autor różnicę między definiowaniem a wyjaśnianiem znaczenia danego wyrazu oraz ekspozycją pojęć, rozumianą w sensie Kantowsko-Friesowskim.

a

Drugie wydanie książki poprawia w niektórych szczegółach pierwsze oraz przynosi jego rozszerzenie, zwłaszcza tej jego części, która zajmuje się definicyą w stosunku do systemów dedukcyjnych. Rozszerzenie to częściowo idzie w kierunku lepszego wyjaśnienia dawnego tekstu, częściowo zaś w kierunku wprowadzenia nowych punktów widzenia. Takim nowym punktem widzenia jest przedewszystkiem dopuszczenie koncepcji systemu dedukcyjnego jako systemu sformalizowanego, którego rozbudowa nie jest niczem innym jak prowadzoną wedle pewnych reguł grą znaczkami. Autor przyznaje, że z tego punktu widzenia różnicy między aksjomatami a definicyami systemu niepodobna utrzymać; we wszystkich jednak innych wypadkach broni jej zachodzenia.

Rozprawa pod wieloma względami nie zadowala czytelnika. Przedewszystkiem nie dowiadujemy się z niej jednoznacznie, czym jest definicya według autora. Przyczyną zaś tego braku jest nietyle występowanie wyrazu „definicya“ w kilku sensach (np. w sensie umowy i w sensie pewnego wyrażenia), ile to, że niewiadomo dobrze, co przez umowę rozumieć: czy pewien fakt społeczny, którego nie można w zdaniach wyrazić, można natomiast np. uznać lub odrzucić, czy pewien proces psychiczny, który można także w zdaniach wyrazić, czy jeszcze coś innego.

Pozatem trudno zgodzić się na niektóre wywody Autora (np. gdy dowodzi niemożliwości zdefiniowania terminu „twierdzenie“) i przeprowadzone przez niego uporządkowanie materiału historycznego (tak np. niewiadomo, dlaczego teoria definicyi Sigwarta, wedle którego definicya jest przeciwieństwem sądem, znalazła się tam, gdzie mowa o teoriach czwartej grupy).

Uwagi Autora z zakresu semantyki budzą wątpliwości, czy operuje on tu ustalonym i wyczerpującym aparatem pojęciowym (np. terminu „oznaczanie“ używa Autor jużto dla stosunku wyrazu do przedmiotu przezeń desygnowanego,

„Ruch Filozoficzny“ Tom XI. Nr. 1—10.

b

jużto dla stosunku wyrazu do pojęcia resp. innego procesu psychicznego, w nim wyrażonego; widać stąd, że albo mamy tu do czynienia z wieloznacznością terminu „oznaczanie“ albo z nieodróżnieniem rzeczy różnych).

Mimo tych braków rozprawa ma dużą zaletę, polegającą na tem, że, poruszając prawdziwie wielką ilość kwestyj ciekawych i ważnych, silnie pobudza czytelnika do myślenia.

Drka Marya Kokoszyńska (Lwów).

Dr. D. E. Oppenheim. Dichtung und Menschenkenntnis. Psychologische Streifzüge durch alte und neue Literatur. Verlag J. F. Bergmann, München, 1926. str. LXXXIV. 262.

Od czasu, gdy Dilthey wyznaczył psychologii rolę fundamentu nauk humanistycznych, niedoskonałość w uchwyceniu różnorodnych form i bardziej skomplikowanych objawów życia psychicznego przez psychologię deskryptywną i eksperymentalną stała się coraz bardziej widoczną i niepokojącą. Skoro zaś ta psychologia nie mogła spełnić wyznaczonego jej słusznie przez Dilthey'a zadania, starano się utworzyć inną psychologię i to nietyle w oparciu o już ustalone wyniki dotychczasowej psychologii naukowej, lecz głównie w oparciu o owe zasoby znajomości ludzi, które znajdujemy m. i. w przysłowiach i w dziełach poetów. Nazwał przeciwieństwem Diltheya poetów organem, przy pomocy którego rozumiemy ludzi. Z drugiej zaś strony na podłożu psychologii naukowej powstał prąd zwany teorią postaci, starający się m. i. rzucić pomost pomiędzy obydwoma rodzajami psychologii, czego wyrazem są np. przeprowadzone przez Wertheimera w roku 1928 w Berlinie eksperymentalne badania nad znajomością ludzi.

Nie zdaje się ulegać wątpliwości, iż obydwaj rodzaje psychologii mają swoją rację bytu; w całej pełni osiągną ją jednak wówczas, gdy zleją się w jednolitą, organiczną całość. Póki to się nie stanie, badania charakterologiczne pozbawione będą w wielkiej mierze walorów naukowej

a

ściłości. Posiadać będą jednak zasługę porządkowania bogatych materiałów, ukrytych w dziełach literatury pięknej i w doświadczeniu ludu, lub odkrytych dzięki intuitywnym zdolnościom charakterologów, umożliwiającym im zrozumienie typologii ludzkiego życia psychicznego czy też jego indywidualnych objawów. Owe zaś walory uzyskają badania charakterologiczne zapewne przez zużytkowanie pojęć psychologii naukowej i to przy pomocy nowych punktów widzenia, w rodzaju tych, jakie głosi teoria postaci.

Zasługę zebrania pewnej części materiałów, tkwiących w przysłowia i w pewnych utworach literatury pięknej, posiada ciekawa praca Oppenheima p. t. „Dichtung und Menschenkenntnis“. W obszernym wstępie znajdujemy bogaty zbiór charakterologicznych wiadomości, uzyskanych w nieustającej pracy niezliczonych pokoleń a zawartych w słownictwie narodów kulturalnych, w przysłowia, przypowieściach, bajkach i w religijnej tradycji, przechowującej mniemania psalmistów, proroków i kaznodziei. W pięciu zaś studyach, z których składa się praca (Agamemnon i Achilles, Dido Otello, „Śmierć w Wenecji“ i Mężczyzna w „Weibsteufel“) i w bardzo licznych do nich uwagach stara się wydobyc autor pewne prawdy charakterologiczne, ukryte w dawnych dziełach Homera, Wirgiliusza, Szekspira, Tomasza Manna i Schönherra. Opiera się przytem głównie na poglądach Dilthey'a i twórcy psychologii indywidualnej, Adlera. W oparciu zaś o te poglądy stara się badanej przezeń przednaukowej empirii nadać charakter bardziej naukowy. Jeśli mu się to nie udaje w całej pełni — to przyczyna tego leży przeważnie w scharakteryzowanej powyżej sytuacji, w jakiej znajdują się w obecnej fazie ich rozwoju wszelkie tego rodzaju badania. Omówienie szczegółowe rezultatów analiz Oppenheima uważam za niewskazane w tem miejscu. Znaczenie mają raczej dla danych nauk literackich. Główną bowiem i słuszną tendencją Autora jest zastąpienie w miarę możności w badaniach literackich instynktownej znajomo-

b

ści ludzi przez naukową psychologię indywidualności czyli charakterologię (Charakterkunde).

Dr. Leopold Blaustein (Lwów).

PRZEGLĄD CZASOPISM.

I.

Annalen der Philosophie und philosophischen Kritik. VI (1927) 2—10.

W. Koppelman: Czy arytmetyka jest logicznie poprawnym systemem naukowym? (Ist die Arithmetik ein logisch korrektes Lehrgebäude?). Str. 41—53. (Dokończenie). Autor stara się tu w dalszym ciągu uzasadnić swoją tezę, iż arytmetyka nie jest logicznie poprawnym systemem naukowym, wykazując, że niedozwolone jest również rozszerzenie pojęcia liczby na liczby niewymierne, nieskończenie wielkie, nieskończenie małe i zero, a dalej rozszerzenie, dokonywane przez stosowanie pojęcia liczby w teorii mnogości. Autor kończy uwagą, iż wywody jego nie umniejszają wartości matematyki, którą pod względem logicznym jest nauką najbardziej rozwiniętą.

F. Kottje: Problem witalnej energii. (Das Problem der vitalen Energie). Str. 54—89. Autor stoi na stanowisku witalizmu, zwalczając mechanistyczny monizm. W artykule tym stara się uzasadnić możliwość i faktyczność specyficznej energii witalnej, oddziałującej na fizykalno-chemiczne procesy organizmu.

W. Meckauer: Stosowany rygoryzm. (Angewandter Rigorismus). Str. 90—102. W swym kategorijskim imperatywie sformułował Kant maksymę działania indywidualnego z punktu widzenia prawodawstwa społeczności wogóle (Gemeinschaft überhaupt). W pojęciu społeczności widzi autor punkt wyjścia dla teorii stosowalności kategorijskiego imperatywu. Idei społeczności podporządkowane są następujące trzy idee form działania: idea pracy (jako forma postępowania aktywnego ja), idea miłości (jako forma postępowania wobec drugiego indywiduum) i idea ludzkości (Menschlichkeit) (jako forma postępowania wobec wielości innych indywiduów). Każdej idei przyporządkowany jest, podobnie jak najogólniejszej idei społeczności, pewien kategorijski imperatyw. W zastosowaniu występuje więc etyczny rygoryzm jako rygoryzm obowiązku pracy, obowiązku miłości i obowiązku ludzkości. Kwestya stosowalności empirycznej jest dla rygoryzmu obojętna. Najogólniejszy imperatyw kategorijski brzmiałby więc w formie stosowanej następująco: Postępuj jako człowiek wśród społeczności tak, by postępowanie twoje było zgodne z czystą ideą pracy, miłości i ludzkości.

a

M. Loesche: Biologiczny człowiek a sąd o wartości. (Der biologische Mensch und das Werturteil). Str. 103—104. Dla człowieka biologicznego, jako organizmu, podlegającego rozwojowi, wartość leży w możliwości rozwoju własnego ja. Ale również z punktu widzenia etyki wartościowe jest to, co jest zdolne do duchowego rozwoju. Zasadnicze zatem prawo natury, mianowicie prawo twórczego rozwoju, obejmuje również etykę.

D. Kulenkampff-Zwickau: O sensie i filozoficznym znaczeniu przebudowy nauki o lokalizacji w korze mózgowej. (Vom Sinn und der philosophischen Bedeutung des Umbaues der Lehre von der Grosshirnrindenlokalisation). Str. 105—115. Dawniej uważano, iż rozwój istot żyjących zależy od rozwoju kory mózgowej; funkcje zatem kory mózgowej uchodziły za najbardziej istotne dla życia. Dlatego też nie zwrócono uwagi na fakt, iż w życiu rzeczywistym niema funkcji duchowych, wyodrębnionych zupełnie od funkcji vegetatywnych, a dalej odgraniczono ściśle ludzi i zwierzęta, posiadające korę mózgową, od istot żyjących, które takiego centrum lokalizacji nie posiadają. Na podstawie dokładnego zbadania vegetatywnego systemu nerwowego oraz szeregu wypadków klinicznych zarzucono powyższe poglądy. Doszło się mianowicie do przekonania, iż charakterystycznym dla życia zarówno roślinnego, zwierzęcego, jak też ludzkiego jest możliwość odbierania podnieć, opracowywania ich, oraz „wydawania” ich z powrotem. Dla życia zaś duchowego konieczne są obok vegetatywnych funkcji ciała również funkcje kory mózgowej.

H. Lungwitz: O nieśmiertelności. (Über Unsterblichkeit). Str. 116—127. Autor rozważa zagadnienie nieśmiertelności z punktu widzenia wprowadzonej przez niego w poprzednich publikacjach nowej nauki, którą nazywa psychobiologia.

H. Reichenbach: Prędkość światła a równoczesność. (Lichtgeschwindigkeit und Gleichzeitigkeit). Str. 128—144. Zasadę, orzekającą, iż prędkość światła jest stała, wielu uważa za słuszną, lecz wielu też za niesłuszną. Zasada ta, rozpatrywana z punktu widzenia aksjomatycznej teorii względności, okazuje się kompleksem zdań, złożonym z czterech aksjomatów, będących sądami opartymi na doświadczeniu, oraz z definicji równoczesności. Otóż owa różność zdań pochodzi stąd, iż nie przy każdej definicji równoczesności zasada stałości prędkości światła jest prawdziwa. Słuszne jest tylko to, iż ze wspomnianych czterech aksjomatów wynika, że można z pośród nieskończonej wielu równoprawnych definicji wybrać jedną taką, iż przy tej definicji prędkość światła będzie stała. Taką definicją jest np. definicja równoczesności, podana przez Einsteina. — W dal-

b

szym ciągu polemizuje autor z zarzutami A. Müllera przeciwko sposobowi ujęcia przez autora teorii względności, a w szczególności przeciwko nauce autora o czasie.

J. Petzold: Racyonalne i empiryczne myślenie. (Rationales und empirisches Denken). Str. 145—160. Racyonalne i empiryczne myślenie nie wykluczają się wzajemnie, lecz oba są niezbędnymi składnikami naszego poznania. Pierwszeństwo jednak należy przyznać myśleniu empirycznemu, gdyż tylko dzięki niemu dochodzimy do ostatecznych sądów, nie wymagających dowodu, do aksjomatów. Dwa fakty podaje autor jako źródła przeceńniania racjonalnego myślenia: 1. Fakt, iż myślenie jest bardziej skłonne do odbiegania od rzeczywistości, aniżeli do trzymania się jej (skłonność do romantyzmu, do naiwnej indukcji). 2. Fakt, iż myślenie jest bardziej skłonne do wysnuwania wniosków, aniżeli do badania prawdziwości przesłanek z których owe wnioski wyprowadza (skłonność do scholastycyzmu, do naiwnej dedukcji). Autor kończy ostrzeżeniem przed romantyzmem i scholastycyzmem.

B. Urbach: Paradoks logiczny. (Das logische Paradoxon). Str. 161—176. Paradoksy logiczne dadzą się zdaniem autora rozwiązać, jeśli się zwróci uwagę na istotę tego, co nazywamy „relacją” lub „stosunkiem”. Autor wylicza sześć właściwości, charakteryzujących relacje i stwierdza, że paradoksy powstają wskutek tego, iż wykraczają przeciwko jakiejś z podanych przez niego właściwości relacji. Ilustruje zaś swoje twierdzenie na przykładach trzech znanych paradoksów: „Kłamcy”, „Euathlusa” i „Krokodyla”.

A. Nyman: Einstein - Bergson - Vaihinger. Str. 178—204. Autor poddaje analizie pracę Bergsona p. t. „Durée et simultanéité. A propos de la théorie d'Einstein” 1922, zawierającą krytykę teorii względności Einsteina. W interpretacji teorii względności jest Bergson zdaniem autora zgodny z Vaihingerem.

J. Schultz: Modele atomu. (Atommodelle). Str. 205—229. Odróżniwszy dwa rodzaje hipotez, mianowicie hipotezy, przyjmowane w fizyce ze względu na ich użyteczność, i hipotezy, przyjmowane w filozofii ze względu na to, iż dają się jako jedyne wyprowadzić z faktów, stara się autor przedstawić hipotezę budowy atomu w sensie filozoficznym.

P. Quittel: Dążenie do wolnego od zarzutu poglądu na świat. (Das Streben nach einer einwandfreien Weltansicht). Str. 231—245. Warunkiem uzyskania doskonałego poglądu na świat jest 1) konieczność wyzbycia się osobistych celów i pragnień, 2) poznanie jednorodności zjawisk w przyrodzie i 3) uświadomienie sobie, że rozwój i działalność wyższych całości (zarówno fizycznych, jak psychicz-

*

a

nych) dochodzi do skutku dopiero przez utratę samodzielności i jakgdyby wyzbycie się osobistych celów przez całości niższe.

K. E. Schultze: Kategorie biologiczne. (Biologische Kategorien). Str. 246—249. Fikcyjne, akomodacyjne i iluzje nazywa autor biologicznymi kategoriami. Są one bowiem celowymi organami, posiadającymi biologiczne znaczenie dla życia.

L. von Bertalanffy: O nowym sposobie pojmowania życia. (Über die neue Lebensauffassung). Str. 250—264. Rozprawiając się z niektórymi tezami, zawartymi w dziele Oswalda Spenglera p. t. „Der Untergang des Abendlandes“, zajmuje autor następujące stanowisko: Faktem jest, iż dzięki najnowszym wynikom badań zostały obalone zasadnicze kategorie fizyczne. To jednak spowodowało jedynie upadek dotychczasowej fizyki, nie zaś wszelkich nauk. Istnieją bowiem dziedziny, np. biologia, w których pojęcia fizyczne nie mają zastosowania, a które posiadają zupełnie swoiste kategorie. I tak np. to, co jest żywe, i to, co jest martwe, nie daje się wytłumaczyć przy pomocy tych samych pojęć zasadniczych. Z tego czysto metodologicznego względu staje autor na stanowisku witalistycznym. Kategoriami tłumaczącymi życie są pojęcia celowości, twórczości i duszy. Swoje witalistyczne stanowisko popiera autor po pierwsze tem, że również biologia mechanistyczna operuje tak niemechanistycznymi kategoriami, jakimi są pojęcia „przystosowania się“ i „rozwoju“; po drugie zwraca uwagę na głęboką różnicę fizyki i biologii, która polega na różnym ich stosunku do matematyki.

B. Urbach: Paradoxs logiczny. (Das logische Paradoxon). Ciąg dalszy. Str. 265—273. Autor próbuje rozwiązać paradoks Russella, dotyczący pojęcia, nie będącego elementem własnego zakresu, w myśl swoich poglądów na pochodzenie paradoksów, podanych w poprzednim artykule (zob. powyżej).

H. Driesch: Całość a dobre uporządkowanie. (Ganzheit und Wohlordnung). Str. 274—283. Wśród treści przeżyć czyli tego, co jest bezpośrednio przeżywane, należy rozróżnić całości w szerszym i ciaśniejszym znaczeniu tego wyrazu. Treść przeżycia jest całością w szerszym znaczeniu, jeśli zmiana jakiegokolwiek części tej treści sprawia, że mamy już do czynienia z inną treścią, a tem samym też z innym przeżyciem. Treść przeżycia jest natomiast całością w znaczeniu ciaśniejszym, jeśli nadto zwraca się do empirycznego przedmiotu, będącego całością w obiektywnym sensie. Całościami w szerszym znaczeniu są więc zgodnie z określeniem, wszelkie treści przeżyć, całościami w znaczeniu ciaśniejszym tylko pewne, a więc np. treść przeżycia człowieka, nie zaś stosu kamieni. Wśród całości w szerszym znaczeniu należy rozróżnić lepiej

b

i gorzej uporządkowane. Całości w ciaśniejszym znaczeniu są zawsze uporządkowane w wysokim stopniu. Człowiek posiada silną tendencję do przeżywania całości dobrze uporządkowanych. W tem tkwi źródło tak częstych iluzji.

H. Gartelmann: Rzeczywisty i pozorny ruch. (Wirkliche und scheinbare Bewegung). Str. 284—291. Do czasów Einsteina oczywiście wydawało się twierdzenie, iż ruch rzeczywisty jest różny od pozornego. Einstein przyjął jako oczywiste twierdzenie z tem sprzeczne, stwierdzające identyczność obu ruchów. Autor próbuje udowodnić fałszywość tego twierdzenia, wykazując, iż konsekwencje jego są niezgodne z zasadą sprzeczności. Przez most przejeżdżają równocześnie dwa pociągi, jeden w kierunku zachodnim, drugi wschodnim. Most widziany z pierwszego pociągu porusza się pozornie w kierunku wschodnim, widziany zaś z drugiego porusza się w kierunku zachodnim. Gdyby ruch rzeczywisty był identyczny z pozornym, wówczas ten sam most poruszałby się równocześnie w dwu przeciwnych kierunkach. Autor wskazuje dalej, iż przy założeniu identyczności ruchu rzeczywistego i pozornego dochodzi się do całego szeregu twierdzeń, sprzecznych z twierdzeniami przyjmowanymi przez Einsteina.

M. Wiskemann: W sprawie teorii względności — pewien problem zasadniczy. (Zur Relativitätstheorie — eine Grundfrage). Str. 292—293. Einstein zrelatywizował czas i przestrzeń ze względu na obserwatora, przez co pozbawił nasze myślenie absolutnych norm, jakimi są jeden czas i przestrzeń euklidesowa. Autor proponuje zrelatywizować obserwatora, resp. jego sądy ze względu na czas i przestrzeń, dzięki czemu uniknie się wspomnianych konsekwencji.

T. Schjelderup-Ebbe: Twory organiczne i nieorganiczne. (Organismen und Anorganismen). Str. 294—296. Pomiędzy naturą organiczną i nieorganiczną zachodzą pokrewieństwa, którym poświęcono dotąd mało uwagi. Autor wylicza w tym artykule siedmnaście własności, wspólnych twórcom organicznym i nieorganicznym.

E. Barthel: Znaczenie nauki Goethego o barwach dla przyszłości. (Die Zukunftsbedeutung der Goetheschen Farbenlehre). Str. 297—302. W swej teorii barw dał Goethe podstawy dla nowej nauki, mianowicie matematyczno-fizycznej optyki. On pierwszy stanął na stanowisku, że zadaniem optyki fizycznej nie jest tworzenie fikcji i hipotez, któreby podawały obiektywne przyczyny wrażeń świetlnych, lecz badanie samych wrażeń barw oraz praw nimi rządzących. Autor spodziewa się, że w przyszłości zostaną wysnute teoretyczne konsekwencje z nauki Goethego, lecz uważa, że nie stanie się to rychło, ponieważ dalsza rozbudowa teorii Goethego wy-

a

maga zupełnej zmiany dotychczasowych podstaw.

C. Fries: Filozofia przyrody a antropologia. (Naturphilosophie und Anthropologie). Str. 303—314. Jako wielką zasługę poczytywano Sokratesowi a później Kantowi zwrócenie zainteresowań człowieka od całokształtu przyrody na niego samego. Autor przyznaje, że za ich czasów było to może uzasadnione i zdrowe, uważa jednak, że stan ten nie powinien trwać dłużej. Prawdziwa filozofia, to filozofia przyrody, a nie antropologia, której przedmiotem jest istota tak nikła i bez znaczenia, jaką jest człowiek. Dotychczasowa jednak praca nie poszła na marne, gdyż może ona służyć jako punkt wyjścia dla badań w zakresie filozofii przyrody. Istnieje mianowicie szereg właściwości, stwierdzonych u człowieka, które dają się łatwo przenieść na cały wszechświat. Kilka takich właściwości stara się autor podać.

A. Haag: W sprawie problemu przestrzeni. (Zum Raumproblem). Str. 315—324. Z dwóch sprzecznych ze sobą a jednak często przyjmowanych sądów, z których pierwszy stwierdza iż twierdzenia geometrii, dotyczące przedmiotów świata zewnętrznego, mają absolutną pewność, drugi zaś, iż świat zewnętrzny jest od nas niezależny, jeden trzeba odrzucić jako fałszywy. Kant odrzuca drugi, twierdząc, że świat zewnętrzny dany nam jest w przestrzeni, będącej subiektywną formą naszego wyobrażania. W przeciwieństwie do Kanta autor odrzuca jako fałszywy sąd pierwszy i posługując się geometriami nieeuklidesowymi stara się dowieść, że twierdzenia geometrii nie są pewne absolutnie, lecz tylko w danym systemie aksjomatów i że twierdzenia geometryczne, o ile są pewne, nie dotyczą przedmiotów świata zewnętrznego, o ile zaś dotyczą przedmiotów świata zewnętrznego, nie są pewne.

O. Merckens: Dwojaki sens pojęcia rzeczywistości w systemie Hansa Driescha. (Die Doppelbedeutung des Wirklichkeitsbegriffs im System Hans Driesch). Str. 325—330. Autor wskazuje w systemie Driescha pewne niekonsekwencje, które dają się jednak łatwo usunąć bez szkody dla systemu, a z pożytkiem dla jego jednolitości. Driesch wprowadza mianowicie u podstaw swego systemu pojęcie rzeczywistości absolutnej, polegającej na niezależności od podmiotu, a następnie przypisuje niekonsekwentnie ową absolutną rzeczywistość także wiedzy. Rzeczywistość absolutną posiadają tylko te przedmioty, w których można odróżnić zjawisko od rzeczy samej w sobie; tego zaś w odniesieniu do wiedzy uczynić nie można.

J. Headicke: Przestrzeń i czas jako empiryczne „pojęcia graniczne”. (Raum und Zeit als empirische „Grenzbegriffe“). Str. 331—347. Autor polemizuje z poglądem Kanta, według którego czas i przestrzeń są apriorycz-

b

nemi wyobrażeniami. Czas i przestrzeń są, zdaniem autora, pojęciami granicznymi, uzyskanymi z doświadczenia, a więc empirycznymi. Gdy abstrahujemy od materialnej zawartości ciała i bierzemy pod uwagę tylko jego granice, otrzymujemy pojęcie przestrzeni identycznej z wielkością zawartości. Pojęcie zaś czasu uzyskujemy przez abstrakcję od ruchu ciała i zwrócenie uwagi na granice owego ruchu oraz danego w nich trwania.

M. Loesche: Szczęście jako biologiczne zdarzenie i jako wartość. (Glück als biologisches Ereignis und als Wert). Str. 348—350. Człowiek szuka szczęścia w dwóch kierunkach w życiu emocjonalnym, zbliżając go do stanu zwierzęcego, w którym dąży się jedynie do uniknięcia nieszczęścia, i w życiu duchowym, w ciągłym doskonaleniu się. Wartość i biologiczną możliwością szczęścia, t. j. możliwość rozwoju, posiada jedynie życie duchowe, które można udoskonalać bez szkody dla innych i z którego można udzielać innym bez szkody dla siebie. Nie można tego orzec o życiu emocjonalnym.

R. Bass: Prawo przyczynowości a kierunek czasowy. (Kausalgesez und Zeitrichtung). Str. 351—360. Powszechna na ogół definicja związku przyczynowego, według której zjawisko A jest przyczyną zjawiska B, jeśli zachodzi między nimi regularny związek i jeśli A jest wcześniejsze od B, jest za szeroka. Ponadto wymagany przez nią warunek wyprzedzania skutku przez przyczynę nie jest konieczny, ponieważ można łatwo skonstruować przykład, jakkolwiek fikcyjny, w którym przyczyna będzie następowała po skutku. Uwzględniając to, podaje autor definicję związku przyczynowego, nie posługującą się pojęciem następstwa czasowego. Dane są dwa zjawiska A i B, między którymi zachodzi regularny związek, a nadto fakt, który w pewnych okolicznościach jest przeszkodą dla zajścia jednego z tych zjawisk. Gdy nastąpią te okoliczności, to A nazywamy przyczyną B, jeśli z przeszkodzeniem zajścia A odpada również B, lecz nie naodwrot, t. zn. z przeszkodzeniem zajścia B nie odpada A.

Drka Eugenia Ginsberżanka (Lwów).

II.

Archiv für Geschichte der Philosophie und Soziologie. XXX (1926). 3.—4.

M. Horten: Zasadnicze rysy systemu życiowego i mistycznego poglądu na świat Hallåga. (Grundlinien von Lebenssystem und mystischer Weltanschauung des Hallåg). Str. 161—180. Hallåg, mistyk islamski, żyjący około roku 900, jest jako myśliciel typem bramańskim. Istotnym dla niego jest charakterystyczne dla mistyki bramańskiej „przeżycie wszechbytu” (Allheiterleben). W każdej indywidualnej substancji widzi on jedną pra-

a

substancję, wszechświat, Boga, który jest jedynym prawdziwym bytem.

E. Binder: Hugonowi Spitzerowi w 70-tą rocznicę urodzin. (Hugo Spitzer zu seinem 70. Geburtstag). Str. 181—190. Główną zasługą H. Spitzera, znanego ze swej bogatej twórczości w różnych dziedzinach filozofii profesora w Grazu, jest to, że jako przedstawiciel neokantyzmu przewycięził słabe strony transcendentalnego idealizmu Kanta i dał do reformy filozofii na podstawie wiedzy pozytywnej i uwzględniania faktów.

A. Coralnik: Ernest Renan. Str. 191—201. Renan był jednym z tych, którzy w XIX. wieku pod wpływem rozwoju nauk przyrodniczych zwątpili o możliwości uzasadnienia prawdy historycznej, dlatego też prawdy tej nie szuka i w dziełach swoich poprzestaje na prawdzie złudzenia.

A. v. Pauler: O teizmie Arystotelesa. (Über den Theismus des Aristoteles). Str. 202—210. Dotychczas nie oceniono dostatecznie podstawowego znaczenia twierdzenia Arystotelesa, że Bóg jest prairódem wszelkiego ruchu w świecie, twierdzenie to każe bowiem przyznać konstrukcyom teologicznym Arystotelesa centralne miejsce w jego metafizyce, nie zaś uważać teologii jego jedynie za uwieńczenie metafizyki.

H. Kiessler: Pojęcie plastyczności u Herbart. (Der Begriff der Bildsamkeit bei Herbart). Str. 211—220. Za warunek możliwości wychowania uważa Herbart istnienie t. zw. przez niego plastyczności u wychowanka. Herbart zajmuje się plastycznością wogóle, jej istnieniem, celem, granicami oraz bliższem scharakteryzowaniem plastyczności rozumu i woli. Zarzuty, dotyczące tego pojęcia ze stanowiska filozofii i pedagogiki, nie kwestyonują prawdziwości na wstępie przytoczonego twierdzenia.

H. Kiessler: Sąd hipotetyczny u Kanta. (Das hypothetische Urteil bei Kant). Str. 221—225. Kant uważa sądy hipotetyczne za swoisty rodzaj sądów i zaprzecza możliwości sprowadzania ich do sądów kategoriycznych. Stanowisko to należy uznać za słuszne, zarzuty krytyczne nasuwają się jedynie co do złożoności sądów hipotetycznych, którą Kant przyjmuje.

K. Sapper: Hansa Driescha dowody autonomii życia. (Hans Drieschs Beweise für die Autonomie des Lebens). Str. 226—236. H. Driesch jako neowitalista dowodzi, że dla wytłumaczenia tworzenia się pewnych form organicznych należy przyjąć swoistą zasadę, różną od wszelkich zasad chemiczno-fizykalnych, czyli autonomię zjawisk życiowych. (D. n.).

G. Rosenthal-Calame: Rozwój kantowskiej teorii przestrzeni. (Die Entwicklung der Kantischen Raumlehre). Str. 237—253. Zastosowanie metody psycho-genetycznej do rozwa-

b

zań nad rozwojem kantowskiej teorii przestrzeni pozwala dojść do wniosku, że pojęcie aprioryczności przestrzeni jak też pojęcie aprioryczności wogóle w filozofii krytycznej powstało z rozważań czysto psychologicznych; strona logiczna pojęcia aprioryczności jest już wtórną fazą jego rozwoju.

F. Huhn: Kategorie u Arystotelesa i Kanta i ich znaczenie dla teorii poznania. (Die Kategorien bei Aristoteles und Kant und ihre Bedeutung für die Erkenntnistheorie). Str. 254—269. Jakkolwiek teorie kategorii zarówno Arystotelesa jak Kanta nie dadzą się utrzymać, to jednak myśl ich, że o ile się chce dotrzeć do źródeł poznania, to przedewszystkiem muszą być rozważane pojęcia pierwotne, na których wszystkie inne się opierają, należy uznać za słuszną. Można bowiem ułożyć system kategorii czyli pojęć pierwotnych, niedowolnie zestawionych, lecz łączących się w organiczną całość, który wraz z prawami myślenia tworzy podstawę całkowitej wiedzy ludzkiej.

E. Gottlieb: W sprawie problemu „Eutyfrona“. (Zum Problem des „Eutyphron“). Str. 270—279. W „Eutyfronie“ zaznacza się punkt zwrotny etyczno-religijnego rozwoju, przejście od fazy całkowitej zależności etyki od religii do fazy, gdzie to, co etyczne, jakkolwiek posiada zawsze aprobatę religii, ustala się już niezależnie od niej. Za ostateczną konsekwencję trzeciej fazy rozwoju, idącego w kierunku usamodzielnienia etyki od religii, może uchodzić współczesna filozofia wartości, nie ustosunkowująca się w żaden sposób do metafizyki. Powyższe fazy nie muszą pozostawać do siebie w stosunku historycznego następstwa.

G. H. Bousquet: Vilfredo Pareto i jego „Sociologia ogólna“. (Vilfredo Pareto et sa „Sociologie générale“). Str. 293—317. Celem „Sociologii ogólnej“ V. Pareto (um. 1923) jest skonstruowanie teorii, któraby dawała przybliżoną ideę formy ogólnej społeczeństw ludzkich, opartej na podstawach czysto obiektywnych. Genialne dzieło, zawierające cały szereg płodnych myśli, otwiera nowe drogi dla poszukiwań naukowych.

Archiv für Geschichte der Philosophie und Soziologie. XXXI (1927). 1—2.

K. Akamatsu: W jaki sposób możliwa jest według Hegla rozumna powinność oraz nauka o powinności? Przyczynek do krytyki rozprawy Rickerta „O idealistycznej polityce jako nauce“. (Wie ist das vernünftige Sollen und die Wissenschaft des Sollens bei Hegel möglich? Zur Kritik der Rickertschen Abhandlung „Ueber idealistische Politik als Wissenschaft“). Str. 1—17. Hegłowskie pojęcie rozumnej powinności łączy się z pewnemi trudnościami, wynikającemi stąd, że według Hegla charakter rozumności posiada już to,

a

co jest („co rozumne, to rzeczywiste, co rzeczywiste, to rozumne“), że więc niema u niego miejsca dla powinności (moralnej, prawnej politycznej) urzeczywistniania tego, co rozumne. Trudności te można usunąć, uwzględniając różne znaczenia, które Hegel łączy z wyrazami „rozumność“ i „rzeczywistość“. Nie wolno też, jak to czyni Rickert, przeoczyć różności znaczeń, które posiada wyraz „rozum“ u Hegla i Fichtego.

K. Sapper: Hansa Driescha dowody autonomii życia. (Hans Drieschs Beweise für die Autonomie des Lebens). Dok. Str. 18—33. Argumentacji Driescha, chociaż w wysokim stopniu uprawdopodobniającej hipotezę autonomii życia w zakresie tworzenia się pewnych typowych form organicznych oraz niektórych innych zjawisk życiowych, nie można jednak uważać za dowód niemożliwości mechanistycznego ich tłumaczenia.

J. Sauter: Estetyka Franciszka v. Baadera. Przyczynek do problemu romantyzmu. (Die Aesthetik Franz von Baaders. Ein Beitrag zum romantischen Problem). Str. 34—63. Filozofia społeczna Baadera może służyć za punkt wyjścia do uważania romantyzmu za kierunek metafizyczny a nie jedynie za literacko-estetyczny. Odrzucając estetykę formalistyczną i empirystyczną, uważa Baader sztukę obok religii, polityki itp. za jeden z czynników, dążących do objektivizowania świata inteligibilnego, podkreśla jej wartość społeczną, jako spoidła, łączącego społeczeństwa, wreszcie uważa cały wszechświat za poemat, człowieka za jego prapoetę.

J. Thöne: Źródła platońskiej nauki o ideach. (Die Quellen der platonischen Ideenlehre). Str. 64—65. Na podstawie wyników badań etnologa Becka, znajdującego już u ludów pierwotnych rozróżnienie światów, którebyśmy nazwali zmysłowym i nadzmysłowym, powstaje możliwość uważania za źródło platońskiej nauki o ideach, nie jak dotychczas, przedplatońską filozofię grecką, lecz mitologię ludową a szczególnie mitologię orficką.

L. Gulkowitsch: Istota i powstanie kabały (Wesen und Entstehung der Qabbala). Str. 66—91. Mylnie jest panujące we współczesnej nauce mniemanie, jakoby kabała w istocie swej była mistyką religijną i produktem średniowiecza. Istniejąca pierwotnie jedynie w ustnej tradycji, jest ona mistycznie zabarwionym systemem filozoficznym, który, wychodząc z nauki o emanacji, dochodzi na drodze logicznego rozumowania do swoistego rozwiązania zagadnienia prapodstawy bytu, niezależnie od teologii żydowskiej i nauk innych narodów.

J. Petrovici: Kant i myśl rumuńska. (Kant und das rumänische Denken). Str. 92—103. Trwały wpływ Kanta w Rumunii, sięgający początku wieku XIX-go, odegrał tam przedewszystkiem rolę czynnika czysto kul-

b

turalnego a nie pobudził twórczości filozoficznej. Jedynym twórcą oryginalnym, opierającym się na nauce Kanta, jest Rodulescu-Motru, który stworzył teorię energetycznego personalizmu.

G. Lenz: Państwo i społeczeństwo u Bossueta. (Staat und Gesellschaft bei Bossuet). Str. 129—145. Filozofia państwa Bossueta zrozumiała jest jedynie w związku z ogólnymi prądami danej epoki. Państwo według niego jest instytucją przez Boga ustanowioną, posiadającą władzę równorzędną władzy duchownej, ograniczoną jedynie sumieniem jednostki. Powstanie tej instytucji było konieczne ze względu na wrogie stosunki, panujące między narodami, a mające swe źródło w skłonności ludzi do grzechu, spowodowane przez grzech pierworodny. Poglądów Bossueta nie można przyjąć bez zastrzeżeń.

Marya Jędrzejewska (Lwów).

III.

Archiv für systematische Philosophie und Soziologie. XXX (1927). 1—4.

G. Amann: Próba współczesnego wyobrażenia przyczynowości. (Versuch zeitgemässer Anschauung der Kausalität). Str. 1—13. Stuszone są wywody Schopenhauera o postaciach zasady podstawy dostatecznej; błędne zaś jest jego założenie, że nasza świadomość poznająca dzieli się na podmiot i przedmiot. Świadomość poznająca raczej składa się tylko z świadomości zewnętrznej i wewnętrznej, odnośnie do zewnętrznej i wewnętrznej zmysłowości. Cała nasza świadomość poznająca ogranicza się do poznawania wzajemnego stosunku przedstawięń, w których bezpośrednio unaocznia się przyczynowość czyli istota wszystkich zjawisk.

L. Valli: Dualizm religijny a nauka Zaratustry. (Der religiöse Dualismus und die Lehre Zarathustras). Str. 14—37. Religia Zaratustry jest typem religii, gdyż w niej najżywotniej objawiają się trzy cechy każdej religii: Objektivizacja wewnątrz nas odbywającej się walki pomiędzy dobrem a złem; ostateczne zwycięstwo dobrego; przejście cnoty w szczęście.

H. E. Barnes: Socjalna i polityczna filozofia Ludwika Steina. (The Social and Political Philosophy of Ludwig Stein). Str. 38—54. Według Steina socjologia ma się do poszczególnych gałęzi badań społecznych tak, jak się ma filozofia do poszczególnych nauk szczegółowych. Jest tem, co je łączy w jednolitą całość. Trzema jej głównymi zadaniami są: badanie dziejów instytucyj społecznych, kreślenie rozwoju teoryj społecznych i ustanawianie prawideł oraz ideałów, które mają kierować rozwojem społecznym w przyszłości. Podstawowymi zasadami filozofii społecznej są zasady przyczynowości, celowości i ciągłości.

a

A. Kolnaj: Skłonność, obowiązek i sposób myślenia. (Neigung, Pflicht und Gesinnung). Str. 55—65. Systemy etyczne zbudowane na zasadzie skłonności lub na zasadzie obowiązku lub na mieszaninie obowiązku i skłonności nie zadowolają. Formalno-etycznym czynnikiem zasadniczym wszelkiej etyki powinien być sposób myślenia, stojący po stronie tego, co dobre.

F. Lifschitz: O problemie powtarzania się zjawisk. (Über das Problem der Wiederholung der Erscheinungen). Str. 66—75. Poszczególne zjawiska historyczne są indywidualne i nie powtarzają się. Powtarza się zaś związek przyczynowy pomiędzy zjawiskami, co umożliwia nam tworzenie praw historycznych.

H. Gartelmann: Krytyka zasady racji. (Kritik des Satzes vom Grunde). Str. 76—80. Zasada racji dostatecznej wymaga następującej modyfikacji: „Wszelkie zdanie musi mieć swą rację z wyjątkiem pierwszego”.

G. Müller: Czas, przestrzeń czasowa, teraźniejszość. (Zeit, Zeitraum, Gegenwart). Str. 81—84. Przestrzeń trójwymiarową naszego przeżywania teraźniejszości należy przez dodanie czwartego wymiaru rozszerzyć do „przestrzeni czasowej”. Przez czwarty wymiar tej przestrzeni czasowej przechodzi w czasie teraźniejszość, która ujmuje zawsze tylko przestrzeń trójwymiarową jako wycinek czterowymiarowej nieruchomej przestrzeni czasowej. Takie ujęcie czasu empirycznego jako złożonego z czasu, przestrzeni czasowej i teraźniejszości usuwa wszelkie antynomie między pojęciami bytu i stawania się.

K. Haag: Pojęcia zasadnicze miary i liczby wyprowadzone z pojęć zasadniczych położenia. (Die Grundbegriffe von Mass und Zahl, abgeleitet von den Grundbegriffen der Lage). Str. 85—87. Z pojęć zasadniczych położenia: blisko, daleko, z przodu, z tyłu, u góry, u dołu, wewnątrz, zewnątrz, dookoła, niedookoła, można wyprowadzić pojęcia zasadnicze miary i liczby: równość, nierówność, pierwsze, drugie, $>$, $<$, część, mnogość, 1, 2, dużo, mało, n , x , ∞ , 0.

C. Fries: Filozofia i nauka szczegółowa. (Philosophie und Einzelwissenschaft). Str. 88. Już Arystoteles kładzie nacisk na to, żeby filozofia utrzymywała ścisły kontakt z naukami szczegółowymi, gdyż nauki te same dla siebie nie są w stanie dotrzeć do swych zasad.

K. Thieme: Korelatywnizm metafizyczny. (Der metaphysische Korrelativismus). Str. 89—100. Kant nie uwzględnił następującej antynomii: „Rzeczywistością jest przedmiot niezależny od jaźni” — „Rzeczywistością jest nie przedmiot, lecz jaźń”. Rozwiązanie tej antynomii brzmi: Rzeczywistością jest nierozdzielna wspólność jaźni i rzeczy oraz nie dające się ująć w słowa przeżycie tej wspólności.

b

W. Koppelman: Zagadka logiczna geometrii nieeuklidesowych i jej rozwiązanie. (Das logische Rätsel der nichteuklidischen Geometrien und seine Lösung). Dokończenie Str. 101—113. Zarzuty nieeuklidesowej geometrii przeciw Euklidesowi są nieuzasadnione, gdyż przedmioty tych geometrii są różne. Co się zaś tyczy uprawnienia tych geometrii, to jedynie geometria Euklidesa ma dla naszej rzeczywistości wartość, gdyż jej pojęcia możemy konstruować.

P. Kohn: Friedrich Boden †. Str. 114—116. Zmarły 7. I. 1924 w Hamburgu, radca sądu wyższego, zajmował się także filozofią i psychologią. Cenne są jego badania dotyczące znaczenia popędów i instynktów dla naszej moralności i dla naszego poglądu na świat.

E. Barthel: Socyologiczne aforyzmy. (Soziologische Aphorismen). Str. 129—132. Jest to szereg luźnie wiążących się z sobą uwag o stosunku jednostki do innych jednostek, o wpływie pokrewieństwa grup społecznych na ich wzajemny stosunek, o t. zw. duszy zbiorowej i t. p.

H. Ehrenberg: Ideologiczna i socyologiczna metoda. (Ideologische und soziologische Methode). Str. 133—144. W miejsce metody ideologicznej, opartej na założeniu, że życie i rozwój społeczeństw jest realizacją pewnych ideologii, winna socyologia stosować swoistą metodę socyologiczną, przy pomocy której rozpatrywałoby się wszelkie ideologie jako jeden z wielu wytworów życia społecznego.

K. Dunkmann: Socyologiczne podstawy nauki. (Die soziologische Begründung der Wissenschaft). Str. 145—164. Podstawy wiedzy ludzkiej mają — jak się zdaje — charakter socyologiczny. Socyologie zaś można uważać ze względu na jej stosunek do innych nauk za pewnego rodzaju hipotezę. Z punktu widzenia tej hipotezy należałoby w dotychczasowy sposób systemizowania nauk wprowadzić szereg zmian. Dotyczyłyby one zwłaszcza ustosunkowania wzajemnego nauk przyrodniczych i humanistycznych.

D. Venanis: Dietzela indywidualizm i socjalizm. (Dietzels Individualismus und Sozialismus). Str. 169—228. Wedle Henryka Dietzela wszystkie systemy społeczne dzielą się zasadniczo na dwie grupy: indywidualne i antyindywidualne czyli socjalne. Celem ostatecznym w pierwszych jest szczęście jednostki; celem ostatecznym w drugich jest jakaś całość socjalna a jednostki są tylko środkami. O przyjęciu jednego lub drugiego rodzaju systemów rozstrzyga wiara nasza. Poglądy te Dietzela są błędne. Bo niema systemów antyindywidualnych, lecz we wszystkich systemach jednostki są celem i dlatego też „zasada socjalna” Dietzela dla podziału systemów jest bezwartościowa. Podziału wedle dwóch zasad nie można ściśle przeprowadzić,

a

bo jest dużo innych jeszcze wartościowań, które są zasadami systemów społecznych. Punktem wyjścia każdej klasyfikacji socjalno-filozoficznej powinno być zawsze twierdzenie, że wszystkie systemy służą wartościom jednostki, a potem należy je klasyfikować wedle tych wartości.

M. Popoff: O Freudowskiej teorii seksualności dziecięcej. (Ueber die Freudsche Lehre der infantilen Sexualität). Str. 229—246. Skonstatowana przez Freuda „seksualność dziecięca” nie ma charakteru perwersyjnego, lecz pochodzi od działań gruczołu seksualnego — ale nie rozrodczego — „thymus”, dzięki którym dziecko objawia tkiwość, przywiązanie i t. d.

J. B. Watson: Początki i wzrost behawioryzmu. (The origin and growth of behaviorism). Str. 247—262. Behawioryzm rozwinął się na gruncie psychologii zwierząt. Zdaniem behawiorystów przedmiotem psychologii jest zachowanie się organizmu, rozważane jako kompleks reakcyj na rozmaite podniety. Badając z tego punktu widzenia zachowanie się organizmu, można opisać i wyjaśnić każde działanie istot żyjących, a więc i myślenie, które jest kompleksem ukrytych reakcyj słownych i innych reakcyj ruchowych. Przyporządkowanie wzajemne podniet i reakcyj nie jest takie same przez cały ciąg życia organizmu: podnieta, nie wywołująca w danym okresie życia pewnej reakcji, może z czasem zacząć ją wywoływać i na odwrót. Ilość wrodzonych przyporządkowań reakcyj i podniet jest stosunkowo nieliczna i u wszystkich dzieci mniej więcej ta sama. Otoczenie, w którym jednostka żyje, stwarza nowe przyporządkowania i tym sposobem kształtuje indywidualność.

R. Weinmann: Kwintesencja anty-einsteińska. (Anti-Einstein-Quintessenz). Str. 263—270. Teorię Einsteina należy odrzucić, bo 1. jest ona absurdalna, gdyż relatywizacji czasu i przestrzeni ani naocznie ani pojęciowo niepodobna skutecznie; 2. jest ona przeciwna logice, ponieważ pełno w niej dziwaństw i sprzeczności; 3. konsekwencje jej nie stoją w należytych stosunkach do tego, co dało początek teorii: faktu optycznego, który trzeba optycznie wyjaśnić; 4. teoria ta jest zbędna, bo wyjaśnienie takie łatwiej można znaleźć na drodze konkretno-fizycznej.

H. Triebel: Przyczynki do teorii poznania. (Beiträge zur Erkenntnistheorie). Str. 271—293. Każde spostrzeżenie uwydatnia istotne przeciwieństwo przedmiotu spostrzeżonego i jaźni spostrzegającej. Poznanie powstaje, gdy elementy materialne i idealne się łączą w fenomenach. Fenomeny te zaś tylko wtedy i tylko o tyle są elementem składowym poznania, kiedy i o ile razem z niemi działające idealne i materialne elementy bytu są poznane w równie dokładny sposób.

b

Substancją łączącą ideę i materię w fenomenie jest „to, co realne” — „das Reale”. Zgodność pomiędzy przedmiotem materialnym a fenomenalnym powstaje stąd, że rzeczywistość zmusiła wolę naszą do stworzenia sobie takich narzędzi poznania, które poznają świat takim, jakim on jest. Jakości zmysłowe nie są ani czysto idealne ani materialne, lecz powstają jako fenomeny przez pewne zjawiska na przedmiocie i pewne reakcje w zmysłach. O wnętrzu przedmiotów można coś wywnioskować ze skutków zewnętrznych tego wnętrza.

A. Stern: Przyczynek do filozofii śmierci. (Zur Philosophie des Todes). Str. 294—306. Każde „Ty” istnieje na dwa sposoby: jako moje przedstawienie i jako jaźń realna, różna od mojej jaźni, lecz podobna do niej. Istnienie wedle drugiego sposobu przez śmierć ustaje, pozostaje zaś albo może pozostać istnienie pierwsze. Moralnym obowiązkiem naszym jest pamiętać o naszych zmarłych, aby oni w ten przynajmniej sposób istnieli nadal.

G. Ichheiser: O treściach danych „wspólne” i „indywidualne” i o ich znaczeniu w budowie świadomości. (Über die „gemeinsam” und „individuell” gegebenen Inhalte und ihre Bedeutung im Aufbau des Bewusstseins). Str. 307—329. Należy rozróżnić treści świadomości wspólne (i zarazem od jaźni niezależne) i indywidualne (będące tylko stanami podmiotu). Między jednymi i drugimi istnieją formy przejściowe, „dwuznaczne”. Świadomość ludzka tak jest skonstruowana, że rozpoczynając od niejako punktowego momentu, przeżyte tylko jako stan podmiotu i indywidualnie, rozszerza się w układach, przybierających ciągle na jednoznaczności, przedmiotowości i wspólności, aż znajduje kres swój w owych wspólnych od jaźni niezależnych i przedmiotowo przeżytych danych, które „miejsce” swe posiadają w wyobrażeniu przestrzennym. Taka struktura świadomości pochodzi stąd, że jaźń pozostaje w stosunkach do innych jaźni, chociaż z drugiej strony stosunki z innymi indywidualiami są możliwe tylko dzięki takiej strukturze.

L. v. Otlík: Pojęcie i przedmiot nauki o społeczeństwie. (Begriff und Gegenstand der Gesellschaftslehre). Str. 347—364. Nauka o społeczeństwie jest z jednej strony nauką o zasadach i formach działalności autarchicznych potęg duchowych, t. j. takich, których siła tkwi w ich własnym autorytecie; z drugiej strony jest ona nauką systematyczną o kategoriach subiektywizującego wyjaśniania realnego. Należy ją odróżnić od historii i historyzofii społecznej. Metoda jej jest subiektywizująca. Społeczeństwo jest to związek, łączący ludzi na podstawie wspólnego posłuszeństwa względem autorytetu uznanych potęg; z tego połączenia po-

wstaje kooperacya. Zbiór ludzi tem bardziej jest społeczeństwem, im silniejsze jest wspólne przekonanie, że należy przestrzegać pewnych norm.

Ks. Dr. F. Manthey (Rumian - Pomorze).

IV.

Archiv für die gesamte Psychologie. LVIII (1927) 3—4.

W. Wirth: Pamięci Emila Kraepelina. (Emil Kraepelin zum Gedächtnis). Str. 1—XXXII. Z zawodu psychiatra, znany przedewszystkiem ze swego systematycznego dzieła „Compendium der Psychiatrie“, z zamiłowania psycholog, uczeń Wundta, pozostawił także szereg cennych prac z zakresu psychologii eksperymentalnej, której metody stosował również w psychiatrii. Jego autobiografia, pozostająca jeszcze w rękopisie, pozwala bliżej poznać tego uczonego jako człowieka.

E. Wentscher: Rozważania dotyczące zagadnienia jaźni. (Gedanken zum Ich-Problem). Str. 257—280. Analiza naszych zjawisk psychicznych jak też krytyczne rozpatrzenie rozważań, dotyczących zagadnienia jaźni (u Ebbinghause, Locke'a, Hume'a, Milla) prowadzą do wniosku, że jaźń, w znaczeniu identycznego podmiotu wszelkich zmian w nas zachodzących, istnieje.

W. Schmied-Kowarzik: Diltheya i Sprangera psychologia rozumiejąca i jej stosunek do psychologii wyjaśniającej (przyrodniczej). (Dilthey's und Sprangers verstehende Psychologie in ihrem Verhältnis zur erklärenden [naturwissenschaftlichen] Psychologie). Str. 281—306. Dilthey przeciwstawia psychologię opisującą i analityczną pewnemu typowi psychologii wyjaśniającej, opartej na niewystarczającej analizie i całym szeregu trudnych do sprawdzenia hipotez. Spranger odróżnia psychologię noologiczną i psychologię empiryczną na podstawie różnego ich przedmiotu i różnego charakteru logicznego sądów. Przytem psychologia noologiczna stanowi samodzielną część analitycznej psychologii, o której mówi Dilthey.

C. Rogge: Homeryckie *φρήν, φρένες* i tym pokrewne wyrazy w nowem oświeceniu medycyny i psychologii mowy. (Homerisch *φρήν, φρένες* und Verwandtes in neuer medizinischer und sprach-psychologischer Beleuchtung). Str. 307—324. Według lekarza Justesena homerycka nazwa *φρήν* resp. *φρένες* oznaczała płuca i niesłusznie identyfikuje się jej znaczenie ze znaczeniem później powstałej nazwy *διαφρόνημα* — przepona. Ze względu na to, że nazwa *φρήν* oznaczała także funkcję oddychania, łączono ją psychologicznie ze znaczeniowo pokrewnymi jej nazwami *φρένός* i *ρόος*.

J. Hoffmann: Eksperymentalne badania psychologiczne, dotyczące umiejętności czytania dzieci szkolnych. (Experimentell-psychologische Untersuchungen über Leseleistung-

gen von Schulkindern). Str. 325—388. Eksperymenty, dokonane nad dziećmi szkół powszechnych, wykazują m. i., że ilość przeczytanych i trafnie reprodukowanych liter zależy od wieku czytającego, od rodzaju podawanego materiału (szeregi spółgłosek, samogłosek, słów znanych i nieznanych), że istnieje dodatnia korelacja między sprawnością czytania a ogólnem uzdolnieniem, że płeć naogół nie wpływa na umiejętność czytania i t. p.

G. Störing: Zagadnienie psychologii noologicznej i psychologii rozumiejącej. Polemika. (Die Frage der geisteswissenschaftlichen und verstehenden Psychologie. Eine Streitschrift). Str. 389—448. Zarzuty, stawiane przez Diltheya psychologii wyjaśniającej czyli psychologii jako nauce przyrodniczej, okazują się po bliższem ich rozpatrzeniu niesłusznie i pochodzą często z niezrozumienia metod i twierdzeń psychologii wyjaśniającej. Natomiast twierdzenia Diltheya, dotyczące metody i przedmiotu psychologii noologicznej, nasuwają wiele zastrzeżeń zarówno co do ich jasności jak też słuszności. Wiele niejasnych pojęć wprowadza też Jaspers w swej rozumiejącej czyli subiektywnej psychologii (przeciwstawianej przez niego psychologii obiektywnej czyli psychologii bez duszy), która zbliża się raczej do psychologii wulgarnej niż naukowej.

Archiv für die gesamte Psychologie. LIX (1927). 1.—4.

E. Bessler: Jednostajność w stawianiu stopni. (Die Gleichförmigkeit der Notengebung) Str. 1—74. Wyniki, uzyskane przy badaniu stopni, stawianych uczniom przez nauczycieli z różnych przedmiotów w trzech różnych szkołach, wykazują, że w ocenach panuje jednostajność, która świadczy zarówno o pewnej jednostajności pracy uczniów, jak też o jednostajności zachowania się oceniających nauczycieli. Wyniki te potwierdzają postawioną przez Marbego teoryę o jednostajności przebiegów psychicznych.

J. Neumann: Teolog Jan Müller jako filozof. (Der Theologe Johannes Müller als Philosoph). Str. 75—88. Müller wyróżnia prawdy i prawdę i zalicza je do dwu różnych sfer. Do prawd dochodzi się pośrednio na drodze szczegółowych dociekań rozumowych, prawdę zaś uzyskuje się przez bezpośrednie przeżywanie, pierwotne wrażenie, t. zn. przez bezpośredni kontakt z rzeczywistością. To pierwotne wrażenie jest istotą wiary.

R. Schweizer: Przedmiot mający charakter i przedmiot pojęciowy. Przyczynek do teoryi przedmiotu. (Der charaktervolle und der begriffliche Gegenstand. Ein Beitrag zur Gegenstandstheorie). Str. 89—162. Teorya przedmiotu, o którą tu chodzi, różni się od teoryi przedmiotu Meinonga, ponieważ nie uwzględnia rzeczywistości przedmiotów, ale rozpatruje je tak, jak one są dane w naturalnem

a

przeżyciu. Należy odróżnić przedmioty pojęciowe od fizyognomicznych czyli mających charakter, w których przejawia się bezpośrednio obiektywna treść zmysłowa wraz z treścią uczuciową, wywołaną w nas przez tę treść zmysłową. W tem, co jest zmysłowo dane, można wyróżnić element zmysłowy pierwszego rzędu, t. j. ten element, w którym pierwotnie tkwi jego zdolność uczuciowego oddziaływania, oraz element zmysłowy drugiego rzędu, t. j. ten element, w którym wyraża się wartość uczuciową, nie znajdującą się pierwotnie w tym elemencie. W elemencie drugiego rzędu uznysławiają się idee, pojęciowe znaczenia, a siła jego oddziaływania zależy od stopnia przysługującej mu pierwotnej zmysłowości.

Luettgebrune: Działacz partyjny i świadek. Przyczynek do nauki o zdolności zeznawania. (Parteifunktionär und Zeuge. Ein Beitrag zur Lehre von der Zeugnisfähigkeit). Str. 163—172. Przykład, zaczerpnięty z codziennej praktyki sądowej a traktujący o wyniku zatargu i oskarżeniu, wniesionem przez czynnego członka partii politycznej na przeciwnika politycznego tej partii, ilustruje, że wartość zeznania zależy nie tylko od tego, czy świadek chce zeznawać zgodnie ze swą najlepszą wiedzą i ze swym sumieniem, ale i od tego, w jakiej mierze potrafi wiarogodnie zeznawać. W omawianym przykładzie zmniejszają tę zdolność a zarazem obniżają wartość zeznania błędy i niedokładności spostrzeżeń (wskutek silnego afektu), doraznie ich uzupełnianie, okoliczność, że przypomnienia pozostają pod wpływem myśli o celu, do którego zeznający zmierza, wreszcie charakterystyczne zwykłe nastawienie danego świadka.

K. Marbe: Uwagi do poprzedniego artykułu Luettgebrunego. (Bemerkungen zum vorhergehenden Aufsatz Luettgebrunes). Str. 173—178. Pod wpływem przykładu, opisanego przez Luettgebrunego, wykonała p. M. Schorn szereg eksperymentów w Instytucie psychologicznym, które wykazały, że na wierność odtwarzania rzeczy słyszanych wywiera ujemny wpływ specjalne nastawienie w czasie słuchania.

R. Pauli: Przyczynki do psychologii rachowania. (Beiträge zur Psychologie des Rechnens). Str. 179—202. Eksperymenty, wykonane na dorosłych, wykazują, że nawet przy tak prostych czynnościach rachunkowych, jak dodawanie liczb jednocyfrowych, występują trudności różnego stopnia. Poprawne rozwiązanie zadania utrudnia wielkość i nieparzystość sumy oraz dodajników jakoteż takie następstwo dodajników, że dodajnik mniejszy stoi na pierwszym, większy na drugim miejscu.

R. Speich: Reprodukcyja i psychiczna aktywność. (Reproduktion und psychische

b

Aktivität). Str. 225—335. Przeprowadzone badania wykazują zależność wszystkich procesów świadomości od psychicznej aktywności czyli funkcjonalnego nastawienia psychicznego, występującego pod postacią reakcyjności lub spontaniczności. Na podstawie tych nastawień można wyróżnić reprodukcje reakcyjne i spontaniczne. Akt myślenia różni się od aktu spostrzeżenia i od reakcyjnej reprodukcji różnym funkcjonalnym nastawieniem.

F. Kiesow: Krytyczne uwagi o eidetyce oraz obserwacje przeprowadzone na eidetykach i nieeidetykach. (Kritische Bemerkungen zur Eidetik nebst an Eidetikern und Nichteidetikern angestellten Beobachtungen). Str. 339—460. Mimo uznanie dużej wartości badań E. R. Jaenscha i szkoły marburskiej nad eidetyzmem trzeba na podstawie literatury i przeprowadzonych eksperymentów uczynić m. i. następujące krytyczne uwagi: 1) Zjawiska eidetyczne występują nie tylko w dziedzinie zmysłu wzroku, niesłusznie więc szkoła marburska ograniczyła swe badania wyłącznie do tej dziedziny. 2) Nieprawdziwym wydaje się twierdzenie Jaenscha, że u wszystkich dzieci występuje w pewnym okresie ich rozwoju zdolność eidetyczna, lecz uważać ją należy raczej za zdolność indywidualną. 3) Twierdzenie o ukrytej zdolności eidetycznej jest nieuzasadnione, ponieważ przy pomocy eksperymentu nie można stwierdzić u nieeidetyków i słabych eidetyków odchylenia od prawa Emmert'a w ich obrazach następczych, a te odchylenia miałyby być właśnie, zdaniem Jaenscha i jego szkoły, charakterystycznym objawem utajonego eidetyzmu. 4) Praktyczne zastosowanie podziału eidetyków na typy T i B nasuwa poważne trudności i wątpliwości co do charakterystyki tych typów. 5) Nie należy identyfikować zjawisk eidetycznych z pseudohalucynacjami ani z t. zw. zjawiskami wizualnymi.

C. Schneider: Wrażenia z 35. Kongresu Amerykańskiego Towarzystwa psychologicznego, 27.—30. XII. 1926 w Filadelfii. (Eindrücke vom 35. Kongress der American Psychological Association, 27.—30. XII. 1926 in Philadelphia). Str. 461—473. Poza krótkim streszczeniem niektórych referatów, wygłoszonych w poszczególnych sekcjach, podaje autor parę uwag o studium psychologii i literaturze psychologicznej w Ameryce oraz wymienia przeważające tam kierunki psychologiczne.

Archiv für die gesamte Psychologie. Bd. LX (1927). 1—4.

H. W. Ziegler: Rozwój młodości Fryderyka Schlegla. (Friedrich Schlegels Jugendentwicklung). Str. 1—128. Schlegla charakteryzuje niezgodność a nieraz i sprzeczność w jego skłonnościach i dążeniach oraz zmienność zasadniczych nastawień psychicznych. Śledząc

a

rozwój psychiczny Schlegla, można też stwierdzić pewne cechy, występujące dość powszechnie w życiu psychicznym młodzieży, zwłaszcza w okresie kryzysów kulturalnych.

J. König: Nazywanie barw. Zakres, konsekwencja i zgodność w nazywaniu barw rozpatrywane z punktu widzenia filologicznego i historycznego jak też badane metodą psychologii eksperymentalnej. (Die Bezeichnung der Farben. Umfang, Konsequenz und Uebereinstimmung der Farbenbenennung, philologisch-historisch betrachtet sowie experimentell-psychologisch untersucht). Str. 129—204. Praca składa się z dwu części. Część pierwsza zajmuje się językowym i historycznym rozwojem nazw barw, sięgającym aż do naszych czasów, obejmuje zestawienie zakresu nazw barw, występujących w językach starożytnych i w języku niemieckim oraz uwzględnia kwestię rozwoju wrażliwości na barwy. Część druga, eksperymentalna, zajmuje się przedewszystkiem zagadnieniem, czy i o ile istnieje stałość i powszechność w przyporządkowywaniu danych nazw barw poszczególnym punktom systemu barw.

W. Wirth: Istota psychofizycznej prawidłowości. (Das Wesen der psychophysischen Gesetzmässigkeit). Str. 205—233. Przez prawidłowość psychofizyczną w znaczeniu obszerniejszym rozumie się prawidłowe związki, zachodzące między procesami fizycznymi a psychicznymi. Prawidłowość psychofizyczna w znaczeniu ściślejszym dotyczy stosunków, które zachodzą między zjawiskami świata zewnętrznego a świadomością wraz z organizmem jako jej fizyologicznym podłożem. Zadanie psychofizyki w znaczeniu ściślejszym polega na stwierdzeniu prawidłowości między dającymi się ściśle mierzyć wielkościami fizycznymi (np. między czasem reakcji a intensywnością podniecy), przyczem w stosunkach między temi wielkościami wyrażają się określone procesy psychiczne.

W. Margraf: Zasada powtarzania się w szkole powszechnej na podstawie katalogów. (Der Wiederholungssatz in der Volksschule auf Grund von Schulbogen). Str. 257—316. Statystyka przeprowadzona na podstawie katalogów szkolnych wykazuje, że sformułowana przez Marbego zasada powtarzania się wśród takich samych lub podobnych warunków takich samych lub podobnych czynności ma walor także w obrębie szkoły powszechnej, gdy chodzi o postępy dzieci w nauce, o wielkość wahań w postępiach i o opuszczanie przez nie nauki.

F. Braun: Badania indywidualnego tempa. (Untersuchungen über das persönliche Tempo). Str. 317—360. Badania eksperymentalne pozwalają m. i. przyjąć, że istnieje dla poszczególnych osobników indywidualne tempo wykonywania danej czynności, zależne od psychofizycznej osobowości jednostki, że po-

b

między poszczególnymi jednostkami istnieją w tym kierunku wyraźne różnice, oraz, że wskutek specjalnych nastawień indywidualne tempo może się zmieniać. Jeśli chodzi o stosunek tempa indywidualnego do jakości wykonywanej pracy, to przy eksperymentach z rytmicznym pukaniem tempo średnie okazało się korzystniejszym od innych.

D. Usnadre: W sprawie zagadnienia ujmowania przez zwierzę stosunków. (Zum Problem der Relationserfassung beim Tier). Str. 361—390. Najważniejszym wynikiem przeprowadzonych eksperymentów jest ustalenie faktu, że pies może trafnie reagować na stosunek intensywności dwu tonów, podawanych kolejno jako podniecy, i że fakt ten można nie tylko psychologicznie, ale i czysto fizyologicznie wyjaśnić.

R. Pauli: Wpływ herbaty na pracę umysłową. (Der Einfluss von Tee auf geistige Arbeit). Str. 391—416. Masowy eksperyment przeprowadzony w celu zbadania wpływu herbaty na pracę umysłową daje m. i. następujące wyniki: 1) dawka 10 g herbaty zwiększa o 9% ilościowy wynik pracy a równolegle z tem idzie też polepszenie jakościowe pracy, 2) przy dawce 20 g przyrost pracy maleje, co pozwala wnioskować, że dla działania herbaty istnieje pewne optimum, 3) przyrost pracy jest początkowo szybki, potem wzrostem podniecy narkotycznej coraz wolniejszy, 4) koncentracja roztworu herbaty nie wywiera, jak się zdaje, żadnego wpływu.

F. Schmidt: Eksperymentalne badania nad działaniem podobnych ogłoszeń i figur. (Experimentelle Untersuchungen über die Wirkung ähnlicher Inserate und Figuren). Str. 417—456. Wyniki badań Marbego nad czynnikami, wpływającymi na mieszanie jednego przedmiotu z drugim, znalazły potwierdzenie w eksperymentach przeprowadzonych na większym materiale osób. Okazało się m. i., że na mieszanie ze sobą podawanych ogłoszeń wpływa podobieństwo tych ogłoszeń, znaczniejsze przerwy między podaniem jednego a drugiego ogłoszenia, zwiększenie ilości podawanego materiału. Niebezpieczeństwo pomieszania ze sobą podobnych figur zwiększa się wówczas, gdy figury te posiadają taką samą barwę. Prócz tych czynników obiektywnych mieszanie jednego przedmiotu z drugim zależne jest także od czynnika subiektywnego, t. zn. od skłonności danego osobnika w tym kierunku.

Saidullah: Eksperymentalne badania zmysłu smaku. (Experimentelle Untersuchungen über den Geschmackssinn). Str. 457—484. Przeprowadzone eksperymenty pozwalają stwierdzić, że prawo Webera-Fechnera posiada walor także w zakresie zmysłu smaku, zwłaszcza gdy chodzi o wrazenie słoności, czemu zdawały się przeczyć wyniki badań niektórych autorów. Można też stwierdzić, że

a

zależność jakości uczuciowej od intensywności wrażenia smakowego nie jest tak prosta, jak się to zwykle przedstawia, oraz, że zmiana intensywności podniety zmienia też jakość wrażenia smakowego.

Archiv für die gesamte Psychologie. LXI (1928). 1—4

C. Clemen: Zastosowanie psychoanalizy do mitologii i historii religii. (Die Anwendung der Psychoanalyse auf Mythologie und Religionsgeschichte). Str. 1—128. Próby Freuda i jego uczniów psychoanalitycznej interpretacji podań mitologicznych i różnych stron religij pierwotnych przy pomocy zastosowania kompleksu Edypa należy uznać za chybione i nie przynoszące religioznawstwu naukowych korzyści. To negatywne stanowisko wobec poczynań Freuda w tej dziedzinie nie wyklucza jednak tego, że inaczej traktowana psychologia głębinowa (Tiefenpsychologie) mogłaby się przyczynić do zrozumienia mitologii jak też różnych i to nietylko pierwotnych religii.

J. Schaefer: Przeżywane znaczenie wyrazu przy podawaniu poszczególnych wyrazów. (Die erlebte Wortbedeutung bei Darbietung von Einzelwörtern). Str. 129—196. Wyniki eksperymentów dotyczących przeżywania znaczenia wyrazów, pozwalają stwierdzić, że w większości wypadków znaczenie danego wyrazu jest reprezentowane przez naoczne przedstawienie, którego przedmiotem jest bądź cały przedmiot, danym wyrazem nazwany, bądź część tego przedmiotu, bądź też określone okoliczności, w których znajdował się podmiot, gdy przedmiot postrzegał; wreszcie niekiedy znaczenie to reprezentowane jest przez naoczne przedstawienie samego wyrazu. Można także przypuszczać, że w wypadkach, w których osoby badane mówią o przeżywaniu znaczenia wyrazu w formie nienaocznej wiedzy o przedmiocie, występuje też słabe przedstawienie naoczne.

J. Lindworsky: Oryentujące badania wyższych uczuć. (Orientierende Untersuchungen über höhere Gefühle). Str. 197—260. Czynnikiem emocjonalnym w uczuciach złożonych są wrażenia organiczne, wchodzące w skład takich podstawowych biologicznych kompleksów jak głód, nasycenie, znużenie, potrzeba oddychania i t. p. Te kompleksy, przeżyte kiedyś wskutek działania podniety adekwatnej, zostają w złożonych uczuciach powtórnie przeżyte wskutek działania podniety nieadekwatnej, mającej jednak pewne ogólne rysy wspólne z danym podstawowym kompleksem biologicznym. Uczucia wyższe tem różnią się od złożonych, że podnieta, wywołująca podstawowy kompleks biologiczny, jest zawsze ujęty, zrozumiany stan rzeczy.

G. Störing: W sprawie zagadnienia noologicznej i rozumiejącej psychologii. (Zur

b

Frage der geisteswissenschaftlichen und ver-stehenden Psychologie). Str. 273—354. Zarzuty, które Erismann skierowuje przeciw psychologii przyrodniczej, są bądź niesłuszne (np. że zajmuje się ona obserwacją zjawisk psychicznych tylko „od zewnątrz”), bądź nie można ich wogóle uważać za zarzuty (np. że nie przyjmuje ona jako założenia dla swych badań jakiegoś poglądu na świat). Pozytywne wywody Erismanna w zakresie psychologii myślenia, uczuć i woli pozwalają stwierdzić, że posługuje się on szeregiem niejasnych pojęć (m. i. podstawowem dla niego pojęciem psychologicznej metody wnikania) oraz, że przyjmuje on pewne metafizyczne założenia i na nich, a nie na wynikach badania faktycznego stanu rzeczy, opiera swoje psychologiczne teorie.

H. Friedrich: Stosunek trzech fechnerowskich wartości głównych przy psychologicznych przedmiotach kolektywnych, uzyskanych drogą eksperymentów reakcyjnych. (Das Verhältnis der drei Fechnerschen Hauptwerte bei psychologischen Kollektivgegenständen aus Reaktionsversuchen). Str. 355—416. Zadaniem artykułu jest zbadanie wartości czasów reakcyj, uzyskanych na podstawie 24.000 jednostkowych eksperymentów, wykonanych przez Kiesowa i Günthera, ze względu na to, jaki jest w nich wzajemny stosunek trzech głównych wartości, które Fechner wprowadził przy badaniu przedmiotów kolektywnych.

B. Gutmann: Zwyczaj uszkadzania zębów u Wadschaggów. (Eingriffe in die Zähne bei den Wadschagge). Str. 417—423. Zwyczaj Wadschaggów usuwania dzieciom, po wypadnięciu zębów mlecznych, dwu środkowych siekaczy szczęki dolnej a po pewnym czasie spłowywania dwu odpowiednich zębów szczęki górnej ma prawdopodobnie swe źródło w czci przodków, których przychylność i opiekę starają się potomni w ten sposób zyskać.

B. Gutmann: Antenat kamienny. (Der Steinahne). Str. 424—444. U niektórych ludów mieszkających u stóp Kilimandżaro część oddawana kamieniom powstaje w związku z kultem przodków.

M. Krudewig: Osobowość w założeniu teoretycznej psychologii. (Die Persönlichkeit im Ansatz einer theoretischen Psychologie). Str. 445—449. Pojęcie osobowości nie ma znaczenia dla psychologii teoretycznej, jeśli chodzi o ustalenie przez nią psychicznych elementów, ponieważ analiza różnych sposobów uświadamiania sobie osobowości nie wykazuje, aby w którymkolwiek z nich występowało jakieś specjalne elementarne przeżycie. Podobnie niepotrzebne jest ono dla przyjęcia strukturalnej jedności wszystkich dyspozycji, ponieważ wystarczy w tym celu pojęcie jaźni. Natomiast pojęcie osobowości może nasuwać psychologii teoretycznej nowe zadania i odświeżać pewne strony osobowości, które psy-

a

chologia w badaniach swych musi uwzględnić.

W. Wirth: Wspomnienie pośmiertne o Götz Martiusie. (Nachruf für Götz Martius). Str. 500—514. Martius uważał się w psychologii za ucznia Wundta i za tegoż przykładem założył własnym kosztem laboratorium psychologiczne najpierw w Bonn a potem w Kilonii, z którego wyszło wiele cennych prac eksperymentalnych jego i jego uczniów. Posługiwał się w psychologii metodą analityczną, którą można uważać nie za przeciwieństwo metody syntetycznej, ale za przeciwieństwo fałszywych konstrukcyj, nie liczących się z żywym organizmem. Jako filozof stał na tem stanowisku, że uzasadnione twierdzenia psychologii powinny stanowić punkt wyjścia systemu filozoficznego.

F. M. Urban: Edward Bradford Titchener †. Str. 515—516. W szerokich kołach znany przede wszystkim jako wydawca „American Journal of Psychology“ i autor podręcznika psychologii, jest on jednym z tych, którzy pierwsi uznali wartość eksperymentalnej metody Wundta. Terenem jego działalności był uniwersytet Cornell'a w Stanach Zjednoczonych, gdzie założył laboratorium, które stało się ośrodkiem badań psychologicznych w Ameryce. Pozostawił on tam bogaty zbiór skonstruowanych przez siebie przyrządów.

G. Schleiser: Wspomnienie pośmiertne o G. Roffensteinie. (Nachruf für G. Roffenstein). Str. 517—519. Zarówno w socjologii jak w psychologii Zmarły zajmował się przeważnie zagadnieniami metodologicznymi. Początkowo zwolennik psychoanalizy, zajął potem wobec niej jak też wobec psychologii indywidualnej i rozumiejącej stanowisko krytyczne w książce swej p. t. Problem psychologicznego rozumienia. (Das Problem des psychologischen Verstehens).

Drka H. Słoniewska (Lwów).

V.

Archives de psychologie. 77 (1926).

J. Larguier des Bancels: Prelogika a ludzie cywilizowani. (Prélogique et civilisés). Str. 1—12. Socjologowie zgodni są naogół w tem, że umysłowość pierwotna (dzikich, dzieci) w odróżnieniu od umysłowości cywilizowanej jest mistyczna, t. zn. skłonna do tłumaczenia zjawisk naturalnych przy pomocy sił tajemnych, i prelogiczna, t. j. niewrażliwa na sprzeczność logiczną. Nie powinna jednak socjologia zapominać, że umysłowością cywilizowaną w całym tego słowa znaczeniu jest umysłowość naukowa, reprezentowana przez nieliczną tylko garstkę ludzi o wyrobionym krytycyzmie i wolnych od przesądów, natomiast przeciętny „cywilizowany“ człowiek, jakiego spotykamy dokoła siebie na każdym kroku, spozstrzega i rozumuje zupełnie podobnie jak dziki.

b

G. de Morsier: Erotomania. (L'érotomanie). Str. 13—52. Przedstawiając krótko historię badań nad erotomanią, podaje autor wyniki własnej obserwacji i badań klinicznych nad erotomanią. Erotomanię określa jako chorobowy kompleks ideo-afektywny, w którym najistotniejszy moment stanowi przekonanie chorego, że osoba chorobliwie przez niego kochana kocha go więcej, niż on ją, lub nawet, że go ona wprost prześladuje swoją miłością, którą on musi odwzajemniać, nie chcąc unieszczęśliwiać tej osoby. Omówiwszy niektóre ciekawe odmiany erotomanii, autor wskazuje jako główne jej przyczyny 1) osłabienie kontrolnych władz intelektu i 2) występowanie w tym stanie wyjątkowo silnego afektu.

E. Tripp: Uwagi o obrazie eidetycznym. (Observations sur l'image eidétique). Str. 53—72. Pragnąc zapoczątkować w literaturze francuskiej badanie eidetyzmu, autor przedstawia rezultaty badań niemieckich (Jaensch, Kroh) oraz swoich własnych, dokonanych w Genewie na 54 dzieciach w wieku 12—15 lat. Przytacza szereg argumentów, przemawiających za istnieniem obrazów eidetycznych czyli zjawisk pośrednich między wyobrażeniami spostrzegawczymi a odtwórczymi, uważając je zgodnie z Jaensem za zjawiska pierwotne, które w późniejszym rozwoju życia psychicznego rozszczepiają się na wyobrażenia spostrzegawcze i odtwórcze. Następnie omawia główne rodzaje eidetyzmu i technikę jego badania. Uwzględniając zaś ogromną częstość obrazów eidetycznych u dzieci, zwraca uwagę na doniosłość badań eidetyzmu dla pedagogiki.

H. Flournoy: Eidetyzm u umysłowo upośledzonej. (Eidétisme chez une débile). Str. 73—74. Przypadek eidetyzmu potwierdzający teorię Jaenscha, wedle której wyobrażenie odtwórcze pierwotnie zlewa się z wyobrażeniem spostrzegawczym.

Archives de psychologie. 78 (1926).

H. Flournoy: Adolf Meyer jako nauczyciel psychiatrii. (L'enseignement psychiatrique d'Adolf Meyer). Str. 81—151. Zasadnicze poglądy psychiatryczne, którymi kieruje się w swych wykładach A. Meyer, profesor Uniwersytetu Johna Hopkins'a (Baltimore, St. Zj. A. półn.), pozostają w ścisłym związku z jego pojmowaniem psychologii, jako gałęzi biologii czyli z t. zw. przez niego „psychobiologią“, która życie psychiczne usiłuje rozpatrywać na tle ogółu funkcj organizmu i jego współżycia z otoczeniem. Meyer, odrzucając możliwość wyczerpującej i pozytywnej klasyfikacji chorób psychicznych wedle jednej zasady, sądzi, że do postawienia diagnozy trzeba badać każdy indywidualny wypadek choroby w łączności z cechami konstytucjonalnymi, z dyspozycjami i realnym życiem (jego warunkami, rzeczywistymi sytu-

a

acyami zewnętrznymi i reakcjami na nie) chorej jednostki. Z tych poglądów, opartych na długich i dokładnych obserwacjach klinicznych, płynie szereg bardzo pożytecznych wskazań terapeutycznych.

A. Naville: Sprzeczność a umysł ludzki. (La contradiction et l'esprit humain). Str. 152—155. Lévy - Bruhl określił umysłowość ludzi pierwotnych jako niewrażliwą na sprzeczność czyli „prelogiczną“; to określenie Larquier des Bancela rozciąga także na ludzi cywilizowanych, naturalnie poza myśleniem naukowym. Poglądowi temu należy zarzucić, że pozory słuszności zawdzięcza on nierozróżnieniu przez obydwu autorów myśli od ich słownego wyrazu; sprzeczność słowną biorą za sprzeczność myśli.

G. Heymans: Psychologia, nauka samoistna. (La psychologie, science autonome). Str. 156—162. Wbrew licznym zastrzeżeniom, czynionym ze wszech stron co do samoistności psychologii, wyraża autor optymistyczny pogląd, że obecny stan psychologii pozwala się spodziewać, iż dojdzie ona do odkrycia własnych praw, które co do ścisłości nie będą ustępowały w niczem prawom nauk przyrodniczych.

Archives de psychologie. 79 (1927).

H. Antipoff: Przyczynki do badania stałości podmiotów. (Contribution à l'étude de la constance des sujets). Str. 177—190. Na podstawie badania najprostszych procesów psychicznych przy pomocy testów zdolności, autorka skłonna jest przyjąć, że stałość rezultatów nie jest właściwością indywidualną. Wskazane jest przeto przy każdorazowym badaniu testem uwzględniać współczynnik stałości. Ażeby test mógł być uznany za dobry, przeciętna jego zmienność nie powinna być większa niż dziesiąta część wartości przeciętnej.

E. Kenyeres: Pierwsze wyrazy dziecka i najpierw pojawiające się rodzaje słów w jego języku. (Les premiers mots de l'enfant et l'apparition des espèces de mots dans son langage). Str. 191—218. Pierwszym stadium w rozwoju języka dziecka nie jest, jak sądzi Stern, stadium wyrazów, oznaczających wyłącznie rzeczy, lecz pierwszymi wyrazami dziecka mogą być także wyrazy oznaczające jakości, miejsce, przedewszystkiem zaś wyrazy oznaczające ruch. W pierwszych zdaniach dziecka, w zdaniach jedno-wyrazowych, przeważa bądź charakter afektywno-wolicyjny, bądź obiektywny. Należy być ostrożnym w wysnuwaniu wniosków o rozwoju umysłowym dziecka na podstawie jego języka, bo dziecko posługuje się często różnymi wyrazami i formami gramatycznymi, których znaczenia nie rozumie.

E. Chevalera: Spontaniczne ugrupowania dzieci w wieku przedszkolnym. (Les groupements spontanés d'enfants à l'âge préscolaire).

b

Str. 219—233. Obserwacja życia zbiorowego dzieci w wieku przedszkolnym okazuje, że objawiają one tendencję do łączenia się w grupy 1) jednolite zarówno pod względem płci jak wieku, 2) raczej małe niż liczne, 3) krótkotrwałe i łatwo ulegające rozpiciu. Usiłując wyjaśnić te właściwości spontanicznych ugrupowań dzieci, zwraca autorka uwagę na wielką doniosłość tego rodzaju badań dla socjologii.

C. Klyssen: Fenomenalna pamięć dat. (Mémoire phénoménale pour les dates). Str. 234—242. Autor przedstawia rezultaty swych badań, przeprowadzonych na 22-letnim, ślepym Janie Thennissen, który przy małej inteligencji odznacza się niezwykłą pamięcią dat i pamięcią muzyczną.

Archives de psychologie. 80 (1927).

E. Claparède: Samousprawiedliwienie. (L'auto-justification). Str. 265—298. Nawiązując do Ribota logiki uczuć, poddaje autor analizie zjawisko samousprawiedliwiania się, które polega na usiłowaniu zracyonalizowania naszego postępowania złego z punktu widzenia naszych przekonań moralnych, ale zgodnego z naszymi pragnieniami, skłonnościami czy popędami. Samousprawiedliwienie może występować w trzech postaciach jako 1) samousprawiedliwienie w właściwym znaczeniu, polegające na szukaniu wykrętów lub pretekstów, 2) samopocieszenie i 3) samooczyzczenie.

G. Ehinger: Badania rozwoju sprawności ręcznej skutkiem praktyki rękodzielniczej. (Recherches sur le développement de l'habileté manuelle par la pratique d'un métier manuel). Str. 299—317. Eksperymentalnie, przy pomocy testów, stwierdza autorka, że: 1) praktyka rękodzielnicza ma silny wpływ na zwiększanie się sprawności ręcznej i 2) zdolność motoryczną lepiej charakteryzuje przeciętny rezultat wielu testów, niż każdego poszczególnego testu. Stąd wnosi autorka, że sprawność ręczna jest zdolnością ogólną.

G. Ehinger: Wiek a zanik zdolności. (Âge et déclin des aptitudes). Str. 318—323. Na podstawie badania 181 robotnic fabrycznych w wieku od 22 do 51 lat 5 testami zręczności stwierdza autorka, że począwszy od wieku 27—34 lat zdolności motoryczne stopniowo się zmniejszają. Rezultat tego badania psychotechnicznego potwierdza także praktyka fabryczna.

O. Decroly: Zasada całościowości stosowana w nauczaniu języka mówionego i pisanego. (Le principe de la globalisation appliquée à l'éducation du langage parlé et écrit). Str. 324—346. Przy użyciu metody całościowej dzieci uczą się pisać szybciej i lepiej, niż drogą stopniowego uczenia się kresek, liter zgłosek, wyrazów, a wreszcie zdań. Także stosowana dla głuchoniemych okazuje się metoda

a

całostkowa najskuteczniejszą. Przytem nauczanie tą metodą jest łatwiejsze i miłsze, niż metodą analityczną.

J. E. De Guay: Nowa metoda chronograficzna dla rejestrowania procesów fizjologicznych. (*Nouvelle méthode chronographique pour l'enregistrement des processus physiologiques*). Str. 347—349. Opis przyrządu, przy pomocy którego można przedstawiać graficznie na jednej krzywej równocześnie i ruchy pulsu i czas, unikając w ten sposób trudności przenoszenia linii czasu na krzywą pulsu.

Jerzy Kirchner (Lwów).

VI.

Polskie Archiwum psychologii. I (1927). 4.

M. Grzegorzewska: Struktura wyobrażeń surogatowych u niewidomych. Str. 301—316. — *Biuletyn sekcji psychologów szkolnych* Str. 317—323. — *M. Grzegorzewska*: IV. Kongres międzynarodowej ligi nowego wychowania. Str. 324—331. — *J. Joteyko*: Losy naszej młodzieży a reforma ustroju szkolnictwa. Str. 332—355. — *A. Stefanowicz-Moskiewiczowa*: Selekcja dzieci podejrzanych o niedorozwój umysłowy. Str. 356—365. — *M. Wawrzynowski*: Kilka spostrzeżeń nad zachowaniem. Str. 365—368. — *St. Sedlaczek, Z. Sikorowska i A. Stefanowicz-Moskiewiczowa*: Sprawozdania z posiedzeń Koła psychologicznego. Str. 369—374.

Polskie Archiwum psychologii. II (1927—1928). I.

St. Szuman: Obserwacje dotyczące tak zwanego synkretycznego spostrzeżenia u dziecka. Str. 3—16. — *Dr. Z. Sikorowska i Dr. Z. Lipszycowa*: Analiza psychologiczna testu analogii. Przyczynek do metodologii testów umysłowych. Str. 17—45. (Dok. nast.). — *P. Z. Dąbrowski*: Ideowość zawodowa naszej młodzieży seminaryjnej. Str. 46—64.

VII.

The Journal of philosophy. XXIII (1926). 15.—26.

W. Savery: O istocie odniesienia przedmiotowego. (On the nature of objective reference). Str. 393—407. Proces poznawczy „odniesienia przedmiotowego“ dotyczy wszystkich przedmiotów poznania, które nie są dane w bezpośrednim doświadczeniu. Część pierwsza artykułu jest poświęcona przedstawieniu czterech typów hipotez, dążących do wyjaśnienia istoty poznania nie-bezpośredniego, część druga podaje „ogólną teorię relacyjną“, mającą być pogłębieniem i uzupełnieniem epistemologicznych poglądów Jamesa.

C. F. Taesch: „Styczność“ i „dostateczna racja“. („Contiguity“ and „Sufficient reason“). Str. 407—411. Wyjaśnienie polega na znalezieniu dostatecznej racji; uzyskujemy ją, wykazując styczność i ciągłość;

b

stosunki te wyczerpują zatem w praktyce treść pojęcia dostatecznej racji.

O. L. Reiser: Prawdopodobieństwo, prawo przyrody i skoki. (Probability, natural law and emergence). Str. 421—435. Autor rozważa dwa przeciwstawiające się sobie poglądy na świat, mechanistyczny i teleologiczny, z punktu widzenia badań przyrodniczych, opartych o metody statystyczne i rachunek prawdopodobieństwa. Każdy element rzeczywistości jest zależny od stanu całości; ta zależność może być nazwana celowością w tem znaczeniu — co prawda różnem od potocznego —, że przedstawia tendencję do podporządkowania chaosu wydarzeń indywidualnych jednej całości. Różnica między mechanizmem a teleologią polega na ujęciu (nieodwracalnego w myśl termodynamicznej zasady entropii) przebiegu czasu wstecz lub wprzód; stosunek całości do elementów jest stosunkiem przyczynowym; stosunek elementów do całości charakteryzuje się jako zamiar; w zachowaniu się elementów przyszła całość wpływa na terażniejszość.

S. K. Langer: Forma i treść: Studium paradoksu. (Form and content: a study in paradox). Str. 435—438. Pojęcie ogólne stosunku formy do treści jest pojęciem paradoksalnym. Źródłem paradoksu jest nieuprawnione pojęcie formy wogóle i treści wogóle, nie można bowiem mówić o ogóle form lub o ogóle treści, lecz tylko o formach i o treściach w odniesieniu do pewnego systemu. Istnieją zatem jedynie stosunki między pewną formą i pewną treścią, przyczem treścią jest to, co leży poza systemem logicznym, do którego należy forma.

I. Edman: Adam, dziecię i człowiek z Marsa. (Adam, the baby and the man from Mars). Str. 449—459. Są to trzy typy nieuprzedzonych obserwatorów. Pierwszy przedstawia umysł rozwinięty, lecz nieobciążony nabytymi błędami, drugi czystą zdolność poznawczą — niezapisaną tablicę —, trzeci inteligencję wolną od wszelkiego antropomorfizmu. Jednakże żaden z tych typów nie czyni zadość postulatowi zupełnego obiektywizmu poznawczego i spełnienie tego postulatu jest zgola niemożliwe. Niemożliwa jest wszelka filozofia absolutna.

Ch. A. Bennett: Religia i pojęcie świętości. (Religion and the idea of the holy). Str. 460—469. Rozważania na tle dzieła Rudolfa Otto „Das Heilige“. Podstawowe dla religii pojęcie świętości-bóstwa zawiera treść swowolną, niedającą się podporządkować ani pojęciom moralnym, ani racjonalnym. Stosunek człowieka do świętości zawiera następujące elementy: 1) bojaźni „bożej“, 2) nieograniczonej podległości (stworzenia względem stwórcy), 3) pożądania (miłości bożej), 4) zupełnej różności (tajemnicy istoty boskiej), 5) czaru (fascination). Mimo jednak swej swo-

a

istej treści pojęcie świętości łączy się ściśle zarówno z moralnością, implikując obowiązki, jak i ze sferą racjonalną, dążąc niejako do wejścia w jej miejsce.

G. W. Peckham: Istnienie dwoistości. (The existence of ambiguity). Str. 477—500. Według ogólnie przyjętego poglądu świat nie zawiera dwoistości czyli niezgodnych ze sobą elementów; wszelka niezgodność jest pozorna, nierzeczywista. Autor pragnie wykazać, że taka rzeczystwa dwoistość jednak istnieje i że przedmioty najpospolitsze i nasuwające napozór najmniej pod tym względem wątpliwości mogą, odpowiednio oglądane, wykazać tę cechę.

G. W. Peckham: Jak władza poznawcza usuwa dwoistość? (How intelligence dispels ambiguity?). Str. 505—517. Krytyka „dualistycznych” teorii epistemologicznych, opartych na odróżnieniu form poznawczych lub pojęć, z którymi umysł przystępuje do przedmiotu poznania, od tegoż przedmiotu. Świadomość poznaje przedmioty nie przez tego rodzaju formy, lecz przez inne przedmioty; nowy, obcy, przedmiot staje się znanym przez zestawienie z innymi, poznanymi już poprzednio.

W. Gordin: Filozofia względności. (The philosophy of relativity). Str. 517—524. Relatywizm lub relacyonalizm (autor uważa oba terminy za równoznaczne) i absolutyzm są dwoma sposobami ujęcia wszechświata, który jest „względny w sobie, absolutny zaś na zewnątrz”. Filozoficznie relatywizm jest równoznaczny z postulatem jedności resp. prawdziwości świata. Sumaryczne omówienie z tego punktu widzenia rozlicznych teorii filozoficznych i przyrodniczych.

J. Loewenberg: Federalizm filozoficzny. (Philosophical federalism). Str. 533—545. Federalizm filozoficznym jest pogląd epistemologiczny, przedstawiony w dziele W. P. Montague'a „Drogi poznania” (The ways of knowing). Usiłuje on okazać, jak różne stanowiska epistemologiczne (drogi poznania) wzajemnie się łączą i uzupełniają. Analiza krytyczna tego poglądu wykazuje zasadnicze jego pokrewieństwo z ideą „Fenomenologii ducha” Hegla.

L. A. White: Czynniki uczuciowe w religii ze strony antropologicznej. (An anthropological approach to the emotional factors in religion). Str. 546—554. Tendencje emocjonalne natury ludzkiej wyrażają się w formach określonych przez rozwój kultury. Jednym z objawów kultury jest religia. Przeżycia religijne są zależne od pewnych stanów uczuciowych, które autor stara się zanalizować, wykazując ich różnorodny wpływ na formy religijne.

St. P. Lamprecht: Bajka o pszczołach. (The fable of the bees). Str. 561—579. Dzieło Mandeville'a „Bajka o pszczołach czyli Prywatne

„Ruch Filozoficzny” Tom XI. Nr. 1—10.

b

występki publicznymi dobrodziejstwami” — wywołało w w. XVIII ostrą polemikę. Brał w niej udział, wśród wielu innych, Berkeley. Jednak nie wszystkie zarzuty, stawiane autorowi „Bajki”, są słuszne, bo niezawsze poprawnie rozumiano jego intencje. Zadaniem artykułu jest krótka analiza dzieła Mandeville'a i próba interpretacji.

G. P. Conger: Jakie są kryteria poziomów? (What are the criteria of levels?). Str. 589—598. Dalszy ciąg dyskusji z H. C. Browne'm (cf. „Journal of philosophy” XXII. str. 309—321; XXIII. str. 113—120; „Ruch filozoficzny” X. str. 33). Tematem dyskusji zagadnienia: 1) definicya „poziomu”, 2) włączenie systemu słonecznego, jednokomórkowych ustrojów, umysłowych czynności i grup społecznych do listy „poziomów”, 3) stosunek kategorii dopełniania do kategorii całości i części.

A. Woods: Zło, wszechmoc i czas. (Evil, omnipotence and time). Str. 598—603. Nie ma absolutnego zła ani też absolutnego dobra. Zło i dobro jest parą pojęć analogiczną do takich par, jak: zimno i gorąco, zachód i wschód. Zło i dobro są (jako pojęcia) nieskończone. Przez wszechmoc pojmujemy nieskończoną siłę, działającą w nieskończonym czasie.

Van Meter Ames: Funkcja estetycznego doświadczenia. (The function of esthetic experience). Str. 603—609. Estetyczne doświadczenie ogranicza się do kontemplowania wartości dla nich samych. Ale zarazem doznania te są momentem jakby przebudzenia i początkiem dążenia do wyższego poziomu życia.

H. L. Friess: Szósty międzynarodowy kongres filozoficzny. (The sixth international congress of philosophy). Str. 617—638. Sprawozdanie z Kongresu, który odbył się w Cambridge (St. Zj. Am. Półn.) we wrześniu 1926.

R. M. Blake: Paradoks przebiegu czasowego. (The paradox of temporal process). Str. 645—654. Dyskusja zagadnienia paradoksu Zenona na tle zarzutów, które podnoszą W. James i Whitehead przeciw współczesnym próbom jego rozwiązania. Wyniki rozważań zwracają się przeciw podniesionym zarzutom.

H. E. Cory: Piękno i religia. (Beauty and religion). Str. 654—662. Pięknym nazywa się przedmiot, jeżeli wzbudza w nas uczucie (empathy — Einfühlung), będące dążeniem do zespolenia się w pewien sposób z przedmiotem. To dążenie do zespolenia się, do tworzenia całości, jest jednak również momentem istotnym wszelkich procesów fizycznych i biologicznych. W działalności artystycznej tkwi zatem pierwiastek twórczy, który jest zarazem istotny dla ewolucji kosmicznej i który może być dlatego nazwany religijnym.

R. S. Lillie: Istota witalistycznego dylematu. (The nature of the vitalistic dilemma). Str. 673—682. T. zw. witalistyczny dylemat staje się rozwiązalnym dopiero wtedy, gdy

a

prawa i pojęcia, ważne w naukach fizykalnych, uważamy tylko za abstrakcje, za symbole jakiejś leżącej poza nimi rzeczywistości, gdy przestajemy patrzeć na owe pojęcia i prawa jako na coś egzystującego samo przez się, na coś, co w swych różnych kombinacjach wytwarza rzekomo wszelkie właściwości żyjących istot (jak również wszystkich innych zjawisk przyrody). Wówczas osiągniemy punkt widzenia, który będzie zupełnie zgodny z fizyko-chemiczną interpretacją życiowych zjawisk, a jednocześnie pozostawi nam otwarte pole dla bardziej ogólnej interpretacji filozoficznej.

H. B. English: Naiwny psychologiczny realizm przeciw realizmowi krytycznemu. (Native psychological realism vs. critical realism). Str. 682—685. Artykuł próbuje wykazać, że liczne z pośród trudności, napotykanych przez filozofów w dziedzinie epistemologii i metafizyki, są rezultatem sztucznego i niepsychologicznego sposobu traktowania doświadczenia. Takim sposobem jest nowoczesny realizm krytyczny, który nawet niesłusznie nosi miano realizmu, bo podrywa w nas wszelkie zaufanie do prawdomówności naszych zmysłów, mających nam rzekomo dawać poznanie realnych przedmiotów.

M. W. Calkins: O pewnych trudnościach w nowoczesnej doktrynie o istocie. (On certain difficulties in the modern doctrine of essence). Str. 701—710. George Santayana („Scepticism and animal faith“ 1923), a też niektórzy inni filozofowie (zob. dzieło zbiorowe „Essays in critical realism“ 1920), dowodzą, że istota jest czemś poza-umysłowym. Rozbieżność pomiędzy istotą i intuicją jest — ich zdaniem — zasadnicza. Tymczasem prawdą jest, jak się zdaje, coś zupełnie przeciwnego: istoty są właśnie czemś intuicyjnym, formami bezpośredniego doświadczenia.

The Journal of philosophy. XXIV (1927). 1.—8.

J. Loewenberg: Przed-analityczne i po-analityczne dane. (Pre-analytical and post-analytical data). Str. 5—14. W procesie badania naukowego rozróżniamy dane przed-analityczne i po-analityczne. Temi drugimi zajmuje się specjalnie epistemologia. Trzy są cechy charakterystyczne danych przed-analitycznych: 1) stanowią one punkt wyjścia rozważania, 2) przedmiot opisu, 3) problematyczną sytuację. Dane po-analityczne byłyby zatem: 1) końcowym punktem rozważania, 2) elementami przedmiotu, wyróżnionymi w opisie, 3) rozwiązaniem problemu. Bliższe jednak rozpatrzenie zagadnienia wykazuje, że rozróżnianie między danymi przed-analitycznymi i po-analitycznymi jest dystynkcją względną. Albowiem dane, wykryte przez analizę, są elementarnymi składnikami przedmiotu poznania, a więc, przynajmniej w sensie logicznym, są one czemś pierwotnym w po-

b

znaniu, przedmiot zaś poznania daje się do owych elementów sprowadzać; problematyczność sytuacji również zostaje zachowana, bo analiza, dając zazwyczaj rozwiązanie jakiegoś problemu, wysuwa jednocześnie nowe zagadnienia. „Dane“ — to poprostu początkowa okazywa sytuacji poznawczej.

Y. H. Krikovian: Mechanistyczne wyjaśnienie: jego znaczenie i zastosowalność. (Mechanical explanation: its meaning and applicability). Str. 14—21. Mechanistyczne wyjaśnienie danego faktu jest to podporządkowanie tego faktu pod prawa, uwzględniające tylko przyczynowe stosunki i takie tylko przedmioty, które mogą być opisywane przez mierzenie. Trzy są ważne konsekwencje powyższej definicji: 1) mechanizm eliminuje wszelkie odwoływanie się do celowości, 2) mechanizm jest deterministyczny, 3) ideałem mechanizmu jest typ wyjaśniania możliwie najekonomiczniejszy. Z wielu dowodów przeciwko obiektywnej możliwości zastosowania mechanizmu są rozważane dwa typy: epistemologiczny i metafizyczny. Pierwszy z nich stwierdza, że mechanistyczne wyjaśnienie jest jedynie subiektywną konstrukcją umysłu, użyteczną dla pewnych praktycznych albo teoretycznych zamierzeń; ze strony t. zw. metafizycznego typu dowodów mechanizm spotyka się z zarzutem niezdolności uchwycenia istoty rzeczywistości. Autor artykułu kolejno rozprawia się z powyższymi typami argumentów.

R. F. A. Hoernlé: Broad i Hume o sprowadzaniu skutku i chceniu. (Broad and Hume on causation and volition). Str. 29—36. Dr. C. D. Broad zarzuca Hume'owi, ostro go krytykując, jakoby on nie uznawał związku, który zachodzi między wolą człowieka a ruchami członków jego ciała. Powyższa krytyka jest błędna. Błąd tkwi w wadliwej interpretacji tekstu; Hume bowiem zupełnie coś innego twierdzi, a mianowicie: z doświadczenia dopiero uczymy się, które z naszych członków możemy dowolnie wprawiać w ruch, i właśnie ta zależność od doświadczenia ukazuje nam, że niema żadnej „siły“, zawartej w woli, z której to „siły“ moglibyśmy a priori wnioskować, jakie ruchy ciała wola może spowodować.

H. B. Smith: P. Blake a paradoks Zenona. (Mr. Blake and the paradox of Zeno). Str. 36—38. W artykule p. t.: „Paradoks przebiegu czasowego“ (cf. Nr. 24. t. XXIII. Journal of philosophy), p. Blake, rozważając słynny paradoks Zenona, popełnia w swoim dowodzeniu błąd petitio principii.

J. Dewey: „Połowiczny naturalizm“. („Half-hearted naturalism“). Str. 57—64. Charakter artykułu jest polemiczny. Santayana nazwał sposób myślenia autora „połowicznym naturalizmem“ (cf. w t. XXII. „Journal of philosophy“ — „Dewey's naturalistic metaphysics“). Artykuł niniejszy jest odpowiedzią, wskazującą zasadniczą różnicę pomiędzy „natura-

a

lizmem“ Santayany a „naturalizmem“ Dewey'a. U Santayany natura jest czemś bliżej nieznanem a będącym zaprzeczeniem wszelkich cech, charakterystycznych dla życia ludzkiego. Prostu jest przepaść pomiędzy naturą a człowiekiem — rozumianym w sensie czegoś więcej, niż fizykalnie rozciągle ciało, — człowiekiem z jego instytucjami, kulturą i doświadczeniem. I z tych dwojga właśnie „natura“ jest czemś istotnie realnem. U Dewey'a społeczne i indywidualne sprawy człowieka są kontynuacją natury, bardziej skomplikowanym stanem natury, istniejącej w świecie fizykalnym i przed-ludzkim: niema przepaści pomiędzy temi dwiema sferami istnienia; każda z nich jest zarówno realną, aczkolwiek „natura“ leży na dalszym planie, a życie ludzkie, jako bezpośrednio przez nas doświadczane, — na bliższym.

E. Wind: Alfreda C. Elsbacha „Kant i Einstein“. (Alfred C. Elsbach's „Kant und Einstein“). Str. 64—71. Artykuł zajmuje się wydaną niedawno w Niemczech książką holenderskiego uczonego. W jej pierwszej części autor próbuje—na podstawie dzieła Cassirera p. t.: „Substanzbegriff u. Funktionsbegriff“—wyjaśnić metodę i cel filozofii Kanta, w drugiej części usiłuje rozstrzygnąć, czy wnioski, dające się wyprowadzić z filozofii Kanta, są w zgodzie z nauką Einsteina. Elsbach opiera się w swoich wywodach na niewłaściwej symplifikacji i ten sposób jego postępowania raczej zaciemnia, niż wyjaśnia ostateczną konkluzję. Krytyczna filozofia, zdaniem jego, nie może przepowiadać kierunku a tem mniej rezultatów, osiągniętych przez fizykę na drodze mozolnych wysiłków. Dlatego też w Kantowskiej doktrynie o czasie i przestrzeni nie należy upatrywać antycypacji teorii Einsteina. Aby utrzymać ten pogląd, Elsbach usiłuje wykazać, że w wypadku, gdy fizyk i filozof deklarują niesubstancyalność czasu i przestrzeni, każdy z nich myśli o czemś innym: fizyk zaznacza, że przestrzeń i czas nie grają obiektywnej roli w świecie przyczyn i skutków; filozof zaś ma na myśli to, że przestrzeń i czas nie tkwią w żadnej danej substancji.

P. Hughes: Życiowe centrum psychologii. (The biotic center of psychology). Str. 85—95. Psychologia ma do czynienia z pewnym specjalnym typem danych, które wyznaczają jej właściwe centrum i rozstrzygają o jej istotnym zadaniu i o jej metodzie. Dane te tworzą wszystko to, co się składa na działającą jedność indywiduum, która objawia się w biegu jego życia jako całości.

M. A. Copeland: Instrumentalistyczny pogląd na stosunek części do całości. (An instrumental view of the part-whole relation). Str. 96—104. Części nie są logicznie zawarte w całości. Konstruując analizę, budujemy na nowo — i bodajże lepiej — sposób naszego ustosunkowania się do pewnego

b

przedmiotu, metodą myślowego obchodzenia się z tym przedmiotem. Konstruowanie dobrej analizy jest wysiłkiem, zmierzającym do dokładniejszego zrozumienia czegoś. Pewna analiza jest „dobrą“ lub „złą“ w zależności od tego, czy możemy się skutecznie posilkować jej wynikami przy zetknięciu się z przedmiotem analizowanym: W tem znaczeniu związek pomiędzy częściami i całością, a raczej pomiędzy terminem i jego treścią, jest instrumentalny.

P. Hughes: Teorya i praktyka w psychologii. (Theory and practice in psychology). Str. 113—120. Zgodnie z treścią poprzedniego artykułu autora p. t. Życiowe centrum psychologii (zob. pow.) przedmiotem tej nauki jest przede wszystkim bieg życia poszczególnych osobników, wyrażający się w seryach następujących po sobie aktów i dający się później odtwarzać w biografiiach. Trzema pomocniczymi dziedzinami badań są tu: 1) badanie warunków, okoliczności, kształtujących jednostkę, 2) składników, konstytuujących jej działalność, 3) dzieł przez nią dokonanych. To jest teoretyczna część psychologii. Co się zaś tyczy praktycznego jej zastosowania, służy ono ku uzdrawianiu i doskonaleniu życia jednostek i instytucji.

S. K. Langers: Logiczne studium nad czasownikami. (A logical study of verbs). Str. 120—129. Sąd może być rozpatrywany w dwóch punktów widzenia: jako fakt sam w sobie i jako narzędzie, służące do ujmowania faktu. Tylko w drugim z powyższych wypadków może przysługiwać sądowi cecha prawdziwości lub fałszywości. Występujący w sądzie czasownik ma dwie funkcje: 1) wyraża stosunek poszczególnych elementów wewnątrz danego systemu i 2) wyraża stosunek jednego systemu, jako całości, do innego systemu, jako całości, czyli innymi słowy: czasownik jest wyrazem w pierwszym rzędzie wzajemnego stosunku pomiędzy poszczególnymi terminami sądu i w drugim rzędzie stosunku sądu do jego przedmiotu. Tem się tłumaczy dwie „niewyjaśnione siły“ czasownika: jednoczenia części sądu i wprowadzania oceny prawdziwości.

C. O. Weber: Prostota przeciw dokładności w definicji instynktu. (Simplicity versus adequacy in the definition of instinct). Str. 141—148. Dwa są uprzedzenia, które wywarły niepożądany wpływ na naszą naukę o instynktach. Jednym z nich jest przekonanie, że wszystko, co jest realne, musi być trwałe i niezmiennie; drugim: to, co jest realne, musi być proste. Instynkty zatem, ponieważ nie są ani proste, ani niezmiennie, nie mogą istnieć. Do powyższego błędnego twierdzenia doprowadziła psychologów nieprawidłowa metoda postępowania: zamiast wyprowadzać wnioski z badania faktów, usiłowali oni dostoso-

*

a

wywać owe fakty do pewnych zasad, założonych a priori.

P. Hughes: Momenty normatywne w psychologii i nauk przyrodniczych. (The normative in psychology and natural science). Str. 148—153. Treścią dwóch poprzednich artykułów autora (zob. pow.) było przedstawienie psychologii jako pewnej nauki specyficznej, która bada bieg życia poszczególnych osobników i wysnuwa z owych badań wskazania praktyczne, mające na celu ulepszenie życia jednostek i zbiorowisk ludzkich. To wprowadza w dalszym ciągu radykalne zmiany do naszego poglądu na wzajemny stosunek etyki, nauk przyrodniczych i psychologii. W rodzinie, w państwie, w przemyśle, w sztuce, nauce i religii mamy rozbieżne formy symbiozy. Gdy w owym stosunku symbiotycznym występuje jakieś niedociągnięcie lub zaprzeczenie, powstaje zło. Moment oceny, nieodłączny od badania przebiegów życiowych, wpływa również na nasze pojęcia prawdy i wartości — nawet w naukach przyrodniczych.

S. Hook: Analiza kategorii a pragmatyczny realizm. (Categorical analysis and pragmatic realism). Str. 169—187. Pragmatyzm Peirce'a i Dewey'a broni stanowiska pośredniego pomiędzy całkowitym obiektywizmem Aristotelesa i połowicznym subiektywizmem Kanta. Pragmatyzm utrzymuje, że kategorie, jak np. przyczynowość, jedność i t. d., które prawnocnie są zastosowywane do wszystkich przedmiotów i cech, charakteryzują również umysł i jego czynności. Pojęcie tego, co subiektywne, występuje tu jako podporządkowane pojęciu tego, co obiektywne; nie są to dwa pojęcia współrzędne sobie i przeciwne.

W. James: Rozum i wiara. (Reason and faith). Str. 197—201. Przedmiotem wiary są pewne fakty. Działalność rozumu dotyczy ogólnych zasad i stosunków pomiędzy faktami, a nie faktów samych. Dlatego też rozum nie może zastąpić wiary. Na całość naszego doświadczenia składa się t. zw. doświadczenie naturalne i pewne doświadczenie specyficzne — religijne. Praca rozumu, odbywająca się w oderwaniu od doświadczenia tego typu, nie może doprowadzić do poprawnych konkluzji w dziedzinie problemów religijnych.

E. Leroux: Uwagi na temat skompletowania bibliografii pism Williama James'a. (Notes toward the completion of a bibliography of the writings of William James). Str. 201—203. Sporządzona przez Prof. Ralpa Perry'ego Bibliografia dzieł W James'a z przypiskami (Ralph Barton Perry: Annotated Bibliography of the writings of William James) zasługuje na żywe uznanie.

Wiesława Woczyńska (Wilno).

The Journal of philosophy. XXIV (1927). 9—16.

W. W. Spencer: Nasza wiedza o innych

b

umysłach. (Our knowledge of other minds). Str. 225—237. Należy odróżnić kwestyę, jak dochodzimy do przekonania, że istnieją umysły poza nami, od kwestyi, z czego wynika logicznie sąd o ich istnieniu. W odniesieniu do pierwszej: świadomość własnego ja i przekonanie, że istnieją umysły poza nami, wytwarza się w nas, gdy zaczynamy brać udział w zbiorowych czynnościach np. zabawach gdzie spełniamy podobne funkcje jak nasi towarzysze; przypisujemy im wtedy podobne myśli i uczucia, jak te, których sami, wykonując daną czynność, doznajemy. Logicznego dowodu istnienia umysłów poza nami dostarczają nam zewnętrzne wyrazy sądów innych ludzi.

R. W. Sellars: Jaka jest poprawna interpretacja krytycznego realizmu? (What is the correct interpretation of critical realism?). Str. 238—241. Zasadniczą tezę krytycznego realizmu jest, że poznawanie polega na interpretowaniu tego, co jest bezpośrednio dane, przy pomocy znanych orzeczeń (predicates) i że przedmioty poznawane nie są bezpośrednio dane świadomości. Mniej istotną dla krytycznego realizmu jest kwestya, czym co do swej natury są te orzeczenia (czy np. są ideami w sensie platońskim czy czemś innym). Niema co do niej zgody między współczesnymi wyznawcami krytycznego realizmu. Artykuł zwraca się przeciw krytyce krytycznego realizmu umieszczonej przez panią Calkins w The Journal of philosophy, XXIII. (1926). 26 (zob. powyżej).

Ch. W. Morris: Pojęcie symbolu. I. (The concept of the symbol. I.). Str. 253—262. Zasadniczą różnicą między behavioryzmem a psychologią introspekcyjną jest to, że pierwszy opiera się wyłącznie na obserwacji organizmów a pomija doświadczenie wewnętrzne, druga posługuje się znów tylko spostrzeżeniami należącymi do doświadczenia wewnętrznego. Trudności, na jakie natrafiają oba te stanowiska, dadzą się uniknąć, jeżeli zajmie się stanowisko pośrednie i będzie się uwzględniało zarówno doświadczenie wewnętrzne jak i obserwację organizmów. Pojęcie symbolu nie zostało dobrze zdefiniowane ani przez behaviorystów ani przez psychologów introspekcyjnych.

K. Dunlap: Krótki łuk świadomych odpowiedzi. (The short circuiting of conscious responses). Str. 263—267. Artykuł podaje próbę biologicznego wytłumaczenia związku między wyobrażeniami spostrzegawczymi a myśleniem (nihil est in intellectu quod non prius fuerit in sensu) oraz kojarzenia się myśli.

Ch. W. Morris: Pojęcie symbolu. II. (The concept of the symbol II.). Str. 281—291. Uwzględniając zarówno doświadczenie wewnętrzne jak i zachowanie się organizmów można zdefiniować symbol jako przedmiot doświad-

a

czenia, który zastępuje jakiś inny przedmiot w wywoływaniu pewnych reakcyj organizmu, który ponadto przywodzi na pamięć ów przedmiot, który zastępuje. Przedmiot zastępowany przez symbol i przypomniany przezeń jest jego znaczeniem.

A. H. Lloyd: Także i materya wyłoniła się. (Also the emergence of matter). Str. 309—332. Autor występuje przeciw rozpowszechnionemu we współczesnej nauce i filozofii pogładowi, że podstawową, pierwotną rzeczywistością jest materya, a duch jest czemś, co się później wyłoniło z materii. Zdaniem autora materya i duch są dwoma nierozłącznymi, niewspółmiernymi, nawzajem się realizującymi czynnikami rzeczywistości, które oba się z niej wyłoniły.

F. S. C. Northrop: Hipoteza Rignany o energii witalnej i konieczne podstawy trafnej teorii życia. (Rignano's hypothesis of a vital energy and the prerequisites of a sound theory of life). Str. 337—352. Rignano stawia hipotezę, że istnieje we wszystkich ciałach żyjących pewna energia im tylko właściwa; hipotezy tej, podobnie jak i inni witaliści, nie uzasadnia dostatecznie. Każdą próbę tłumaczenia życia powinno się zacząć od wyszukania właściwości, odróżniających organizmy żyjące od ciał martwych, i od zbadania właściwego ciałom żyjącym typu organizacji fizyczno-chemicznej. Potem dopiero można przystąpić do badania, czy życie da lub nie da się wytłumaczyć przy pomocy ogólnych praw, rządzących światem nieorganicznym.

H. C. Brown: Tło mileckie naszej ontologii naukowej. (The Milesian background of our scientific ontology). Str. 365—372. Współczesna fizyka, rozbijając atomy na elektrony i protony, które nie są ciałami ale jednostkami energii, pozostaje w niezgodzie z tradycyjnym materializmem. Natomiast istnieje harmonia między poglądem na świat współczesnych fizyków a poglądami mileckich hylozoistów. W szczególności istnieje uderzające podobieństwo między pojęciem tworzywa filozofów z Miletu a pojęciem czasoprzestrzeni.

O. L. Reiser: Fenomenologiczna interpretacja konfiguracji fizyczno-chemicznych i struktur świadomości. I. (A phenomenological interpretation of physico-chemical configurations and conscious structures I.). Str. 373—385. Stanowisko fenomenologiczne wobec rzeczy zajmuje się wtedy, gdy się je traktuje jako całości a nie jako sumy pewnych składników. Całości posiadają własności, nie dające się sprowadzić do własności składników. Całości są przedmiotami, należącymi do wyższego poziomu niż składniki. Składniki danej całości mogą być same całościami, utworzonymi przez inne składniki. Istnieje dzięki temu w świecie hierarchia poziomów. Przedstawia ją następujący szereg: a) elektrony

b

i protony, b) atomy, c) molekuly, d) kryształy, e) pojedyncze komórki, f) wielokomórkowe organizmy.

W. H. Sheldon: Rola dogmatów w filozofii. (The role of dogma in philosophy). Str. 393—404. Dogmaty, są to sądy, które, pomimo że nie są ani oczywiste ani uzasadnione, narzucają się umysłowi ludzkiemu z taką siłą, że ten musi uznać ich prawdziwość. Do dogmatów należą m. i. sądy stwierdzające istnienie świata zewnętrznego, istnienie prawdziwości w przyrodzie, istnienie Boga. Jedne systemy filozoficzne, nie opierające się na dogmatach, to systemy idealistyczne. Jednocześnie idealizm nie pozwala wyjść poza świat przeżyć psychicznych człowieka i przez to nie zadowala wrodzonego ludzimu instynktu metafizycznego. Żeby wyjść poza siebie, konieczne jest oparcie się na dogmatach. Znaczenie dogmatu dla filozofii trafnie pojmował św. Tomasz z Akwinu.

O. L. Reiser: Fenomenologiczna interpretacja konfiguracji fizyczno-chemicznych i struktur świadomości. II. (A phenomenological interpretation of physico-chemical configurations and conscious structures II.). Str. 404—415. Autor zajmuje się kwestią, w jaki sposób z poszczególnych poziomów, wymienionych w pierwszej części tego artykułu, powstają poziomy wyższe, oraz podaje pewną interpretację ewolucji skokowej.

S. Hook: Irracjonalność tego, co irracjonalne. (The irrationality of the irrational). Str. 421—437. Twierdzenie, że świat jest irracjonalny, czyli, że pewne dziedziny rzeczywistości z natury swej są niepoznawalne, jest fałszywe. Do przyjęcia tego twierdzenia nie zmusza nas ani istnienie jakości bezpośrednich i cech indywidualnych, ani istnienie przypadkowości w świecie, ani też nie zmuszają nas antynomie, których źródło tkwi w źle postawionych pytaniach, a nie w sprzeczności świata. Przyjmowanie rzeczy samej w sobie, jako ukrytej niepoznawalnej przyczyny wszystkich zjawisk, jest zupełnie niepotrzebne i nieuzasadnione. Ci, którzy głoszą powyższe twierdzenie, opierają się zazwyczaj na dwóch fałszywych założeniach: 1) logika i rzeczywistość, to są nie tylko rzeczy różne ale i niezgodne, 2) metafizyka powinna wyjaśniać swoje podstawowe kategorie.

F. C. S. Schiller: William James i chęć wierzenia. (William James and the will to believe). Str. 437—440. D. Miller w recenzji książki Bixlera p. t. Religia w filozofii Williama James'a (recenzja ta ukazała się w Journ. of philos. XXIV. 8.) wystąpił przeciw głoszonemu przez James'a „prawu do wierzenia“ w pewne twierdzenia nieuzasadnione i kwestyonował wartość poglądów James'a dla religii. W artykule niniejszym Schiller polemizuje z temi twierdzeniami Millera. Zdaniem Schillera, Miller, wbrew naj-

a

nowszym odkryciom nauki, pojmuje rzeczywistość jako statyczną i w tem leży źródło jego walki z owem „prawem do wiary“. Właśnie stanowisko, które Miller zajmuje, t. j. racjonalizm, nie da się pogodzić z religią, podczas gdy poglądy James'a nie tylko są z nią zgodne, ale ponadto dostarczają jej podstawy teoretycznej.

S. Łuszczewska (Lwów).

VIII.

Journal de psychologie normale et pathologique. XXIV (1927). 1.—10.

P. Guillaume: Początki zdania w języku dziecka. (Les débuts de la phrase dans le langage de l'enfant). Str. 1—25. Dziecko ujmuje zrazu zdania jako całości, zwracając uwagę na wyrazy częściej występujące lub silniej akcentowane. W jego uproszczonym języku mówionym również pojedyncze wyrazy mają sens całych zdań, nawet wtedy, kiedy dziecko wypowiada ich kilka po kolei. Tak samo poszczególne wyrazy mają dla dziecka sens całych zdań, gdy dla ułatwienia mu rozumienia zdania wypowiada się mu dobitnie niekiedy umyślnie poszczególne wyrazy zdania powoli i oddzielnie od siebie. O właściwym rozwoju zdania można mówić dopiero wtedy, kiedy dziecko chwyta jego stałe składniki i rozumie ich wzajemny związek. Temi składnikami są przedewszystkiem: imiona osób, dalej rzeczy, wreszcie czasowniki. Obserwacje powyższe poczynił autor na dwojgu dzieciach w okresie pierwszych dwu lat życia.

A. van Gemep: Święto św. Jana we wierzeniach i zwyczajach ludowych Sabaudyi. (La Saint-Jean dans les croyances et coutumes populaires de la Savoie). Str. 26—77. Mimo licznych prac porównawczych mitograficznych i folklorystycznych nie udało się dotychczas podać ogólnej teorii tego święta. Hipoteza, że ono zastąpiło poprostu święto słońca, jest zbyt pospieszna i nie zgadza się z danymi topograficznymi, jako że nie wszędzie, gdzie istniał, jak przypuszczamy, kult słońca, spotykamy dane zwyczaje i naodwrot. Również teoria, widząca w ogniach św. Jana praktyki czarnoksiężskie, nie da się z licznych względów utrzymać. Być może, iż badanie podobnych obrzędów w innych prowincjach Francyi pozwoli na ostateczne rozwiązanie kwestyi.

B. Bourdon: Złudzenia spowodowane podwójnym widzeniem. (Illusions provoquées par une diplopie). Str. 78—79. Autor, który zauważył, że widzi podwójnie, gdy zwraca silnie oczy w lewo, stwierdził możliwość występowania następujących złudzeń: 1) Złudzenia ruchu przedmiotów przy przymykaniu naprzemian to prawego to lewego oka; 2) złudzenia, polegającego na tem, że zamiast jednego przedmiotu widzi się dwuocześnie dwa przed-

b

mioty, z których jeden, widziany wyżej niż drugi, wydaje się zarazem dalszy i większy; 3) jeśli autor w jednym z oczu wywołał kontrastowe wyobrażenie następcze koła, to następnie z dwóch kropek, zjawiających się pozornie zamiast jednej rzeczywistości na murze, na środek koła wypadnie ta, na którą zwrócona jest silniejsza uwaga.

H. Piéron: Psychologia jako nauka o zachowaniu się i behaviorizm. (La psychologie comme science du comportement et le behaviorisme). Str. 93—98. Wszelka psychologia musi być nauką o zachowaniu się organizmów. Jest nawet rzeczą zbytęzną zastępywać, jak chcieli Bechterew, Beer i inni, zwyczajne terminy psychologiczne nowemi. I te bowiem zwyczajne terminy, aby użyć znaczenie zrozumiałe nie tylko dla jednego człowieka, musiały być kiedyś przyporządkowane pewnym ogólnie stwierdzalnym zachowaniom się, ruchom, wydzielaniom gruczołów, wydawaniu pewnych dźwięków. W ten sposób behaviorizm precyzuje jedynie i wysubtelnia dawną metodę rejestrowania tych objawów.

L. Dugas: Psychologia patologiczna. (La psychologie pathologique). Str. 99—112. Trudno studyować psychologię bez psychopatologii. Stany psychiczne chorobowe są przecie, jak się zdaje, najczęściej identyczne ze stanami normalnemi, w których jedynie intensywność uległa zmianie. Gdy jakaś funkcya występuje zbyt silnie, łatwiejsza jest do zbadania; gdy zanika całkiem lub częściowo, pozwala poznać swój skład i związek z innymi funkcjami psychicznymi; tembardziej, skoro prócz zmian intensywności pojawia się różnica i co do jakości, co do natury. (Choroby z partykułą: hyper-, hypo- i para-). Psychologia patologiczna nasuwa problemy i ułatwia ich rozwiązanie: znajomość jej potrzebna jest też nie tylko teoretykowi, lecz i lekarzowi, sędziemu, wychowawcy a nawet w pewnej mierze — każdemu człowiekowi.

L. Bard: O przesyłaniu zabarwień uczuciowych wrażeń przez prąd nerwowy. (De la transmission par l'influx nerveux des tonalités affectives des sensations). Str. 113—133. Podobnie jak inne cechy wrażeń (barwa, wysokość, intensywność) mają także ich zabarwienia uczuciowe swą podstawę w rozmaitych właściwościach prądu nerwowego a więc w amplitudzie, długości, regularności i t. p. jednej i tej samej fali nerwowej. Właściwości te zaś ściśle odpowiadają pewnym właściwościom podnieć. Nie trzeba więc przyjmować istnienia osobnych dróg nerwowych dla hołu a tembardziej dla wrażeń hedonicznych.

L. Landry: Psychologia kina. (La psychologie du cinéma). Str. 134—145. Kino wzięło początek z fotografii, odpowiadając tym samym potrzebom, co fotografia. W odróżnie-

a

niu jednak od fotografii daje dokładne wrażenie ruchu, operując przytem czynnikami spokrewniającymi je z muzyką, takimi jak: szybkość, ciągłość, równoczesność, intensywność świetlna. Prócz tego kino oddziaływa w pewien sposób pośrednio na widza, każąc mu odtwarzać życie psychiczne postaci na podstawie ich ruchów i mimiki.

P. Courbon: O myśli mistycznej i myśli chorobliwej. (Sur la pensée mystique et la pensée morbide). Str. 146—158. Myśl mistyczna powstaje dzięki interpretowaniu zgodnemu z naukami religii pewnego szczególnego poczucia, mówiącego nam, że czynności umysłowe i fizyczne odbywają się w jakichś niezwykłych warunkach, poczucia stanu nadprzyrodzonego. Poczucie to jest związane ze zmianami świadomości cenestezji, podobnie zresztą jak w stanach patologicznych Tytko, że tam muszą być one o wiele bardziej skomplikowane, skoro chory nie potrafi zmian zachodzących w nim ani wytłumaczyć, ani zakomunikować drugim. A właśnie możliwością pojęciowego opracowania swych szczególnych stanów, możliwością podania opisu wizji, prowadzenia dyskusji a nawet sformułowania doktryny różnią się mistycy od chorych umysłowo.

G. H. Luquet: Krytyka rozumu praktycznego u Yaganów ziemi ognistej. (La critique de la raison pratique chez les Yagan de la terre de feu). Str. 189—192. Moralność Yaganów, wyrażająca się w ich przepisach dla młodych ludzi a zwłaszcza w pewnej legendzie, zbliża się pod wielu względami do moralności „praktycznego rozumu” Kanta. Podobnie jak i tam bowiem wiele nakazów etycznych nie ma innego uzasadnienia prócz tego, iż tak jest dobrze czynić lub że tak jak ty czynisz, będą czynić i tobie; nie opierają się też one wcale na żadnym objawieniu. Brak zaś jakiegokolwiek sankcji socjalnej mógłby wskazywać na pewną autonomię etyczną, tembardziej, że nawet co do tego, co będzie po śmierci, nie czynią Yaganowie żadnych przypuszczeń. Istnieje zato u nich wiara, że Bóg jeden, wieczny, niewidzialny, potężny i wszechwiedzący, Bóg, którego wola jest, jak u św. Tomasza, podporządkowana rozumowi, ale który wcale nie ma atrybutu stwórcy świata, już w tem życiu dobre nagrodzi, a za złe czyny ukarze bądź to przedwczesną śmiercią grzesznika lub jego dzieci, bądź jakimkolwiek innym nieszczęściem. W artykule tym autor opiera się przede wszystkim na książce W. Koppera p. t. „Unter Feuerland - Indianern”, Stuttgart, Strecker i Schröder, 1924.

P. Guillaume: Rozwój elementów formalnych w języku dziecka. (Le développement des éléments formels dans le langage de l'enfant). Str. 203—229. Szerog obserwacji, dotyczących się tonu zdania u dziecka, jego kon-

b

strukcyi, używania partykuł i odmian, prowadzi do wniosku, że rozwój języka dziecka polega nie tyle na powtarzaniu rozwoju filogenetycznego, ile raczej na upraszczaniu i na wyborze z gotowego języka tych rzeczy, które odpowiadają ograniczonym jeszcze potrzebom.

J. Piaget: Dziecięce wyjaśnianie cienia. (L'explication de l'ombre chez l'enfant). Str. 230—242. Autor podaje liczne protokoły rozmów, jakie prowadził z dziećmi od lat 5 do 10 na dowód, że sposób, w jaki sobie dzieci wyjaśniają powstawanie cienia, przechodzi przez 4 fazy: 1) cień powstaje ich zdaniem z dwu przyczyn: z przedmiotu, który go wydziela i z jakiegoś przyczyny zewnętrznej, drzew, ciemnego pokoju, nocy itp., 2) cień powstaje tylko z przedmiotu, ale dziecko nie umie jeszcze przewidzieć, w którą stronę padnie cień, 3) dziecko umie to przewidzieć, mówiąc, iż cień ucieka od światła, 4) dziecko tłumaczy trafnie cień, jako brak światła, spowodowany tem, iż je przedmiot zakrywa. Takie następstwo faz, gdzie ujęcie prawidłowości zjawiska uprzedza trafne jego tłumaczenie, wykazał autor już dawniej w tłumaczeniu kilku innych zjawisk przez dzieci. (Dnia i nocy, prądu powietrza w pokoju itp.).

E. Passemard: Kilka obserwacji nad szympanсами. (Quelques observations sur des chimpanzés). Str. 243—253. Dwadzieścia dwa dokładnie opisanych zdarzeń z życia szympansov w niewoli wprowadził, ale trzymany w warunkach niezwykle dla nich dogodnych, świadczy o wysokim rozwoju ich uczuć i inteligencji.

H. Delacroix: Afazya wedle Henryka Heada. (L'aphasie selon Henry Head). Str. 285—322. W wielkiem swem dziele p. t. „Aphasia and kindred disorders of speech” uwzględnia Head nietylko historję poglądów na tę chorobę, ale rozwija też szczegółowo swoje własne poglądy, dotyczące istoty afazy i jej rozmaitych form klinicznych, jej podkladu anatomicznego i psychologicznego, stosunku do mechanizmu psychologicznego i fizjologicznego mowy normalnej.

Ch. Lalo: O psychologii porównawczej artysty, miłośnika sztuki i publiczności. (Sur la psychologie comparée de l'artiste, de l'amateur et du public). Str. 323—340. Wobec tego, że miłośnik dzieła sztuki musi przeżywać na nowo to, co przeżywał autor, że i jemu dzieło sztuki daje bądź 1) rozrywkę, bądź 2) pewne znieczulenie przeciw troskom i popędom, bądź 3) udoskonalenie, bądź 4) czynność techniczną „sztuki dla sztuki”, bądź wreszcie 5) odbicie własne, — zdawałoby się, że psychologia obu powinna być bardzo podobna. Tymczasem przeciwnie najczęściej wielbicielami pewnych twórców są ludzie o wprost kontrastującym charakterze a i samo dzieło sztuki jest zwykle przeciwieństwem środo-

a

wiska, na tle którego powstało, nie powtórką; jego ideałem, marzeniem, a nie odbiciem.

V. Benussi: O funkcyjnalnej autonomii uczuciowej. Z powodu recenzji p. H. Wallona. (Sur l'autonomie fonctionnelle émotive. A propos d'un compte rendu de M. H. Wallon). Str. 341—343. W książce p. t. „La suggestion e l'ipnosi come mezzi di analisi psichica reale“ wykazał autor eksperymentalnie, że uczucia, jak strach, gniew, radość, rozpacz i t. d., a także stany pseudoemocjonalne (wątpienie, niezdecydowanie się, oczywistość, twierdzenie, przeczenie) mogą być w świadomości, nie mając żadnego przedmiotu i nie wymagając żadnych wyobrażeń ni myśli jako podstawy. Taki stosunek, który autor nazywa funkcyjnalną autonomią uczuciową, nie wyklucza — wbrew pogładowi wyrażonemu przez Wallona w jego recenzji — rozważania możliwości istnienia jakichś potencjalnych myśli, nieświadomych wprawdzie, ale wywołujących uczucia.

H. Wallon: Odpowiedź p. Benussiemu. (Réponse à M. Benussi). Str. 344. P. Benussi najwidoczniej co innego rozumie przez funkcyjnalną autonomię uczuciową, niż autor. Prócz tego p. Benussi nie odpowiedział wcale na zarzut zasadniczy, że rezultaty eksperymentów nie opisanych tak dokładnie, by je można było skontrolować, nie mają żadnej wartości.

V. Benussi: Sprostowanie do odpowiedzi p. H. Wallona. (Rectification à la réponse de M. H. Wallon). Str. 345. Autor dlatego nie odpowiedział na zarzut, bo go H. Wallon wyraźnie nie był sformułował. Sądzi, że eksperymenty jego potrafi powtórzyć każdy, kto tylko umie sugerować.

H. Wallon: Ostatnia uwaga. (Dernière mise au point). Str. 346. Właśnie o to chodzi, że trudno kontrolować rezultaty uzyskane metodą starą wprawdzie, ale niesprecyzowaną, dobrą dla oddziaływania na kogoś, ale niebezpieczną bardzo w badaniu naukowym.

Ch. Blondel: Psychologia wedle Comte'a, Durkheima i Tarde'a. I. Punkt widzenia Augusta Comte'a. (La psychologie selon Comte, Durkheim et Tarde. I. Le point de vue d'Auguste Comte). Str. 381—399. W systemie A. Comte'a niema psychologii na introspekcji opartej; zamiast niej są tylko trzy nauki, zupełnie odrębne i to na różnym stopniu hierarchii nauk: 1) psychofizjologia jako część biologii, zajmująca się w szczególności funkcjami sensoryczno-motorycznymi, 2) psychosocjologia, odpowiadająca mniej więcej dzisiejszej psychologii ogólnej, 3) antropologia, której dziedziną są przedewszystkiem uczucia a która odpowiada dzisiejszej psychologii dyferencyjalnej.

E. de Greeff: Szkic o osobowości jednostek niedorozwiniętych umysłowo. (Essai

b

sur la personnalité du débile mental). Str. 400—454. Eksperymenty z dziećmi niedorozwiniętymi w wieku lat 10—20 wskazują, że nie czują się one wcale niższymi niż otoczenie, owszem, wyższymi; że jaźń ich, logiczna wewnątrznie, nie doznała jednak zupełnego wyodrębnienia i że trudno im wobec tego rozumieć i wczuć się w osoby drugie; że maksymalny okres czasu, w jakim obracają się ich terażniejszość, ich plany i wspomnienia, nie jest długi i wynosi około dwóch tygodni. (Wobec dziesiątek lat u normalnego człowieka 40-letniego i wobec miesięcy u dziecka 15-letniego).

P. Courbon: O psychologii starości. (Sur la psychologie de la vieillesse). Str. 455—463. Dementia senilis nie jest koniecznym objawem starości. Normalnie osłabienie funkcji intelektualnych zaczyna się tem, że starzec, niezdolny do tworzenia i utrwalania nowych pojęć, chętnie powraca myślą do przeszłości; kończy się zaś zupełnym prawie zanikiem pamięci i wyobraźni. Życie starca cechuje wtedy ciągła pogoda i brak troski o przyszłość. Dowodem liczne obserwacje z życia 80-letniej staruszki, znajdującej się właśnie w owym drugim okresie.

P. Janet: Słowo w sprawie schizofrenii. (A propos de la schizophrénie). Str. 477—492. Obserwacja dwu niewiast w wieku około lat 30, chorobliwie zubożniętych w stosunku do otoczenia, smutnych naogół i redukujących swą aktywność do ruchów najniezbędniejszych resp. poleconych do wykonania, nasuwa pytanie, czy i schizofrenia, która wykazuje wiele objawów podobnych, nie polega na takim samym, ale chronicznym zredukowaniu do minimum ruchów dodatkowych, zbędnych, na jakie się napotyka u ludzi normalnych w smutku.

Ch. Blondel: Psychologia wedle Comte'a, Durkheima i Tarde'a. II. Punkt widzenia Durkheima. (La psychologie selon Comte, Durkheim et Tarde. II. Le point de vue de Durkheim). Str. 493—519. Zdaniem Durkheima stosunek pomiędzy substratem socyalnym (grupami, podgrupami i indywidualami) a życiem socyalnem jest pod każdym względem analogiczny do stosunku pomiędzy substratem fizjologicznym (mózgiem, centrami i komórkami) a życiem psychicznym indywidualum. Lecz o ile życie socyalne, które jest przedmiotem socjologii, nie powstaje dzięki przedstawieniom indywidualum i kształtuje się w pewnej mierze samo ze siebie, o tyle przeciwnie całe wyższe życie psychiczne człowieka, to, które go różni od zwierzęcia, powstaje pod wpływem t. zw. przedstawień socyalnych, stanowiących główny zrąb życia socyalnego. W ten sposób tylko mała część psychologii, psychofizjologia, opiera się na biologii; przeważająca część jej, socjopsychologia, jest podporządkowana socjologii i zależna od niej.

a

P. Querey: Auto-observacja halucynacji wzrokowych. (Auto-observation d'hallucinations visuelles). Str. 520—537. Pewnej nocy chory na gripę autor miał sposobność po zażyciu 1¹/₂ grama aspiryny doznać szeregu halucynacji wzrokowych świadomych, z których większość udało mu się opisać następnego ranka. Halucynacje te, pojawiając się tylko przy zamkniętych oczach, były tak żywe, dokładne i niezależne od woli autora, że trudno mu je uważać czyto za wyobrażenia odzwierciedlające lub następcze, czy też za spostrzeżenia, związane z pewnymi procesami na siatkówce.

O. Jespersen: Indywiduum i społeczność językowa. (L'individu et la communauté linguistique). Str. 573—590. W książce p. t. „Mankind, nation, and individual from a linguistic point of view” zajął autor stanowisko, że rozwój języka indywiduum dokonuje się przedewszystkiem dzięki naśladowaniu innych, przyczem indywiduum samo wpływa w pewnej mierze na mowę otoczenia. To zaś może się dziać tylko dlatego, że człowiek jest istotą społeczną. Niesłusznie więc zarzucali mu niektórzy recenzenci (a zwłaszcza p. Bally w Journ. de Psych. 1926 str. 694—700), że zapuszcza się w pewne koncepcje ultraindywidualistyczne i nie uwzględnia momentu społecznego.

Ch. Blondel: Psychologia wedle Comte'a, Durkheima i Tarde'a. III. Punkt widzenia Tarde'a. (La psychologie selon Comte, Durkheim et Tarde III. Le point de vue de Tarde). Str. 591—609. Stanowisko Tarde'a różni się bardzo od stanowiska Durkheima, gdyż Tarde nie uznaje istnienia niczego prócz indywiduów, a wszystko, co socjalne, sprowadza do ich myśli i ich wzajemnego oddziaływania; obaj jednak są zgodni w tem, że przeważająca część psychiki indywiduum kształtuje się pod wpływem socjalnym i że wobec tego psychologia kolektywna powinna wyprzedzać psychologię indywidualną.

J.-J. van Biersliet: Psychologia i psychologowie. (Psychologie et psychologues). Str. 669—700. Między psychologią tradycyjną, związaną ściśle z filozofią (Maine de Biran, Jouffroy) i psychologią nowszą, posługującą się metodami nauk biologicznych (Fechner, Wundt, Binet), niema zasadniczego przeciwieństwa. Przedmiotem obu jest życie świadome, wszędzie, gdzie tylko się przejawia. To też i psychologia nowsza, eksperymentalna, dąży do rozwiązania problemów ogólnych, któremi zajmowała się psychologia starsza, a stosując eksperyment czy ankietę, uwzględniać musi w jak najszerszej mierze dane introspekcyjne.

E. Cramausse: Eksperymenty w ogródku dziecięcym. (Expériences au jardin d'enfants). Str. 701—718. Badania nad dziećmi w wieku 4-ech do 7-dmiu lat wykazują, że

b

spostreżenia na jednym tylko wrażeniu oparte są u nich co najmniej równie rozwinięte, jak u dorosłych. Przy porównywaniu całości złożonych natomiast dzieci nie kierują się, jak dorośli, ogólnym ich wyglądem, ale często drobnym, niedostrzegalnym dla dorosłego szczegółem. Spostreżenia syntetyczne (t. zn. takie, w których ujmuje się przedmiot jednym rzutem oka) i mechanizmy, ułatwiający i zastępujący spostrzeżenia, są dopiero w rozwoju.

M. Pavlov: O pochodzeniu poczucia rytmu. (Sur l'origine du sens du rythme). Str. 719—730. Prototypem rytmu tańca i muzyki jest niewątpliwie rytm fal krwi w organizmie. Zważmy tylko, że system nerwowy kształtuje się pod wpływem ich uderzeń, a między ich rytmem a uczuciami ściśle zachodzi związek. Jest więc możliwe, że to odtworzenie pewnych rytmów krwi w muzyce i tańcu wywołuje odpowiednie odbłaski uczuć. Zgodnie z tem przypuszczeniem sfigmogramy, jakie uzyskał autor, przygrywając osobom badanym różne melodie na gramofonie, dowodzą, że tylko te melodie czynią wrażenie rytmicznych, których rytm zgadza się dokładnie z rytmem głównych i dodatkowych uderzeń pulsu.

L. Dupuis: Autorytaryzm jako abulia socjalna. (L'autoritarisme comme aboulie sociale). Str. 731—743. Autorytaryzm chorobowy, to bezwzględna niezdolność znoszenia jakiegokolwiek spontaniczności drugiego. Jego trzy znamiona 1) skrajna metodyczność, 2) ascetyzm, 3) skąpstwo — świadczą, iż u podłoża autorytaryzmu leży jakieś poczucie niezapełności, poczucie własnej niemocy, dążność do jaknajwiększego zredukowania wszelkiego spontanicznego działania, a więc abulia, i to — ponieważ chodzi o stosunki z innymi ludźmi — abulia socjalna.

Jan Nepokoj: Pisanie i lektura dwustronna. (L'écriture et la lecture bilatérales). Str. 747—751. Wszelkie jednostronne ćwiczenie jest szkodliwe; fizyologiczne zaś i psychologiczne skutki czytania i pisania jednostronnego są tem bardziej niebezpieczne, że chodzi tu o zniekształcenie, nabywane w sposób systematyczny. Lepiej byłoby pisać lewo- i praworęcznie na odmiannę, a także układać druki w ten sposób, by jeden wiersz czytać było trzeba od lewej strony ku prawej, co drugi zaś od prawej strony ku lewej, jak w piśmie hebrajskim.

G.-H. Luquet: Realizm intelektualny w sztuce prymitywnej. (Le réalisme intellectuel dans l'art primitif). Str. 765—797. Sztukę prymitywną charakteryzuje realizm intelektualny, t. zn. artysta (człowiek pierwotny lub dziecko) rysuje tak, jakby opowiadał, umieszczając rozmaite części charakterystyczne rysowanego przedmiotu nie tak, jak są zwykle oczom dostępne (realizm wizualny), ale wprost obok siebie. Stąd biorą się też i o-

puszczenia części normalnie bijących w oczy, ale dla artysty chwilowo mało ważnych, i występywanie przedmiotów niespostrzegalnych odrazu w naturze, ale ważnych dla treści rysunku. (Liczne przykłady wzięte są z bardzo obszernej literatury cytowanej w pracy).

J.-J. Biercliet: Psychologia i psychologowie. II. (Psychologie et psychologues II.). Str. 798—826. Szeroko stosowanymi metodami psychologii eksperymentalnej są metoda testów, obserwacja naukowa i eksperymenty psychofizyczne. Lecz aby móc dopiąć niemi celu, trzeba przestrzegać wielu rzeczy: badać niewiele osób, ale zato starannie, rezultatów eksperymentu nie interpretować zbyt pochopnie, ale uwzględniać różnice indywidualne, uważać na wybór osoby badanej, liczby przeprowadzanych z nią eksperymentów, w końcu na wybór eksperymentatora. Wtedy oczekiwać można rozwiązania problemu nie tylko pamięci, ale i uwagi, wyobraźni i inteligencji, przynajmniej z punktu widzenia praktycznego, a więc umiejętności oceniania i rozwijania wymienionych dyspozycji.

D. Elkins: Wpływ grupy na czynności pamięci. (De l'influence du groupe sur les fonctions de la mémoire). Str. 827—830. Czterdzieścioro dzieci w wieku od lat 8—12, badanych razem, okazało przeciętnie nieco lepszą pamięć, niż przy badaniu jednostkowym; tylko pięcioro dzieci i to o słabszej pamięci osiągnęło gorsze wyniki przy eksperymencie zbiorowym.

W. Radecki: Test inteligencji dla dorosłych. (Un test d'intelligence pour adultes). Str. 831—850. Poleca się osobie badanej dobrać w przeciągu pięciu minut do danych kilku wyrazów taki nowy wyraz, by przedmiot oznaczony przezeń pozostawał w jakimkolwiek stosunku do każdego z przedmiotów, oznaczonych przez wyrazy podane. Osoba badana ma następnie objaśnić, o jakich myślą stosunkach między przedmiotami, oznaczonymi przez wyrazy podane i przez wyraz przez nią dobrany. Właśnie rodzaj owych stosunków służy później eksperymentatorowi za podstawę przy ocenianiu jej inteligencji.

P. Janet: Uczucia pustki. (Les sentiments du vide). Str. 861—887. Od pierwotnych czynności psychicznych (i psychofizycznych), które są reakcjami na podniety zewnętrzne, należy odróżnić czynności wtórne, wywołane przez owe czynności pierwotne. Jeśli np. przypominam sobie swój dom na wsi, do czynności wtórnych należeć będzie szereg wspomnień i projektów, związanych z pobytem na wakacjach, np. troska o naprawki, jakie trzeba będzie w tym domu uskutecznić. Brak takich czynności wtórnych budzi uczucia pustki, które same są pewnego rodzaju czynnościami wtórnymi; ustają więc i one,

skoro zaniknie zdolność do wszelkich czynności wtórnych, do wszelkiej spontanicznej działalności.

G. H. Luquet: Realizm intelektualny w sztuce prymitywnej. II. Obrazowanie rzeczy widzialnych. (Le réalisme intellectuel dans l'art primitif. II. Le rendu du visible). Str. 888—927. Dalsze przykłady sztuki ludów pierwotnych, dawnych i dzisiejszych, ilustrują szczególnie sposób łączenia na tym samym obrazie przedmiotów widzianych z różnych punktów widzenia, i to nawet wtedy, gdy chodzi o części tego samego przedmiotu.

Dr. Tadeusz Witwicki (Lwów).

IX.

Kant - Studien. XXXII (1927). 2.—4.

C. Stumpf: William James na podstawie jego listów. (William James nach seinen Briefen). Str. 205—241. Biorąc za podstawę wydanie listów James'a, sporządzone przez syna amerykańskiego filozofa (The Letters of William James. Edited by his son Henry James. London 1920), oraz posługując się niekiedy urywkami z jego dzieł, kreśli Stumpf bieg życia, charakter i rozwój poglądów James'a. Z działalności naukowej James'a bardziej ceni jego działalność na polu psychologii niż jego poglądy filozoficzne w znaczeniu ścisłym.

H. L. A. Visser: W sprawie zagadnienia nieracjonalnej logiki. (Zum Problem der nicht-rationalen Logik). Str. 242—251. Obok logiki racjonalnej uznaje autor logikę irracjonalną, która może występować w różnych odmianach: jako logika uczucia, logika duszy kolektywnej i logika mistyczna.

A. Messer: Punkt wyjścia w poznaniu rzeczywistości. (Der Ausgangspunkt der Wirklichkeitserkenntnis). Str. 252—263. Polemika z zarzutami, jakie H. Dingler wytoczył w swej książce „Der Zusammenbruch der Wissenschaft und der Primat der Philosophie“ (München 1926) przeciw krytycznemu realizmowi Külpego i Messera.

B. Bavink: Przestrzeń, czas i przyczynowość w systemie krytycznego realizmu. (Raum, Zeit und Kausalität im System des kritischen Realismus). Str. 264—272. Autor stwierdza, powołując się na teorię względności, że niesłuszny jest odmienny sposób traktowania przestrzeni i czasu u niektórych krytycznych realistów (np. u Ed. v. Hartmana a ostatnio u E. Bechera w „Einleitung in die Philosophie“, München 1926), którzy odróżniają przestrzeń subiektywną od obiektywnej, natomiast przyjmują jeden czas zarówno dla zjawisk, jak dla rzeczy samych w sobie. Ten odmienny sposób traktowania pochodzi stąd, że filozofowie ci mylnie — jak próbuje wykazać autor — uważają za istotne dla stosunku przyczynowego bezpośrednie następstwo skutku po przyczynie; sądzą mianowicie,

a

że skoro niektóre nasze wrażenia, występujące w różnych czasach, są skutkami przyczyn, należących do świata rzeczy samych w sobie, więc i te przyczyny muszą być w czasie.

O. Selz: Przekształcenie zasadniczych poglądów na procesy intelektualne. (Die Umgestaltung der Grundanschauungen vom intellektuellen Geschehen). Str. 273—280. Obecna psychologia myślenia nie godzi się w swem pojmowaniu życia intelektualnego z psychologią assocyacyjną, lecz widzi w niem system specyficznych reakcyj, w którym pewne operacje intelektualne są ściśle przyporządkowane pewnym wywołującym je warunkom. Ten system specyficznych reakcyj jest analogiczny do systemu ruchów cielesnych (zwłaszcza refleksów).

F. Kreis: Przyczynek do filozofii mowy. (Zur Philosophie der Sprache). Str. 281—289. Naukowa filozofia mowy powinna się wystrzegać zarówno naturalizmu, który stosuje metody nauk przyrodniczych do języka, jak też spekulacyjnych konstrukcyj; powinna ona traktować język, będący wyrazem pewnych treści znaczeniowych, w związku z innymi wartościami kulturalnymi. Za najdoskonalszy wyraz obecnego stanu filozofii mowy uważa autor filozofię mowy Cassirera (Philosophie der symbolischen Formen, 1. Teil: Die Sprache. Berlin 1923 i inne dzieła), wysuwa przeciw niej jednak pewne zarzuty.

P. Bommersheim: Początkowy sens wewnętrznej celowości w kantowskiej filozofii świata organicznego. (Der vierfache Sinn der inneren Zweckmässigkeit in Kants Philosophie des Organischen). Str. 290—309. Wewnętrzna celowość jest u Kanta: 1) zasadą osądzania, 2) zasadą jedności czynników szczegółowych, 3) zasadą heurystyki, 4) szczegółową zasadą przyczynowości. Na te znaczenia jużto sam Kant wyraźnie wskazał, jużto można je w różnych jego zwrotach i przykładach wykryć.

B. Lorenz: Ampère i Kant. Str. 310—313. Autor dowodzi, że Ampère znał Kanta i pozostawał pod jego wpływem przede wszystkim w teorii poznania.

P. Menzer: Pestalozzi i filozofia kantowska. (Pestalozzi und die kantische Philosophie). Str. 314—316. Autor przedstawia poglądy A. Steina, zawarte w pracy p. t. „Pestalozzi und die kantische Philosophie“ (Heidelberger Abhandlungen zur Philosophie und ihrer Geschichte, Nr. 12. Tübingen 1927), według którego od lat 90-tych XVIII-go wieku Pestalozzi pozostawał pod pośrednim wpływem filozofii Kanta.

E. Wentscher: Stanowisko B. Erdmanna wobec etyki Kanta. (B. Erdmanns Stellung zu Kants Ethik). Str. 317—319. B. Erdmann przyjmuje ideał etyczny Kanta: działanie z obowiązku i dobrej woli; przez dzia-

b

łanie z obowiązku rozumie jednak — opierając się na nowszych badaniach psychologicznych i socjologicznych — postępowanie, wypływające ze skłonności społecznych a zgodne z naszą indywidualnością.

G. Ledig: Pojęcie jako instrument działalności prawnej. (Der Begriff als Instrument der Rechtspflege). Str. 320—329. Pojęcia w prawie są organem, za pomocą którego prawodawca reguluje poszczególne odległe od niego wypadki. Są one skonstruowane tak, by jak najpraktyczniej można się było nimi posługiwać, nie mają zaś żadnego znaczenia poznawczego.

A. Liebert: Świat historyczny. (Die geschichtliche Welt). Str. 330—337. Recenzja dalszych tomów pism zbiorowych Diltheya, a mianowicie tomu III-go: „Studien zur Geschichte des deutschen Geistes“, który zawiera badania historyczne, i VII-go: „Der Aufbau der geschichtlichen Welt in den Geisteswissenschaften“ (Leipzig—Berlin 1927), który należy do pism systematycznych.

K. Joël: Przewyciężenie „wieku XIX-go w myśli współczesnej. (Die Überwindung des 19. Jahrhunderts im Denken der Gegenwart). Str. 475—518. Autor stara się wykazać na licznych przykładach, że myśl współczesna — przeciwstawiając się wiekowi XIX-mu — przestaje pojmować naturę i życie mechanistycznie, jako podległe bezwzględny miarom, przyczynom i prawom; przestaje widzieć w człowieku tylko produkt stosunków, w jakich wyrósł, przyznając mu coraz częściej wolność woli; przewycięża psychologię bez duszy, badając różne charaktery, typy, struktury, postacie psychiczne; oddaje duchowi przynależne mu prawa, co się objawia m. i. w oddzieleniu nauk humanistycznych od przyrodniczych.

Dr. W. Auerbach (Lwów).

X.

Kwartalnik filozoficzny. V (1927). 3. 4.

K. Frenkel: O pojęciu moralności. (Dokończenie). Str. 257—279. — *B. Güntzberg:* Dawid Hume i teoria umowy społecznej. (Dokończenie). Str. 280—327. — *Dr. Z. Zawirski:* Wieczne powroty światów. Badania historyczno-krytyczne nad doktryną „wiecznego powrotu“. Str. 328—377 i 421—446. (Dok. nast.). — *A. Krokiewicz:* Pirron z Elidy i Timon z Flijuntu. Str. 385—420. — *W. M. Kozłowski:* Filozofia czeska współczesna. (C. d.). Str. 447—459. — *Dr. St. Cheliński:* Schopenhauera teoria prawa i państwa. Str. 460—500. (Dok. nast.).

Kwartalnik filozoficzny. VI (1928). I.—4.

Z. Zawirski: Wieczne powroty światów. (Dok.). Str. 1—25. — *St. Cheliński:* Schopenhauera teoria prawa i państwa. (Dok.). Str. 26—47. — *W. M. Kozłowski:* Filozofia czeska współczesna. (Dok.). Str. 48—68. — *L. Chmaj:*

a

Kartezyusz i jego filozofia w świetle ostatnich badań. Str. 69—96; 242—271; 275—298; 419—442. — *W. Rubczyński*: Krytyczny personalizm Williama Sterna. Str. 111—142; 298—335; 481—505. (D. n.). — *A. Krokiewicz*: Arkezilaos. Str. 143—176. — *E. Anisfeld*: Wstępne uzasadnienie filozofii wierzącego. Str. 177—241. — *B. Gawecki*: Stosunek czasowy przyczyny do skutku. Str. 336—384 i 401—418. — *P. Chomicz*: Baldensperger o Hoene-Wrońskim. Str. 385—390. — *M. Heitzmann*: Geneza i rozwój filozofii Fr. Bacona. I. Str. 443—480.

Kwartalnik filozoficzny. VII (1929). I.

M. Heitzman: Geneza i rozwój filozofii Fr. Bacona. II. Str. 1—38. — *W. Rubczyński*: Krytyczny personalizm Williama Sterna. (Dok.). Str. 39—72. — *D. Szejnburg*: Zagadnienie wyjaśniania zjawisk i praw przyrody w nowszej literaturze filozoficznej. Str. 73—92. — *E. Frauenglas*: Odrodzenie metafizyki a podstawy humanistyki. (Rzecz o Sprangerze). Str. 93—116.

XI.

Mind N. S. (1927). 141. 142

J. A. Chadwick: Stałe logiczne. (Logical constants). Str. 1—11. Analiza stałych logicznych, oznaczających stosunki 1) konjunkcji, 2) negacji, 3) niemożliwości i 4) stosunki zakresowe wraz z ancestralniami.

A. E. Taylor: Formy i liczby: Studium z zakresu metafizyki Platona II. (Forms and numbers: A study in Platonic metaphysics. II.). Str. 12—33. Arystoteles słusznie zarzucał Platonowi, że popełnił on na gruncie swej teorii liczb dwa błędy; po pierwsze, mieszając „nieokreśloną dwoistość“ z liczbą dwa i przypisując tej „dwoistości“ funkcję podwajania, którą należy przypisywać tylko liczbie dwa; a po drugie, wyprowadzając (na gruncie swej teorii) liczby od jednego do dziesięciu w porządku odmiennym od porządku naturalnego. Niemniej jednak Platon antycypuje dwie ważne zasady każdej poprawnej teorii liczb, t. j. konieczność ścisłego wysnuwania szeregu liczb całkowitych z bardziej podstawowych pojęć logicznych i logiczną niezależność mnożenia od dodawania. W teorii liczb Platona odzwierciedla się następujący jego pogląd metafizyczny: Liczby są identyczne z formami; wyrazy odnośnych szeregów zbieżnych, wzięte razem, reprezentują różnorodność przedmiotów w świecie przyrody. Podobnie jak owe szeregi nie osiągają swych granic, tak też świat przyrody nie może przejść w świat idei, t. j. liczb.

J. S. Mackenzie: Czas i absolut. (Time and the absolute). Str. 34—53. Autor stara się głównie na gruncie teorii idealistycznych, wykazać, że można przypisywać czasowi jedynie ograniczoną rzeczywistość, rzeczywi-

b

stość do pewnego stopnia. Stosunek czasu do absolutu jest niepojęty.

E. Shen: Formuła Ladd-Franklin w logice. (The Ladd-Franklin formula in logic). Str. 54—60. Każdy tryb sylogizmu może być sprowadzony do formuły, nazwanej przez Ladd-Franklin antylogizmem, który w swej najogólniejszej postaci stwierdza wykluczanie się konjunkcji przesłanek z zaprzeczeniem konkluzji.

A. Sidgwick: „Prawda literalna“. („Literal truth“). Str. 61—63. Głos w dyskusji między Andersonem a Schillerem (zob. Ruch fil. X., str. 142 b i 143 a) w obronie poglądu Schillera.

F. C. S. Schüller: Dwie logiki. (The two logics). Str. 64—68. (Zob. Ruch fil. X., str. 143 a). Autor systematycznie opisuje trudności, które łączą się ze stanowiskiem, uznającym za przedmiot logiki powiedzenia a nie sądy.

E. H. Knight: Niektóre teorie estetyczne p. Richards'a. (Some aesthetic theories of Mr. Richards). Str. 69—76. Autorka omawia krytycznie niektóre poglądy, wyrażone przez T. A. Richards'a w książce p. t. „Principles of literary criticism“ (sfera doświadczenia poetyckiego, krytyka i technika poetycka, pojęcie wartości poetyckiej).

N. K. Smith: Natura przedmiotów ogólnych. I. (The Nature of Universals. I.). Str. 137—157. Przedmioty ogólne są jużto cechami, z których każda charakteryzuje pewną ilość przedmiotów szczegółowych, jużto stosunkami, powtarzającymi się w pewnych sytuacjach. Problem przedmiotów ogólnych polega na określeniu racyj, dla których traktujemy inaczej przedmioty szczegółowe, a inaczej cechy, gdy uważamy, że np. odległość w przestrzeni uprawnia do uznania jakichś dwu przedmiotów szczegółowych za numerycznie różne i że mimo to nie przeszkadza ona uznaniu za ściśle identyczne cech, stanowiących w różnych przedmiotach szczegółowych odnośny przedmiot ogólny. Przed przystąpieniem do pozytywnych wywodów autor poddaje krytyce poglądy Bradley'a i Bosanquet'a na t. zw. konkretny przedmiot ogólny.

J. H. Muirhead: Platonicy w Cambridge. I. (The Cambridge Platonists. I.). Str. 158—178. Autor określa stanowisko platoników w Cambridge we filozofii angielskiej, przedstawia wspólne im rysy, następnie omawia teorię natury i teorię poznania Cudworth'a.

R. F. A. Hoerlé: W sprawie przedmiotów ogólnych. (Concerning universals). Str. 179—204. Punktem wyjścia jest definicja nazwy ogólnej jako nazwy w tem samym znaczeniu odnoszącej się do różnych przedmiotów szczegółowych o pewnych tych samych cechach. Problem przedmiotów ogólnych polega na określeniu owej „tożsamości“ cech. Jest ona

a

właściwie podobieństwem albo między pojedynczymi cechami poszczególnych przedmiotów, albo między grupami cech wzajemnie zależnych. Cechy te występują jużto w rozmaitych odcieniach, stopniach, jużto w rozmaitych układach; powiadamy wtedy, że przedmiot ogólny realizuje się w odnośnych przedmiotach szczegółowych. Stosunek między odcieniami, odmianami cech, przez które przedmiot ogólny realizuje się w szczegółowych, a zmianami warunków, w których te cechy występują, można ujmować ściślej metodą zmian towarzyszących. Zróznicowane przedmioty szczegółowe można szeregować na podstawie kryterium, które dzięki porównywaniu poszczególnych wypadków ustalamy dla każdej klasy. Na tej samej podstawie można określić typ przeciętny i typ idealny przedmiotów danej klasy. Moralność polega na tem, że w ten sposób uświadamiamy sobie ideał człowieka i że dążymy do zrealizowania tego ideału.

L. Roth: Spinoza w najnowszej filozofii angielskiej. (Spinoza in recent English thought). Str. 205—210. Spinoza wpłynął znacznie na idealistów angielskich za pośrednictwem Hegla. Wpływ jego jest widoczny także w kontrowersji między współczesnymi idealistami i realistami angielskimi, których przeciwne poglądy na istotę umysłu można sprowadzić do dwu przeciwnych interpretacji pojęcia atrybutu myślenia u Spinozy (atrybut myślenia jako zawierający w sobie wszystkie inne — idealizm, atrybut myślenia jako równorzędny z wszystkimi innymi — realizm).

A. R. M. Murray: Argumenty za teorią względności. (The grounds for the relativity hypothesis). Str. 211—215. W związku z rozprawą Mackenzie'go (Mind N. S. 141. Zob. powyżej) autor zabiera głos w sprawie empirycznych podstaw teorii względności.

Joachim Knossow (Lwów).

XII.

Przegląd filozoficzny. XXX (1927). 2. 3.

F. Znaniecki: Zadania syntezy filozoficznej. Str. 103—116. — *I. Mirczuk:* O słowiańskiej filozofii. Str. 117—135. — *W. Wąsik:* Studya nad scholiami do Polityki Arystotelesa. Str. 136—148. — *L. Chmaj:* Zagadnienie trzech faz w rozwoju filozoficznym Kartezjusza. Str. 149—163. — *St. Leśniewski:* O podstawach matematyki. Str. 164—206. (C. d.).

Przegląd filozoficzny. XXX (1927). 4. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego, Lwów, 1923].

K. Twardowski: Zagajenie. Str. 261—265. — *W. Lutostawski:* O wolności woli. Str. 267—269. — *St. Trzebiński:* O problemie wolnej woli. Str. 269—272. — *T. Kolarbiński:* Zasady teorii czynu. Str. 273—274. — *M. Bo-*

b

rowski: O składnikach i rodzajach czynów. Str. 275—277. — *J. Łukasiewicz:* O logice stoików. Str. 278—279. — *K. Ajdukiewicz:* O stosowaniu kryterium prawdy. Str. 280—283. — *L. Böttcher:* O zasadzie sprzeczności. Str. 284. — *St. Kaczorowski:* O zwrotnych stosunkach przechodnich. Str. 284—286. — *L. Chwistek:* Zasady czystej teorii typów. Str. 286—288. — *Z. Zawirski:* Próby aksjomatyzacji fizyki i ich znaczenie filozoficzne. Str. 289—290. — *E. Żyliński:* O przedstawialności funkcji prawdziwościowych jednych przez drugie. Str. 290. — *Fr. Smolka:* Pojęcie zmiennej u Bolzany i u Russella. Str. 291. — *L. Böttcher:* O antynomii Russella. Str. 291—292. — *K. Twardowski:* Z logiki przmiotników. Str. 292—294. — *B. Bornstein:* Myślenie a widzenie. Str. 295—296. — *L. Chwistek:* Zastosowanie metody konstruktywnej do teorii poznania. Str. 296—298. — *A. Zlotnicki:* Granice poznawalności a metafizyka. Str. 298—299. — *Ks. Fr. Kwiatkowski:* Najnowszy zwrot ku realizmowi. Str. 299—300. — *E. Stamm:* Transsubiektywna rekonstrukcja rozwoju świata. Str. 300—302. — *Ks. St. Kobytecki:* Kryterium poznania rzeczywistości. Str. 302. — *R. Ingarden:* Czy i jak można wykazać obiektywność spostrzeżenia zewnętrznego? Str. 303—305. — *K. Twardowski:* Przykład wpływu wyobrażeń słuchowych na wzrokowe. Str. 306—310. — *L. Bykowski:* Przyczynki do charakterystyki psychicznej naszej młodzieży szkolnej. Str. 311. — *L. Dobrzyńska-Rybicka:* Wybory powszechne w świetle psychologii społecznej i etyki. Str. 312—314. — *B. Wójcikówna:* O fenomenologii muzycznej. Str. 314—315. — *S. Igel:* O przedmiocie psychologii. Str. 315—317. — *M. Kreutz:* Próba zdefiniowania kilku podstawowych pojęć psychologii. Str. 317—319. — *J. Kuryłowicz:* Podstawy psychologiczne semantyki. Str. 319—322. — *L. Dobrzyńska-Rybicka:* Kilka uwag o piśmie automatycznym. Str. 322—323. — *D. Einhorn:* Zagadnienie przedmiotu historii filozofii jako rzeczywistości swoistej. Str. 324—325. — *Wł. Maliniak:* Filozofia przed-sokratyczna a renesans prawa natury. Str. 325—330. — *L. Biesiekierski:* Stanowisko filozoficzno-mistyczne Doktora Serafickiego w „Itinerarium mentis in Deum“. Str. 330—331. — *A. Żółtowski:* Stanowisko Kanta w dziejach filozofii. Str. 332—333. — *J. Kleiner:* System Towiańskiego. Str. 333—335. — *L. Caro:* Materyalizm dziejowy jako jedna z podstaw marxyzmu. Str. 335—337. — *L. Biesiekierski:* „O drogach ducha“ Cieszkowskiego. Str. 337—338. — *Wł. Tatarkiewicz:* Zapytanie w sprawie filozofa warszawskiego z 1784 r. Str. 338—340. — *T. Parczewski:* Wiadomości o współczesnej filozofii rosyjskiej. Str. 340—341. — *I. Myślicki:* Historia filozofii a filozofia. Str. 341—342. —

a

A. Żółtowski: O potrzebie i zadaniach historii filozofii w Polsce. Str. 342—344. — A. Zieleniczyk: Czynniki pragmatystyczny w filozofii polskiej. Str. 344. — B. Gawecki: Zagadnienie istoty filozofii w polskiej literaturze filozoficznej ostatniego dwudziestopięcioletnia. Str. 344—346. — Wł. Szumowski: Znaczenie Hippokratesa w historii indukcji. Str. 346—347. — Cz. Znamierowski: Z nauki o normie postępowania. Str. 348—349. — Wł. Tatarkiewicz: Stanowisko estetyki wobec nowych prądów w sztuce i w historii sztuki. Str. 349—350. — A. Kielski: Indeterminizm i determinizm a kwestia odpowiedzialności. Str. 350—352. — Z. Czerny: Nauka filozofii w francuskiej szkole średniej. Str. 352—354. — Z. Heryng: Świat jako ruch. Str. 354—355. — H. Bad: Teoria względności Wenzla Hofmanna. Str. 355—357. — Wł. Szumowski: Rozwój medycyny a zagadnienie przyczynowości. Str. 357—359.

Przegląd filozoficzny, XXXI (1928). I 2 [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego, Warszawa, 1927].

J. Łukasiewicz: O metodę w filozofii. Str. 3—5. — F. Znaniecki: Zadanie syntezy filozoficznej. Str. 5—7. — K. Vorocka: Powroty materializmu w filozofii. Str. 8—14. — Ks. K. Michalski: Zachodnie prądy filozoficzne w XIV. w. i stopniowy ich wpływ w Środkowej i Wschodniej Europie. Str. 15—21. — Cz. Białobrzeski: O aksjomatyzacji fizyki. Str. 23—25. — M. Bierdiajew: Metafizyczne zagadnienie wolności. Str. 27—28. — St. Schayer: O głównych epokach w rozwoju filozofii staroindyjskiej. Str. 31—34. — I. Mirczuk: Filozofia słowiańska. Str. 34—36. — A. Zieleniczyk: Źródła polskiego pozytywizmu filozoficznego. Str. 38. — B. Rutkiewicz: Podstawowe pojęcia biologii i współczesny automechanizm biologiczny. Str. 38—40. — H. Bad: O kwestię istnienia teorii „Kanta-Laplace’a”. Str. 41. — M. Bierdiajew: O charakterze filozofii rosyjskiej. Str. 42—43. — L. Biesiekiński: Filozofia mistyki flamandzkiej. Str. 43—45. — L. Chmaj: Zagadnienie filozoficznego rozwoju Kartezjusza. Str. 45—46. — P. Chomicz: Hoene-Wrońskiego prawo stworzenia. Str. 47—51. — D. Czyżewski: Hegel a rewolucja francuska. Str. 51—54. — J. Dickstein-Wieleżyńska: Pojęcie nieskończoności u Giordana Bruna. Str. 55—58. — S. Hessen: Tragedya dobra w „Braciach Karamazow” Dostojewskiego. Str. 58—60. — I. Mirczuk: Filozof ukraiński H. Skoworoda. Str. 60—62. — I. Myślicki: Sprawa początku dziejów filozofii. Str. 63. — S. Rudniański: De Spinoza jako jeden z głównych protoplastów materializmu francuskiego w XVIII-go. Str. 64—66. — W. Steinberg: Założenia krytyki poznania Kanta. Str. 66—68. — Wł. Szumowski: Co mieli na myśli Hippokrates i Ga-

b

len, mówiąc, że najlepszym lekarzem jest lekarz-filozof? Str. 71. — Wł. Tatarkiewicz: O niektórych postaciach racjonalizmu XVII. i XVIII. wieku. Str. 72—76. — B. Tomsa: Podstawy filozofii T. G. Masaryka. Str. 76—80. — K. F. Wize: Fenomenalizm Jana Śniadeckiego i aprioryzm Kanta. Str. 80—83. — W. Woyczyńska: „Idea” i „notion” w filozofii Berkeley’a. Str. 83—84. — A. Żółtowski: O Leibniza teorii poznania. Str. 84—86. — B. Bornstein: Logiczna (topologiczna) struktura rozmnażania organicznego. Str. 87—90. — L. Dobrzyńska-Rybicka: Zagadnienie istotności. Str. 90—92. — H. Elzenberg: O doniosłości poznawczej myślenia metaforycznego. Str. 93—94. — Sz. Frank: Zagadnienie rzeczywistości. Str. 95—99. — M. Handelsman: Pewność poznania historycznego. Str. 99—100. — S. Hessen: O stosunku fizyki Galileusza do fizykalnego poglądu na świat Arystotelesa. Str. 101. — S. Igel: Z filozofii elementów witalnych. Str. 102—103. — W. Lutostawski: Klasyfikacja poglądów na świat. Str. 107—112. — J. Łapszyn: Intuicyja w twórczości naukowej, technicznej, filozoficznej. Str. 112—114. — M. Łosskij: Warunki możliwości ewolucji. Str. 115—117. — I. Myślicki: Socjologiczne podstawy teorii poznania. Str. 118—120. — F. Pelikan: Filozofia religii T. G. Masaryka. Str. 121—122. — B. Petro-niewicz: Podstawowe tezy metafizyki. Str. 122—126. — W. Rubczyński: Niekóre strony zagadnienia: jaką rzeczywistość poznajemy. Str. 126—130. — M. Wallis-Walfisz: Uwagi o pojęciu ewolucji. Str. 130—134. — A. Wiegner: O t. zw. teorii poznania. Str. 134—136. — K. F. Wize: Metafizyka ogólnego przekraczania. Str. 137—139. — K. Czechowicz: Filozofia mowy u Aleksandra Potebni. Str. 140—143. — S. Karcenski: Charakter różnicujący znaków mowy. Str. 143—145. — M. Ossowska: O pojęciu wyrażania. Str. 145—147. — K. Ajdukiewicz: W sprawie klasyfikacji rozumowań. Str. 148—152. — E. Erdmann: Urzeczywistnienie „characteristica universalis” Leibniza. Str. 152—157. — H. Greniewski: Próba precyzacji pewnych pojęć teorii czynu. Str. 157—159. — H. Mehlberg: O strukturze przedmiotu. Str. 161—162. — Z. Zawirski: O stosunku logiki do matematyki. Str. 163. — T. Czeżowski: O stosunku przyczynowości. Str. 165—167. — B. Gawecki: O stosunku cząstwowym przyczyny do skutku. Str. 168—169. — Z. Zawirski: O twierdzeniu fazy Poincaré’ego i jego znaczeniu dla naukowego poglądu na świat. Str. 170. — Ks. F. Mach: Prawidło smaku według rozprawy Hume’a p. t. „Standard of Taste”. Str. 171—174. — St. Ossowski: O przeciwstawieniu przyrody i sztuki w estetyce. Str. 174—177. — M. Sobeski: Zasady teoretyczne sztuki współczesnej. Str. 178—183. — E. Stamm: Sztuka a życie osobiste. Str. 183—186. — J. N. Szuman: Istota piękna. Str.

a

186—189. — *Wł. Tatariewicz*: Estetyka asocjacyjna w XVII. wieku. Str. 189—192. — *St. Zahorska*: Zagadnienia formalne filmu. Str. 192—198. — *St. Baley*: Psychologia sensu. Str. 199—200. — *St. Blachowski*: Skłonności arytmomaniczne u osób normalnych. Str. 201—203. — *St. Blachowski i W. Borowiecki*: Z psychologii i psychopatologii epidemij psychicznych. Str. 204—205. — *R. Bujas*: Podstawy gnoseologiczne naszej wiedzy o cudzych przeżyciach. Str. 206—209. — *J. Kodisowa*: Dualizm w psychologii. Str. 210—211. — *L. Konopacki*: Postrzeganie istot żyjących. Str. 211—214. — *A. Lysakowski*: Zagadnienia i wyniki współczesnej psychologii wartości. Str. 214—217. — *B. Milawska*: Metoda „przyczyn i skutków“ Dawida jako test badania inteligencji. Str. 217. — *Z. Szulczyński*: O procesach uczenia się eidetyków. Str. 218. — *St. Szuman*: Dwa spostrzeżenia z dziedziny psychomotorycznego rozwoju dziecka. Str. 219—220.

Przegląd filozoficzny, XXXI. (1928). 3. 4.

H. Elzenberg: O funkcji poznawczej wysławiania się obrazowego. Str. 227—249. — *S. Hessen*: Rozwój fizyki Galileusza z punktu widzenia jej stosunku do systemu fizyki Arystotelesa. Str. 250—260. — *St. Leśniewski*: O podstawach matematyki. (C. d.). Str. 261—291. — *S. Sedlaczek*: Ś. p. Józefa Joteyko. Str. 292—298. — *B. Daniec*: Sokrates w świetle starożytności a nauki nowożytnej. Str. 299—312. — Polemika o filozofię Spinozy pomiędzy I. Myślickim a Wł. Szyłkarskim. Str. 319—322. — *Z. Łubiński*: Religia i kościół w systemie filozoficznym Hobbesa. Str. 323—342. — *R. Ingarden*: Max Scheler. Str. 343—351. — *J. Hosiassonówna*: Definicje rozumowania indukcyjnego. Str. 352—367. — *M. Borowski*: Kilka uwag o wzajemnym stosunku etyki i psychologii. Str. 368—384. — *B. Rutkiewicz*: Zagadnienia filozoficzne życia podług Ariensa Kappera. Str. 385—391.

Przegląd filozoficzny, XXXII (1929). 1 - 2.

A. Żółtowski: Myśl i wyobrażenie w filozofii Cieszkowskiego. Str. 3—9. — *B. Woyczyński*: Rzut oka na rozwój poglądów Platona na duszę. Str. 10—16. — *B. Zawadzki*: Przegląd krytyczny ważniejszych teorii komizmu. Str. 17—59. — *St. Leśniewski*: O podstawach matematyki. (C. d.). Str. 60—101. — *S. Igel*: O przedmiotach zastępczych. Rzecz z pogranicza psychologii i teorii poznania. Str. 102—121. — *W. Rubczyński*: Kilka uwag o gnoseologii Maurycego Schlicka. Str. 122—140.

XIII.

Revue d'histoire de la philosophie. I (1927). 1.—3.

A. Diès: Zagadnienie jedności i wielości przed Platonem. (Le problème de l'un et du

b

multiple avant Platon). Str. 5—22. Podstawowe dla filozofii Platona zagadnienie jedności i wielości, polegające na pytaniu, jak to jest możliwe, aby w jednej i niepodzielnej idei partycypowała wielość konkretnych przedmiotów zmysłowych, ma swój początek w filozofii przedplatońskiej, która usiłuje dociec, w jaki sposób wielość bytów można sprowadzić do jedności.

H. Gouhier: Pierwsza polemika Malebranche'a. (La première polémique de Malebranche). Str. 23—48. W r. 1674, t. j. w roku ukazania się części głównego dzieła Malebranche'a, pojawiła się krytyka tegoż dzieła p. t. „Critique de la recherche de la vérité...“. Z krytyką tą wystąpił młody kanonik z Dijon, akademik w duchu św. Augustyna, a częściowo kartezjanin — Simon Foucher. Zarzuca on Malebranche'owi, że 1) nie dał w swem dziele obiecywanej nowej metody, 2) dzieło jego spoczywa na siedmiu wcale nie oczywistych założeniach, których on jednak nie dowodzi, i 3) dowody jego posługują się siedmioma twierdzeniami, które dadzą się łatwo obalić. (C. d. n.).

L. Lévy-Bruhl: Ogólne dążności Bayle'a i Fontenelle'a. (Les tendances générales de Bayle et de Fontenelle). Str. 49—68. Bayle i Fontenelle, z których pierwszy, zachowując pozory wierzącego, wykazywał niezgodność prawd rozumowych z objawieniem i niezależność moralności od wiary w dogmaty kościelne, a drugi, zajmując się przedewszystkiem zagadnieniami socjologicznymi, stworzył ideę postępu naukowego, podległego stałym prawom rozwoju intelektualnego ludzkości, mogą uchodzić za przedslanników najogólniejszych dążności filozoficznych wieku XVIII-go.

Ch. Andler: Niektóre źródła intelektualistycznej filozofii Nietzsche'go (1876—81). (Quelques sources de la philosophie intellectualiste de Nietzsche (1876—81)). Str. 69—102. Próba wyjaśnienia genezy pism Nietzsche'go „Menschliches, Allzumenschliches“, „Der Wanderer und sein Schatten“, „Morgenroethe“ i „Froehliche Wissenschaft“ na podstawie dokonanej przez Nietzsche'go w roku 1876/77 lektury Herodota, Tucydidesa, Platona, Ewangelistów, Voltaire'a, Diderot'a, Karola Rémusat'a i Leopolda Ranke'go.

A. Rivaud: Platon jako autor dramatyczny. (Platon auteur dramatique). Str. 125—151. Dialogi Platona, zwłaszcza najwcześniejsze jakoteż pochodzące z okresu jego dojrzałości, należy traktować nie tyle jako wykład własnej jego doktryny, ile raczej jako próbę syntezy całego dorobku filozoficzno-naukowego współczesnej mu epoki. Eklektycznego charakteru filozofii platońskiej dowodzi to, że Platon wprowadza do swych dialogów historyczne postacie i każe się ścierać ze sobą ich poglądom, poza które często wykra-

a

cza, wysnuwając z nich ostateczne konsekwencje. W ten sposób stwarza Platon nowy typ dramatu, dramat idei.

A. Lacaze: Teorie muzyczne filozofów greckich. (Théories musicales des philosophes grecs). Str. 152—167. Zasadniczą cechą muzyki greckiej w odróżnieniu od współczesnej jest to, że Grecy, upatrujący piękno w naturalnym stanie spoczynku, oddawali pierwszeństwo tonom niskim przed wysokimi. Stąd pochodzi obca naszej muzyce pitagorejska „gama zstępująca“, której celem było wyrażanie przejścia od niemiłego i nieestetycznego dla Greków stanu walki i napięcia do spoczynku jako stanu normalnego i naturalnego.

H. Gouhier: Pierwsza polemika Malebranche'a. (La première polémique de Malebranche). Str. 168—191. (Dokończenie). Na krytykę Fouchera odpowiada Malebranche w r. 1675 w przedmowie do II. tomu swego dzieła, co wywołuje znowu odpowiedź Fouchera. Polemika staje się bardzo ożywiona. Przyłącza się do niej Dom Robert Desgabets, a później także Leibniz, który w liście do Fouchera z r. 1680 w sprawie jego polemiki z Malebranche'm i Dom Robertem Desgabets'em wyłożył poraz pierwszy zasady swej monadologii.

R. Lenoir: Mesmeryzm a system świata. (Le Mesmérisme et le système du monde). Str. 192—218. Na tle silnie rozbudzonego zainteresowania dla nauk przyrodniczych, dla chemii, fizyki, astronomii i astrologii pojawia się w Paryżu w r. 1778 z teorią magnetyzmu zwierzęcego Mesmer. Nauka jego nie zyskuje jednak oficjalnego uznania. Mesmer zakłada tajne stowarzyszenie, którego celem jest poznanie powszechnej harmonii świata i wzajemnego oddziaływania na siebie wszystkich ciał, zarówno organizmów żywych jak rzeczy martwych (ciała niebieskie). Te wzajemne wpływy i stosunki między wszystkimi współistniejącymi ciałami stanowią istotę magnetyzmu. (d. n.).

P. Masson-Oursel: Zarzuty Wschodu przeciw naszej krytyce historycznej. (Les objections des Orientaux contre notre critique historique). Str. 261—268. Autor daje krótki przegląd najważniejszych zarzutów, jakie stawiają europejskiej krytyce historycznej przedstawiciele nauki azjatyckiej, których zdaniem w zmateryalizowanej, zracyonalizowanej, indyferentnej religijnie a przytem roszczącej sobie pretensje do monopolu na wszelką wiedzę Europie utrzymuje się wiele fałszywych pojęć o kulturze Wschodu.

R. Hubert: Przegląd krytyczny niektórych najnowszych dzieł o filozofii Malebranche'a. (Revue critique de quelques ouvrages récents relatifs à la philosophie de Malebranche). Str. 269—293. Chodzi tu o trzy opracowania filozofii Malebranche'a, których autorami są

b

V. Delbos, M. Vidgrain i H. Gouhier. Dzieła te zależnie od tego, co każde z nich uważa za centralne zagadnienie doktryny Malebranche'a, dają trzy różne jej fizyognomie, uzupełniając się wzajemnie.

R. Lenoir: Mesmeryzm a system świata. (Le Mesmérisme et le système du monde). (Dokończenie). Str. 294—320. Teoria Mesmera stała się bodźcem bardzo ożywionego ruchu umysłowego we Francji. Powstaje szereg systemów metafizycznych i kosmologicznych, rozwijających naczelną zasadę magnetyzmu, że cały wszechświat przenika subtelnym fluidem. (Puységur, Bergasse). Przy pomocy tego fluidu próbuje się tłumaczyć nie tylko wszystkie zjawiska fizyczne, lecz także życie psychiczne i zagadnienia socjologiczne. Mesmeryzm wprowadził przewrót w ówczesnych pojęciach fizyki, chemii, medycyny, astronomii. Pod silnym wpływem teorii Mesmera pozostają Maine de Biran, Lamarck, Saint-Simon, Fabre d'Olivet.

H. Sée: Uwagi o filozofii historii Hegla. (Remarques sur la philosophie de l'histoire de Hegel). Str. 321—334. Hegłowska koncepcja filozofii historii ma charakter abstrakcyjno-logiczny; jeżeli nawet zwraca się ona do historii konkretnej, to nie z zamiarem stworzenia syntezy, ale tylko w tym celu, aby znaleźć potwierdzenie doktryny skonstruowanej a priori.

Jerzy Kirchner (Lwów).

Revue d'histoire de la philosophie. I (1927). 4.

P. Couissin: Krytyka realizmu pojęć u Sextusa Empiricus. (La critique du réalisme des concepts chez Sextus Empiricus). Str. 377—405. Dotychczas nie zostało wyjaśnione pochodzenie i znaczenie rozdziału „Szkiców pyrrhońskich“, zatytułowanego „O rodzajach i gatunkach“, w którym Sextus polemizuje z realizmem pojęć, opierając się na pismach stoickich Zenona. Rozdział ten zawiera szereg kwestyj ważnych zarówno dla historii pojęcia w starożytności, jak dla historii sceptycyzmu i stoicyzmu.

R. Hubert: Kształtowanie się poglądów politycznych Rousseau'a od pierwszej do drugiej Rozprawy. (La formation des idées politiques de Rousseau du premier au second Discours). Str. 406—436. Ewolucja poglądów Rousseau'a nie jest następstwem czystej refleksji dialektycznej, lecz odbywa się ona pod wpływem czynników uczuciowych, których źródłem są zdarzenia, w życiu Rousseau'a oddziałujące silnie na jego wrażliwą i przezczuloną naturę.

J. Wahl: O kształtowaniu się heglowskiej teorii „Begriff'u“. (Sur la formation de la théorie hégélienne du Begriff). Str. 437—456. Zadaniem artykułu jest przedstawić, w jaki sposób, poprzez ideologię filozoficzną oświecenia i kantyizmu, teorię moralną, analogiczną

a

giczną do teorii Fichtego, krytykę Fichtego i Kanta, wreszcie poprzez idee życia i miłości dochodzi Hegel do koncepcji religijnej i apoteozy tego, co nieświadome, i jak w końcu, chcąc wprowadzić moment refleksji, przyjmuje ideę przeznaczenia (*destin*) jako „Begriff” w najwyższym sensie tego słowa. (d. n.).

Revue d'histoire de la philosophie. II (1928).

1. 2.

A. Rivaud: Studya platońskie. I. System astronomiczny Platona. (*Études platoniciennes. I. Le système astronomique de Platon*). Str. 1—26. Badania ostatniego dziesięciolecia zwróciły uwagę na cały szereg teorii naukowych, zawartych w poglądach Platona, nie uwzględnianych należycie i niezrozumianych przedtem. Artykuł niniejszy, przedstawiający system astronomiczny Platona, jest pierwszą z cyklu niezależnych od siebie monografii, mających na celu rozważenie i interpretację odpowiednich tekstów Platona.

B. Landry: Piotr Auriol, jego nauka i rola. (*Pierre Auriol, sa doctrine et son rôle*). Str. 27—48. Poznanie filozofii Piotra Auriola, ur. w końcu w. XIV., może dopomóc do rozstrzygnięcia jednego z najbardziej palących problemów historii myśli średniowiecznej, mianowicie do odkrycia, jaką była linia rozwoju augustynizmu od Bonawentury do Wilhelma Okkama, głównych przedstawicieli tego kierunku. (D. n.).

L. Brunschvicg: Technika antynomii kantowskich. (*La technique des antinomies kantienues*). Str. 49—71. Dwie następujące po sobie postacie nauki o antynomiach tworzą w „Krytyce czystego rozumu” jakby dwa różne tłumaczenia kosmologii racjonalnej. Kant rozpoczyna od przedstawienia antynomii czystego rozumu, wziętej ogólnie, wykazując zasadniczy paralogizm, od którego ona pochodzi, następnie zaś rozpatruje wypadki szczegółowe antynomii.

J. Wahl: O kształtowaniu się heglowskiej teorii „Begriffu”. (*Sur la formation de la théorie hégélienne du Begriff*). Dok. Str. 72—92. Doszedłszy do koncepcji „Begriffu” w najwyższym sensie tego słowa, jednoczy Hegel miłość i rozum i ze stanowiska rozumu inaczej już pojętego uznaje uczucie i tajemnice religii. Jednoczy konieczność i wolność i widzi w idei antynomii podstawową instancję umysłu.

A. Levi: Stoicka teoria prawdy i błędu. (*La teoria stoica della verità e dell'errore*). Str. 113—132. Rozprawa rozpada się na dwie części. W pierwszej autor szkicuje zasadnicze elementy doktryny Stoików, zwłaszcza ich teorii poznania, (Zeno, Kleantes, Chrysypos) — a to celem naświetlenia tła dla swej krytyki, przyczem posługuje się sformułowaniami zaczerpniętymi z tekstów stoickich, dalej z Cycerona, Plutarcha, Sex-

„Ruch Filozoficzny” Tom XI. Nr. 1—10.

b

tusa Empiricusa i inn. W drugiej części autor wykazuje sprzeczności, wynikające z porównania filozofii Stoików z ich teorią prawdy i błędu. Sprzeczności te dotyczą zarówno teorii poznania jak i metafizyki Stoików. Główniejszymi punktami zaczepienia autora są: aksjomaty a prawda i fałsz, uznawanie istnienia błędu obok doktryny metafizycznej, identyfikującej wszechświat z Bogiem, uznawanie rozumnego „logos'u”; degraduującego się przez tworzenie świata mniej doskonałego (mieszczącego w sobie błędy), dalej „heimarmene” jako prawo konieczne i dobroczynne, dające jednak początek niedoskonałości. Stąd — zdaniem autora — jest rzeczą widoczną, że teoria stoicka waha się pomiędzy niepodobnymi wyjaśnić błędu za pośrednictwem „logos'u”, który powinien dążyć do prawdy, z drugiej strony koncepcja monistyczna życia duchowego zmusza do uznawania „logos'u” za rozum a wraz z tem dopuszcza przyzwolenie (w kierunku prawdy lub błędu) jako proces intelektualny. W ostatecznej konkluzji autor stara się dowieść, że teoria prawdy i błędu nie może uchronić przed błędzeniem.

B. Landry: Piotr Auriol, jego nauka i rola. (*Pierre Auriol, sa doctrine et son rôle*). Dok. Str. 133—141. W osobie Auriol'a poraz pierwszy ukazuje się oblicze filozofa francuskiego, filozofia jego bowiem posiada zasadnicze cechy umysłowości narodowej francuskiej. W związku z tem pozostaje hipoteza, że przyczyna przekształceń głębokich, których doznał augustynizm od Bonawentury do Wilhelma Okkama, ma swe źródło w tworzeniu się narodowości.

P. Mesnard: Du Vair i neostoicyzm. (*Du Vair et le néostoicisme*). Str. 142—166. Du Vair (ok. r. 1600) jest twórcą francuskiego neostoicyzmu, kierunku, poświęconego wyłącznie zagadnieniom etycznym, dążącego do syntezy chrystyanizmu i stoicyzmu.

R. Le Savoureux: Nawrócenie się Renouvier'a do finityzmu. (*La conversion de Renouvier au finitisme*). Str. 167—179. Ażeby mieć prawdziwy pogląd na kwestyę nawrócenia się Renouvier'a do finityzmu, należy rozstrzygnąć, czy przejście to było następstwem długiej pracy, czy kryzysu, a jeśli kryzysu, to jakie motywy podaje sam Renouvier i o ile to, co wiemy o jego życiu i pismach z tej epoki, dopomaga do dokładniejszego określenia sensu jego oświadczeń. (D. c. n.).

Marya Jędrzejewska (Lwów).

XIV.

Revue de métaphysique et de morale. XXXIV (1927). 3. 4.

L. Brunschvicg: Matematyka i metafizyka u Descartes'a. (*Mathématique et métaphysique chez Descartes*). Str. 277—324. Autor

5

a

polemizuje z niektórymi twierdzeniami zawartymi w komentarzu, jakim Gilson opatrzył „Rozprawę o metodzie” Descartes’a, wydając to dzieło na nowo w r. 1925. Zdaniem autora Gilson wywiązał się znakomicie ze swego przedsięwzięcia.

E. Rignano: Wiedza a moralność. (Science et morale). Str. 325—335. Nie można uzasadnić rozumowo ostatecznych postulatów moralnych; są one bowiem wytworem pierwiastków afektywnych, którym należy w psychice przyznać równie ważną rolę, jak pierwiastkom zmysłowym, na których opiera się całe życie intelektualne. Rozum ma jednakowoż dla moralności olbrzymie znaczenie i to z trojakich względów: 1) wskazuje, jakie czynności mogą służyć jako środki do zaspokojenia danej tendencji afektywnej; 2) przez wyprowadzenie konsekwencji jakiegoś czynu pozwala stwierdzić, czy czyn ten, zaspakajając jedną tendencję, nie wykracza przeciw innej — prowadzi też tą drogą do sformułowania ostatecznej zasady moralnej, — 3) ustalając pewien pogląd na świat budzi lub krzepi, resp. niszczy lub osłabia pewne tendencje afektywne.

J. Richard: Przestrzeń. Geometria z konkretnego punktu widzenia. (L’espace. La géométrie au point de vue concret). Str. 337—351. Geometria nie tylko jest wiedzą teoretyczną. Jest także wstępem do nauk fizycznych np. astronomii, geodezyi, optyki, a i pozatem znajduje liczne zastosowania. Jeżeli nawet geometria teoretyczna, której zasadnicze pojęcia są pozbawione jednoznacznej treści, dopuszcza twierdzenie, że pewne jej aksjomaty (np. postulat Euklidesa) nie są prawdziwe ani fałszywe, to nie pozwala na to geometria stosowana, w której pojęcia mają treść zupełnie ustaloną zapomocą odpowiednich definicji. Liczne a ważne obliczenia, napotykane w geometrii stosowanej, pozwalają przyjąć, że geometria euklidesowa jest bez zastrzeżeń prawdziwa.

R. Pouceau: Wartości kwalitatywne a wartości kwantytatywne. (Valeurs qualitatives et valeurs quantitatives). Str. 353—363. Przedmioty otrzymują pierwotnie wartość kwalitatywną dzięki klasyfikacji, wpływającej z organizacji społecznej danej epoki, a wprowadzającej między nie pewną hierarchię. Od tej wartości przechodzi się do kwantytatywnej wartości przedmiotów, zakładającej tamtą, przez ustalenie odpowiedniości między danymi przedmiotami a pewną ilością monety (moneta jest tu rozumiana bardzo szeroko). W ten sposób uzyskuje się uszeregowanie przedmiotów wedle ich wartości ekonomicznej, której pojęcie zawiera zarówno element kwalitatywny jak kwantytatywny i jest związane z klasyfikacją przedmiotów o charakterze społecznym.

b

G. Gurvitch: Filozofia prawa Hugona Grotius’a a nowożytna teoria prawa międzynarodowego. (La philosophie du droit de Hugo Grotius et la théorie moderne du droit international). Str. 365—391. Grotius zakłada fundamenty pod teorię prawa międzynarodowego, ku której zbliża się obecnie — po długim okresie oddalenia — myśl prawnicza coraz bardziej. Teoria prawa międzynarodowego wyrosła u Grotius’a z filozoficznego podłoża syntezy uniwersalizmu z indywidualizmem. Teoria ta przyjmuje wielość państw suwerennych, a więc niezależnych jedne od drugich, związanych jednak obowiązującymi je wszystkie węzłami prawa międzynarodowego, z którego czerpią one nawet swe uprawnienie do suwerenności. To prawo międzynarodowe, pojęte jako prawo między potęgami, jest według Grotius’a pozytywne, więc przeciwstawione naturalnemu — i niezależne od woli poszczególnych państw.

G. Belot: Wychowanie moralne i społeczne proletariatu przez doktrynę marksowską. (L’éducation morale et sociale du prolétariat par la doctrine marxiste). Str. 393—417. Marksyzm budzi w swych zwolennikach pewien ogół przekonań, uczuć i skłonności. Przez swój materializm dziejowy zaszczepia przekonanie o bezużyteczności wszelkiej kultury duchowej, przez swą doktrynę klas społecznych i ich walki niszczy w proletariatuszach poczucie solidarności z innymi grupami ludzkimi oraz szacunek dla prawa; każe im bowiem czuć się obcymi zarówno interesom państw i narodów, jak więzom panującej moralności, uważając je za wytwory znieprawionej klasy burżuazyjnej. Marksyzm przyczynia się w ten sposób do wytworzenia typu, który uniemożliwi kiedyś trwałość upragnionego przez samych marksystów nowego porządku społecznego, jaki, zdaniem ich, nastąpi, gdy dzisiejszy ulegnie obaleniu.

L. de Broglie: Fizyka nowożytna a dzieło Fresnel’a. (La physique moderne et l’oeuvre de Fresnel). Str. 421—440. Światłem zajmowano się już w starożytności, a najbardziej rozpowszechnione było — jak się zdaje — mniemanie, że światło składa się z cząsteczek. Tę koncepcję atomistyczną światła przyjął w XVII. w. Newton, tworząc t. zw. „teorię emisyjną” światła. W innym kierunku poszła teoria undulacyjna światła. Pierwszym, który ją jasno sformułował, był Huyghens; rozbudował ją i poparł obfitym materiałem eksperymentalnym Fresnel (początek w. XIX.). Badania Planck’a wprowadzające kwanta, wstrząsnęły jednak podstawami zarówno optyki Fresnel’a jak i fizyki Newtona. Z tej sytuacji, pozornie bez wyjścia, wyprowadziła fizykę nowa teoria, powstała około 1923 r., a mianowicie mechanika undulacyjna, która, jak dotąd, świetnie się potwierdza, a której udało się zjednoczyć,

a

po dokonaniu odpowiednich uogólnień i modyfikacji, fizykę Newtona i Fresnela; przyjmuje ona bowiem zarówno cząsteczki światła jak i ruch falowy.

J. Wahl: Komentarz do pewnego ustępu z „Fenomenologii ducha“ Hegla. (Commentaire d'un passage de la „Phénoménologie de l'esprit“ de Hegel). Str. 441—471. Autor wyjaśnia znaczenie, które w systemie Hegla posiada ustęp zawarty w „Werke“, Berlin, Duncker i Humblot, t. II., str. 158—165.

C. Vallaux: Metody obserwacji w geografii. (Les méthodes d'observation en géographie). Str. 473—488. Obserwacja, którą geografia się posługuje, jest dwojaka: bezpośrednia, przy której wzrok znajduje pomoc w różnych przyrządach, i pośrednia, dokonywana za pośrednictwem map. Materyał, zebrany z pomocą obserwacji, opracowuje się w geografii bądź metodą regionalną, która polega na zestawieniu możliwie wyczerpującym fenomenów, występujących na danym obszarze ziemi, bądź metodą analityczną (analogii), polegającą na opisywaniu fenomenów podobnych (mórz, gór i t. p.) bez względu na ich powiązanie przestrzenne. Obie te metody mają jednak swe ujemne strony. Pierwsza nie pozwala wyjść poza fakty szczegółowe, druga daje naogół paralele bardzo powierzchowne i kruche. Trzymając się jednak w obserwacji tego porządku, że naprzód ustala się ogólne ramy danego obrazu ziemi, a potem wypełnia się je fenomenami, dobierając je ze względu na ich ważność, można osiągnąć cele geografii, unikając niedomagań obu wspomnianych metod.

R. Yézéquel: Najnowsze teorie socjologiczne w Stanach Zjednoczonych: socjologia Giddings'a. (Les théories sociologiques récentes aux États-Unis: la sociologie de M. Giddings). Str. 489—548. Socjologia Giddings'a jest wynikiem najrozmaitszych tendencji, które częstokroć stają do siebie w stosunku wyraźnej sprzeczności. Charakteryzuje jednak dobrze współczesne teorie socjologiczne w Stanach Zjednoczonych. Ewolucjonista w koncepcji społeczeństwa, Giddings jest psychologiem indywidualnym w badaniu jego czynności; przyjmując „świadomość gatunku“, raz traktuje ją — zdawałoby się — realistycznie, jako odrębny byt o własnych prawach, raz widzi ją w pewnych przeżyciach jednostek; społeczeństwu przypisuje stwarzanie typów i uniformujące oddziaływanie na kulturę, a równocześnie jako cel postępu społecznego stawia osobowość.

A. Fauconnet: Uwagi krytyczne i udokumentowane o „Towarzystwie Schopenhauera“ i jego pracach. (Notes critiques et documentaires sur la „Société Schopenhauer“ et ses travaux). Str. 549—557. Autor stwierdza z zadowoleniem powojenne uruchomienie Towarzystwa Schopenhauera, zapoznaje czytelników z treścią 13. rocznika tego Towarzystwa, wydanego w r. 1926 a przynoszącego listy wymienione między Schopenhauerem i Brockhaus'ami w sprawach wydawniczych, oraz charakteryzuje pokrótce rocznik tego Towarzystwa z r. 1927.

b

Revue de métaphysique et de morale. XXXV (1928). 1—3.

R. Berthelot: Mądrość Goethego a cywilizacja Europy nowożytnej. (La sagesse de Goethe et la civilisation de l'Europe moderne). C. d. Str. 1—40. Goethe pragnie bujności w życiu ludzkim, lecz uznaje potrzebę ograniczenia aktywności do jakiegoś zakresu wprost za warunek, by wogóle coś działać, a nie tylko marzyć i pragnąć. Cześć, jaką żywi — za Spinozą — dla nieubłaganych praw rządzących światem, ułatwia mu rezygnację z wielu rzeczy upragnionych. Harmonię i równowagę chce wprowadzić w swe życie uczuciowe, pełne najróżnorodniejszych tendencji, za pośrednictwem sił racjonalnych; a mianowicie ma go posunąć na tej drodze refleksja na sytuacje życiowe, do których go doprowadziły jego realizujące się namiętności. W doskonaleniu duchowym wiele wspomaga Goethego poezja i wiedza. Poezja częściowo sama wyzwala go od namiętności, częściowo zaś ułatwia wychwytywanie nauki z powikłań życiowych wypływającej; uznając tę rolę poezji idzie Goethe śladami mądrości shakespeareowskiej. O ile chodzi o wiedzę — przyrodnicza uczy go patrzeć na siebie i innych z obiektywnego punktu widzenia, historyczna zaś, przez to, iż zaznajamia z wartościami dawnych cywilizacji, wzbogaca kulturę, jaką mu daje cywilizacja współczesna, a wyzwala z wielu jej przesądów. (d. n.).

L. Bloch: Teorie newtonowskie a fizyka nowożytna. (Les théories newtoniennes et la physique moderne). Str. 41—54. Fizyka nowożytna datuje się od Newtona, który nadał jej ogólny kierunek oraz ścisłą matematyczną metodę. Specjalnie należy podkreślić zdobycze Newtona na polu astronomii, mechaniki i optyki. I tak w astronomii prawo powszechnego ciężenia objęło o wiele więcej zjawisk, niż trzy prawa Keplera, a prawom tym nadało wewnętrzną spójność. Rachunek różniczkowy, wykryty przez Newtona, pozwolił po raz pierwszy wprowadzić do mechaniki prawa dotyczące elementarnych faz ruchu, t. zw. prawa różniczkowe; prawa dotyczące ruchów jako całości, znane już Galileuszowi i Keplerowi, weszły do mechaniki Newtona jako t. zw. prawa całkowite. Rachunek różniczkowy pozwolił ponadto, w zakresie tej wiedzy, wyeliminować raz na zawsze wszelką metafizyczność z pojęcia siły. W optyce Newtona można dopatrzeć się oryginalnej próby wytłumaczenia zjawisk świetlnych przy

*

a

pomocy kombinacji cząsteczkowej i falowej teorii światła. Fizyka Newtona miała jednak pewne strony ujemne. Przedewszystkiem nie dała się zastosować do zjawisk elektromagnetycznych. Szybkość rozchodzenia się siły ciężenia przyjmowała za nieskończenie wielką, a czas i przestrzeń uniezależniała od siebie. Nie wystarczała też przy tłumaczeniu zjawisk, zachodzących w świecie atomów i elektronów. Te jej braki dały odpowiedni a-sumpt do próby sprowadzenia wszelkich zjawisk fizycznych do elektromagnetycznych, do zbudowania t. zw. teorii względności i stworzenia mechaniki falowej. (Artykuł został napisany z okazji upływu z rokiem 1927 drugiego stulecia od śmierci Newtona).

L. Estève: Dookoła Valéry'ego. (Autour de Valéry). Str. 55—105. Valéry jest przede wszystkim poetą symbolistą. Tem, co jego poezja objawia, jest szarmonizowane funkcjonowanie różnorodnych czynników, jakie składają się na „ja“ człowieka, tak cielesnych jak duchownych w ich największym napięciu; jest to funkcjonowanie, dzięki któremu — by sięgnąć po przykład — zwyczajne kroki doznają wysublimowania do poziomu tańca, a potoczna mowa — do poziomu mowy nauki lub poezji. Poezja Valéry'ego jest poezją czystą, t. zn. — w myśl określenia samego poety —, że potęguje do możliwie dalekich granic muzyczność wiersza i zawartość myślową słów.

C. Blondel: Wiara i ekstaza wedle Piotra Janet. (La croyance et l'extase selon M. Pierre Janet). Str. 107—132. W 1926 r. wyszedł I. tom Janet'a „Od trwogi do ekstazy“, dzieła poświęconego badaniu wierzeń i uczuć na podstawie obserwacji dokonywanych nad pewną chorą psychicznie w Salpêtrière. Tom ten zajmuje się wyłącznie jej zaburzeniami intelektualnymi. Janet stara się je wytłumaczyć przy pomocy ogólnej teorii, wedle której przyczyną wszelkich chorób psychicznych jako zaburzeń intelektualnych jest już to zatrzymanie się umysłu na jednym ze stadyów, jakie w swym normalnym rozwoju powinien przebiec, już to cofnięcie się jego ze stadyów już osiągniętych na niższe.

G. Piron: Nowe oblicze doktryny kooperatystycznej. (Les nouveaux aspects de la doctrine coopératiste). Str. 133—158. W epoce Szkoły z Nîmes kooperatywizm przchodził swój okres heroiczny; naczelnym punktem jego programu było zniesienie zysku; kooperatywy miały charakter prywatny i opierały się głównie o dobrą wolę swych członków. Z czasem, w miarę rozwoju, ruch kooperatystyczny przejął organizację od kapitalizmu, zaś kooperatywy nabrały charakteru publicznego. Przemiana ta odbiła się także w teorii tego ruchu. Teorię taką daje np. Bernard Lavergne w swem „Ordre coopératif“ z 1926 r., gdzie uznaje osiągnięcie zysku za

b

konieczny cel każdego przedsięwzięcia. Zdaniami tego autora kooperatywizm dołącza do godnych przyjęcia instytucji kapitalistycznych czynnik nowy (a mianowicie podporządkowanie wytwórcy konsumentowi), który wywoła pożądaną reorganizację całego życia ekonomicznego. Z poglądami Lavergne'a polemizuje autor artykułu w wielu punktach.

Ch. Andler: Nietzsche i jego ostatnie badania nad historią cywilizacji. (Nietzsche et ses dernières études sur l'histoire de la civilisation). Str. 161—191. Nietzsche interesował się historią cywilizacji zwłaszcza w ostatnim okresie swej twórczości. Te jego rozważania wielokrotnie zahaczały o etykę; wykazują one w tej dziedzinie, podobnie zresztą jak jego zapatrywania na powstawanie pierwotnych społeczeństw, wielkie pokrewieństwo z poglądami Spinozy. W poglądach na powstanie religii chrześcijańskiej i powstawanie religij wogóle jest Nietzsche w zasadniczych rysach zgodny z E. Renanem, jakkolwiek do niego wrogo się ustosunkował. Teoria zaś Nietzsche'go o roli poszczególnych ras w rozwoju cywilizacji rozwinęła się głównie w oparciu o myśli Gobinau'a.

M. Hanriou: Władza, porządek, wolność i błędy systemów obiektywistycznych. (Le pouvoir, l'ordre, la liberté et les erreurs des systèmes objectivistes). Str. 193—206. Jeśli prawo pozytywne ma istnieć, musi ulegać modyfikacjom i uzupełnieniom; doznaje ich głównie ze strony jednostek i rządów, a to dzięki temu, że wola tych czynników nie jest do najdrobniejszych szczegółów skrepowana przepisany porządek, lecz posiada pewną autonomię prawną. Pozbawić te czynniki tej autonomii i podporządkować je w zupełności jakiemś obiektywnemu porządkowi chcą systemy prawa obiektywnego. Traktują ponadto ten porządek jako coś statycznego. Są to błędy, które odbierają tym systemom wszelką zdolność do życia. Autor omawia bliżej dwa takie systemy: Kelsena i, nieco dawniejszy, Duguit'a.

T. Białobrzęski: O aksjomatyzacji fizyki. (Sur l'axiomatisation de la physique). Str. 207—218. Aksjomatyzacja fizyki jest niemożliwa, przynajmniej w dzisiejszym stanie tej nauki. Przyczyny tego są rozmaite. Ogólne zasady, na których dotychczas fizyka się opierała, okazują się niewystarczającymi do wytłumaczenia wielu nowych faktów. W obrębie jej metod a nawet i zasad istnieją antynomie. Pojęć pierwotnych i aksjomatów fizyki należałoby ponadto szukać w teorii atomów i elektronów; stoi temu na przeszkodzie fakt, iż pojęcia i twierdzenia, w skład tej teorii wchodzące, nie są dziś jeszcze wcale ustalone; są to zresztą twory bardzo późne w rozwoju fizyki, więc opierając na nich całą tę naukę ryzykowalibyśmy uczynienie z niej systemu zupełnie niezrozumiałego.

a

J. Nabert: Rozwój świadomości w filozofii zachodniej. (Le progrès de la conscience dans la philosophie occidentale). Str. 219—275. Autor omawia książkę L. Brunschvicg'a, która ukazała się pod tymże tytułem w Paryżu, w r. 1927. Stara się o możliwie precyzyjne sformułowanie punktu widzenia, pod którym B. rozważa systemy filozoficzne, podkreśla tu i ówdzie punkty, mogące być spornymi dla historyków filozofii i usiłuje wniknąć we własną filozofię Brunschvicg'a, która odgrywa w tem dziele poważną rolę.

XXX: Bezpłatność nauczania średniego. (La gratuité de l'enseignement secondaire). Str. 277—284. Jeśli chodzi o udostępnienie nauczania średniego niezamożnym a utalentowanym, nie wystarczy wprowadzenie bezpłatności jego bez zastrzeżeń. Jest to ponadto niepotrzebne. Osiągnięto się natomiast pożądanym cel przez wprowadzenie bezpłatności częściowej tego nauczania, mianowicie ograniczonej do wybitnych uczniów a połączonej nawet z ewentualną pomocą pieniężną dla ich rodzin.

B. Lavergne: Odpowiedź na parę zarzutów dotyczących „Nowego oblicza doktryny kooperatystycznej”. (Réponse à quelques critiques touchant les „Nouveaux aspects de la doctrine coopératiste”). Str. 285—293. Najpoważniejszą część krytyki przedstawionej przez G. Piron'a (zob. powyżej) opiera się na nieporozumieniu: autor nie identyfikuje interesu konsumenta z interesem ogółu, a w związku z tem nie przeocza ważnej roli, do odegrania której w życiu społecznym są powołane — obok ekonomii kooperatystycznej — ekonomia publiczna i syndykalna. Autor żywi nadzieję, że następny tom jego „Ordre coopératif” przyczyni się do wyjaśnienia jego poglądów w wielu punktach.

D. Parodi: Na marginesie książki Brunschvicg'a. (En marge de M. Brunschvicg). Str. 297—310. Wspaniała książka Brunschvicg'a „Le progrès de la conscience” owiana jest duchem idealizmu, który uznaje autonomiczną twórczość umysłu ludzkiego, a poza nią nie przyjmuje niczego innego; z drugiej jednak strony B. ocenia bardzo surowo wszystkie zapędy systemizujące we filozofii i popada w pozytywizm wiedzy współczesnej; stąd powstaje kłopot w sprecyzowaniu ostatecznych konkluzji B'a.

R. Berthelot: Mądrość Goethego a cywilizacja Europy nowożytnej. (La sagesse de Goethe et la civilisation de l'Europe moderne). Str. 311—345. (Dok.). Prócz Fausta, Goethe przepełnił swym ideałem mądrości jeszcze Wilhelma Meister'a. — Jako pewien brak tego ideału można podkreślić, że zbliża się czasem do zwykłego, burżuazyjnego rozsądku życiowego, i to zarówno w życiu jak dziełach poety. Zasadniczy trzon jednak

b

mądrości, propagowanej przez Goethego, ma wartość wielką, trwałą i aktualną. W stosunku do ideału mądrości stoickiej i Spinozy mądrość Goethego jest ideałem bardziej subtelnym i bogatym. Jest czemś zgoła różnym od heroizmu i świętości, lecz czasem sięga aż do ich granic.

G. Mancheussat: O granicach socyologicznej interpretacji etyki. (Sur les limites de l'interprétation sociologique de la morale). Str. 347—379. Nie jest słuszne stanowisko, które możnaby nazwać socyologizmem a które całą etykę redukuje do etyki opisowej i jako taką włącza do socyologii. Rozum ludzki posiada zdolność do wykrywania praw moralnych, obowiązujących ogół. Już ten jeden wzgląd gwarantuje istnienie etyki teoretycznej, która korzystałaby wprawdzie ze socyologii, lecz byłaby nauką od niej odrębną; a jeszcze wiele innych względów za istnieniem takiej etyki przemawia.

Ch. Blondel: Dusza pierwotna, według Lévy-Bruhl'a. (L'âme primitive, d'après M. Lévy-Bruhl). Str. 381—407. W dziele „L'âme primitive”, wyd. w r. 1927, Lévy-Bruhl bada ogół przedstawień i przekonań żywnych przez ludy pierwotne na temat mniej więcej tego, co u nas nazywa się duszą. Różne identyfikacje, jakie człowiek pierwotny w tym zakresie przeprowadza, kierując się nietylę analogią rzeczową, ile analogią zabarwienia uczuciowego, jakie dlań przedmioty posiadają, są dla nas zgoła niezrozumiałe. Pewne elementy tych poglądów spotykamy jednak i wśród ludzi cywilizowanych, zwłaszcza u spirytystów. Lévy-Bruhl nie omieszkaj tego zaznaczyć.

J. Devolvé: Szkoła jednolita a wychowanie integralne. (Ecole unique et éducation intégrale). Str. 409—433. Hasłu „szkoła jednolita” nie odpowiada jedno pojęcie, lecz, na przemianę, parę. W myśl jednego z nich szkoła jednolita ma służyć pogłębieniu i rozszerzeniu kultury dostępnej dla wszystkich; w myśl innych podporządkowuje kulturę celom innym, a mianowicie dobru państwa resp. dobru indywidualnym w rodzaju stanowiska społecznego i majątku. Autor pragnie wprowadzenia szkoły jednolitej w pierwszym z wymienionych znaczeń tego wyrażenia.

P. Dugas: Myśl i działalność. (La pensée et l'action). Str. 435—438. W swej nowej książce „Trahison des Clercs” Benda stwierdza upadek naszego społeczeństwa a odnośnie do jego przyczyny wygłasza paradoksalną tezę, że jest nią zatarcie się przepaści, jaka dawniej dzieliła teorię od praktyki, a równoległe do tego, duchownych (w najszerszym słowa tego znaczeniu) od świeckich.

Drka Marya Kokoszyńska (Lwów).

a

XV.

Revue néo scolastique de philosophie. XXVIII (1926). 12.

A. Berten: Fizyka św. Tomasza według „Summa contra gentiles”. (La physique de Saint-Thomas d'après la „Summa contra gentiles”). Str. 389—409. Artykuł zawiera pobieżną charakterystykę stosunku fizyki do astronomii i teologii u Tomasza z Akwinu i zestawienie głównych poglądów fizykalnych, występujących w powyższej „Sumie”.

Stephen D'Irsay: Możliwość ontologiczna u Arystotelesa. (La possibilité ontologique chez Aristote). Str. 410—421. Możliwość tę charakteryzują trzy momenty: a) byt możliwy posiada pewne cechy wspólne z bytem aktualnym, b) nie jest jednoznacznie określony, c) staje się koniecznym z zaistnieniem przyczyny sprawczej.

O. Lottin: Pierwsze zarysy traktatu o synderezie w średniowieczu. (Les premiers éléments du Traité de la Syndérèse au Moyen-âge). Str. 422—454. Historia pojęcia synderezy aż do roku 1235 (por. poniżej).

N. Balthasar: Panteizm spinozystyczny. — W poszukiwaniu jedności metafizycznej. (Le panthéisme spinoziste. — A la recherche de l'unité métaphysique). Str. 455—468. Uwagi natury przeważnie sprawozdawczej o pracy P. Decoster'a p. t. „Pewne strony dialektyki Spinozy”. (Quelques aspects de la dialectique spinoziste).

Revue néo-scholastique de philosophie. XXIX (1927). 13—16

M. de Wulf: Czy istniała w średniowieczu filozofia scholastyczna? (Y eut-il une philosophie scolastique au moyen-âge?). Str. 6—27. Autor rozprawia się z zarzutami, wytoczonemi przeciw koncepcji filozofii scholastycznej, wyłożonej przez niego w 1-szym tomie jego *Historii filozofii średniowiecznej*. (Histoire de la philosophie médiévale, 5-e éd.).

M. Techert: Plotynizm J. Szkota Eriugeny. (Le plotinisme de Jean Scot Erigène). Str. 38—68. Autorka stara się uprawdopodobnić istnienie bezpośredniego wpływu Plotyna na Szkota Eriugene, przez zestawienie poglądów i zwrotów językowych, wspólnych obu myślicielom.

E. Longpré: Niewydane „quaestiones” Mistra Eckarta i Gonzalvy z Balboa. (Questions inédites de Maître Eckart O. P. et de Gonzalve de Balboa). Str. 69—85. Artykuł zawiera dwa teksty takich „kwestyj”.

J. Maréchal: Dynamizm intelektualny w poznaniu przedmiotem. (Le dynamisme intellectuel dans la connaissance objective). Str. 137—165. Autor broni tezy, że w obiektywacji treści poznania gra rolę istotną nie tylko „racjonalny” charakter t. zw. species intentionales, lecz ponadto działalność przedmiotu poznania.

b

R. Kremer: Filozofia M. Schelera. (La philosophie de M. Scheler). Str. 166—178. Sprawozdanie z 2-go wydania dzieła Schelera p. t. *Phänomenologie der Sympathiegefuehle*.

L. Noël: Bezpośrednia obecność rzeczy. (La présence immédiate des choses). Str. 179—196. Odpowiedź na pewne zarzuty, wytoczone przeciw książce autora p. t. *Uwagi o epistemologii tomistycznej*. (Notes d'épistémologie thomiste).

O. Lottin: Twórca traktatu o synderezie. Traktat kanclerza Filipa o synderezie. (Le créateur du traité de la syndérèse. Traité du chancelier Philippe sur la syndérèse). Str. 197—207 i 208—222. Pierwszy traktat systematyczny o synderezie wyszedł z pod pióra paryskiego kanclerza Filipa († 1236) na kilka lat przed jego śmiercią. Wszystkie traktaty późniejsze o synderezie na tym traktacie się wzorowały. Ze względu na jego historyczne znaczenie następuje po omówieniu jego treści tekst oryginalny, ustalony na podstawie dwóch rękopisów: paryskiego i brujijskiego.

Wolna mównica. Czy istniała w średniowieczu filozofia scholastyczna? (Tribune Libre. Y eut-il une philosophie scolastique au moyen âge?) Str. 223—231. Studium Wulfa, ogłoszone w poprzednim zeszycie (zob. powyżej), wywołało szereg uwag, przesłanych listownie Redakcyi czasopisma. Ponieważ chodzi tu o ważne zagadnienie metodyczne, Redakcyja ogłasza dotyczące ustępy z listów Maréchala, Grabmanna, Longprégo i Romeyra.

O. Lottin: Syndereza u pierwszych Franciszkanów, którzy wykładali w Paryżu. (La syndérèse chez les premiers maîtres Franciscains de Paris). Str. 265—291. Autor omawia wpływ teorii synderezy kanclerza Filipa na wykładających w XIII. w. na uniwersytecie paryskim Franciszkanów: Aleksandra de Halès, Jana de la Rochelle, Odon Rigan-da i Św. Bonawenture.

J. Legram: Poznanie artystyczne. (La connaissance artistique). Str. 292—306. Nawiązując do odnośnych wywodów Bergsona (w „Le Rire”) autor stwierdza, że poznanie artystyczne cechuje bezinteresowność, nacoczność i zabarwienie uczuciowe; następnie omawia rolę marzeń sennych w tem poznaniu tudzież jego stosunek do poznania dziecka i poznania etycznego.

A. Mansion: Powstanie dzieła Arystotelesa według ostatnich prac. (La genèse de l'oeuvre d'Aristote d'après les travaux récents). Str. 307—341. Autor uwzględni szczególnie badania W. Jäger'a. (C. d. n.).

L. Noël: Filozofia romantyczna. (La philosophie romantique). Str. 377—392. Nawiązując do stulecia ukazania się „manifestu romantycznego” Wiktora Hugo (Przedmowa do „Cromwella”), autor charakteryzuje nie-

a

miecką filozofię romantyczną, za której przedstawicieli uważa A. W. Schlegla, Schellinga, Fichtego, Schleiermachera, Novalisa i Ritтера.

R. Feys: Rozumowanie wyrażone symbolami, oznaczającymi fakty. (Le raisonnement en termes de faits). Str. 393—421. Autor omawia w tej części artykułu t. zw. teorię dedukcji Whiteheada i Russella. (C. d. n.).

A. Mansion: Powstanie dzieła Arystotelesa według ostatnich prac. (La genèse de l'oeuvre d'Aristote d'après les travaux récents). Str. 423—466. Sprawozdanie z odnośnych prac W. Jägera, P. Gohlkego, H. v. Arnima.

M. Haps: Ogólna kultura a wychowanie kobiet. (Culture générale et éducation féminine). Str. 479—484. Wyjątek z przemówienia wygłoszonego z okazji pięćdziesięciolecia Wyższej Szkoły dla dziewcząt w Brukseli, 19/X 1927.

Dr. Henryk Mehlberg (Lwów).

XVI.

Revue philosophique de la France et de l'Étranger. LII (1927). 7—12.

P. Janet: Obawa przed działaniem. (La peur de l'action). Dok. Str. 5—21. (Zob. Ruch filozoficzny X, str. 150 b.). Istotną rzeczą dla działania jest nie tylko jego rodzaj ale i jego mechanizm. Autor analizuje strukturę dołączania działania i przedstawia, jak na jej tle rozwijają się nastawienia do tryumfowania lub doznawania porażki oraz jak się rozwija w związku z tem rozpęd do działania lub strach przed działaniem, istotne składniki uczuć radości i smutku.

Fr. Paulhan: Dwojaka funkcja mowy. (La double fonction de langage). Str. 22—73. Mowa ludzka spełnia dwojaką funkcję: a) funkcję znaku, która polega na oznajmianiu przeżyć psychicznych jednego osobnika innym, b) funkcję sugerowania, polegającą na wywoływaniu w słuchającym innych przeżyć, aniżeli te, które zachodzą w mówiącym. Autor zajmuje się przedewszystkiem analizą owej drugiej funkcji, jej warunkami i znaczeniem.

P. Dupont: Geometrie euklidesowa i nie-euklidesowa a przestrzeń fizyczna. (Les géométries euclidienne et noneuclidiennes et l'espace physique). Str. 74—102. Niema fizycznie pustej przestrzeni ani też niema geometrii, dotyczącej pustej przestrzeni. Geometria jest nauką o stosunkach między ciałami stałymi. Geometria euklidesowa i geometrie nieeuklidesowe różnią się między sobą nie — jak chce Poincaré — stopniem swej ekonomiczności, lecz tem, że dotyczą różnych przedmiotów. Inna jest struktura świata, do którego odnoszą się twierdzenia geometrii Euklidesa, inna tego, do którego odnoszą się twierdzenia geometrii nieeuklidesowych.

b

J. Wahl: Rola idei nieszczęścia świadomości w kształtowaniu się teoryj Hegla. (La place de l'idée du malheur de la conscience dans la formation des théories de Hegel). C. d. Str. 103—147. (Zob. Ruch filozoficzny, X, str. 149 b.). Autor przedstawia tok myśli, który poprzez dzieje nieszczęść świadomości doprowadził Hegla do koncepcji absolutu, będącej w istocie swej koncepcją tragiczną.

J. van Biervliet: W sprawie genezy odmian psychologicznych. (De la genèse des variétés psychologiques). Str. 161—203. Autor podkreśla, iż — prócz cech psychicznych istotnych, równych u wszystkich ludzi — istnieje niezliczona ilość indywidualnych odmian tych cech i bada czynniki, warunkujące owe odmiany.

Et. Souriau: Algorytm muzyczny. (L'algorithme musical). Str. 204—241. Autor podaje projekt nowego sposobu notowania form muzycznych i stara się dowieść, że z zagadnieniem owego języka konwencyonalnego muzyki łączy się szereg spraw interesujących filozofię.

J. Picard: Trzy sposoby rozumowania przez analogię. (Les trois modes du raisonnement analogique). Str. 242—282. Odróżniwszy trzy sposoby rozumowania przez analogię: indukcyjną przez analogię, identyfikacyjną przez analogię i asymilacyjną przez analogię i stwierdziwszy, że ów trzeci sposób jest ze stanowiska logiki kombinacją pierwszego i drugiego, autor zastanawia się nad walorem poznawczym rozumowania przez analogię i nad stosunkiem tego rodzaju rozumowania do dedukcji i indukcji.

E. Goblot: Konieczność logiczna i logika formalna. (La nécessité logique et la logique formelle). Str. 322—334. Zagadnienie konieczności w logice formalnej sprowadza się do pytania o charakter konieczny konkluzji i założeń. Konkluzja jest konieczna, gdy nie można zaprzeczyć jej, nie zaprzeczając założeniu. Aby więc konkluzja była konieczna, nie musi być koniecznym założenie. Co więcej, żadne założenie — z wyjątkiem założeń analitycznych, które są tautologiami — nie ma charakteru konieczności.

L. Cellérier: Życie afektywne drugorzędne. (La vie affective secondaire). Str. 335—369. Fakty afektywne drugorzędne charakteryzują się tem, że zjawienie się ich w świadomości uwarunkowane jest bezpośrednio jakimś faktem psychicznym, pośrednio zaś tylko bodźcem zewnętrznym. Stwierdziwszy na drodze analizy procesu t. zw. przesunięcia (transfert), iż genezy drugorzędnych faktów afektywnych dopatrywać się należy w faktach afektywnych pierwszorzędnych, autor bada, w jaki sposób owe fakty afektywne drugorzędne stają się motorem naszego działania, a w konsekwencji źródłem pewnych stałych nawyków, które nazwać można

a

tendencjami lub instynktami drugorzędniemi.

A. Mochi: Podstawy moralne wiedzy pozytywnej. (Les bases morales de la science positive). Str. 370—392. W człowieku istnieją dwie tendencje: tendencja przystosowywania się do otaczającego świata bez względu na jego braki moralne i tendencja do dostosowywania świata do siebie, do swych celów i ideałów. Wiedza, która poniekąd tworzy swój przedmiot i to tworzy go zgodnie z nastawieniem ogółu ludzi, uczy nas ograniczać owe tendencje i dzięki temu nabiera charakteru moralnego.

J. Pérès: Intuicja i ekspresja. (Intuition et expression). Str. 393—406. Intuicja jest istotnym składnikiem nie tylko twórczości artystycznej, ale i myśli filozoficznej. Zarówno, by uświadomić sobie wyraźnie własne intuicje jakoteż by udzielić ich innym, trzeba uciekać się do pośrednictwa wyrazu. Tym wyrazem są wyobrażenia bądź to przeżywane w myśli, bądź narzucane innym przy pomocy twórczości werbalnej. Stwierdziwszy zachodzenie nierozzerwalnego związku między intuicją a ekspresją, autor ilustruje go szeregiem przykładów, zaczerpniętych z dawniejszych i nowszych systemów filozoficznych.

R. Lacombe: Czy można mierzyć funkcyje intelektualne? (Mesure-t-on les fonctions intellectuelles?). Str. 408—446. Autor uważa, iż panujące metody, przy pomocy których psychologia eksperymentalna bada i „mierzy“ funkcyje intelektualne, są niewystarczające i oparte na fałszywych lub dowolnych założeniach. Miejsce sztucznych testów laboratoryjnych powinno zająć badanie zachowania się ludzkiego w jego codziennych tak bardzo zróżnicowanych przejawach.

Revue philosophique de la France et de l'Étranger, LIII (1928). 1—12.

L. Brunschvicg: Doświadczenie moralne podług Rauh'a. (L'expérience morale selon Rauh). Str. 5—32. Z okazji trzeciego wydania dzieła Rauh'a p. t. „L'expérience morale“ autor przedstawia zawarte w niem poglądy, podkreślając ich charakter aktualny.

E. Rignano: Psychologiczna teoria postaci. (La théorie psychologique de la forme). Str. 33—49. Mimo szeregu stron dodatnich tak bardzo modna obecnie, zwłaszcza w Niemczech, teoria postaci nie jest wolna od błędów i braków. Razi w niej przede wszystkim pewien zamęt i niejednorodność, mające swe źródło w tem, że dotąd nie podano zadowalającej definicji a chociażby tylko dokładnego wyjaśnienia samego pojęcia postaci.

N. Lossky: Zarys intuitywistycznej teoryi poznania. (Esquisse d'une théorie intuitiviste de la connaissance). Str. 50—87. Intuitywizm przeciwstawia się zarówno indywidualistycznemu empiryzmowi jak krytycyzmowi. Przedmiot poznania — według intuitywisty — nie

b

jest dany poznającemu podmiotowi za pośrednictwem „obrazów“ psychicznych, lecz zjawia się w świadomości sam w „oryginalie“, co jednakowoż nie wyklucza jego charakteru transsubiektywnego. Tak poznawane przedmioty, to nie zjawiska, lecz rzeczy same w sobie.

V. Jankelévitch: Znaczenie zasady ekonomii dla świadomości. (Signification spirituelle du principe d'économie). Str. 88—128. Terenem stosowalności zasady ekonomii jest przede wszystkim świadomość. Zasada ekonomii, będąca podstawą utylitarnej i biologicznej teoryi pragmatyzmu, posiada — jak się zdaje — znaczenie głębsze jako czynnik niezbędny wszelkiej pracy zarówno systemizującej jak twórczej.

A. Einstein: Z powodu „dedukcyi relatywistycznej“ p. E. Meyersona. (A propos de „la Déduction Relativiste“ de M. E. Meyerson). Str. 161—166. Jest to ocena w duchu dodatnim książki Meyersona pod powyższym tytułem.

J. Piaget: Logika genetyczna i socjologia. (Logique génétique et sociologie). Str. 167—205. Pod wpływem życia społecznego przechodzi jednostka ze stanu autyzmu w stan osobowości. Niektóre ze stosunków między jednostkowymi, które składają się na życie społeczne, oddziałują na przeobrażanie się umysłowości jednostkowej i zbiorowej. Stąd życie społeczne jest jednym z niezbędnych warunków rozwoju logiki.

R. Hubert: Psychosocjologia i zagadnienie świadomości. (La psychosociologie et le problème de la conscience). Str. 206—237. Obecny stan badań psychologicznych mógłby nasać przypuszczenie, że psychologia nie jest niczem więcej, jak tylko psychofizyką, psychofizyką i psychosocjologią wziętymi razem. Jednakowoż przy odpowiednim sformułowaniu problemu świadomości okazuje się, że tak nie jest i że powyżej wspomniane nauki są tylko pomocniczymi naukami psychologii. Autor zajmuje się uwydatnieniem owej pomocniczej — zdaniem jego — ogromnie doniosłej roli psychosocjologii, a w związku z tem próbą określenia tej gałęzi wiedzy.

P. Janet: Stany błogości. (Les béatitudes). Str. 321—366. Trzy cechy są szczególnie charakterystyczne dla stanów błogości: a) niemal zupełny zanik aktywności motorycznej; b) aktywność myśli; c) uczucie radości. Autor opisuje kilka klinicznych wypadków stanów błogości i poddaje krytyce dotychczasowe teorie wyjaśniające istotę tych stanów. (d. n.).

D. Parodi: Myśl i wola. (Pensée et volonté). Str. 367—384. Na podstawie szeregu analiz psychologicznych dochodzi autor do wniosku, że pierwotna aktywność sądenia jest wspólną podstawą zarówno dla świadomości i poznania jak i dla woli.

a

J. de Gaultier: Od etyki do estetyki poprzez mistykę. (De l'éthique à l'esthétique à travers la mystique). Str. 385—427. Miejsce etyki, u której podstaw tkwią fałszywe założenia racjonalizmu, winna zająć estetyka. Świat bowiem ma w istocie swej strukturę estetyczną. Tendencja do przewyższania etyki na korzyść estetyki zarysowuje się wyraźnie w pewnych kierunkach mistycznych.

A. Rey: Przebudzenie się myśli naukowej. (L'éveil de la pensée scientifique). Str. 428—463. Już w dokumentach pochodzenia wschodniego i egipskiego, wcześniejszego niż z VI. wieku przed Chr., można się dopatrywać początków pierwszej wielkiej ery naukowej. Wskaźnikiem, że myśl przednaukowa ustępuje miejsca myśli naukowej, jest przede wszystkim rozwój ilościowego ujmowania zjawisk.

S. Griolet: Różniczkowa hipoteza dotycząca prawa zapomnienia. (Une hypothèse différentielle sur la loi de l'oubli). Str. 464—468. Autor formuluje przy pomocy równania różniczkowego prawo zapomnienia, wedle którego zapomnienie jest funkcją czasu i siły zapamiętania.

Cabanis: Listy do Maine de Biran'a. (Lettres à Maine de Biran). Str. 5—17. Trzynastę listów Cabanis'a różnorodnej treści, napisanych w latach 1802—1807.

Et. Rabaut: Pasorzytnictwo i ewolucja. (Parasitisme et évolution). Str. 18—81. Pasorzytnictwo w istocie swej nie różni się zbyt od innych form egzystencji organizmów, w wyższym jednak stopniu aniżeli inne formy stwarza warunki dla ewolucji. Przez ewolucję zaś nie należy rozumieć celowego doskonalenia się organizmów, lecz przeobrażanie się, wywołane zmianą środowiska biologicznego.

H. Wallon: Umysłowość pierwotna i umysłowość dziecka (na podstawie nowej książki). [La mentalité primitive et celle de l'enfant, (d'après un livre récent)]. Str. 82—105. Tą nową książką jest dzieło Lévy-Bruhl'a „O duszy pierwotnej”, poświęcone analizie przejawów życia umysłowego ludzi pierwotnych. Referując niektóre poglądy, zawarte w tej książce, autor stwierdza, że zarówno metoda Lévy-Bruhl'a jak i rezultaty, do których dochodzi, mogą znaleźć zastosowanie w psychologii dziecka. Istnieje bowiem niewątpliwie podobieństwo między umysłowością dziecka a umysłowością człowieka pierwotnego.

P. Janet: Stany błogości. (Les béatitudes). Dok. Str. 106—148. Stan błogiej ekstazy jest reakcją na stan stłumionej aktywności zewnętrznej. Reakcję tę charakteryzuje poczucie tryumfu, płynące z przeświadczenia o własnej mocy i o zdolności działania. Towarzyszy mu wzmożona aktywność wewnętrzna. Dążący stanu ekstazy żyje w świecie urojonym, uczucia zaś jego zbliżone są do uczu-

b

towarzyszących grze lub przeżyciom estetycznym.

L. Roth: Falsa cartesianiana. Str. 149—151. Ani notatki na egzemplarzu „Systemu świata” Galileusza, znajdującym się w jednej z londyńskich bibliotek, ani manuskrypt p. t. „Methodus mea practica in qua sunt remedia et medicamenta praestantissima” znajdujący się w British Museum nie pochodzą od Descartes'a, jak mylnie przypuszczają niektórzy historycy filozofii.

Korespondencja *Destutt'a de Tracy* z *Maine'em de Biran*. (Correspondance entre Destutt de Tracy et Maine de Biran). Str. 161—212. W dostarczonych przez P. Tisserand'a dwu listach Maine'a i pięciu listach Destutt'a poruszają obaj filozofowie zagadnień z zakresu psychologii i metafizyki. (c. d. n.).

E. Dupréel: Problem socjologiczny śmiechu. (Le problème sociologique du rire). Str. 213—260. Śmiech jest zjawiskiem, powstającym wyłącznie na gruncie życia społecznego. Nie należy pytać, jakie są przyczyny śmiechu; tych bowiem jest niezliczona mnogość i żadna z nich nie wyjaśnia istoty śmiechu. Należy natomiast zapytać, w jakich okolicznościach zjawia się śmiech. Otóż okolicznościami, w których śmiech się zjawia, są procesy przyjmowania (accueil) lub wykluczania (exclusion) kogoś przez grupę społeczną.

H. Piéron: O prawach rządzących zmianą intensywności wrażeń jako funkcji intensywności bodźca. (Des lois régissant la variation de l'intensité sensorielle en fonction de l'intensité du stimulus). Str. 261—279. Autor, omawiając prawa dotyczące przyrostu intensywności wrażeń w stosunku do przyrostu intensywności podniety, zajmuje się szczegółowo prawem Webera-Fechnera, którego broni przed niektórymi zarzutami i które charakteryzuje jako prawo przybliżone.

A. Schinz: Pragmatyzm religijny. Z powodu „Wyznania wiary wikarego z Sabaudyi”. (Le pragmatisme religieux. A propos de la „Profession de foi du Vicaire Savoyard”). Str. 280—309. Poglądy na religię wyłożone przez Rousseau'a w Emilu mają charakter wybitnie pragmatystyczny. Religia jest potrzebna jako środek wiodący do uszczęśliwienia człowieka. Takie tedy dogmaty religijne przyjmować należy, które w ten czy inny sposób temu celowi służą.

Korespondencja *Destutt'a de Tracy* z *Maine'em de Biran*. (Correspondance entre Destutt de Tracy et Maine de Biran). Dok. Str. 321—356. Listy z lat 1807—1814, z których kilka porusza szereg zagadnień z zakresu nauki o pojęciu i sądzie.

L. Basso: Technika i jej filozofia. (La technique et sa philosophie). Str. 357—386. Technika może się rozwijać tylko w oparciu o naukę czystą. Ale i naodwrot: nauka czysta korzystać musi ze zdobyczy techniki. Autor usi-

a

tuje określić, jaką drogą dojść można do jak najściślejszego zespolenia techniki z nauką czystą, pożądanego zarówno dla udoskonalenia działania jak i myśli.

J. H. Luquet: Zasadnicze typy logiczne dowodzenia matematycznego. (Principaux types logiques de démonstration mathématique). Str. 387—417. Do zadań logiki należy m. i. zbadanie ważniejszych sposobów dowodzenia w matematyce i ustalenie, do jakich typów logicznych można te sposoby sprowadzić. Otóż okazuje się, że sprowadzają się one bądźto do rozumowania hipotetycznego, w którym poprzednik i następnik nie mają żadnego terminu wspólnego, bądźto do rozumowania, w którym poprzednik i następnik mają termin wspólny. W obrębie tego drugiego typu wyróżnić można rozumowania, złożone ze zdań niekategorycznych i rozumowania złożone ze zdań kategorycznych. Ostatnia grupa obejmuje dwie dalsze podklasy ze względu na to, czy wchodzi w grę treściowa czy zakresowa interpretacja terminów.

P. Masson Oursel: Istotne rysy psychologii indyjskiej. (Les traits essentiels de la psychologie indienne). Str. 418—429. Psychologia indyjska różni się zasadniczo od psychologii europejskiej zarówno w poglądzie na istotę jaźni jak i na rolę poszczególnych faktów psychicznych. Pojmując umysł jako aktywność, nie zna np. psychologia indyjska stań w psychicznych, nie przeciwstawia myślenia chęcnieniu, traktuje wrażenie jako funkcję twórczego działania myśli.

J. Nogué: Rozprawa o względności widzenia. (Dissertation sur la relativité de la vision). Str. 430—471. Obraz własnego ciała tworzy centrum perspektywiczne, ze względu na które kształtuje się całe nasze wzrokowe przedstawienie świata. Autor analizuje sposób, w jaki wytworza się obraz ciała jako własnego ciała i bada jakie zmiany w widzeniu przedmiotów zależne są od dowolnych ruchów własnego ciała.

Drka I. Dąmbska (Lwów).

XVII.

Scientia XXI (1927). 1—6.

L. Fredericq: Nasze wrażenia a świat zewnętrzny. (Nos sensations et le monde extérieur). Str. 193—204. Wychodząc z zasady J. Müllera o swoistej energii zmysłów stara się autor uzasadnić pogląd, że nasze wrażenia zmysłowe są świadomymi znakami, odpowiadającymi zwyczajnie (choć nie zawsze np. w śnie lub halucynacji) zmianom w świecie zewnętrznym. Znaki te informują nas tylko o czasie trwania i o intensywności tych zmian, a nie dają nam wcale wiedzy o ich naturze. Mimo jednak tak niedokładnych informacji o świecie zewnętrznym rozum nasz stworzył obraz świata bardzo bogaty, który pozwala nam orientować się w sposób wy-

b

starzający. W końcu przyznaje autor, że trudno mu uniknąć w argumentacji błędnego koła, skoro, dowodząc naszej niewiedzy o naturze zmian w świecie zewnętrznym, wyraża się tak, jakgdybyśmy tę naturę znali.

L. v. Bertalanffy: Zagadnienie życia. (Das Problem des Lebens). Str. 265—274. Potrzeby biologii teoretycznej nie zaspokajają ani teorie mechanistyczne, usiłujące sprowadzić zjawiska życiowe do zjawisk fizyko-chemicznych, ani teorie witalistyczne. Mechanistyczna koncepcja życia nie jest zdolna wyjaśnić tego, co stanowi swoistą naturę zjawisk organicznych, mianowicie: 1) autoregulacji organizmu (t. j. automodyfikacji, wydzielania, wrażliwości, asymilacji, wzrostu, poruszania się, mnożenia się, dziedziczności i ewolucji) i 2) jego charakteru historycznego, a to z tej przyczyny, że możliwa jest ta koncepcja tylko przy założeniu tychże zjawisk. Wszelkie próby fizyko-chemicznego tłumaczenia życia nie mogą nadto uniknąć niedopuszczalnego na ich stanowisku teleologizmu, który jest niezbędny w wyjaśnianiu zjawisk życiowych. Teorie witalistyczne znowu, czyto entelechizm Driescha, czy psycho-witalizm Pauly'ego, Bechera, France'a, Wagnera i inn. czyto intuitywny witalizm Bergsona, nie zadowalają, bo posługują się pojęciami niejasnymi lub wcale niedefiniowanymi. Pomyślną jednak próbą ujęcia istoty życia wydaje się autorowi teoria pośrednia między mechanizmem a witalizmem, energetyczna teoria, którą stworzył Rignano. Teoria ta, przyjmując nową formę energii, „energię nerwową“, tłumaczy zarówno celowość jak i historyczny charakter zjawisk życiowych, dwie zasadnicze cechy życia; a przytem jako posługująca się pojęciami dokładnie zdefiniowanymi, jako tłumacząca możliwie największą ilość zjawisk naukowo stwierdzonych a zarazem jako nie pozostająca w sprzeczności z faktami, może uchodzić za najlepszą dziś hipotezę biologiczną.

Scientia XXI (1927). 7.—12.

A. J. Snow: Rola matematyki i hipotezy w fizyce Newton'a. (The rôle of mathematics and hypothesis in Newton's physics). Str. 1—10. Rola matematyki i hipotezy w fizyce Newtona zaznacza się w związku z jego różnieniem nauki czyli filozofii naturalnej i metafizyki czyli filozofii wogóle, która w odróżnieniu od nauki zajmuje się przyczynami pierwszymi i celowymi. W fizyce Newtona, która wchodzi w zakres nauki, matematyka nie posiada charakteru nauki apriorycznej, ale służy tylko do odkrywania i wyrażania praw przyrody; ma więc ona charakter czysto metodyczny. Metodyczne znaczenie posiada tu także hipoteza, oparta zawsze na faktach doświadczenia; wolną zaś powinna być fizyka wedle Newtona od hipotez, przyjmujących przyczyny pierwsze i celowe.

a

M. Horten: Sens mistyki islamskiej. (Der Sinn der islamischen Mystik). Str. 25—29. Zasadnicza różnica między monistycznym islamem a filozofią hellenistyczno-chrześcijańską dotyczy różnego sposobu pojmowania rzeczywistości. Dla islamu jedyną rzeczywistością jest jakaś substancja prymitywna, nieukończona i nieruchoma, w sensie kwietystycznym, w której rozplywa się różnorodna wielość świata zmysłowego, filozofia zaś chrześcijańska pojmuje tę pierwotną rzeczywistość energetycznie jako jakąś siłę, energię, jako „actus purus”, jak u św. Tomasza.

G. Wataghin: Najnowsze koleje teorii względności. (Le vicende recenti della teoria della relatività). Str. 57—68. Z wszystkich dzisiejszych teorii fizycznych najlepszą okazuje się teoria Einsteina. Jest ona nie tylko najlepszą metodą ujmowania zjawisk fizycznych, ale tłumaczy nadto w sposób najbardziej naturalny najtrudniejsze do wyjaśnienia zjawiska optyki i elektrodynamiki. Jedyne w tej dziedzinie doświadczenie, któreby mogło jej przeczyć, doświadczenie Millera, nie posiada siły dowodowej, bo 1) obserwacje Piccarda, Stahela i Kennedyego przeczą możliwości istnienia zaobserwowanego przez Millera zjawiska, 2) interpretacja tego zjawiska, jaką daje Miller, nasuwa metodyczne zastrzeżenia i 3) „zjawisko” Millera da się wyjaśnić przy pomocy teorii względności. Natomiast przekonywujące potwierdzenie tejże teorii mogą stanowić eksperymenty Chasygo, Bottlingera, Eddingtona, Adamsa i Johna.

G. Heymans: Metoda typologiczna i statystyczna w obrębie psychologii specjalnej. (Typologische und statistische Methode innerhalb der speziellen Psychologie). Str. 77—84. Z dwu metod, służących do określania typów: typologicznej (jakościowej) Jaensch'a i statystycznej (ilościowej), której twórcami są Wierśma i Heymans, pierwsza nie może uchodzić za metodę naukową przez wzgląd na 1) jednostronność badanego materiału i 2) niepewność rezultatów. Oba tych niebezpieczeństw unika metoda statystyczna, która ma nadto tę zaletę, że pozwala uwydatnić różne stopnie objawiania się badanego typu.

E. Rignano: Teoria kształtu nowej psychologicznej szkoły niemieckiej w przeciwstawieniu do asocjacyonizmu psychologicznej szkoły angielskiej. Część I: „Gestalt” jako układ elementów wrażeniowych. (La teoria della forma della nuova scuola psicologica tedesca contrapposta all'associazionismo della scuola psicologica inglese. Parte I: La „Gestalt” in quanto ordine di elementi sensoriali). Str. 145—158. Teoria kształtu nie tylko nie obala asocjacyonizmu, ale dzięki temu, że wbrew doświadczeniu usiłuje przedstawić kształt czyli układ elementów wrażeniowych jako coś pierwotniejszego i jakościowo autonomicznego w przeciwieństwie do wrażeń jako jego ele-

b

mentów, popada w niejasność i nieściłość, której unika asocjacyonizm. Jednakże zasługą szkoły niemieckiej jest wypełnienie luki w teorii asocjacyjnej przez wprowadzenie hipotezy o istnieniu fizjologicznego odpowiednika układu.

E. Rignano: Teoria kształtu nowej psychologicznej szkoły niemieckiej w przeciwstawieniu do asocjacyonizmu psychologicznej szkoły angielskiej. Część II: „Gestalt” jako zjednoczenie elementów wrażeniowych i jako znaczenie przedmiotu. (La teoria della forma della nuova scuola psicologica tedesca contrapposta all'associazionismo della scuola psicologica inglese. Parte II: La „Gestalt” in quanto unificazione di elementi sensoriali e in quanto significato d'un oggetto). Str. 215—228. Pomijając metodyczny błąd teorii kształtu, używającej terminu „Gestalt” na oznaczenie tak zasadniczo różnych rzeczy jak układ, przedmiot i znaczenie przedmiotu, podane przez teorię tłumaczenie procesu ujmowania danych wrażeniowych w pewne całości czyli w „przedmioty” i jej tłumaczenie znaczenia przedmiotów jest i niejasne i niezgodne z doświadczeniem. Natomiast liczne fakty doświadczenia przemawiają za teorią autora, która zarówno tworzenie przedmiotów z danych wrażeniowych jak i znaczenie przedmiotów stara się tłumaczyć przy pomocy dążności uczuciowych i utylitarystycznych człowieka.

L. Schlesinger: Spinoza i Einstein. (Spinoza und Einstein). Str. 253—262. Co Einstein teoretycznie i eksperymentalnie uzasadnił, to przeczuwał już intuicyjnie Spinoza. Mianowicie funkcjonalną konieczność świata absolutnego, jego bezprzyczynowość, bezcelowość, bezczasowość i odwracalność zachodzących w nim stosunków oraz bezkierunkowość przestrzeni obiektywnej w przeciwieństwie do celowości, przyczynowości i odwracalności świata dostępnego ludzkiemu poznaniu i do kierunkowości przestrzeni subiektywnej.

E. Rignano: Teoria kształtu nowej szkoły psychologicznej niemieckiej w przeciwstawieniu do asocjacyonizmu szkoły psychologicznej angielskiej. Część III: „Gestalt” jako pojęcie. Zakończenie. (La teoria della forma della nuova scuola psicologica tedesca contrapposta all'associazionismo della scuola psicologica inglese. Parte III: La „Gestalt” in quanto concetto. Conclusione). Str. 281—290. Teoria kształtu, mieszająca pojęcie z kształtem, wcale się nie przyczynia do wyjaśnienia genezy i istoty pojęć, dla których wytłumaczenia niezbędne jest wprowadzenie momentu uczuciowego i utylitarystyczno-teleologicznego. Z powodu licznych niejasności teorii kształtu trudno zdać sobie sprawę, co stanowi podstawową jej ideę i zasadniczy jej zrąb. Na podstawie jednak prac najwybitniejszych jej przedstawicieli można uchwycić dwie główne

a

jej postaci zupełnie różne, a nawet niezgodne; w jednej z nich przedstawia się teoria kształtu jako nowa próba powrotu do psychologii kantowskiej z jej apriorycznymi „formami rozumu“, w drugiej zaś postaci stanowi ona próbę czysto i wyłącznie zmysłowego tłumaczenia wszystkich zjawisk psychicznych. Choć nie osiąga ona zamierzonego celu, to przecież niezaprzeczalną jej zasługą jest zwrócenie uwagi na konieczność odwoływania się badań psychologicznych do procesów syntezy, a nie poprzestawania na analizie.

H. Piéron: Zagadnienie inteligencji. (Le problème de l'intelligence). Str. 337—348. Zagadnienie inteligencji, posiadające niezmierną doniosłość społeczną, na gruncie psychologii analitycznej jest nierozwiązalne; nie można bowiem podać analitycznej definicji inteligencji. Inteligencja jako przeciętna wszystkich procesów psychicznych, i to zarówno funkcji umysłowych jak też uczuciowych, musi być traktowana w ścisłym związku z wykonywaną przez podmiot pracą, przyczem rezultat pracy stanowi obiektywne kryterium inteligencji. Ze względu na uczuciowy moment zainteresowania może inteligencja przybierać różne formy specjalne (np. inteligencja praktyczna, spekulatywna, matematyczna, symboliczna i t. d.).

Scientia. XXII (1928). 1—6.

F. Auerbach: Opis i wyjaśnienie. Część I: Najprostszy i najzupełniejszy opis przyrody. (Beschreibung und Erklärung. Erster Teil: Die einfachste und vollständigste Naturbeschreibung). Str. 1—6. Niema istotnej różnicy między naukami przyrodniczymi opisowymi a wyjaśniającymi, ponieważ jedynym prawdziwie naukowym, wolnym od wszelkich metafizycznych spekulacji wyjaśnieniem nie jest nic innego, jak właśnie opis, który powinien być możliwie najzupełniejszy a prztem najprostszy. Takim najlepszym opisem jest opis wyrażony w formułach matematycznych.

S. De Sanctis: Świadomość w snach. (La coscienza onirica). Str. 17—24. Obok świadomości na jawie, dla której charakterystyczną cechą jest to, że nasze życie uczuciowe, a w szczególności nasze instynkty, dążenia i pragnienia bywają tłumione lub w jakiś sposób przystosowywane do otoczenia, jest w nas jakby druga świadomość, występująca w snach, której właściwością jest uczuciowość swobodna, niekrepowana, dzięki której przedmioty, osoby i sytuacje zmieniają swą wartość, przystosowując się do naszych pragnień.

F. Auerbach: Opis i wyjaśnienie. Część II: Opis naoczny i abstrakcyjny, ścisły i statystyczny. (Beschreibung und Erklärung. Zweiter Teil: Anschauliche und abstrakte, exakte und statistische Beschreibung). Str. 73—80. Opis naoczny, mający źródło w silnej dążności człowieka do obrazowego przedstawiania,

b

jakkolwiek bardzo pożyteczny, nie wystarcza, bo nie potrafi ujmować zjawisk zbyt skomplikowanych i nie posiada charakteru ogólności. Zupełnością, prostotą i ogólnością przewyższa go opis abstrakcyjny o formie matematycznej. W związku zaś z prawdopodobieństwem praw przyrody opis, oparty na metodzie statystycznej, coraz częściej wypiera opis ścisły.

F. C. Bartlett: Psychologiczny proces sublimacji. (The psychological process of sublimation). Str. 89—98. Teorii Freuda, wedle której sublimacja instynktów polega na skierowywaniu energii, mającej pierwotnie charakter egoistyczny i przeważnie seksualny, ku celom społecznym jako bardziej pożądanym i wyższym, przeciwstawia autor swój pogląd. Proces sublimacji dokonywa się, zdaniem jego, drogą syntezy wielu dążeń wrodzonych i nabytych, z których każda z osobna mogłaby wywołać zachowanie się nienormalne osobnika, ale które wszystkie, wzięte razem, dają zachowanie się normalne i pożądane.

W. Köhler: W sprawie teorii kształtu. Odpowiedź na krytykę pana Rignano. (Zur Gestalttheorie. Antwort auf Herrn Rignanos Kritik). Str. 309—322. Polemizując ze stanowiskiem, jakie wobec teorii kształtu zajmuje Rignano, zarzuca mu autor niezrozumienie istoty teorii kształtu, wedle której kształt jako całość nie może być uważany za coś złożonego z elementów wrażeńowych, które wogóle nie istnieją. Zarazem autor stwierdza, że doświadczenie przeczy uczuciowej teorii kształtu, którą Rignano chce zastąpić teorię szkoły niemieckiej.

E. Rignano: W sprawie teorii kształtu. Odpowiedź na krytyczną odpowiedź pana Köhlera. (Zur Gestalttheorie. Antwort auf Herrn Köhlers kritische Erwiderung). Str. 323—356. Autor zarzuca zwalczanej przez siebie teorii kształtu niejasność, pochodzącą z wieloznaczności wyrazu „Gestalt“. Natomiast podnosi wiele momentów, przemawiających na korzyść swojej własnej teorii; m. i. to, że może ona najlepiej wyjaśnić genezę i naturę pojęć. Zasadnicza różnica między obu stanowiskami dotyczy metody; metoda eksperymentalna, którą wyłącznie posługują się psychologowie kształtu, dobra w zastosowaniu do zjawisk świata nieorganicznego, zawodzi w zastosowaniu do skomplikowanych zjawisk psychicznych; nie może więc zastąpić metody introspekcyjnej.

Scientia. XXII (1928). 7—12.

E. Rignano: Zarys etyki opartej na harmonii życia. Część I: Postulaty etyczne różnych szkół filozoficznych a postulat harmonii. (Prime linee di una morale fondata sull'armonia della vita. Parte I: I postulati etici delle varie scuole filosofiche e il postulato dell'armonia). Str. 33—52. Jest to szkic nowego systemu etycznego, polegającego na godzeniu zwal-

a

czających się skłonności uczuciowych zarówno w obrębie życia jednostki jak i w stosunkach wzajemnych między ludźmi. Charakteryzując niektóre z dawnych systemów etycznych i przeciwstawiając im etykę, opartą na harmonii, autor stara się wykazać, że posiada ona ich zalety a nie posiada ich wad.

E. Rignano: Zarys etyki opartej na harmonii życia. Część II: Postulat harmonii w stosunku do ewolucji moralności i do celowości życiowej. (Prime linee di una morale fondata sull'armonia della vita. Parte II: Il postulato dell'armonia in relazione all'evoluzione della morale e al finalismo della vita). Str. 109—124. Autor dowodzi, że postulat harmonii nie jest jakimś utopijnym programem społeczno-moralnym, lecz że się w nim istotnie zbiegają i jednocześnie wszystkie, nawet najbardziej rozbieżne systemy moralne ludzkości, że harmonia życia jest ostatecznym celem rozwoju moralnego i ewolucji psychiczno-uczuciowej i że wreszcie postulat harmonii odpowiada najwyższym aspiracjom człowieka.

H. Tripel: Przestrzeń i czas jako ciała i przebiegi. (Raum und Zeit als Körper und Vorgänge). Str. 297—306. Przestrzeń i czas są to pojęciowe konstrukcje, nie posiadające obiektywnej rzeczywistości. Podstawą ich są właściwości zmysłowo spostrzegalnych przedmiotów. Pojęcia te nie są dane umysłowi a priori. Pojęcie przestrzeni zawdzięczamy czynnościom mięśni i ruchom gałek ocznych, pojęcie zaś czasu psychicznym czynnościom, które znowu można sprowadzić do fizycznych czynności, odbywających się w mózgu.

Jerzy Kirchner (Lwów).

XVIII.

Zeitschrift für Psychologie. CIII (1927). I—6.

E. Weigl: Przyczynek do psychologii tak zwanych procesów abstrakcji. I. Badania nad „porządkowaniem”. (Zur Psychologie sogenannter Abstraktionsprozesse I. Untersuchungen über das „Ordnen”). Str. 1—45. Porządkowanie przedmiotów na jakiejś podstawie (barwa, kształt, i t. d.) nie zawsze wymaga procesu abstrakcji, tak, jak go się zwykle pojmuje, lecz może być wynikiem czynności konkretnej, przy której główną rolę odgrywa przeżycie sfery (Sphärenenerlebnis), obejmującej te przedmioty jako składniki.

Ch. Bühler: Problem instynktu. (Das Problem des Instinktes). Str. 46—64. Czynność instynktowa zawiera w sobie więcej aniżeli reakcja na pewne podniety, gdyż swą jedną stroną skierowuje się zawsze ku przyszłości.

A. Angyal: O zdrzemaniu się. (Der Schlummerzustand). Str. 65—99. Autor rozróżnia trzy stopnie zdrzemania się jako wstępu do snu i charakteryzuje odpowiadające każdemu z nich zachowanie się świadomości.

b

K. Frobenius: O orientacji czasowej we śnie i o niektórych zjawiskach budzenia się. (Ueber die zeitliche Orientierung im Schlaf und einige Aufwachphänomene). Str. 100—110. Doświadczenie nad możliwością obudzenia się ze snu o naznaczonej porze przeprowadzone na kilku osobach. Obudzenie się nie podlega ćwiczeniu i nie zależy od zewnętrznych warunków.

F. Baumgarten: O złudzeniach orientacyjnych. (Die Orientierungstäuschungen). Str. 111—122. Nawiązując do artykułu A. Kirschmanna o tym temacie (zob. Ruch filozoficzny X. str. 152 a), podaje autorka przykłady złudzeń, dotyczących orientacji przestrzennej, z własnych przeżyć i usiłuje je wytłumaczyć.

W. Peters: Rozwój sprawności spostrzeżeniowej u dziecka. (Die Entwicklung von Wahrnehmungsleistungen beim Kind). Str. 129—184. Zestawia wyniki badań rozmaitych autorów odnośnie do rozwoju zdolności spostrzegania zmysłowego u dziecka.

P. Friedmann: Próg przestrzenny skóry u dziecka. (Die Raumschwelle der Haut beim Kind). Str. 185—202. Z badań autora, przeprowadzonych estezymetrem, wynika, iż odnośny próg rośnie od 6-go do 12-go roku życia a później prawdopodobnie znowu się obniża.

O. Kroh: Dalsze przyczynki do psychologii kura domowego. (Weitere Beiträge zur Psychologie des Haushuhns). Str. 203—227. Drobne przyczynki tyżące się zachowania się zwierząt tresowanych w sytuacjach odmiennych od tych, do których odnosiła się poprzednia tresura.

G. Ewald: Rozumienie a wyjaśnianie. (Verstehen und Erklären). Str. 228—241. Autor przyznaje względną rację obydwu sposobom ujmowania zjawisk psychicznych, zarówno „wyjaśnianiu” ich, jak też usiłującemu je „zrozumieć”.

E. Weigl: Przyczynek do psychologii tak zwanych procesów abstrakcji II. Eksperymenty nad wtórnym poznaniem przy pomocy figur konturowych. (Zur Psychologie sogenannter Abstraktionsprozesse II. Wiedererkennungsversuche mit Umrissfiguren). Str. 257—322. Przy pomocy dalszych eksperymentów usiłuje autor ugruntować podaną w poprzedniej części pracy tezę o znaczeniu „przeżycia sfery” dla procesów psychicznych, nazywanych zwykle abstrakcją, oraz wykazać, że to przeżycie jest bardziej pierwotne aniżeli przeżycie resp. ujęcie kształtu.

W. Walker: O procesach adaptacji u młodocianych i ich stosunku do zjawisk transformacji. (Ueber die Adaptationsvorgänge der Jugendlichen und ihre Beziehung zu den Transformationserscheinungen). Str. 323—383. Na podstawie własnych badań autor stwierdza, że zdolność adaptacji wzrokowej obejmuje u młodocianych granice o wiele szersze,

a

aniżeli u dorosłych. Fakt ten ma obalić trudność, podnoszoną przeciw sprowadzeniu zjawisk transformacji do zjawisk adaptacji, polegającą na tem, iż transformacja dokonuje się w szerszych granicach aniżeli adaptacja.

E. Rubin: O wzrokowo spostrzeżonych rzeczywistych ruchach. (Visuell wahrgenommene wirkliche Bewegungen). Str. 384—392. Omawia pewne zjawiska zaobserwowane na figurach umieszczonych na wirującej tarczy.

Zeitschrift für Psychologie. CIV (1927). 1—6.

H. Reichner: Eksperymentalne i krytyczne przyczynki do psychologii rozumienia. (Experimentelle und kritische Beiträge zur Psychologie des Verstehens). Str. 1—61. Autor nie dochodzi do jakiegoś ogólnego, dającego się ściśle sformułować rezultatu. Przeciwwstawia rozumienie realne rozumieniu rekognitywnemu. Wykazuje przytem wpływ sensu na przebieg zjawisk stereoskopowych.

B. Lönenfeld: Systematyczne studium reakcji osesków na dźwięki i szmery. (Systematisches Studium der Reaktionen der Säuglinge auf Klänge und Geräusche). Str. 62—96. Autor charakteryzuje stopnie rozwoju w miesięcznych odstępach do ósmego miesiąca włącznie. Pierwszą formą reakcji jest szok.

P. Walter: O wpływie przebiegu naprężenia mięśniowego na spostrzeżenie ciężaru. (Ueber den Einfluss des Spannungsablaufes im Muskel auf die Gewichtswahrnehmung). Str. 97—108. Ciężar zawieszony na sprężynie wydaje się lżejszym aniżeli ciężar podnoszony bez jej pośrednictwa.

E. W. Sripture: Forma wiersza monologu wstępnego we Faucie Goethego. (Die Versform des Anfangsmonologs in Goethes Faust). Str. 109—112. Każdemu wierszowi monologu odpowiada „ciągły prąd energii mownej“, ześrodkowane około pewnych szczególnych punktów, „centroidów“.

F. Hillebrand: Krytyczne uzupełnienie nauki o spoczynku przedmiotu przy dowolnych ruchach oka i jej zastosowanie do stroboskopii. (Kritischer Nachtrag zur Lehre von der Objektruhe bei willkürlichen Blickbewegungen und ihrer Anwendung auf die Stroboskopie). Str. 129—200. Z rękopisów pozostałych po mężu ogłasza Drka Hillebrandowa część pierwszą, zawierającą głównie polemikę z Kailą, Wertheimerem i F. B. Hofmannem, usiłującą odeprzeć zarzuty podniesione przez tych autorów przeciw jego teorii zjawiska, wymienionego w tytule. (D. n.).

E. Lagerkranz: Tworzenie kształtów w dialektach języka lapońskiego. (Ueber Gestaltbildung in den Dialekten der lappischen Sprache). Str. 201—223. Autor sprowadza pewne zjawiska językowe do praw przetwarzania się kształtu.

H. Henning: Eksperymentalne studia nad charakterem I. (Experimentelle Charakter-

b

studien I). Str. 224—232. Zlecenie wykonania pewnej próby przez osobę badaną we dwójkę daje możliwość poznania właściwości charakteru badanej osoby („Eksperyment dwuosobowy“).

W. Schmölling: Wykrywanie utajonych zjawisk eidetycznych i typu integrowanego metodą intermitencji. (Aufdeckung latenter eidetischer Phänomene und des integrierten Typus mit der Intermittenzmethode). Str. 233—321. Jeżeli podniecie wzrokową stosuje się nie w sposób ciągly, lecz z odpowiednio dobranymi krótkimi przerwami, to mogą wtedy powstać specjalne rodzaje wrażeń następczych, odmienne od zwykłych a ujawniające eidetyczne właściwości osób badanych.

H. Kleint: Reakcje na gasnące światła. (Reaktionen auf erlöschende Lichter). Str. 322—337. Czas reakcji na zgaśnięcie światła jest krótszy od czasu reakcji na zaświecenie.

F. Sander: Bibliografia niemieckiej i zagranicznej literatury roku 1926 z zakresu psychologii, jej nauk pomocniczych oraz dziedzin pogranicznych. (Bibliographie der deutschen und ausländischen Literatur des Jahres 1926 über Psychologie, ihre Hilfswissenschaften und Grenzgebiete). Str. 369—471.

Zeitschrift für Psychologie. CV (1927/8). 1—6.

M. Eljasch: Nowe eksperymenty nad abstrakcją u dzieci we wieku przedszkolnym. (Neue Abstraktionsversuche bei vorschulpflichtigen Kindern). Str. 1—42. Przy zapewnieniu otworów w kolorowym kartonie różnokolorowymi wkładkami dzieci kierują się formą otworu i wkładki, a nie kolorem kartonu i wkładki. Niema tu zatem uprzywilejowania barwy nad formą, które w nieco innych warunkach zaobserwował u dzieci w tym wieku Katz.

F. Hillebrand: Krytyczne uzupełnienie nauki o spoczynku przedmiotu przy dowolnych ruchach oka i jej zastosowanie do stroboskopii. (Kritischer Nachtrag zur Lehre von der Objektruhe bei willkürlichen Blickbewegungen und ihrer Anwendung auf die Stroboskopie). Str. 43—88. Zakończenie polemiki głównie z Wertheimerem, opartej na wynikach nowych eksperymentów. W rezultacie wydawczynie podtrzymuje teorię, postawioną przez zmarłego męża.

W. Schmölling: Wykrywanie utajonych zjawisk eidetycznych i typu integrowanego metodą intermitencji. (Aufdeckung latenter eidetischer Phänomene und des integrierten Typus mit der Intermittenzmethode). Str. 89—146. Przeprowadzając w dalszym ciągu badania opisaną poprzednio metodą autor potwierdza poglądy E. R. Jaenscha w kwestyi eidetyzmu. Kładzie nacisk na płynne przejścia od „NB“ (Nach-Bilder — wyobrażenia następcze) do „AB“ (Anschauungs-Bilder — wyobrażenia spostrzegawcze); podkreśla pla-

a

styczność wyobrażeń spostrzegawczych u młodocianych.

E. Hanfmann: Powstawanie skojarzeń wzrokowych. (Die Entstehung visueller Assoziationen). Str. 147—194. Z eksperymentów autorki wynika, iż prawo kojarzenia przez styczność stosuje się do wyobrażeń wzrokowych rzeczowych („Sachvorstellungen“) tylko w bardzo szczupłym zakresie.

H. Mokre: O wpływie wielkości i oddalenia elementów na ujmowanie mnogości. (Ueber den Einfluss von Grösse und Abstand der Elemente auf die Mengenauffassung). Str. 195—225. Im większe są wzrokowe składniki kompleksu i im bardziej są od siebie oddalone, tem ilość ich wydaje się nam mniejszą.

K. Zietz i H. Werner: O dynamicznej strukturze ruchu. (Ueber die dynamische Struktur der Bewegung). Str. 226—249. Wzrokowe spostrzeżenie ruchu ulega zmianom pod wpływem równoczesnych akustycznych podnieć, z czego wynika, że jego struktura nie wyczerpuje się w elementach wzrokowej sfery lecz sięga głębiej w jaźń.

H. Meier: Dwa nowe aparaty do psychologicznych badań. (Zwei neue Apparate für psychologische Untersuchungen). Str. 250—258. Obydwa aparaty służą do ekspozycji podnieć wzrokowych; wynalazca starał się o prostotę konstrukcji.

H. Henning: Przyczynek do psychologii wyższych ssaków. (Zur Psychologie der höheren Säugetiere). Str. 273—301. Głównie krytyka badań Köhlera nad inteligencją zwierząt.

M. Schorn: Przyczynek do psychologii wczesnie uzdolnionego dziecka. (Zur Psychologie des frühbegabten Kindes). Str. 302—316. Badanie 4½ letniej dziewczynki, wykazującej stopień inteligencji więcej niż trzy lata ponad wiek według skali Bineta-Simona.

W. Engelmann: Badania nad lokalizacją głosu u zwierząt. (Untersuchungen über die Schalllokalisation bei Tieren). Str. 317—370. Badania dotyczyły psów, kotów i kur; wykazały one m. i., że w porównaniu z człowiekiem zdolność lokalizacji u psa stoi bardzo wysoko.

T. K. Oesterreich: Przyczynek do problemu złudzeń geometryczno-optycznych. (Zum Problem der geometrisch-optischen Täuschungen). Str. 371—385. Próba teorii powyższych zjawisk, która nie widzi w nich rzeczywistych złudzeń, lecz „obiektywne“ fakty.

Zeitschrift für Psychologie. CVI (1928). I—6.

L. Braun: Psyche chorego na serce. (Die Psyche des Herzkranken). Str. 1—22. Autor omawia objawy psychiczne występujące na tle zaburzeń funkcji serca.

H. Henning: O zahamowaniach wewnętrznych. (Ueber innere Hemmungen). Str. 23—57. Autor wymyślił test, pozwalający odróż-

b

nić ludzi niesamodzielných, zahamowanych, od samodzielnych, oryginalnych.

M. Zillig: Nastawienie i zeznanie. (Einstellung und Aussage). Str. 58—106. Autorka bada nieświadome fałszowanie zeznań przez dzieci pod wpływem stronniczego nastawienia.

R. Henning: Nowe spostrzeżenia nad wypadkiem niezwyklej pamięci dat. (Neue Beobachtungen an einen Fall von abnormen Datengedächtnis). Str. 107—118. Spostrzeżenia autora nad sobą samym.

E. Jaensch i W. Stalman: Przyczynki do kwestyi warstw funkcyjnalnych w widzeniu, ze szczególnem uwzględnieniem zjawiska Purkinjowego. (Beiträge zur Frage der Funktionsschichten im Sehen, mit besonderer Rücksicht auf das Purkinjesche Phänomen). Str. 129—221. Szeroko zakrojona teoria, która stara się tłumaczyć zjawiska Purkinjowego oraz inne zjawiska, występujące w analogicznych warunkach, chwilowem zawieszeniem działania wyższych ośrodków nerwowych a włączeniem w ich miejsce archaicznych, „prymordialnych“ strukturalno-funkcyjnalnych warstw systemu nerwowego.

E. Jaensch: Zjawisko Purkinjowego a prawo Rayleigha. (Purkinjesches Phänomen und Rayleighsches Gesetz). Str. 222—266. Dwójstwo systemu wzrokowego tłumaczy autor przystosowaniem do dwóch rodzajów oświetlenia 1) światłem promieni, idących wprost od słońca, 2) światłem rozproszonym (takim np., które oświeca przedmioty będące w cieniu). Oba te światła mają odmienne składniki widmowe (zgodnie z prawem Rayleigha) i wobec tego innego od oka wymagają przystosowania.

F. Fuchs: Studya eksperymentalne nad obrazem następczym ruchu. (Experimentelle Studien über das Bewegungsnachbild). Str. 267—315. Kierunek ruchu obrazu następczego ruchu zależy nietylko od kierunku ruchu obiektywnego lecz także od natury pola projekcyjnego.

J. Tikler: Tło i figura przy słabem oświetleniu. (Grund und Figur bei schwacher Beleuchtung). Str. 316—326. Przy słabem oświetleniu kolor tła roztapia w sobie znajdujące się na nim figury.

O. Klemm: Bibliografia niemieckiej i zagranicznej literatury za rok 1927 z zakresu psychologii, jej nauk pomocniczych i dziedzin pogranicznych. (Bibliographie der deutschen und ausländischen Literatur des Jahres 1927 über Psychologie, ihre Hilfswissenschaften und Grenzgebiete). Str. 351—440. Bibliografia tylko niemieckiej literatury; zagraniczna ma być ogłoszona w „Archiv für die gesamte Psychologie“.

Zeitschrift für Psychologie. CVII (1928). I—6. Przyczynki do psychologii małego dziecka. (Zur Psychologie des Kleinkindes).

a

Ch. Bühler: Przyczynki do psychologii małego dziecka. Słowo wstępne. (Zur Psychologie des Kleinkindes. Vorwort). Str. 1—2. Przedmowa do poniższych siedmiu prac, dokonanych we wiedeńskim Instytucie psychologicznym.

I. *Ch. Bühler* i *L. Spielmann*: Rozwój opanowywania ciała u dziecka w pierwszym roku życia. (Die Entwicklung der Körperbeherrschung beim Kinde im ersten Lebensjahr). Str. 3—29. Ustalenie głównych etapów rozwoju.

II. *Ch. Bühler*, *H. Hetzer* i *F. Mabel*: Wpływ afektywny wrażeń obcości w pierwszym roku życia. (Affektwirksamkeit von Fremdheitseindrücken im ersten Lebensjahr). Str. 30—49. Afekt ujemny wywołują przede wszystkim zmiany podniet („Reizwandel“).

III. *Ch. Bühler* i *H. Hetzer*: Pierwsze zrozumienie ekspresji w pierwszym roku życia. (Das erste Verständnis für Ausdruck im ersten Lebensjahr). Str. 50—61. Zrozumienie objawów ekspresyjnych (np. mimiki) zjawia się u dzieci od ósmego miesiąca życia.

IV. *H. Hetzer* i *K. Wolf* ze wstępem *Ch. Bühler*: Testy niemowlęce. (Baby-Tests). Str. 63—104. Serya testów dla dzieci do końca pierwszego roku życia.

V. *M. Guernsey*: Genetyczne studium o naśladownictwie. (Eine genetische Studie über Nachahmung). Str. 105—178. Psychologiczna analiza pojęcia naśladowania i badania nad rozwojem należących do tego zakresu objawów u dziecka.

VI. *S. Wislitzky*: Obserwacje nad społecznym zachowaniem się w ogródku dziecięcym. (Beobachtungen über das soziale Verhalten im Kindergarten). Str. 179—188. Warunki i motywy tworzenia się grup u dzieci w tym wieku.

VII. *F. Beyrl*: Koncentracja i wytrwałość we wczesnym dzieciństwie. (Konzentration und Ausdauer im frühen Kindesalter). Str. 189—236. Badania dotyczą rozwoju uwagi u dzieci.

Dr. P. Lazarsfeld: Dodatek. W sprawie normowania danych z zakresu psychologii rozwoju. (Anhang. Zur Normierung entwicklungspsychologischer Daten). Str. 237—253. Sposoby statystycznego opracowania wyników badań psychologicznych.

Dr. P. Lazarsfeld: Uzupełnienia do pracy M. Guernsey: Genetyczne studium o naśladownictwie. (Nachtrag zur Arbeit von M. Guernsey: Eine genetische Studie über Nachahmung). Str. 1—4. [Osobna paginacja]. Korektura opuszczeń i pomyłek w pracy M. Guernsey (zob. powyżej V).

P. Engel: Ekspozycje tachistoskopem a ruchy pozorne. (Tachistoskopische Expositionen und Scheinbewegungen). Str. 273—313. Autor wykazuje, że ruch γ , odkryty przez Kenkela, jest specjalnym przypadkiem ogólniejszego prawa, dotyczącego zjawisk ruchomych, występujących przy zmianie jasności pola wzrokowego.

b

H. Schole: Przyczynki do psychologii spostrzeżenia przestrzeni i przedstawienia przestrzennego. I. (Beiträge zur Psychologie der Raumwahrnehmung und räumlichen Vorstellung). I. Str. 314—365. Autor zajmuje się głównie krytyką sensualistycznych teorii wyobrażenia przestrzeni i bada eksperymentalnie czynniki wpływające na widzenie głębi.

M. Zillig: O typowym zachowaniu się świadków - dzieci przy powtarzaniu zeznań. (Typisches Verhalten kindlicher Zeugen bei wiederholter Aussage). Str. 366—410. Autorka wyróżnia trzy typy zeznań dziecięcych: typ stały, typ zmienny i typ „intermitujący“.

Zeitschrift für Psychologie. CVIII (1928). 1—6.

E. Jaensch: O metodach psychologicznego badania typów. (Ueber Methoden der psychologischen Typenforschung). Str. 1—16. Polemika z Heymansem.

K. Warnecke: Przyczynki do bliższej analizy świata spostrzeżeniowego typu integrowanego. (Zur näheren Analyse der Wahrnehmungswelt des integrierten Typus). Str. 17—48. Plastyczność spostrzeżeń osobników, należących do typu integrowanego, ujawnia się przy oglądaniu przedmiotów przez płyty Rolletta. Ponadto typ ten objawia duży wpływ nastawień na przebieg spostrzeżeń.

I. Kuo: Badania porównawcze nad zjawiskiem Auberta. (Vergleichende Untersuchungen über das Aubertsche Phänomen). Str. 49—84. Autor analizuje wymienione w tytule zjawisko i wykazuje, że jego przebieg posiada tendencję do zmiany wraz z wiekiem osób badanych.

H. Schole: Przyczynki do psychologii spostrzeżenia przestrzeni i przedstawienia przestrzennego. II. (Beiträge zur Psychologie der Raumwahrnehmung und räumlichen Vorstellung). II. Str. 85—119. Uwagi o spostrzeganiu przestrzeni u eidetyków.

H. Friesenhan: Nowe próby fotografii typów według Galtona. (Neue Versuche mit der Galtonschen Typenphotographie). Str. 120—129. Autor udoskonala technikę Galtona.

P. Bahnsen: Badanie symetrii i asymetrii przy spostrzeżeniach wzrokowych. (Eine Untersuchung über Symmetrie und Asymmetrie bei visuellen Wahrnehmungen). Str. 129—154. Symetria ułatwia przeżywanie danego pola jako kształtu (w przeciwieństwie do tła), ułatwia też poznanie dawniej spostrzeżonych kształtów i ich reprodukcję.

S. Petzold: Eksperymentalne przyczynki do nauki o zmyśle wibracyjnym. (Experimentelle Beiträge zur Lehre vom Vibrationssinn). Str. 155—194. Badania eksperymentalne autora dotyczą głównie lokalizacji wrażeń wibracyjnych.

a

M. Schorn: Eksperymentalne badania dotyczące wielokrotnego działania (Experimentelle Untersuchungen über die Mehrfachhandlung). Str. 195—221. Analiza procesów psychicznych przy „działaniu wielokrotnem“ (t. j. obejmującym kilka czynności równoczesnych) oraz wyróżnienie ujawniających się przytem typów psychicznych.

Ch. Bühler: Dwa zasadnicze typy procesów życiowych. (Zwei Grundtypen von Lebensprocessen). Str. 222—239. W typie negatywnym podnieta narzuca się podmiotowi, który zostaje przez nią zaskoczony; w typie intencjonalnym występuje antycypacja podniety, wpływająca z potrzeby podmiotu. W miarę rozwoju dziecka typ drugi bierze górę nad pierwszym.

L. Kardos: Spostrzeganie barw przedmiotów a teoria dwoistości. (Dingfarbenwahrnehmung und Duplicitätstheorie). Str. 240—314. Odróżnienie barwy przedmiotu od oświetlenia tłumaczy autor nową teorią (odmienną od teorii Bühlera), która przyjmuje istnienie dwóch odmiennych funkcji narządu wzrokowego, związanych z lokalizacją przestrzenną wrażeń.

K. Groos: „Głos sumienia“ (Die „Stimme des Gewissens“). Str. 321—330. Sumieniu z powodu dokonanych postępów nieczystemu przeciwstawia się u pewnych osobników sumienie czyste, skierowane na przyszłe działania; autor zwraca uwagę na ów drugi mniej studyowany rodzaj sumienia, sądząc, że zasługuje on na bliższe zbadanie.

O. Katz i K. v. Götzen: O fantomie perkusyjnym. (Ueber ein Perkussionsphantom). Str. 331—335. Autorowie opisują przyrząd, przy pomocy którego można badać procesy, wchodzące w grę przy perkusji (opukiwaniu) lekarskiej, i wdrażać do jej wykonania.

J. Petzold: Kompleks a pojęcie. (Komplex und Begriff). III. Str. 336—370. Autor rozwija w dalszym ciągu swoją teorię pojęć, które są jego zdaniem „pierwiastkami psychologicznymi“ (psychologische Elemente).

B. Petermann: Idea psychologii obiektywnej. (Ueber die Idee einer objektiven Psychologie). Str. 371—397. Autor przeciwstawia behawioryzm refleksologii.

H. König: O pamięci muzycznej. (Ueber das musikalische Gedächtnis). Str. 398—420. Bezpośrednia pamięć tonów po sobie kolejno następujących czy to w tonalnym czy w atonalnym porządku jest większa u muzycznych aniżeli u niemuzycznych.

G. Ichheiser: Badanie życia psychicznego jako zadanie a zagadnienie „złudzenia“. (Die Erforschung des Seelenlebens als Aufgabe und das Problem der „Täuschung“). Str. 421—448. Autor omawia zadania psychologii, zwłaszcza t. zw. psychologii deskryptywnej (opisowej).

Dr. Stefan Baley (Warszawa).

„Ruch Filozoficzny“ Tom XI. Nr. 1—10.

b

ZAPISKI BIBLIOGRAFICZNE.

a) Prace polskie.

Filozofia wogóle.

Wize K. Miscellanea. I. Zjazdy filozoficzne. Intermezzo krytyczne. Poznań, Nakł. autora, 1928, str. 118.

Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego, Lwów, 1928. Warszawa, nakł. Przeglądu filozoficznego, 1927, str. 112. (Rzecz wyszła jako zeszyt 4. rocznika XXX. Przeglądu filozoficznego).

Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego, Warszawa, 1927. Warszawa, nakł. Przeglądu filozoficznego, 1928, str. 225. (Rzecz wyszła jako zeszyt 1.—2. rocznika XXXI. Przeglądu filozoficznego).

Twardowski K. Zagajenie Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 260—265. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1928].

Na marginesie II-go Polskiego Zjazdu filozoficznego w Warszawie. (23—28 Wrzesień 1927 r.) — Przegląd pedagogiczny, (Warszawa), XLVI (1927). 29. str. 689—690.

Kwiatkowski Fr. Ks. II. Polski Zjazd filozoficzny. — Przegląd powszechny, Kraków, Nr. 527, str. 253—256.

Kirchner J. Czem jest filozofia? — Słowo Polskie (Lwów), Nr. 356 z 25. grudnia 1928.

Kowalski K. Ks. Istota i zadanie filozofii. — Sprawozdanie Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 1928. Nr. 2 za II. kwartał.

Kowalski K. ks. Istota i zadanie filozofii według zasad neotomizmu. Poznań, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół nauk, 1929, str. 47.

Gawecki B. Zagadnienie istoty filozofii w polskiej literaturze filozoficznej ostatniego dwudziestopięciolecia. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 344—346. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1928].

Łukasiewicz J. O metodę w filozofii. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 3—5. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Znaniński F. Zadania syntezy filozoficznej. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 2. 3. str. 103—116.

Znaniński F. Zadanie syntezy filozoficznej. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 5—7. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Znaniński F. Prąd socjologiczny w filozofii nowoczesnej. — Księga pamiątkowa ku czci Prof. W. Heinricha, Kraków, 1927, str. 1—19.

a

Zieleńczyk A. Zagadnienie filozofii narodowej. — Droga, Warszawa, 1929, Nr. 1. str. 35—46.

Zagożdżon W. Uwagi krytyczne na tle psychologii, filozofii i nauk społecznych. Warszawa, Skł. gł. F. Hoesick, 1929 str. 68.

Sobeski M. Z pogranicza sztuki i filozofii. Poznań, Fiszer i Majewski, 1928, str. 268.

Elzenberg H. Pro domo philosophorum. — Echo tygodniowe, Warszawa, II (1929). 2.

Kotarbiński T. Elementy teorii poznania, logiki formalnej i metodologii nauk. Lwów, Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, 1929, str. VIII. 483. Zł. 16.

Czerny Z. Nauka filozofii w francuskiej szkole średniej. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 352—354. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Zawadzki B. Propedeutyka filozofii w szkole średniej. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 2. 3. str. 207—211.

Kozłowski W. M. Prof. Kurs wstępny filozofii w szkole średniej. — Przegląd pedagogiczny, Warszawa, XLVI (1927). 34. str. 797—799.

Ossowska M. Jak studyować nauki filozoficzne. — (W wydawnictwie p. t. Jak studyować na Wydziale Humanistycznym. Cztery odczyty. Warszawa, Nakł. Kół filozofów, historyków, klasyków i polonistów S. U. W., 1927).

Pastuszka J. W jakim języku wykładać filozofię w seminariach duchownych. — Ateneum kapłańskie, XIV (1928). Tom 21. zes. 2.

Życzyński H. O nauczaniu logiki. — Przegląd pedagogiczny, Warszawa, XLVI (1927). 37. str. 871—872.

Wydania dzieł.

Abramowski E. Pisma. Pierwsze zbiorowe wydanie dzieł treści filozoficznej i społecznej. W opracowaniu i z przedmową K. Krzeczowskiego. Warszawa, nakładem Związku spółdzielni spóżywców Rzeczypospolitej Polskiej. Tom IV. 1928, str. 300.

Abramowski E. Idee społeczne kooperatywnu. Warszawa, Dom książki polskiej, 1928, str. 54. Zł. 1.

Augustyn św. zob. Przekłady na jęz. polski.

Berkeley G. zob. Przekłady na jęz. polski.

Brzozowski St. Myśli i wskazania. Wybrał i ułożył Roman Zrębowicz. Wilno, 1929, str. 102.

Cicero M. T. zob. Przekłady na jęz. polski.

Cieszkowski A. Ojce nasz. Wyd. nowe zupełne. T. I. Wstęp. Z przedmową A. Żółtowskiego. Poznań, Fiszer i Majewski, 1929, str. XVIII. 242.

b

Hoene-Wroński zob. Przekłady na jęz. polski.

Hume zob. Przekłady na jęz. polski.

Lucretius zob. Przekłady na jęz. polski.

Platon zob. Przekłady na jęz. polski.

Rousseau J. J. zob. Przekłady na jęz. polski.

Spinoza B zob. Przekłady na jęz. polski.

Tomasz z Akwinu zob. Przekłady na jęz. polski.

Historia filozofii.

Einhorn D. Zagadnienie przedmiotu historii filozofii jako rzeczywistości swoistej. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 324—325. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Myślicki I. Historia filozofii a filozofia. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 341—342. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Myślicki I. Sprawa początku dziejów filozofii. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 63. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Żółtowski A. O potrzebie i zadaniach historii filozofii w Polsce. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 342—344. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Gąsiorowski Wł. Ks. Historia filozofii. Sandomierz, Księgarnia Chodakowskiej, 1928, str. XVI. 415. Zł. 8'75.

Schayer St. O głównych epokach w rozwoju filozofii staroindyjskiej. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 31—34. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Maliniak Wł. Filozofia przedsokratyczna a renesans prawa natury. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 325—330. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Łukasiewicz J. O logice stoików. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 278—279. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Mystkowski St. Ks. Dr. Idea prawa naturalnego w starożytności i u scholastyków. (Stydium prawno-etyczne). Warszawa, Skł. gł. Księgarnia „Polak-Katolik“, 1928, str. 182. Zł. 4'50.

a

Heinrich Wł. Wiara i rozum w filozofii średniowiecznej. — Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności, XXXIII (1928). 8. str. 8—9.

Michalski K. Ks. Zachodnie prądy filozoficzne w XIV. wieku i stopniowy ich wpływ w środkowej i wschodniej Europie. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 15—21. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Michalski K. Ks. Nowa fizyka a rozmaite kierunki filozoficzne w XIV. w. — Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków, XXXII (1927). 5. str. 4—5.

Michalski K. Ks. Zagadnienie woli w XIV. wieku. — Sprawozdania z czynności i posiedzeń polskiej Akademii Umiejętności, Kraków XXXII (1927). 8. str. 11.

Biesiekierski L. Filozofia mistyki flamandzkiej. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 43—45. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Tatarkiewicz Wł. O niektórych postaciach racjonalizmu XVII. i XVIII. wieku. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 72—76. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Tatarkiewicz Wł. Estetyka asocjacyjna w XVII. wieku. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 189—192. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Mirozuk I. O słowiańskiej filozofii. Próba charakterystyki. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 2. 3. str. 117—135.

Mirozuk I. Filozofia słowiańska. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 34—36. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Górski K. Epizod walki racjonalistów z obskurantami na pocz. XIX. wieku (Węgrzecki i Surowiecki). — Ruch literacki, Warszawa, IV (1929). 6. str. 166—169.

Zieleńczuk A. Czynniki pragmatystyczny w filozofii polskiej. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 344. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Gawecki B. O polskim mesyanizmie. — Myśl narodowa (1927), 22.

Zieleńczuk A. Źródła polskiego pozytywizmu. — Droga, Warszawa, 1928, Nr. 4. str. 364—371.

Zieleńczuk A. Źródła polskiego pozytywizmu filozoficznego. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 38. [Księ-

b

ga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Tatarkiewicz Wł. Zapytanie w sprawie filozofa warszawskiego z 1784 r. — Przegląd filozoficzny, Warszawa XXX (1927). 4. str. 338—340. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

L. B. Dr. Współczesna filozofia polska. — Chwila (Lwów), Nr. 3674 z 16. czerwca 1929. [Z powodu 5. tomu dzieła F. Ueberwega Grundriss der Geschichte der Philosophie].

Gromska D. Drka. Filozofia polska przed forum świata. — Słowo Polskie, Lwów, Nr. 6. z 7. stycznia 1929. [Z powodu 5. tomu dzieła F. Ueberwega Grundriss der Geschichte der Philosophie].

Forst-Battaglia O. Dr. Przewodnik po filozofii współczesnej. — Ilustrowany Kuryer Codzienny, Kraków, z 18. marca 1929. [Z powodu 5. tomu dzieła F. Ueberwega Grundriss der Geschichte der Philosophie].

Parczewski T. Wiadomości o współczesnej filozofii rosyjskiej. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 340—341. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Bierdajew M. O charakterze filozofii rosyjskiej. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 42—43. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Monografie o filozofach.

Lange O. Socjologia i idee społeczne E. Abramowskiego. Kraków, Krakowska Spółka Wydawnicza, 1928, str. 80. Zł. 3.20. (Odb. z Przegl. Współczesnego).

Budkiewicz J. Edward Abramowski. W dziesiątą rocznicę zgonu. — Epoka (Warszawa), 1928, Nr. 170. z 21. czerwca.

Samotyhowa N. Edward Abramowski. — Głos prawdy, 1929, Nr. 283.

Aleksander z Afrodizyas zob. Awerroes.

Krokiewicz A. Arkeziłaoz. — Kwartalnik filozoficzny, Kraków, VI (1928). 2. str. 177—241.

Hessen S. O stosunku fizyki Galileusza do fizykalnego poglądu na świat Arystotelesa. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 101. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Hessen S. Rozwój fizyki Galileusza z punktu widzenia jej stosunku do systemu fizyki Arystotelesa. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 3. str. 250—260.

Wąsik W. Studya nad scholiami do Polityki Arystotelesa. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 2. 3. str. 136—148.

Arystoteles zob. Petrycy.

*

a

Czuj J. Ks. Prof. Dr. Żywot św. Augustyna. Kraków, Nakł. Drukarni Gronusia i Orłowskiego, 1928, str. 330. X. Zł. 6-50.

Czuj J. Ks. Prof. Dr. Sw. Augustyn o Żydach. Kraków, Nakł. Drukarni Gronusia i Orłowskiego, 1928, str. 60.

Augustyn zob. Tomasz.

Michalski K. Ks. Wpływ Awerroesa i Aleksandra z Afrodyzjas w psychologii XIV. w. — Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków, XXXIII (1928). 2. str. 15—16.

Natanson Wł. Prof. Dr. Porządek natury. Odczyty, przemówienia i szkice. Kraków, Krakowska Spółka Wydawnicza, 1928, str. 207. Zł. 8-60. (Zawiera m. i.: Francis Bacon).

Heitzman M. Stanisław Krzysztanowicz i jego polemika z Baconem Werulamskim. — Reformacja w Polsce, V (1928). 19.

Heitzman M. Geneza i rozwój filozofii Franciszka Bacona. — Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności, XXXIII (1928). 9. str. 11—12.

Heitzman M. Geneza i rozwój filozofii Fr. Bacona. — Kwartalnik filozoficzny, Kraków, VI (1928). 4. str. 443—480; VII (1929). 1. str. 1—38

Władyczko St. Ś. p. Włodzimierz Bechteriew. — Polska Gazeta lekarska, Lwów, VII (1928). 18. str. 325—327.

Bychowski Z. Włodzimierz Bechteriew. — Nowiny społeczno-lekarskie, II. (1928). 6.

Hold Bergsonowi. — Wiadomości Literackie, VI (1929). 3.

Romanowski H. Ciało, dusza, wolność woli w filozofii Bergsona. — Ateneum Kapłańskie, XIII (1927). 8.

Woyczyńska W. „Idea“ i „notion“ w filozofii Berkeley' a. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 83—84. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Trzebiński St. Obserwacja, eksperyment i statystyka w logice medycyny Władysława Biegańskiego. — Archiwum historii i filozofii medycyny, Poznań, VI (1927). 2. str. 173—194.

Billkiewicz T. O niemieckim przekładzie „Logiki medycyny“ Biegańskiego. — Archiwum historii i filozofii medycyny, Poznań, IX (1929). 1. str. 30—62.

Smolka Fr. Pojęcie zmiennej u Bolzana i Russella. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 291. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Biesiekierski L. Stanowisko filozoficzno-mistyczne Doktora Serafickiego [Bonaventura] w „Itinerarium mentis in Deum“. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 330—331. [Księga pa-

b

miątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Dickstein - Wieleżyńska J. Pojęcie nieskończoności u Giordana Bruna. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 55—58. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Biesiekierski L. „O drogach ducha“ Cieszkowskiego. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 337—338. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Żółtowski A. Myśl i wyobrażenie w filozofii Cieszkowskiego. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXII (1929). 1. 2. str. 3—9.

Kowalski K. Ks. Dr. Filozofia Augusta hr. Cieszkowskiego w świetle zasad filozofii św. Tomasza z Akwinu. Studium porównawcze. Poznań-Warszawa, Księgarnia św. Wojciecha, 1929, str. 246. Zł. 14.

Dąbrowski E. Dr. Pojęcie Trójcy św. u Augusta Cieszkowskiego. — Przegląd teologiczny, Lwów, VIII (1927). 3. str. 288—306.

Znamirowska J. O nieznanym wierszu Augusta Cieszkowskiego. — Ruch literacki, Warszawa, IV (1929). 2. str. 44—46.

Wierczyński S. Dwa nieznanne listy wielkich Wielkopolan. [Augusta Cieszkowskiego do Ad. H. Kirkora z 1871 i Libelta do tegoż z 1872]. — Kurjer poznański (1928). 504.

Michalski K. Ks. Mistyka i scholastyka u Dantego. — Święty Franciszek z Assyżu. Zbiór odczytów wygłoszonych w roku 1927 staraniem Naukowego Instytutu Katolickiego i Towarzystwa Dante Alighieri w Krakowie. Kraków, Nakł. Krakowskiej Spółki wydawniczej, 1928.

Chmaj L. Zagadnienie „trzech faz“ w rozwoju filozoficznym Kartezjusza [Descartes]. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 2. 3. str. 149—163.

Chmaj L. Zagadnienie filozoficznego rozwoju Kartezjusza [Descartes]. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 45—46. [Księga pamiątkowa Drugiego Polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Chmaj L. Kartezjusz [Descartes] i jego filozofia w świetle ostatnich badań. — Kwartalnik filozoficzny, Kraków, VI (1928). 2. str. 242—271; 3. str. 275—298; 4. str. 419—442.

Chmaj L. Rozwój filozoficzny Kartezjusza [Descartes] do r. 1637. — Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności, XXXIV (1929). 3. str. 13—15.

Hessen S. Tragedja dobra w „Braciach Karamazow“ Dostojewskiego. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928).

a

1. 2. str. 58—60. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Vermont M. Albert Einstein. (W 50-lecie urodzin). 14. III. 1879 — 14. III. 1929. — Wiedza i Życie, Warszawa, IV (1929). 1. str. 268—275.

Krokiewicz A. Nauka Epikura. — Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności, XXXIV (1929). 2. str. 17.

Grabski Wł. J. Karol Fourier (1772—1837). Jego życie i doktryna. Warszawa, Hoesick, 1928, str. XV. 293

Szumowski Wł. Co mieli na myśli Hippokrates i Galen mówiąc, że najlepszym lekarzem jest lekarz-filozof? — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 71. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Galileusz zob. Arystoteles.

Iwazkiewicz J. List ks. Czartoryskiego do Gołuchowskiego. — Ateneum Wileńskie, IV (1927). 13.

Pomarański St. Do genealogii Józefa Gołuchowskiego. — Rocznik Polskiego Towarzystwa heraldycznego we Lwowie, VIII (1926—1927), str. 181—188.

Jachimowski T. Ks. Dr. Sprawa usunięcia Józefa Gołuchowskiego z katedry filozofii w Uniwersytecie wileńskim. — Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności, XXXIII (1928). 3. str. 11—12.

Kot St. Przyczynak do stosunków Hugona Grotiusa z Polakami. — Reformacya w Polsce, V (1928). 17—18.

Sinko T. Z historii studyów nazyzańskich w Polsce [G r z e g o r z z Nazyzanu]. — Nova sacra Polonia. Czasopismo poświęcone badaniu historii kościoła, prawa kanonicznego i literatury teologicznej w Polsce, I (1928).

Zachariewicz J. Zagadki świata Ernesta Haeckla i „Legendy“ A. Niemojewskiego. — Gazeta kościelna, (1928). 17.

Czyżewski D. Hegel a rewolucya francuska. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 51—54. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Szumowski Wł. Znaczenie Hippokratesa w historii indukcji. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 346—347. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Hippokrates zob. Galen.

Łubieński Z. Religia i kościół w systemie filozoficznym Hobbesa. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 4. str. 323—342.

Zieleńczyk A. Hoene-Wroński. W 150. rocznicę urodzin. — Droga, (Warszawa), 1928,

b

Nr. 6. str. 529—545. Nr. 7—8. str. 709—731. (Także w odbitce. Skł. gł. Dom Książki Polskiej w Warszawie. str. 40. Cena 2 zł.).

Jastrzębiec-Kozłowski Cz. Nad grobem Hoene-Wrońskiego. — Wiadomości literackie, Warszawa, V (1928). 39. str. 4.

Chomicz P. Hoene-Wroński jako wojskowy. Warszawa, 1928, str. 18 z portretem Hoene-Wrońskiego. Cena 50 gr. (Odb. z „Polski Zbrojnej“).

M. Józef Hoene-Wroński jako uczeń Szkoły Wydziałowej Poznańskiej 1786. — Kronika miasta Poznania, VII (1929). 1.

Chomicz P. Baldensperger o Hoene-Wrońskim. — Kwartalnik filozoficzny, Kraków, VI (1928). 3. str. 385—390.

Chomicz P. Hoene-Wroński w Polsce i zagranicą. Warszawa, Hoesick, 1929, [1928], str. 70. Zł. 1:80.

Besser St. Hoene-Wroński. Mickiewicz. Piłsudski. Warszawa, Druk. Zakł. graf. wyd. „Oświata“, 1929 [1928], str. 31.

Chomicz P. Hoene-Wrońskiego Prawo stworzenia jako podstawa reformy wiedzy ludzkiej. — Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków, XXXII (1927). 6. str. 18—21.

Chomicz P. Hoene-Wrońskiego prawo stworzenia. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 47—51. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Gołąb J. Wykształcenie człowieka na podstawie dzieł Hoene-Wrońskiego. Chelm, 1926.

Gołąb J. Pedagogia w świetle filozofii Hoene-Wrońskiego. — Szkoła, LVIII. 1.

Kuroczyński J. Przyszłość wiedzy lekarskiej w świetle prawa stworzenia [Hoene-Wroński]. — Archiwum historii i filozofii medycyny, Poznań, IX (1929). 1. str. 97—103.

Bad H. Teorya względności Wenzla Hofmanna. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 355—357. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Mach F. Ks. Prawidło smaku według rozprawy Hume'a p. t. „Standard of taste“. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 171—174. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Blaustein L. Husserlowska nauka o akcie, treści i przedmiocie przedstawienia. — Sprawozdania Towarzystwa naukowego we Lwowie, VIII (1928). 1. str. 8—13.

Blaustein L. Husserlowska nauka o akcie, treści i przedmiocie przedstawienia. Lwów, Nakł. Tow. Naukowego, 1928, str. 95. Zł. 5.

S. p. Józefa Joteyko. — Szkoła powszechna, Warszawa IX (1928). 2. str. 192.

a

Ś. p. Prof. Dr. J. Joteyko. — Nasz Głos, Poznań, 1928, Nr. 5.

† Prof. Dr. Józefa Joteyko. — Szkoła specyalna, IV (1928), 2

Grzywak-Kaczyńska M. Ś. p. Prof. Dr. Józefa Joteyko. — Muzeum, Lwów, XLIII (1928), 2, str. 185—189.

Grzegorzewska M. Po zgonie Prof. Dr. Józefy Joteyko. — Ruch pedagogiczny, Kraków, XV (1928), 5, str. 129—136.

Sch. L. Ś. p. Prof. Dr. Józefa Joteyko. — Przegląd społeczny, Lwów, II (1928), 6, str. 30—31.

Sedlaczek St. Ś. p. Józefa Joteyko. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928), 3, str. 292—293.

Sedlaczek St. Józefa Joteyko. Warszawa, Nakł. Działu Wydawnictw naczelnictwa Związku harc. polskiego, 1928, str. 13. Zł. 0-30.

Żółtowski A. Stanowisko Kanta w dziejach filozofii. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927), 4, str. 332—333. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Steinberg W. Założenia krytyki poznania Kanta. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928), 1, 2, str. 66—68. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Wais K. Stanowisko Kanta wobec dowodów na [sic!] istnienie Boga. — Ateneum kapłańskie, XIV (1928), Tom 22, zes. 4, 5.

Bad H. O kwestyę istnienia „Teorii Kanta — Laplace’a”. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928), 1, 2, str. 41. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Kant zob. Śniadecki Jan, Tomasz.

Sekreta M. Socjologiczne systemy Mickiewicza i Krasińskiego. Zestawienie porównawcze. — Ruch literacki, Lwów, IV (1929), 5, str. 129—133.

Stępa J. Ks. Realistyczne dążności Kùlpego a filozofia św. Tomasza. — Przegląd teologiczny, Lwów, X (1929), 1, str. 118—146.

La Rochefoucauld zob. Pascal.

Żółtowski A. O Leibniza teorii poznania. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928), 1, 2, str. 84—86. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Rymarkiewiczówna M. Pojęcie Boga u Libelta. Poznań, Nakł. Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 1928, str. 78.

Kaczmarek Z. Źródła poglądów estetycznych Karola Libelta. — Ruch literacki, Lwów, IV (1929), 4, str. 105—108.

Grabowski T. Krytyka literacka w Wielkopolsce za dni Libelta i Cybulskiego. — Sprawozdania Towarzystwa naukowego we Lwowie, Lwów, VII (1927), 1, str. 13—15.

b

Łepkowski K. Mickiewicz a Libelt. — Wiadomości literackie, Warszawa, V (1928), 51, str. 1.

Libelt zob. Cieszkowski.

Trzebiński St. Jędrzej Śniadecki a Hermann Lotze. — Archiwum historii i filozofii medycyny, Poznań, VIII (1928), 1, str. 21—32.

Świdarska J. Książę (Il principe) Machiavellego i machiavellizm. Warszawa, Nakł. Drukarni „Rola”, 1927, str. 69.

Szyszkowski B. Machiavell o Polsce. Warszawa, Skł. gł. Gebethner i Wolff, 1928, str. 32. Zł. 1-50.

Wi cher Wł. Ks. Dr. X. Szymon Makowski, teolog-moralista polski z XVII. w. Kielce, Nakł. autora, 1926, str. 247.

Tomsa B. Podstawy filozofii T. G. Masaryka. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928), 1, 2, str. 76—80. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Pelikan F. Filozofia religii T. G. Masaryka. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928), 1, 2, str. 121—122. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Kozłowski W. M. Prof. Filozofia wojny światowej p. Masaryka. — Wiedza i Życie. Warszawa, III (1928), 10, str. 671—678.

Gliksman I. Intuicyonizm Mickiewicza. — Ruch literacki, Warszawa, III (1928), 3, str. 65—72.

Życzyński H. Poezya i filozofia w utworze Mickiewicza: Rozum i wiara. — Ruch literacki, Warszawa, III (1928), 6, str. 161—163.

Mickiewicz zob. Hoene-Wroński, Krański, Libelt.

Wi cher Wł. Ks. Mikołaj z Mościsk. Teolog-moralista i pisarz ascetyczny z początku XVII w. — Przegląd teologiczny, Lwów, IX (1928), 3, str. 209—225.

Szerer M. O duchu Monteskiuszowym. [Montesquieu]. — Ster, 1927, Nr. 5.

Tretiak A. Prof. Tomasz Morus. (Dok.). — Przegląd powszechny, Kraków, CLXXXII (1929), 542, str. 67—84; 543, str. 314—332.

Skiński J. E. Poza wieszczbiarstwem i pedanterią. Poznań, Fiszer i Majewski, 1929, str. VIII, 180. Zł. 6. (Zawiera m. i.: Nietzsche, przegadany i przemilczany).

Besser St. Bohaterowie myśli Nietzsche i Weininger. Warszawa, „Oświata”, 1929 [1928] str. 30.

Mieczysławski W. Pascal i Valéry. Rozmowa z Prof. Fortunatem Strowskim. — Wiadomości literackie, Warszawa, IV (1927), 47, str. 1.

Zeleński-Boy T. Mózg i płeć. (Studia z literatury francuskiej). Serya II. Wydanie nowe pomnożone. Warszawa, Hoesick, 1928, str. 343. Zł. 9. [Zawiera m. i. Pascal:

a

Prowincyałki. — La Rochefoucauld. — Wolter. — Jan Jakób Rousseau].

Grabowski Z. Walter Pater jako krytyk i estetyk doby wiktoriańskiej. — Sprawozdania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół nauk za III i IV kwartał 1928, Nr. 3, str. 49.

Posner St. Leon Petrażycki. — Gazeta sądowa warszawska, Warszawa, 1927, Nr. 7—21.

Wąsik W. Sebastian Petrycy z Pilzna i epoka. (Ze studyów nad dziejami filozofii w Polsce i recepcją Arystotelesa). Zeszyt II. Warszawa, Kasa im. Mianowskiego, 1929, str. 241—460.

Szumowski W. Sprawa Sebastiana Petrycego z Akademią Jagiellońską. — Archiwum historii i filozofii medycyny, Poznań, VI (1927), 2. str. 113—125.

Woczyński B. Rzut oka na rozwój poglądów Platona na duszę. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXII (1929), 1—2. str. 10—16.

Zawirski Z. O twierdzeniu fazy Poincaré'go i jego znaczeniu dla naukowego poglądu na świat. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928), 1. 2. str. 170. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Czechowicz K. Filozofia mowy u Aleksandra Potebni. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928), 1. 2. str. 140—143. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Forst Battaglia O. Zagadka Russa [Rousseau]. W stopięćdziesiątą rocznicę śmierci. — Wiadomości literackie, Warszawa, V (1928), 32. str. 1.

Bohdanowicz St. „Emile“ i nowoczesne poglądy pedagogiczne [Rousseau]. — Wiedza i Życie, Warszawa, III (1928), 7. str. 486—491.

Rudniański St. Dr. J. J. Rousseau jako myśliciel społeczny. — Wiedza i Życie, Warszawa III (1928), 7. str. 492—495.

Elzenberg H. Rousseau jako pisarz. — Wiedza i Życie, Warszawa, III (1928), 7. str. 495—499.

Folkierski Wł. Złuda i prawda powrotu do natury: Jean Jacques Rousseau czy św. Franciszek z Assyżu? — Święty Franciszek z Assyżu. Zbiór odczytów wygłoszonych w r. 1927 staraniem Naukowego Instytutu Katolickiego i Towarzystwa Dante Alighieri w Krakowie, Kraków, Nakł. Krakowskiej spółki wydawniczej, 1928.

Rousseau J. J. zob. Pascal, Voltaire.
Böttcher Ł. O antynomii Russella. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927), 4. str. 291—292. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

b

Lenkowski St. Kultura industrializmu [Bertrand Russell]. — Wiadomości literackie, VI (1929), 3.

Russell zob. Bolzano.

Kumaniecki K. F. De Satyro peripatetico. — Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności, Kraków, XXXII (1927), 9. str. 5.

Ingarden R. Dr. Max Scheler. — Słowo Polskie (Lwów). Nr. 154 z 7. czerwca 1928.

Ingarden R. Max Scheler. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928), 4. str. 343—351. [Także w odbitce].

Rubczyński W. Kilka uwag o gnozeologii Maurycego Schlicka. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXII (1929), 1—2. str. 122—140.

Schopenhauer przeciw pojedynkom. — Wiadomości literackie, Warszawa, V (1928), 50. str. 1.

Mirczuk I. Filozof ukraiński H. Skowroda. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928) 1. 2. str. 60—62. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego, Warszawa, 1927].

Pawlikowski J. G. Na marginesie pism genezyjskich Słowackiego. — Pamiętnik literacki, XXV (1928), 4.

Kozicki W. Słowacki w epoce mistycyzmu. — Słowo Polskie, Lwów, (1928), str. 13—15.

Kawyn St. Jednostka a zbiorowość u Słowackiego. — Słowo Polskie, Lwów, (1928), 111.

Daniec B. Sokrates w świetle starożytności a nowożytnej nauki. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927), 2. 3. str. 223—238; XXXI (1928), 3. str. 299—318.

Orłow M. Sokrates. Geneza szkoły twórczej. — Ruch pedagogiczny. Kraków, XV (1928), 6. str. 161—169.

Myślicki I. Odrodzenie spinozyzmu. Sprawozdanie z obchodu 250-lecia zgonu Spinozy w Hadze. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927), 1. str. 86—94.

Myślicki I. Obchód 250-lecia zgonu Spinozy w Hadze. — Polskie Archiwum psychologii, Warszawa, I (1927), 3. str. 266—268.

Rudniański S. De Spinoza jako jeden z głównych protoplastów materializmu francuskiego w. XVIII-go. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928), 1. 2. str. 64—66. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Domus Spinozana. — Świat, Warszawa, XXIII (1928), 20. str. 16.

Frauenglas E. Odrodzenie metafizyki a podstawy humanistyki (Rzecz o Sprangerze). — Kwartalnik filozoficzny, Kraków, VII (1929), 1. str. 93—116.

Dunajówna M. Pogląd na świat Staszica na tle jego religijności. — Stanisław Sta-

a

szcie 1755—1826. Księga zbiorowa pod redakcją Dra Z. Kukulskiego. Lublin, Skł. gł. w księgarni M. Arct i Ska w Lublinie, 1928.

Kamykowski L. Stanisława Staszica nauka moralna. — Stanisław Staszic 1755—1826. Księga zbiorowa pod redakcją Dra Z. Kukulskiego. Lublin, Skł. gł. w księgarni M. Arct i Ska w Lublinie, 1928.

Hahn W. O fragmentach rękopiśmiennych przekładu „Iliady“, „Rodu ludzkiego“ i „Uwag“ do „Rodu ludzkiego“ St. Staszica. — Stanisław Staszic 1755—1826. Księga zbiorowa pod redakcją Dra Z. Kukulskiego. Lublin, Skł. gł. w księgarni M. Arct i Ska w Lublinie, 1928.

Rubczyński W. Krytyczny personalizm Williama Sterna. — Kwartalnik filozoficzny, Kraków, VI (1928). 2. str. 111—142; 3. str. 298—335; 4. str. 481—505. VII (1929). 1. str. 39—72.

Wize K. F. Fenomenalizm Jana Śniadeckiego i aprioryzm Kanta. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 80—83 [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Dziach L. Jan Śniadecki a Hugo Kolałtaj. — Ziemia Lubelska (1928). Nr. 36.

Chrzanowski I. Konserwatyzm językowy Jana Śniadeckiego. [Seorsum impressum e „Symbolis grammaticis in honorem J. Rozwadowski“. 1927].

Śniadecki Jędrzej zob. Lotze.

Chechelski Józef. Noetyka św. Tomasza wobec zasadniczego problemu „Krytyki czystego rozumu“ [Kant]. — Przegląd Powszechny, 1928, Nr. 537. 538.

Czynek B. Wpływ duszy na ciało w psychologii św. Tomasza z Akwinu a prawo zachowania energii w świecie. — Sprawozdania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół nauk, 1928 Nr. 2 za II. kwartał.

Kowalski K. Ks. Wartość filozofii św. Tomasza i św. Augustyna dla życia umysłowego XX. wieku. — Prąd, styczeń, 1929.

Kowalski K. Ks. Osobistość i filozofia Św. Tomasza z Akwinu ideałami nowoczesnego katolika. — Ateneum kapłańskie, XIV (1928). Tom 22. zes. 3.

Św. Tomasz zob. Cieszkowski, Külpe.

Kleiner J. System Towiańskiego. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 333—335. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Pigoń St. Słowo o stosunkach A. Towiańskiego z Vintrajem, (Z powodu rozprawy J. Ujejskiego). — Pamiętnik literacki, Lwów, XXV (1928). 4. str. 580—586.

Rudniański St. Dr. Wolter [Voltaire]. — Wiedza i Życie, Warszawa, III (1928). 5. str. 306—313.

b

Rudniański St. Dr. Genialny agitator filozofii wojującej. W stopięćdziesiątą rocznicę śmierci Woltera [Voltaire]. — Wiadomości literackie, Warszawa, V (1928). 25. str. 1.

Forst-Battaglia O. Dwie rocznice. Voltaire-Rousseau. — Przegląd współczesny, VII (1928). 80.

Voltaire (Wolter) zob. Pascal.

Drogoszewski A. O ideę mesyaniczną Wronicza. — Ruch literacki, III (1928). 3.

Zachariewicz J. Schiller, Sienkiewicz, Matejko, Wundt i przepowiednie talentów. — Świat, Warszawa, XXXIII (1928). 28. str. 6.

Górzyński St. Włodzimierz Zagórski jako poeta-filozof (w 25-tą rocznicę zgonu). Piotrków, Księgarnia Nauczycielska, 1927, str. 23.

Besser St. Pogląd na świat w „Przedwiosniu“ Żeromskiego. Warszawa, Nakł. Drukarni Udziałowej w Sosnowcu, 1928, str. 44.

Metafizyka.

Złotnicki A. Granice poznawalności a metafizyka. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 298—299. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Petroniewicz B. Podstawowe tezy metafizyki. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 122—126. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Mehlberg H. O strukturze przedmiotu. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 161—162. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Wiegner A. Przedmioty pojęć ogólnych. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 2. 3. str. 211—213.

Frank Sz. Zagadnienie rzeczywistości. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 95—99. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego, Warszawa, 1927].

Dobrzyńska-Rybicka L. Zagadnienie istotności. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 90—92. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Koneczny F. Prof. Prawa przyrody a ducha (dok.). — Przegląd powszechny, Kraków, CLXXV (1927). 523. 524.

Igel S. Z filozofii elementów witalnych. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 102—103. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Lutostawski W. Klasyfikacja poglądów na świat. — Przegląd filozoficzny, Warszawa,

a

XXXI (1928). 1. 2. str. 107—112. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Klimonda J. Badanie materji, obliczenie i konstrukcja. Wstęp. Absolut. Mechanistyczna teoria powstania i budowy wszechświata. Bielsko, 1927.

Kotarbiński T. Analiza materjalizmu (Rekonstrukcja odczytu). — Życie Kulturalne Nr. 8. Dodatek do „Słowa Polskiego“ Nr. 69 z 11 marca 1929.

Vorovka K. Powroty materjalizmu w filozofii. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 8—14. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Zawirski Z. Dr. Wieczne powroty światów. Badania historyczno-krytyczne nad doktryną „Wiecznego powrotu“. Kraków, 1927, str. 104. zł. 3. (Odbitka z „Kwartalnika filozoficznego“).

Heryng Z. Świat jako ruch. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 354—355. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Koźdoń A. Trwałość wszechświata w świetle nowszych poglądów na istotę materji. — Przyroda i Technika, VI (1927). 6.

Stamm E. Transsubiektywna rekonstrukcja rozwoju świata. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 300—302. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Łosskij M. Warunki możliwości ewolucji. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 115—117. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Wallis-Walfisz M. Uwagi o pojęciu ewolucji. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 130—134. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Wiże K. F. Metafizyka ogólnego przekraczania. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 137—139. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Czeżowski T. O stosunku przyczynowym. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 165—167 [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Metallman J. Elementy determinizmu przyczynowego. Kraków, 1928, str. 34. [Odb. z Przeglądu współczesnego, 1928 nr. 70—71].

Gawecki B. O stosunku czasowym przyczyny do skutku. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 168—169.

b

[Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Gawecki B. Stosunek czasowy przyczyny do skutku. — Kwartalnik filozoficzny, Kraków, VI (1928). 3. str. 336—384; 4. str. 401—418. (Także w odbitce, Kraków, 1928, str. 71).

Szumowski Wł. Rozwój medycyny a zagadnienie przyczynowości. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 357—359. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Lutosławski W. O wolności woli. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 267—269. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Trzebiński St. O problemie wolnej woli. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 269—272. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Bierdiajew M. Metafizyczne zagadnienie wolności. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 27—28. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Kielski A. Indeterminizm i determinizm a kwestya odpowiedzialności. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 350—352. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Kotarbiński T. Zasady teorii czynu. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 273—274. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Borowski M. O składnikach i rodzajach czynów. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 275—277. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Greniewski H. Próba precyzacji pewnych pojęć teorii czynu. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 157—159. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Breyer St. Dr. Zagadka człowieka. Kraków, 1929.

Witwicki Wł. Prof. Dr. Rozmowa z pesymistą. Wyd. II. Lwów, 1928, str. 13. zł. 0.50.

Teoria poznania.

Wiegner A. O t. zw. teorii poznania. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 134—136. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

a

Chwistek L. Zastosowanie metody konstruktywnej do teorii poznania. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 296—298. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Mysłicki I. Socjologiczne podstawy teorii poznania. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 118—120. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Ajdukiewicz K. O stosowaniu kryterium prawdy. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 280—283. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Krzesiński A. Ks. Psychiczne warunki poznania prawdy. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 104—105. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Kobyłecki St. Ks. Kryterium poznania rzeczywistości. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 302. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Rubczyński W. Niektóre strony zagadnienia: jaką rzeczywistość poznajemy. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 126—130. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Rubczyński W. Zagadnienie rzeczywistości jako przedmiotu odkryć. — Przegląd powszechny, Kraków, Nr. 532. str. 35—55; Nr. 533. str. 175—206; Nr. 534. str. 319—339.

Bornstein B. Myślenie a widzenie. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 295—296. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Rozwadowski J. M. Prof. Zasadniczy węzeł istnienia a biegunowość poznania. Kraków, 1927, str. 36. [Odbitka z Przeglądu współczesnego, 1927. Nr. 57—59].

Ingarden R. Czy i jak można wykazać obiektywność spostrzeżenia zewnętrznego? — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 301—305. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Bujas R. Podstawy gnoseologiczne naszej wiedzy o cudzych przeżyciach. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 206—209. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Anisfeld E. Wstępne uzasadnienia filozofii wierzącego. Kraków, 1928, str. 67. Zł. 2:80.

b

[Osobne odbicie z „Kwartalnika filozoficznego“].

Piechurski J. Pragmatyzm. — Życie szkolne, Włocławek, VI (1928). 2. 3. str. 85—87; 154—156.

Kwiatkowski Fr. ks. Najnowszy zwrot ku realizmowi. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 299—300. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Elzenberg H. O doniosłości poznawczej myślenia metaforycznego. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 93—94. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Elzenberg H. O funkcji poznawczej wysławiania się obrazowego. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 3. str. 227—249.

Handelsman M. Pewność poznania historycznego. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 99—100. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Logika.

Łukasiewicz J. O znaczeniu i potrzebach logiki matematycznej. — Nauka polska, jej potrzeby, organizacja i rozwój, Warszawa, X (1928). str. 604—620.

Łukasiewicz J. Elementy logiki matematycznej. Warszawa, Nakł. Komisji wydawniczej Koła matematyczno-fizycznego Słuchaczy Uniwersytetu warszawskiego, 1929, str. VIII. 200. Zł. 8:25. [Skrypt litografowany].

Ajdukiewicz K. Prof. Dr. Główne zasady metodologii nauk i logiki formalnej. Warszawa, Nakł. Komisji wydawniczej Koła matematyczno-fizycznego Słuchaczy Uniwersytetu warszawskiego, 1928, str. 304. [Skrypt litografowany].

Böttcher Ł. O zasadzie sprzeczności. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 284. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Kaczorowski St. O zwrotnych stosunkach przechodnich. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 284—286. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Żyliński E. O przedstawialności funkcji prawdziwościowych jednych przez drugie. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 290. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

a

b

Chwistek L. Zasady czystej teorii typów. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 286—288. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1928].

Ajdukiewicz K. W sprawie klasyfikacji rozumowań. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 148—152. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Hosiassonówna J. Definicje rozumowania indukcyjnego. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 4. str. 352—367.

Porzeziński W. Z metodologii badań semantycznych. — Prace polonistyczne, T. XII, ofiarowane J. Łosiowi dla uczczenia dwudziestopięcioletnia jego działalności naukowej na Uniwersytecie Jagiellońskim 1902—1927. Warszawa, Arct, 1927.

Kuryłowicz J. Podstawy psychologiczne semantyki. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 319—322. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1928].

Ossowska M. O pojęciu wyrażania. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 145—147. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Karcewski S. Charakter różnicujący znaków mowy. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 143—145. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Twardowski K. Z logiki przymiotników. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 292—294. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1928].

Erdmann E. Urzeczywistnienie „characteristica universalis“ Leibniza. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 152—157. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Sztejnberg D. Zagadnienie wyjaśniania zjawisk i praw przyrodniczych w nowszej literaturze metodologicznej. — Kwartalnik filozoficzny, Kraków, VII (1929) 1. str. 73—92.

Maurizio A. Co zawdzięczamy w nauce ludom pierwotnym. Przyczynek do socjologii nauki. — Nauka polska, jej potrzeby, organizacja i rozwój. Warszawa, IX (1928). str. 260—281.

Zawirski Z. O stosunku logiki do matematyki. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 163. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Leśniewski St. O podstawach matematyki. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 2. 3. str. 164—206; XXXI (1928). 3. str. 261—291; XXXII (1929). 1—2. str. 60—101.

Petroniewicz B. Przestrzeń nieeuklidesowa. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 21—22. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Zyliński E. Z zagadnień matematyki. II. — Kosmos, Lwów, LIII (1928). 1. str. 42—53.

Łomnicki A. Z zagadnień matematyki IV. Rachunek prawdopodobieństwa i jego zastosowanie. — Kosmos, LIII (1928). Serya B zesz. 3. str. 325—339.

Łomnicki A. Zagadnienia statystyki matematycznej. Cz. I. Statystyka jednej zmiennej. — Kosmos, LIII (1928). Serya B zesz. 4.

Sierpiński W. Zarys teorii mnogości. Cz. I. Liczby pozaskończone. Wyd. III. przejrzone i uzupełnione. Warszawa, Wyd. Kasy im. Mianowskiego, 1928, str. VIII. 267.

Psychologia.

Psychologia wogóle i zagadnienia ogólne.

Igel S. O przedmiocie psychologii. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 315—317. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1928].

Błachowski St. Kilka uwag o stanie i potrzebach psychologii. — Nauka polska, jej potrzeby, organizacja i rozwój, Warszawa, X (1928). str. 464—473.

Kreutz M. Próba zdefiniowania kilku podstawowych pojęć psychologii. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 317—319. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1928].

Kodisowa J. Dualizm w psychologii. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 210—211. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

L. B. Współczesne kierunki psychologii. — Życie szkolne, Włocławek, VII (1929). 1. 2. str. 10—14; 59—64.

Skalski St. Kongres psychologii indywidualnej w Wiedniu. — Ruch pedagogiczny, Kraków XIV (1927). 10. str. 319—322.

Witwicki Wł. Zarys psychologii. Podręcznik dla uczniów szkół średnich i seminarjów nauczycielskich. Z 49 ilustracjami w tekście. Lwów - Warszawa, Książnica-Atlas, 1928, str. 192. Zł. 5.40.

a

Medyński W. Z zagadnień psychologii lekarskiej. — *Warszawskie Czasopismo lekarskie*, Warszawa, IV (1927). 12. 13. 14.

Kirchner J. Szkoła a psychologia eksperymentalna. — *Słowo Polskie*, Lwów, XXXII. (1928). Nr. 54.

Budowa i funkcje systemu nerwowego.

Miller St. i Konowski J. Działalność kory mózgowej w świetle teorii Pawłowa. — *Warszawskie Czasopismo lekarskie*, V (1928). 22—26.

Januszewski W. Wpływ gruczołów endokrynnych na system nerwowy. — *Nowiny psychiatryczne*, V (1928) Kwart. I—II.

Wierzbicki A. Odruchy względne. — *Nowiny psychiatryczne*, IV (1927). Kwart. III.

Czucia i spostrzeżenia.

Minkiewicz R. Możliwość autochromatyczne oka ludzkiego. Wnętrzoczne widzenie barwne bezbódcowe oraz po bodźcach bezświetlnych lub bodaj bezbarwnych. Cz. I. U progu dostrzegalności. Warszawa, 1927, str. 64. [Prace Instytutu im. Nenckiego t. IV. zes. 3 nr. 61].

Jarecki Wł. i Karbowski Br. Zmysł wibracyjny a rozwój słuchu u głuchych. — *Lekarz wojskowy*, X (1929). 6.

Konopacki L. Postrzeganie istot żyjących. — *Przegląd filozoficzny*, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 211—214. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Uczucia.

Korczak J. Uczucie. — *Szkoła specjalna*, Warszawa, IV (1928). 3. 4.

Zdziechowski M. O okrucieństwie. Kraków, Krakowska Spółka Wydawnicza, 1928, str. 60. Zł. 2-20. [Odb. z *Przegl. Współczesnego* Nr. 74—76].

Czerwiński St. Przystępstwo a zazdrość. — *Nowiny społeczno-lekarskie*, III (1929). 6.

Simanski P. Zwalczanie paniki. II. — *Bellona*, XXXI (1928). 3.

Wola, instynkt, ruchy, wprawa, znużenie.

Dybowski M. Ks. Dr. O typach woli. Badania eksperymentalne. Lwów-Warszawa, Książnica-Atlas, 1928, str. VI. 167 i 3 tabl. Zł. 9-60. (Prace psychologiczne pod redakcją Drki J. Joteyko, Nr. 6).

Bortkiewiczówna J. Zastosowanie punktowania jako metody badania zmęczenia. Wilno, Tow. wyd. „Pogoń”, 1928, str. 32.

Uwaga, pamięć, myślenie.

Igel S. O przedmiotach zastępczych. Rzecz z pogranicza psychologii i teorii poznania. — *Przegląd filozoficzny*, Warszawa, XXXII (1929). 1—2. str. 102—121. (Dok. nast.).

b

Baley St. Psychologia sensu. — *Przegląd filozoficzny*, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 199—200 [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Chojnacki P. Ks. Dr. Pojęcia i wyobrażenia w świetle psychologii i epistemologii. Kielce, 1928, Skł. gł. Warszawa, Gebethner i Wolff, str. 80. III. zł. 4.

Twardowski K. Przykład wpływu wyobrażeń słuchowych na wzrokowe. — *Przegląd filozoficzny*, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 306—310. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Kłęsk A. Dr. Uczenie się na pamięć. — *Przyjaciel szkoły*, Poznań, VII (1928). 1. str. 13—15.

Nelken J. Niepamięć wsteczna po postrzale głowy. — *Rocznik psychiatryczny*, 1928, zes. 7.

Markuszewicz R. Szczególny objaw w organicznych zaburzeniach pamięci. — *Warszawskie Czasopismo lekarskie*, 1928, Nr. 21. 22—23.

Gugulski K. Myślenie a język. — *Przyjaciel szkoły*, Poznań, VIII (1929). 8. str. 296—303; 10. str. 381—385.

Błachowski St. Zagadnienie twórczości naukowej. — *Nauka polska, jej potrzeby, organizacja i rozwój*, Warszawa, IX (1928). str. 1—68. (Także w *odbitce*, Warszawa, 1928, str. 67).

W sprawie badania genezy i rozwoju twórczości naukowej. Materiały autobiograficzne: I. A. B. D. Mój życiorys naukowy; II. X. Y. Życiorys II-gi. III. Wspomnienie o drogach do pracy naukowej. — *Nauka polska, jej potrzeby, organizacja i rozwój*, Warszawa, IX (1928). I. str. 68—216; II. 217—245; III. str. 246—259.

Łapszyn J. Intuicja w twórczości naukowej, technicznej i filozoficznej. — *Przegląd filozoficzny*, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 112—114. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Szymoński Z. Dr. Z filozofii, psychologii, i psychopatologii twórczości (próba syntezy). — *Polska Gazeta lekarska*, Lwów, VIII (1929). 21. str. 396—399.

Szymoński Z. Dr. Z psychologii twórczości i natchnień. — *Nowiny psychiatryczne*, VI (1929). 1—2.

Kolbuszewski S. Co to jest natchnienie? — *Kuryer Poznański*, Poznań, Nr. 350.

Spółeczne funkcje jednostki.

Jacynówna M. Z badań nad mową. — *Dziecko i matka*, IV (1929). 11. 12.

a

Doroszewski W. O rolę pierwiastka indywidualnego w języku. — Język polski, XIII (1928). 2.

Gaertner H. Z teorii i praktyki językowo-stylistycznej. — Język polski, Kraków, XI. 5. str. 148—157.

Sober St. „Trzy piękne córki było nas u matki“ czyli formy podmiotu i orzeczenia w zdaniach z podmiotem logicznym, określonym przydawką liczebnikową. — Język polski, Kraków XIII (1928). 4. str. 97—106.

Grzegorzewska M. Struktura psychiczna czytania wzrokowego i dotykowego. Warszawa, 1927. Nakł. Sekcji szk. spec. Zw. polsk. naucz. szk. powsz., str. 35. (Odbitka z kwartalnika „Polskie Archiwum psychologii“, I. 1. 2. Bibl. Pedagogiki leczniczej Nr. 4).

Benni T. Prof. Dr. Czytanie z ust dla ogłuchłych w wieku późniejszym w świetle psychologii i fizjologii mowy. Warszawa, Nakł. Sekcji szk. spec. Zw. polsk. naucz. szk. powsz., 1927, str. 28, Zł. 1.— (Odbitka z kwartalnika „Szkoła specjalna“, I. 2. 3.— Bibl. Pedagogiki leczniczej Nr. 7).

Nelken J. Zarys psychologii zeznań. — Gazeta administracji i policji państwowej, Warszawa, 1927, Nr. 1—3.

Biegeleisen B. O stosunku psychotechniki do psychologii. — Psychotechnika, Warszawa, I (1927). 2. str. 7—34.

Studencki S. M. Psychotechnika a psychologia ogólna. — Polskie Archiwum psychologii, Warszawa, I (1927). 3. str. 257—265.

Witwicki Wł. Sprawozdanie z V-go kongresu psychotechnicznego w Utrechcie w r. 1928. — Psychotechnika, Warszawa, II (1928). 8. str. 30—40.

Baley St. Z V-go Międzynarodowego Zjazdu psychotechnicznego w Utrechcie. — Szkoła powszechna, IX (1928). 4.

Fejgin - Gartensteygowa L. Psychotechnika, jej cele i metody. — Przegląd społeczny, Lwów, II (1928). 7. str. 6—14.

Wojciechowski J. Stan psychotechniki w Niemczech i w Rosji. — Psychotechnika, Warszawa, III (1929). 1. str. 18—24.

Wojciechowski J. Polskie Towarzystwo psychotechniczne. (Szkic historyczno-sprawozdawczy). — Psychotechnika, Warszawa, I (1927). 1. str. 40—44.

Macewicz P. Zarys powstania i działalności pierwszej Pracowni psychotechnicznej w Polsce. — Psychotechnika, Warszawa, I (1927). 1. str. 45—49.

Macewicz P. Zadania i cele pierwszej pracowni psychotechnicznej w Polsce. — Psychotechnika, Warszawa, I. (1927). 2. str. 44—46.

b

Wojciechowski J. inż. Pierwsza Polska Pracownia psychotechniczna kolejowa. — Psychotechnika, Warszawa, II (1928). 6. str. 1—37.

Huszcza A. Otwarcie pracowni fizjologicznej i psychotechnicznej. Centrum badań lotniczo-lekarskich. — Lekarz wojskowy, XI (1928). 5.

Macewicz P. Nowe aparaty psychotechniczne. — Psychotechnika, Warszawa II (1928). 1. str. 38—44.

Suchorzewski H. Wprawa a badania psychotechniczne. — Psychotechnika, Warszawa, I (1927). 2. str. 3—6.

Studencki S. M. O potrzebie ujednostajnienia metod badań psychotechnicznych i sposobów wartościowania w Polsce. — Psychotechnika, I (1927). 2. str. 35—43.

Blassberg M. Dr. Psychotechnika w tramwajnictwie. Warszawa, 1928, str. 22. [Odbitka z „Przeglądu elektrotechnicznego“ (1928) zesz. 10].

Studencki S. M. Praca psychotechniczna w szkolnictwie zawodowym. — Psychotechnika, Warszawa, II (1928). 8. str. 1—19.

Młodzież szkół zawodowych w świetle badań psychotechnicznych. Warszawa, Nakł. Towarzystwa Patronatu nad polską młodzieżą rzemieślniczą i przemysłową, 1929, str. 170.

Zestawienie braków fizycznych i stanów patologicznych w zakresie zawodownawstwa w opracowaniu Komisji pod przewodnictwem Prof. K. Stolyhwy, przy udziale Dr. J. Cygielstreicha, Inż. W. Hauszylda, Dr. S. Kopyńskiego, P. Macewicza oraz Dr. S. Makowskiego Warszawa, Nakł. Muzeum przemysłu i rolnictwa w Warszawie, 1929, str. 68. (Prace Instytutu psychotechnicznego, 2).

Macewicz P. O klasyfikacji zawodów. — Psychotechnika, Warszawa, I (1927). 4. str. 1—12.

St. I. Badanie zawodowych zdolności. — Świat, Warszawa, XXIII (1928). 35. str. 17

Vogelówna D. Drka. Dobór zawodu. — Przegląd społeczny, Lwów, II (1928). 4. str. 12—17.

Joteyko J. Wybór zawodu jako problemat psychotechniki. — Rocznik pedagogiczny, I II (1928).

Joteyko J. Wybór zawodu jako problemat psychotechniki, Warszawa, 1928, str. 28—64. [Odb. z „Nowych Torów“].

Szererowa A. Poradnictwo zawodowe. — Praca i opieka społeczna, VIII (1928). 1.

Błachowski St. Poradnictwo zawodowe i selekcja na pierwszym nauczycielskim kursie psychotechniki szkolnej w Poznaniu. — Szkoła i Wiedza, Lwów 1928, zesz. 8.

Blassberg M. Dr. Psychotechnika i poradnictwo zawodowe a medycyna. — Polska Ga,

a

zeta lekarska, Lwów, VIII (1929). 1. str. 8—10

Kązkowska J. Rola instynktu w wyborze zawodu. — Psychotechnika, Warszawa, III (1929). 1. str. 1—17.

Poradnia zawodowa Patronatu nad Młodzieżą rękodzielniczą we Lwowie. Lwów. Poradnia zawodowa Patronatu nad młodzieżą rękodzielniczą, 1928, str. 31.

Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Patronat nad polską młodzieżą rzemieślniczą i przemysłową za rok kalendarzowy 1928. Warszawa, Nakł. Tow. Patronatu nad polską młodzieżą rzemieślniczą i przemysłową, [1929], str. 16.

Szybalska Z. Dr. Uwagi o poradniach w wyborze zawodu. — Ruch pedagogiczny, Kraków, XV (1923). 1. str. 22—25.

Biegefelten B. Dr. Poradnictwo zawodowe a szkoła. Kraków, Nakł. Miejsk. Muzeum przem., 1928, str. 45.

Medyński Wł. Naukowa organizacja pracy a psychotechnika. — Higiena pracy, 1929, Nr. 1.

Adamiecki K. Krótki zarys historii rozwoju naukowej organizacji w Polsce na tle jej rozwoju w innych krajach. — Przegląd Organizacji, Warszawa, IV (1929). 5. str. 151—162.

Zaleski St. Prof. Dr. Istota i rozwój naukowej organizacji pracy. Poznań, 1928, str. 201—235. [Odbitka z Ruchu pr., ekon. i socjol.]

Biedrzycki St. Prof. Filozofia organizacji naukowej w zastosowaniu do gospodarstwa domowego. — Organizacja gospodarstwa domowego, Warszawa, I (1927). 4. str. 41—42; 6. str. 65—68; 7. str. 77—78.

Macewicz P. Z badań pracy fizycznej. — Psychotechnika, Warszawa, III (1929). 2. str. 24—54.

Tillinger T. inż. Podstawy psychologiczne wydajności pracy. Według zasad psychologii zbiorowej Gustawa le Bon. Warszawa, Druk. Wł. Łazarskiego, 1927, str. 93. (Wydawnictwo „Ligi pracy“).

Świętochowski A. Naukowa organizacja pracy urzędniczej. — Świat, XXIII (1928). 13. str. 1—2.

Grabski W. Znaczenie czynników psychicznych w produkcji rolnej. Warszawa, Nakł. autora, 1927, str. 22.

Osobliwe stany świadomości.

Władyczko St. W sprawie snu i marzeń sennych. — Lekarz wojskowy, XI (1928). 3. 4.

Dembowska W. S. O śnie. — Wiedza i Życie, Warszawa, III (1928). 4. str. 235—245.

Szmurło P. Sen, jego symbolika i nadświadomość. Warszawa, Nakł. wydawnictwa „Świt“, [1929], str. 47.

b

Dryjski A. Dr. Sen i marzenie senne. — Szkoła powszechna, Warszawa, VIII (1927). 4. str. 322—353.

St. I. Rozdwojenie osobowości. — Świat, Warszawa, XXIII (1928). 52. str. 10

Bychowski G. Dr. Psychoanaliza. Lwów-Warszawa, „Ateneum“, 1927, str. 180.

Higier St. Ogólne podstawy freudyizmu w świetle krytyki. — Nowiny psychiatryczne, VI (1929). 1—2.

Bornsztajn M. Życie płciowe kobiety w świetle psychoanalizy. — Warszawskie Czasopismo lekarskie, VI (1929). 17. 18.

Gottliebowa H. Dr. Psychoanaliza i psychoterapia w ginekologii. — Polska Gazeta lekarska, Lwów, VIII (1929). 6. str. 104—107.

Górska M. Psychologia indywidualna. — Wiedza i Życie, Warszawa, IV (1929). 1. str. 52—59.

Rondthaler A. Metoda psychologii indywidualnej. — Zagadnienia rasy, X (1928). 1.

Pragłowski Radwan K. Dr. Autosugestia. Warszawa, Nakł. autora, Skł. gł. Dom Książki Polskiej, 1928, str. 151.

Błachowski St. i Borowiecki St. Z psychologii i psychopatologii epidemij psychicznych. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 204—205. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Błachowski St. i Borowiecki St. Epidemia psychiczna w Słupi pod Środą. — Rocznik psychiatryczny, 1928, zes. 7. (Także w odb. Warszawa, 1928, str. 19, zł. 2).

Dobrzyńska-Rybińska L. Kilka uwag o piśmie automatycznym. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 322—323. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Piotrowski A. Dr. Wpływ wysokoku na umysł i wolę oraz na życie moralne człowieka. Dodatek: Wskazówki dla rodzin alkoholików. Poznań, Nakł. Polskiej Ligi przeciwalkoholowej w Poznaniu, 1929, str. 12.

Chodźko W. Działanie alkoholu na psychikę ludzką. — Trzeźwość (1927). 7. 8.

Gantkowski P. Alkoholizm a charakter. — Trzeźwość (1928). 2.

Psychopatologia.

Radziwiłłowicz R. Drogi i bezdroża psychiatrii współczesnej. — Nowiny psychiatryczne, IV (1927). 1. 2.

Radziwiłłowicz R. Cechy psychiatrii jako nauki biologicznej. — Rocznik psychiatryczny, 1928, zes. 7.

a

Praeger N. Dr. Obecne kierunki w psychiatrii. — Polska Gazeta lekarska, Lwów, VIII (1929). 2. str. 24—27.

Becker R. Choroby umysłowe u żydów. — Rocznik psychiatryczny, 1928, zesz. 7.

Praeger N. Dr. O związkach między zjawiskami psychopatologicznymi a kulturalnymi. — Polska Gazeta lekarska, Lwów, VIII (1929). 24. str. 452—455; 25. str. 469—472.

Praeger N. Dr. Problem kulturalnej twórczości epileptyków. — Rocznik psychiatryczny, 1929, zesz. 10.

Berezowski Fr. Kilka słów o osobowości psychopatologicznej jako ważnym czynnikiem przy rozpoznawaniu chorób psychicznych. — Polska Gazeta lekarska, Lwów VI (1927). 27. str. 505—506.

Minkowski E. Zaburzenia dynamizmu psychicznego i ich interpretacja psychologiczna. — Nowiny psychiatryczne, IV (1927). 1. 2.

Becker R. Praca jako środek leczniczy w chorobach psychicznych. — Warszawskie Czasopismo lekarskie, 1928, Nr. 37.

Bornsztajn M. Psychoza maniako-depresyjna w świetle psychoanalizy. — Rocznik psychiatryczny, 1928, zesz. 7.

Handelsman I. Znaczenie badania uwagi w schizofrenii. — Warszawskie Czasopismo lekarskie, V (1928). 3.

Brzeziński E. O nowszych poglądach Bleulera na schizofrenię. — Nowiny psychiatryczne, IV (1927). Kwart. III.

Bychowski G. W sprawie psychoterapii osobników mało inteligentnych. — Warszawskie Czasopismo lekarskie, 1928, Nr. 24.

Bychowski G. Współczesny stan nauki o defektach moralnych. — Kwartalnik kliniczny szpitala starozakonnych w Warszawie, VII (1928). 4.

Bielawski O. O zbrodni i zbrodniarzu. — Nowiny psychiatryczne, IV (1927). 4.

Psychologia jednostek i typów, psychologia społeczna.

Ćwirko-Godycki J. Pojęcie typu jako obszaru przestrzeni wielowymiarowej. — Przegląd antropologiczny, Poznań, III (1928). 3. 4. str. 127—134.

Matecki W. Zagadnienie konstytucji psychofizycznej. — Warszawskie Czasopismo lekarskie, V (1928). 29. 30. 31.

Stanowski Z. O potrzebie rewizji zagadnienia kretschmerowskiego przez badanie terytoriów rasowo różnych. — Zagadnienia rasy, XI (1929). 5.

Sochański H. Dr. Somatyczne typy ludzkie w pojęciu lekarza-internisty. Część pierwsza. — Polska Gazeta lekarska, VI (1927). 47. str. 953—958; 49. str. 985—989.

b

Nelken J. Przestępstwa w świetle badań nad budową ciała i usposobieniem. — Czasopismo sądowo-lekarskie, I (1928). 2.

Jankowska H. Przyczynę doświadczalną do nauki o eidetyzmie i jego związku z konstytucją fizyczną. — Rocznik psychiatryczny, 1929, zesz. 10.

Szulczyński Z. O procesach uczenia się eidetyków. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 218. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Błachowski St. Skłonności arytmomaniczne u osób normalnych. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 201—203. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Grzegorzewska M. Struktura wyobrażeń surogatowych u niewidomych. Warszawa, Nakł. Sekcji szk. spec. Zw. polsk. naucz. szk. powsz., 1927, str. 16. (Odbitka z kwartalnika „Polskie Archiwum psychologii“ I. 4. — Biblioteka Pedagogiki leczniczej Nr. 6).

Grzegorzewska M. Głuchociemni. Warszawa. — Nakł. Sekcji szk. spec. Zw. polsk. naucz. szk. powsz., 1928, str. 43. (Odbitka z kwartalnika „Szkoła specjalna“ IV. 1. 3. 4. — Biblioteka Pedagogiki leczniczej Nr. 11).

Pomirowski L. Teatr i psychologia. — Życie teatru, Warszawa, IV (1926). 35. str. 257—258.

Mirski J. Ankieta w sprawie psychologii aktora polskiego. — Życie teatru, V (1927). 8. str. 58—60.

Zaremba S. K. Nerwy i taternictwo. — Taternik, XIII (1929). 2. str. 30—34.

Tomanek Z. Dr. Uwagi na temat psychiki chorych na gruźlicę płuc. — Polska Gazeta lekarska, Lwów, VIII (1929), 10. str. 179—183.

Grzywo-Dąbrowski M. Dr. Psychologia prostytutki. Prostitutki w literaturze pięknej, w świetle badań naukowych i obserwacji szpitalnej. Warszawa, Nakł. Polskiego lekarskiego Tow. wydawniczego, 1928, str. 75.

Hertz A. Grupy społeczne. — Wiedza i Życie, Warszawa, IV (1929). 3. str. 152—169.

Rowid H. Psychologia klasy jako grupy społecznej. — Ruch pedagogiczny, Kraków, XV (1928). 8. str. 231—243.

Miller J. N. Jednostka i zbiorowość. — Skamander, Warszawa, (1927). 50.

Gałęzowska I. Czy istnieją wyobrażenia zbiorowe? — Przegląd powszechny, Kraków, CLXXIX (1928). 535. str. 31—57.

Kończakowski St. O psycho-socjologii mafii i jej skutkach. — Droga, Warszawa (1927) 6. 7. str. 72—79.

a

Studencki S. M. Studium porównawcze nad uzdolnieniami młodzieży polskiej i innych narodowości. — Psychotechnika, Warszawa, I (1927). 4. str. 24—34.

Rozwój psychiczny człowieka.

Szwarcz. Czy eksperymenty Kreutza wykazały bezwartościowość testów? — Nasz Głos, Poznań (1928). Nr. 5.

Kaczyńska M. O wartości badań testowych na terenie szkoły. — Psychotechnika, Warszawa, III (1929). 1. str. 25—32.

Studencki S. M. O wartościowaniu. — Psychotechnika, Warszawa, I (1927). 1. str. 13—39.

Belegeisen B. Metody wartościowania wyników testów. — Psychotechnika, Warszawa, III (1929). 2. str. 1—27.

Wojciechowski J. Krzywe wartościowania wyników testów. — Psychotechnika, Warszawa, I (1927). 1. str. 3—12.

Felhorska F. O percentywowaniu. — Psychotechnika, Warszawa, III (1929). 2. str. 28—33.

Felhorska F. O zmienności międzypersonalnej. — Psychotechnika, Warszawa, I (1927). 4. str. 13—23.

Pawłowski F. i Warczak A. Testy Binet'a-Simon'a w układzie Uniwersytetu stanfordzkiego. Wskazówki metodyczno-techniczne, opracowane w pracowni pedagogicznej Państw. Seminarium nauczycielskiego w Tucholi, Pomorze. Tuchola, Druk. J. Lewandowskiego, 1928, str. 95.

Grzegorzewska M. Iloraz inteligencji Bineta i jego znaczenie diagnostyczne. Warszawa, Książnica-Atlas.

Milawska B. Metoda przyczyn i skutków Dawida jako test do badania inteligencji. — Psychotechnika, Warszawa, I (1927). 4. str. 35—46.

Milawska B. Metoda przyczyn i skutków Dawida jako test badania inteligencji. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 217. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Sikorska Z. Dr. i Lipszycowa Z. Dr. Analiza psychologiczna testu analogii. — Polskie Archiwum psychologii, Warszawa, II (1927). 1. str. 17—45.

Malinowski E. Dziedziczność i zmienność. Zarys genetyki. Lwów, Jakubowski, 1927, str. VIII. 252.

Brunowa M. Dr. Dziedziczenie konstytucji psychicznej i psychoz konstytucjonalnych. Warszawa, Nakł. Uniwersytetu, Skł. gł. Książnica-Atlas, 1927, str. 47. Zł. 4.

Śmiarowska J. Dziedzictwo talentu. — Dziecko i matka, IV (1929). 6.

Szuman St. Zwierzę. Dziecko. Człowiek. Kraków, Druk. „Szkołnicy“, 1928, str. 15. Zł. 2. [Odb. z „Ruchu pedagogicznego“].

b

Kozikowski E. Różnica między dzieckiem a dojrzałym. Krytyka szkoły i wychowania. Wilno, Druk. „Lux“, 1928, str. 66.

Dąbrowski P. Z. Nauka o dziecku. Podręcznik do użytku seminarium nauczycielskich i nauczycieli szkół powszechnych. Z 45 rys. w tekście. Wyd. II., poprawione i uzupełnione. Lwów-Warszawa, Książnica-Atlas, 1928, str. VIII 200. Zł. 5.40.

Kon I. Z psychologii dziecięcej. — Opieka nad dzieckiem, V (1927). 3.

Kruszewska F. Udaremniony zamach. (Kartka z psychologii dziecięcej). — Matki między sobą. — Wychowanie estetyczne. — Dziecko i matka, III (1928). 19.

Rowid H. Monografie dzieci w świetle psychologii strukturalnej. — Ruch pedagogiczny, Kraków, XVI (1929). 1. str. 1—7; 2. str. 36—40.

Sierakowski W. Karta indywidualności dziecka. Tarnobrzeg, Nakł. autora, 1928. Zł. 0.80.

Czeska-Maczyńska M. Pierwsze przejawy ducha i ich pielęgnowanie. — Dziecko i matka, II (1927). 14.

Pisarczykówna J. Psychologiczne badanie niemowląt. — Dziecko i matka, IV (1929). 5.

Bogdanowicz J. Psychika niemowlęcia. — Zagadnienia rasy, IV (1928). 1.

Skorzewska T. Wpływ czynników psychicznych na ustrój nerwowy dziecka. — Organizacja gospodarstwa domowego, Warszawa, I (1927). 7. str. 84—85.

Zawirska J. Zaczątki i rozwój psychologii wczesnego dzieciństwa. — Dziecko i matka, IV (1929). 9.

Szuman St. Dwa spostrzeżenia z dziedziny psychomotorycznego rozwoju dziecka. — Przegląd filozoficzny, Warszawa XXXI (1928). 1. 2. str. 219—220. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Szuman St. Obserwacje dotyczące tak zwanego synkretycznego spostrzegania u dziecka. — Polskie Archiwum psychologii, Warszawa, II (1927). 1. str. 1—16.

Szuman St. Badania nad rozwojem apercepcji i reprodukcji prostych kształtów u dzieci. Poznań, Poznańskie Tow. Przyjaciół nauk, 1927, str. 95.

Krzemieńska-Wolicowa. O rozwoju pojęć oderwanych. — Dziecko i matka, III (1928). 6.

Witwicki T. Początki rysunków u dzieci. — Dziecko i matka, IV (1929). 4. str. 2—4.

Szuman St. Wpływ bajki na psychikę dziecka. — Szkoła powszechna, Warszawa, IX (1928). 1. str. 30—46; 2. str. 113—130.

Mulczyński K. Wpływ życia wiejskiego i wielkomiejskiego na kształtującą się psy-

a

chikę dziecka. — Przyjaciel szkoły, Poznań, VIII (1929). 8. str. 289—296.

Grzywak-Kaczyńska M. Przyczynki do psychologii porównawczej dziecka miejskiego i wiejskiego. — Oświata i wychowanie, Warszawa, I (1929) 1. str. 39—47; 2. str. 129—140.

Friedlaender M. Dr. Zmiany duchowe u młodzieży w wiotku przełomowym. Lwów. Druk. Jaegera, 1929. str. 20. (Odb. z Przeglądu społecznego, III).

Vogelówna D. Drka. Zagadnienie indywidualności i możliwości indywidualizowania w okresie dojrzewania. — Przegląd społeczny, Lwów, II (1928), 7. str. 9—20.

Szman St. Psychika chorego dziecka. — Dziecko i matka, III (1928), 11

Sterling Wł. Dr. Dziecko historyczne. Warszawa, Nakł. Sekcji szk. spec. Zw. polsk. naucz. szk. powsz., 1928, str. 22. (Odbitka z kwartalnika „Szkoła specjalna“ IV. 3—4. — Bibl. Pedagogiki leczniczej Nr. 10).

Sterling Wł. Dr. Dziecko psychopatyczne. Warszawa, Nakł. Sekcji szk. spec. Zw. polsk. naucz. szk. powsz., 1928, str. 15. (Odbitka z kwartalnika „Szkoła specjalna“, IV. 3. 4. — Bibl. Pedagogiki leczniczej, Nr. 9).

Uklejska M. O uczuciach społecznych dzieci. — Wychowanie przedszkolne, IV (1928), 5.

Strasburger M. Rozwój uczuciowy młodocianej pracownicy. — Polskie Archiwum psychologii, Warszawa, I (1927). 3. str. 235—246.

Czarnecka St. Psychologiczne właściwości dziecka, wstępującego do szkoły. — Przyjaciel szkoły, Poznań, VI (1927). 20. str. 856—861.

Moniewski T. O naszej młodzieży szkolnej pod względem fizycznym i umysłowym. — Przegląd pedagogiczny, Warszawa, XLVII (1928). 20. str. 483—484.

Bykowski L. Przyczynki do charakterystyki psychicznej naszej młodzieży szkolnej. — Przegląd filozoficzny, Warszawa XXX (1927). 4. str. 311. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Bykowski L. Kilka spostrzeżeń statystycznych nad jedną klasą gimnazjum galicyjskiego z ostatniego dziesiątka lat ubiegłego stulecia. — Polskie Archiwum psychologii, Warszawa, I (1927). 3. str. 247—256.

Leleszówna H. Jakim wymaganiom odpowiadać powinna nauczycielka w pojęciu uczenie. — Polskie Archiwum psychologii, Warszawa, I (1927). 3. str. 287—289.

„Ruch Filozoficzny“ Tom XI. Nr. 1—10.

b

Dąbrowski P. Z. Ideowość zawodowa naszej młodzieży seminaryjnej. — Polskie Archiwum psychologii, Warszawa, II (1927). 1. str. 46—64.

Blaustein L. Dr. O okresie krnąbrności w życiu chłopca z psychologicznego punktu widzenia. — Przegląd społeczny, Lwów, III (1929). 5. str. 185—190; 6. str. 204—211.

Strzelecka J. Dzieci trudne do prowadzenia. O kłamstwie. — Dziecko i matka, III (1928), 19.

Gerlachowa L. Kłamstwo a wyobraźnia u dzieci. — Dziecko i matka, II (1927), 22.

Baumgarten Fr. Dr. Kłamstwo dzieci i młodzieży. (Na podstawie ankiety w szkołach łódzkich). Warszawa, Nasza Księgarnia, 1927, str. 144. Zł. 4.

Sieradzki W. Dziecko w kryminalistyce. — Polska Gazeta lekarska, Lwów, VIII (1929). 19. str. 348—351.

Baley St. Potrzeby psychologii pedagogicznej. — Nauka polska, jej potrzeby, organizacja i rozwój, Warszawa, X (1928). str. 474—482.

Rowid H. Dr. Psychologia pedagogiczna. Podręcznik dla młodzieży przygotowującej się do zawodu nauczycielskiego. Z 22 rysunkami w tekście. Warszawa - Kraków, Skł. gł. Gebethner i Wolff, [1928], str. 355.

Friedländer M. Dr. Psychologia a pedagogika w Stanach Zjednoczonych. — Miesięcznik pedagogiczny, Cieszyn, XXXVIII (1929). 6—7. str. 161—164.

T. Psychologia pedagogiczna w Ameryce. — Przyjaciel szkoły, Poznań, VIII (1929). 11. str. 413—419.

Kaczyńska M. Psycholog szkolny. — Przegląd pedagogiczny, Warszawa, XLVI (1927). 36. str. 846—848.

Grzywak-Kaczyńska M. O potrzebie organizowania pracy psychologów na terenie szkół powszechnych. — Szkoła powszechna, Warszawa, IX (1928). 2. str. 157—173.

Grzywak-Kaczyńska M. Badania psychologiczne w szkołach powszechnych w Warszawie. — Przyjaciel szkoły, Poznań, VII (1928). 18. str. 681—683.

Grzywak-Kaczyńska M. Badania psychologiczne w szkołach warszawskich. — Szkoła powszechna, Warszawa, IX (1928). 3. str. 282—285.

Grzywak-Kaczyńska M. Rola psychologa szkolnego w Polsce. — Praca szkolna, 1929, nr. 9.

Fejgin - Gartensteyg L. Rola psychologa w szkole. — Przegląd społeczny, Lwów, II (1928). 9. str. 18—25.

Rondthaler A. Psychologia indywidualna w szkole. — Zagadnienia rasy, III (1927). 10.

Wolf Sz. Dr. Psychologia indywidualna i jej znaczenie dla wychowania dzieci. —

a

Przegląd społeczny, Lwów, II (1928). 10. str. 7—12.

Dymek L. Psychologia postaci jako podstawa nowoczesnej pedagogiki. — Rocznik pedagogiczny, III (1928).

Wysocki T. Instynkt twórczy u dzieci i jego znaczenie wychowawcze. — Przyjaciel szkoły, Poznań, VII (1928). 19. str. 731—734.

Wysocki T. Instynkt twórczy u dzieci i jego znaczenie wychowawcze. — Wychowanie przedszkolne, IV (1928). 5.

Semil E. Psychologiczne podstawy szkoły średniej jako szkoły twórczej. — Muzeum, Lwów-Warszawa, XLIII (1928). 1. str. 29—43.

Baley St. Prof. Dr. Czy i o ile dzisiejsza nasza wiedza o różnicy psychiki mężczyzny i kobiety daje podstawę do różnicowania szkół męskich i żeńskich? — Muzeum, Lwów, XLIV (1929). 2. str. 115—132.

Wolfsthal St. Podstawy psychologiczne klasyfikacji szkolnej. — Muzeum, XLIII (1928). 1. str. 57—61.

Duninowski L. G. Pedagogika. Psychologia. Dydaktyka. Metodyka. Warszawa, Skł. gł. Dom Książki polskiej, [1928], str. 179. Zł. 5.

Ciembroniewicz J. Dzisiejsze zadania pedagogiki. — Przyjaciel szkoły, Poznań, VII (1928). 1. str. 1—7; 2. str. 44—49.

Nawroczyński B. Główne prądy w pedagogice współczesnej. — Rocznik pedagogiczny, III (1928).

Melchertówna J. Zagadnienia pedagogiczne. Zarys podręcznikowy dla użytku seminarów nauczycielskich. Lwów, Księgarnia naukowa, 1928, str. 164. Zł. 6.

L. B. Metody badań pedagogicznych. — Życie szkolne, Włocławek, VI (1928). 9. str. 397—404.

Ranoszek Fr. Znaczenie badań eksperymentalnych w pedagogice. — Przyjaciel szkoły, Poznań, VI (1927). 16. str. 702—709; 17. str. 740—744; 18. str. 772—783.

Babiński J. Istota w wychowaniu. — Wychowawca, Warszawa, II (1929). 1.

Mirski J. O istocie wychowania. — Ruch pedagogiczny, Kraków, XVI (1929). 6. str. 161—168.

Cwerner St. Możliwość i granice wychowawczego wpływu w czasach dawniejszych a dziś. — Przyjaciel szkoły, Poznań, VIII (1929). 10. str. 377—381.

Lewartowicz St. Poszanowanie osobowości dziecka a kwestya wpływu wychowawczego. — Dziecko i matka, IV (1929). 10.

Znaniecki Fl. Socjologia wychowania. T. I. Wychowujące społeczeństwo, Warszawa, Skł. gł. Książnica-Atlas, 1928, str. VI. 312.

Chałasiński J. Dr. Wychowanie w domu obcym jako instytucja społeczna. Studium z socjologii wychowania. Poznań, Fiszer i Majewski, 1928, str. XV. 225. Zł. 18.

Szuman St. Dr. Pojęcie wolności w wychowaniu. — Szkoła powszechna, Warszawa, VIII (1927). 4. str. 281—294.

b

Nawroczyński B. Swoboda i przymus w wychowaniu. Siedem rozpraw pedagogicznych. Warszawa, Nasza Księgarnia, 1929, str. 208.

Lewicki J. Dr. i Odrzywolski M. Dr. Zasady nowego wychowania. Podłoże historyczne i tezy pedagogiczne. Warszawa, Nakł. Związku Zawodowego Nauczycielstwa polskiego szkół średnich, 1928

Horoch Wł. Intelktualizm a woluntaryzm na gruncie pedagogii. Włocławek, Nakł. „Życia szkolnego“, 1928, str. 102. Zł. 2:50. [Odb. z miesięcznika „Życie szkolne“].

Friedländer M. Dr. Znaczenie środowiska w wychowaniu. — Ruch pedagogiczny, Kraków, XV (1928). 9. str. 259—268; 10. str. 298—302.

Augustyn P. Sugestia a wychowanie. — Pokłosie szkolne, II (1929). 6.

Dryjski A. Sugestia i wychowanie. — Ruch pedagogiczny, Kraków, XIV (1927). 7. str. 193—202; 8. str. 225—232; 9. str. 262—275; 10. str. 302—307.

Vogelówna D. Drka. Kilka uwag o stylu w wychowaniu zbiorowisk dzieci. — Przegląd społeczny, Lwów, II (1928). 1. str. 26—30.

Wąsowicz-Sopoćkowa M. Wychowanie estetyczne. — Dziecko i matka, IV (1929). 8. 9.

Kruszewska F. Wychowanie estetyczne. — Dziecko i matka, III (1928). 23.

Jaros F. Kształcenie woli dziecka w okresie szkolnym (d. c. n.). — Szkoła, 1929, zesz. 4.

Bandura L. O kształceniu woli. — Nasz Głos, 1928, zesz. 4.

Jacynowa M. Kształcenie woli. — Dziecko i matka, IV (1929). 8.

Vogelówna D. Drka. O kształtowaniu nastawienia życiowego. — Przegląd społeczny, Lwów, II (1928). 3. str. 12—15.

Horoch Wł. Wychowanie moralne w świetle teorii Dewey'a. — Życie szkolne, Włocławek, VI (1928). 6. str. 278—286.

Saryusz-Wolska St. Znaczenie wychowania moralnego w dobie obecnej. Warszawa, Skł. gł. Księgarnia Polska, 1928, str. 16.

Nawroczyński B. Kształcenie i wykształcenie. — Muzeum, Lwów. XLIII (1928). 2. str. 97—119.

Janik M. Automatyzm a nauczanie. — Sprawy szkolne, Warszawa, IV (1928). 2. 3. str. 92—97.

Gogulski K. Zainteresowanie a nauczanie. — Przyjaciel szkoły, Poznań, VII (1928). 19. str. 713—723.

Rowid H. Zainteresowanie jako istotny czynnik nauczania w szkole twórczej. — Ruch pedagogiczny, Kraków, XV (1928). 7. str. 193—202.

Wotowska Z. Kilka uwag w sprawie metody naprowadzającej. — Przegląd pedago-

a

giczny, Warszawa, XLVI (1927). 37. str. 873—875.

Ciembroniewicz J. Rola uczucia w nauczaniu języka ojczystego. — *Życie szkolne*, Włocławek, VI (1928). 12. str. 510—513.

Syska J. O traktowaniu uczniów szczególnie zdolnych. Warszawa, Nasza Księgarnia, 1928.

Psychologia zwierząt.

Czerwiński. Psychologia zwierząt. — *Szkola i Wiedza*, Lwów, 1928, zes. 7.

Estetyka.

Tatarkiewicz Wł. Stanowisko estetyki wobec nowych prądów w sztuce i w historii sztuki. — *Przegląd filozoficzny*, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 349—350. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Pieńkowski S. Estetyka bez ducha. — *Gazeta Warszawska* (1928), 24.

Sobeski M. Zasady teoretyczne sztuki współczesnej. — *Przegląd filozoficzny*, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 178—183. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Lauterbach A. Pierścien sztuki. Historia i teoria. Warszawa, Hoesick, 1929, str. 235.

Ossowski St. O przeciwstawieniu przyrody i sztuki w estetyce. — *Przegląd filozoficzny*, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 174—177. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Stamm E. Sztuka a życie osobiste. — *Przegląd filozoficzny*, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 183—186. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Szuman J. N. Istota piękna. — *Przegląd filozoficzny*, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 186—189. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Bielak F. Przemiany smaku estetycznego a podwzrost dzieł sztuki. — *Głos Narodu* (1928). 2.

Kleiner J. U wrót nowej estetyki. — *Tygodnik ilustrowany*, (1929). 4.

Di. Nowy estetyzm. [A. Basler, J. Maritain]. — *Czas*, 1929, nr. 72.

Bartel K. Prof. Dr. Perspektywa malarska. (Zasady. — *Zarys historyczny*. — Estetyka). T. I. z 397 ilustracjami. Lwów, Książnica-Atlas, 1928, str. VIII. 312.

Wyspiański St. Naturalizm, realizm, sztuka Greków. Uwagi z notatnika poety (1887—90) podał J. Dürr. — *Myśl narodowa*, 1927. Nr. 13.

Piechal M. Analiza estetyczna. — *Głos Polski* (1928). 223.

b

Falkowski Z. Potrzeba analizy estetycznej zjawisk literackich — *Alma mater Vilnensis*, 1929, nr. 7.

Troczyński K. Filozofia literatury a poetyka. — *Życie literackie* (1928). 5.

Falkowski Z. O sposób pojmowania realizmu w badaniach literackich. — *Przegląd powszechny*, Kraków, CLXXXIII (1929). Nr. 547—548. str. 23—41.

Suchodolski B. Pozytywizm i idealizm w badaniach literackich. — *Ruch literacki*, Warszawa, III (1928). 7. str. 193—200.

Bocheński T. Poetycka ekspresja uczuć. Popularny szkic estetyczny. Lublin, Skł. gł. w księgarni K. Kotlarskiego, 1928, str. 23.

Zawadzki B. Przegląd krytyczny ważniejszych teorii komizmu. — *Przegląd filozoficzny*, Warszawa, XXXII (1929). 1. 2. str. 17—59.

Wasilewski Z. Poeci i teatr. Spostrzeżenia. Warszawa - Kraków, Gebethner i Wolff, 1929, str. 236. Zł. 7-50. (Zawiera m. i.: Trzy typy wyobraźni poetyckiej: Stanisław Wyspiański. Wyobraźnia płynącego czasu. — Leopold Staff. Wyobraźnia intelektualna. — Kazimiera Iłakiewiczówna. Wyobraźnia ekscentryczna).

Halpernówna H. Obrazowanie u Baudelaira. — *Sprawozdania Towarzystwa naukowego we Lwowie*, VIII (1928). 3. str. 165—166.

Richter J. B. Romantyzm i uniwersalizm. — *Ruch literacki*, Warszawa, II (1927). 9. str. 257—265.

Richter J. B. Nowy pogląd na romantyzm. Subiektywizowany okazyonalizm Karola Schmitta. Warszawa, 1928. str. 11. [Odbitka z „Ruchu literackiego“].

Kawyn St. Ironia romantyczna. — *Sprawozdania Towarzystwa naukowego we Lwowie*, VIII (1928). 3. str. 166—174.

Schächter R. Estetyczna wartość lektury autorów klasycznych. — *Kwartalnik klasyczny*, Lwów, III (1929). 3. str. 267—273.

Szawłowska T. O badaniu inteligencji bohaterów zmyślonych. (Słowackiego — Szczepny Kossakowski). — *Pamiętnik literacki*, Lwów, XXV (1928). 3. str. 381—405.

Stojowski Z. Prawda psychologiczna w muzyce. — *Muzyka*, Warszawa, VI (1929). 4. str. 197—200.

Stojowski Z. Względność prawdy a szczerść ideału. — *Muzyka*, Warszawa, V (1928). 3.

Wójcikówna Br. O fenomenologii muzycznej. — *Przegląd filozoficzny*, Warszawa XXX (1927). 4. str. 314—315. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Wójcikówna Br. Rytmika czy metryka? — *Muzyka*, Warszawa, V (1928). 3.

*

a

Zahorska St. Zagadnienia formalne filmu. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 192—198. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Etyka.

Łysakowski A. Zagadnienia i wyniki współczesnej psychologii wartości. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 214—217. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Borowski M. Kilka uwag o wzajemnym stosunku etyki i psychologii. — Przegląd filozoficzny, XXXI (1928). 4. str. 368—384.

Znamierowski Cz. Z nauki o normie postępowania. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 348—349. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Frenkel K. O pojęciu moralności. — Kraków, 1927, str. 254. Skł. gł. Gubrynowicz i Syn we Lwowie. (Odb. z „Kwartalnika filozoficznego”). Zł. 5.

Świętochowski A. Dwie twarze moralności. — Świat, Warszawa, XXIII (1928). 16. str. 1—2.

Narajewski St. Ks. Akty moralnie dobre. — Przegląd teologiczny, Lwów, X (1929). 1. str. 10—24.

Borowski A. Ks. Dr. O sumieniu. (Studyum teologiczno-moralne). Część ogólna. Włocławek, Druk. Dyecezyalna, 1928, str. 151.

Klein K. Z zagadnień etyki społecznej. — Przegląd społeczny, Lwów, II (1928). 12. str. 1—6.

Żółtowska M. O etyce życia narodowego. Szkic. Poznań, Skł. gł. w księg. M. Arcta, 1927, str. 79.

Konopczyński W. Umarli mówią. Szkice historyczno-polityczne. Poznań, Druk. „Ostoja”. 1929, str. VII. 166. Zł. 5. [Zawiera m. i.: Partyjność i bezpartyjność z punktu widzenia etyki].

Wiher Wł. Posłuszeństwo i opór wobec władzy ze stanowiska etyki katolickiej. — Ateneum kapłańskie, XIII (1927). 8.

Górnicki L. Moralne podstawy obowiązku płacenia podatków. — Ateneum Kapłańskie, XIV (1928). 4. 5.

Siwik B. Zagadnienie wolności — to zagadnienie moralne. — Droga, Warszawa, (1927). 6. 7. str. 48—53.

Homolacs K. Etyka i sztuka. — Kobieta współczesna, 1929, nr. 17—19.

Landy Z. Wolność sztuki a prawo moralne. — Tydzień społeczny Stowarzyszenia młodzieży akademickiej „Odrodzenie” VI. w Lublinie w sierpniu 1927 roku. Lublin, Druk. Państwowa w Lublinie, 1928.

b

Talko-Hrynciewicz. Etyka a zawód lekarski. — Nowiny lekarskie, XXXIX (1927). 21.

Jonscher K. O etyce lekarskiej. — Nowiny społeczno-lekarskie, II (1928). 2.

Hellin D. Uwagi do artykułu prof. Jonschera „O etyce lekarskiej”. — Nowiny społeczno-lekarskie, II (1928). 6.

Gmurowski A. M. Podwójna podstawa obowiązku dążenia do doskonałości. — Przegląd teologiczny, Lwów, IX (1928). 2. str. 167—183.

Dawid J. Wł. O samokształceniu moralnem. (Z wykładów i pism.) — Łódź, [1929], str. 13. [Odb. z Czasopisma „Moc“].

Uklejska M. O pracy nad sobą. — Wychowanie przedszkolne, IV (1928). 11.

Sedlaczek St. Podstawy etyczne skautingu Baden-Powellowskiego. — Warszawa, Nakł. Działu wydawn. Naczeln. Związku Harc. Polskiego, 1928, str. 35.

Filozofia społeczna.

Znanięcki Fl. Prof. Dr. Początki myśli socjologicznej. — Ruch prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny, Poznań, VII (1928). 1. str. 78—97.

Znanięcki Fl. Potrzeby socjologii w Polsce. — Nauka polska, jej potrzeby, organizacja i rozwój, Warszawa, X 1928, str. 486—497.

Hertz A. Dr. Socjologia. — Wiedza i Życie, Warszawa, (1927). 5.

Znamierowski Cz. O przedmiocie i fakcie społecznym. Kalisz, Druk. Ziemi Kaliskiej, 1928, str. 25.

Życzyński H. Zjawiska socjologiczne w szkole. — Miesięcznik pedagogiczny, Cieszyń, XXXVII (1928). 2. str. 33—39.

Heydel A. Filozofia społeczna Forda. Kraków, 1927, str. 61.

Caro L. Materyalizm dziejowy jako jedna z podstaw marxyzmu. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 335—337. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Gałęzowska I. Filozoficzne źródła kolektywizmu. — Przegląd powszechny, Kraków, CLXXV (1927). 523. 524. str. 45—72.

Caro L. Problem nowoczesnego państwa. — Księga pamiątkowa 50-lecia Gimnazjum im. Jana Długosza we Lwowie pod redakcją prof. Wł. Kucharskiego. (1878—1928). Lwów, Nakł. Komitetu jubileuszowego, 1928.

Berezowski C. Dr. Teoria genezy państwa. (Studyum publiczno-prawne). Warszawa, Skł. gł. Hoesick, 1929, str. 164. Zł. 5.

Znamierowski Cz. Z rozmyślań teoretyka prawa. — Ruch prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny, Poznań, IX (1929). 2. str. 175—204.

a

Maliniak Wł. Filozofia prawa. Skrypta wykładów. Warszawa, Wyd. Sekcji skryptów W. W. P., 1926, str. 32.

Repetytoryum egzaminacyjne teorii prawa, oprac. na podstawie wykładów uniwersyteckich i dzieł systematycznych (głównie przedst. kierunku psychol. w prawie: prof. Jarry „Teoria prawa“ i prof. Petrażyckiego „Teoria prawa i gosudarstwa w swiazi z teorją urawstwiennosti“) przez W. B. Warszawa, „Pomoc Szkolna“, 1927, str. 77.

Sołtan G. Istota sądenia. Szkic etyczno-prawniczy. — Gazeta administracji i policji państwowej, Nr. 3.

Saldonja O. Nowa filozofia prawa karnego. — Gazeta administracji i policji państwowej, Warszawa, 1927. Nr. 1—3.

Czerwiński St. Kilka uwag dotyczących badania poczytalności na tle nowego kodeksu postępowania karnego. — Nowiny społeczno-lekarskie, III (1929). 1.

Vogelfanger J. Motyw i czyn — esse et operari. — Głos prawa, 1926, Nr. 1.

Caro L. Sądy wartościujące w ekonomice. — Przegląd współczesny, Kraków, VII (1928). 75. str. 25—53.

Czerny Z. Problem polaryzacji w kulturze francuskiej. Emocjonalizm i irracjonalizm a H. Brémond. — Ruch literacki, IV (1929). 5. str. 133—142.

Wędkiewicz St. Ideały franciszkańskie a kryzys t. zw. kultury zachodniej. — Święty Franciszek z Assyżu. Zbiór odczytów wygłoszonych w roku 1927 staraniem Naukowego Instytutu Katolickiego i Towarzystwa Dante Alighieri w Krakowie. Kraków, Nakł. Krakowskiej Spółki wydawniczej, 1928.

Jędrkiewicz E. Kultura urbanistyczna. — Głos literacki, Warszawa, I (1928). 9. str. 1.

Synteza kierunków społecznych. Praca zbiorowa dokonana pod red. W. J. Rządowskiego i J. Kurczyńskiego. Treść: I. Współczesne stosunki społeczne w świetle rozwoju cywilizacji a) synteza historyczna b) rys historyczny rozwoju prądów rewolucyjnych i rola Polski. II. Burżuazja i proletaryat. III. Rozwiązanie kwestyi finansowej. IV. O konieczności przyjęcia drogowskazu dla rzeczywistego postępu narodu i ludzkości. V. Filozofia i religia. Poznań, Fiszer i Majewski, 1928, str. 80.

Znamierowski Cz. Elita i demokracja. Poznań, Nakł. Koła socjologicznego studentów Uniw. Pozn., 1928, str. 39.

Dobrzyńska-Rybicka L. Wybory powszechne w świetle psychologii społecznej i etyki. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927). 4. str. 312—314. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

b

Lednicki A. Idea narodowa i jej rozwój. — Przegląd Współczesny, VII (1928). 76.

Pannenkowa I. Z psychologii narodów. I. — Przegląd pedagogiczny, Warszawa, XLVIII (1929) 17. str. 406—408; 18. str. 429—430.

Handelsman M. Historyka. Zasady metodologii i teorii poznania historycznego. Podręcznik dla szkół wyższych. Wyd. II. poprawione i uzupełnione. Warszawa-Kraków, Gebethner i Wolff, 1928, str. XIII. 332. Zł. 13.

Nusbaum H. Znaczenie prac historycznych z punktu widzenia biologii. — Archiwum historii i filozofii medycyny, Poznań, VIII (1928). 1. str. 75—83.

Filozofia przyrody.

Morawski M. Ks. Celowość w naturze. Studium przyrodniczo-filozoficzne. Wyd. VI. niezmienione. Kraków, Wyd. XX. Jezuitów, 1928, str. 284.

Wypisy z zakresu teorii ewolucji. (Lamarck, Darwin, Wallace). [Ułożył] K. Czerwiński. Z 12 ryc. Warszawa-Kraków, Nakł. Gebethnera i Wolffa, 1927, str. 175. Zł. 4.

Waserman H. Próba zastosowania t. zw. zasady „elastyczności“ (Le Chatelier) do tłumaczenia zjawisk biologicznych. — Archiwum historii i filozofii medycyny, Poznań, IX (1929). 1. str. 91—96.

Dembowski J. O potrzebie i możliwości definicyi życia. — Kosmos, LIII (1928). Serya B. Zesz. 4. str. 549—564.

Biłkiewicz T. Dr. Zagadnienie życia w świetle zasad psychologii porównawczej. Z przedmową Prof. Dr. W. Rubczyńskiego. Kraków, Krzyżanowski, 1928, str. 318. Zł. 15.

Rutkiewicz B. Podstawowe pojęcia biologii i współczesny automechanizm biologiczny. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928). 1. 2. str. 38—40. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927]

Rutkiewicz B. Zagadnienia filozoficzne życia podług Ariensa Kapperssa. — Przegląd filozoficzny, XXXI (1928). 4. str. 385—391.

Rutkiewicz B. Współczesny antymechanizm biologiczny i podstawy finalizmu. Lublin, Druk. Państwowa w Lublinie, 1929, str. 114. Zł. 5-50. (Towarzystwo Przyjaciół nauk w Lublinie. Prace Komisji filozoficznej Nr. 1).

Bornstein B. Logiczna (topologiczna) struktura rozmnażania organicznego. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1923). 1. 2. str. 87—90. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Zembrzusi L. IV. Zjazd polskich historyków i filozofów medycyny w Krakowie 5—7 października 1928 r. — Lekarz wojskowy, XII (1928). str. 273—283.

a

Browicz. Znaczenie wyrazów physiatra i fizyczny. — Nowiny lekarskie, Poznań, XL (1928), 4. str. 143—144.

Zamenhof L. Geniusz twórczy a medycyna. — Warszawskie Czasopismo lekarskie, VI (1929), 21.

Szumowski Wł. Medycyna jako nauka i jako sztuka. — Archiwum historii i filozofii medycyny, Poznań, VII (1927), 2. str. 193—209.

Trzebiński St. Absurdalność w medycynie. — Archiwum historii i filozofii medycyny, Poznań, VII (1927), 1. str. 72—89.

Trzebiński St. Metoda wynajdowania wskazań lekarskich podług Chałubińskiego przed pół wiekiem i dzisiaj. — Archiwum historii i filozofii medycyny, Poznań, VIII (1928), 2. str. 254—269.

Gadzikiewicz W. Najprostsze sposoby zastosowania rachunku prawdopodobieństwa w pracach lekarskich. — Lekarz wojskowy, XI (1928), 3. 4.

Justman L. Układ roślinny a czynniki psychiczne w schorzeniach somatycznych. — Medycyna, III (1929), 19.

Becker R. Korrelacja zjawisk fizycznych i psychicznych w nosologii i patologii. — Warszawskie Czasopismo lekarskie, V (1928), 22. 23.

Zawirski Z. Próby aksjomatyzacji fizyki i ich znaczenie filozoficzne. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXX (1927), 4. str. 289—290. [Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu filozoficznego. Lwów, 1923].

Białobrzeski Cz. O aksjomatyzacji fizyki. — Przegląd filozoficzny, Warszawa, XXXI (1928), 1. 2. str. 23—25. [Księga pamiątkowa Drugiego polskiego Zjazdu filozoficznego. Warszawa, 1927].

Wawer L. Entropia w fizyce i filozofii. Część I. — Przegląd powszechny, Kraków, CLXXXIII (1929), Nr. 547—548. str. 69—87.

Filozofia religii.

Zieliński T. Religie świata antycznego. T. IV. Hellenizm a judaizm. Cz. II. Warszawa-Kraków, Mortkowitz, 1927, str. 306. Zł. 6.

Zieliński T. Przygotowanie chrześcijaństwa w religii antycznej. — Droga (1928), 2.

Zieliński T. Nauka i sentyment wobec hellenizmu i judaizmu. — Przegląd współczesny, Kraków, VII (1928), 71. str. 353—370.

Mieses M. Hellenizm a judaizm. (Uwagi na marginesie książki Tadeusza Zielińskiego pod powyższym tytułem). Przemysł, Nakł. Stow. Humanitas, 1928, str. 56.

Krzeziński A. Ks. Dr. Pozytywizm i modernizm a polskie duchowieństwo. Warszawa, Gebethner i Wolff, 1928, str. 47. Zł. 2'60.

Szydelski S. Ks. Irracjonalizm w dzisiejszym ruchu naukowo-religijnym w Niem-

b

czach, jego źródła i znaczenie. — Przegląd teologiczny, Lwów, X (1929), 1. str. 25—76.

Mistyka, teozofia, okultyzm.

Kulesza E. Dr. Mistyka w świetle najnowszych studyów. — Przegląd powszechny, Nr. 530. str. 129—143; Nr. 531. str. 314—326.

Żelechowski St. Czem w istocie jest teozofia? Nakł. Drukarni Spółkowej w Kościanie, 1929, str. 8.

Kuchta J. Nauki tajemne w Polsce w XV. i XVI. wieku. — Lud, Lwów, VII (1929) 1—4. str. 75—107.

Wołodkiewicz H. Okultyzm. (Parapsychologia). Warszawa, Zakł. graf. „Biblioteka Polska“ w Bydgoszczy, 1928, str. 218.

Szmurło P. Świat nadmysłowy i metody jego badania. Warszawa, Wyd. „Świt“, [1928], str. 46.

Szmurło P. Ze świata tajemnic. Metapsychika, okultyzm, spirytyzm. Zjawiska samorzutne i wywoływane. Zjawy i strachy. Komunikaty. Twórczość medyków. Sobowtóry. Zagadka śmierci. Reinkarnacja. Jasnowidzenie. Telepatya. Sny. Wampiryzm etc. Warszawa, Wyd. „Świt“, 1928, str. 159.

Lebiedziński P. Badania metapsychiczne. — Wiedza i Życie, Warszawa, III (1928), 1. str. 49—53.

Kosibowicz E. Ks. Głosy z zaświata. — Przegląd powszechny, Kraków, CLXXXII (1929), 544. str. 44—66.

Kłęsk A. Dr. Nadnormalne odczuwanie wrażeń zmysłowych. — Zagadnienia metapsychiczne, Warszawa (1927), 13—16. str. 3—26.

Em-zet. Dusza ludzka nie jest nieśmiertelna, lecz przy odpowiednim rozwoju może żyć wiecznie. Jako odpowiedź na ankietę Koła intelektualistów w Paryżu na temat: „Czy Pan (i) wierzy w nieśmiertelność duszy?“. Cz. I. Druk. Adama Komornickiego w Ostrowcu, 1928, str. 29.

Varia.

Bautro E. Uniwersalizm. — Wiadomości literackie, Warszawa, (1927), Nr. 25.

Belmont L. Konieczność, przypadek, czy wolna wola? Powieść filozoficzno-kryminalna. Tom I. II. III. Warszawa, 1927, str. 424 i 4 nl (Biblioteka dzieł wyborowych, tom 14—16).

[**Bierdiajew M.**] O nowe średniowiecze. — Droga (1928), 12.

Charszewski I. Filozofia sportu H. de Montherlanta. — Ateneum kapłańskie, XIV(1928). Tom 21. zesz. 5.

Chorzewski St. Zdrowi chorzy. Książka dla przetęzonej umysłowo myślącej inteligencji. Poznań, Skł. gł. w księg. Arcta, 1927, str. 229. Zł. 12.

Czarnowski St. Idee kierownicze ludzkości. Od prawa kościoła do prawa człowieka. Warszawa, Druk. Instytutu Głuchoniemych i Ociemniałych, 1928, str. 96. Zł. 2.

a

Grossek-Korycka M. O rozumie ludzkim. Warszawa, Księgarnia Polska Towarzystwa polskiej macierzy szkolnej, 1928, str. 80. Zł. 0.80

Halpern H. i Żbikowski A. Ilustrowana encyklopedia wolnomysłcielska. Lublin, Nakł. wydawn. „Wolnomysłciel”, 1929, str. 162.

Hebda E. Potęga sugestji. Sugestia jako czynnik przy: leczeniu chorób, panowaniu nad sobą, odzwyczajaniu się od nalogów, wychowywaniu dzieci, umoralnianiu małoletnich przestępców z domów karnych, wpływowaniu na ludzi wykołejonych i t. d. Warszawa, Druk. i Litogr. „Saturn”, 1928, str. 29.

J. D. Dr. Potęga sugestji. Wykład o mocy woli ludzkiej i wskazówki do jej wykonania w życiu codziennem z licznymi przykładami i dowodami z dzieł najwybitniejszych psychologów i badaczy. Wyd. V. przejrz. i uzup. Lwów - Warszawa - Poznań, „Kultura i Sztuka”, 1928, str. 96.

Minkiewicz R. Dogmatyzm i autorytet w nauce i nauczaniu. Warszawa, Nakł. miesięcznika „Życie wolne”, 1927, str. 61. Zł. 0.50.

Radwan-Pragłowski K. Dr. Człowiek silnej woli. Nowe metody zdobycia siły woli, zdrowia i radości życia. Warszawa, Arct, 1928. Zł. 2.40.

Radwan-Pragłowski K. Dr. Jak stać się mistrzem życia. Warszawa, Arct, 1929, str. 78. Zł. 2.40.

Radwan-Pragłowski K. Dr. Sugestia w miłości. Warszawa, Arct, 1929, str. 73. Zł. 2.40.

Sternbach H. Kultura duchowa a pokolenie obecne. — Przegląd społeczny, Lwów, III (1929). 4. str. 126—129.

Szerer M. Myślenie konstrukcyjne. — Ster, 1927. Nr. 6.

b) Przekłady na język polski.

Augustyn Aureliusz Św. (Biskup Hippony). Księga rozmów duszy z Bogiem i księga podręczna. Przekład z łacińskiego Lwów. Nakł. i druk Tow. „Biblioteka religijna” im. X. Arcyb. Bilczewskiego, 1928, str. XVIII i 309. (Treść: Księga rozmów duszy z Bogiem — Soliloquium — z łac. przełożyła S. Marya Emilia od Aniołów Zgr. Niep. Pocz. N. P. Maryi. — Księga podręczna — Manuale — czyli rozprawa o kontemplacji Chrystusa a inaczej: O słowie Bożem, która obudza na nowo pragnienie nieba. Przekład z łacińskiego Ks. Dra Ildefonsa Bobicza).

Augustyn Św. Wyznania. Z łacińskiego przetłumaczył, wstępem i komentarzem zaopatrzył Ks. Dr. J. Czuj. Poznań, Fiszer i Majewski, 1929, str. XXX 420. Zł. 16.

Augustyn Św. Wyznania W przekładzie Dr. K. Wislockiej-Remerowej. Wstępem i objaśnieniami zaopatrzył J. Kowalski Prof. Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie. Kra-

b

ków, Nakł. Krakowskiej Spółki Wydawniczej, 1929, str. XC. 365.

Baldensperger F. Hoene-Wroński a Francja intelektualna. — Przegląd współczesny, VII (1928). 71. 72. [Przekład z rękopisu francuskiego].

Besant A. Wtajemniczenie czyli droga do nadczłowieczeństwa. Warszawa, „Adyar”, str. 114. Zł. 4.

Binet A. Pojęcia nowoczesne o dzieciach. Rozwój fizyczny i umysłowy u dziecka w wieku szkolnym. Przekład M. Szymonowskiej. Wyd. III. Warszawa, „Nasza Księgarnia”, 1928, str. 320. Zł. 7.

Blasko Ibanez V. W krainie sztuki. Przekład z oryginału hiszpańskiego z upoważnienia autora E. Szenwicowej. Warszawa, Wyd. „Biblioteki groszowej”, 1928, str. 313.

Bourget P. Zazdrość w miłości. (La jalousie). Zazdrość zmysłowa. Zazdrość serca. Zazdrość a miłość. Powód i istota zazdrości. Liczne przykłady. Z 26. wydania przełożył Dr. W. Orski. Warszawa, „Świt”, 1928, str. 34.

Bovet P. Instynkt walki. Psychologia. — Wychowanie. Tłumaczyła M. Górńska. Warszawa - Łódź, „Nasza Księgarnia”, 1928, str. 262. Zł. 6.

Bovet P. Psychoanaliza a wychowanie. Z przedmową Prof. O. Bujwida. Przekład autoryzowany M. Mersyka i J. Szpacenkopfa. Warszawa, Korn, [1928], str. 64. Zł. 1.50.

Bridge H. Pogadanki o etyce dla słuchaczy szkół pielęgniarskich. Tłumaczyła z angielskiego M. Gruberowa. Warszawa, Czcionkami Warszawskich Zakładów graficznych, 1928, str. 100.

Bucharin N. Teorya materyalizmu dziejowego. Przekład z rosyjskiego. Warszawa, „Książka”, 1927, str. 344.

Cathrein W. Katolicki pogląd na świat. Poznań, Księgarnia św. Wojciecha, 1928, str. 611.

Cherfils Christian. Zarys religii naukowej. Wstęp do Wrońskiego, filozofa i reformatora. Z francuskiego przełożył Czesław Jastrzębiec-Kozłowski. Przedmową opatrzył Paulin Chomicz. Warszawa, F. Hoesick, 1928, str. 256 z 1 tabl. Zł. 7. (Prace Instytutu Mesyanicznego im. Hoene-Wrońskiego).

Cicero M. T. Wybór pism filozoficznych w opracowaniu prof. J. Szczepańskiego. Tłumaczenie i preperacje. Lwów, „Vita”, 1928, Zesz. I, str. 32. Zł. 0.80; zesz. II, str. 30—80. Zł. 0.45.

Cicero, Cato maior de senectute. Tłumaczenia do Pism filozoficznych Cycerona w wydaniu Jana Szczepańskiego. Tłumaczył J. Konarski. Warszawa, Druk. „Grafia”, [1929], str. 16.

Claparède E. Szkoła na miarę. Przel. Dr. Z. Ziemiński. Warszawa, Arct, 1928.

a

Darwin K. O pochodzeniu człowieka. Przełożył z angielskiego M. Ilecki. Warszawa, Nakł. Biblioteki Dziel naukowych, 1928, str. 267. Zł. 3.

Dugasz X. Etyka biologiczna. Przekład pracy X. Dugasa umieszczonej w Nr. 14 z 1928 „Revue générale des Sciences pures et appliquées“. — Wiedza i Życie, Warszawa, III (1928). 10. str. 659—670.

Green G. H. Psychanaliza w szkole. Z przedmową W. McDougalla. Z oryginału angielskiego p. t. „Psychanalysis in the classroom“ przełożył Z. Ziemiński. Warszawa, Arct, 1928, str. 217. Zł. 8.

Hartwig T. Prof. Socjalizm a wolnomyślicielstwo. (Przełożył z upoważnienia autora, przedmową i przypisami opatrzył H. Wroński. Przekładu dokonano z III. wyd.). Warszawa, Nakł. Spółdz. Wyd. „Bez dogmatu“, 1928, str. 47.

Herald T. A. Życie Buddy. Według starych źródeł hinduskich. Przekład autoryzowany Fr. Mirandoli. Poznań, Wydawnictwo Polskie, [1927], str. 245.

Hoene-Wroński Filozofia absolutna muzyki. — Muzyka, V (1928). 10.

Hoene-Wroński. List do papieża o naglącej potrzebie obecnej spełnienia religii (wyciąg z tomu II. „Reformy wiedzy ludzkiej“), przełożył z francuskiego Józef Jankowski. Prace Instytutu Mesyjanicznego im. Hoene-Wrońskiego, wydane ku uczczeniu 150-jej rocznicy urodzin i 75-jej zgonu Hoene-Wrońskiego. Warszawa, M. Arct, 1928, str. VII i 159 z 2 tabl. Zł. 7.

Hume D. Badania dotyczące rozumu ludzkiego (An Enquiry concerning Human Understanding) Przekładu dokonali Jan Łukasiewicz i Kazimierz Twardowski. Wydanie trzecie. Lwów, Nakładem Polskiego Towarzystwa filozoficznego. Skład gł. w Księgarniach „Książnicy-Atlasu“ we Lwowie (w Warszawie, 1928, str. 202. Cena 5 zł. i Wydawnictwo Polskiego Towarzystwa filozoficznego, A. Przekłady i monografie. Tom I.)

Joganson O. Dlaczego dziecko jest przesądne? Przekład z rosyjskiego. Moskwa, Centralne wydawnictwo ludów ZSRR, 1928, str. 18.

Keith A. Prof. Jak przedstawia się dziś teoria Darwina o pochodzeniu człowieka. Przekład Dr. B. Dybowski. — Wiedza i Życie, Warszawa, III (1928). 5. str. 289—306.

Key E. Stulecie dziecka. Przekład I. Moszczeńskiej. Wyd. III. Warszawa, „Nasza Księgarnia“ 1928.

Ku-Hung-Ming. Duch narodu chińskiego. Z upoważnienia autora z oryginału ang. przetłumaczył i wstępem opatrzył J. Targowski. Kraków, Nakł. Krak. Spółki Wydawniczej, 1928, str. 136.

Locard E. Dr. Zbrodnia i zbrodniarze. Z upoważnienia autora przełożył z 10. wyd. franc. I. Koral. Warszawa, Wydawnictwo Gazety

b

administracji i policyi państw., 1929, str. 204

Lucretius. Pochwała Epikura. (De rer. nat. III. 1—27). Tłum. H. Stolarzewiczowa — Kwartalnik klasyczny, Lwów, III (1929). 2. str. 184.

Maeterlinck M. Inteligencja kwiatów. Przekład autoryzowany F. Mirandoli. Poznań, Nakł. Wydawnictwa Polskiego, 1928, str. 258.

Maeterlinck M. Piękno wewnętrzne. Wybór z pism prozą. Tłumaczył St. Womela. Wyd. IV. Lwów - Warszawa - Kraków, „Kultura i Sztuka“, [1928], str. 150. Zł. 6.

Makłowicz J. Ks. Psychanaliza w szkole. Tłum. Ziemiński. Warszawa, Arct.

Marshall A. Zasady ekonomiki. Przełożył Cz. Znamierowski. Tom II. Warszawa, Arct, 1928, str. 383.

Meumann E. Prof. Zarys pedagogiki eksperymentalnej. Z drugiego wyd. niem. przełożył W. Mondalski. Brześć nad Bugiem, Nakł. „Kresów Ilustrowanych“, 1929, str. 80.

Muthesius H. O prądach artystycznych i modzie (tłum. A. Lauterbach). — Architektura i budownictwo, IV (1928). 1.

Narodowe testy amerykańskie do badania inteligencji. Autoryzowany przekład z angielskiego w przeróbce Dra T. Klimowicza. Warszawa, Instytut psychotechniczny. Z. Drejszer i Dr. T. Klimowicz, 1926.

Platon Rzeczpospolita. Przełożył, wstępem i objaśnieniami zaopatrzył Stanisław Lisicki. Kraków, Nakł. Polskiej Akademii Umiejętności, 1929. Str. LXVIII. 622. Zł. 12. (Biblioteka przekładów z literatury starożytnej, Nr. 6).

Plato. Obrona Sokratesa. Przełożył, wstępem, objaśnieniami i ilustracjami opatrzył Wł. Witwicki. Wyd. II. Lwów - Warszawa, „Książnica-Atlas“, 1929, str. 84. Zł. 120.

Rauschen G. Ks. Dr. Zarys patologii. Pisma O ców Kościoła i nauka w nich zawarta z VIII. i IX. nowo opracowanego wydania niem. przełożył i uzupełnił Ks. Dr. J. Nowacki. Poznań - Warszawa, Księgarnia św. Wojciecha, 1929, [1928], str. XI 150. Zł. 3.

Reinach S. Orpheus. Historia powszechna religij. Przekład z nowego wydania z r. 1925. Warszawa, Hoesick, 1929, str. XX. 616. Zł. 20.

Russell B. Mistyka i logika (przekład). — Droga, Warszawa (1928). 4. 5. str. 374—385; 485—495.

Saxby J. B. Dr. Kształcenie postępowania. Studium psychologiczne. Przełożyła Dr. Irena Panenkowa. Lwów - Warszawa, Książnica-Atlas, 1928, str. XII 202.

Smith A. Badania nad naturą i przyczynami bogactwa narodów. Z oryginału angielskiego przełożyli O. Einfeld i Wolff. Tom I, Warszawa, Gebethner i Wolff, str. 274.

Spinoza B. Rozprawa teologiczno-polityczna obejmująca kilka roztrząsań, które mają wy-

a

kazać, że swoboda filozofowania nie tylko może być dozwoloną bez ujmy dla religijności i powszechnego pokoju, ale przeciwnie, że zniesienie tej swobody zakłóca koniecznie powszechny pokój i osłabia religijność. W spolszczonym skrócie B. Schlagera. Warszawa, Spółdzielnia wydawnicza „Bez Dogmatu“, 1928, str. 60.

Stout G. F. Zarys psychologii. Z oryginału ang. „The groundwork of psychology” przełożył Dr. Cz. Znamierowski. Wyd. II. Warszawa, Arct, 1929, str. VIII. 25. 6. Zł. 8

Stöckl A. Dr. i Weingärtner J. Dr. Historia filozofii w zarysie. Przekład polski opracował Ks. Fr. Kwiatkowski. Wyd. II. przejrzone i uzupełnione. Kraków, Nakł. Wydawnictwa Księży Jezuitów, 1928, str. 518.

Titchener E. B. Początki psychologii. Przełożył z oryginału angielskiego „A primer of psychology” Dr. Cz. Znamierowski. Wyd. VI. bez zmiany. Warszawa, Arct, 1928, str. 273.

Tomasz z Akwinu. Modlitwy. Przetłumaczyła E. Reicher. Przedmową opatrzył Ks. Prof. W. Michalski. Warszawa, 1928, str. 105. Zł. 4.50.

Vachet Piotr Dr. Niepokój płciowy. Przełożył Kazimierz Rychłowski, Lwów, Ateneum, 1928, str. 148.

Warrain Fr. Wiązanie metafizyczne sporządzone według prawa tworzenia Hoene-Wrońskiego. Warszawa, Arct, 1928, str. 347. Zł. 25.

Weininger O. Pleć i charakter. Rozbiór zasadniczy. Przełożył O. Ortwin. T. I—II. Wyd. 3. Warszawa, Biblioteka dzieł naukowych, 1926 [1929]. T. I. str. 320; T. II. str. 318.

Wells H. G. Psychoanaliza Marxa. — Wiadomości literackie, Warszawa, VI (1929). 13. str. 4.

Wołkoński S. Słowo wyraziste. Zarys badania i podręcznik z dziedziny mechaniki, psychologii, filozofii i estetyki mowy w życiu i na scenie. Z oryginału przełożył M. Szpakiewicz. Poznań, Nakł. Księgarni św. Wojciecha, 1927, str. XI 240. Zł. 5.50.

Zacchi A. O. Spirytyzm i życie pozagrobowe. Przekład z włoskiego W. B. Poznań, Księgarnia św. Wojciecha, [1928], str. 378.

Zienkowski W. W. Prof. Psychologia dziecięstwa. Przełożył Piotr Macewicz. Lwów-Warszawa, Książnica-Atlas, 1929, str. 455.

c) Prace w językach obcych.

Filozofia wogóle.

Bibliographie der Philosophie u. Psychologie Jg. VII. 1927. Leipzig, Heims, 1927, str. 32 (maszynopisu). M. 0.80.

Lalande A. Vocabulaire technique et critique de la philosophie. Revu par M. M. les Membres

b

et correspondants de la Société Française de Philosophie et publié avec leurs corrections et observations. Vol. I, II. Paris, Alcan, 1926, str. VI. 1065. Fr. 125.

Eisler R. Wörterbuch der philosophischen Begriffe. Historisch-quellenmässig bearbeitet. 4. völlig neubearb. Aufl. Berlin, Mittler u. Sohn. Bd. I. A—K, 1927, str. 893. — Bd. II. L—Sch, 1928—1929, str. 780. — Bd. III. Schi—Z. 1929, str. 906. VII.

Cuvillier A. Petit vocabulaire de la langue philosophique. Paris, Colin, 1927, str. 110. Fr. 8.

Arnaiz M. et Alcalde B. Diccionario manual de filosofia. Vol. I. Vocabulario-ideario. Madrid, Voluntad, 1927, str. 660. Pes. 18.

Jahrbücher der Philosophie. Begr. von M. Frischeisen-Köhler. Eine krit. Übersicht d. Philosophie d. Gegenwart. Hrsg. von W. Moog. Jg. III. 1927. Berlin, Mittler u. Sohn, 1927, str. VII. 362. M. 15

Jahrbuch für Philosophie und phänomenologische Forschung, Hrsg. von E. Husserl. Halle, Niemeyer, Bd. 8, 1927, str. XII. 811. Bd. 9. 1928, str. X. 496.

Jahrbuch der Schopenhauer-Gesellschaft. Heidelberg, Winter. XIV (1927). str. XV. 365. M. 11. — XV (1928). str. XV. 437. M. 11.

Proceedings of the Aristotelian Society. London, Williams and Norgate. Vol. XXVII (1927). str. 399. — Vol. XXVIII (1928). str. 264

Heyde J. E. Der philosophische Kongressgedanke. — Philosophischer Weltanzeiger, I (1926/7). 3.

Proceedings of the first Indian philosophical congress (Calcutta, 1925). Calcutta, Calcutta Philosophical Society, 1927, str. XXIII. 469. S. 10.

Proceedings of the sixth international congress of philosophy. Harvard University, Cambridge, Massachusetts, United States of America. September 13. 14. 15. 16. 17. 1926. Editor S. Sheffield Brigman. New York, Longmans, Green and Co., 1927, str. LXXXVII. 716.

J. M. Der II. Kongress polnischer Philosophen in Warschau. — Minerva-Zeitschrift, III. 11/12 str. 275—6.

Hosiassonówna J. Der II. Kongress polnischer Philosophen. — Archiv f. systematische Philosophie und Soziologie, XXXI. 1—2, str. 98—103.

Bergson H. Essai sur les données immédiates de la conscience. Préface d'A. Thibaudet. Paris, „Les Arts et le Livre“, 1927, str. 299. Fr. 60.

Bosanquet B. Science and philosophy and other essays. New York, Macmillan Co., 1927, str. 446.

Ward J. Essays in philosophy. With a memoir of the author by Olwen Ward Campbell. Cambridge, University Press, 1927, str. VII. 372. S. 16.

a

Lossky N. L'intuition, la matière et la vie. Paris, Alcan, 1928, str. VIII. 177.

Hughes T. S. J. The plurality of worlds and other essays compiled by M. G. Chawick. London, Longmans, Green and Co., 1927, str. VII. 276, S. 7. d. 6.

Pelikán F. Vláda demokracie ve filosofii. A jiné essaye. V Praze, Nákladem české grafické Unie A. S., 1929, str. 169.

Heymans G. Gesammelte kleinere Schriften zur Philosophie und Psychologie. Tl. 1. Erkenntnistheorie und Metaphysik. Tl. 2. Allgemeine Psychologie, Ethik und Aesthetik. Tl. 3. Spezielle Psychologie. Haag, Nijhoff, 1927, str. XI. 477; VI. 615; V. 630. M. 57.

Rehmke J. Gesammelte philosophische Aufsätze. Ausgewählt u. hrsg. von K. Gassen. Erfurt, Stenger, 1928, str. 352. M. 11.

Cohen H. Schriften zur Philosophie und Zeitgeschichte. Hrsg. von A. Görland u. E. Cassirer. Bd. 1. 2. Berlin, Akademie-Verlag, 1928, str. XVIII. 570; XIII. 503. M. 23.

Festschrift Hans Driesch zum 60. Geburtstag. (28. Oktober 1927). Tl. 1. Wissen und Leben. Überreicht von Freunden und Kollegen: E. Becker, M. Boucher, K. Breysig [u. a.] Hrsg. von H. Schneider u. W. Schingnitz. Tl. 2. Ordnung und Wirklichkeit. Überreicht von Mitarbeitern und Schülern: P. Biro, G. Büchner, H. Burkhardt [u. a.] Mit einer monographischen Bibliographie H. Driesch. Hrsg. v. W. Schingnitz. Leipzig, Reinicke, 1927, str. X. 263; XIII. 171. M. 12; 7-50.

Festschrift, Johannes Rehmke zum 80. Geburtstage 1. Februar 1928 dargebracht von Fachgenossen, Freunden und Schülern. Hrsg. von J. E. Heyde. Leipzig, Meiner, 1928, str. VII. 415. M. 9.

Challaye F. Philosophie scientifique et philosophie morale. Paris, Nathan, str. 652.

Bonnefon Ch. L'aube fraîche et calme. Essai de philosophie générale. Paris, Fayard, str. 284.

Schulz A. J. Sein und Bewusstsein. Einige Hauptfragen der Philosophie. Bonn, Schroeder, 1928, str. VIII. 132. M. 4-50.

Dessoir M. Die Kunstformen der Philosophie. Berlin, Preussische Druckerei- und Verlags-Aktiengesellschaft, 1928, str. 31. M. 1.

Reisner E. Das Selbstopfer der Erkenntnis. Eine Betrachtung über d. Kulturaufgabe d. Philosophie. München, Oldenbourg, 1927, str. V. 182. M. 4-80.

Weinreich H. Die Philosophie als Führer in der Schule und im Leben. Unterredungen mit jungen Menschen. Berlin, Salle, 1927, str. XI. 174. M. 2-80.

Rossi M. M. Per una concezione attivistica della filosofia. Bologna, Cepelli, 1927, str. 165. L. 9.

Sneathlage J. L. Kritische philosophie, theologie en psychologie. Arnhem, von Loghum Slatetus. Fl. 3. c. 95.

b

Russell B. An outline of philosophy. London, Allen and Unwin, 1927, str. VI. 317. S. 12. d. 6.

Lemarié O. Esquisse d'une philosophie. Paris, Alcan, 1927, str. 494. Fr. 40.

Simmel G. Hauptprobleme der Philosophie. 6. Aufl. Berlin, de Gruyter u. Co., 1927, str. 175. M. 1-50.

Baudin E. Introduction générale à la philosophie. Paris, de Gigord, 1927, str. VI. 277.

Cohn J. Führende Denker. Geschichtliche Einleitung in die Philosophie. 5. durchgesehene Aufl. Leipzig, Teubner, 1928, str. 118. M. 2.

Richter R. Einführung in die Philosophie. 5. Aufl. hrsg. von M. Brahn. 2. unveränd. Abdruck. Leipzig, Teubner, 1927, str. 136. M. 2.

Knittermeyer H. Die Philosophie und das Christentum. Acht Vorlesungen zur Einleitung in die Philosophie. Jena, Diederichs, 1927, str. 142. M. 6-50.

Domecq J. B. Leçons de philosophie avec plans et développements de dissertations à l'usage des candidats au baccalauréat ès lettres. T. I., Psychologie. 7. édition remaniée et complétée. Tours, Cattiers, 1927, str. VII. 562.

Cuvillier A. Manuel de philosophie, Tome II. Logique, morale, philosophie générale. Paris, Colin, 1927, str. 680. Fr. 32.

Le Gall A. Précis de philosophie scientifique. Paris, Carus, 1927, str. 92.

Varisco B. Sommario di filosofia. Roma, Signorelli, 1928, str. 85.

Balmes Don J. Curso de filosofia elemental, logica, metafísica, etica. Historia de la filosofia. Edición corregida con esmero. Imprimé en Belgique. Paris, Cala editorial Garnier hermanos, 1927, str. 617.

Natorp P. Philosophische Propädeutik. Allg. Einleitung in die Philosophie u. Anfangsgründe der Logik, Ethik u. Psychologie in Leitsätzen zu akadem. Vorlesungen. 5. Aufl. Marburg, Elwert, 1927, str. 70. M. 2.

Fürst J. Grundriss der empirischen Psychologie und Logik 21. Aufl. Stuttgart, Bonz u. Comp., 1928, str. XXII. 209. M. 4.

Lünemann A. Logos. Ein Lesebuch für den philosophischen Unterricht an höheren Lehranstalten. Wien, Österr. Bundesverlag für Unterricht, Wissenschaft und Kunst, 1927, str. 158. M. 2-30.

Feldmann J. Schule der Philosophie. Auslese charakterist. Abschnitte aus den Werken der bedeutendsten Denker aller Zeiten 2., verm. Aufl. Paderborn, Schöningh, 1928, str. XV. 523. M. 6.

Bergmann E. Weltanschauung. Philosophisches Lesebuch. Tl. 2. Von Kant bis Nietzsche. Breslau, Hirt, 1927, str. 204. M. 6-50.

Liebert A. Die Philosophie in der Schule. Charlottenburg, Pan-Verlag, 1927, str. 96. M. 3-50.

a

Bodewig E. Philosophie-Unterricht und Mathematik. — Unterrichtsblätter für Mathematik und Naturwissenschaften, XIII (1927), 7. 8.

Wydania dzieł.

Abaelard P. Philosophische Schriften. Zum ersten Male hrsg. von B. Geyer. I. Die Logica „ingredientibus“. 3. Die Glossen zu *περὶ ἐρμηνείας*. Münster i. W., Aschendorff, 1927, str. 307—503. M. 8·90.

Augustinus S. Aurelius. Des S. Aurelius Augustinus drei Bücher gegen die Akademiker. (III libri contra academicos). Neu hrsg. mit Einl. u. Anm. von K. Emmel. Paderborn, Schöningh, 1927, str. 127. M. 1·80

Augustinus, S. Aurelius episcopus. De civitate Dei libri 22. Ex rec. B. Dombart, quartum recogn. A. Kalb. Vol. 1. Lib. 1—13. Leipzig, Teubner, 1928, str. XXXIV. 599. M. 10.

Bacon F. Essays. Ins Deutsche übertragen von G. Böcker. München, Müller, 1927, str. 232. M. 2.

Bacon Rogerus. Opera hactenus inedita Rogeri Baconi: Fasciculus VII. Questiones supra undecimum Prime philosophie Aristotelis primae et secundae. Edidit R. Steele collaborante F. M. Delorme O. F. M. Oxonii e typographeo clarendoniano, 1926, str. XII. 160. S. 10. d. 6.

S. Bernard of Clairvaux. Select treatises. De diligende Deo, edited by Watkin W. Williams. De gradibus humilitatis et superbiae, edited by Barton R. V. Mills. Cambridge, University Press, 1926, str. XXIII. 169.

Boehme J. L'Aurore naissante; traduction française de Louis-Claude de Saint-Martin. Milano, Libreria Lombarda, 1927, str. 462.

Brentano Franz. Die vier Phasen der Philosophie und ihr augenblicklicher Stand. Nebst Abhandlungen über Plotinus, Thomas von Aquin, Kant, Schopenhauer und Auguste Comte. Mit Einleitung, Anmerkungen und Register herausgegeben von Oskar Kraus. Leipzig, Meiner, 1926, str. XVIII. 169.

Brentano Franz. Vom sinnlichen und noetischen Bewusstsein (Psychologie, Band III.) I. Teil. Wahrnehmung, Empfindung, Begriff. Mit ausführlicher Einleitung und Anmerkungen herausgegeben von Oskar Kraus. Leipzig, Meiner, 1928, str. XLVIII. 191. 7 Mk., w opr. 8·50 Mk.

Brentano Franz. Ueber die Zukunft der Philosophie nebst den Vorträgen Ueber die Gründe der Entmutigung auf philosophischem Gebiet, Ueber Schellings System und den 25 Habilitationsthesen herausgegeben, eingeleitet und mit erläuternden Anmerkungen und Register versehen von Oskar Kraus. Leipzig, Meiner, 1929, Str. XX. 186.

Carus Paul. The point of view. An anthology of religion and philosophy selected from the works of Paul Carus. Edited by C. Cook. Chicago. The Open Court publishing Co., 1927, str. XI. 211. Doll. 2·50.

b

Clarke E. — The correspondence of John Locke and Edward Clarke. Edited with a biographical study by B. Rand. Cambridge, Harvard University Press; London, Oxford University Press, 1927, str. XVI. 605.

Descartes R. Discours de la méthode. Précédé d'une étude d'Alain. Paris, Les Arts et le Livre, 1927, str. 227.

Descartes R. Discours de la méthode. Paris, „Chronique des lettres françaises aux Horizons de France“, 1927, str. 105.

Dilthey W. Gesammelte Schriften. Bd. 3. Studien zur Geschichte d. deutschen Geistes. Leibniz u. s. Zeitalter. Friedrich d. Grosse u. d. deutsche Aufklärung. Das 18. Jahrhundert u. d. geschichtl. Welt. (Vorw. d. Hrsg.: P. Ritter). — Bd. 7. Der Aufbau d. geschichtl. Welt in d. Geisteswissenschaften. (Vorbericht d. Hrsg.: B. Groethuysen). Leipzig, Teubner, 1927, str. XII. 279; XII. 381. M. 7·50; 10.

Eckhardt Meister. Deutsche Predigten und Traktate. Ausgewählt, übertragen und eingeleitet von F. Schulze-Maizier. Leipzig, Insel-Verlag, 1927, str. 438. M. 7·50.

Epictète. Pensées et entretiens. Paris, impr. Renouard; 1927, str. XIX. 211.

Epicurus, the extant remains. With short crit. apparatus, transl. and notes. Oxford, Univ. Press. S. 21.

Hegel G. W. Fr. Sämtliche Werke. Mit Einleitungen, Anmerkungen und Registern hrsg. von Georg Lasson. Leipzig, F. Meiner. — Bd. I. Erste Druckschriften. Nach dem ursprünglichen Text hrsg. mit Namen- u. Sachregister. 1928, str. XLIV. 432. M. 10. — Bd. II. Phänomenologie des Geistes. 3. Aufl. Auf Grund der Erstausgabe von 1807. Mit vergleichender Seitenübersicht, Sach- u. Namenregister. 1929, str. LXXX. 583. M. 9. — Bd. XIII. Vorlesungen über die Philosophie der Religion. Teil II. Die bestimmte Religion. Nach den vorhandenen Manuscripten vollständig neu hrsg. Mit Namen- u. Sachregistern. 1. Kapitel. Die Naturreligion. 1927, str. IX. 247. M. 9. — 2. Kapitel. Die Religionen der geistigen Individualität. 1927, str. IV. 256. M. 9. — Bd. XIV. Vorlesungen über die Philosophie der Religion. Teil III. 1. Hälfte: Die absolute Religion. Nach den vorhandenen Manuskripten vollständig neu hrsg. Mit Namen- u. Sachregistern 1929, str. XII. 244. M. 9.

Hegel G. W. Fr. Sämtliche Werke. Jubiläumsausg. in 20 Bänden. Auf Grund des von L. Baumann, Fr. Förster, E. Gans [u. a.] besorgten Originaldruckes im Faksimileverf. neu hrsg. von H. Glockner. Bd. 1. Aufsätze aus d. krit. Journal d. Philosophie u. andere Schriften aus d. Jenenser Zeit. In neuer Anordnung hrsg. Mit e. Vorw. zur Jubiläumsausg. 1927. — Bd. 4. Wissenschaft der Logik. Tl. 1. Die objektive Logik. Mit einem Vorwort von L. v. Henning. 1928. — Bd. 5. Wissenschaft der Logik Tl. 2. Die subjektive Logik oder Lehre vom Begriff. Mit einem Vorwort von L. v. Henning. 1928. —

a

Bd. 13. Vorlesungen über die Aesthetik; Bd. 2. Mit einem Vorwort von H. G. Hotho. 1928. — Bd. 14. Vorlesungen über die Aesthetik Bd. 3. Mit einem Vorwort von H. G. Hotho. 1928. — Stuttgart, Frommann, str. XVI. 547; 721; VIII. 353; X. 465; VIII. 581. M. 9-10; 11-40; 5-60; 7-50; 9-25.

Hegel G. W. Fr. Schriften zur Gesellschaftsphilosophie. Tl. 1. Philosophie d. Geistes u. Rechtsphilosophie. Hrsg. mit Einf. u. Anm. vers. von A. Baeumler. Jena, Fischer, 1927, str. VIII. 940. M. 16.

Helmholtz H von. Die Tatsachen in der Wahrnehmung. Hrsg. v. H. Schneider. Leipzig, Teubner, 1927, str. 32. M. 0-75.

Hobbes Th. The elements of law natural and politic. Ed. with a preface and critical notes by F. Tönnies. Cambridge University Press, 1928, str. XVIII. 195. S. 8 d. 6.

Hobbes Th. Behemoth oder das Lange Parlament. Erstmals übers. von J. Lips. Leipzig, Wiegandt, 1927, str. V. 102—288. M. 8.

James W. Der Pragmatismus. Ein neuer Name für alte Denkmethode. Volkstümliche philosophische Vorlesungen. Aus d. Engl. übers. von W. Jerusalem. 2. durchges. Aufl. Leipzig, Kröner, 1928, str. XVI. 195. M. 7.

Kant I. Gesammelte Schriften Hrsg. von der Preussischen Akademie der Wissenschaften. Bd. 18. Handschriftlicher Nachlass. Bd. 5. Metaphysik. Thl. 2. Berlin, de Gruyter u. Co., 1928, str. XXIII. 726. M. 44.

Kant I. Grundlegung zur Metaphysik der Sitten. Übertr. in zeitgemäßes Deutsch von A. Pannenberg. Bielefeld, Velhagen u. Klasing, 1927, str. V. 102. M. 0-80.

Kant I. Metaphysik der Sitten. 4. Aufl. Hrsg. u. mit Einleitung sowie einem Personen- u. Sachregister vers. von K. Vorländer. Leipzig, Meiner, 1922. [Ausg. 1928], str. LI. 378. M. 5-50.

Kautsky K. Die materialistische Geschichtsauffassung. Dargelegt. Bd. 1. Natur und Gesellschaft. Bd. 2. Der Staat und die Entwicklung der Menschheit. Berlin, Dietz, 1927, str. 895. M. 30.

Lao-tse. Tao-te-King. Hrsg. und erl. von J. G. Weiss. Leipzig, Reclam, 1927, str. 93. M. 0-40.

Leibniz G. W. Sämtliche Schriften und Briefe. Hrsg. von der Preussischen Akademie der Wissenschaften Reihe 1. Allgemeiner politischer und historischer Briefwechsel. Bd. 2. 1676—1679 Darmstadt, Reichl, 1927, str. XXXVIII. 588. M. 90.

Lenin W. S. Sämtliche Werke. Ins Deutsche übertragen nach d. 2. erg. u. rev. russ. Aufl. Bd. 13. Materialismus und Empirio-kritizismus. Kritische Bemerkungen über eine reaktionäre Philosophie. Berlin, Verlag für Literatur und Politik, 1927, str. XXXI. 487. M. 5-50.

Locke zob. Clarke.

Lucrezio Caro T. Il primo libro del „De rerum natura“. Introd. e note d. C. Pascal. Torino, Paravia C., 1928, str. XLIII. 163. L. 13-50.

b

Maïmonide M. Les lois concernant les rois et la guerre. Traduction française sur le texte hébreu par E. Lambert. 2. éd. Paris, Lipschutz, 1927, str. 20.

Maine de Biran. Journal intime (1792—1817), publié avec un avant-propos, une introduction et des notes par A. de la Valette-Monbrun. Paris, Plon, 1927, str. XLVI. 200. Fr. 25.

Montaigne M. de. Oeuvres complètes. Les essais. V. VI. Etude, commentaires et notes par le docteur A. Armaingaud. Paris, Conard, 1927, str. 359; 435.

Munk S. Mélanges de philosophie juive et arabe, renfermant des extraits méthodiques de la source de vie de Salomon Ibn Gébirol (dit Avicébron), traduits en français sur la version hébraïque de Schem Tob Ibn Falaquera et accompagnés de notes critiques et explicatives; un mémoire de la vie, les écrits et la philosophie d'Ibn Gébirol, des notices sur les principaux philosophes arabes et leurs doctrines et une esquisse historique de la philosophie chez les Juifs. Paris, Gamber, 1927, str. VIII. 536.

Ockham William of. De imperatorum et pontificum potestate. Ed. by C. K. Brompton. Oxford, Univ. Press. S. 7. d. 6.

Pascal. Discours sur les passions de l'amour. Avant-propos de G. Lamou. Paris, Hazan, 1927, str. 55.

Pascal. Oeuvres, publiées avec des introductions et des notices par H. Marris. T. 4. 5. 6. Paris, Cité des livres, 1927, str. 332; XXXV. 286; 416.

Pascal. Pensées sur la vérité de la religion chrétienne. I. II. 3. édition revue par J. Chevalier. Paris, Gabalda et fils, 1927, str. XX. 292; 293—607. Razem Fr. 36.

Paulsen F. Zur Ethik und Politik. Gesammelte Vortr. u. Aufs. Bd. 1. 5. Aufl. Mit e. Geleitw. von E. Spranger. Bd. 2. 3. Aufl. Grossenwörden, Rüsck, 1927, str. 137; 118.

Platon. Wybór z Pism. III. Kryton — Rzeczpospolita I. Opracował J. K. Jędrzejowski. Nowe wydanie przygotował A. Rapaport. Lwów-Warszawa, „Książnica-Atlas“, 1927, str. 72. zł. 2-80.

Plotin. Ennéades, IV. Texte établi et traduit par E. Bréhier. Paris, Belles-lettres, 1927, str. 236.

Proudhon P. J. Oeuvres complètes. Nouvelle édition, avec notes et documents inédits (M. M. C. Bouglé et H. Moysset) Candidature à la pension Suard. De la célébration du dimanche. Qu'est-ce que la propriété? Introduction et notes de M. Augé-Laribe, 1926. — La guerre et la paix, recherches sur le principe de la constitution du droit des gens Introduction et notes de H. Moysset, 1927. — De la création de l'ordre dans l'humanité ou Principes d'organisation politique. Introd. et notes de C. Bouglé et A. Cu villier, 1927, Paris, Rivière, str. 367; XCIV. 514; 464.

Ravaisson F. De l'habitude. Nouvelle édition précédée d'une introduction par J. Baruzi. Paris, Alcan, 1927, str. XXXV. 62. Fr. 12.

a

Renouvier Ch. Les dilemmes de la métaphysique pure. Nouv. édition. Paris, Alcan, 1927, str. 134. Fr. 4.

Rousseau J. J. Correspondance générale de J. J. Rousseau, collationnée sur les originaux, annotée et commentée par Th. Dufour. T. 7. Le Contrat social et l'Émile (décembre 1761 — juin 1762). T. 8. Rousseau à Môtiers (juillet 1762 — janvier 1763). Paris, Colin, 1927, str. VIII. 395; VI. 384.

Rousseau J. J. Les confessions. Édition intégrale, publiée sur le texte autographe conservé à la Bibliothèque de Genève, accompagné de variantes extraites du manuscrit de la Chambre des députés, de notes et d'un index, par A. Van Bever et suivie des Rêveries du promeneur solitaire. Vol. I. II. III. Paris, Crésset Cie, 1927, str. VIII. 298; 429; 303.

Rousseau J. J. Les rêveries d'un promeneur solitaire. Paris, éditions de „l'Abeille d'Or“, 1927, str. 175.

Ruysbroeck J. van. Von den sieben Stufen der Liebe. Aus d. Vlämischen von E. Schacht. Habelschwerdt, Franke, 1927, str. 71. M. 1.20.

Schelling F. W. J. Werke. Nach d. Orig. Ausg. (von K. F. A. Schelling) in neuer Anordnung hrsg. von M. Schröter [6 Haupt- u. 6 Ergänzungsbände]. Hauptbd. 1. Jugendschriften 1793—1798. — Hauptbd. 2. Schriften zur Naturphilosophie 1799—1801. — Hauptbd. 4. Schriften zur Philosophie der Freiheit 1804—1815. München, Beck, Oldenbourg, 1927, str. XXII. 723; X. 737; X. 746; M. 13:50; 13:50; 9.

Schelling F. W. J. Bruno oder Über das göttliche und natürliche Prinzip der Dinge. Mit Einleitung und Registern neu hrsg. von Ch. Hermann. Leipzig, Meiner, 1928, str. XIV. 126. M. 4.

Schopenhauer A. Sämtliche Werke. München, Piper u. Comp. Bd. 13. A. Schopenhauers Randbemerkungen zu den Hauptwerken Kants Hrsg. von R. Gruber. 1926, str. VII. 438. M. 22. — Bd. 14. Der Briefwechsel Schopenhauers. Hrsg. von C. Gebhardt. Bd. 1. 1929, str. XVI. 652. M. 20.

Schopenhauer A. Das Schöne. Schopenhauers Ästhetik. Hrsg. von G. Mertens. Leipzig, Teubner, 1927, str. 48. M. 1.

Seneca L. A. Philosophische Schriften. Neu hrsg. von Th. von Scheffer. Bd. 1. Abhandlungen. Nach d. Übers. von J. M. Moser. Bd. 2. Briefe an Lucilius. Nach d. Übers. von A. Pauli u. A. Haakh. Berlin, Propyläen-Verlag, 1927, str. XXXIX. 465; XIX. 528. M. 10.

Seneca L. A. Epistulae morales. Auswahl. Hrsg. von J. Hackethal. Leipzig, Freytag, 1927, str. 44. M. 0.50.

Sénèque. Dialogues. T. 4. De la providence. De la constance du sage. De la tranquillité de l'âme. De l'oisiveté. Texte établi et traduit par R. Walti. Paris, „Les belles-lettres“. 1927.

Spinoza B. de. Der theologisch-politische Traktat, [Tractatus theologico-politicus]. 3. Aufl. Neu

b

übersetzt u. mit einem biographischen Vorwort versehen von J. Stern. Leipzig, Reclam, 1928, str. 394. M. 1.60.

Stirner M. Der Einzige und sein Eigentum. Berlin, Weltgeist-Bücher, 1927, str. 360. M. 2.60.

Stirner M. Der Einzige und sein Eigentum. Leipzig, Stolpe, 1927, str. 336. M. 0.95.

Stirner M. Der Einzige und sein Eigentum. 2. Aufl. Mit einer Einleitung von J. H. Mackay. Leipzig, Reclam, [1928], str. 429. M. 1.60.

Thomas d'Aquin Saint. Opuscula omnia genuina quidem necnon spuria melioris notae debito ordine collecta cura et studio R. P. Petri Mandonnet. Tomus primus: Opuscula genuina philosophica. Tomus secundus: Opuscula genuina theologica. Tomus tertius: Opuscula genuina theologica. Tomus quartus: Opuscula genuina theologica. Opuscula vix dubia. Tomus quintus: Opuscula spuria. Paris, Lethielleux, 1927, str. LIII. 507; 668; 335; 552; 484.

Thomas von Aquino. Schulte K. Das Wahrheits- und Erkenntnisproblem in metaphysischer, psychologischer u. poetischer Beleuchtung. Nach Thomas von Aquino (Frage 1. u. 11. d. disputierten Quästionen über die Wahrheit). Ausg., zum ersten Mal ins Deutsche übertr. u. m. Einl. u. Anm. versehen. Paderborn, Schöningh, 1927, str. 82. M. 1.60.

Voltaire. Mémoires, suivis de mélanges divers et précédés de Voltaire démiourgue. par P. Souday. Paris, Hazan, 1927, str. XXIX. 219.

Die Yäst's des Awesta [Zenda vesta]. Übers. u. eingel. von H. Lommel. Göttingen, Vandenhoeck u. Ruprecht; Leipzig, Hinrichs, 1927, str. XII. 211. M. 13.

Historia filozofii.

Schwegler A. Geschichte der Philosophie im Umriss. Neue erw. Ausgabe von J. Stern. Erg. von R. von Delius. Leipzig, Reclam, 1927, str. 521. M. 3.20.

Windelband W. Lehrbuch der Geschichte der Philosophie. 12. durchg. Aufl. besorgt von E. Rothacker. Tübingen, Mohr, 1928, str. XI. 596. M. 19.

Joël K. Wandlungen der Weltanschauung. Eine Philosophiegeschichte als Geschichtsphilosophie. Bd. 1. (Lieferung 1—4). Tübingen, Mohr, 1928 (1929), str. XV. 735. M. 32. — Bd. 2. Lieferung 5. 1929, str. 160. M. 7.

Stumpf C. u. Menzer P. Tafeln zur Geschichte der Philosophie. Darstellung der Lebenszeiten seit Thales und Übersicht der Literatur seit 1440. 4. Aufl. Berlin, Springer, 1928, str. 31. M. 4.

Friedlein C. Lernbuch und Repetitorium der Geschichte der Philosophie. 4. Aufl. Berlin, Trenkel, 1927, str. VIII. 298. M. 6.75.

Alain. Les idées et les âges. Vol. 1. 2. Paris, Gallimard, 1927, str. 260; 233.

Brunschvicg L. Le progrès de la conscience dans la philosophie occidentale. Vol. I. II. Paris, Alcan, 1927, str. XXIV. 806. Fr. 75.

a

Prantl C. Geschichte der Logik im Abendlande. Manuldruck der Orig. Ausg. (1855). Bd. 1—4. Leipzig, 1927. str. XII. 734; VIII. 403; VIII. 426; VIII. 305. M. 100.

Enr ques F. Zur Geschichte der Logik. Grundlagen u. Aufbau d. Wissenschaft im Urteil d. math. Denker. Deutsch von L. Bieberbach. Leipzig, Teubner, 1927, str. V. 240. M. 11.

Jordan B. Die Ideenlehre. Von Plato bis zur Gegenwart. Leipzig, Teubner, 1928, str. 56. M. 1.

Baxa J. Gesellschaftslehre von Platon bis Friedrich Nietzsche. Eine dogmengeschichtliche Einführung in die gesellschaftswissenschaftlichen Theorien. Leipzig, Quelle u. Meyer, 1927, str. VIII. 135. M. 1·80.

Cardone D. A. Il relativismo gnoseologico dalla sofistica ad Hegel. Palmi, Genovesi, 1927, str. 160.

Vesme C. de. Histoire du spiritualisme expérimental. Paris, Meyer, 1928, str. XXVIII. 684.

Binswanger L. Wandlungen in der Auffassung und Deutung des Traumes von den Griechen bis zur Gegenwart. Berlin, Springer, 1928, str. VI. 112. M. 4·20.

Mühl M. Die antike Menschheitsidee in ihrer geschichtlichen Entwicklung. Leipzig, Dieterich, 1928, str. XI. 144. M. 5·60.

Funke O. Studien zur Geschichte der Sprachphilosophie. Bern, Francke, 1927, str. 140. M. 4.

Borchardt B. Wandlungen der Atomvorstellung. Berlin, Dietz Nachf., 1928, str. 85. M. 2·75.

Klímowsky E. Sexualtyp und Kultur. Elemente einer Darstellung der europäischen Kulturgeschichte auf der Grundlage der vergleichenden Psychologie der Geschlechter. Berlin, Marcus u. Weber, 1928, str. III. 80. M. 6.

Radhakrishnan S. Indian philosophy. Vol. 2. London, Allen and Unwin, 1927, str. 797, Sh. 25.

Heimann B. Indische Logik. — Philosophischer Weltanzeiger, I (1926/7). 4.

Wüst W. Stilgeschichte und Chronologie des Rgveda. Leipzig, Brockhaus, 1928, str. XVI. 172. M. 12.

Dasgupta S. N. Hindu mysticism. Six lectures on the development of Indian mysticism. Chicago, Open Court publishing Co., 1927, str. XX. 168. Doll. 2.

Hauer J. W. Das Lankavatāra-Sūtra und das Sāmkhya. Stuttgart, Kohlhammer, 1927, str. IV. 17. M. 1·20.

Schayer St. Indische Philosophie als Problem der Gegenwart. — Fünfzehntes Jahrbuch der Schopenhauer-Gesellschaft für das Jahr 1928. str. 46—69. [Także w odbitce].

Dahlke P. Buddhism and its place in the mental life of mankind. London, Macmillan. S. 10. d. 6.

Walleser M. Die buddhistische Philosophie in ihrer geschichtlichen Entwicklung, 4.: Die Sekten des alten Buddhismus. Heidelberg, Winter, 1927, str. VII. 93. M. 6.

b

Vallée-Poussin L. de la. La morale bouddhique. Paris, Nouv. libr. nat., 1927, str. XVI. 256. Fr. 12·50.

Hafner G. Kernprobleme der buddhistischen Ethik. Erlangen, Palm u. Enke, 1927, str. XII. 120. M. 6·50.

Pavry J. D. C. The zoroastrian doctrine of a future life. Oxford, Univ. Press. S. 12. d. 6.

Zenker Ernst Viktor. Geschichte der chinesischen Philosophie zum ersten Male a. d. Quellen dargestellt. Bd. 2. Von der Hau-Dynastie bis zur Gegenwart. Reichenberg, Stiepel, 1927, str. XIII. 340. M. 8.

Forke A. Geschichte der alten chinesischen Philosophie. Hamburg, Friederichsen u. Co., 1927, str. XVI. 594. M. 36.

Forke A. Die Gedankenwelt des chinesischen Kulturkreises. München, Oldenbourg, 1927. Tl. 1. str. 1—64. M. 2·80. Tl. 2. str. 65—128. M. 2·80. Tl. 3. str. 129—215. M. 3·85. (Handbuch der Philosophie, hrsg. von A. Baeumler u. M. Schröter, Lieferung 13—15).

Hackmann H. Chinesische Philosophie. München, Reinhardt, 1927, str. 406. M. 11.

Ziegler I. Die sittliche Welt des Judentums. Tl. 2. Vom Abschluss des Kanons bis Saadja. Leipzig, Kaufmann, 1928, str. V. X. 399. M. 6·50.

Kaminka A. Les rapports entre le rabinisme et la philosophie stoïcienne. — Revue des études juives LXXXII. 163, 164. str. 233—252.

Bréhier E. Histoire de la philosophie. Tome premier: L'Antiquité et le moyen âge. Paris, Alcan, [1928], str. 787 + 7.

Lamanna E. P. Manuale di storia della filosofia ad uso delle scuole. Parte I., La filosofia antica. Firenze, Le Monnier, 1927, str. 161.

Gomperz H. Die Lebensauffassung der griechischen Philosophen und das Ideal der inneren Freiheit. Mit Anhang: Zum Verständnis der Mystiker. 3. völlig umgearb. u. erw. Aufl. Jena, Diederichs, 1927, str. VIII. 357. M. 9.

Bundy M. W. The theory of imagination in classical and medieval thought. Urbana, University of Illinois Press, 1927, str. 289. Doll. 3.

Harrison J. E. and others. Themis. A study of the social origins of greek religion. 2d ed., revised. New York, Macmillan, str. 505. Doll. 7.

Kynast K. Apollon und Dionysos. Nordisches u. Unnordisches innerhalb der Religion der Griechen. Rassenkundl. Untersuchung. München, Lehmann, str. 118. M. 4·50.

Bayet A. Les morales de l'Évangile. Paris, Rieder, 1927, str. 226. Fr. 10·50.

Wagner F. Der Sittlichkeitsbegriff in der antiken Ethik. Münster i. W., Aschendorffsche Verh., 1928, str. V. 187. M. 7·95.

Hoffmann E. Die Philosophie der Vorsokratiker. Leipzig, Teubner, 1927, str. 32. M. 0·75.

a

Calogero G. Una nuova concezione della logica prearistotelica. — *Giornale critico della filosofia italiana*, listopad 1927, str. 409—422.

Faggi A. L'„Essere“ e il „Non essere“ nella Sofistica greca. — *Atti della R. Accademia delle Scienze di Torino*, LXI. 5/7.

Levi A. La teoria stoica della verità e dell'errore. — *Revue d'histoire de la philosophie*, II (1928). 2. str. 113—132.

Günther S. Geschichte der Mathematik Tl. 1. Von den ältesten Zeiten bis Cartesius. Berlin, de Gruyter u. Co., 1927, str. VII. 429. M. 17.40.

Enriques F. L'évolution des idées géométriques dans la pensée grecque. Point, ligne, surface. Traduit sur la 3-e édition italienne par M. Solovine. Paris, Gauthier-Villars et Cie, 1927, str. VIII. 48.

Baeumker C. Studien und Charakteristiken zur Geschichte der Philosophie insbesondere des Mittelalters. Ges. Vorträge und Aufsätze. Mit einem Lebensbilde Baeumkers hrsg. von M. Grabmann. Münster i. W., Aschendorffsche Verh., 1928, str. VII. 284. M. 12.75.

Dempf A. Die Ethik des Mittelalters. Handbuch der Philosophie hrsg. von A. Baeumler u. M. Schröter, Lfg. 11. München, Oldenbourg, 1927, str. 111. M. 4.90.

Buonaiuti E. Il misticismo medievale. Pinerolo, Casa sociale editrice, 1928, str. 203.

Horten M. Indische Strömungen in der islamischen Mystik. 1. Zur Geschichte u. Kritik. 2. Lexikon wichtigster Termini der islamischen Mystik. Terminologische Untersuchungen zu grundlegenden Texten islamischer Frühmystik in Persien um 900. Heidelberg, Winter, 1927; 1928, str. 32; X. 141. Razem M. 12.

Götzmann W. Die Unsterblichkeitsbeweise in der Väterzeit und Scholastik bis zum Ende des 13. Jahrhunderts. Eine philosophie- und dogmengeschichtliche Studie. Karlsruhe, Gutsch, 1927, str. VIII. 247. M. 6.

Sauter J. Naturrecht im Idealismus des Mittelalters. — *Zeitschrift für öffentliches Recht*, VII. 3.

Bundy M. W. The theory of imagination in classical and medieval thought, zob. powyżej.

Günther S. Geschichte der Mathematik Tl. 1. Von den ältesten Zeiten bis Cartesius, zob. powyżej.

Gaskell G. A. Gnostic scriptures interpreted. London, Daniel Co., 1927, str. 335.

Alfaric P. Gnostiques et gnosticisme. — *Revue d'histoire des religions*, XCIII. 1. 2.

Bruni G. Riflessioni sulla scolastica Rome, Bardi, 1927, str. 126. L. 12.

Köhler W. Scholastik und Mystik. Göttingen, Vandenhoeck und Ruprecht, 1928, str. 64. M. 1.

Sainz Rodrigues P. Introduccion a la historia de la literatura mística en Espana. Madrid, Ed. Voluntad, 1927, str. 312. Pes. 10.

b

Peers E. A. Studies of the spanish mystics. Vol. I. London, Sheldon, 1927, str. XVII. 471. S. 18.

Maritain J. Art et scolastique. Nouvelle édition revue et augmentée. Paris, Rouart, 1927, str. 354.

Michalski C. Les courants critiques et sceptiques dans la philosophie du XIV-e siècle. Extrait du Bulletin de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres. Classe d'histoire et de philosophie, 1925. Cracovie, Imprimerie de l'Université, 1927, str. 51.

Michalski C. La physique nouvelle et les différents courants philosophiques au XIV-e siècle. Cracovie, Imprimerie de l'Université, 1928, str. 71.

Contri S. Il tomismo e il pensiero moderno secondo le recenti parole del pontefice. Bologna, Coop. Tip. Azrognidi, 1927, str. 48.

Thorndike L. The Survival of medieval intellectual interests into early modern times. — *Speculum*, Cambridge (U. S. A.), 1928, kwiecień.

Falckenberg R. Geschichte der neueren Philosophie von Nikolaus von Kues bis zur Gegenwart. Im Grundriss dargestellt. 9. Aufl. verb. u. erg. von E. v. Aster. Berlin, de Gruyter u. Co., 1927, str. XI. 749. M. 18.

Fischer K. Geschichte der neuern Philosophie. Gedächtnis-Ausgabe Bd. 4. Immanuel Kant und seine Lehre. Tl. 1. Entstehung und Grundlegung der kritischen Philosophie. 3. Aufl. Heidelberg, Winter, 1928, str. XX. 669. M. 18.

Thorndike L. Some unpublished renaissance moralists and philosophers of the second half of the fifteenth century. — *The romanic Review*, XVIII. 2.

Brunelli V. B. Il rinnovamento della politica nel pensiero del secolo XV. in Italia. Torino, Paravia, 1927, str. 292.

Jarra E. L'influsso del pensiero italiano sulla filosofia del diritto in Polonia nel sec. XV. — *Rivista internazionale di filosofia del diritto*, VII (1927). 4. 5. str. 398—403

Cassirer E. Individuum und Kosmos in der Philosophie der Renaissance. Leipzig, Teubner, 1927, str. IX. 458. M. 24.

Hearnshaw F. J. C. Social and political ideas of some great thinkers in the Renaissance and the Reformation. London, Harrap. S. 7. d. 6.

Croce B. Il pensiero italiano nel seicento. — *Critica*, 1927. zesz. 1. 2.

d'Abro A. The evolution of scientific thought from Newton to Einstein. New York, Boni and Liveright, 1927, str. XX. 544. Doll. 5.

Mirabent Fr. dr. La estetica inglesa del siglo XVIII. Barcelona, edit. Cervantes, 1927, str. 272.

Brunet P. Les physiciens hollandais et la méthode expérimentale en France au 18. siècle. Paris, Blanchard, Fr. 14.

a

Heimsoeth H. Metaphysik der Neuzeit. — Handbuch der Philosophie hrsg. von A. Baeumler u. M. Schröter. Lfg. 17. München, Oldenbourg, 1927, str. 104. M. 4.55.

Litt Th. Ethik der Neuzeit. Tl. I. II. München, Oldenbourg, 1927, str. 184. M. 8.70.

Ueberweg Fr. Grundriss der Geschichte der Philosophie. Tl. 5. Die Philosophie des Auslandes vom Beginn des 19. Jahrhunderts bis auf die Gegenwart. 12., mit einem Philosophenregister versehene Aufl. In grossenteils völlig neuer Bearb. Hrsg. von T. K. Oesterreich. Berlin Mittler u. Sohn, 1928, str. XI. XXXIX. 431. M. 16.

Kinkel W. Allgemeine Geschichte der Philosophie. Entwicklung d. philosoph. Gedankens von Thales bis auf unsere Zeit. Tl. 4. Abt. 1. Das Zeitalter d. deutschen Idealismus. Osterwieck a. H., Zickfeldt, 1927, str. V. 576. M. 10.50.

Brunschvicg L. La littérature philosophique au XIX. siècle. — Revue de Paris, 1927. zesz. 1—3.

Vorländer K. Geschichte der Philosophie. 7. Aufl. Bd. 3. Die Philosophie des 19. u. 20. Jahrhunderts. Leipzig, Meiner, 1927, str. VIII. 279. M. 6.

Tannery P. Mémoires scientifiques, publiés par J. L. Heiberg et H. G. Zenthen. VIII. Philosophie moderne 1876—1903, édité par J. L. Heiberg. Paris, Gauthier-Villars, 1927, str. 415.

Cresson A. Les courants de la pensée philosophique française. Vol. I. II. Paris, Colin, 1927, str. 210; 212. Fr. 9.80; 9.80.

Neubert F. Das Nachleben antiker Philosophie in der neueren französischen Literatur. — Neue Jahrbücher für Wissenschaft u. Jugendbildung, III (1927). 1. str. 19—34.

Boutroux E. Nouvelles études d'histoire de la philosophie. Paris, Alcan, 1927, str. 245. Fr. 25.

Kozłowski W. M. Notes sur l'échange d'idées philosophiques entre l'Angleterre et la Pologne. — Revue de littérature comparée, III (1923). 2.

Aster E. von. Geschichte der englischen Philosophie. Bielefeld, Velhagen u. Klasing, 1927, str. 215. M. 6.60.

Daniel J. The philosophy of ancient Britain. London, Williams and Norgate, 1927. S. 8. d. 6.

Powicke F. J. The Cambridge Platonists. London, Dent. S. 7. d. 6.

Abbagnano N. Il nuovo idealismo inglese ed americano. Napoli, Perella, 1927, str. 281.

Smith T. V. The American philosophy of equality. Chicago, University of Chicago Press, str. XI. 339. Doll. 3.

Fiesel E. Die Sprachphilosophie der deutschen Romantik. Tübingen, Mohr, 1927, str. IV. 259. M. 12.

Basch V. Les doctrines politiques des philosophes classiques de l'Allemagne. Paris, Alcan, 1927.

Haase K. Die Entwicklung der Sozialpsychologie in Deutschland. Münster i. W., Münster-verlag, 1927, str. 35. M. 1.20.

b

Zdziechowski M. Le dualisme dans la philosophie religieuse russe. Paris, Librairie Bloud et Gay, 1927, str. 60.

Zieleńczyk A. Filozofie v Polsku (Současné Polsko — Stát a národ). — Vesmir v Praze, 1928, str. 113—125.

Mackenzie J. S. Present tendencies in speculative philosophy — Journal of philos. Stud. 1927. zesz. 4.

Widgery A. G. Contemporary thought of Great Britain. London, Williams and Norgate, 1927, str. IX. 11—253.

Sutton C. Bericht über die neuere englische Philosophie. — Logos, XVI (1927). 1. str. 86—119.

Kremer R. C. S. R. La théorie de la connaissance chez les néo-réalistes anglais. Louvain, Institut supérieur de la philosophie, 1928, str. 204.

Benrubi I. Philosophische Strömungen der Gegenwart in Frankreich. Leipzig, Meiner, 1928, str. VIII. 530. M. 28.

Messer A. Die Philosophie der Gegenwart in Deutschland. 6. verb. Aufl. Leipzig, Quelle u. Meyer, 1927, str. VIII. 152. M. 1.80.

Leisegang H. Deutsche Philosophie im 20. Jahrhundert. Breslau, Hirt, 1928, str. 152. M. 3.50.

Současná ruská filozofie. Sbornik statí. Přeložil F. Pelikán. V Praze, Nákladem České Grafické Unie A. S., 1929, str. 197.

Monografie o filozofach.

Grabmann M. Der Einfluss Alberts des Grossen auf das mittelalterliche Geistesleben. — Zeitschrift für katholische Theologie, LII (1928). 2. str. 153—182.

Schneider A. Albertus Magnus, sein Leben und seine wissenschaftliche Bedeutung. Köln, Müller, 1927, str. 38. M. 1.20.

Carlotti G. Sulla cronologia di Talet e di Anassimene. [Anaximenes]. — Giornale critico della filosofia italiana, VIII. 3.

Mauersberger A. Plato und Aristipp. — Hermes, LXI. 2. str. 208—230; 3. str. 304—328.

d'Albi J. P. L'Aristotélisme de Kant. — Études franciscaines, 1927, str. 376—395.

Calogero G. I fondamenti della logica Aristotelica. Firenze, Le Monnier, 1927, str. XII. 326. L. 24.

Larguier des Bancelis J. La logique d'Aristote et le principe du tiers exclu. — Revue de théologie et de philosophie, maj-lipiec, 1926, str. 120—124.

Munzi A. Il valore del principio di contraddizione nella filosofia di Aristotele. — Gregorianum (1927) czerwiec, str. 242—296; grudzień, str. 539—585.

Musatti P. Sulla teoria aristotelica della definizione. — Idealismo realistico, 1927.

Grünwald C. Grundfragen der Ethik bei Aristoteles. Leipzig, Quelle u. Meyer, 1927, str. 34. M. 1.

a

Arnim H. von. Das Ethische in Aristoteles' Topik. Wien, Hölder-Pichler-Tempsky, 1927, str. 135. M. 5.

Arnim H. von. Eudemische Ethik und Metaphysik. [Aristoteles]. Wien, Hölder-Pichler-Tempsky, 1928, str. 63. M. 2-50.

Kühle H. Der ethische Güterbegriff im System des Aristoteles und Kant. Eine Voruntersuchung zur Begründung der Ethik. Münster i. W., Münsterverlag, 1927, str. XII. 120. M. 4.

Tkatsch J. Die arabische Übersetzung der Poetik des Aristoteles und die Grundlage der Kritik des griechischen Textes. Bd. 1. Wien, Hölder-Pichler-Tempsky, 1928, str. 283. M. 50.

Svoboda K. L'esthétique d'Aristote. (Aristotelova estetika). Prag, Taussig u. Taussig, 1927, str. 212. M. 2-50.

Goldstein M. Grundzüge der aristotelischen Ästhetik. Czernowitz, R. Schalbys Nachfolger, 1927, str. 121. M. 3.

Ogrodzkiński V. In catharsin tragicam observationes aliquot. [Aristoteles]. — Eos, Lwów, XXXI (1928). str. 263—288.

Geer R. M. On the theories of dream interpretation in Artemidorus. — The classical Journal, XXII. 8.

Cayré F. P. La contemplation augustinienne. Principes de la spiritualité de Saint Augustin. Essai d'analyse et de synthèse. Paris, Blot, 1927, str. XII. 338. Fr. 20.

Stegemann V. Augustins Gottesstaat. Tübingen, Mohr, 1928, str. IV. 80. M. 4-40.

Combès G. La doctrine politique de Saint Augustin. Paris, Plon, 1927, str. VIII. 482.

Combès G. Saint Augustin et la culture classique. Paris, Plon, 1927, str. 131.

Gilson E. Avicenne et le point de départ de Duns Scot. — Archives d'histoire doctrinale et littéraire du moyen âge, II (1927). str. 89—149.

Sauter J. Baader und Kant. Jena, Fischer, 1928, str. XV. 622. M. 30.

Baumgardt D. Franz von Baader und die philosophische Romantik. Halle, Niemeyer, 1927, str. VI. 402. M. 14-50.

Frost W. Bacon und die Naturphilosophie. München, Reinhardt, 1927, str. 504. M. 10.

Taylor A. E. Francis Bacon. London, Milford, Oxford University Press, 1927; New York, Oxford University Press, American Branch, str. 24. Doll. 0-50.

Delattre F. La personnalité de H. Bergson et l'Angleterre. — Revue de littérature comparée, 1927. zesz. 2.

Bergson H. La philosophie de Claude Bernard. — Les Nouvelles littéraires, VII (1928). 318. str. 5.

Williams W. W. Studies in St. Bernhard of Clairvaux. London, S. P. C. K. S. 7. d. 6.

Bruder K. Die philosophischen Elemente in den opuscula sacra des Boëthius. Ein Beitrag zur Quellen-Geschichte der Philosophie der Scholastik. Leipzig, Meiner, 1928, str. IV. 86. M. 5.

„Ruch Filozoficzny“ Tom XI. Nr. 1—10.

b

Kylstra C. S. De logica van Hegel en Bolland. — De Idee, V. 1.

Bailey H. C. Bonaventure. London, Methuen. S. 7. d. 6.

Liguori-Barbieri Ersilia. La filosofia di Emile Boutroux e la reazione all'intellettualismo nella filosofia francese contemporanea. Pisa, Soc. ed. nazionale, 1927. L. 20.

Olschki L. Giordano Bruno. Bari, Laterza, 1927, str. 107.

Spampanato V. Sulla soglia del Seicento, studi su Bruno, Campanella ed altri. Roma, Albrighi, Segati e Co. L. 15.

Giordano Bruno-Buch. Hrsg. von R. Budzinski-Wecker. Bad Oldesloe, Daphorn, 1927, str. 167. M. 6-50.

La condanna di G. Bruno. — Giornale critico della filosofia italiana, wrzesień 1927.

Kraus O. Franz Brentano. — Neue Österr. Biographie. I. Abt., 3. str. 102—118.

Mattèi de R. La politica di Campanella. Roma, An. Romana editoriale, 1928, str. 240.

Campanella zob. Bruno.

Schnayder G. Ad Ciceronem De officiis, II. 16, 56. — Eos, Lwów, XXXI (1928). str. 289—296.

Gordon J. Der Ichbegriff bei Hegel, bei Cohen und in der südwestdeutschen Schule, hinsichtlich der Kategorienlehre untersucht. Tl. 1. Der Begriff des Denkens bei Hegel und Cohen. Berlin, Akademie-Verlag, 1927, str. 79. M. 2.

Reiche K. Auguste Comtes Geschichtsphilosophie. Tübingen, Mohr, 1927, str. 44. M. 1-50.

Kou Hong Ming et F. Borrey. Le catéchisme de Confucius. Contribution à l'étude de la sociologie chinoise. Paris, Rivière, 1927, str. 101. Fr. 8.

Fabre L. Essai sur le génie de Copernic. Paris, Lesage, 1926, str. 63.

Mentré F. Pour qu'on lise Cournot. Paris, Beauchesne, 1927, str. 246. Fr. 20.

Milhaud G. Études sur Cournot. Paris, Vrin, 1927, str. 152. Fr. 15.

Hermet A. Cusano. Milano, Athena, 1927.

Ritter J. Docta ignorantia. Die Theorie des Nichtwissens bei Nicolaus Cusanus. Leipzig, Teubner, 1927, str. VIII. M. 6.

Paolo Rotta. Il Cardinale Nicolò di Cusa. La vita ed il pensiero. Milano, Società editrice „Vita e pensiero“, [1928]. Str. XVI. i 448.

Boutroux É. Des vérités éternelles chez Descartes. Thèse latine, traduite par M. Canquihem. Préface de L. Brunschvicg. Paris, Alcan, 1927, str. XXXIX. 143. Fr. 12.

Dimier L. La vie raisonnable de Descartes. Paris, Plon, 1927, str. 281. Fr. 15.

Sirven J. Les années d'apprentissage de Descartes (1596—1628). Paris, Vrin, 1928, str. 498.

Harris C. R. S. Duns Scotus. 1. The place of Duns Scotus in medieval thought. 2. The philosophical doctrines. Oxford, Clarendon Press, 1927, str. IX. 380; 398.

a

Scaramuri P. D. Il pensiero di Giovanni Duns Scoto nel mezzo d'Italia. Roma, 1927. Duns Scotus zob Avicenna.

Koch J. Durandus de S. Porciano O. P. Forschungen zum Streit um Thomas von Aquin zu Beginn d. 14. Jh. Tl. 1. Literargeschichtliche Grundlegung. Münster i. W., Aschendorffsche Verh., 1927, str. XV. 436. M. 19.80.

Grabmann M. Neuaufgefundene Pariser Quaestiones Meister Eckharts und ihre Stellung in seinem geistigen Entwicklungsgange. Untersuchungen und Texte. München, Oldenbourg, 1927, str. 124. M. 6.

Michaud R. L'esthétique d'Emerson. Paris, Alcan, 1927, str. 162. Fr. 15.

Mewaldt J. Die geistige Einheit Epikurs. Halle, Niemeyer, 1927, str. 17. M. 1.60.

Neustadt E. Stoa und Epikur. Bielefeld, Velhagen und Klasing, 1927, str. 70. M. 1.20.

Schmidt H. Epikurs Philosophie der Lebensfreude. Leipzig, Kröner, 1927, str. VIII. 111. M. 1.75.

Lalande A. Notice sur la vie et les travaux de M. Alfred Espinas. — Séances et Travaux de l'Académie des sciences morales et politiques. Comptes rendus. Paris, 1927, I. str. 327—367.

Wnndt M. Rudolf Eucken. Langensalza, Beyer u. Söhne, 1927, str. 39. M. 1.20.

Zapelloni M. T. Il concetto di rapporto nel V. libro d'Euclide. — Periodico di matematiche, VII (1927). 2.

Boutroux É. Nouvelles études d'histoire de la philosophie. Jules Lachelier — Henri Poincaré — Léon Ollé-Laprune — F. Evellin — La philosophie en France depuis 1867. — La philosophie de Félix Ravaisson — La philosophie de Ch. Secrétan. Paris, Alcan, 1927, str. 245. Fr. 25.

Kreidl A. Sigmund Exner. — Zeitschr. f. Psychol. u. Physiol. d. Sinnesorg. II. Abt. LVIII. 6, str. 281—287.

Basch V. Les doctrines politiques des philosophes classiques de l'Allemagne: Leibniz-Kant-Fichte-Hegel. Paris, Alcan, 1927, str. IX. 336. Fr. 30.

Gelpeke E. Fichte und die Gedankenwelt des Sturm und Drang. Eine ideengeschichtliche Untersuchung zur Ergründung der Wurzeln des deutschen Idealismus. Leipzig, Meiner, 1928, str. VIII. 308. M. 10.

Léon X. Fichte et son temps. T. II. Deuxième partie. Paris, Colin, 1927, str. X. 330.

Wundt M. Johann Gottlieb Fichte, sein Leben und seine Lehre. Stuttgart, Fromann, 1927, str. VIII. 317. M. 8.

Olschki L. Galilei und seine Zeit. Halle, Niemeyer, 1927, str. VIII. 479. M. 20.

Grunwaldt H. H. Ueber die Phänomenologie Husserls mit besonderer Berücksichtigung der Wesensschau und der Forschungsmethode des Galileo Galilei. Berlin, Ebering, 1927, str. 82. M. 4.

b

Rabel G. Goethe und Kant. Bd. 1. 2. [Nebst: Auszüge aus Briefen, Tagebüchern, Biographien u. aus Goethes wissenschaftl. Schriften, soweit sie auf d. Verhältnis Goethes zu Kant Bezug haben]. Wien, Selbstverlag, 1927, str. XV. 400; 401—600; 100. M. 12.50

Seillière E. Les Goncourt moralistes. Paris, éditions de la „Nouvelle Revue critique“, 1927, str. 224. Fr. 12.

Pinaud H. Dr. Le platonisme de Saint Grégoire de Nazianze. Str. XV. 448. Fr. 16.

Abbagiani F. Il sistema filosofico di Cosmo Guastella. Firenze, Le Monnier, 1927, str. VIII. 262.

Delius R. von. Hegel. Eine Einführung in seine Philosophie. Leipzig, Reclam, 1928, str. 79. M. 0.40.

Dürck J. Die Psychologie Hegels. Bern, Haupt, 1927, str. IV. 76. M. 2.40.

Fischer H. Hegels Methode in ihrer ideengeschichtlichen Notwendigkeit. München, Beck, 1928, str. VII. 336. M. 13.50.

Frost W. Hegels Aesthetik. Die bedeutendste Kunstphilosophie der neueren Zeit in ihrer Beziehung zum modernen Menschen. München, Reinhardt, 1928, str. 121. M. 4.

Heimann B. System u. Methode in Hegels Philosophie. (Vorw. d. Hrsg. K. Hamburger). Leipzig, Meiner, 1927, str. XXIII. 483. M. 18.

Johnston W. H. Hegel and Freud. — The Monist, XXXVII. 4.

Löwenstein J. Hegels Staatsidee. Ihr Doppelgesicht und ihr Einfluss im 19. Jahrhundert. Berlin, Springer, 1927, str. VI. 183. M. 9.60.

Vogelówna D. Der Erkenntniswert der Kunst bei Hegel und dessen Modifikation vom (sic!) polnischen Denker Joseph Kremer. — Bulletin international de l'Académie polonaise des sciences et des lettres. Cracovie, 1927, No 1—3. Str. 41—44.

Wahl J. Sur la formation de la théorie hégélienne du Begriff (suite et fin). — Revue d'histoire de la philosophie, II (1928). 1. str. 72—92.

Wahl J. Le malheur de la conscience dans la philosophie de Hegel. Paris, Les Éditions Rieder, [1929], str. 268. Fr. 40.

Wenke H. Hegels Theorie des objektiven Geistes. Halle, Niemeyer, 1927, str. VIII. 125. M. 5.60.

Binder J. Dr. Kantianismus und Hegelianismus in der Rechtsphilosophie. — Archiv für Rechts- und Wirtschaftsphilosophie, XX (1927). 2. str. 251—278.

Hiradal Haldar. Neo-hegelianism. London, Heath Cranton, 1927, str. VII. 493.

Levy H. Die Hegel-Renaissance in der deutschen Philosophie mit besonderer Berücksichtigung des Neukantianismus. Charlottenburg, Pan-Verlag, 1927, str. 95. M. 3.

Hegel zob. Bolland, Cohen, Fichte.

Cantoni A. Eraclito [Heraclitus]. Milano, S. A. poligrafica, 1927, str. 53.

a

Stella L. A. Eraclito [Heraclitus] Efeso e l'Oriente. — Rendiconti della R. Accademia nazionale dei Lincei. Cl. di scienze morali, storiche e filologiche, III (1927), 11. 12. str. 571—602.

Gomperz H. Ἡρακλείου ἐπεωυτόν. [Heraclitus]. — Festschr. f. Julius Schlosser. Zürich, Amalthea, 1927, str. 11—18.

Snell B. Die Sprache Heraklits. — Hermes, LXI. 4. str. 353—381.

Weiss G. Herbart und seine Schule. München, Reinhardt, 1928, str. 262. M. 4·50.

Levi A. La filosofia di T. Hobbes. Milano, Società Editrice Dante Alighieri, 1929, str. 420. L. 20.

Brandt Fr. Th. Hobbes' mechanical conception of nature. Copenhagen, Levin, 1928, str. 399.

Beonio-Brocchieri V. Studi sulla filosofia politica di T. Hobbes. Torino, Bocca, 1927, str. VIII. 190. XXIV.

Lips G. Die Stellung des Thomas Hobbes zu den politischen Parteien der grossen englischen Revolution. Mit erstmalig; Übers. d. Behemoth od. das Lange Parlament. Mit e. Einf. von Ferdinand Tönnies. Leipzig, Wiegandt, 1927, str. 288. M. 8.

Carter Hugh. The social theories of L. T. Hobhouse. Chapel Hill, The Univ. of North Carolina Press, 1927, str. 137.

Chomicz P. La loi de création de Hoene-Wroński comme base de la réforme du savoir humain. — Bulletin international de l'Académie Polonaise des sciences et des lettres (1927), Classe d'histoire et de philosophie, Cracovie, 1928, str. 59—68.

Jastrzębiec-Kozłowski Cz. L'idée de l'union des états dans la philosophie polonaise [Hoene-Wroński] — Le Messager Polonais, Warszawa, 1. lipca 1928.

Taylor A. E. David Hume and the miraculous. Cambridge, University Press, 1927, str. 54. Husserl zob. Galilei.

Carabellese P. La filosofia di Kant. Firenze, Vallecchi, 1927, str. 403. L. 18.

Kynast R. Kant. Sein System als Theorie des Kulturbewusstseins. München, Reinhardt, 1928, str. XI. 229. M. 9.

Adickes E. Kant und die Als-Ob-Philosophie. Stuttgart, Frommann, 1927, str. VIII. 292. M. 9.

Marcus E. Die Zeit- und Raumlehre Kants (Transzendente Aesthetik) in Anwendung auf Mathematik und Naturwissenschaft. München, Reinhardt, 1927, str. VIII. 240. M. 6.

Fechner O. Das Verhältnis der Kategorienlehre zur formalen Logik. Ein Versuch d. Überwindung Immanuel Kants. Rostock, Hinstorff, 1927, str. VII. 175. M. 6.

Brunschwig L. La technique des antinomies kantiennees. — Revue d'histoire de la philosophie, II (1928), 1. str. 49—71.

b

Dünhaupt R. Sittlichkeit, Staat und Recht bei Kant. Autonomie u. Heteronomie in der Kantischen Ethik. Berlin, Junker u. Dünhaupt, 1927, str. 126. M. 3·80.

Reinhard W. Ueber das Verhältnis von Sittlichkeit und Religion bei Kant unter besonderer Berücksichtigung des Opus postumum und der Vorlesung über Ethik. Bern, Haupt, 1927, str. 46. M. 1·60.

Basch V. Essai critique sur l'esthétique de Kant. Nouvelle édition augmentée. Paris, Vrin, 1927, str. L. 634.

Mitchell E. T. Kantian relativity. — Monist, 1927, zesz. 2.

Kant zob. Aristoteles, Baader, Beck, Driesch, Fichte, Goethe, Hegel.

Adolph H. Die Philosophie des Grafen Keyserling. Stuttgart, Strecker u. Schröder, 1927, str. XII. 180. M. 3·80.

Boucher M. La philosophie de H. Keyserling. Paris, Rieder, 1927, str. 232. Fr. 12.

Kremer zob. Hegel.

Die Philosophie der Gegenwart in Selbstdarstellungen. Bd. 6. Eugen Kühnemann, P. E. Liljequist. Johannes Reinke. Giuseppe Rensi. William Stern. Bernardo Varisco. Hrsg. von Raymund Schmidt. Leipzig, Meiner, 1927, str. IV. 227. M. 12.

Lachelier zob. Evellin.

Ravier E. Bibliographie de la philosophie de Leibniz. Caen, Robert, 1927, str. 103.

Hönigswald R. G. W. Leibniz. Ein Beitrag zur Frage seiner problemgeschichtlichen Stellung. Tübingen, Mohr, 1928, str. 52. M. 1·80.

Ravier E. Le système de Leibniz et le problème des rapports de la raison et de la foi. Caen, Robert, 1927, str. 232.

Carrucio E. Il „Nuovo Metodo“ di Leibniz con note storiche. — Periodico di matematica, VII (1927), 4.

Leibniz zob. Fichte.

Liljequist zob. Kühnemann.

Tarozzi G. Locke. Milano, Athena, 1927, str. 151.

Tellkamp A. Das Verhältnis John Locke's zur Scholastik. Münster i. W., Aschendorff, 1927, str. VIII. 124. M. 5.

Popławski M. St. Lucrèce et les Romains. — Eos, Lwów, XXXI (1928), str. 237—262.

Zimmerspitz E. Quo modo Lucretius dogmata exemplis e natura et vita cotidiana petitis comprobaverit. — Eos, Lwów, XXXI (1928), str. 123—140.

Longré E. Le „Liber de acquisitione terrae sanctae“ du B. Raymond Lulle. — Critérior, czerwiec, 1927, str. 265—278.

Probst J. H. Ramon Lulle, philosophe populaire catalan et franciscain. (Dok.). — Critérior (1927), kwiecień, str. 182—210.

Schilling F. Grundzüge von Nicolo Machiavellis geschichts- und gesellschaftsphilosophischer Auffassung. Breslau, M. u. H. Marcus, 1928, str. 63. M. 3.

*

a

Pham Quynl. Une figure originale de philosophe chinois, Mac Dich, apôtre de la paix et de la fraternité. Hanoï, Lê-Var-Phuc, 1927, str. 38.

Brunner P. Probleme der Teleologie bei Maimonides, Thomas von Aquin und Spinoza. Heidelberg, Winter, 1928, str. XII. 139. M. 8.

Cohen A. The teachings of Maimonides. London, Routledge. S. 7. d. 6.

A. de la Valette Monbrun. Maine de Biran, l'homme intime, le fondateur de Cercles d'études, le philosophe de l'introspection. — Séances et Travaux de l'Académie des sciences morales et politiques, Paris, LXXXVIII (1928), Mars-Avril, str. 255—273.

Barbillion G. Les lectures de Maine de Biran. Bibliographie dressée d'après les livres qui composent actuellement la bibliothèque du château de Grateloup. Grenoble, impr. Allier père et fils, 1927, str. 56.

Meunicken P. Die Philosophie Nicolas Malebranch'es. Leipzig, Meiner, 1927, str. XV. 223. M. 8.

Mouy P. Les lois du choc des corps d'après Malebranche. Paris, Vrin, 1927, str. 93. Fr. 10.

Birkenmajer A. Marco da Benevento und die angebliche Nominalistenakademie zu Bologna (1494—1498). Fulda, Druck der Fuldaer Actiendruckerei. [b. r.].

Furlani G. „Il libro delle definizioni e divisioni“ di Michele l'Interprete. R. Accad. Naz. dei Lincei. Mem., Cl. di sc. morali etc., A. 323, Ser. 6. Vol. 2. Fasc. I.

Willis I. C. Montaigne. New York, Knopf, Doll. 2·50.

Lipschutz M. Montesquieu als Geschichtsphilosoph. Strasbourg, éditions universitaires de Strasbourg, 1927, str. 70.

Dermenghen E. Thomas Morus et les utopistes de la renaissance. Paris, Plon, Fr. 12.

Müller M. Über die philosophischen Anschauungen des Naturforschers Johannes Müller. (Vorw. H. E. Sigerist). Leipzig, Barth, 1927, str. 69. M. 4·20.

Snow A. J. The rôle of mathematics and hypothesis in Newton's physics. — Scientia, XXI (1927). 7. Str. 1—10.

Schubert M. Das Verhältnis der Vitalitätswerte zu den Geisteswerten in der Philosophie Nietzsches. Berlin, Trowitzsch und Sohn, 1927, str. 77. M. 2·50.

Tissi S. Nietzsche. Milano, Athena.

Baudry L. Fragments inconnus de Guillaume d'Oecam. — Comptes-Rendus de l'Académie des sciences et belles-lettres, 1927, styczeń-marzec, Str. 46—55.

Hochstetter E. Studien zur Metaphysik und Erkenntnislehre Wilhelms von Ockham. Berlin, de Gruyter u. Co., 1927, str. VIII. 179. M. 10.

Federhofer Franz H. Die Philosophie des Wilhelm von Ockham im Rahmen seiner Zeit. — Franziskanische Studien, XII. 4. str. 273—296.

b

Ollé-Laprune zob. Evellin.

Faye E. de. Origène. Sa vie, son oeuvre, sa pensée. Vol. II. L'ambiance philosophique. Paris, Leroux, 1927, str. 248.

Ascari P. Pascal. Milano, Alpes, 1927, str. 815.

Gentile F. Pascal. Saggio d'interpretazione storica. Bari, Laterza, 1927, str. 345.

Jovy E. Études Pascaliennes. I. Pascal et St. Ange; II. Pascal et Silhon. Paris, Vrin, 1927, str. 218; 116.

Maire A. Bibliographie générale des oeuvres de Bl. Pascal. T. V. Opuscules, lettres, biographie et iconographie. Paris, Giraud-Badin, 1927, str. 380.

Diès A. Autour de Platon. Essais de critique et d'histoire. T. I. Les voisinages — Socrate. T. II. Esquisses doctrinales. Paris, Beauchesne, 1927, str. XVI. 615. Fr. 40.

Rivaud A. Etudes platoniciennes. — Revue d'histoire de la philosophie, II (1928). 1. str. 1—26.

Taylor A. E. Plato, the man and his work. London, Methuen. S. 21.

Singer K. Platon, der Gründer. München. Beck, 1927, str. VI. 266. M. 9·50.

Friedländer P. Platon, 1. Eidos, Paideia, Dialogos. Berlin, De Gruyter u. Co., 1928, str. IX. 278. M. 12·50.

Horneffer E. Der Platonismus und die Gegenwart. 3. Aufl. Erfurt, Stenger, 1927, str. XVIII. 7—152. M. 3·50.

Lisiecki S. Plato boni ideam quatenus in Civitate illustraverit. — Eos, Lwów, XXXI (1928). str. 115—122.

Lodge R. C. The Platonic highest Good. (I.) — The philosophical Review, XXXVI. 5. 6.

Novotný F. Annotationes ad quosdam Platonis epistularum locos. — Eos, Lwów, XXXI (1928). str. 199—203.

Reinhardt K. Platons Mythen. Bonn, Cohen, 1927, str. 159. M. 6.

Theodorakopulos J. Platons Dialektik des Seins. Tübingen, Mohr, 1927, str. III. 96. M. 4.

Verdam H. D. De Platonis dialogo Thrasymacho qui vocatur. — Mnemosyne, LV (1927). str. 304—417.

Weiss E. Platons Rechtsphilosophie in ihren Beziehungen zur Gegenwart. — Archiv für Rechts- und Wirtschaftsphilosophie, XX (1927). 3. str. 355—367.

Santayana G. Platonism and the spiritual life. New York, Scribner's Sons, 1927, str. 94. Doll. 1·75.

Plato zob. Aristippus, Aristoteles, Grégoire de Nazianze.

Poincaré zob. Evellin.

Reinhardt K. Poseidonios über Ursprung und Entartung. Interpretation zweier kulturgeschichtlicher Fragmente. Heidelberg, Winter, 1928, str. 80. M. 6·50.

Schubert P. Die Eschatologie des Posidonius. Leipzig, Pfeiffer, 1927, str. 101. M. 4.

a

Svoboda K. La démonologie de Michel Psellos (Démonologie Michala Psella) Prag, Skl. gř. Taussig i Taussig, 1927, str. 60. M. 1.

Levy I. La légende de Pythagore de Grèce en Palestine. Paris, Champion, 1927, str. 352.

Taylor A. E. Two Pythagorean philosophemes. — The classical Review, XL. 5.

Ravaissou zob. Evellin.

McKendree Jones O. Empiricism and intuitionism in Reid's common sense philosophy. Princeton, Princeton University Press, 1927, str. XXV. 134.

Reinke zob. Kühnemann.

Foucher L. La jeunesse de Renouvier et sa première philosophie (1815—1854). Suivi d'une Bibliographie chronologique de Charles Renouvier. Paris, Vrin, 1927, str. 232. XLVI. Fr. 30.

Hamelin O. Le système de Renouvier. Publié par P. Mony. Paris, Vrin, 1927, str. VI. 455. Fr. 45.

Milhaud G. La philosophie de Charles Renouvier. Paris, Vrin, 1927. str. 164. Fr. 15.

Mouy P. L'idée de progrès dans la philosophie de Renouvier. Paris, Vrin, 1927, str. 208. Fr. 20.

Rensi zob. Kühnemann.

Bagdasar N. Der Begriff des theoretischen Wertes bei Rickert. Darstellung und Kritik. Berlin, Ebering, 1927, str. 101. M. 3'50.

Descocqs P. Thomisme et scholastique. A propos de M. Rougier. Paris, Beauchesne, 1927, str. 175.

Domecq J. B. Jean-Jacques Rousseau. Étude littéraire. Textes choisis. Analyses et commentaires. Tours, Cattier, 1927, str. 176.

Hubert R. Rousseau et l'Encyclopédie. Essai sur la formation des idées politiques de Rousseau (1742—1756). Paris.

Schinz A. La pensée religieuse de Rousseau et ses récents interprètes. Paris, Alcan, 1927. Fr. 10.

Aronson M. J. La philosophie morale de Josiah Royce. Essai sur l'idéalisme social aux États-Unis d'Amérique. Paris, Alcan, 1927, str. XI. 185. Fr. 25.

Hintze O. Max Schelers Ansichten über Geist und Gesellschaft. — Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft, LXXXI. 1. str. 40—79.

Kreppel F. Die Religionsphilosophie Max Schelers. München, Kaiser, 1927, str. VI. 83. M. 2'50.

Neue H. Die religiöse Gotteserkenntnis und ihr Verhältnis zur metaphysischen bei Max Scheler. Untersucht unter besonderer Berücksichtigung der historischen wie methodischer Erkenntnistheoretischen Grundlagen. Würzburg, Becker, 1928, str. VIII. 154. M. 2.

Jost J. F. W. J. von Schelling. Bibliographie der Schriften von ihm u. über ihn. Bonn, Cohen, 1927, str. VI. 61. M. 3'50.

b

Wehrung G. Schleiermacher in der Zeit seines Werdens. Gütersloh, Bertelsmann, 1927, str. VIII. 330. M. 10.

Baillet A. Influence de la philosophie de Schopenhauer en France (1860—1900). Étude suivie d'un Essai sur les sources françaises de Schopenhauer. Appendix: Schopenhauer et la philosophie française du XVIII. siècle. Paris, Vrin, 1927, str. VIII. 358. 74. Fr. 40.

Naegelsbach H. Das Wesen der Vorstellung bei Schopenhauer. Heidelberg, Winter, 1927, str. 188. M. 7'50.

Juliusburger O. Schopenhauer und die Psychotherapie der Gegenwart. — Schopenhauer-Jahrbuch, 1927.

Secrétan zob. Evellin.

Oljancyn Domet. Rhyhoryj Skoworoda 1722—1794. Der ukrainische Philosoph des 18. Jahrhunderts und seine geistig-kulturelle Umwelt. Berlin, Ost-Europa-Verlag, 1928. str. 168. M. 6'50.

Eckstein W. Adam Smith als Rechtsphilosoph. — Archiv für Rechts- und Wirtschaftsphilosophie, XX (1927). 3. str. 378—394.

Laird J. The social philosophy of Smiths „Wealth of nations“. — Journ. of Philos. Studies. II (1927), str. 39—51.

Alsberg M. Der Prozess des Sokrates im Lichte moderner Jurisprudenz und Psychologie, 2. unveränd. Aufl. Mannheim, Bensheimer, 1928. str. V. 29. M. 2.

Sokrates in den Wolken des Aristophanes. Breslau, Trewendt u. Granier, 1927, str. 40. M. 1.

Himmelstrup G. Sören Kierkegaards Sokratesauffassung. Mit e. Vorwort von G. v. Mutius. Neumünster i Holst., Wachholtz, 1927, str. 274. M. 10.

Schrempf Ch. Sokrates. Seine Persönlichkeit und sein Glaube. Stuttgart, Frommann, 1927, str. 184. M. 4'50.

Wohlgemuth L. Die Lehre des historischen Sokrates. Versuch einer Rekonstruktion. — Opuscula philologa, II. str. 10—42.

Chronicon Spinozanum. Tomus IV, 1924—1926; Tomus V, 1927. Hagae Comitum, Societas Spinozana, str. XXIV. 284; XXVIII. 190.

The Oldest biography of Spinoza, edited by Prof. A. Wolf. London, Allen and Unwin, 1927, str. 196. S. 6.

Bibliothek der Israelitischen Kultusgemeinde Wien. Spinoza-Literatur. Verzeichnis. Zum 250. Todestage Spinozas. Wien, Selbstverlag, 1927, str. 24. Öst. Sch. 0'80.

Van der Tak W. G. Bento de Spinoza, zijn leven en gedachten over de wereld, den mensch en den staat. S'Gravenhage, Nijhoff, 1928, str. XII. 239.

The philosophy of Spinoza, selected from his chief works. With a life of Spinoza and an introduction by J. Rabner. New York, The modern Library, 1927, str. LXX. 377. Doll. 0'95

a

Freudenthal J. Spinoza Leben und Lehre. Tl. 1. Das Leben Spinozas. 2. Aufl. hrsg. von C. Gebhardt. Tl. 2. Die Lehre Spinozas. Auf Grund d. Nachlasses von J. Freudenthal bearb. von C. Gebhardt. Heidelberg, Winter, 1927, str. XVI, 350; V. 270. M. 30.

Bolin W. Spinoza. Zeit. — Leben. — Werk. 2. Aufl. neu bearb. von C. Gebhardt. Darmstadt, Hofmann u. Co., 1927, str. VIII. 203. M. 3·75.

Robinson L. Kommentar zu Spinozas Ethik. Bd. 1. Einleitung. Kommentar zum 1. u. 2. Teil der Ethik. Leipzig, Meiner, 1928, str. 379. M. 8.

Gebhardt C. Spinoza. Heidelberg, Winter, 1927, str. 80. M. 3·50.

Appuhn Ch. Spinoza. Le conflit de la pensée moderne et du christianisme. Paris, Delpeuch, 1927, str. XV. 364.

Spinoza zob. Maimonides.

Paz E. M. La filozofia del derecho de Rodolfo Stammeler, Buenos Aires, Coni, 1927. str. 53. Stern zob. Kühnemann.

Sánchez L. R. La filosofía jurídica de Francisco Suárez. Con un estudio previo sobre sus antecedentes en la Patristica y en la Escolástica. Madrid, Libreria V. Suárez, 1927, str. 167.

Thales zob. Anaximenes.

S. Thomas van Aquino. Bijdragen over zijn Tijd, zijn Leer en zijn Verheerlyking door de Kunst Publié par A. W. Van Winckel et F. Van Goethen. Gand, Couvent des Dominicains, 1927.

Bruyne E. de. Saint Thomas d'Aquin. Le milieu. L'homme. La vision du monde Paris, Beauchesne, 1928.

Nied E. Glauben und Wissen nach Thomas von Aquin. Freiburg i. Br., Waibel, 1928, str. 43. M. 1·80.

Hove A. van. La doctrine du miracle chez S. Thomas et son accord avec les principes de la recherche scientifique. Wetteren, De Meester; Paris, Gabalda, 1927, str. XXXVI. 390. Fr. 30.

Manser G. M. Das Wesen des Thomismus. Divus Thomas, III. str. 257—279; IV. str. 172—194.

Talamo S. Il rinnovamento del pensiero tomistico e la scienza moderna 3. ediz. Roma, Pustet, 1927.

Pègues T. Aperçu de philosophie thomiste et de propédeutique. Paris, Blot, 1927.

Wébert J. Essai de métaphysique thomiste. Paris, Desclée, 1927.

Thomas Aquinas zob. Durandus de S. Porciano, Maimonides.

Dallenbach K. M. Bibliography of the Writings of Edward Bradford Titchener 1917—1927.—The American Journal of psychology, XL (1928). 1. str. 121—125.

Varisco zob. Kühnemann.

Rocca G. della. Dio nella filosofia vichiana. Napoli, Rondinella e Loffredo, 1927, str. 44.

Mehl E. Die Weltanschauung des Giovanni Villani. Ein Beitrag zur Geistesgeschichte

b

Italiens im Zeitalter Dantes. Leipzig, Teubner, 1927, str. VIII. 188. M. 8.

Lieser L. Vinzenz von Beauvais als Kompilator und Philosoph. Eine Untersuchung seiner Seelenlehre im Speculum maius. Leipzig, Meiner, 1928, str. X. 204. M. 10.

Fraudendienst W. Christian Wolff als Staatsdenker. Berlin, Ebering, 1927, str. 195. M. 7·50.

Wundt E. Wilhelm Wundts Werk. Ein Verzeichnis s. sämtl. Schriften. München, Beck, 1927, str. VIII. 78. M. 4.

Levi A. Il pensiero di Senofane [Xenophanes]. — Athenaeum, 1927. 2; 5.

Körte A. Aufbau und Ziel von Xenophons Symposion. Leipzig, Hirzel, 1927, str. 48. M. 1·80.

Metafizyka.

Kynast R. Ein Weg zur Metaphysik. Ein Versuch über ihre Möglichkeit. Leipzig, Meiner, 1927, str. XIV. 353. M. 10.

Bojinoff A. Ist eine Metaphysik des Absoluten möglich? Die zwei Grundtypen aller Metaphysik. Gegen antike Skepsis, Positivismus, Henri Bergson, Hans Driesch. Sofia, Tschipeff, 1928, str. 148. M. 1·80.

Lehman G. Vorschule der Metaphysik. Berlin, Reuther u. Reichard, 1927, str. 82. M. 3·60.

Isbyam I. C. Metaphysics and modern research. With introduction and introductory essay: The quest of spiritual truth by L. Zangwill. London, Darnall Co., 1927, str. XVI. 494. S. 15.

Brandenstein B. von. Grundlegung der Philosophie. Bd. 3. Wirklichkeitslehre-Metaphysik. Buch 1. Das System der Metaphysik. Halle a. d. Saale, Niemeyer, 1927, str. XXVII. 630. M. 26.

McTaggart J. Mc T. E. The nature of existence. Vol. 2. Ed. by C. D. Broad. Cambridge, University Press, 1927, str. XLVII. 479. S. 30.

Heidegger M. Sein und Zeit. Hälfte 1. Halle a. d. S., Niemeyer, 1927, str. XI. 438. M. 20.

McLeod A. H. D. Sur diverses questions se présentant dans l'étude du concept de réalité. Paris, Hermann, 1927, str. XI. 239. Fr. 25.

Chevalier J., Forest A., Carlhian V., Bouyssonie R., Biot A., Bridoux A., Legendre A. Où chercher le réel. Paris, Bloud, 1927, str. 222.

Frank S. The problem of reality. — The Monist, XXXVIII. 3.

Achaia N. Im Schatten der Wahrheit. Studien über Realität des Seins. Übers. von Alwa. Wien, Gerold's Sohn, 1927, str. 116. M. 3·20.

Thomas E. E. The ethical basis of reality. London, Longmans, Green and Co., 1927, str. XIII. 262. S. 10.

Häberlin P. Das Geheimnis der Wirklichkeit. Basel, Kober, 1927, str. 389. M. 9·60.

Lavelle L. Le dialecte de l'éternel présent. De l'être. Paris, Alcan, 1928. Fr. 20.

The problem of substance. Berkeley, California, University of California Press, 1927, str. 198. Doll. 2·50.

Kutter H. Ueber das Problem des Unbedingten. München, Kaiser, 1928, str. 45. M. 1·50.

a

Dupréel E. De la nécessité. — Archives de la Société Belge de Philosophie, I (1928—29). 1, Bruxelles, 1928.

Buchanan S. Possibility. London, Kegan Paul, Trench, Trubner and Co., 1927, str. 198. S. 10. d. 6.

Carr H. W. Changing backgrounds in religion and ethics. A metaphysical meditation. New York, Macmillan Co., 1927, str. 224. Doll. 2.

Groethuysen B., Hofmann P., Kainz Fr. u. a. Probleme der Weltanschauungslehre. Hrsg. v. E. Rothacker. Darmstadt, Reichl, 1927, str. XI. 517. M. 15.

Fischer L. Die natürliche Ordnung unseres Denkens und der Zusammenhang der Weltanschauungen. Leipzig, Meiner, 1927, str. XI. 359. M. 16.

Heussner A. Die philosophischen Weltanschauungen und ihre Hauptvertreter. 7. durchges. Aufl. Göttingen, Vandenhoeck u. Ruprecht, 1927, str. IV. 221 M. 3-20.

Hellmund H. Das Wesen der Welt. 2. Aufl. Bd. 1—3. Stuttgart, Deutsche Verlags-Anstalt, 1928, str. 388; 528; 424. M. 36.

Barthel E. Die Welt als Spannung und Rhythmus. Erkenntnistheorie, Ästhetik, Naturphilosophie, Ethik. Leipzig, Noske, 1928, str. XVIII. 411. M. 15.

Nordenholz A. Welt als Individuation. Entwurf eines Individuualismus. Leipzig, Meiner, 1927, str. VIII. 121. M. 6.

Scheler M. Die Stellung des Menschen im Kosmos. Darmstadt, Reichl, 1928, str. 115. M. 6.

Wesselsky E. Philosophie der Tat. Versuch einer Weltanschauung heroischer Autonomie. (Unter bes. Berücks. d. Philosophie d. Als-Ob). 2 erw. Aufl. Berlin, Paetel, 1927, str. 97. M. 1-40.

Thalheimer A. Einführung in den dialektischen Materialismus. (Die moderne Weltanschauung). Berlin, Verlag für Literatur und Politik, 1928, str. 191. M. 3.

Rensi G. Il materialismo critico. Milano, Casa editrice Sociale, 1927, str. 94. L. 5.

Bardonnnet L. L'univers-organisme (néo-monisme). T. 4. L'homme dans son rapport au plan universel ou la philosophie appliquée à l'homme. Paris, Vrin, 1927, str. III. 524. Fr. 40.

Hoernlé R. F. A. Idealism as a philosophy. New York, Doran, 1927, str. XX. 330. Doll. 2-50.

Mignosi P. L'idealismo. Milano, Athena, 1927, str. 143. L. 5.

Spann O. Der Schöpfungsgang des Geistes. Die Wiederherstellung des Idealismus auf allen Gebieten der Philosophie. Tl. 1. Seinslehre, Gotteslehre, Geisteslehre, Naturphilosophie, Ideenlehre. Jena, Fischer, 1928, str. XXVII. 588. M. 16.

Köhler F. Naturalismus und Idealismus. Nach ihrem Wesen und im Ausschnitt aus der Geschichte der Philosophie. Bielefeld, Velhagen u. Klasing, 1928, str. V. 143. M. 2-25.

Hook S. The metaphysics of pragmatism. Introduction by John Dewey. Chicago, Open Court Publishing Co., 1927, str. 144. Doll. 2.

b

Galli G. Spirito e realtà. Filosofia come positivissimo spiritualistico assoluto. Parte prima. Roma e Napoli, Albrighi, Segati e C., 1927, str. VIII. 248. L. 20.

Prat L. L'harmonisme. Paris, Radot, 1927, str. 188.

Groos H. Der deutsche Idealismus und das Christentum. Versuch einer vergleichenden Phänomenologie. München, Reinhardt, 1927, str. XI. 507. M. 15.

Marcus H. Das sexuelle Erlebnis als Schlüssel zum Weltversändnis. — Die Neue Generation, XXII. 8. 9.

Müller O. Die Stellung der Medizin zu den anderen Wissenschaften. Weltanschauungsfragen des Arztes. Stuttgart, Enke, 1927, str. III. 68. M. 3-50.

Seitz J. Naturwissenschaftliche Weltanschauung eines Mediziners. Zürich, Rascher u. Cie, 1927, str. 171. M. 3-60.

Hart J. H. Inside experience. A naturalistic philosophy of life and the modern world. With an introduction by John Dewey. New York, Green and Co., 1927, str. XXVI. 287. Doll. 2-50.

Visser H. L. A. Wetenschap en leven, Bijdrage tot een wereldbeschouwing. Haarlem, Willink en Zoon, 1927, str. 220.

Messer A. Unsterblichkeit und Lebensinn. — Philosophie u. Leben, II. 8. str. 270—274.

Dina A. F. La destinée, la mort et ses hypothèses. Paris, Alcan, 1927, str. 517. Fr. 40.

Russell H. N. Fate and freedom. Oxford, Univ. Press. S. 7.

Teorya poznanija.

Lipps H. Untersuchungen zur Phänomenologie der Erkenntnis Tl. 1. Das Ding u. seine Eigenschaften. Bonn, Cohen, 1927, str. 107. M. 4-50.

Bommersheim P. Beiträge zur Lehre von Ding und Gesetz. Leipzig, Teubner, 1927, str. VIII. 108. M. 5-60.

Messer A. Einführung in die Erkenntnistheorie. 3. umgearb. Aufl. Leipzig, Meiner, 1927, str. VII. 270. M. 5.

Ehrlich W. Das unpersonale Erlebnis. Einführung in eine neue Erkenntnislehre. Halle, Niemeyer, 1927, str. V. 264. M. 9.

Rickert H. Der Gegenstand der Erkenntnis. Einführung in die Transzendentalphilosophie. 6. verb. Aufl. Tübingen, Mohr, 1928, str. XXIII. 452. M. 17-50.

De Bruyne E. Inleiding tot de wijsbegeerte. Bruxelles, Standaard Boekhandel, 1927, str. 224. Fr. 18.

Kuntze F. Erkenntnistheorie. München, Oldenbourg, 1927, str. 112. M. 5-25.

Reyburn H. A. A functional theory of knowledge II. — Journal of philosophical Studies, II. 8.

Willot J. La philosophie de la connaissance. Avignon, Aubanel Frères, 1927, str. 639.

a

Brugmans H. J. F. W. Om het waarheidsprobleem. Positivistische denkvormen. D. I. Groningen. Wolters. Fl. 3 c. 50.

Bergson H. L'intuition philosophique. Paris, Pelletan, 1927, str. 97.

Kuntze F. Von den neuen Denkmitteln der Philosophie. In sechs Briefen. Heidelberg, Winter. — 4. Die Vorstellungswelt als Erscheinungswelt, Denkwelt und in ihrer Selbständigkeit, 1928, str. 155—192. M. 1. — 5. Das Reich des Gedankens, 1928, str. 195—218. M. 1.

Świtalski B. W. Deuten und Erkennen. Ein Beitrag zur Wissenschaftslehre. Braunsberg Ostrp., Herdersche Buchhandlung, 1928, str. 33. M. 0'80.

Vouillemin. La connaissance scientifique. Paris, Michel, 1927, str. 165. Fr. 9.

Mochi A. Dr. La connaissance scientifique. Paris, Alcan, 1927, str. 271. Fr. 25.

Bachelard G. Essai sur la connaissance approfondie. Paris, Vrin, 1928, str. 310.

Becher E. Grundlagen und Grenzen des Naturerkennens. München, Duncker u. Humblot, 1928, str. VII. 82. M. 2'50.

Juhos B. Über die Grundlagen der Gewissheit des reinen Denkens. Erkenntnistheoretische Voraussetzungen von Definition und Deduktion. Wien, Gerold u. Co., 1928, str. 32. M. 1'20.

Steinberg W. Der Erkenntnisbegriff in Physik und Geometrie. Kirchhain, Zahn u. Baendel, 1927, str. 87. M. 3.

Johnston G. A. Sensations, sense-data, physical object and reality. — The Monist, XXXVIII. 3.

Husserl E. Vorlesungen zur Phänomenologie des inneren Zeitbewusstseins. Herausgegeben von M. Heidegger. Halle, Niemeyer, 1928, str. V. 130. M. 6. [Sonderdruck aus „Jahrbuch für Philosophie und phänomenologische Forschung“ Bd. IX].

Dunne J W. An experiment with time. New York, The Macmillan Co, 1927, str. 203.

Reichenbach H. Philosophie der Raum-Zeit-Lehre. Mit 50 Figuren u. 1 Tafel. Berlin, De Gruyter u. Co., 1928, str. VI. 380. M. 18.

Jakubisiak A. Essai sur les limites de l'espace et du temps. Paris, Alcan, 1927, str. 196. Fr. 25.

Husserl E. Ideen zu einer reinen Phänomenologie und phänomenologischen Philosophie. Buch. 1. Allgemeine Einführung in die reine Phänomenologie. 3. unveränd. Abdruck. Halle, Niemeyer, 1928, str. VIII. 360. M. 16.

Husserl E. Logische Untersuchungen. Bd. 1. Prolegomena zur reinen Logik. Bd. 2. Untersuchungen zur Phänomenologie und Theorie der Erkenntnis Tl. 1. — 4. Aufl. Halle, Niemeyer, 1928, str. XXII. 257; XI. 508. M. 11; 16.

Monakow C. v. Die „Phänomenologie“ in biologisch-psychologischer Beleuchtung. — Schweizer Archiv für Neurologie und Psychiatrie, XIX. 1.

b

Reese C. W. Humanism. Přeložil F. Pelikán. V Praze, Nakladem České Grafické Unie A. S., 1929, str. 74.

Magasanik G. Ein Vergleich zwischen den Voraussetzungen des Realismus und Idealismus. Eine logisch-erkenntnistheoretische Untersuchung. Langensalza, Beyer u. Söhne, 1928, str. VIII. 160. M. 4.

Beggerow H. Die Erkenntnis der Wirklichkeiten. Eine Fortbildung des transscendentalen Idealismus zum Transcendenz-Realismus durch Kritik d. Gegebenen. Halle, Niemeyer, 1927, str. XLII. 538. M. 22'50.

Stickers J. Die Wiedergeburt der systematischen Philosophie aus der Vereindeutlichung der Terminologie u. des Abstraktionsproblems. Prolegomenon zu jedem Realismus u. Rationalismus. Berlin, Mittler u. Sohn, 1927, str. XIX. 214. M. 9

Evans D. L. New realism and old reality. A critical introduction to the philosophy of the new realists. Princeton, Princeton University Press, 1928, str. X. 214. Doll. 2'50.

Rabeau G. Réalité et relativité. Études sur le relativisme contemporain. Paris, Rivière, 1927, str. VII. 283. Fr. 12.

Oppenheimer F. J. The new tyranny. Mysticism. Scepticism. New York, Boni, 1927, str. 561.

Renda A. Il criticismo. Fondamenti etico-religiosi. Palermo, Sandron, 1927, str. III. 422. L. 35.

Hermann K. Einführung in die Neukantische Philosophie (Neukantianismus) mit ausgewählten Lesestücken für Studierende, Lehrer, Arbeitsgemeinschaften u. zum Selbststudium. Halle, Schroedel, 1927, str. 93. M. 2.

Goedeke P. Wahrheit und Wert. Eine logisch-erkenntnistheoretische Untersuchung über die Beziehungen zwischen Wahrheit und Wert in der Wertphilosophie des bad. Neukantianismus. Köln, Weinrich u. Komp., 1928, str. VIII. 160. M. 6'50.

Logika.

Honecker M. Gegenstandslogik und Denklogik. Vorschlag zu einer Neugestaltung der Logik. 2. erg. Aufl. Berlin, Dümmler, 1928, str. VII. 128. M. 4'50.

Burkamp W. Begriff und Beziehung. Studien zur Grundlegung der Logik. Leipzig, Meiner, 1927, str. XVI. 306. M. 12'50.

Stammler G. Begriff, Urteil, Schluss. Untersuchungen über Grundlagen und Aufbau der Logik. Halle, Niemeyer, 1928, str. XII. 331. M. 14.

Honecker M. Logik. Eine Systematik der logischen Probleme. Berlin, Dümmler, 1927, str. 194. M. 3'80.

Patterson Ch. H. Problems in logic. New York, Macmillan Co., 1926, str. XII. 331. S. 7. d. 6.

Drews A. Lehrbuch der Logik. Berlin, Stilke, 1928, str. XI. 544. M. 14.

a

Croumley T. Logic, deductive and inductive. New York, Macmillan, 1926, str. 442.

Losskij N. O. Handbuch der Logik. Übers. nach d. 2., verb. u. verm. Aufl. von W. Sese-mann. Leipzig, Teubner, 1927, str. VII. 447. M. 16.

Templin, Olin aud McCracken A. A guide to thinking. A beginners book in logic. Garden City, Page and Co., 1927, str. XIV. 252. Doll. 1.50.

Wolf A. Essentials of logic. London, Allen and Unwin Ltd. 1926, str. 146. S. 5. d. 6.

Schmidkunz H. Logik mit pädagogischen An-wendungen. 1. Elementarlehre. Paderborn, Schö-nighe, 1927, str. XII. 324. M. 5.40.

Wolf A. Exercises in logic and scientific meth-ods. New edition, revised and enlarged. Lon-don, Allen and Unwin, 1926, str. 125.

Wolf A. Key to exercises in logic and scien-tific methods. London, Allen and Unwin Ltd., 1926, str. 154. S. 5.

Robinson D. S. Illustrations of the methods of reasoning. A source book in logic and scien-tific method with numerous illustrations from various sciences. New York, Appleton and Co., 1927, str. XIII. 346. Doll. 2.

Bernstein B. A. The dual of a logical expres-sion. — Bulletin of the American mathematical Society, XXXIII (1927). 3. str. 309—311.

Sladeczek F. Das Widerspruchsprinzip und der Satz vom hinreichenden Grunde. — Scholas-tik, 1927. zes. 1.

Reymond A. L'axiomatique logique et le prin-cipe du tiers exclu. — Bulletin de la société française de philosophie, XXVII (1927). 1. str. 1—18.

Burkamp W. Die Krisis des Satzes vom aus-geschlossenen Dritten. — Beiträge zur Philoso-phie des deutschen Idealismus, IV (1927). 2.

Enriques F. La definizione come problema scientifico. — Periodico di matematiche, VII (1927). 1.

Weidauer F. Zur Syllogistik. München, Beck, 1928. str. 441—644. M. 10. — Neue psycholo-gische Studien. Bd. 3. H. 4.

Walsh F. A. An introductory study of error and fallacies. — The new Scholasticism, I. 4.

Barge H. Der Horn- und Krokodilschluss. — Archiv für Kulturgeschichte, XVIII (1928). 1. str. 1—40.

Dorolle M. Les problèmes de l'induction. Pré-face de A. Lalande. Paris, Alcan, 1927, str. XII. 147. Fr. 12.

Sechehaye A. Essai sur la structure logique de la phrase. Paris, Champion, 1926, str. 237.

Bogoslovsky B. B. The technique of contro-versy. Principles of dynamic. New York, Har-court, Brace and Co, 1928; London, Kegan Paul, Trench, Trubner and Co., str. XIII. 266. Doll. 4.

Carret Ph. L. The art of speculation. Boston, Burrton. Doll. 3.

b

Adler M. J. Dialectic. London, Kegan Paul, Trench, Trubner and Co., 1927, str. VII. 265. S. 10. d. 6.

Bultmann R. Das Wesen der dialektischen Me-thode. — Zwischen den Zeiten, IV. 1. str. 40—59.

Sarton G. An introduction to the history of science. Baltimore, Williams and Wilkins. Doll. 10.

Poincaré H. Wissenschaft und Hypothese. [Science et hypothèse] Autorisirte deutsche Aus-gabe mit erläuternden Anmerkungen von F. u. L. Lindemann. Unveränderter Nachdruck der 3. Aufl. Leipzig, Teubner, 1928, str. XVIII. 357. M. 8.

Levis G. N. The anatomy of science. New Haven, Yale University Press, 1926, str. IX. 221. Doll. 3.

Nippoldt A. Anleitung zu wissenschaftlichem Denken. 11—15. Aufl. Potsdam, Bonness u. Hachfeld, 1928, str. 227. M. 3.50.

Metz A. Une nouvelle philosophie des scien-ces, le „Causalisme“ de M. E. Meyerson. Pa-riis, Alcan, 1927, str. 206.

Buxton W. H. The abuse of scientific method in the teaching of science. Spokane, Published by the author, 1927, str. 40.

Dingler H. Das Experiment. Sein Wesen und seine Geschichte. München, Reinhardt, 1928, str. VII. 259. M. 8.80.

Fornasari di Verce E. La logica dell' osser-vazione qualitativa e dell' osservazione quanti-tativa. — Politecnico, 1928, Nry 3—4.

Patroni G. Osservazione e fantasia nelle scienze naturali e morali. — Nuova Rivista Sto-rica, 1928, marzec-kwiecien.

Whitehead A. N. Symbolism, its meaning and effect. Cambridge, Univ. Press, 1928, str. 103. S. 4. d. 6.

Hilbert D. und Ackermann W. Grundzüge der theoretischen Logik. Berlin, Springer, 1928, str. VIII. 120. M. 7.60.

Neuman J. v. Zur Hilbertschen Beweistheorie. — Journ. f. d. reine u. ang. Math., CLVI. 2. str. 1—46.

Smith H. B. Symbolic logic. Method and de-velopment. New York, Crofts and Co., 1927, str. 136. Doll. 2.

Avey A. E. The function and forms of thought. An elementary text in methodology and logic based upon symbolic principles. New York, Holt and Co., 1927, str. XII. 395. Doll. 2.50.

Bornstein B. La logique géométrique et sa portée philosophique. Logika geometryczna i jej znaczenie dla filozofii. Varsaviae, Cura et sumptibus Universitatis Liberae Polonae, 1928, str. 30.

Zarycki M. Quelques notions fondamentales de l'Analysis Situs au point de vue de l'Algèbre de la Logique. — Fundamenta mathematicae, Warszawa, IX (1927), str. 3—15.

a

Russell B. Introduction à la philosophie mathématique. Traduit de l'Anglais par G. Moreau. Paris, Payot, 1928, str. 236. Fr. 25.

Kuntze F. Von den neuen Denkmitteln der Philosophie. In 6 Briefen. 3. Der Begriff der Elemente des Gedankens in der Mathematik. Heidelberg, Winter, 1928, str. 119—154. M. 1.

Joseph H. W. B. Logic and mathematics. — Journal of philosophical Studies, III. 9.

Behman H. Mathematik und Logik. Leipzig, Teubner, 1927, str. 59. M. 1'20.

Whitehead A. N. and Russell B. Principia mathematica. 2. ed. Vol. II. Cambridge, University Press, 1927, str. XII. 268.

Bernays P. Axiomatische Untersuchungen des Aussagen-Kalküls der „Principia Mathematica“. — Math. Zeitschrift, XXV. 2. str. 305—320.

Hilbert D. Die Grundlagen der Mathematik. Mit Zusätzen von H. Weyl u. P. Bernays. Leipzig, Teubner, 1928, str. 28. M. 1.

Pasch M. Mathematik am Ursprung. Ges. Abhandlungen über Grundfragen d. Mathematik. Leipzig, Meiner, 1927, str. IV. 149. M. 8.

Becker O. Mathematische Existenz. Untersuchungen zur Logik u. Ontologie mathemat. Phänomene. Halle, Niemeyer, 1927, str. VII. 369. M. 18.

Gonseth F. Les fondements des mathématiques. De la géométrie d'Euclide à la relativité générale et à l'intuitionisme. Préface de J. Hadamard. Paris, Blanchard, 1926, str. XIV. 244. Fr. 25.

Kries J. v. Die Prinzipien der Wahrscheinlichkeitsrechnung. Eine logische Untersuchung. 2. mit einem neuen Vorwort vers. Abdruck. Tübingen, Mohr, 1927, str. XXIV. 298. M. 12.

Betsch Ch. Fiktionen in der Mathematik. Stuttgart, Frommann, 1926, str. XXIV. 372. M. 10.

Brouwer L. E. J. Zur Begründung der intuitionistischen Mathematik II. — Math. Annalen, XCV. 3. str. 453—472; 4. str. 451—488.

Brouwer L. E. J. Intuitionistische Betrachtungen über den Formalismus. Berlin, de Gruyter u. Co., 1928, str. 48—52. M. 1.

Barzin M. et Errera A. Sur la logique de M. Brouwer. Bruxelles, 1927, str. 16.

Fraenkel A. Zehn Vorlesungen über die Grundlegung der Mengenlehre. 3. umgearbeitete und stark erweiterte Auflage. Mit 13 Abb. Berlin, Springer, 1928, str. XIV. 421. M. 22'60.

Wieleitner H. Der Begriff der Zahl in seiner logischen und historischen Entwicklung. 3. durchges. Aufl. Leipzig, Teubner, 1927, str. IV. 59. M. 1'20.

Spaier A. La pensée et la quantité. Essai sur la signification et la réalité des grandeurs. Paris, Alcan, 1927, str. V. II. 408. Fr. 35.

Warrain F. Quantité, infini, continu. Paris, Alcan, 1928, str. 194. Fr. 20.

Renado U. L'infinito. Città di Castello, „Il solco“, 1927, str. 112.

b

Mancini A. La scienza divina e l'infinito matematico. Rovigo, „Palestra del Clero“, 1927, str. 22.

Vries Hk. de. Die vierte Dimension. Eine Einführung in das vergleichende Studium d. verschiedenen Geometrien. Nach d. 2. holländ. Ausg. ins Deutsche übertr. von S. Struik. Leipzig, Teubner, 1926, str. IX. 167. M. 8.

Delens P. C. Méthodes et problèmes de géométries différentielles, euclidiennes et conformes. Avec une préface de M. E. Cartan. Paris, Gauthier-Villars, 1927, str. X. 184.

Berfeld E. Die Axiome der euklidischen Geometrie, psychologisch u. erkenntnis-theoretisch untersucht. München, Beck, 1927. str. VII. 134—217.

Grosch W. Wieder mehr Freude an der euklidischen Geometrie. — Unterrichtsblätter für Mathematik und Naturwissenschaften, XXIX (1927). 5.

Heyting A. Zur intuitionistischen Axiomatik der projektiven Geometrie. — Mathematische Annalen, XCVIII (1927). 3. 4. str. 491—543.

Psychologia.

Psychologia wogóle i zagadnienia ogólne.

Dwelshauvers G. Traité de psychologie. Paris, Payot, 1928, str. 672.

Foucault M. Cours de psychologie. T. 2. Les sensations élémentaires. Paris, Alcan, 1928, str. 264. Fr. 20.

Messer A. Psychologie. 4. um einen Anhang erweiterte Aufl. Leipzig, Meiner, 1928, str. XII. 423.

Schmied-Kowarzik W. Umriss einer analytischen Psychologie. 2. umgearb. u. erweiterte Aufl. Tl. I. Grundlegung einer nichtempirischen Psychologie. Leipzig, Barth, 1928, str. XI. 160. M. 9.

Fröbes J. Psychologia speculativa in usum scholarum. T. 1. Psychologia sensitiva. T. 2. Psychologia rationalis. Freiburg, Herder, 1927, str. VIII. 253; VI. 344.

Collins M. and Drever J. A first laboratory guide in psychology. New York, Dutton, 1927, str. VIII. 108. Doll. 1'60.

Mestre V. Précis de psychologie. Paris, Carus, 1927, str. 232.

Frobenius L. Paideuma. Umriss einer Kultur- und Seelenlehre. 3. bedeutend erw. Aufl. Frankfurt a. M., Frankfurter Sozietäts-Druckerei, 1928, str. 452. M. 4.

Haberda M. Leitfaden für den philosophischen Einführungsunterricht. Psychologie. Wien, Oesterreichischer Bundesverlag für Unterricht, Wissenschaft und Kunst, 1928, str. 126. M. 2'40.

Lipmann O. Psychologie für Lehrer. 2. veränd. u. erw. Aufl. Leipzig, Barth, 1928, str. VIII. 236. M. 10.

Nolte W. Psychologie für Polizeibeamte. Mit einem Geleitwort von M. Heimannsberg. Berlin-

a

Charlottenburg, Bali-Verlag, 1928, str. 131. M. 3-50.

Fox Ch. Practical psychology for students of education. London, Kegan Paul, Trench, Trubner and Co., 1927, str. XII. 114.

Bisch L. E. Clinical psychology. Baltimore, Williams and Wilkins Co., 1928, str. 346.

Piéron H. Psychologie expérimentale. Paris, Colin, 1927, str. 220. Fr. 9.

Lindworsky J. Experimentelle Psychologie. 4. mehrfach veränd. Aufl. München, Kösel u. Pustet, 1927, str. XIV. 275. M. 7.

Kline L. W. and Kline F. L. Psychology by experiment. New York, Ginn and Co., 1927, str. 338. Doll. 2.

Goldsmith M. La psychologie comparée. Paris, Costes, 1917, str. 354. Fr. 15.

Morgan J. J. B. and Gilliland A. R. An introduction to psychology. New York, Macmillan Co., 1927, str. IX. 319.

Messer A. Einführung in die Psychologie und die psychologischen Richtungen der Gegenwart. Leipzig, Meiner, 1927, str. VI. 172. M. 4.

Einführung in die neuere Psychologie. Hrsg. von Emil Saue. Osterwieck a. H., Zickfeldt, 1927, str. VII. 396; 2. u. 3. Aufl. 1928, str. VII. 426. M. 10.

Heath A. E. How we behave: an introduction to psychology. London, Longmans, Green and Co., 1927, str. VI. 90. S. 1.

Renauld J. F. et Maire M. La psychologie par les textes. 5-e et 6-e année. Préface de M. A. Lalande. 6-e édition. Paris, Alcan, 1928, str. VI. 296.

Travaux du laboratoire de psychologie expérimentale de l'Université de Cracovie édités par W. Heinrich, directeur du laboratoire. Cracovie, Académie Polonaise des Sciences et des Lettres, 1926 [1927], str. 391.

Contributi del laboratorio di psicologia e biologia. Milano, „Vita e Pensiero“. Serie seconda 1927, str. 260. Serie terza 1928, str. 436.

Trabalhos de psychologia. Direcção do Prof. Dr. W. Radecki. Extrahido dos annaes da colonia de psychopathas I de 1928. Rio de Janeiro, 1928, str. 195—422.

Richet Ch. L'intelligence et l'homme. Études de psychologie et de physiologie. Paris, Alcan, 1927, str. IX. 376. Fr. 35.

Elder W. Studies in psychology. London, Heinemann, 1927, str. XV. 212. S. 8. d. 6.

Wreschner A. Psychologische Untersuchungen an Normalen, Schwachbegabten und Epileptikern. Leipzig, Barth, 1927, str. VIII. 424. M. 18.

Van Biervliet J. J. La psychologie d'aujourd'hui. Paris, Alcan, 1927, str. 155. Fr. 15.

Bühler K. Die Krise der Psychologie. Jena, Fischer, 1927, str. XV. 223. M. 10.

Driesch H. Critical remarks on some modern types of psychology. — Pedagog. Sem. (1927). 34. str. 3—13.

b

Rignano E. Nuove orientazioni in psicologia. — Rivista di psicologia, XXIII. 2.

Augier E. Une psychologie objective est-elle possible? Paris, Alcan, 1928. Fr. 30.

Griffith P. A synthetic psychology or evolutions as a psychological phenomenon. London, Bale Sons and Danielsson, 1927, str. XII. 214. S. 7. d. 6.

Lungwitz H. Psychobiologie, eine neue Wissenschaft. — Psychiatrisch-neurologische Wochenschrift, XXVIII. 27. str. 296—299.

Holmes E. S. The science of mind. London, Philpot. S. 8. d. 6.

Tickell S. C. Psychology really simplified in terms of machinery a science at last. 2-nd issue Cirencester, Standard printing works, 1927, str. 22.

Rignano E. La psicologia nei suoi rapporti colla filosofia e colla scienza. — Nuova antologia, październik, 1928.

Kraus O. Geisteswissenschaften und Psychologie. Methodologisch-kritische Betrachtungen. — Euphorion, XXVII. 4. str. 497—519.

Schnelder C. Psychologie und Psychiatrie. — Archiv für Psychiatrie, LXXVIII. 4.

von Mutius G. Soziologie und Psychologie. — Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft, LXXXII. 3.

Rivers W. H. R. Psychology and ethnology. London, Paul. S. 15.

Seifert F. Psychologie — Metaphysik der Seele. — Handbuch der Philosophie. Hrsg. von A. Baeumler u. M. Schröter. Lfg. 18. München, Oldenbourg, 1928, str. 97. M. 4-30.

Herget O. Was ist die Seele? Im Kampffelde der Substanzialitäts- und Aktualitätstheorie. Wien, Mayer u. Comp., 1928, str. XX. 208. M. 5.

Schleich C. L. Von der Seele. Essays. Aufl. 27—29. Berlin, Fischer, 1928, str. 334. M. 4.

Oesterreich T. K. Die Probleme der Einheit und der Spaltung des Ich. Stuttgart, Kohlhammer, 1928, str. VIII. 39. M. 2-10.

D'Alfonso N. R. L'eredità psicologica (genio, delinquenza, follia). Seconda edizione. Milano, Albrighi e Segati, 1928, str. 63.

Müller A. Psychologie. Versuch e. phänomenol. Theorie des Psychischen. Berlin, Dümmler, 1927, str. 346. M. 7.

Rignano E. The finalism of psychical processes: its nature and its origin. — The Monist, XXXVII. 3.

Rignano E. Problemi della psiche. Bologna, Zanichelli, 1928, str. 212. L. 20.

Dwelschauvers G. La détermination du fait mental. — Revue de philosophie, wrzesień, 1927, str. 519—553.

Schmalenbach H. Die Entstehung des Seelenbegriffes. — Logos, Internationale Zeitschrift für

a

Philosophie der Kultur, XVI (1927). 3. str. 311—355.

Müller-Freienfels R. Geheimnisse der Seele. München, Delphin-Verlag, 1927, str. 349. M. 6·50.

Maeder A. Die Richtung im Seelenleben. Zürich, Rascher u. Cie, 1928, str. 167. M. 4·60.

Jascolevich A. Three conceptions of mind. Oxford, Univ. Press, S. 10. d. 6.

McDovall R. J. S. The mind. Lectures in King's College, London 1927. London, Longmans. S. 8. d. 6.

Draghicesco D. La réalité de l'esprit. Préf. de L. Lévy-Bruhl. Paris, Alcan, 1928, str. IX. 276.

Bousfield P. and Bousfield W. R. The mind and its mechanism. London, 1927, str. VII. 224. S. 9.

Bertrand-Barraud D. De la nature affective de la conscience. Six leçons de la psychologie concrète. Paris, Vrin, 1927, str. 155. Fr. 12.

Burrow T. The social basis of consciousness. A study in organic psychology based upon a synthetic concept of the neuroses. New York and London, Longmans, Green and Co, 1927, str. XXVII. 24. Doll. 2·40.

Leary D. B. That mind of yours. A psychological analysis. Philadelphia, Lippincott Co., 1927, str. 226. Doll. 1·75.

Rehmk J. Der Mensch. Leipzig, Meiner, 1928, str. 62. M. 1·50.

Dodge R. Elementary conditions of human variability. New York, Columbia University Press, 1927, str. XII. 107. S. 7. d. 6.

Driesch H. Behaviorismus und Vitalismus. Heidelberg, Winter, 1927, str. 10. M. 0·80.

Chapman H. W. Behaviourism: a logical study. — Journal of philosophical studies, III. 9.

Meuter H. Behaviorismus als psychologisches und als soziologisches Arbeitsprinzip. — Kölner Vierteljahrshefte für Soziologie, VI (1927). 4. str. 362—366.

Prinzhorn H. Leib-Seele-Einheit. Ein Kernproblem der neuen Psychologie. Potsdam, Müller u. Kiepenheuer; Zürich, Füssli, 1927, str. 201. M. 3·30.

Morselli E. Cervello e intelligenza. — Illustrazione Medica Italiana, 1928, styczeń.

Wyss W. H. v. Vegetative Reaktionen bei psychischen Vorgängen. — Schweizer Archiv für Neurologie und Psychiatrie, XIX. 1.

Prévost J. Essai sur l'introspection Paris, An Sans Pareil, 1927, str. 136.

Jaensch E. und Schweicher J. Die Streitfrage zwischen Assoziations- und Funktionspsychologie, geprüft nach eidetischer Methode. — Sitzungsberichte der Gesellschaft zur Beförderung der gesamten Naturwissenschaften zu Marburg. Band 62 (1927). H. 10.

Störriug G. Die Frage der geisteswissenschaftlichen und verstehenden Psychologie. Eine Streitschrift. Leipzig, Akademische Verlagsgesellschaft, 1928, str. IX. 180. M. 6·80.

b

Schmitt G. A. Erinnern und Vergessen. Ein Kapitel über den Materialismus in der Psychologie und die gegenwärtige Abkehr von ihm. — Unsere Welt, XVIII. 7. str. 177—182.

Dunlap K. The use and abuse of abstractions in psychology. — The philosophical Review, XXXVI. 5.

Betz W. Über Korrelation. 2. überarb. Aufl. Leipzig, Barth, 1927, str. V. 65. M. 3·60.

Bauer F. Korrelationsrechnung. Leipzig, Teubner, 1928, str. VI. 57. M. 1·20.

Essertier D. Psychologie et sociologie. Essai de bibliographie critique. Paris, Alcan, 1927, str. 234. Fr. 20.

Giese F. Psychologisches Wörterbuch. 2. Aufl. Leipzig, Teubner, 1928, str. IV. 192. M. 7.

Jaensch E. Das Psychologische Institut in Marburg. Marburg, Elwert, 1927, str. 19. M. 1.

Bericht über den X. Kongress für experimentelle Psychologie in Bonn vom 20.—23. April 1927. Hrsg. von E. Becher. Jena, Fischer, 1928, str. IV. 200. M. 10.

Blachowski S. Stanje psihologijskih istrazivanja w Polskoj godine 1924 i 1925. — Revija za filozofiju i psihologiju, (Zagrzeb), Knjiga I (1927). 1—2. str. 92—95.

Budowa i funkcyje systemu nerwowego.

Miskolczy D. Warum kreuzen sich die zentralen Bahnen des Nervensystems? — Zeitschrift für Anatomie u. Entwicklungsgeschichte, LXXXI. 5. 6.

Radovici A. Études sur la circulation de l'influx nerveux dans l'arc réflexe. Préface de G. Bourguignon. Paris, Masson, 1927, str. 109. Fr. 16.

Berger H. Ueber die Lokalisation im Grosshirn. Jena, Fischer, 1927, str. 36. M. 1·80.

Czucia i spostrzeżenia.

Thorndicke E. L. A fundamental theorem in modifiability. — Proceedings of the National Academy of sciences, XIII (1927). 1. str. 15—181

Argelanger A. Das Farbenhören und der synästhetische Faktor der Wahrnehmung. Jena-Fischer, 1927, str. VII. 172. M. 8.

Anschütz G. Kurze Einführung in die Farbenton-Forschung. Leipzig, Akadem. Verlagsgesellschaft, 1927, str. III. 31. M. 1·80.

Löwi M. Über spezifische Sinnesenergien. Psychologie u. Physiologie. Breslau, Trewendt u. Grainer, 1927, str. 238. M. 10.

Guilford J. P. and Dallenbach K. M. A study of the autokinetic sensation. — The American Journal of psychology, XI (1928). 1. str. 83—91.

Moog O. Hautfunktionsprüfungen. Jena, Fischer, 1927, str. VIII. 207. M. 11.

Hahn H. Reize und Reizbedingungen des Temperatursinnes, 1: Der für ihn adäquate Reiz. — Pflügers Archiv, CCXV. 1/2.

Foerster O. Die Leitungsbahnen des Schmerzgefühls und die chirurgische Behandlung der

a

Schmerzzustände. Wien, Urban u. Schwarzenberg, 1927, str. VIII. 360. M. 19:50.

Renqvist Yrjö. Über die Reizschwelle der Kraftempfindungen. — Zeitschrift für Biologie, LXXXV. 5.

Thornval A. Experimentelle Untersuchungen über die Funktionen des Bogengangs- und Otolith-Apparates. 3. Fortgesetzte Studien. Kopenhagen, Levin u. Munksgaard, 1927, str. 103. Kr. 6:50.

Doniselli C. Udito e sensi generali. Milano, Instit. edit. scientifico, 1927, str. XV. 386. L. 75.

Ruckmick C. A. Tacts and theories of audition. — Psychological Bulletin, XX. 4.

Kucharski P. Recherches sur l'excitabilité auditive en fonction du temps. Paris, Alcan, str. 74. [Odbitka z „L'Année psychologique“, XXVIII 1927].

Bouman H. D. et Kucharski P. De l'influence de la durée des sons sur leur timbre. — Extrait des Comptes rendus des séances de la société de biologie, Tome XCIX str. 1222—1223.

Bouman H. D. et Kucharski P. La synthèse des voyelles avec deux sons simples. — Extrait des Comptes rendus des séances de la société de biologie, Tome XCIX str. 1393—1394.

Sloan L. L. Visual sensations. A review of the literature for 1926 and 1927. — Psychological Bulletin, XXV. 4.

Déjean R. Les conditions objectives de la perception visuelle. Paris, Les Presses universitaires de France, str. 168.

Müller J. Über die phantastischen Gesichtserrscheinungen. Eingel. u. hrsg. von M. Müller. Leipzig, Barth, 1927, str. 101. M. 5:70.

Forbes W. T. M. An interference theory of color vision. — The American Journal of psychology, XL (1928) 1. str. 1—25.

Kohlrausch A. u. Sachs E. Die Gesichtsempfindungen. Berlin, Junk, 1927, str. 518—538. M. 2:20.

Haschek E. Quantitative Beziehungen in der Farbenlehre. Wien, Hölder-Pichler-Tempsky, 1927, str. 461—468. M. 0:35. (Aus: Sitzungsberichte der Akademie der Wissenschaften in Wien).

Haack K. Experimental-deskriptive Psychologie der Bewegungen. Konfigurationen und Farben unter Verwendung des Flimmerphänomens. Berlin, Karger, 1927, str. VIII. 263. M. 21.

Dwelshauvers G. Un cas typique d'eidétisme. — Études, novembre 1927, str. 329—342.

Scharnke A. Ueber Beziehungen zwischen den eidetischen Phänomenen und den Sinnestäuschungen. — Sitzungsberichte der Gesellschaft zur Beförderung der gesamten Naturwissenschaften zu Marburg, Band 62 (1927). H. 17.

Parsons J. H. An introduction to the theory

b

of perception. Cambridge, University Press, 1927, str. VI. 254. S. 18.

Jaensch R. Über den Aufbau der Wahrnehmungswelt und die Grundlagen der menschlichen Erkenntnis. 2., durchges., Aufl. Tl. I. Über d. Aufbau d. Wahrnehmungswelt. Eine Untersuchung über Grundlagen u. Ausgangspunkte unseres Weltbildes, durchgef. mit d. Forschungsmitteln d. Jugendpsychologie, angewandt auf erkenntnistheoret., naturphilos. u. pädag. Fragen. Leipzig, Barth, 1927, str. XXX. 567. M. 28.

Hamburger R. Neue Theorie der Wahrnehmung und des Denkens. Berlin, Stilke, 1927, str. 279. M. 7:50.

Farnor G. A. Das Erfassen der Wirklichkeit. Eine experimentell-psychologische Untersuchung, auf Grund von Bildbetrachtungen. Zürich, Leemann u. Co., 1927, str. 111. M. 2:80.

Hische W. Die Identifikation. Experimentelle Untersuchungen über die Auffassung von bewegten Buchstaben und Buchstabenkomplexen. Göttingen, Vandenhoeck u. Ruprecht, 1928, str. 208. M. 10.

Déjean R. Étude psychologique de la „Distance“ dans la vision. Paris, Les Presses universitaires de France, str. 142.

Gestalt und Sinn. Hrsg. von F. Krueger u. F. Sander. München, Beck, 1928, str. VI. 159. M. 7:50. — Neue psychologische Studien, Bd. 4. H. 1.

Weinhandl F. Die Gestaltanalyse. Erfurt, Stenger, 1927, str. 375. M. 16:50.

Koffka K. Beiträge zur Psychologie der Gestalt. — Psychologische Forschung, X (1928). 2—4. str. 255—298.

Rignano E. La teoria della forma della nuova scuola psicologica tedesca contrapposta all'associazionismo della scuola psicologica inglese. Parte II: La „Gestalt“ in quanto unificazione di elementi sensoriali e in quanto significato d'un oggetto. — Parte III. La „Gestalt“ in quanto concetto. Conclusione. — Scientia, XXI. (1927). 10. 11. str. 215—228; 281—290.

Steinberg W. Hauptprobleme der Blindenpsychologie. Marburg a. L., Verein der blinden Akademiker Deutschlands, 1927, str. 75. M. 4:50.

Villey P. L'aveugle dans le monde des voyants. Paris, Flammarion, 1927, str. 332. Fr. 12.

Zeitlin W. Wladislaus Zeitlin, der taubstumme Student. Leipzig, Dude, 1927, str. 56. M. 3.

Uczucia.

Krueger F. Das Wesen der Gefühle. Entwurf einer systematischen Theorie. Leipzig, Akademische Verlagsgesellschaft, 1928, str. III. 38. M. 1:80.

Noltenius F. Die Gefühlswerte. Grundriss einer Psychologie der Tiefe. Leipzig, Barth, 1927, str. VII. 276. M. 2:50.

Marcus H. Die Paradoxien des Gefühls. — Zeitschrift für angewandte Psychologie, XXIX. 3.

a

Apfelbach H. Affektdynamik. Studien zu e. Psychologie d. normalen u. anomalen Gemütsbewegungen des Menschen. Wien, Braumüller, 1927, str. XV. 204. M. 7·50.

Lewin K. Untersuchungen zur Handlungs- und Affektpsychologie. — Psychologische Forschung X (1928). 2—4. str. 142—254.

Guyon R. La cruauté. Paris, Alcan, 1927, str. 153. Fr. 12.

Sperber Dr. La timidité. Ses causes. Ses symptômes. Son traitement. Paris, Le progrès psychologique, 1927, str. 105.

Wola, instynkt, ruchy, wprawa, znużenie.

Tegen E. Moderne Willenstheorien. Tl. 2. Münsterberg - James - Ebbinghaus - Ziehen - Selz. Tl. 1. u. 2. Uppsala, Lundequistska Bokh., 1928, str. X. 408. Kr. 12·50.

Ziehen Th. Sechs Vorträge zur Willenspsychologie. Jena, Fischer, 1927, str. V. 80. M. 3·50.

Fellin J. Die Willensfreiheit. Zur Bibliographie des Problems. Graz, Leuschner u. Lubensky, 1928, str. 158. M. 18.

Fernkorn C. M. Willensfreiheit und Verantwortlichkeit. Greifswald, Bamberg, 1927, str. 71. M. 3.

Schmidt H. Die Freiheit des menschlichen Willens und seine Motivation durch das Erkennen. Eine Auseinandersetzung mit dem psychologischen Determinismus. Münster i. W., Münsterverlag, 1927, str. XII. 211. M. 6.

Wells M. The phenomenology of acts of choice. Cambridge, Univ. Press. S. 10.

Bonaventura E. L'educazione della volontà. Milano, Agnelli, 1927, str. 104. L. 4.

Cahiers contemporains (V). — Les miracles de la volonté. Paris, Ed Montaigne, 1927, str. 223.

Thomson M. The springs of human action. A psychological study of the sources, mechanism and principles of motivation in human behavior. London, Appleton, 1927, str. 519.

Travis R. C. and Dodge R. Sensori-motor consequences of passive rotary and rectilinear oscillation of the body. — Proceedings of the National Academy of Sciences, XIII (1927). 12. str. 843—856.

Pavlov I. P. Les réflexes conditionnels. Trad. du russe par N. et G. Gricoureff. Paris, Alcan, 1927, str. 378.

Vogel W. Über die Rechtshändigkeit. — Biochemische Monatsblätter, III. 7. str. 110—112.

Sterzinger O. Rechts- und Linkshändigkeit bei Amputierten. Eine psychol. Untersuchung mit e. Vorw. von N. Ach. Göttingen, Calvör, 1927, str. IV. 140. M. 8.

Peters A. Psychologie des Sports. Seine Konfrontierung mit Spiel u. Kampf. Mit e. Begleitw. v. M. Scheler. Leipzig, Der Neue Geist, 1927, str. XV. 95. M. 3·80.

b

Alfvén J. Das Problem der Ermüdung. Eine psycholog. Studie. Stuttgart, Enke, 1927, str. 78. M. 6·60.

Uwaga, pamięć, myślenie.

Douglass H. R. A summary of the experimental data on certain phases of memory. — The pedagogical Seminary, XXXIV. 1.

Hegge Th. G. Zur Analyse des Lernens mit sinnvoller Verknüpfung. Leipzig, Barth, 1927, str. VIII. 187. M. 7·20.

Borowski W. M. Experimentelle Untersuchungen über den Lernprozess. — Zeitschrift für vergleichende Physiologie, VI (1927). str. 489—529.

Baerwald R. Zur Psychologie der Vorstellungstypen mit besonderer Berücksichtigung der motorischen und musikalischen Anlage. 2. unveränderte Aufl. Leipzig, Barth, 1928, str. X. 444. M. 21.

Sander F. Untersuchungen über die sinnliche Lebhaftigkeit von Vorstellungen. Langensalza, Beyer u. Söhne, 1927, str. VIII. 140. M. 3·70.

Hargreaves H. L. The „faculty“ of imagination. An enquiry concerning the existence of a general „faculty“ or group factor of imagination. Cambridge, University Press, 1927, str. VIII. 74. S. 7.

Arone A. Comprendre. Paris, Alcan, 1928. Fr. 16.

Schleich C. L. Vom Schaltwerk der Gedanken. Aufl. 50—53. Berlin, Fischer, 1928, str. 287. M. 4.

Avey A. E. The function and forms of thought. New York, Holt and Co., 1927, str. XII. 395.

Janet P. Psychologie expérimentale et comparée. La pensée intérieure et ses troubles. Fasc. 1 à 6. Paris, Chahine, 1926. Chaque fasc. 8 Fr.

Spaier A. La pensée concrète. Essai sur le symbolisme intellectuel. Paris, Alcan, 1927, str. 446. Fr. 45.

Peucesco M. C. Mouvement et pensée. Avant-propos de Ch. Richet. Paris, Alcan, str. 170. Fr. 12.

Burlod A. La pensée d'après les recherches expérimentales de H. J. Watt, de Messer et de Bühler. Paris, Alcan. Fr. 15.

Pregowski P. Dr. Le concept, le jugement et l'attention. Étude psychologique. Paris, Gebethner et Wolff, (1928), str. 103.

Stevanovic B. B. Experimental study of the mental process involved in judgment. Cambridge, Univ. Press. S. 10

Burloud A. La pensée conceptuelle. Essai de psychologie générale. Paris, Alcan, 1927, str. 412.

Gorphe F. La critique du témoignage. 2. édition. Préface de N. L. Huguenev. Paris, Dalloz, 1927, str. 478.

Mönkemöller. Sittlichkeitsdelikt und Psychologie der Aussage. — Archiv für Kriminologie, LXXVIII. 2. 3. 4. str. 126—172; 248—257.

a

Hellwig A. Psychologie und Vernehmungstechnik bei Tatbestands-Ermittlungen. Eine Einführung in d. forens. Psychologie f. Polizeibeamte, Richter, Staatsanwälte, Sachverständige u. Laienrichter. Berlin, Langenscheidt, 1927, str. 317. M. 10-50.

Spoleczne funkcyje jednostki.

Laguna G. A. de. Speech. Its function and development. New Haven, Yale University Press, 1927, str. XII. 363. Doll. 5.

Pollak Eugen u. Schilder Paul. Zur Lehre von den Sprachantrieben. — Zeitschrift für die gesamte Psychiatrie u. Neurologie, CIV. 3. str. 480—502.

Stegmann von Pritzwald K. Sprache und Persönlichkeit. Der Sinn komparativer Personalbezeichnungen Jena, Fromann, 1927, str. 23. M. 0-90

Preyer W. Zur Psychologie des Schreibens mit besonderer Rücksicht auf individuelle Verschiedenheiten der Handschriften. 3. mit der 1. übereinstimmende Aufl. Mit einem Geleitwort von L. Klages. Leipzig, Voss, 1928, str. X. 228, M. 10.

Hayworth D. The social origin and function of laughter. — Psychological Review, XXXV. 5.

Esselbrügge Kurt. Zur Psychologie des Humors. — Die Literatur, XXVIII. 12. str. 694—700.

Müller-Freienfels R. Der „Psychologismus“ in der Dichtung. — Die Literatur, XXX. (1927). 1. str. 1—3; 2. str. 66—68.

Hoves F. The borderland of music and psychology. New York, Oxford University Press, str. 254. Doll. 2-25.

Landry L. La sensibilité musicale. Paris, Alcan, 1927, str. 212.

Haecker u. Ziehen. Die musikalische Vererbung in der Descendenz von Rob. Schumann. — Zeitschrift für induktive Abstammungs- und Vererbungslehre, XCIV. 1.

Chavigny P. Dr. L'esprit de contradiction. Les manifestations individuelles et collectives. Paris, Rivière, 1927, str. 160.

OSSIP-Lourié. Qu'est-ce que la calomnie? Esquisse psycho-pathologique. Conflans-Sainte-Honorine, „Idée libre“, 1927, str. 15. Fr. 0-60.

Florian E. La teoria psicologica della diffamazione. Con prefazione di E. Ferri. 2. ed Torino, Bocca, 1927, str. 300.

Lipmann-Plaut. Die Lüge in psychologischer, philosophischer, juristischer, pädagogischer, historischer, soziologischer, sprach- und literaturwissenschaftlicher und entwicklungsgeschichtlicher Betrachtung. Hrg. von O. Lipmann u. P. Plaut. Leipzig, Barth, 1927, str. XII. 577. M. 25.

Josey C. C. The psychology of religion. New York, Macmillan, str. 273. Doll. 2-50.

b

Flower J. C. An approach to the psychology of religion. London, Kegan Paul, Trench, Trubner and Co., 1927, str. XI. 248. S. 10. d. 6.

Runze G. Essays zur Religionspsychologie. Die psychologischen Grundlagen der Religion. Zur Wertbestimmung religiöser Erfahrungen. Die Stellungnahme zum Unsterblichkeitsglauben im Konfuzianismus, im Buddhismus u. im Alten Testament u. ihre neueren Parallelen. Grossenwörden, Rüsck, 1927, str. 143. M. 1-30.

Kinast E. Religionspsychologische Grundlegung. Bearb. u. hrg. von G. Sperl. Leipzig, Klein, 1928, str. VIII. 140. M. 5.

Beth K. Religion und Magie. Ein religionsgeschichtl. Beitrag zur psychol. Grundlegung d. religiösen Prinzipienlehre. 2. umgearb. Aufl. Leipzig, Teubner, 1927, str. XII. 433. M. 14.

Baillie John. The roots of religion in the human soul. London, Hodder and S. S. 7, d. 6.

Janet P. Dr. De l'angoisse à l'extase. Études sur les croyances et les sentiments. T. I. Un délire religieux. La croyance. Paris, Alcan, 1926, str. 527. Fr. 70.

Gardeil A. La structure de l'âme et l'expérience mystique. Paris, Lecoffre-Gabalda, 1927, str. XXXVI. 397; 370.

Underhill E. Mystik. Eine Studie über die Natur und Entwicklung des religiösen Bewusstseins im Menschen. Aus dem Englischen übertragen von H. Meyer-Franck u. H. Meyer-Benfey. Mit einem Geleitwort von F. Heiler. München, Reinhardt, 1928, str. XV. 682. M. 16.

Schjelderup K. Die Askese. Eine religionspsychologische Untersuchung. Berlin, de Gruyter u. Co., 1928, str. VI. 249. M. 11-50.

Masson-Oursel P. Foi bouddhique et foi chrétienne. — Revue d'histoire des religions, stycznia luty 1927, str. 1—5.

Schneider K. Zur Einführung in die Religionspsychopathologie. Tübingen, Mohr, 1928, str. VII. 59. M. 3-50.

Hupfeld R. Zur Psychologie des Gottesdienstes. Gütersloh, Bertelsmann, 1927, str. 40. M. 1-60.

Chansou J. Étude de psychologie religieuse sur les sources et l'efficacité de la prière dans l'expérience chrétienne. Paris, Rivière, 1927, str. 274. Fr. 20.

Holl K. Die geistlichen Übungen des Ignatius von Loyola. Eine psychologische Studie. 2. photomechanisch gedr. Aufl. Tübingen, Mohr, 1927, str. 35. M. 1-20.

Poffenberger A. Th. Applied psychology, its principles and methods. New York, Appleton. Doll. 4.

Münsterberg H. Grundzüge der Psychotechnik. 3., mit der 2. übereinstimmende Aufl. Leipzig, Barth, 1928, str. XII. 767. M. 24.

Giese F. Psychotechnik. Breslau, Hirt, 1928, str. 132, M. 3-50.

Roloff H. P. Über Eignung und Bewährung. Forschungen zur industriellen Psychotechnik. Leipzig, Barth, 1928, str. V. 148. M. 9.

a

Helpfenberger A. Korrelationsforschungen zur Psychotechnik. Ein Beitrag zur Berufsanalyse. Halle a. S., Marhold, 1928, str. 50. M. 1·90.

Bogen H. Psychologische Grundlegung der praktischen Berufsberatung. Ein Lehr- und Handbuch. Langensalza, Beltz, 1927, str. VI. 450. M. 9.

Perret J., Mazel P. et Noyer B. L'orientation professionnelle. — Revue de l'institut de Sociologie, VII. (1927).

Arbeits- und Berufspsychologie. Hrsg. und mit einem Vorwort versehen von F. Giese. Halle, Marhold, 1928, str. VII. 231. M. 10.

Carrard A. u. Suter J. Zur Psychologie der Arbeit. 1. Die psychologische Seite der Arbeit mit besonderer Berücksichtigung d. geistigen Arbeit in Grossbetrieben von J. Suter. 2. Zur Psychologie der Führung von A. Carrard. Zürich, Hofer u. Co., 1927, str. 100. Schw. Fr. 5.

Walther L. La techno psychologie du travail industriel. Paris, Delachaux et Niestlé, Fr. 32.

Giese F. Psychologie der Arbeitshand. — Handbuch der biologischen Arbeitsmethoden. Hrsg. von E. Abderhalden. Abt. 6. Methoden der experimentellen Psychologie. Tl. B. 2. Hälfte H. I. Berlin — Wien, Urban und Schwarzenberg, 1928, str. 808—1124. M. 16.

Giese F. Methoden der Wirtschaftspsychologie. Berlin — Wien, Urban u. Schwarzenberg, 1927, str. IX. 631. M. 30.

Weber W. Die praktische Psychologie im Wirtschaftsleben. Eine systematische und kritische Zusammenfassung des gesamten Gebietes der Wirtschafts-Psychotechnik. Leipzig, Barth, 1927, str. XVIII. 418. M. 15.

Conrad Dr. Psychologie und Besteuerung. Ein Beitrag zur Verwaltungspsychologie. Stuttgart, Hess, 1928, str. 123. M. 3·20.

Hass P. Der Schülerbeobachtungsbogen in der Praxis der Berufsberatung. Seine Entwicklung und Bedeutung für die Berufsberatung. Berlin, Heymann, 1927, str. VII. 55—97. M. 2·60.

Roloff H. P. Experimentelle Untersuchung der Werbewirkung von Plakentwürfen. Leipzig, Barth, 1927, str. 44. M. 2.

Marbe K. Psychologie der Werbung. Stuttgart, Poeschel, 1927, str. VII. 132. M. 6.

Djakow, Petrowski u. Rudik. Psychologie des Schachspiels auf d. Grundlage psychotechn. Experimente an d. Teilnehmern d. Internationalen Schachturniers zu Moskau 1925. Hrsg. im Auftr. d. Laboratoriums f. experimentelle Psychologie u. Psychotechnik. Autoris. Übers. von W. Branasky. Berlin, de Gruyter u. Co., 1927, str. IV. 61. M. 3 50.

Osobliwe stany świadomości.

Fortune R. F. The mind in sleep. London, Kegan Paul, Trench, Trubner and Co., 1927, str. XII. 114. S. 5.

Jezower S. Das Buch der Träume. Berlin, Rowohlt, 1928, str. X. 732. M. 15.

b

Stiles C. G. Dreams. Cambridge, Harvard University Press, 1927, str. 80.

Green G. H. The terror-dream. London, Kegan Paul, Trench, Trubner and Co., 1927, str. 26. S. 5.

Bernard-Leroy Dr. Les visions du demi-sommeil. Hallucinations hypnagogiques. Paris, Alcan, 1927, str. XVI. 132. Fr. 12.

Varigny H. de. Essais sur la mort. La mort et le sentiment. La peur de la mort. La mort est-elle douloureuse? La grâce de la mort. L'euthanasie. Paris, Alcan, 1927, str. 349. Fr. 12.

Zur Bonsen F. Zwischen Leben und Tod. Zur Psychologie d. letzten Stunde. Düsseldorf, Schwann, 1927, str. 173. M. 6.

Rickman J. Index Psycho-analyticus 1893—1926. London, Hogarth Press, 1928. S. 18. (Zob. Ruch filozoficzny, X. str. 189 a).

Freud S. Gesammelte Schriften. Bd. 11. Schriften aus den Jahren 1923—1928. Vermischte Schriften. Die Herausgabe besorgten unter Mitwirkung des Verfassers Anna Freud u. A. J. Storfer. Wien, Internationaler psychoanalyt. Verlag, 1928, str. 472. M. 16·40.

Freud S. Vorlesungen zur Einführung in die Psychoanalyse. Drei Teile. Die Fehlleistungen. Der Traum. Allgem. Neurosenlehre. Taschenausg. 3. Aufl. Wien, Internat. psychoanalyt. Verlag, 1927, str. IV. 503. M. 5·50.

Freud A. Einführung in die Technik der Kinderanalyse. Wien, Internat. psychoanalyt. Verlag, 1927, str. 89. M. 2·70.

Freud S. Some psychological consequences of the anatomical distinction between the sexes. — Internat. Journal of psychoanalysis, 1927.

Freud S. Vergänglichkeit. — Almanach, 1927. Wien, Internationaler psychoanalytischer Verlag.

Freud S. Psychoanalyse u. Kurpfuscherei. — Almanach, 1927. Wien, Internationaler psychoanalytischer Verlag.

Freud S. Zur Psychologie der Gymnasialisten. — Almanach, 1927. Wien, Internationaler psychoanalytischer Verlag.

Bleuler E. Zum 70. Geburtstag Freuds. — Almanach, 1927. Wien, Internationaler psychoanalytischer Verlag.

Moxon C. Freud's death instinct and Rank's libido theory. — The psychoanalytic Review, XIII. 3.

Haase H. Religion oder Illusion? Eine Auseinandersetzung mit dem jüngsten Buche Professor Sigmund Freuds: Die Zukunft einer Illusion. Wien, Perles, 1928, str. 24. M. 1·50.

Whitehead G. An easy outline of psychoanalysis. London, Jenkins, 1927, str. 120. S. 2. d. 6.

Schultz-Hencke H. Einführung in die Psychoanalyse. Jena, Fischer, 1927, str. VII. 387. M. 18.

Nachmansohn M. Die wissenschaftlichen Grundlagen der Psychoanalyse Freuds. Darstellung

a

und Kritik. Berlin, Karger, 1928, str. III, 106. M. 7.

Jahn E. Wesen und Grenzen der Psychoanalyse. Schwerin i. Mecklb., Bahn, 1927, str. 56. M. 2·10.

Binswanger L. Erfahren, Verstehen, Deuten in der Psychoanalyse. — Almanach, 1927. Wien, Internationaler psychoanalytischer Verlag.

Politzer G. Critique des fondements de la psychologie I. La psychologie et la psychanalyse. Paris, Payot, str. 269.

Willwoll A. Über Psychoanalyse und Individualpsychologie. — Stimmen der Zeit, LVI. 12. str. 401—416.

Alexander F. Psychoanalyse der Gesamtpersönlichkeit. Wien, Internat. psychoanalyt. Verlag, 1927, str. 240. M. 9.

Maeder A. Psychoanalyse und Synthese. Der Wiederaufbau der Persönlichkeit neben ihrer Analyse. Schwerin i. Mecklb., Bahn, 1927, str. 26. M. 0·90.

Bjerre P. Von der Psychoanalyse zur Psychosynthese. — Zeitschrift für angewandte Psychologie, XXX (1928). 4. str. 347—366.

Rank O. Grundzüge einer genetischen Psychologie. Auf Grund der Psychoanalyse der Ichstruktur. Tl. I. Wien, Deuticke, 1927, str. VII. 166. M. 8.

Groddeck G. Traumarbeit und Arbeit des organischen Symptoms. — Internationale Zeitschrift für Psychoanalyse, XII. 3.

Ferenczi S. Das Problem der Unlustbejahung. — Internationale Zeitschrift für Psychoanalyse, XII. 3.

Kaplan L. Das Problem der Magie und die Psychoanalyse. Eine ethnopsychologische und psychoanalytische Untersuchung. Heidelberg. Merlin, 1927, str. XI. 190. M. 5·50.

Pfister O. Die menschlichen Einigungsbestrebungen im Lichte der Psychoanalyse. (Von Kant zu Freud). — Imago, XII. 2. 3. str. 126—135.

Clemen C. Die Anwendung der Psychoanalyse auf Mythologie und Religionsgeschichten. Leipzig, Akademische Verlagsgesellschaft, 1928, str. III. 128. M. 5·80.

Röheim G. Mondmythologie und Mondreligion. Eine psychoanalytische Studie. Wien, Internationaler psychoanalytischer Verlag, 1927, str. 104. M. 3·60.

Reik Th. Das Ritual. Psychoanalytische Studien. Mit einer Vorrede von S. Freud. 2. durchgesehene und ergänzte Aufl. der „Probleme der Religionspsychologie“. Wien, Internationaler psychoanalytischer Verlag, 1928, str. 331. M. 11.

Reik Th. Dogma und Zwangsidee. Eine psychoanalytische Studie zur Entwicklung der Religion. Wien, Internationaler psychoanalytischer Verlag, 1927, str. 143. M. 5·60.

Stekel W. Zwang und Zweifel. Tl. 1. 2. Berlin — Wien, Urban u. Schwarzenberg, 1927, 1928, str. XI. 633; XI. 672. Razem M. 62.

Sydow E. von. Primitive Kunst und Psychoanalyse. Eine Studie über d. sexuelle Grundlage

„Ruch Filozoficzny“ Tom XI. Nr. 1—10.

b

d. bildenden Künste d. Naturvölker. Wien, Internationaler psychoanalyt. Verlag, 1927, str. 182. M. 8.

Kelsen H. Der Staatsbegriff in der Psychoanalyse. — Almanach, 1927. Wien, Internationaler psychoanalytischer Verlag.

Adler A. Praxis und Theorie der Individualpsychologie. Vorträge zur Einführung in d. Psychotherapie für Ärzte, Psychologen u. Lehrer. 3. durch e. Vorwort vermehrte Aufl. München, Bergmann, 1927, str. VII. 257. M. 12.

Adler A. Individualpsychology. — Psyche (1927). 28.

Adler A. Menschenkenntnis. Leipzig, Hirzel, 1927, str. VII. 236. M. 8. — 2. verb. Aufl. 1928.

Adler A. Neurose und Lüge. — Internat. Zeitschrift für Individualpsychologie, IV. 4. str. 173—174.

Roffenstein G. Die Adlersche „Individualpsychologie“ und die Soziologie. — Zeitschrift für Völkerpsychologie und Soziologie, II. 3.

Wexberg E. Individualpsychologie. Eine systematische Darstellung, Leipzig, Hirzel, 1928, str. VII. 330. M. 9·50.

Wexberg E. Die Einwände gegen die Individualpsychologie. — Internationale Zeitschrift für Individualpsychologie (1928). 11. 12.

Wolf H. F. Strategie der männlichen Annäherung, mit einer Vorrede von Alfred Adler. Wien, Ilos-Verlag, 1926, str. 327. M. 4.

Künkel F. Einführung in die Charakterkunde auf individualpsychologischer Grundlage. Leipzig, Hirzel, 1928, str. VII. 185. M. 8.

Künkel F. u. Künkel R. Die Grundbegriffe der Individualpsychologie und ihre Anwendung in der Erziehung. Berlin, Hoffmann, 1927, str. 64. M. 1·75.

Wexberg E. Die Reception der Individualpsychologie durch die Psychoanalyse. — Internationale Zeitschrift für Individualpsychologie, IV. 3.

Häberlin P. Die Suggestion. Basel, Kober, 1927, str. 188. M. 5·60.

Janet P. Rapport sur la suggestion. — Archives suisses de neurologie et de psychiatrie, listopad, 1926.

Błachowski S. et Borowiecki S. Sur la psychologie et la psychopathologie de la suggestion. Varsovie, 1928, str. 7.

Deuss B., Liebetrau H. A., Rutishauser F. Leitfaden der Autosuggestion. Basel, Schwabe u. Co., 1927, str. 86. M. 2.

Sharma A. K. The psychological basis of autosuggestion. — The Monist, XXXVII. 3.

Jung C. G. Die Beziehungen zwischen dem Ich und dem Unbewussten. Darmstadt, Reichl, 1928, str. 208. M. 12.

Wenzl A. Das unbewusste Denken. Karlsruhe, Braun, 1927, str. 47. M. 1·20.

a

Baerwald R. Das Unterbewusstsein als Mitarbeiter des Psychologen. — *Psychologie und Medizin*, I. 3.

Eder M. D. Kann das Unbewusste erzogen werden? — *Almanach*, 1927. Wien, Internationaler psychoanalytischer Verlag.

Driesch H. Psychische Forschung und akademische Wissenschaft. — *Zeitschr. f. Parapsychologie*, LIII. 10. str. 608—619.

Richet Ch. Die parapsychologische Wissenschaft. — *Zeitschr. f. Parapsychologie*, LIII. 2. str. 82—99.

Jaschke W. K. Die parapsychologischen Erscheinungen. (Geleitw.: F. Wetzel). Innsbruck, Tyrolia, 1927, str. 85. M. 1.50.

Kröner W. Parapsychologie und Psychoanalyse. — *Zeitschr. f. Parapsychologie*, LIII. 2. str. 99—114.

Verweyen J. M. Die Probleme des Mediumismus. Stuttgart, Enke, 1928, str. VII. 224. M. 8.70.

Bret P. Th. Dr. Précis de métapsychique. I. Subconscient et métapsychisme. Vocabulaire. Classification — Différenciation entre le subconscient et le métapsychisme. La médiumnité chez l'homme et chez les animaux humanisés. Le deuxième milieu objectif: le Météther d'après F. Bacon, Schopenhauer, F. Myers. Paris, Bailière et fils, 1927, str. 182.

Mondeil G. Le fluide humain devant la physique révélatrice et la métapsychique objective. Contribution à l'étude expérimentale des phénomènes électriques, lumineux, magnétiques et physiologiques, psychiques et parapsychiques. Nancy-Paris-Strasbourg, Berger-Levrault, 1927, str. XVI. 652. Fr. 40.

Bozzano E. Les énigmes de la psychométrie. Les phénomènes de téléthésie. Paris, Meyer, 1927, str. 203. Fr. 9.

Pagenstecher G. Die Geheimnisse der Psychometrie oder Hellsehen in die Vergangenheit. Eine psychometrische Studie, frei aus dem Englischen übers., verb. u. verm. vom Verfasser. Mit Einführung von H. Driesch. Leipzig, Mutze, 1928, str. 157. M. 6.

Schneider K. C. Instinkt und Hellsehen. — *Zeitschr. f. Parapsychologie*, LIII. 10. str. 628—632.

Hänig H. Zur Frage des forensischen Hellsehens. — *Zeitschr. f. Parapsychologie*, LIII. 11.

Auerbach F. Hellseher oder Taschenspieler? Ergebnisse einer im Auftrage der Ortsgruppen der Kantgesellschaft und des Keplerbundes in Detmold vorgenommenen Untersuchung. — *Zeitschr. f. kritischen Okkultismus*, II. 1.

Barthel E. Das Problem der Telekinese. — *Zeitschrift für Parapsychologie*, LIII. 7. str. 425—428.

Krall K. Denkübertragung bei Mensch und Tier. Experimentalstudien. — *Zeitschr. f. Parapsychologie*, LIII. 10. 11.

b

Montandon R. Les radiations humaines. Introduction à la démonstration expérimentale de l'existence des corps subtils de l'homme. Paris, Alcan, 1927, str. 408. Fr. 45.

Murchison C. The case for and against psychical belief, by O. Lodge, A. Conan Doyle and others. Oxford, University Press. S. 17.

Psychopathologia.

Kronfeld A. Die Psychologie in der Psychiatrie. Eine Einführung in das psychologische Erkenntniswesen innerhalb der Psychiatrie und ihre Stellung zur klinisch-pathologischen Forschung. Berlin, Springer, 1927, str. VII. 106. M. 4.80.

Conklin E. S. Principles of abnormal psychology. New York, Holt and Co., 1927, str. VII. 457. Doll. 4.50.

Wallin J. E. W. Clinical and abnormal psychology. Boston, Houghton, Doll. 3.

Meyer M. F. Abnormal psychology. „When the other one astonishes us.“ Columbia (Missouri), str. 286. Doll. 2.50.

Morgan J. J. Br. The psychology of abnormal people, with educational applications. New York-London, Longmans, 1928, str. 636.

Myerson A. The psychology of mental disorders. New York, Macmillan Co., 1927, str. VII. 135. Doll. 1.40.

Kohnstamm O. Erscheinungsformen der Seele. Arbeiten über Psychopathologie und Psychotherapie. Ausdruckslehre u. über d. Selbstbesinnung d. Unbewussten in d. Hypnose. Unter Mitw. von R. Laudenheimer u. K. Wolfskehl hrsg. v. G. R. Heyer. München, Reinhardt, 1927, str. 571. M. 12.

Blondel Ch. Dr. La conscience morbide. Deuxième édition augmentée d'un appendice. Paris, Alcan, 1928. Fr. 35.

Taylor W. S. Readings in abnormal psychology and mental hygiene. London, Appleton. S. 16.

Somogyi St. Über psychische Epidemien. — *Zeitschrift für die gesamte Neurologie und Psychiatrie*, CIV. 112. str. 157—173.

Prengowski P. Un groupe particulier des maladies psychiatriques fonctionnelles. Paris, Alcan, 1927, str. 128. Fr. 8.

Prengowski P. Über eine besondere Gruppe der funktionellen psychischen Erkrankungen. Berlin u. Leipzig, de Gruyter u. Co., 1927, str. 364—394. (Odbitka z „Allgemeine Zeitschrift für Psychiatrie“. LXXXVI [1927] 6—8).

Prengowski P. Les maladies neurasthéniques. Pathogenèse et thérapeutique. Paris, Alcan, 1927, str. 100. Fr. 8.

Pützl O. Die Aphasielehre vom Standpunkte der klinischen Psychiatrie. Bd. 1. Die optisch-agnostischen Störungen. (Die verschiedenen Formen der Seelenblindheit). Wien, Deuticke, 1928, str. VIII. 358. M. 20.

a

Bethleim S. Die Stellungnahme des Sensorisch-Aphasischen zu seinem Defekt. — Zeitschrift f. d. gesamte Neurologie und Psychiatrie, XCVII. str. 528—540.

Minkowski E. Dr. La schizophrénie. Psychopathologie des schizoïdes et des schizophrènes. Paris, Payot, 1927, str. 268. Fr. 20.

Frostig J. Dr. Das schizophrene Denken. Phänomenologische Studien zum Problem der widersinnigen Sätze. Leipzig, G. Thieme, 1929, str. 87.

Avrach É. Troubles de l'affectivité dans les rémissions de la schizophrénie. Rouffach, Impr. Keller-Immelé, 1927, str. 85.

Nodenot L. E. Contribution à l'étude de l'automatisme mental, son origine organique, l'automatisme mental dans la syphilis cérébrale. Bordeaux, Impr. Cadoret, 1927, str. 88.

Teullé G. A. Les rapports des langages néologiques et des idées délirantes en médecine mentale. Bordeaux, Impr. Cadoret, 1927, str. 164.

Zsakó St. Der Nachweis der nicht zur Aussprache gelangten Buchstaben. — Psychiatrisch-neurol. Wochenschrift, XXVIII. 42. str. 469—470.

Baudoin Ch. La dépression et la disponibilité psychologiques. — Bulletin de la Société internationale de psychagogie et de psychothérapie, 1927, Octobre-novembre-décembre.

Legris J. Les cahiers de J. L. avec une préf. de Ch. Richet. Paris, Alcan, 1928, str. VI. 408.

Richet Ch. L'homme impuissant. Paris, Montaigne, 1927, str. 67.

Hirsch E. Über senile Denk- und Sprachstörungen. — Psychologische Forschung, X (1928). 2—4. str. 258—292.

Klein R. Zur Frage der beharrenden Rechtschreibfähigkeit und der Selbstwahrnehmung des Defekts bei Erkrankungen des Grosshirns. — Monatsschrift für Psychiatrie u. Neurologie, LX. 4. str. 216—240.

Psychologia jednostek i typów, psychologia społeczna.

Roback A. A. A bibliography of character and personality. Cambridge, Sci-Art Publishers, 1927, str. 340, Doll. 6.

Verweyen I. M. Wissenschaft und Charakter. — Deutsche Akademische Rundschau, VII. 14. str. 1—2.

Jordan E. Forms of individuality. An inquiry into the grounds of order in human relations. Indianapolis, Laut and Co., 1927. str. IX. 469, Doll. 3-75.

Lehmann G. Psychologie der Individualitäten. Ein Beitrag zur Theorie des Charakters. Berlin, Paetel, 1928, str. 133. M. 1:20.

Prinzhorn H. Um die Persönlichkeit. Ges. Abhandlungen u. Vorträge zur Charakterologie u. Psychopathologie. Bd. I. Heidelberg, Niels Kampmann, 1927, str. 236. M. 7:40.

Spranger E. Lebensformen. Geisteswissenschaftl. Psychologie u. Ethik d. Persönlichkeit. 6. Aufl. Halle, Niemeyer, 1927, str. XVI. 450. M. 14.

b

Tillich P. Die Überwindung des Persönlichkeitsideals. — Logos, XVI (1927). 1. str. 68—85.

Valentine P. F. The psychology of personality. New York, Appleton, str. 403. Doll. 2:50.

Vance J. G. A mirror of personality. London, Williams and Norgate, 1927, str. 157. S. 5.

Bridges J. W. A theory of personality. — The Journal of abnormal and social psychology, XX. 4.

Jahrbuch der Charakterologie, herausg. von E. Utitz. Berlin, Pan-Verlag. — Band 4 (1927), str. III. 422. Mk. 20. — Band 5 (1928), str. III. 395. Mk. 20. — Band 6 (1929), str. III. 419. Mk. 23.

Klages L. Zur Ausdruckslehre und Charakterkunde. Gesammelte Abhandlungen. Heidelberg, Kampmann, 1927, str. 389. M. 12.

Klages L. Persönlichkeit. Einführung in die Charakterkunde. Potsdam, Müller u. Kiepenheuer; Zürich, Füssli, 1927, str. 163. M. 3:30.

Roback A. A. The psychology of character. With a historical survey of temperament. New York, Harcourt, Brace and Co.; London, Kegan Paul, Trench, Trubner and Co., 1927, str. XXIV. 595. Doll. 5:50.

McDougall W. Character and the conduct of life. Practical psychology for every man. London, Methuen, 1927, str. 301. S. 10. d. 6.

Kärcher E. Charakter und Körperbau. — Geschlecht und Gesellschaft, XIV. 3. str. 131—137.

Gernal A. Die Jungenschen psychologischen Typen in der Handschrift. — Zeitschrift für Menschenkunde, II. 1. str. 32—38.

Porteus S. D. and Babcock M. E. Temperament and race. Boston, Badger, Doll. 3.

Roheim G. Die Völkerpsychologie und die Psychologie der Völker. — Imago, XII. 2. 3. str. 273—291.

Völkerpsychologische Charakterstudien. F. Baumgarten: Die Berufseignung der Völker. — F. Hertz: Das Problem des Nationalcharakters bei E. M. Arndt. — W. von Hauff: Die psychologische und soziologische Einstellung der Auslandsdeutschen zu ihrer Umgebung. — H. Kantorowicz: Die Irrationalität der englischen Politik. — A. Kühnemann: Amerikanische Kulturprobleme im Lichte eines pädagogischen Kritikers. — C. H. Pollog: Streifzüge durch romanische Nachschlagewerke. — J. L. Seifert: Die slawische „Friedfertigkeit“. — Z. Ullrich: Sozialpsychologische Studien über eine Sektenbildung in der Tschechoslowakei. — P. Krische: Die Frau in Sowjet-Russland. — J. R. Kaim: Beiträge zur Psychologie der Morgenländer. — Leipzig, Hirschfeld, 1927, str. XVI. 338. M. 15.

Garth Th. R. A comparison of mental abilities of nomadic and sedentary Indians on a basis of education. — American anthropologist, XXIX (1927). lipiec-wrzesień.

Shin-Lon-Ti. L'âme chinoise. Ouvrage couronné par l'Académie française. 2e édition. Avignon, Aubanel, 1927, str. 159.

*

a

Wolberg D. Zur differentiellen Psychologie der Juden. Experimentelle Untersuchungen an Schülern u. Studenten. Langensalza, Beltz, 1927, str. II. 32. M. 1.

Vattier G. Essai sur la mentalité canadienne française. Paris, Champion, 1928, str. IV. 384.

Wechsler E. Esprit und Geist. Versuch einer Wesenskunde des Deutschen und des Franzosen. Bielefeld, Velhagen u. Klasing, 1927, str. XII. 604. M. 26.

McDougall W. The american nation, its problems and psychology. London, Allen and Unwin. S. 10. d. 6.

Silesius M. Die polnische Mentalität. — Deutsche Rundschau, LIII. 4. str. 27—38.

Ludendorff M. Das Weib und seine Bestimmung. Ein Beitrag zur Psychologie der Frau und zur Neuorientierung ihrer Pflichten. 3. verm. Aufl. Leipzig, Weicher, 1927, str. 192. M. 4.

Müller de la Fuente H. Das Rätsel Weib. Ärztliche Gedanken über die weibliche Seele für Ärzte und Laien. Stuttgart, Püttmann, 1928, str. 171. M. 7·50.

Tolman E. C. The consistency of sex differences in mental traits at various ages. — Psychological Review, XXXIV. 6.

Frankl V. E. Zur Psychologie des Intellektualismus. — Internationale Zeitschrift für Individualpsychologie, IV. 6.

Steinhausen G. Fachmenschentum und Arbeitsmenschentum als geistige Typen des letzten Menschenalters. — Preussische Jahrbücher, CCIV (1928). 3.

Hicks G. D. The philosophy of a business man. — Journal of philosophical studies, III. 9.

Smith W. C. The rural mind: A study in occupational attitude. — The American Journal of sociology, XXXII (1927). 5. str. 771—786.

Bartlett F. C. Psychology and the soldier. Cambridge and London, Cambridge University Press, 1927, str. VIII. 224. S. 7. d. 6.

Verweyen J. M. Das Ethos des Arztes. — Ethische Kultur, XXXIV. 6. str. 44—45.

Bechterew W. Die kollektive Reflexologie. Mit einem Vorwort von P. Plaut. Halle, Marhold, 1928, str. 66. M. 3·30. (Beiträge zur Massenpsychologie, Heft 2).

Bernhard L. L. An introduction to social psychology. New York, 1927.

McDougall W. Grundlagen einer Sozialpsychologie. Nach der 21. Aufl. aus dem Englischen von G. Kautsky-Brunn. Jena, Fischer, 1928, str. XVII. 322. M. 15.

Sprowls J. W. Social psychology interpreted. Baltimore, Williams, 1927, str. XII. 268. Doll. 4.

Schneersohn F. Neue Wege der Sozialpsychologie. Mit einer Einleitung von P. Plaut. Halle, Marhold, 1928, str. 79. M. 3·80.

b

Man H. Zur Psychologie des Sozialismus. Neue umgearb. Aufl. Jena, Diederichs, 1927, str. 401. M. 12.

Hopkins P. Father or sons? A study in social psychology. London, Paul. S. 12. d. 6.

Rassak J. Psychologie de l'opinion et de la propagande politique. Paris, Rivière, 1927, str. 286. Fr. 12.

Grau K. J. Eitelkeit und Schamgefühl. Eine sozial- und charakterpsychologische Studie. Leipzig, Meiner, 1928, str. VIII. 149. M. 5.

Dunlap K. The development and function of clothing. — Journal of general psychology, I. 1.

Haff K. Dr. Grenzgebiete der Rechtspsychologie, speziell zur Lehre von der Geschäftsfähigkeit. — Archiv für Rechts- und Wirtschaftsphilosophie, XXI (1928). 2. str. 213—218.

Proskauer J. M. A new professional psychology essential for law reform. — American Bar Association Journal, XIV (1928). 3. str. 121—126.

Brown M. R. Legal psychology. Psychology applied to the trial of cases, to crime and its treatment etc. Indianapolis, Bobbs-Merrill, 1927, str. 246. Doll. 5.

Kruglewski A. Das Strafrecht als Kulturfaktor. Grundlegung einer psychologischen Theorie des Strafrechts. Riga, Löffler, 1927, str. V. 204. M. 4.

Cardone D. A. Le reazioni collettive e la genesi del diritto penale. Torino, Paravia, 1927, str. 90.

Sperber H. Die Lüge im Strafrecht. Wien, Dr. Zahn u. Dr. Diamant, 1927, str. 63. M. 1·50.

Seeling E. Die Registrierung unwillkürlicher Ausdrucksbewegungen als forensisch-psychodiagnostische Methode. — Zeitschrift für angewandte Psychologie, XXVIII 1. 2.

Brasol B. The elements of crime. Psycho-social interpretation. With introductions by J. H. Wigmore and W. A. White. New York, Oxford University Press, American branch, 1927, str. XVII. 533. Doll. 5.

Krassnuschkin E. K. Beitrag zur psychiatrischen Charakterologie des Verbrechers. — Monatschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform, XVIII. 10.

Root W. T. Jr. A psychological and educational survey of 1916 prisoners in the Western Penitentiary of Pennsylvania. With the assistance of graduate students in psychology (University Pittsburgh). — **G. Giardini:** A report on the Italian convict. — Pittsburgh, Board Trustels of the Western Penitentiary, str. 246.

Többen H. Neuere Beobachtungen über die Psychologie der zu lebenslänglicher Zuchthausstrafe verurteilten oder begnadigten Verbrecher. Wien, Deuticke, 1927, str. IV. 194. M. 9.

Bjerre A. The psychology of murder: a study in criminal psychology. Transl. from the Swedish by E. Classen. New-York, Longmans, 1927, str. 175.

Rozwój psychiczny człowieka.

Hollingworth H. L. Mental growth and decline. New York, Appleton, Doll. 3.

Lévy-Bruhl L. L'âme primitive. Paris, Alcan, 1927, str. 451. Fr. 50.

Lenoir R. L'âme primitive. — Revue de synthèse historique, XLIV (1928). 130—132. str. 5—34.

Leroy O. La raison primitive. Essai de réfutation de la théorie du prélogisme. Paris, Geuthner, 1927, str. 316. Fr. 60.

Van der Leeuw G. La structure de la mentalité primitive. — Revue d'histoire et de philosophie religieuses, VIII (1928). 1. str. 1—31.

Radin P. Primitive man as philosopher. With a foreword by J. Dewey and including an extensive anthology of primitive literature. New York, Appleton and Co., 1927, str. XVIII. 402. Doll. 3.

Venturi L. Il gusto dei primitivi. Bologna, Zanichelli, 1927.

Malinowski B. The father in primitive psychology. London, Kegan Paul, 1927, str. 93.

Le Roy E. Les origines humaines et l'évolution de l'intelligence. Paris, Boivin et Cie, 1928, str. VIII. 376. Fr. 20.

Richards I. A. Are we becoming more conscious? — Psyche (1927). 29.

Spearman C. The abilities of mind. Their nature and measurement. New York, Macmillan Co., 1927, str. VI. 415. XXXIII. Doll. 4'50.

Burt C. The measurement of mental capacities. Edinburgh, Oliver and Boyd, 1927, str. 52. d. 6.

Decroly O. et Buyse H. La pratique des tests mentaux. Paris, Alcan, 1928, str. 400 z licznymi rycinami i z atlasem o 23 tablicach. Fr. 60.

Freeman F. N. Mental tests, their history, principles and applications. London, Harrap, str. IX. 503. S. 8. d. 6.

Burt C. Mental and scholastic tests. 3rd impression. London, King and Son, 1927, str. XIV. 432. S. 18.

Bronner A. F. A manual of individual mental tests and testing. Boston, Little, Brown. Doll. 3 c. 50.

Bobertag O. Über Intelligenzprüfungen nach der Methode von Binet und Simon. 3., mit d. 1. u. 2. übereinstimmende Aufl. Leipzig, Barth, 1928, str. III. 175. M. 6.

Göpfert Ch. Über Binet-Simon-Teste. Langensalza, Beyer u. Söhne, 1927, str. 88. M. 2.

Kovarsky V. La mesure des capacités psychiques chez les enfants et les adultes, normaux et anormaux. La méthode du profil psychologique. Paris, Alcan, 1927, str. 178.

Ruch G. M. and Stoddard G. D. Tests and measurements in high school instruction. London, Harrap. S. 7. d. 6.

Thurstone L. L. The absolute Zero in intelligence measurement. — Psychological Review, XXXV. 3.

Pranti R. Kinderpsychologie. 2. unveränd. Aufl. Paderborn, Schöningh, 1927, str. VIII. 160. M. 3.

Wickes F. G. The inner world of childhood. A study in analytical psychology. London, Appleton. S. 10. d. 6.

Ament W. Die Seele des Kindes. Eine vergleich. Lebensgeschichte. 15. Aufl. Stuttgart, Franckh, 1927, str. 95. M. 1'50.

Peiper A. Helligkeits- u. Farbenempfindungen der Frühgeburten. — Archiv für Kinderheilkunde, LXXX 1.

Bühler Ch., Hetzer H., Tudor-Hart B. Soziologische und psychologische Studien über das erste Lebensjahr. Jena, Fiseher, 1927, str. XII. 250. M. 13.

Stern W. Psychologie der frühen Kindheit bis zum sechsten Lebensjahre. Mit Benützung ungedr. Tagebücher von C. Stern u. e. Bild- u. Textbeitrag von K. Lewin. 4. überarb. u. erw. Aufl. Leipzig, Quelle u. Meyer, 1927, str. XVI. 532. M. 12'80.

Bourjade J. Essai d'interprétation psychopédagogique des formes enfantines de l'explication causale chez quelques écoliers. Lyon, Rey; Paris, Alcan, 1927, str. 165. Fr. 15.

Piaget J. La causalité physique chez l'enfant. Paris, Alcan, str. 347. Fr. 40.

Luquet G. H. Le dessin enfantin. Paris, Alcan, 1927, str. 260. Fr. 20.

Wulff O. Die Kunst des Kindes. Der Entwicklungsgang seiner zeichnerischen und bildnerischen Gestaltung. Mit 332 Abbildungen. Stuttgart, Enke, 1927, str. XXII. 408. M. 37'50.

Richter T. Die Entwicklung der psychologischen Kindersprachforschung bis zum Beginn des 20. Jahrhunderts. Ein Beitrag zur Geschichte der Kinderseelenkunde. Münster i. W., Münster-verlag, 1927, str. V. II. 116. M. 4'50.

Ferrière A. Le progrès spirituel, causeries de psychologie génétique aux parents et aux maîtres. Genève-Paris, Fischbacher, 1927, str. 361.

Giese F. Das freie literarische Schaffen bei Kindern und Jugendlichen. 2. umgearb. Aufl. Leipzig, Barth, 1928, str. VIII. 267. M. 14.

Ensmann Th. Der Trotz. Eine psychol.-päd. Studie. — Verstehen u. Bilden, I. 1. 3. str. 5—11; 115—129.

Becker M. Die Kinderlüge, ihre Quellen u. Erscheinungsformen. — Zeitschrift für Menschenkunde, II. 4.

Bergen T. Die eidetische Veranlagung meiner Kinder und deren pädagogische Auswertungsmöglichkeiten. — Verstehen und Bilden, I. 5. str. 227—238.

Döring W. O. Psychologie der Schulklasse. Eine empirische Untersuchung. Osterwieck a. H., Zickfeldt, 1927, str. XI. 219. M. 5'60.

Sagorowski P. L. Ein Versuch der Untersuchung der intellektuellen Entwicklung der Kinder eines Kinderhauses und der aus Familien kommenden Schulkinder. — Acta Universitatis voronegiensis, III.

a

Rösigen P. Abstrakte Begriffe im Gedankenkreise der Hilfsschüler. Halle a. S., Marhold, 1927, str. III. 32. M. 1·30.

Leib A. Vorstellungen und Urteile von Schülern über Führer in der Schulklasse. — Zeitschrift für angewandte Psychologie, XXX (1928). 4. str. 241—346.

Mendousse P. L'âme de l'adolescente. Paris, Alcan, 1928, str. 328, Fr. 35.

Spranger E. Psychologie des Jugendalters. 8. durchges. Aufl. Leipzig, Quelle u. Meyer, 1927, str. XV. 359. M. 9.

Bühler Ch. Das Seelenleben des Jugendlichen. Versuch e. Analyse u. Theorie d. psychischen Pubertät. 4. verb. Aufl. Jena, Fischer, 1927, str. X. 215. M. 7.

Stern E. Jugendpsychologie. 2. durchges. u. erg. Aufl. Breslau, Hirt, 1928, str. 108. M. 3·50.

Ziehen Th. Das Seelenleben der Jugendlichen. 3. Aufl. Langensalza, Beyer u. Söhne, 1927, str. 110. M. 2·20.

Lazar E. Probleme der forensischen Jugendpsychiatrie. Wien, Hölder-Pichler-Tempsky, 1927, str. 72. M. 2·30.

Seelenkunde der weiblichen Jugend. Hrsg. von G. Füllkrug. Stark verm. u. völlig neu bearb. 3. Aufl. 1927; 4. Aufl. 1928. Schwerin, Bahn. M. 12.

Croner E. Die Psyche der weiblichen Jugend. 4. Aufl. mit einem Nachtrag: Zur Psyche der Mädchen aus den einfacheren Volksschichten. Langensalza, Beyer u. Söhne, 1928, str. 92. M. 2.

de la Vaissière J., Foucault M., Segond J., Bouyer H., Grimbert Ch., de la Perraudière B., de Sinéty R., Lahargon P. Etudes de psychologie pédagogique. Paris, Beauchesne, 1927, str. 164.

Cameron E. H. Educational psychology. New York, The Century Co., 1927, str. XIV. 467. Doll. 2·50.

Wynne J. P. Guide to educational and general psychology. Topics and questions. New York, Globe Book Co., 1927, str. VII. 85.

Ward J. Psychology applied to education. Ed. by G. Dawes Hicks. New York, Macmillan. Doll. 4·50.

Katz D. u. Katz R. Gespräche mit Kindern. Untersuchungen zur Sozialpsychologie und Pädagogik. Berlin, Springer, 1928, str. VI. 299. M. 10·50.

Garrett H. E. Statistics in psychology and education. London, Longmans. S. 15.

Letellier V. Filosofía de la educación. Nuova edición aumentada y corregida. Paris, Cabaut y Cia, 1927, str. XXII. 780.

Ross F. L. A sociological philosophy of education. New York, Macmillan, 1928, str. 574.

Cobb St. The new leaven. Progressive education and its effect upon the child and society. New York, The John Day Comp., 1928, str. 340. Doll. 2·50.

b

Hönigswald R. Über die Grundlagen der Pädagogik. Ein Beitrag zur Frage des pädagogischen Universitäts-Unterrichts. 2. umgearb. Aufl. München, Reinhardt, 1927, str. 220. M. 9.

Lapie P. Morale et pédagogie. Préface de M. R. Poincaré. Paris, Alcan, 1927, str. XXIII. 238, Fr. 15.

Myślicki I. De la possibilité de fonder l'éducation morale sur une base universelle. — IV. Congrès international d'éducation morale, Rome 1926, Tome I. str. 148—156.

Psychologia zwierząt.

Betz W. Zur Psychologie der Tiere und Menschen. Leipzig, Barth, 1927, str. XII. 206. M. 7·50.

Neumann W. Mensch und Tier. Tierpsychologische Studien und Erörterungen. Heidelberg, Merlin-Verlag, 1928, str. XV. 142. M. 5·50.

Rink Will. Tiernenschlichkeiten. — Der Okkultismus, II. 5. str. 213—216.

Pitt F. Animal mind. London, Allen and Unwin, 1927, str. 340. S. 15.

Schlieper C. Farbensinn der Tiere und optomotorische Reaktionen. — Zeitschrift für vergleichende Physiologie, VI (1927), str. 453—472.

Künn A. Farben-Sinn der Tiere. Berlin, Junk, 1927, str. 376—381. M. 1.

Hennig R. Vom Musiksinn der Tiere. — Die Musik, XVIII. 12. str. 897—899.

Alverdes F. Social life in the animal world. London, Kegan Paul, Trench, Trubner and Co., 1927, str. 226.

Yerkes R. M. The mind of a gorilla. Worcester, Genetic psychol. monographs, vol. II., 1927, str. 193. Doll. 3.

Bierens de Haan J. A. Versuche über das Sehen der Affen. IV. Das Erkennen gleichförmiger und ungleichförmiger Gegenstände bei niederen Affen. V. Erkennen Affen in zweidimensionalen Abbildungen ihnen bekannte Gegenstände wieder? — Zeitschrift für vergleichende Physiologie, V (1927), str. 699—729.

Drescher K. u. Trendelenburg. Weiterer Beitrag zur Intelligenzprüfung an Affen (einschliesslich Anthropoiden). — Zeitschrift für vergleichende Physiologie, V (1927), str. 613—643.

Fischel W. Über das Gedächtnis und den Antrieb der Vögel. — Zeitschrift für vergleichende Physiologie V (1927), str. 390—416.

Hoffmann B. Das Spotten der Vögel. — Verhandlungen der Ornithologischen Gesellschaft in Bayern, XVI. 3. 4.

Hertz M. Weitere Versuche an der Rabenkrähe. — Psychologische Forschung, X (1928). 2—4. str. 111—141.

Jarmer K. Das Seelenleben der Fische. München, Oldenbourg, 1928, str. 70. M. 5.

Rensch B. u. Eisentraut M. Experimentelle Untersuchungen über den Geschmackssinn der Reptilien. — Zeitschrift für vergleichende Physiologie, V (1927) str. 607—612.

Munzo Fox H. Can insects see colours? — Psyche (1927). 28.

a

Baldus K. Untersuchungen zur Analyse der Zwangsbewegungen der Insekten. — Zeitschrift für vergleichende Physiologie VI (1927). str. 99—149.

Frisch K. von u. Rösch G. A. Neue Versuche über die Bedeutung von Duftorgan und Pollenduft für die Verständigung im Bienenvolk. — Archiv für Entwicklungsmechanik, CVII. 3.

Rösch G. A. Über die Bautätigkeit im Bienenvolk und das Alter der Baubienen. Weiterer Beitrag zur Frage nach der Arbeitsteilung im Bienenstaat. — Zeitschrift für vergleichende Physiologie VI (1927). str. 264—298.

Wolf E. Über das Heimkehrvermögen der Bienen. — Zeitschrift für vergleichende Physiologie, VI (1927). str. 221—254.

Estetyka.

Volkelt J. System der Ästhetik. Bd. I. Grundlegung der Ästhetik. 2. stark veränd. Aufl. München, Beck, 1927, str. XII. 560. M. 14.

Odebrecht R. Grundlegung einer ästhetischen Werttheorie. Bd. I. Das ästhetische Werterlebnis. Berlin. Reuther u. Reichard, 1927, str. 315. M. 8.

Glyka M. C. Esthétique. Des proportions dans la nature et dans les arts. Paris, Gallimard, 1927, str. 452.

Gilbert K. Studies in recent aesthetics. Chapel Hill, University of North Carolina Press, 1927, str. IX. 178. Doll. 1·50.

Stein L. The A—B—C of aesthetics. New York, Boni and Liveright, 1927, str. 271.

Geiger M. Zugänge zur Ästhetik. Leipzig, Der neue Geist Verlag, 1928, str. VIII. 158. M. 5·75.

Monod-Herzen E. Science et esthétique. Principes de morphologie générale. Vol. I. II. Paris, Gauthier-Villars, 1927, str. 210; 182.

Soura R. de. La mystique esthétique et le vrai romantisme. — Mercure de France, XXXIX (1928). 710. str. 257—289.

Mayer A. Naturwissenschaftliche Ästhetik. Berlin, de Gruyter u. Co., 1927, str. 15. M. 0·90.

Lapoevic D. La philosophie de l'art classique. Paris, Alcan, 1927, str. 124. Fr. 10.

Delacroix H. Psychologie de l'art. Essai sur l'activité artistique. Paris, Alcan, 1927, str. 481. Fr. 50.

Alexander S. Art and instinct. Oxford, Clarendon Press; New York, Oxford University Press, American Branch, 1927, str. 23. Doll. 0·70.

Baschot A. Entretiens sur la beauté. Paris, Plon, 1927, str. 244.

Landry L. La sensibilité musicale. Paris, Alcan, 1927, str. 212.

Walker E. Das musikalische Erlebnis und seine Entwicklung. Göttingen, Vandenhoeck u. Ruprecht, 1927, str. IV. 160. M. 9.

Heckel R. Optische Formen und ästhetisches Erleben. Göttingen, Vandenhoeck u. Ruprecht, 1927, str. 104. M. 6.

Segond J. L'esthétique du sentiment. Paris, Boivin, 1927, str. XVIII. 155.

b

Etyka.

Turgeon Ch. et Turgeon Ch. H. La valeur. Son origine et son caractère psychologiques. Ses conditions, ses formes et ses variations. 2-e édition revue et augmentée. Paris, Recueil Sirey, 1927, str. 412.

Jordan H. Zur Objektivitätsfrage des Wertes. Ein kritisch-positiver Beitrag zur Wertlehre. Berlin, Ebering, 1927, str. 74. M. 3.

Goblot E. La logique des jugements de valeur. Théorie et applications. Paris, Colin, 1927, str. II. 209. Fr. 20.

Kolnai A. Der ethische Wert und die Wirklichkeit. Freiburg, Herder, 1927, str. XIV. 171. M. 6.

Lee H. N. Morals, morality and ethics: suggested terminology. — The international Journal of ethics, XXXVIII. 4.

Sneath E. H. The evolution of ethics as revealed in the great religions. New Haven, Connecticut, Yale University Press, str. 378. Doll. 4.

Freudenberg G. Grenzen der Ethik. Ein krit. Versuch. Leipzig, Meiner, 1927, str. VII. 140. M. 5.

Behn Siegfried. Sein und Sollen. Eine metaphysische Begründung d. Ethik. Berlin, Dümmler, 1927, str. 320. M. 9·75.

Rignano E. Premiers linéaments d'une morale fondée sur l'harmonie de la vie. — Extrait de „Scientia“, Milano, 1928, str. 32.

Sherman Ch. L. The moral self. An introduction to the science of ethics. New York, Ginn and Co., 1927, str. X. 365. Doll. 2·60.

Meerkatz A. Einführung in die Ethik. Berlin, Kribe-Verlag, 1927, str. 63. M. 1·65.

Michels R. Sittlichkeit in Ziffern? Kritik der Moralstatistik. München, Duncker u. Humblot, 1928, str. VIII. 229. M. 7·50.

Rogers A. K. Morals in review. New York, Macmillan Co., 1927, str. XII. 456.

Baruzi J. Le problème moral. Paris, Alcan, 1927, str. 202. Fr. 20.

Driesch H. Die sittliche Tat. Ein moralphilosophischer Versuch. Leipzig, Reinicke, 1927, str. XI. 210. M. 8·50.

Skala R. Der Stachel der Ethik. Wien, Fries u. Lang, 1927, str. 126. M. 2·50.

Bradley F. H. Ethical Studies. Second edition revised with additional notes by the author. Oxford, Clarendon Press; New York, Oxford University Press, American Branch, 1927, str. XII. 344. Doll. 5.

Broad C. D. Analysis of some ethical concepts. — Journal of philosophical studies, III. 11.

Klug I. Die Tiefen der Seele. Moralspsychologische Studien. 4. verm. Aufl. Paderborn, Schöningh, 1928, str. VII. 453. M. 6·60.

Barth H. Philosophie der praktischen Vernunft. Tübingen, Mohr, 1927, str. VIII. 377. M. 12.

Kropotkine P. L'éthique. Trad. du russe par M. Goldsmith. Paris, Stock, 1927, str. VIII. 397

a

- Ritter W. E.** The natural history of our conduct. With the collaboration of Edna Watson Bailey. New York, Harcourt, Brace and Co., 1927, str. IX. 389. Doll. 3.50.
- Leibell J. F.** Readings in ethics. Chicago, Loyola Univ. Press. Doll. 3.
- Janssens E.** Introduction historique au Cours de morale générale. Liège, Institut Supérieur de philosophie, str. 110. Fr. 18.
- Marion H.** Leçons de morale. 20-e édition. Paris, Colin, 1927, str. 146.
- Poirot.** Traité de morale. Paris, Carus, 1927, str. 131.
- Poirot.** Traité de morale. Cours élémentaire. Paris, Carus, 1927, str. 99.
- Challaye F. et Reynler M.** Cours de morale à l'usage des écoles primaires, supérieures et des cours complémentaires (1-re année). Paris, Alcan, 1927, str. VII. 232. Fr. 11.
- Cathrein V.** Philosophia moralis in usum scholarum. Ed. 14 ab auctore recogn. Freiburg, Herder, 1927, str. XIX. 524. M. 6.
- Rignano E.** Scienza e morale. Milano, Bestetti e Tumminelli, 1927, str. 11.
- Scheler M.** Der Formalismus in der Ethik und die materiale Wertethik. Neuer Versuch d. Grundlegung e. eth. Personalismus. 3. unveränd. Aufl. Halle, Niemeyer, 1927, str. XXVI. 648. M. 20.
- Dentice di Accadia C.** Il preilluminismo III. L'autonomia della morale. — Giornale critico della filosofia italiana, VIII. 3.
- Tausch C. F.** The significance of business and professional ethics. — The philosophical Review, XXXVI. 6.
- Paton H. J.** The good will. A study in the coherence theory of goodness. New York, Macmillan Co.; London, Allen and Unwin, 1927, str. 448.
- Unvick E. J.** The social good. London, Methuen and Co, 1927, str. VII. 246. S. 10. d. 6.
- Drews A.** Der Ursprung des Übels und des Bösen. — Philosophie u. Leben, II. 6. str 177—192.
- Krishnamurti J.** The kingdom of happiness. New York, Boni and Liveright, 1927, str. 112. Doll. 1.50.
- Thomas E. E.** The ethical basis of reality. London, Longmans. S. 10. d. 6.
- Mersch E.** L'obligation morale, principe de liberté. Paris, Alcan, 1927, str. 165. Fr. 10.
- Driesch H.** Logik und Metaphysik des Freiheitsproblems. — Der Leuchter, VII. str. 23—44.
- Saitschick R.** Was ist Freiheit? — Der Türmer, XXIX. 1. str. 2—6.
- Margold C. W.** Sex freedom and social control. Chicago Press, 1927, str. XIII. 128. S. 5.
- Tausch C. F.** Should the doctor testify? — The international Journal of ethics, XXXVIII. 4.

b

Filozofia społeczna.

- Odum H. W.** American masters of sociology. New York, 1927.
- Lehmann G.** Das Kollektivbewusstsein. Systematische und historisch-kritische Vorstudien zur Soziologie. Berlin, Junker u. Dünhaupt, 1928, str. VII. 264. M. 10.
- Valdour J.** Les méthodes en science sociale. Paris, Rousseau et Cie, 1927, str. 316. Fr. 30.
- Steffen G. F.** Die Grundlagen der Soziologie. Ein Programm zu der Methode der Gesellschaftswissenschaft, 2. umgearb. Aufl. Jena, Diederichs, 1928, str. III. 123. M. 4.50.
- Lewy F.** Die soziologische Methode. Karlsruhe, Braun, 1927, str. VII. 58. M. 2.70.
- Andrej P.** Das Problem der Methode in der Soziologie. Leipzig, Harrassowitz, 1927, str. 39. M. 2.
- Bentley A. F.** Remarks on method in the study of society. — The American Journal of sociology, XXXII (1926/27). 3. str. 456—460.
- Michaelis A.** Der ontologische Begriff der Gesellschaft. — Kölner Vierteljahrshefte f. Soziologie, VI (1927). 2. str. 113—135.
- Znaniecki F.** The object matter of sociology. — The American Journal of sociology, XXXII (1927). 4. str. 529—584.
- Znaniecki F.** Ueber die Sammlung u. Verwertung des soziologischen Materials. — Zeitschrift für Völkerpsychologie und Soziologie, III (1927). 3. str. 274—293.
- Oven R.** A new view of society and other writings. Introduction by G. D. H. Cole. New York, Dutton, str. 318. Doll. 0.80.
- Vierkanth A.** Gesellschaftslehre. 2. völlig umgearbeitete Aufl. Stuttgart, Enke, 1928, str. XI. 484. M. 22.50.
- Summer W. G. and Keller A. G.** The science of society. Vol. I. New Haven, Connecticut, 1927, str. 766.
- Lasbax E.** La cité humaine, esquisse d'une sociologie dialectique. I. Histoire des systèmes sociologiques; II. Cinématique, statique et dynamique sociales. Paris, Vrin, 1927, str. XII. 313; 369.
- Radakovic K.** Grundzüge einer descriptiven Soziologie. Graz, Leuschner u. Lubensky, 1927, str. 32. M. 0.90.
- Leighton J. A.** The individual and the social order, an introduction to ethics and social philosophy. London, Appleton. S. 12. d. 6.
- Ogburn W. F. and Goldenweiser A.** The social sciences and their interrelations. New York, 1927.
- McLaughlin J.** History and sociology: A comparison of their methods. — The American Journal of sociology, XXXII (1926/27). 3. str. 379—395.
- Reuter E. B.** The relation of biology and sociology. — The American Journal of sociology, XXXII (1927). 5. str. 705—718.

a

Eisler R. Soziale Kausalität und Finalität. — Kölner Vierteljahrshefte für Soziologie, VI (1926). 1. str. 1—11.

Elwood Ch. A. Cultural evolution, a study of social origins and development. New York and London, The Century Co, str. XI. 267.

Schlüter W. Führung. Die Fundamente des Tuns u. Führens. Tl. 1. Führungslehre. Tl. 2. Führungswelt. Leipzig, Meiner, 1927, str. VII. 623; VII. 405, M. 33.

Evola I. Teoria dell' individuo assoluto. Torino, Bocca, 1927, str. VIII. 369.

House F. N. Development in the theory of the social personality. — Social forces, VI (1928). 3. str. 357—367.

Allport F. H. „Group“ and „Institutions“ as concept in a natural science. — Publications of the American sociological Society, XXII (1928). str. 83—99.

Wiese L. von. Das Paar und der Dritte; die dreigliedrige Gruppe. — Kölner Vierteljahrshefte für Soziologie, VI (1927). 2. str. 136—145.

Znaniecki F. The sexual relation as a social relation and some of its changes. — Verhandlungen des Internationalen Kongresses für Sexualforschung. Bd. IV. str. 223—230. [Także w odbitce: Berlin-Köln, Marcus u. Weber, 1928].

Malinowski B. Sex and repression in savage society. London, Kegan Paul, 1927, str. 280. S. 10. d. 6.

Briffault R. The mothers. A study of the origins of sentiments and institutions. Three volumes. London, Allen and Unwin, 1927, str. XX. 782; XX. 790; XVI. 842. S. 25.

Hertz F., Steinmetz R., Boehm M. H. Nation und Nationalität. Karlsruhe, Braun, 1927, str. X. 217. M. 8.

Fels J. Begriff und Wesen der Nation. Eine soziologische Untersuchung und Kritik. Münster i W., Aschendorff, 1927, str. XV. 147. M. 4.

Kelsen H. Der Staat als Übermensch. Eine Erwiderung. Wien, Springer, str. 24. M. 150.

Kelsen H. Der soziologische und der juristische Staatsbegriff. Kritische Untersuchung des Verhältnisses von Staat und Recht. 2. photomechanisch gedr. Aufl. Tübingen, Mohr, 1928, str. VIII. 253. M. 12.

Affolter A. Das ethische Recht und der Staat. Stuttgart, Enke, 1928, str. 43. M. 3.

Redano U. Lo stato etico. Firenze, Vallecchi, 1927, str. 293.

Diambrini-Palazzi S. La funzione etica dello stato. Bologna, Cappelli, 1928, str. X. 162.

Marriot J. A. R. The mechanism of the modern state. A treatise on the science and art of government. New York, Oxford University Press, str. 620. Doll. 15.

Nickel E. Das absolute Kriterium für den Staat. — Archiv für Rechts- und Wirtschaftsphilosophie, XXI (1927). 1. str. 118—134.

b

Catlin G. E. G. The science and method of politics. London, Kegan Paul, Trench, Trubner and Co. Ltd., 1927, str. XII. 360. S. 12. d. 6.

Hsiao K. C. Political pluralism. A study of modern political theory. New York, Harcourt, Brace and Co., 1927, str. VIII. 271.

Stoop A. Analyse de la notion du droit. Haarlem, Tjenk Willink u. Zoon, 1927, str. 252. F. 3.

Lucien-Brun J. Une conception moderne du droit. — Paris, Beauchesne, 1927, str. 119. Fr. 32.

Wolff K. Dr. Der Rechtsbegriff. — Archiv für Rechts- und Wirtschaftsphilosophie, XX (1927). 2. str. 279—292.

Dobretsberger J. Die Begriffsbestimmung des Rechtes in der phänomenologischen Rechtsphilosophie. — Zeitschrift für öffentliches Recht, VI. 2.

Renard G. La valeur de la loi. Critique philosophique de la notion de loi. Pourquoi et comment il faut obéir à la loi. Paris, Libr. du „Recueil Sirey“, 1928, str. XII. 286.

Boitel J. et Foignet R. La synthèse du droit. Paris, Delagrave, 1927. Fr. 14.

Rotondi M. Il diritto come oggetto di conoscenza. Dogmatica e diritto comparato. Pavia, Typ. Cooperativa, 1927, str. 22.

Affolter A. Recht an sich und erkennbares Recht. — Archiv für Rechts- und Wirtschaftsphilosophie, XX (1927). 3. str. 395—403.

Fontenaille G. F. La loi des lois. L'introduction à la loi. Paris, 1927. Fr. 12.

Renard G. Le droit, l'ordre et la raison. Conférence d'introduction philosophique à l'étude du droit, 3-me série. Paris, Sirey, 1927, str. 438. Fr. 12.

Sauerländer J. D. Ordnung und Recht. — Archiv für Rechts- und Wirtschaftsphilosophie, XX (1927). 2. str. 224—250.

Holldack F. Recht und Rechtswirklichkeit. (Zur Erinnerung an Ludwig Mitteis). — Logos, XVI (1927). 1. str. 1—15.

Fehr H. Recht und Wirklichkeit. Einblick in Werden und Vergehen der Rechtsformen. Potsdam, Müller u. Kiepenheuer; Zürich, Füssli, 1927, str. 192. M. 3'30.

Dnistrjanskyj St. Dr. Kultur, Zivilisation und Recht. — Archiv für Rechts- und Wirtschaftsphilosophie, XXI (1927). 1. str. 1—17.

Müller A. Dr. Statistisches und dynamisches Recht. — Archiv für Rechts- und Wirtschaftsphilosophie, XX (1927). 4. str. 529—548.

Charmont J. La renaissance du droit naturel. 2-me éd. Avec une préface d. G. Morin. Paris, Chauny et Quinsac, 1927, str. 223.

Vierkandt A. Der geistig-sittliche Gehalt des neueren Naturrechtes. Wien, Braumüller, 1927, str. II. 35. M. 1'60.

Sauer W. Hauptströmungen in der modernen Rechtsphilosophie. — Jurist. Wochenschrift, XXXV. 22. 23. str. 2509—2510.

a

- Weigelin E.** Einführung in die Moral- und Rechtsphilosophie. Grundzüge e. Wirklichkeitsethik. Leipzig, Meiner, 1927, str. VIII. 202. M. 6.
- Soignon F.** Aux sources de la philosophie du droit. — Etudes, décembre, 1927, str. 539—554.
- Sauer W.** Fruchtbarkeit der Rechtsphilosophie? Ziele unserer Wissenschaft. — Archiv für Rechts- und Wirtschaftsphilosophie, XX (1927). 2. str. 183—204.
- Bernheimer E.** Probleme der Rechtsphilosophie. Mit einem Geleitwort von H. Kelsen. Berlin-Grunewald, Rothschild, 1927, str. XII. 122. M. 3.
- Dooyeweerd H.** De beteekenis der wetsidee voor rechtswetenschap en rechtsphilosophie. Kampen, Kok, 1927, str. 112.
- Givanonovitch Th.** Système de la philosophie juridique synthétique I. Science de la philosophie juridique synthétique. Paris, Rousseau et C., 1927, str. 104.
- Gorovtseff A.** Études de principiologie du droit. I-e partie: Théorie de l'objet en droit. Paris, Boccard, 1928, str. 90. — II-e partie: Théorie du sujet de droit. Paris, Sirey, 1928, str. 222.
- Gysin A.** Rechtsphilosophie und Jurisprudenz. Zürich, Girsberger u. Co, 1927, str. 54.
- Di Carlo E.** Teoria generale e filosofia del diritto. Messina, Industrie grafiche meridionali, 1927, str. 22.
- Cicala F. B.** Filosofia e diritto. I sommarj Vol. VII—XII. Parte seconda: La cognoscenza filosofica della realtà giuridica. Citta di Castello, Il Solco, 1927, str. 419.
- Vassalo A.** Ciencia del derecho y filosofia del derecho. — Revista del Colegio de Abogados de Buenos Aires, VI (1927). 1. 2. str. 27—32.
- Hofacker W. Dr.** Die Erneuerung des Rechtsbetriebs durch die Rechtsphilosophie. — Archiv für Rechts- und Wirtschaftsphilosophie, XXI (1927). 1. str. 18—49.
- Schönfeld W.** Die logische Struktur der Rechtsordnung. Leipzig, Teubner, 1927, str. 85. M. 4.
- Brugi B.** L'argomento di analogia nella logica giuridica. — Rendiconti della R. Accademia nazionale dei Lincei. Cl. di Scienze morali, storiche e filologiche, III (1927). 11. 12. str. 603—607.
- Josserand L.** De l'esprit des droits et de leur relativité. Paris, Dalloz, 1927, str. 426.
- Levi A.** Dell' abuso di logica astratta negli studi giuridici. Parma, Stamperia Bodoniana, 1927, str. 24.
- Maliniak W. Dr.** Die Notwendigkeit als einziger Gegenstand der Wissenschaft und deren Bedeutung für die praktische Jurisprudenz. Brünn, 1929, str. 67. [Sonderabdruck aus der „Internationalen Zeitschrift für Theorie des Rechts“, Heft 2, Jahrgang 1928/29].
- Pérlitch J. Dr.** L'influence du temps sur les rapports de droits. — Archiv für Rechts- und Wirtschaftsphilosophie, XX (1927). 4. str. 520—528.

b

- Salleilles R.** L'individualisation de la peine. Étude de criminalité sociale. Troisième édition publiée avec la collaboration de G. Morin. Préface de G. Tarde. Paris, Alcan, 1927, str. XVI. 288. Fr. 27.
- Steinmetz S. R.** Ethnologische Studien zur ersten Entwicklung der Strafe. Nebst einer psychologischen Abhandlung über Grausamkeit und Rachsucht. 2. unveränd. Aufl. Bd. 1. 2. Groningen, Noordhoff, 1928, str. XLV. 478; VIII. 407. Fl. 17-50.
- Wolf E.** Strafrechtliche Schuldlehre. Tl. 1. Die gegenwärtige Lage der theoretischen Voraussetzungen und der methodologischen Struktur der strafrechtlichen Schuldlehre. Mannheim, Benschheimer, 1928, str. XII. 179. M. 8-50.
- Tarnowski H.** Die systematische Bedeutung der adaequaten Kausalitätstheorie für den Aufbau des Verbrechensbegriffs. Berlin, de Gruyter, 1927, str. X. 340. M. 18.
- Sartorius von Wallershausen A.** Weltwirtschaft und Weltanschauung. Jena, Fischer, 1927, str. V. 172. M. 9.
- Dobretsberger J. Dr.** Beziehungen zwischen Rechts- und Wirtschaftstheorie. — Archiv für Rechts- und Wirtschaftsphilosophie, XX (1927). 4. str. 571—590.
- Back J.** Nationalökonomie und phänomenologische Philosophie. — Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik, LXXI. 3.
- Laurenti M. L. P.** Substratto filosofico dell'economia politica. Brescia, Umone tip. lit. Bresciana, 1928, str. 164.
- Paget R.** The origin of language. — Psyche (1927). 29.
- Weismantel L.** Der Geist als Sprache. Von den Grundrissen der Sprache. Augsburg, Filser, 1927, str. 152. M. 4.
- Matthes P.** Sprachform, Wort- und Bedeutungskategorie und Begriff. Philosophische Untersuchungen im Anschluss an d. Kategorienproblem in d. gegenwärt. Sprachwissenschaft. Halle (Saale), Niemeyer, 1926, str. VII. 96. M. 5.
- Fromm H.** Sprachliche Formgebung und ästhetische Wertung. Göttingen, Vandenhoeck u. Ruprecht, 1927, str. 46. M. 3.
- Kalepky Th.** Neuaufbau der Grammatik als Grundlegung zu einem wissenschaftlichen System der Sprachbeschreibung. Leipzig, Teubner, 1928, str. IX. 105. M. 3-20.
- Meyer-Lübke W.** Vom Wesen des Passivums. — Die Neueren Sprachen, XXXIV. 3. str. 161—184.
- Heyde J. Er.** Zur Frage der Impersonalia. — Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung LIV. 1. 2.
- Blumenfeld W.** Verstehen und Deuten, ein Beitrag zur Theorie der Hermeneutik. — Idealistische Philologie, III (1927). 1. str. 18—34; 2. str. 81—100; 3. str. 145—170.

a

Groth P. M. Kulturwandel und Bedeutungswandel. I. — Idealistische Philologie, III (1927). 5. str. 298—320.

Carnoy A. J. Psychologie de particle grec. — Symbolae grammaticae in honorem Joannis Rozwadowski. Vol. I. Cracoviae, Druk. Uniwers. Jagiell., 1927.

Musić A. Beiträge zur griechischen Satzlehre. Bedingungs-, Relativ-, Fragesätze. Zagreb, Kugli, 1927, str. 75.

Sée H. Science et philosophie de l'histoire. Paris, Alcan, 1928. Fr. 25.

Stammler R. Die materialistische Geschichtsauffassung. Darstellung, Kritik, Lösung. 2. durchges. Aufl. Gütersloh, Bertelsmann, 1927, str. 78. M. 3·20.

Sée H. Matérialisme historique et interprétation économique de l'histoire. Paris, Giard, 1927, str. 136. Fr. 10.

Strich W. Der irrationale Mensch. Studien zur Systematik der Geschichte. Berlin, Schneider, 1928, str. 393. M. 8.

Dennert E. Die Krisis der Gegenwart und die kommende Kultur. Eine Einführung in die Geschichtsphilosophie. Leipzig, Klein, 1928, str. III. 97. M. 3.

Breysig K. Der Stufenbau und die Gesetze der Weltgeschichte. 2. stark verm. Aufl. Stuttgart, Cotta, 1927, str. XX. 337. M. 9.

Spengler O. Der Untergang des Abendlandes. Umriss einer Morphologie der Weltgeschichte. Jubiläums-Ausgabe anlässlich d. 100. Tausends. Bd. 1. Gestalt und Wirklichkeit (60.—63. Auflage). Bd. 2. Welthistorische Perspektiven (50.—53. Auflage). München, Beck, 1927, str. XV. 539; VII. 666. M. 36.

Goddard E. H. and Gibbons P. A. Civilisation or civilisations. An essay in the Spenglerian philosophy of history. London, Constable. S. 7. d. 6.

Mühlstein H. Die Geburt des Abendlandes. Ein Beitrag zum Sinnwandel der Geschichte. Potsdam, Müller u. Kiepenheuer; Zürich, Füssli, 1927, str. 216. M. 3·30.

Freyer H. Theorie des objektiven Geistes. Eine Einleitung in die Kulturphilosophie. 2. durchges. u. teilweise veränd. Aufl. Leipzig, Teubner, 1928, str. III. 153. M. 4·50.

Kroner R. Die Selbstverwirklichung des Geistes. Prolegomena zur Kulturphilosophie. Tübingen, Mohr, 1928, str. VIII. 225. M. 16·50.

Utitz E. Die Überwindung des Expressionismus. Charakterologische Studien zur Kultur der Gegenwart. Stuttgart, Enke, 1927, str. VII. 190. M. 9.

Filozofia przyrody.

Clarke B. L. The romance of reality; the beauties and mysteries of modern science. New York, The Macmillan Co., 1927, str. VI. 225. Doll. 2·25.

b

Bavink B. Die Hauptfragen der heutigen Naturphilosophie. Bd. 1. Berlin, Salle, 1928, str. VIII. 121. M. 3·30.

Selle F. Pflanze und Weltanschauung. Beiträge zu einer botan. Naturphilosophie. Graz, Leuschner u. Lubensky, 1927, str. 236. M. 5·40.

Drevermann F. Naturerkenntnis. Vom Gegenstand der Naturwissenschaften. Potsdam, Müller u. Kiepenheuer; Zürich, Füssli, 1927, str. 207. M. 3·30.

Metallmann J. Von den Prinzipien der Naturgesetzlichkeit. — Sonderabdruck aus dem Archiv für systematische Philosophie und Soziologie, XXXI. 3. 4. str. 282—296.

Russell B. The analysis of matter. London, Kegan Paul; New York, Harcourt, Brace and Co., 1927, str. 408.

Véronnet A. Constitution et évolution de l'univers. Paris, Doin, 1927, str. 475.

Peucesco M. Mouvement et pensée. Paris, Alcan, 1927, str. 170. Fr. 12.

Christmann F. Biologische Kausalität. Eine Untersuchung zur Ueberwindung des Gegensatzes: Mechanismus — Vitalismus. Tübingen, Mohr, 1928, str. IV. 111. M. 5.

Winterstein H. Kausalität und Vitalismus vom Standpunkt der Denkökonomie. 2. erweiterte Aufl. Berlin, Springer, 1928, str. VI. 51. M. 4·80.

Lloyd Morgan C. A concept of the organism, emergent and resultant. — Meeting of the Aristotelian Society (1927).

Roule L. L'histoire de la nature vivante d'après l'oeuvre des grands naturalistes français. IV. Lamarck et l'interprétation de la nature. Paris, Flammarion, 1927, str. 248. Fr. 12.

Pierre-Jean. Théorie de la vie. La descendance. L'hérédité. L'origine des caractères. La fécondation. La vieillesse. Paris, Alcan, 1927, str. 239. Fr. 15.

Bounhiol J. P. La vie. Avec une préface de L. Joubin. Paris, Flammarion, 1927, str. 330. Fr. 12.

Brachet A. La vie créatrice des formes. Paris, Alcan, 1927, str. VIII. 200.

Lodge O. Life and matter. — Journal of philosophical studies, II. 8.

Shipley M. The war on modern science: a short history of the fundamentalist attacks on evolution and modernism. New York, Knopf, 1927, str. XIV. 415.

Le Roy E. L'exigence idéaliste et le fait de l'évolution. Paris, Boivin et Cie, 1927, str. XVIII. 270. Fr. 15.

Carraciolo d'Avellino F. Le teorie dell'evoluzione. Critica filosofica del transformismo. Roma, Maglione, str. 238. L. 15.

Cuénot L., Dalbiez R., Gagnebin E., Thompson W. R., Vialleton L. Le transformisme. Paris, Vrin, 1927, str. 221. Fr. 18.

Rémy L. Le problème des transformations des êtres vivants résolu expérimentalement. La mutation provoquée. Le mécanisme des mutations

a

spontanées. La variabilité héréditaire des individus et la fixité des espèces. Nouvelles données de philosophie scientifique. Paris, Doin et Cie, 1927, str. VII. 163.

Plessner H. Die Stufen des Organischen und der Mensch. Einleitung in die philosophische Anthropologie. Berlin, de Gruyter u. Co., 1928, str. VIII. 346. M. 14.

Ziehen Th. Medizin und Philosophie. — Deutsche Med. Wochenschrift LII. 44. str. 1841—1844.

Bleuler E. Das autistisch- undisziplinierte Denken in der Medizin und seine Überwindung. 4. Aufl. Berlin, Springer, 1927, str. VII. 210. M. 7·50.

Bridgman P. W. The logic of modern physics. New York, Macmillan Co., 1927, str. XIV. 228. Doll. 2·50.

Mellin H. Über die empirischen und logischen Grundlagen der Physik. Helsingfors, Akademische Buchhandlung, 1927, str. 51. M. 3·50.

Borel E. Les lois physiques et les probabilités. — Revue scientifique, 23. avril, 1927.

Rey A. Le retour éternel et la philosophie de la physique. Paris, Flammarion, 1927, str. 320. Fr. 12.

Whyte L. L. Archimedes or the future of physics. London, Kegan Paul, Trench, Trubner and Co, str. 96. S. 2. d. 6.

Andrade C. The structure of the atom. 3 ed. London, Bell and Sons, 1927, str. 750. S. 30.

Weber G. Das Wesen der Materie und der Aufbau der Atome. Ein einheitliches physikalisches Weltbild. Leipzig, Hillmann, 1927, str. 148. M. 8.

Koppel I. Der Bau der Atome und das periodische System. Leipzig, Voss, 1927, str. VI. 174. M. 9.

Jakubisiak A. Essai sur les limites de l'espace et du temps. Paris, Alcan, 1928, str. 196. Fr. 25.

Bouaher M. Essai sur l'hyperspace. Le temps, la matière et l'énergie. 3 éd., revue et augmentée. Paris, Gauthier-Villars et Cie, 1927. Fr. 16·60.

Filozofia religii.

Jelke R. Religionsphilosophie. Leipzig, Quelle u. Meyer. 1927, str. XI. 333. M. 18.

Ziehen Th. Die Grundlagen der Religionsphilosophie (Nomotheismus). Leipzig, Meiner, 1928, str. 166. M. 3·80.

Brunner E. Religionsphilosophie evangelischer Theologie. München, Oldenbourg, 1927. str. 99. M. 4·80.

Brightman E. S., Drake D., Haydon A. E. The definition of religion: a symposium. — The Journal of religion, 1927, marzec. Str. 113—135.

Rohrbaugh L. G. The science of religion. An introduction. New York, Holt and Co., 1927, str. XII. 291. Doll. 3.

Coe George A., Faris Ellsworth, Haydon A. Eustace, Brightman Edgar Sheffield. What con-

b

stitutes a scientific interpretation of religion?—The Journal of religion, VI. 3.

Knudson A. C. The philosophy of personalism. A study in the metaphysics of religion. New York and Cincinnati, The Abington Press, 1927, str. 438. Doll. 3·50.

Freud S. Die Zukunft einer Illusion. Wien, Internationaler Psychoanalytischer Verlag, 1927, str. 91. M. 2·30.

Morgan W. The nature and right of religion. London, T. and T. Clark, 1927. S. 10.

Wieman H. N. The wrestle of religion with truth. New York, Macmillan Co., 1927, str. 256.

Anthony H. D. Relativity and religion; an inquiry into the implications of the theory of relativity with respect to religious thought. With a foreword by the Rev. W. R. Matthews. London, University of London Press, 1927. str. XV. 260.

Ehrhard R. P. Fondement scientifique et objectif de la religion et de son obligation. Avignon, Aubanel frères, 1927, str. 296.

Huxley J. S. Religion without revelation. London, Benn. S. 8. d. 6.

Millikan R. A. Evolution in science and religion. London, Milford, 1927, str. 95. S. 4. d. 6.

Retterer E. Religion. Science et morale. Paris, Doin et Cie, 1927, str. XIII. 365.

Carr H. W. Changing backgrounds in religion and ethics. London, Macmillan. S. 7. d. 6.

Galloway G. Faith and reason in religion. London, Nisbet and Co, 1927, str. VI. 231. S. 7. d. 6.

Campbell Ch. M. Delusion and belief. Oxford, Univ. Press. S. 6. d. 6.

Adrian J. Dogmatismus und Kritizismus. — Wissen u. Glauben, XXIII. 1. str. 18—29.

Mozley J. K. The impossibility of God. Cambridge, Univ. Press, 1927. S. 7. d. 6.

Ganske H. Der Streit um Gott. Berlin-Pankow, Linser-Verlag, 1927, str. III. 126. M. 2·50.

Driesch H. Die Gottesbeweise. — Der Morgen, II. 1. str. 23—33.

Farago J. De demonstratione metaphysica Dei existentiae. Temesvar, Landbote, 1927, str. XII. 120.

Lemaitre Ch. La preuve de l'existence de Dieu par les degrés des êtres. Tournai, Casterman, 1927.

Harris I. Immortality. London, Williams and Norgate, 1927, str. VI. 68. S. 2. d. 6.

Bohlin Torsten. Das Unsterblichkeitsproblem. — Philosophie u. Leben, II. 8. str. 233—260; 9. str. 309—315.

Kingsland W. An anthology of mysticism and mystical philosophy. London, Methuen. S. 7. d. 6.

Dorsch E. Zum Begriff der Mystik. — Zeitschr. für Ascese u. Mystik, I. 1. str. 13—24.

Teozofia, okultyzm.

Nordmann C. L'au-delà. Paris, Hachette, 1927, str. 256. Fr. 12.

a

- Messer A.** Wissenschaftlicher Okkultismus. Leipzig, Quelle u. Meyer, 1927, str. VII. 151. M. 1-80.
- Leitner K.** The mystic world. A popular history, explanation and expose of occult phenomena. Translation by A. Gramatzky and G. Stump. Boston, Badger, 1927, str. XV. 246.
- Feldmann J.** Okkulte Philosophie. Paderborn, Schöningh, 1927, str. VIII. 223. M. 4.
- Zanne S. M.** Occultisme occidental et ésotérisme oriental. Lausanne, Éditions cosmosophiques, 1927, str. 95.
- Evola F.** Il valore dell'occultismo nella filosofia contemporanea. — Bilychnis (1927). 5.
- Verweyen J.** Der Geisteskampf um das Okkulte. — Okkultistische Rundschau, XXI. 6. str. 101—108.
- Maxwell J.** La divination. Magie et divination, arts divinatoires et prophétie, l'individualité et la personnalité humaines. Paris, Flammarion, 1927, str. 283. Fr. 12.
- Choisy M.** La chiromagie. Préface de J. de Gaultier. Paris, Alcan, 1927, str. 331. Fr. 40.
- Montandon R.** Les radiations humaines. Introduction à la démonstration expérimentale de l'existence des corps subtils de l'homme. Paris, Alcan, 1927, str. 408. Fr. 45.
- Choisnard P.** Les objections contre l'astrologie. Réponses aux critiques anciennes et modernes. Paris, Leroux, 1927, str. 212. Fr. 25.
- Choisnard P.** Les preuves de l'influence astrale sur l'homme. Paris, Alcan, 1927, str. 95. Fr. 10.
- Varia.*
- Feldkeller P.** Verständigung als philosophisches Problem. Das „Interesse“ mit Rücksicht auf Weltfrieden, Erziehung und Recht. Erfurt, Stenger, 1928, str. 203. M. 8.
- Saitschick R.** Wirklichkeit und Vollendung. Gedanken zur Menschenkenntnis und Lebenswahrheit. 3. Aufl. Darmstadt, Hofmann u. Co, 1928, str. 534. M. 7-50.
- Saitschick R.** Errungene Lebenswahrheit. Ein Buch über die Probleme des Daseins. 2. durchges. Aufl. Darmstadt, Hofmann u. Co., 1928, str. VI. 316. M. 4-80.
- Dessauer F.** Philosophie der Technik. Das Problem d. Realisierung. Bonn, Cohen, 1927, str. VIII. 180. M. 5.
- Heinichen O.** Die Grundgedanken der Freimaurerei im Lichte der Philosophie. Eine Auseinandersetzung mit den beiderseitigen Hauptproblemen. 3. erw. Aufl. Berlin, Unger, 1928, str. XI. 138. M. 4.
- Keyserling H.** Wiedergeburt. Darmstadt, Reichl, 1927, str. 590. M. 18.
- Keyserling H.** Der natürliche Wirkungskreis.— Der Weg zur Vollendung, X. str. 1—17.
- Lanoë-Villène G.** Le livre de symboles: dictionnaire de symbolique et de mythologie. Paris, Bossard, 1927, str. 199.
- Abanzit F., Baudouin Ch., Dr. Bernoulli, Dr. Besse, Dr. Boven, Bovet P., Dr. Brantmay, Chabal,**

- Chateaubriant A. de, Dr. Claparède E., Driesch H., Ferrière A., Franzoni F., Hello M., Dr. Janet P., de Keyserling, Dr. Lestchinski, Lorie S., Magnat G. E., Dr. Monier-Williams, Mugnier H., Dr. Odier Ch., Paul E. and C., Dr. Richard G., Salzi P., Secrétan A., Seeling O. et Dr. Völgysyi F.** Emile Coué. Sa méthode, son esprit, son influence. Paris, Alcan, 1928, str. 188. Fr. 12.
- Janert B.** Die Kunst geistig vorteilhaft zu arbeiten. 12. Aufl. Stuttgart, Franckh, [1928], str. 79. M. 1-50.
- Jensen P.** Universität und Bildungsideal. Geisteswissenschaft und Naturwissenschaft. Berlin, Salle, 1928, str. VIII. 128. M. 3-80.
- Guignon J.** L'état actuel du problème d'une langue auxiliaire internationale. — Séances et travaux de l'Académie des sciences morales et politiques. Comptes rendus. Paris, 1926, II, str. 381—399.
- Jespersen O.** Eine internationale Sprache. Nach d. engl. Orig. übers. von S. Auerbach. Heidelberg, Winter, 1928, str. IV. 148. M. 4-50.

WIADOMOŚCI WYDAWNICZE.

Wydawnictwo Polskiego Towarzystwa filozoficznego. Nakładem Towarzystwa opuściło prasę III. wydanie dokonanego przez J. Łukasiewicza i K. Twardowskiego polskiego przekładu dzieła Dawida Hume'a p. t. »Badania dotyczące rozumienia ludzkiego«, Lwów, 1928, str. 202. (Wydanie II. wyszło w r. 1905, I. w r. 1919). Skład główny w księgarniach Spółki akcyjnej »Książnica-Atlas« we Lwowie (Czarneckiego 12) i w Warszawie (Nowy Świat 59). Cena 5 zł.

Archiwum Komisji dla badania historii filozofii w Polsce. Trzeci tom tego wydawnictwa Polskiej Akademii Umiejętności, który już się ukazał, zawiera dzieło Mateusza z Krakowa p. t. »Rationale operum divinatorum sive quod Deus omnia bene fecit«, tekst opracował i przedmowę napisał Prof. Dr. W. Rubczyński. W tomie IV. Archiwum mają się ukazać następujące prace: 1. Dr. B. Chrzanowski: Podstawy logiczne Analityki Trentowskiego. 2. Dr. Adam Bar: »Ateneum« Kraszewskiego, »Pielgrzym« Ziemięckiej i »Gwiazda Kijowska« jako organa filozofii polskiej. 3. Ks. Dr. T. Jachimowski: Materiały do sprawy usunięcia Gołuchowskiego z katedry filozofii. — Praca Dra Adama Bara ma być rodzajem przedstówia do projektowanego przez Komisję wydawnictwa korespondencyi filozofów polskich wieku XIX, która ma się drukować w dalszych tomach Archiwum.

Korespondencya Jana Śniadeckiego. Powołany przez Polską Akademię Umiejętności Komitet dla uczczenia pamięci Jana Śniadeckiego (w setną rocznicę jego zgonu, przypadającą w roku 1930) opracował plan wydawnictwa zbiorowej korespondencyi Jana Śniadeckiego. Z polecenia Komitetu zbadał Dr. Ludwik Kamykowski z Lublina dochowane zbiory korespondencyi, w czem wielką pomoc okazała P. Anna z Balińskich Pe-

reświat-Sołtanowa z Jaszun, ułatwiając korzystanie ze spuścizny swego znakomitego przodka i oddając w depozyt Akademii ocalałe jego rękopisy i listy. Zbiory jaszunskie i innych bibliotek dostarczyły ponad 1.600 listów Jana Śniadeckiego, stanowiących pierwszorzędnej wagi źródła do dziejów wychowania, oświaty i nauki w Polsce, a w szczególności do historii uniwersytetów krakowskiego i wileńskiego. Wydanie całości tego olbrzymiego materiału, któryby zajął około 300 arkuszy druku, mogłoby się dokonać tylko wspólnym wysiłkiem wszystkich Towarzystw naukowych polskich i Ministerstwa W. R. i O. P.; Akademia o własnych siłach zamierza wydać korespondencję najstarszą i stanowiącą w pewnej mierze odrębną całość, mianowicie korespondencję z krakowskiego okresu działalności Śniadeckiego. Korespondencję tę przygotowuje do druku Dr. Ludwik Kamykowski pod kierunkiem Prof. Dra St. Kota.

Księgi pamiątkowe I. i II. Polskiego Zjazdu filozoficznego ukazały się w ramach Przeglądu filozoficznego. Księga Pamiątkowa I. Polskiego Zjazdu filozoficznego, który odbył się w roku 1923 we Lwowie, wyszła jako zeszyt IV. rocznika 30. za rok 1927 w objętości 114 stron i zawiera wstęp, przedstawiający genezę polskich zjazdów filozoficznych na tle ich wyłonienia się z sekcji zrazu psychologicznych, następnie filozoficznych Zjazdów lekarzy i przyrodników polskich, oraz sprawozdanie z prac przygotowawczych do Zjazdu i dane statystyczne o samym Zeździe. Następuje regulamin I. Polskiego Zjazdu filozoficznego, poczem idzie przedstawienie przebiegu Zjazdu, obejmujące jego uroczyste otwarcie, posiedzenia plenarne i sekcyjne oraz zamknięcie Zjazdu. Wkońcu podany jest alfabetyczny spis uczestników Zjazdu. Liczba referatów, streszczonych w tej Księdze pamiątkowej, wynosi 51.—Księga pamiątkowa II. Polskiego Zjazdu filozoficznego, który odbył się w roku 1927 w Warszawie, wyszła jako podwójny zeszyt I—II. rocznika 31. Przeglądu filozoficznego za rok 1928 w objętości 225 stron i zawiera prócz Słowa wstępnego od Redakcji Księgi, która spoczywała w rękach Dra Bolesława Gaweckiego, 75 streszczeń referatów, wygłoszonych na posiedzeniach plenarnych i sekcyjnych Zjazdu, przyczem po streszczeniach poszczególnych referatów podana jest w streszczeniu także dyskusja, jaka się nad referatami rozwinęła. Księgę zamyka lista uczestników Zjazdu. Dokładny wykaz referatów, umieszczonych w streszczeniu w obu Księgach pamiątkowych, podajemy w dziale »Przegląd czasopism« niniejszego tomu (str. 61 a—63 a).

Kotarbiński Tadeusz. Elementy teorii poznania, logiki formalnej i metodologii nauk. Książkę tę, wydaną w roku 1929 nakładem Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie, opracował Autor, jak mówi w przedmowie, »przede wszystkim poto, by dać do rąk podręcznik

osobom, przygotowującym się do egzaminu z »głównych zasad nauk filozoficznych«. Egzamin ten obowiązuje kandydatów do stopnia »magistra filozofii«, mających za główny przedmiot studyów nie »filozofię«, lecz inną jakąś dyscyplinę naukową. Podczas pisania książka rozrosła się tak bardzo, że stała się podręcznikiem do egzaminu, którego urzędowa charakterystyka brzmi: »Logika i metodologia ogólna z zasadniczymi pojęciami logiki matematycznej. Główne zagadnienia teorii poznania«. Ten egzamin mieści się w planie egzaminów magisterskich dla osób, mających za główny przedmiot studyów »filozofię«. Ze zaś i w obrębie magisterium filozofii dla osób, specjalizujących się w pedagogice, mieści się bardzo zbliżony do ostatniego egzamin z »logiki z metodologią i teorią poznania«, przeto książka niniejsza stała się podręcznikiem i do tego egzaminu«. Aby odróżnić materiał, obowiązujący kandydatów, nie specjalizujących się w filozofii, od materiału, obowiązującego kandydatów, którzy się specjalizują w filozofii, oraz kandydatów, specjalizujących się w pedagogice, użyto różnych czcionek. A poza wiadomościami z wymienionych w tytule książki gałęzi wiedzy starał się Autor wprowadzić także pewną dozę materiału psychologicznego, by »nie zabrakło przy traktowaniu owych »głównych zasad nauk filozoficznych« rozbioru tych przynajmniej pojęć psychologii, które mają głębsze znaczenie przy krytyce poznania«. Nie pominął też Autor okolicznościowego podawania wiadomości historycznych. — Treść książki rozpada się na następujące części i rozdziały: Część pierwsza. Uwagi o języku. 1. O stosunkach semantycznych, jak wyrażanie, oznaczanie i inne. 2. O wadliwości mowy i o definicyach jako o środkach unikania nieporozumień i urojeń, mających źródło w tych wadliwościach. 3. O kategoriach wyrażen. — Część druga. Zagadnienia teorii poznania. 1. O wyobrażeniu. 2. O pojęciu. 3. O myśli. — Część trzecia. Elementy logiki formalnej. 1. O zależnościach logicznych między zdaniem, niezależnych od struktury wewnętrznej tych zdań (rachunek zdań). 2. O zależnościach logicznych między zdaniem, zależnych od struktury wewnętrznej tych zdań, a traktowanych w nauce o wnioskowaniu bezpośrednim i o sylogizmie kategoriowym. 3. O zależnościach logicznych między zdaniem, zależnych od struktury wewnętrznej tych zdań; według obecnego stanu badań (współczesny rachunek nazw). — Część czwarta. Zarys ogólnej metodologii nauk. 1. O rozumowaniu. 2. O metodzie dedukcyjnej. 3. O metodzie indukcyjnej. 4. O niektórych pozostałych kwestiach metodologicznych. — Część piąta. Analiza cech odrębnych głównych działów nauki. 1. O klasyfikacji nauk. 2. O naukach matematycznych. 3. O naukach przyrodniczych. 4. O naukach historycznych. 5. O umiejętnościach praktycznych. 6. O naukach filozoficznych. — Każdy

a

rozdział podzielony jest na paragrafy, a na końcu dodane są przypisy, indeks nazwisk i indeks rzeczowy. — Książka liczy 483 stron i kosztuje 16 zł.

Kwartalnik psychologiczny zaczął wydawać w Poznaniu Dr. Stefan Błachowski, profesor psychologii w tamtejszym Uniwersytecie. Nowe to czasopismo jest poświęcone zagadnieniom psychologii teoretycznej i stosowanej i pragnie skupić na swych łamach wszystkie wysiłki twórczej myśli psychologicznej w Polsce. Nadto Kwartalnik psychologiczny pozostawać będzie w stałym zetknięciu z zagraniczną psychologią przez to, że będzie po pierwsze umieszczać obok prac polskich prace znakomitych zagranicznych uczonych, a po drugie informować możliwie dokładnie o ruchu psychologicznym, szczególnie zachodnio-europejskim i amerykańskim, bądź to w formie recenzji z książek, bądź to w formie przeglądu czasopism, obejmującego wszystkie ważniejsze czasopisma psychologiczne.

Współpracę przyrzekli; Prof. Dr. S. Baley (Warszawa), Prof. Dr. S. Borowiecki (Poznań), Doc. Drka F. Baumgarten-Tramer (Solothurn), Prof. Dr. R. Bujas (Zagrzeb), Prof. Dr. R. Buyse (Tournai), Prof. Dr. L. Jaxa-Bykowski (Poznań), Prof. Dr. E. Claparède (Genewa), Prof. Dr. G. Dwelshauvers (Paryż), Prof. Dr. G. Green (Aberystwyth, Wales), Drka M. Grzegorzewska (Warszawa), Prof. Dr. W. Heinrich (Kraków), Prof. Dr. Pierre Janet (Paryż), Prof. Dr. D. Katz (Rostock), Prof. Dr. F. Kiesow (Turyn), Doc. Dr. M. Kreutz (Lwów), Prof. Dr. K. Lewin (Berlin), Prof. Dr. C. Murchison (Worcester), Prof. Dr. G. E. Müller (Getynga), Prof. Dr. J. Piaget (Genewa), Prof. Dr. H. Piéron (Paryż), Prof. Dr. M. Ponso (Turyn), Prof. Dr. P. Ranschburg (Budapeszt), Prof. Dr. F. Roels (Utrecht), Prof. Dr. H. Rupp (Berlin), Prof. Dr. J. Segal (Warszawa), Prof. Dr. F. Šeracký (Praga), Prof. Dr. C. Spearman (Londyn), Prof. Dr. W. Stern (Hamburg), Prof. Dr. S. Szuman (Kraków), Prof. Dr. R. Thurnwald (Berlin), Prof. Dr. O. Tumlirz (Graz), Prof. Dr. K. Twardowski (Lwów), Prof. Dr. W. Wirth (Lipsk).

Treść zeszytu pierwszego jest następująca:

1. Stefan Błachowski (Poznań): Od Redakcyi.
2. Mario Ponso (Torino): Phénomènes d'annulation perceptive avec des „stimulus“ subliminaires.
3. Georges Dwelshauvers (Paris): Cerveau et pensée.
4. Ramiro Bujas (Zagreb): Die psychischen Bedingungen des psychogalvanischen Phänomens.
5. Ludwik Jaxa Bykowski (Poznań): Kilka uwag o odpowiedziach błędnych przy badaniach pedologicznych.
6. Adam Wiegner (Poznań): Na marginesie nowej próby W. Sterna zdefiniowania pojęcia inteligencji.
7. Władysław Witwicki (Warszawa): Analiza analizy jednego rozdziału książki szkolnej.
8. Stefan Błachowski (Poznań): Sprawozdanie z IX. Międzynarodowego Kongresu psychologii w New Haven.
9. Sprawozdania z książek: H. Pié-

b

ron, Psychologie expérimentale (St. Błachowski); P. Janet, De l'angoisse à l'extase. Études sur les croyances et les sentiments. T. I. Un délire religieux. La croyance. T. II. Les sentiments fondamentaux (St. Borowiecki); O. Liebeck: Das Unbekannte und die Angst (St. Szuman); A. Adler: Die Technik der Individualpsychologie. I. Teil. Die Kunst eine Lebens- und Krankengeschichte zu lesen (St. Szuman); W. Bode: Allgemeine Einführung in das Gesamtgebiet der Psychologie (A. Wiegner). 10. Przegląd czasopism, obejmujący streszczenia prac, umieszczonych w czasopismach psychologicznych. Streszczeń dostarczyli PP. St. Baley, B. Biegeleisen, St. Błachowski, A. Gruszecka, W. Lewandowski, A. Łysakowski, P. Macewicz, Z. Piotrowski, J. Segal, F. Smolka, St. Studencki, T. Szczurkiewicz, St. Szuman, M. Wachowski, A. Wiegner, W. Witwicki, K. Zakrzewski. Czasopism uwzględniono w pierwszym zeszycie kwartalnika 21, mianowicie 5 anglo-amerykańskich, 3 francuskie, 10 niemieckich, 1 polskie, 1 węgierskie i 1 włoskie. — Do każdej z umieszczonych w Kwartalniku rozpraw polskich dodane jest streszczenie w języku angielskim, francuskim lub niemieckim, do każdej zaś rozprawy napisanej w jednym z języków obcych, dodane jest streszczenie polskie.

Adres Redakcyi: Poznań, Uniwersytet; adres Administracyi: Poznań, Dominikańska 4. — Prenumerata roczna 18 zł., półroczna 9 zł. (za granicą rocznie 3 dolary). Konto P. K. O. Nr. 211.890.

Polskie Archiwum Psychologii (zob. Ruch filozoficzny, X. str. 183 b) zaczęło po przerwie, spowodowanej śmiercią jego założycielki i pierwszej redaktorki, Józefy Jotekównej, znowu ukazywać się pod redakcją Komitetu, złożonego z PP. Prof. Dra St. Baley, Drki M. Grzegorzewskiej i Dra J. Segala. Ukazał się mianowicie zeszyt potrójny 2—4 tomu drugiego za lata 1927—1928, poświęcony całkowicie życiu i pracom Józefy Jotekównej (treść tego zeszytu zob. poniżej w dziale „Nekrologia“). Odtąd pismo wychodzi jak dawniej w odstępach kwartalnych. Adres Redakcyi i Administracyi: Warszawa, Marszałkowska, 123.

Hoene-Wronski po niemiecku. Wydana w Paryżu w r. 1831 p. t. „Prodrome du Messianisme“ pierwsza część dzieła „Messianisme, Union finale de la philosophie et de la religion constituant la philosophie absolue“, która wyszła w przekładzie polskim Józefa Jankowskiego p. t. „Prodrom mesyanizmu czyli filozofii absolutnej“ w roku 1921, ukazała się obecnie po niemiecku p. t. „Prodrom des Messianismus oder der absoluten Philosophie. Uebersetzung aus dem französischen Original von E. S. — Kommissionsverlag und Druck von Gerhard Stalling, Oldenburg i O^o. Str. 140.

Nauka Polska, jej potrzeby, organizacya i rozwój. W latach 1928 i 1929 ukazały się trzy

a

dalsze tomy, mianowicie IX., X. i XI. tego wydawnictwa Kasy im. Mianowskiego. (O tomach poprzednich zob. Ruch filozoficzny X. str. 182 b i n.). Tom IX. (str. VI i 349, wydany w r. 1928, cena zł. 9'60), zawiera w dziale rozpraw następujące prace: St. Błachowski: Zagadnienie twórczości naukowej; dalej: Materiały autobiograficzne w sprawie badania genezy rozwoju twórczości naukowej, mianowicie: A. B. D.: Mój „Życiorys naukowy“, X. Y.: Życiorys II., J. Z.: Wspomnienia o drogach do pracy naukowej; następnie: A. Maurizio: Co zawdzięczamy w nauce ludom pierwotnym; E. Malinowski: Nauka w życiu rolniczym. Tom zamyka Kronika, której część pierwsza podaje zestawienie nagród, przyznanych za prace naukowe przez polskie instytucje i towarzystwa naukowe w latach 1926 i 1927, część druga daje obraz udziału Rządu w popieraniu nauki i sztuki w latach 1926—1928/9 (z pominięciem sum, preliminowanych na szkolnictwo wyższe), część trzecia zawiera spis aktów ustawodawczych, dotyczących nauki i sztuki oraz szkolnictwa wyższego, ogłoszonych w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej w czasie od 1. stycznia 1920 do 1. kwietnia 1928.

Tom X. Nauki Polskiej (str. XXXI i 666, wydany w r. 1929, cena zł. 18), zamykającą pierwsze dziesięciolecie wydawnictwa, rozpoczyna się od rzutu oka na dziesięciolecie rozwoju pracy naukowej w Polsce niepodległej i na rozwój samego wydawnictwa. Następuje długi szereg rozpraw i artykułów na temat potrzeb i organizacji różnych dziedzin nauki polskiej. Mianowicie: W. Świętosławski: Uwagi o organizacji twórczości i pracy naukowo-badawczej w Polsce; W. Sierpiński: Uwagi o sposobach podniesienia nauki w Polsce; M. Korczewski: Uwagi o potrzebach nauki polskiej w dziedzinie nauk biologicznych; L. Marchlewski: Uwagi o potrzebach nauki w Polsce; R. Prawocheński: O konieczności podniesienia poziomu szkół przygotowujących do studiów wyższych; J. Spław-Neyman: Potrzeby matematyki stosowanej w Polsce; Wł. Dziewulski: Potrzeby astronomii w Polsce; Cz. Białobrzeski: Potrzeby fizyki w Polsce; Cz. Reczyński: Kilka uwag w sprawie badań naukowych i nauczania akademickiego w zakresie fizyki doświadczalnej; M. Huber: Potrzeby nauki mechaniki w Polsce; Cz. Witoszyński: Potrzeby pracowni aerodynamicznych; H. Mierzejewski: O potrzebach naukowych w zakresie technologii metali; A. B. Dobrowolski, St. Hłasko, St. Kalinowski, K. Janowski, Wł. Niebrzydowski: O najpilniejszych potrzebach fizyki ziemskiej w Polsce; K. Dziewoński: O stanie chemii w Polsce i warunkach jej rozwoju; F. Terlikowski: Stan i potrzeby dzisiejszej nauki gleboznawstwa u nas; St. Kreutz: Krystalografia w Polsce i jej potrzeby; T. J. Woyno: O potrzebach nauk mineralogicznych w Polsce; K. Bohdanowicz: Kilka uwag w sprawie dzisiejszych potrzeb kultury nauko-

b

wej w dziedzinie geologii; R. Kozłowski: Stan i potrzeby paleontologii w Polsce; E. Romer: Stan i potrzeby geografii; L. Sawicki: Potrzeby nauki geografii w Polsce; J. Paczoski: Potrzeby botaniki; St. Kulczyński: Uwagi o potrzebie założenia „Ogrodu flory polskiej“; J. Mikułowski-Pomorski: Potrzeby obecne nauk rolniczych w Polsce; J. Hirschler: Potrzeby zoologii polskiej; W. Roszkowski: O potrzebach polskiej zoologii; Wł. Szymonowicz: Kilka uwag o potrzebach histologii i embriologii w Polsce; E. Loth: Uwagi o potrzebach anatomii prawidłowej człowieka; J. Czekanowski: Potrzeby antropologii polskiej; K. Moszyński: Stan obecny i potrzeby nauk etnologicznych; C. Baudouin de Courtenay Ehrenkretzowa: O potrzebach etnologii w Polsce; R. Jakimowicz: Najpilniejsze potrzeby w zakresie prehistorii w Polsce; O. Halecki: Potrzeby nauki polskiej w dziedzinie historii; L. Piotrowicz: Stan i potrzeby nauki polskiej w zakresie historii starożytnej; Wł. Abraham: O potrzebach nauki historii prawa; I. Łyskowski: Kilka uwag o najważniejszych potrzebach nauki prawa; B. Wróblewski: Potrzeby kryminologii; Wł. Zawadzki: O potrzebach nauki polskiej w obrębie ekonomii politycznej; T. Zieliński: Potrzeby nauki i szkoły polskiej w zakresie filologii klasycznej; Wł. Kotwicz: Studya orientalistyczne w Polsce; Wł. Folkierski: Potrzeby naukowe filologii romańskiej w Polsce; Z. Łempicki: Filologia germańska, jej zadania i potrzeby w Polsce; Wł. Tarnawski: Uwagi o potrzebach anglistyki w Polsce; T. Lehr-Spławiński: Zadania i potrzeby slawistyki w Polsce; G. Korbut: Uwagi o potrzebach historii literatury w Polsce; E. Kucharski: Naukowe potrzeby historii literatury polskiej; J. Krzyżanowski: O studiach nad literaturą polską w w. XVI—XVII; Wł. Dobrzycki: O rozwój badań nad dziejami sztuki; Wł. Tatariewicz: Uwagi o potrzebach historii sztuki; J. Gąsiorowski: O potrzebach nauki polskiej w zakresie archeologii klasycznej; W. Molè: Potrzeby nauki polskiej w zakresie historii sztuki narodów słowiańskich; O. Sosnowski: Potrzeby historii architektury polskiej; A. Szyszko-Bohusz: Uwagi w sprawie potrzeb architektury polskiej; L. Lepszy: Sprawa wydawnictwa miniatur polskich lub z Polską styczność mających; M. Sobeski: Kilka uwag o potrzebach estetyki polskiej; St. Błachowski: Kilka uwag o stanie i potrzebach psychologii; St. Baley: Potrzeby psychologii pedagogicznej; A. B. Dobrowolski: O najpilniejszych potrzebach, duchowych i fachowych, nauczycieli i wychowawców; F. Znaniecki: Potrzeby socjologii w Polsce; J. Siemiński: Stan i sprawa archiwów polskich; K. Kaczmarczyk: Potrzeby naszych archiwów; R. Kotuła: Najistotniejsze potrzeby polskich bibliotek naukowych; Z. Mocarski: Potrzeby bibliotek naukowych; K. Dobrowolski: Kilka uwag o potrzebach naszej nauki w związku z bibliotekami uniwersyteckimi; J. Czekanow-

a

ski; Refleksje muzeologiczne; J. Stach: W sprawie muzeów przyrodniczych w Polsce; T. Jacewski: Muzeum zoologiczne jako instytucja naukowo-badawcza; W. Porzeziński, J. Ujejski, T. Kotarbiński: W sprawie przygotowywania przyszłych pracowników naukowych; J. Łukasiewicz: O znaczeniu i potrzebach logiki matematycznej; St. Stasiak: Za czy też przeciw centralizacji studiów orientalistycznych w Polsce? (Indyanistyka w okowach); St. Łempicki: Potrzeby historii oświaty, szkolnictwa i wychowania w Polsce.

Tom XI. (str. X i 403, wydany w r. 1929) zawiera w dziale rozpraw następujące prace: T. Kotarbiński: O zdolnościach, cechujących badacza; F. Bujak: Działacz i badacz; P. Rybicki: Nauka a formy życia społecznego. (Kilka zagadnień z pogranicza socjologii i teorii nauki); W. Przybyłowicz: Uwagi o stosunku Państwa do nauki; St. Ciechanowski: Stan i potrzeby nauk lekarskich; M. Lorent: Polskie pielgrzymstwo naukowe w Rzymie od XVI.—XVIII. wieku (Karta z dziejów kultury i nauki w Polsce). Następuje szereg rozpraw, zajmujących się życiem naukowym zagranicą, mianowicie: M. Kridl: Kilka uwag o organizacji nauki w Belgii; B. Suchodolski: Opieka nad nauką w Niemczech; Tenże: Z dziedziny organizacji popierania nauki w Szwajcarii; R. Pollak: Nowe uświelenia na polu popierania nauki we Włoszech; C. Wakarelski: Organizacja twórczości naukowej w Bułgarii; Wł. Lichtarowicz: Fundusz kultury w Łotwie. — Tom zamykają Kronika polska i zagraniczna oraz Recenzje. Kronika polska obejmuje następujące działy: I. Akty ustawodawcze, dotyczące nauki i sztuki oraz szkolnictwa wyższego, ogłoszone w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej w czasie od 1. IV. 1928 do 31. XII. 1928. Uzupełnienie do „Aktów ustawodawczych“, przytoczonych w IX. tomie „Nauki Polskiej“; II. Udział Rządu w popieraniu nauki i sztuki: A. Sumy w budżetach poszczególnych Ministerstw w roku budżetowym 1929/30, przeznaczone na cele naukowe, B. Zasiłki z funduszu Kultury Narodowej (1. IV. 1928—1. VII. 1929); III. Nagrody za prace naukowe: A. Nagrody przyznane przez polskie instytucje i towarzystwa naukowe w r. 1928, B. Nagrody miast polskich za prace naukowe; IV. Nauka na wystawie w Poznaniu; V. Sprawozdanie z działalności Koła naukoznawczego. — Kronika Zagraniczna podaje naprzód wyjątki z mów trzech zagranicznych uczonych, dotyczących się roli nauki, mianowicie R. A. Millikana, J. A. Ewinga, J. F. Torpe'a, poczem następuje szereg informacyj z zakresu organizacji nauki zagranicznej, mianowicie o Naukowym Komitecie parlamentarnym w Anglii, o Zjeździe Towarzystwa im. Bunsena w Berlinie i o wystawie historii nauki we Florencji. — W dziale recenzji zostały omówione następujące publikacje: J. M. Montmasson: Le rôle de l'inconscient dans l'invention scientifique (M. Ossow-

b

ska), J. Picard: Essai sur les conditions positives de l'invention dans les sciences (W. Doroszewski), M. Scheler: Die Wissensformen und die Gesellschaft, Probleme einer Soziologie des Wissens (B. Suchodolski), A. v. Muralt: Zur gegenwärtigen Krisis der Wissenschaft, Gedanken eines Arztes (P. Rybicki).

Prace uwagi godne. Podkomitet bibliograficzny istniejącej przy Lidze narodów Międzynarodowej Komisji współpracy intelektualnej uchwalił 14. lipca 1924 na wniosek Dra C. I. Hagberg'a Wright'a ogłaszać co roku wykaz dzieł uwagi godnych (ouvrages remarquables), wydawanych w poszczególnych państwach a mogących dzięki swemu charakterowi dać dobrze poznać wysiłek umysłowy każdego kraju. Te wykazy roczne zestawia Międzynarodowy Instytut współpracy intelektualnej w Paryżu. Za podstawę służą spisy prac, dostarczane przez Państwowe (Narodowe) Komitety Międzynarodowej Komisji współpracy intelektualnej albo też inne instytucje lub osoby, przez Komisję uproszone. Te przedstawicielstwa państwowe (narodowe) ponoszą też wyłączną odpowiedzialność za umieszczenie tytułów w wykazie dorocznym „prac uwagi godnych“. W celu unormowania ilości prac, które mogą być każdego roku podane z poszczególnych państw dla umieszczenia ich tytułów w wykazie, Międzynarodowa Komisja współpracy intelektualnej podzieliła państwa na podstawie danych statystycznych o ich produkcji książkowej na cztery kategorie, wyrażające się w liczbie 40, 20, 10 i 5 tytułów. Polska należy do drugiej kategorii, ma więc prawo do podawania corocznie dwudziestu tytułów; zestawia je Polski Komitet Międzynarodowej Komisji współpracy intelektualnej (Warszawa, Nowy Świat 72, Biuro Kasy im. Mianowskiego). Wśród prac, przyjmowanych na propozycję Polskiego Komitetu do wykazów „prac uwagi godnych“ znajdują się także prace filozoficzne. Mianowicie w roku 1925: Sleszyński J. Teoria dowodu, tom I. i Znaniecki F. The laws of social psychology; w roku 1926: Witwicki W. Psychologia, tom I. i II.; w roku 1927: Frenkel K. O pojęciu moralności, Szuman St. Sztuka dziecka, Twardowski K. Rozprawy i artykuły filozoficzne; w roku 1928: Księga pamiątkowa II. Polskiego Zjazdu filozoficznego.

Ukraińska bibliografia filozoficzna lat ostatnich (1921—1926). Do wykazu prac, który wydał J. Mirczuk w zeszycie pierwszym „Mitteilungen des ukrainischen wissenschaftlichen Instituts in Berlin“ (kwiecień 1927 — zob. Ruch filozoficzny, X, str. 184 a), tenże Autor ogłosił w zeszycie drugim wymienionej publikacji (sierpień 1928) na str. 69—74 wykaz uzupełniający. Jak w poprzednim tak też i w obecnie ogłoszonym wykazie największa ilość prac przypada na pedagogikę i socjologię.

Filozofski Przegląd zaczął wychodzić z początkiem roku 1929 w Sofii w Bułgarii jako

a

dwumiesięcznik. Treść zeszytu pierwszego jest następująca: Słowo wstępne. — D. Michałczew: Filozofia na rozdrożu. — S. Guidikow: Duch i materya. — M. Dimitrow: Psychologia śmiechu. — Em. P. Dimitrow: Przesłanki filozoficzne symbolizmu. — K. Czołakow: Książka o głupocie. — N. Moraliew: Znaczenie społeczne rewolucji rosyjskiej. — N. Ilijew: Między Bergsonem a Rehmekem (z powodu bergsonowskiego pojmowania religii). — Th. Iwanakow: Max Scheler. — Pytania i odpowiedzi: Czy człowiekowi śpiącemu zawsze się coś śni? — Recenzje. — Notatki bibliograficzne. A. Autorowie bułgarscy. B. Autorowie obcy. — Redaktorem czasopisma jest Prof. Dymitr Michałczew (Sofia, ul. Swetosław Terter Nr. 9), Sekretarzem Redakcyi Nykoła Ilijew (Sofia, ul. Iwac Nr. 14).

Corpus philosophorum medii aevi. Na odbytych w dniach 23.—25. maja 1928 w Brukseli zjeździe Międzynarodowej Unii Akademij (Union académique internationale) Ks. Prof. Dr. Konstanty Michalski przedstawił imieniem Polskiej Akademii Umiejętności wniosek wydania pod powyższym tytułem zbiorowym dzieł filozofów średniowiecznych. Zjazd, wysłuchawszy referatu, którym Ks. Prof. Dr. Michalski uzasadnił wniosek Polskiej Akademii Umiejętności, polecił mu referat rozwinąć i podać do druku, aby mogły się z nim bliżej zapoznać poszczególne Akademie, należące do Unii. Istotnie w lutym 1929 Biuro Unii rozesłało tym Akademiom obszerny referat francuski (str. 10 in quarto) Ks. Prof. Dra Michalskiego Autor referatu, zestawivszy na wstępie dotychczasowe uśiłowania około publikacyi filozofów średniowiecznych, rozróżnia mniejszy i większy program proponowanego wydawnictwa nowego, które składałoby się z trzech seryj. I. seryja obejmowałaby średniowieczne przekłady dzieł Arystotelesa i to w zakresie programu mniejszego tylko przekłady łacińskie, w zakresie programu większego także przekłady arabskie i żydowskie. II. seryja obejmowałaby w zakresie programu mniejszego przekłady łacińskie filozoficznych dzieł arabskich i żydowskich, w zakresie programu większego także teksty oryginalne tych dzieł. III. seryja byłaby poświęcona filozoficznej literaturze łacińskiej, w zakresie której należałoby odróżnić: 1. dzieła zbiorowe najwybitniejszych filozofów, 2. komentarze do Piotra Lombarda, 3. komentarze do Arystotelesa, 4. wybór dzieł oryginalnych. Wydanie seryi pierwszej według programu mniejszego wymagałoby — przy pełnem jego wykonaniu — najmniej dwudziestu sześciu tomów, a przy wykonaniu ścieśnionem szesnastu tomów. W drugiej seryi ilość tomów według programu mniejszego wynosiłaby dziesięć. Ile tomów wymagałaby seryja trzecia, niepodobna z góry powiedzieć — zależy to bowiem od szerokości ram, któreby się wydawnictwu tej seryi zakresliło. — Referat Ks. Prof. Dra Michalskiego, zawierający szczegółowe uzasadnienie podanych w nim propozycy i wska-

b

zówki co do wchodzących w grę rękopisów, był przedmiotem dyskusyi na Zjeździe Międzynarodowej Unii Akademij, który się odbył w maju 1929 w Brukseli. W rezultacie uznano potrzebę przystąpienia niezwłocznego do wydania przekładów średniowiecznych Arystotelesa, robiąc równocześnie zastrzeżenia co do dwóch dalszych seryj ze względu na ogrom pracy i kosztów. Projekt poparli przedewszystkiem przybyli na zjazd delegaci amerykańscy, następnie angielscy. Wyłoniono specjalną komisję w celu szczegółowego przygotowania prac wstępnych; w jej skład wchodził prócz Ks. Prof. Dra Michalskiego jako przewodniczącego Amerykanin G. Lacombe, Anglik J. H. Baxter, Włoch V. Ussani i Hiszpanin Nicolau d'Olwer.

Opuscula et textus historiam ecclesiae eiusque vitam atque doctrinam illustrantia. W wydawnictwie tem, podjętem przez Księgarnię Aschendorffa w Monasterze w Westfalii i obejmującym dwa działy, „series scholastica“ i „series mystica“ (Zob. Ruch filozoficzny, IX. str. 68 a i n.) ukazały się dotąd w ramach seryi scholastycznej następujące tomiki: I. *S. Thomae Aquinatis* De ente et essentia opusculum ed. Ludovicus Baur, 60 p. M. 1.20. — II. *Guidonis Terreni* Quaestio de magisterio infallibili Romani pontificis, quam ed. P. Bartholomaeus M. Xiberta O. Carm., 32 p. M. 0.80. — III. *S. Thomae de Aquino* Quaestiones de natura fidei (ex commentario in libri tertii sententiarum distinctiones 23 et 24) secundum fidem manuscriptorum denuo ed. Franciscus Pelster S. J., 64 p. M. 1.20. — IV. *Gabrielis Biel* Quaestiones de justificatione, quas ed. Carolus Feckes, 64 p. M. 1.20. — V. *Thomae de Sutton O. P.* Quaestiones de reali distinctione inter essentiam et esse secundum fidem manuscriptorum primum ed. Franciscus Pelster S. J., 64 p. M. 1.20. — VI. *Durandi de S. Porciano O. P.* Quaestio de natura cognitionis (II. Sent. [A] d. 3. q. 5) et Disputatio cum Anonymo quodam nec non Determinatio *Hervei Natalis O. P.* (Quol. III. q. 8.). Ad fidem manuscriptorum ed. Josephus Koch, 76 p. M. 1.35. — VII. Tractatus de sex principiis *Gilberto Porretano* adscriptus. Ad fidem manuscriptorum denuo ed. Albanus Heysse, 36 p. M. 0.90.

Komentarze Tomasza z Akwinu do dzieł Arystotelesa. W r. 1928 ukazał się dalszy tom tych komentarzy oddzielnie wydawanych nakładem firmy Libreria Marietti w Turynie we Włoszech (Por. Ruch filozoficzny, X. str. 187 a i n.), mianowicie *S. Thomae Aquinatis* in *Aristotelis* libros de sensu et sensato, de memoria et reminiscencia commentarium, ed. novissima, cura Angeli M. Pirotta, str. 158. Cena 12 lirów.

Dzieła Rogeryusza Bacona. W roku 1928 ukazały się dwa dalsze tomy wydawnictwa p. t. *Opera hactenus inedita Rogerii Baconi*. Tom VIII., opracowany przez Delorme'a i Steele'a, zawiera *Questiones supra libros quattuor phy-*

a

sicorum Aristotelis (str. XXII i 284), tom IX., opracowany przez Little'a i Withington'a, zawiera De retarctatione accidentium senectutis cum aliis opusculis de rebus medicinalibus (str. XLIV i 224). Wydawnictwo wychodzi w Oxfordzie.

Philo Judaeus po niemiecku. Dzieła tego filozofa aleksandryjskiego wychodzą nakładem firmy M. u. H. Marcus, Wrocław, w przekładzie niemieckim, zaopatrzoną w uwagi objaśniające. Pierwszy tom, który wyszedł w r. 1909, zawiera na 409 stronicach prócz wstępu wydawcy następujące pisma Philona: O stworzeniu świata, O Abrahamie, O Józefie, O życiu Mojżesza, O dekalogu (tom ten jest chwilowo wyczerpany — nakładca przygotowuje nowe wydanie). Tom drugi, wydany w r. 1910, zawiera na 426 stronicach następujące pisma: O prawach poszczególnych, księga I—IV. O cnotach, O nagrodach i karach. Cena 10 M. Tom trzeci, wydany w r. 1919, zawiera na 331 stronicach następujące pisma: Wykład alegoryczny księgi świętych praw, O cherubach, O ofiarach Abła i Kaina, O prześladowaniu tego, co lepsze, przez to, co gorsze. Cena 8 M. Tom czwarty wyszedł w r. 1923 i zawiera na 188 stronicach następujące pisma: O potomkach Kaina, O olbrzymach i o niezmienności Boga, O gospodarstwie wiejskiem, O sadye Noego. Cena 5 M. Tom piąty wyszedł w roku 1929 i zawiera na 294 stronicach następujące pisma: O opilstwie, O trzeźwości, O pomieszaniu języków, O wędrówce Abrahama, O pytaniu: Kto jest dziedzicem rzeczy boskich? oraz O podziale na rzeczy równe i przeciwnie. Cena 15 M. — Pierwsze trzy tomy wydał Prof. Dr. Cohn, dwa ostatnie Dr. I. Heinemann. Tom VI. znajduje się pod prasą; tom VII., który zamknie wydawnictwo, ma się ukazać jeszcze w roku 1930.

Nowe wydanie dzieł Mikołaja Kuzańczyka przygotowuje Akademia nauk w Heidelbergu. Komitet redakcyjny wydawnictwa tworzą Rickert, Hoffmann, Schubert i Liebmann; wydawnictwo będzie wychodziło nakładem firmy F. Meiner w Lipsku i obejmie także wykryte niedawno w zbiorach rękopisów monachijskich i medylańskich prace filozofa. Według sprawozdania, złożonego przez Hoffmanna na ogólnym zebraniu członków Akademii, odbytem 9. listopada 1929, druk dzieł „Docta ignorantia“ i „Apologia doctae ignorantiae“ miał się rozpocząć jeszcze przed końcem tegoż roku; w stadium przygotowania do druku znajdują się dzieła „Visio Dei“ i „Idiota“.

Korespondencya Jana Jakóba Rousseau'a. (Zob. Ruch filozoficzny, VIII. str. 153 a, IX. str. 22 a i 68 b, X. str. 61 b). Wyszły w dalszym ciągu nakładem firmy A. Colin w Paryżu następujące tomy tej publikacji: Tom VI., zawierający korespondencyę za czas od lutego do grudnia 1761, dotyczącą głównie wydania „Nowej Hełoiży“ i druku „Emila“; tom VII., obejmujący

b

okres od grudnia 1761 do czerwca 1762 i przynoszący listy związane głównie z „Umową społeczną“ i „Emilem“; tomy VIII., IX. i X., zawierające korespondencyę, która powstała w czasie pobytu Rousseau'a w Môtiers od lipca 1762 do marca 1764; tom XI. (Impression des „Lettres de la Montagne“), w którym mieszczą się listy z czasu od marca do października 1764; tom XII. („Les Lettres de la Montagne“ — „Le Sentiment des citoyens“) z listami z okresu od października 1764 do lutego 1765. Znaczna część listów ogłoszonych w tych tomach nie była dotąd publikowana. Tom VI. liczy stron VIII i 384, nadto 6 tablic; tom VII. stron VIII i 395, nadto 6 tablic; tom VIII. stron VI i 384, nadto 6 tablic; tom IX. stron VIII i 392, nadto 6 tablic; tom X. stron 400, nadto 6 tablic; tom XI. stron 400, nadto 6 tablic; tom XII. stron 400, nadto 6 tablic. Cena każdego tomu 40 franków.

Korespondencya Lamberta z Kästnerem.

W związku z dwusetną rocznicą urodzin Jana Henryka Lamberta Heidelberska Akademia nauk przystąpiła do wydania jego korespondencyi z matematykiem Abrahamem Gotthelfem Kästnerem, obejmującej 21 listów z czasu od 1757 do 1775 a rzucającej ciekawe światło na życie umysłowe Niemiec w wieku XVIII.

Korespondencya Wilhelma Wundta. Panna Eleonora Wundt, wydawszy bibliografię pism swego ojca p. t. „Wilhelm Wundts Werk“, pragnie obecnie wydać jego korespondencyę i uprasza wszystkich, którzy korespondowali z W. Wundtem, o nadesłanie jej jego listów (Grossbothen pod Lipskiem). Po dokonaniu odpisów listy będą natychmiast zwrócone pierwotnym adresatom.

Wydanie jubileuszowe pism Mojżesza Mendelssohna, zainicyowane w związku z przypadającą w roku 1929 dwusetną rocznicą jego urodzin (zob. Ruch filozoficzny, X. str. 83 b), weszło w stadium urzeczywistnienia. Wydawnictwem kierują z ramienia Akademii nauk żydowskich (Berlin) oraz Towarzystwa Przyjaciół Akademii nauk żydowskich Profesorowie I. Elbogen, J. Guttman i E. Mittwoch przy współudziale Drów L. Bambergera, Ch. Borodianskiego, J. Rawidowitscha, B. Straussa i L. Straussa. Publikacja wychodzi nakładem „Akademie-Verlag“ (Berlin, W. 35, Lützowstr. 16); całość, obejmująca 15 tomów, będzie podzielona na następujące działy: Pisma filozoficzne, Judaica, Hebraica, Rzeczy z zakresu historii literatury i Listy. Nadto wyjdzie w tomach uzupełniających biografia Mendelssohna i bibliografia jego prac oraz bogaty zbiór reprodukcji jego portretów i rękopisów. Dotąd ukazały się w druku dwa tomy, mianowicie tom pierwszy, zawierający pierwszą część „Schriften zur Philosophie und Aesthetik“ (str. XLVIII, 639), oraz tom szesnasty, zawierający trzecią część pism hebrajskich, mianowicie korespondencyę (str. CXLII, 310). Cena każdego tomu M. 15, w oprawie M. 18.75 (w przedpłacie M. 12 i 15).

*

a

Bernard Bolzano, Wissenschaftslehre. Przedruk tego czterotomowego dzieła, którego pełny tytuł brzmi „Wissenschaftslehre. Versuch einer ausführlichen und grösstenteils neuen Darstellung der Logik mit steter Rücksicht auf deren bisherige Bearbeiter“ podjęta się ponownie firma wydawnicza F. Meiner w Lipsku. Wydanie oryginalne dzieła z roku 1837 należy dzisiaj do największych rzadkości bibliograficznych. Rozpoczęty zaś już raz poprzednio w roku 1914 staraniem Wiedeńskiego Towarzystwa filozoficznego przy pomocy Towarzystwa popierania niemieckiej nauki, sztuki i literatury w Czechach oraz Towarzystwa im. Kanta przez tę samą firmę pod kierunkiem A. Höflera przedruk doszedł — z powodu wojny — tylko do tomu drugiego, wydanego w r. 1915. Oba tomy są już dawno wyczerpane. Obecny przedruk ponowny wychodzi pod kierunkiem Wolfganga Schutz'a i będzie na końcu czwartego tomu zawierał wykaz abecedowy wszystkich autorów, których prace Bolzano w dziele swem uwzględnia. Dotąd wyszedł tom I. i tom II. przedruku (str. XV, 574 i 1 tablica oraz str. VIII, 570). Cena każdego tomu wynosi M. 22, w oprawie M. 25. Aż do chwili ukazania się tomu III. cena każdego z pierwszych dwóch tomów wynosi w przedziale 18 i 20 M.

Zbiorowe Pisma filozoficzne B. Crocego po niemiecku wydaje firma wydawnicza J. C. B. Mohr (Paul Siebeck) w Tybindze pod redakcją H. Feist'a. Dotąd wyszły w serii pierwsze wydawnictwa, noszącej tytuł „filozofia ducha“, tom trzeci „Philosophie der Praxis, Oekonomik und Ethik“ w przekładzie H. Feista i R. Petersa (str. XVII, 367, cena M. 17) oraz w serii drugiej, noszącej tytuł „Pomniejsze pisma filozoficzne“ tomy drugi i trzeci obejmujące 1. i 2. tom „Kleine Schriften zur Aesthetik“ w wyborze i przekładzie J. v. Schlossera (tom pierwszy str. VI, 260, cena M. 11.50, tom drugi str. 283, cena M. 12.50).

Hegla Nauka Logiki. (Wissenschaft der Logik) ukazała się w przekładzie angielskim nakładem Księgarni George Allen and Unwin Ltd. w Londynie. Przekładu dokonali W. H. Johnston i L. G. Strythers. Cena 32 szylingów.

Friedrich Ueberweg. Grundriss der Geschichte der Philosophie. V. Teil. Die Philosophie des Auslandes von Beginn des 19. Jahrhunderts bis auf die Gegenwart. Po raz pierwszy pojawił się obecnie w ramach znanego „Zarysu historii filozofii“ Ueberwega osobny tom, poświęcony filozofii nieniemieckiej wieku XIX-ego i początku wieku XX-ego. Zrazu mieściły się wiadomości z tego okresu i zakresu dziejów filozofii w III. tomie dzieła, poświęconym filozofii nowożytnej. Tak było w pierwszym wydaniu (1862) i w szeregu następnych wydań. W wydaniu ósmym (1897) tom trzeci podzielono na dwa; dotychczasowy tom trzeci doprowadzał dzieje filozofii do końca wieku XVIII-ego, a filozofię wieku

b

XIX-ego umieszczono w tomie czwartym, który wyszedł wówczas po raz pierwszy. Otóż ten tom czwarty teraz również doznał podziału: mieści się w nim w jego dwunastym wydaniu z roku 1923 już tylko najnowsza filozofia niemiecka, gdy tymczasem filozofii narodów nieniemieckich poświęcony jest osobny tom piąty, wydany w r. 1928. Redakcja tego tomu spoczywała w rękach Dra T. K. Oesterreich'a, Profesora filozofii w Uniwersytecie tybińskim, który też napisał obszerny wstęp (str. I—XXXIX), poszczególne zaś rozdziały opracowali zaproszeni przezeń współpracownicy różnych narodowości. Mianowicie rzecz o filozofii francuskiej (str. 1—80) opracował Th. Ruysen (Bordeaux) przy współdziałaniu A. Leclere'a (Berno) i D. Parodi'ego (Paryż); o filozofii angielskiej (str. 80—196) pisze G. Dawes Hicks (Londyn), o filozofii włoskiej (str. 196—240) Luigi Credaro (Rzym), o filozofii szwedzkiej (str. 240—257) P. E. Liljequist (Lund) przy współdziałaniu A. Nilsson'a (Lund), o filozofii fińskiej (str. 258—259) A. Grotenfeldt (Helsingfors), o filozofii duńskiej (str. 259—271) A. Aall (Oslo), o filozofii norweskiej (str. 271—278) A. Aall (Oslo), o filozofii holenderskiej (str. 279—288) B. H. C. K. van der Wyck (Utrecht) przy współdziałaniu B. J. H. Ovink'a (Utrecht), o filozofii czeskiej (str. 289—298) F. Pelikan (Praga), o filozofii polskiej (str. 299—334) W. Lutosławski (Wilno), przyczem paragraf o filozofii katolickiej napisał L. Puciata, a paragraf o poszczególnych naukach filozoficznych T. Czeżowski (Wilno), ustęp zaś tego paragrafu, poświęcony filozofii prawa, J. Lande (Wilno), o filozofii rosyjskiej (str. 335—348) wydawca, który przewidował i uzupełnił ogłoszoną już w poprzednich wydaniach rzecz J. Koźubowskiego (Leningrad), o filozofii węgierskiej (str. 348—357) L. Rác (Sárospatak), o filozofii hiszpańskiej (str. 357—361) E. Lindsay (Annick Lodge), o filozofii serbskiej i rumuńskiej (str. 361—363) autor niewymieniony, o filozofii nowogreckiej (str. 363—368) Th. Boreas (Ateny), o filozofii północno-amerykańskiej (str. 368—413) G. C. Cell (Boston, Mass.), o filozofii południowo- i środkowo-amerykańskiej (str. 414) autor niewymieniony, o filozofii w Azji (str. 414—417) wydawca. — Rozdział o filozofii polskiej. najobszerniejszy po rozdziałach o filozofii francuskiej, angielskiej, włoskiej i północno-amerykańskiej, dzieli się na następujące paragrafy: 1. Przegląd ogólny (str. 299—300), 2. Filozofia katolicka (str. 300—304), 3. Poczytywizm (str. 304—306), 4. Mesianizm polski (str. 306—320), 5. Wpływy niemieckie (str. 320—322), 6. Poszczególne nauki filozoficzne (str. 322—333), poczem następuje jeszcze na jednej stronie informacja o literaturze, dotyczącej historii filozofii polskiej. O filozofii polskiej mówi nie tylko poświęcony jej specjalny rozdział książki, lecz zajmuje się nią także wydawca w swoim „Wstępie“, mianowicie na str. II, V, VII, XIV.—XV., XXIV.—XXV. i XXXV.—XXXVI.—

a

Tom wyszedł nakładem firmy E. S. Mittler und Sohn w Berlinie i kosztuje bez oprawy 16 M., oprawny w półskórek 21 M.

David Neumark, Geschichte der jüdischen Philosophie des Mittelalters, nach Problemen dargestellt. Pod tym tytułem rozpoczął Autor, który był profesorem w Hebrew Union College w Cincinnati (w stanie Ohio Ameryki północnej) wydawać w roku 1907 zakrojone na szeroką skalę dzieło. Za życia zdołał wydać następujące tomy: Band I. Die Grundprinzipien I. 1. Buch: Einleitung. 2. Buch: Materie und Form. 1907. M. 15. — Anhang zum I. Band. Materie und Form bei Aristoteles. 1913. M. 3. — Band II. Teil 1. Die Grundprinzipien II. 3. Buch: Attributenlehre, 1. Hälfte: Altertum. 1910. M. 12. — Po dłuższej przerwie, spowodowanej śmiercią Autora, wyszła obecnie druga część drugiego tomu, zawierająca drugą połowę nauki o atrybutach, mianowicie: Band II. Teil 2. Die Grundprinzipien II. 3. Buch: Attributenlehre, 2. Hälfte: Mittelalter. Na tom ten składają się następujące rozdziały: V. Literatura talmudyczna. VI. Nauka o atrybutach u Plotyna. VII. Nauka o atrybutach u Arabów. VIII. Izraeli. IX. Saadja. X. Grupa Saadji. XI. Gabirol. — Cena tego tomu, który liczy stron XX i 371 a wyszedł nakładem firmy W. de Gruyter u. Comp. w Berlinie, wynosi 18 M. — Czy i kiedy wyjdą dalsze tomy, wydawcy dotąd niewiadomo.

Archives d'Histoire doctrinale et littéraire du Moyen-Age (zobacz Ruch filozoficzny, X. str. 61a) przynoszą w III. tomie (1928) następujące rozprawy z zakresu historii filozofii: E. Gilson: Kosmogonia Bernarda Silvestris. — P. Synave: Katalog oficjalny dzieł Św. Tomasza z Akwinu: Krytyka, pochodzenie, wartość. — J. Rohmer: Teoria abstrakcji w szkole francuskiej od Aleksandra z Hales do Jana Peckama. — M. D. Chenu: Początki rozpowszechnienia się tomizmu w Oxfordzie. — E. Vansteenberghe: Niektóre lektury Mikołaja Kuzanczyka według nieznanego rękopisu z jego biblioteki.

Spanische Forschungen der Görresgesellschaft. W pierwszym tomie tej publikacji, zatytułowanym „Gesammelte Aufsätze zur Kulturgeschichte Spaniens“ (Aschendorfsche Verlagsbuchhandlung, Münster i. W., str. 392, cena M. 17.50) znajdują się dwie rozprawy z zakresu historii filozofii. Pierwsza z nich, pióra Prof. Dra M. Grabmanna, podaje wiadomość o odkrytym przez autora w Bibliotece narodowej w Madrycie rękopisie Piotra Hiszpana (Papieża Jana XXI, zmarłego 1277), zawierającym obszerny wykład systematyczny psychologii scholastycznej. Druga rozprawa pióra Prof. Dra K. Eschweilera p. t. „Die Philosophie der spanischen Spätscholastik auf den deutschen Universitäten des 17. Jahrhunderts“ wykazuje niezmiernie silny wpływ, który wywierał kierunek dominikańsko-tomistyczny późniejszej scholastyki hiszpańskiej

b

a następnie zwłaszcza Suarez wraz z filozofią szkolną Jezuitów, przede wszystkim za pośrednictwem ich przedstawicieli hiszpańskich, nie tylko na katolickie sfery niemieckie lecz także — i to w sposób dominujący — na uniwersytety protestanckie.

Apologies des sciences. Pod tym zbiorowym tytułem Firma Gaston Doit et Cie w Paryżu zaczęła wydawać szereg tomików, które mają cel popularyzatorski i propagandowy. Wydawnictwo zwraca się tedy nie do specjalistów, lecz do kół jaknajszerszych i pragnie wzbudzić w nich życzliwość dla pracowni naukowych, wzniecić powołanie do badań naukowych i zachęcić do jak najhojniejszej dla nich pomocy. Na czele pierwszego tomiku umieścił Ch. Richet przedmowę do całego wydawnictwa, zawierającą niejako apologię nauk ścisłych wogóle; dowodzi, że one kroczą naprzód postępowym geometrycznym: od Hezydosa do Lionarda da Vinci 3000 lat, od Lionarda da Vinci do Franklina 300 lat, od Franklina do Pasteura 100 lat, od Pasteura do dnia dzisiejszego 60 lat; stąd można się domyśleć, jaki je czeka jeszcze rozwój dalszy i jakie daleko idące nadzieje można do nich przywiązywać. Treść tomiku pierwszego, który wyszedł w r. 1929, również pochodzi od Ch. Richeta i zawiera „Apologię biologii“. Autor podaje historię i wyniki badań biologicznych i podkreśla ich pożyteczność praktyczną. „Lekarz i artysta, poeta i filozof, polityk i robotnik, marynarz i winiarz, chemik i fizyk zaczerpną z tej książeczki elementarne wiadomości niezbędne dla ich myślenia, dla ich pracy, dla ich działalności, dla ich rozważań i dla ich szczęścia“.

Bibliothèque de philosophie contemporaine étrangère. Ukazał się pierwszy tom tej nowej serii publikacji Księgarni J. Vrin w Paryżu, mianowicie: Bertrand Russell, *Méthode scientifique en philosophie*, traduit de l'anglais par Ph. Devaux, avec une préface de M. Barzin, professeur à l'Université de Bruxelles. Paris, 1929, str. XXIV i 195. Cena 25 fr. Jest to francuski przekład pracy, której pełny tytuł brzmi w oryginale: „Our knowledge of the external world as a field for scientific method in philosophy“.

The Century Philosophy Series. Jako pierwszy tom tego nowego wydawnictwa, które wychodzi pod redakcją Dra Sterling'a P. Lamprecht'a nakładem firmy The Century Co. (353 Fourth Ave, New York; 2126 Prairie Ave, Chicago), ukazała się książka Dra Frank'a C. Sharp'a p. t. *Ethics*, pomyślana jako podręcznik, wprowadzający w studium zagadnień etycznych.

Leaders of philosophy. Pod tym zbiorowym tytułem Księgarnia Little, Brown and Company w Bostonie (Massachusetts w Stanach Zjednoczonych Am. półn.) zaczęła wydawać monografie, poświęcone filozofom przodującym, Pierwszy tom, pióra Herberta Wildon'a Carr'a,

a

profesora filozofii w Uniwersytecie londyńskim, poświęcony jest Leibnizowi; drugi, którego autorem jest Leon Roth, profesor filozofii w Uniwersytecie jerozolimskim, traktuje o Spinozie. Cena każdego tomu 3 dolary.

Philosophische Quellenhefte. Pod tym zbiorowym tytułem wydaje firma B. G. Teubner (w Lipsku i Berlinie) tomiki, mające służyć wprowadzeniu czytelnika w świat myśli wybitnych filozofów i w rozumienie zagadnień filozoficznych. To też niektóre z tych tomików podają wybrane ustępy z pism jednego tylko filozofa, inne zaś tomiki obejmują odnoszące się do pewnego zagadnienia ustępy z pism różnych myślicieli. Dotąd wyszły następujące tomiki: Descartes: Zweifel und Erkennen. Aus den Meditationen des Descartes. Herg. von Dr. A. Buchenau. — Fichte: Die Bestimmung des Menschen. Herg. von Dr. B. Jordan. — Helmholtz: Die Thatsachen in der Wahrnehmung. Herg. von Dr. H. Schneider. — Schopenhauer: Das Schöne. Schopenhauers Aesthetik. Herg. von G. Mertens. — Kant: Das Gute. Aus der Ethik I. Kants. Herg. von Dr. Buchenau. — Hume: Das Wesen der Naturerkenntnis. Aus der Aufklärungsphilosophie David Humes. Herg. von Dr. F. Kramer. — Hegel: Der Gang der Weltgeschichte. Aus Hegels Geschichtsphilosophie. Herg. von Dr. K. Weidel. — Kant: Die Vernunft und ihre Grenzen. Aus Kants Kritik. Herg. von Dr. A. Buchenau. — Thomas von Aquino: Gott und die Schöpfung. Aus der Philosophie des Thomas von Aquino. Herg. von Dr. A. Kurfess. — Die Ideenlehre. Von Plato bis zur Gegenwart. Herg. von Dr. B. Jordan. — Der Einzelne und die Gemeinschaft. Herg. von Dr. E. Meister. — Willensfreiheit. Herg. von Dr. H. Reuther. — Każdy tomik kartonowany kosztuje M. 0'75 do 1.

Wissenschaftlicher Jahresbericht der Philosophischen Gesellschaft an der Universität zu Wien (Ortsgruppe Wien der Kant-Gesellschaft). Istniejące przy Uniwersytecie wiedeńskim od roku 1887 Towarzystwo filozoficzne dołączało począwszy od roku 1902 do swego dorocznego sprawozdania „Dodatek naukowy“ (Wissenschaftliche Beilage), zawierający wybór wygłoszonych w danym roku na posiedzeniach Towarzystwa odczytów. Od roku 1912 dodatek ten nosił tytuł „Rocznik Towarzystwa filozoficznego“ (Jahrbuch der Philosophischen Gesellschaft). Wojna położyła kres temu wydawnictwu, które się ukazało po raz ostatni w roku 1916 za lata 1914 i 1915. Wznowiono je dopiero w jedenaście lat później jako „Roczne Sprawozdanie naukowe“ p. t. „Wissenschaftlicher Jahresbericht der Philosophischen Gesellschaft an der Universität zu Wien“. Otóż zeszyt pierwszy wskrzyszony wydawnictwa zawiera autoreferaty ośmiu odczytów wygłoszonych w r. 1926/7, mianowicie: Drka G. Rabel: Kant Goethego o czyt był oparty na dziele autorki p. t. Goethe

b

und Kant; zob. Ruch filozoficzny, X. str. 63 b). — Doc. Uniw. Dr. J. Sauer: Baader i fenomenologia. — Prof. Dr. H. Hahn: O nowszych teoriach logicznych. — Dr. F. Redl: Ustanawianie wartości i krytyka wartości. — Drka M. Haubfleisch: Drogi ku rozwiązaniu zagadnienia duszy i ciała. — Prof. Dr. R. Meister: Zabawa i praca u dziecka i człowieka dorosłego. — F. Eckstein: Pojęcie systemu i nieśmiertelność u Leibniza. — Dr. A. Molitor: Bolzano jako filozof religii. — Roczne sprawozdanie naukowe za rok 1927/8 zawiera: Prof. Dr. R. Meister: Dzieje przedmiotu »filozofia« w Uniwersytecie wiedeńskim. — Prof. Dr. R. Lach: W sprawie ewolucji myślenia muzycznego. — Dr. H. Feigl: Przypadek i prawo. Rozbiór z zakresu filozofii przyrody. — F. Eckstein: Wieczny powrót rzeczy jednakowych a nauka współczesna. — Prof. Dr. V. Kraft: Etyka jako nauka. — Prof. Dr. H. v. Arnim: W sprawie chronologii pism dydaktycznych Arystotelesa.

Archives de la Société Belge de Philosophie zaczęło wydawać Belgijskie Towarzystwo filozoficzne w Brukseli. Wydawnictwo będzie się składało z tomików, ukazujących się w terminach z góry nieoznaczonych; każdy tomik zawierać będzie jedną rozprawę; raz na rok ukazać się ma tomik, poświęcony sprawozdaniom z bieżącej literatury. Wydawnictwem kieruje Komitet, którego sekretarzem jest P. Marcel Barzin (Bruksela, 6, Avenue Livingstone). Pierwszy tomik zawiera rozprawę Eugeniusza Dupréel'a, profesora Uniwersytetu brukselskiego, p. t. De la Nécessité (40 str.).

Philosophes et savants français au XX-e siècle. Extraits et notices. W wydawnictwie tem, wychodzącym nakładem firmy F. Alcan w Paryżu, ukazał się w r. 1929 tom IV p. t. La psychologie, przygotowany do druku przez Daniela Essertier'a. (O poprzednich tomach zobacz Ruch filozoficzny, X. str. 188 a)

The psychological Register. Edited by Carl Murchison in cooperation with F. C. Bartlett (Cambridge), Stefan Błachowski (Poznań), Karl Bühler (Wien), Sante de Sanctis (Roma), Thorleif G. Hegge (Oslo), Matataro Matsumoto (Tokio), A. L. Schniermann (Moskwa), Worcester, Clark University Press, 1929, str. X. 580. Cena 6 dol. (z przesyłką pocztową). Dzieło to zawiera dane bio- i bibliograficzne współcześnie żyjących psychologów. Pod względem ilości wymienionych w nim psychologów Ameryka (Stany Zjednoczone wraz z Kanadą) dominuje nad wszystkimi innymi państwami razem wzięwszy. Dział polski wykazuje dwadzieścia nazwisk. Z powodu konieczności wydania dzieła przed IX. Międzynarodowym Zjazdem psychologicznym w New Haven oraz z powodu trudności redakcyjnych i wielu niedoreczeń pocztowych »Register« posiada pewne niedokładności i pominięcia (tak np. w dziale polskim niema nazwiska Profesora Dra W. Heinricha), które zostaną usunięte w następnym wydaniu. W każdym razie

a

dzieło to, będące owocem trzechletniej pracy, odda wielkie usługi pomocnicze każdemu pracownikowi na niwie psychologii.

Abhandlungen der Fries'schen Schule. W roku 1904 G. Hessenberg i L. Nelson zaczęli wydawać pod powyższym tytułem czasopismo, poświęcone »naukowemu rozbirowi zagadnień teoretycznej i praktycznej filozofii według metod krytyki rozumu, pojętej w duchu Kanta i Friesa«. W latach 1904—6 wyszedł tom I., w latach 1907—8 tom II., w latach 1909—11 tom III. a w latach 1912—18 tom IV. tego czasopisma. Obecnie Otto Meyerhof, Franciszek Oppenheimer i Minna Specht wznawiają to wydawnictwo, które będzie wychodziło nakładem firmy „Öffentliches Leben“ w Getyndze (Nikolausberger Weg 67). Pierwszy zeszyt V. tomu już się ukazał w druku i zawiera prócz przedmowy, napisanej przez L. Nelsona w r. 1922, przedmowy obecnych wydawców i spisu prac Nelsona następujące artykuły i rozprawy: Artur Kronfeld: Ku pamięci Leonarda Nelsona. Jakób Fryderyk Fries: Pochwała naukowej suchości. Leonard Nelson: Metoda sokratyczna. Zeszyt ten, obejmujący XXVIII i 94 stron oraz niepublikowany dotąd portret Nelsona, kosztuje 6·50 M.

Hamburger Beiträge zur Philosophie des kritischen Idealismus zaczęły wychodzić w r. 1928. Pierwszy tom tego wydawnictwa zawiera pracę Hermanna Noacka p. t. Geschichte und System der Philosophie. Untersuchungen über die Begründbarkeit ihrer Einheit im kritisch-idealistischen Begriff der Systematik selbst. (L. Friedrichsen u. Comp., str. 184, M. 10).

Untersuchungen über das ästhetische Erleben zaczął wydawać Prof. Dr. Oswald Kroh nakładem firmy Vandenhoeck und Rupprecht w Getyndze. Wydawnictwo to zwraca się nietylko do kół zainteresowanych w estetyce, lecz także do psychologów i pedagogów. Ma ono objąć badania, które przy pomocy nowych metod empirycznych dociekają, w jaki sposób ludzie różnego wieku i stojący na różnych poziomach wykształcenia oceniają i przeżywają piękno w różnych jego objawach. Ma się z tem łączyć porządkowanie sposobów estetycznego przeżywania według typów przeżywania, uwarunkowanych po części wiekiem, po części wrodzonym uzdolnieniem. A ponieważ badania te wskazują, jakie postacie przybiera i od jakich okoliczności zależy przeżywanie estetyczne już w wieku dziecięcym, przeto dostarczają one zarazem zupełnie nowej i pogłębionej znajomości warunków, w których ma się odbywać pielęgnowanie zdolności oceny estetycznej w szkole. Pierwszy zeszyt wydawnictwa tworzy rozprawa Dra Ryszarda Hackel'a p. t. Optische Formen und ästhetisches Erleben. (Str. 104 z 2 tabl. i 1 tabelą. W oprawie 6 M.).

Beiträge zur Philosophie und Psychologie. Pod tym tytułem zaczął Dr. T. K. Oesterreich, profesor filozofii w Tybindze, wydawać rozprawy

b

z zakresu wymienionych nauk. Rozprawy te nie będą wyrazem żadnej określonej szkoły ani żadnego określonego kierunku; zalecać je będzie jedynie ich jakość. Połączenie prac filozoficznych i psychologicznych w jednym zbiorze tłumaczy się według słów wydawcy tem, że „obecnie na szczęście już minęły czasy, w których filozofia i psychologia pozostawały ze sobą w pewnego rodzaju stanie wojennym. Nie braknie też w tych zeszytach historii filozofii. Chociaż ona bowiem nie jest nauką filozoficzną w właściwym tego słowa znaczeniu, przecież w bezpośrednim sąsiedztwie filozofii ma ona najpełniejsze prawo swojczyzny, tworząc jeszcze dzisiaj dobry dostęp do filozofii i szczególnie odpowiedni teren dla pracy sił młodych“. — Dotąd wyszły następujące zeszyty: 1. T. K. Oesterreich, Die Probleme der Einheit und Haltung des Ich, M. 2·10. — 2. R. Rösel, Die psychologischen Grundlagen der Yogapraxis, M. 7. — Schumacher K. Ein Vergleich der buddhistischen Versenkungen mit den jesuitischen Exercitien, M. 3·60. — Wydawnictwo wychodzi nakładem księgarni W. Kohlhammera in Stuttgart (Urbanstrasse, 14).

Contributi del laboratorio di psicologia e biologia. Trzeci tom tej publikacji, wchodzącej w ramy wydawnictwa Uniwersytetu katolickiego św. Serca w Medyolanie a wychodzącej nakładem Towarzystwa wydawniczego „Vita e pensiero“ w temże mieście (o poprzednich dwóch tomach zob. Ruch filozoficzny X. str. 63 b i n), zawiera następujące prace: Necchi L. Badania lekarsko-statystyczne nad dziećmi nienormalnymi. — Pastori G. Dalsze badania dotyczące epiphysis cerebri. — Castiglioni G. Badania i obserwacje dotyczące pojęcia Boga u dzieci. — Vacino G. M. Przyczynki do badań nad obrazami eidetycznymi. — Gemelli A. Wstęp do badań nad spostrzeganiem. Poszukiwania eksperymentalne i pogląd ogólny. — Gatti A. O pewnym złudzeniu w polu wrażeń cynestetyczno-dotykowych. — Tenże: Kompleksy wzrokowe powstające przy kolejnym podawaniu poszczególnych części. — Zama A. Dotykowe spostrzeganie formy. — Gemelli A. Przyczynki do badań nad spostrzeganiem. Zjawianie się i zanikanie postaci. — Tom liczy 436 stron i zawiera bogaty materiał ilustracyjny, tablice i wykresy. Wyszedł w roku 1928 i kosztuje 40 lirów.

Ernest Roguin. Sociologie. Partie de Philosophie. Ernest Roguin, Profesor honorowy Uniwersytetu w Lausanne, Członek honorowy Instytutu prawa międzynarodowego, Autor dzieł La règle de droit (1889), Traité de droit civil comparé (7 tomów, 1904—1912), La science juridique pure (3 tomy, 1923) i i., wiedziony, jak powiada we wstępie do swego najnowszego dzieła, pragnieniem zgłębienia podstaw społecznych prawa, postanowił opracować socyologię, opierając tę naukę na nowych zasadach. Jako

a

przygotowanie do zamierzonego systemu socjologii okazały się jednak Autorowi potrzebne pewne badania i rozważania wstępne, których treść i wyniki postanowił ogłosić w trzech dziełach odrębnych, z których każde tworzy zamkniętą w sobie całość.

Pierwszem z tych dzieł, które wyszło już z pod prasy, jest przytoczona w nagłówku rzecz „Partie de philosophie“; zawiera ona następujące główne rozdziały: I. Rozważania ogólne. A. O filozofii i o zagadnieniach, którymi się ona zajmuje. B. O roli socjologicznej filozofii. O zadaniu i planie niniejszego studium. C. Rzut oka na filozofie indyjskie i greckie. D. O elementach systemów filozoficznych. E. O różnych systemach filozofii pierwszej. II. Historia filozofii począwszy od wieków średnich. A. Wieki średnie. B. Wiek XVI. C. Główne systemy począwszy od wieku XVII, aż do naszych czasów. III. Filozofia współczesna w różnych krajach. A. Uwagi ogólne. B. Współczesna filozofia angielska, szkocka i amerykańska, C. Współczesna filozofia francuska. D. Pellis, filozof szwajcarski. Jeszcze raz Bergson. (Nicolardot). E. Współczesna filozofia niemiecka. F. Filozofia włoska w przeszłości i w czasach obecnych. G. Dwa słowa o filozofii rosyjskiej. H. Cheng-Tscheng, filozof chiński. I. Filozofowie chrześcijańscy różnych krajów lub pozostający pod wpływem chrześcijaństwa. IV. System kategorii. A. Uwagi ogólne. B. Główne systemy historyczne kategorii. C. Poszczególne kategorie obiektywne. D. Zebranie i wnioski. Układ kategorii. V. Zagadnienie rzeczywistości świata zmysłowego. A. Uwagi ogólne. B. Ogólne wyjaśnienie błędu, popełnianego przez wyznawców obiektywnej nierzeczywistości świata. C. O różnych teoriach dotyczących rzeczywistości świata zmysłowego. D. Rozbiór wielkich teorii unitarystycznych. VI. Zagadnienie względności einsteinowskiej. A. Uwagi ogólne. B. Względność szczególowa. C. Względność ogólna. D. Obecny stan zagadnienia względności. E. Teoria względności a filozofia. VII. Determinizm a wolna wola. A. Uwagi ogólne. B. Konsekwencje płynące z przyjęcia determinizmu i z przyjęcia wolnej woli. — Autor dochodzi w swych rozważaniach filozoficznych do wyniku, że dwa tylko systemy metafizyczne mogą się ostać przed rozbiorem dialektycznym: jednym z tych systemów jest materializm, drugim spirytualizm taki, jaki występuje w religiach monoteistycznych, uważanych za objawione (judaizm, chrystianizm, islamizm). Nie trzeba się tedy — powiada Autor — zajmować już obszernie ani Platonem, ani Arystotelesem, ani Descartes'em, ani Kantem lub Heglem, jednym słowem więcej niż dwiema trzeciami filozofów; kto pragnie utworzyć sobie racjonalny pogląd na początek i zasadę wszechrzeczy, staje całkiem po prostu wobec dylematu: przyjąć albo materializm albo religię objawioną — niema tu nic trzeciego. Które z tych dwóch stanowisk „jedynych“

b

Autor sam zajmuje, tego nam nie mówi, a nie mówi nam dlatego, że jest to jego zdaniem sprawa małej wagi i bez ogólniejszego znaczenia. Chociaż bowiem sądzi, że można wykazać w sposób zupełnie naukowy i obiektywny, iż wszystkie poglądy metafizyczne na świat i człowieka sprowadzają się do wymienionych dwóch poglądów, niepodobna przecież dowieść zgodności z faktami albo fałszywości żadnego z nich. „Wybór pomiędzy niemi zależy w znacznie mniejszym stopniu od rozważań rozumowych, dostępnym argumentowaniu, niż od warunków, wśród których ludzie żyją, od ich tradycji rodzinnych, od właściwości uczuciowych i umysłowych każdego człowieka“. Nie chodzi tedy o stanowisko osobiste Autora lecz o scharakteryzowany powyżej wynik jego naukowych dociekań, redukujący liczbę systemów metafizycznych do dwóch systemów zasadniczych. — „Partie de philosophie“ jest obszernym dziełem o trzech tomach, z których pierwszy (str. XXIV i 658, wydany 1928/9) obejmuje rozważania ogólne i historię filozofii aż do Kanta wyłącznie, drugi (str. 749, wydany 1928/9) zakończenie historii filozofii i filozofię współczesną aż do włoskiej wyłącznie; trzeci (str. XII i 773, wydany 1929) zakończenie filozofii współczesnej i pozostałe rozdziały (IV do VII) dzieła. Rzecz wyszła nakładem Drukarni pod firmą Charles Pache (Lausanne, Cité-derrière 3), która przyjmuje też zamówienia. Cena każdego tomu 25 fr. szwajcarskich.

Drugie dzieło, poświęcone badaniom i rozważaniom wstępnym do projektowanego przez Autora systemu socjologii, będzie miało treść psychologiczną i zajmie się p. t. „Les différentes activités intellectuelles“ głównymi dziedzinami działalności intelektualnej człowieka, których rozróżnienie i znajomość są dla studium faktów społecznych niezbędne. Tych głównych dziedzin działalności intelektualnej człowieka czyli głównych rodzajów funkcji intelektualnych przyjmuje Autor pięć, grupując je w sposób następujący: 1. Wyobrażenia twórcza, przyjmująca byty, nie licząc się z żadnym prawem ani prawidłem. 2. Historia (w znaczeniu abstrakcyjnym wyrazu), która stwierdza rzeczywistość bytów, opisuje je i łączy z ich przyczynami i skutkami, kierując się jedynie względem na prawdę faktyczną i wstrzymując się od wszelkiej oceny. 3. Nauka w znaczeniu właściwym wyrazu, kóra, opierając się na konstatacjach historycznych (obserwacjach, eksperymentach), mówi o stałych następstwach faktów i stara się ustalić prawa naukowe, wiążące ze sobą zjawiska ogólne (nie istnieją bowiem prawa faktów jednostkowych). Zasadą nauki jest zasada stosunku konieczności. Jak w historii, tak też w nauce niema miejsca na sądy o wartości. 4. Sztuka (nie w znaczeniu estetyki, lecz w rozumieniu najbardziej abstrakcyjnym) przedstawia się jako nauka odwrócona, zajmując się ustalaniem faktów, które prowadzą w sposób

a

możliwie niezawodny do realizacji faktów późniejszych, przez człowieka upatrzonych. I w tej dziedzinie obowiązuje zasada konieczności. 5. Krytyka w znaczeniu oceny, wyrażającej się w sądach o wartościach. W przeciwieństwie do historii, nauki i sztuki, których twierdzenia, o ile są poprawne, zawierają prawdy obiektywne, mające walor powszechny, krytyka ma charakter wybitnie subiektywny, i to we wszystkich dziedzinach, w etyce, w sztukach pięknych, w literaturze, w ocenie wartości produktów rolnych lub przemysłowych, w sądach wydawanych o ludziach i zdarzeniach i t. d. W zakresie krytyki niepodobna zdaniem Autora ani uzasadnić ani obalić żadnego zdania. Autor spodziewa się wydać to dzieło jeszcze w ciągu roku 1930.

Trzecie w końcu dzieło przygotowawcze do systemu socjologii będzie poświęcone logice. Przekonał się bowiem Autor, że najbardziej rozpowszechnione traktaty logiki cierpią na poważne braki a nawet grzeszą grubymi błędami w niejednej kwestyi, przede wszystkim w kwestjach uwarunkowania, indukcji i ujmowania praw naukowych. Logicy, którzy rozprawiają zupełnie dobrze o tem, co się tyczy zjawisk fizykalnych i organicznych, zbyt mało się zajmują zjawiskami psychicznymi a zwłaszcza społecznymi. Nie badają wcale uwarunkowania postanowień ludzkich. Wobec tego Autor odczuł potrzebę zbudowania tej „etiologii umysłowej“ oraz zajęcia stanowiska w licznych kwestjach logicznych, co go doprowadziło w rezultacie do uznania pewnych doniosłych prawd bądź przez logików ignorowanych bądź też mniej lub więcej niezgodnych z ich stanowiskiem. Taką prawdą jest np., że niema jakiejś jednej logiki, lecz że istnieje wiele logik, z których jedne są objęte przez drugie, bardziej abstrakcyjne; logiki są po prostu tylko najogólniejszymi naukami dedukcyjnymi. Albo, że niema dwóch sposobów rozumowania, jeden od ogółu do szczegółu, drugi od szczegółu do ogółu, lecz że zarówno w rozumowaniu indukcyjnym jak też w dedukcyjnym zawsze wnioskuje się z ogółu o szczególe. — To dzieło logiczne Autor spodziewa się wydać wkrótce po wydaniu dzieła o różnych działalnościach intelektualnych.

D. D. Rosca. L'influence de Hegel sur Taine théoricien de la connaissance de l'art. Autor tej książki dowodzi, że wśród wpływów, którym ulegał Taine, wpływ Hegla zajmuje miejsce pierwsze, wbrew powszechnie przyjętemu pogładowi, jakoby Taine pozostawał przede wszystkim pod wpływem A. Comte'a. Pogląd ten nazywa autor legendą. — Rzecz wyszła nakładem Librairie Universitaire J. Gamber (7, rue Danton, Paris), liczy 432 stronice i kosztuje 80 franków.

Becher E. Grundlagen und Grenzen des Naturerkennens (Podstawy i granice poznania przyrody). Rozprawa obejmuje następujące rozdziały: I. Wstęp. Proste sądy spostrzeżeniowe jako pod-

b

stawy poznania. II. Sądy analityczne i sądy spostrzeżeniowe o tem, że coś jest takim (Soseinswahrnehmungsurteile) jako podstawy poznania. III. Nie dające się zabezpieczyć założenia zaufania do przypomnień, regularności i prawdziwości rzeczywistości. Zasada przyczynowości. IV. Krytyka poznania świata zewnętrznego. V. Perspektywy metafizyczne. Poznanie przyrody żywej. — Książka o 82 stronkach wyszła nakładem Dunckera i Humblota w Monachium i Lipsku w r. 1928.

Oppenheim P. Die Denkfläche. Statische und dynamische Grundgesetze der wissenschaftlichen Begriffsbildung. (Płaszczyzna myślenia. Zasadnicze prawa statyczne i dynamiczne tworzenia pojęć naukowych). W pracy tej o 38 stronach, wydanej przez Pan-Verlag, Charlottenburg 1928 (M. 1'80), Autor wychodzi z założenia, że każdy człowiek pracujący naukowo ma obowiązek — gdziekolwiek zachodzi tego potrzeba i możliwość — podać w sposób jak najdokładniejszy stanowisko, które zajmuje. Zadanie to jest tem ważniejsze, im „ściślejsza“ jest dana nauka. Należałoby się spodziewać, że tak dzieje się także w logice, najściślejszej z wszystkich gałęzi badań. Rzecz dziwna jednak, że — jak się okazuje — tak nie jest. Albowiem naszemu myśleniu logicznemu dotąd było brak — rzecz można — nieruchomego bieguna albo też, by to wyrazić inaczej, układu odniesienia. Otóż Autor pragnie właśnie znaleźć taki układ odniesienia.

Allotta A. Le origine dell' irrazionalismo contemporaneo. Praca ta, poświęcona wykazaniu genezy współczesnego irracjonalizmu, wydana w r. 1928 w Neapolu nakładem firmy Libreria editrice Francesco Perella w objętości stron VIII i 102, zawiera prócz wstępu następujące rozdziały: I. Pozytywizm agnostyczny. II. Neokrytycyzm i woluntaryzm w Niemczech. III. Nauka o pierwszeństwie rozumu praktycznego i neokrytycyzm francuski. IV. Filozofia czystego doświadczenia Ryszarda Avenarius'a. V. Wartość ekonomiczna nauki według Ernesta Macha. VI. Przypadkowość praw przyrody według Emila Boutroux. — Cena 15 lirów.

Volkelt Johannes. Das Problem der Individualität. W dziele tem 80-letni Autor pragnie wyluszczyć pełną zagadek i wplecioną w najgłębsze sprawy poglądu na świat istotę problemu indywidualności. Chodzi mu przede wszystkim o wykazanie, że zagadnienie to może być tylko wtedy należycie wyswietlone, gdy jego rozważanie uwzględni kwestye bytu indywidualnego, teizmu i panteizmu, nieśmiertelności duszy, oraz tkwiącego w procesie światowym sensu, jednym słowem kwestye metafizyczne. Rzecz wyszła nakładem księgarni C. H. Beck'a w Monachium, liczy XII i 221 stron i kosztuje 7 M.

Dr. Hans Leisegang. Denkformen. Autor, profesor filozofii w Uniwersytecie lipskim, zajmuje

a

się w tem dziele zagadnieniem, w jaki sposób możemy rozumieć umysłowość innych ludzi. Jest on zdania, że nie wszyscy ci, co tworzyli bądź filozoficzne bądź religijne poglądy na świat, kierowali się logiką „naukową”; sposób ich myślenia często podlega prawom innym, które jednak można formułować z taką samą ścisłością i tak samo systematycznie, jak prawa logiki tradycyjnej. Istnieje jednym słowem nietylko logika jedna, lecz jest ich więcej, a trzeba ich nawet przyjąć ogromną ilość, jeśli się bierze w rachubę twory ducha ludów poza-europejskich. Zamykając się w granicach jednej i jedynie uznanej logiki, nauka nasza odgradza się od wszelkich innego rodzaju sposobów myślenia. — Dzieło, liczące VIII i 457 stron i wyposażone w jedną tablicę oraz 8 rysunków w tekście, wyszło nakładem firmy W. de Gruyter et Comp. w Berlinie i kosztuje w oprawie 22 M.

Auswirkungen der Psychoanalyse in Wissenschaft und Leben. Herausg. von Hans Prinzhorn unter Mitwirkung von andern. Jest to pierwszy tom publikacji zbiorowej p. t. „Krisis der Psychoanalyse. Systematische Diskussion der Lehre Freuds”, wydawanej przez H. Prinzhorna i K. Mittenzwey'a. Według przedmowy wydawcy dzieło to pragnie dokonać przeglądu zasadniczych myśli doktryny psychoanalitycznej, dać przedstawicielom różnych dziedzin wiedzy sposobność wykazania siły oddziaływania tej doktryny i uprzytomnić czytelnikowi, jak daleko sięga jej wpływ. Dotąd bowiem zdania są w tej mierze podzielone i silne zarysowują się przeciwieństwa. Po jednej stronie wierni wyznawcy Freuda są przekonani, że cała nasza wiedza o człowieku, o kulturze i historii zawdzięcza psychoanalizie swoją podstawę, tak iż to, czego dokonał Freud, można porównać chyba z tem, co zdołał Kepler i Galilei; istnieją jednak także stanowczy przeciwnicy jego nauki, którzy zasadniczo odrzucają psychoanalityczny punkt widzenia. Stąd potrzeba możliwie obiektywnego zdania sobie sprawy z istotnego wpływu psychoanalizy na nasze życie umysłowe. Zadaniu temu służyć mają zebrane w pierwszym tomie publikacji rozprawy autorów, reprezentujących różne nauki humanistyczne i przyrodnicze a rozważających wpływ psychoanalizy na uprawiane przez nich dziedziny badań. Są to rozprawy następujące: H. Prinzhorn: Próba ustosunkowania psychoanalizy do nauk humanistycznych; H. Kunz: Psychologia psychoanalitycznego poglądu na świat; K. Mittenzwey: Psychologia a psychoanaliza; H. Prinzhorn: Charakterologia a psychoanaliza; R. Thurnwald: Etnologia a psychoanaliza; E. Vollhard: Nauka o literaturze a psychoanaliza; E. v. Sydow: Nauka o sztuce a psychoanaliza; C. Clemen: Mitologia, religio-logia a psychoanaliza; A. Grünbaum: Idea psychoanalizy a teoria poznania; P. Häberlin: Etyka, pedagogika a psychoanaliza; L. Hopf: Ścisła nauka przyrodnicza a psychoanaliza; R. Ehrenberg: Psychoanaliza a biologia; V. v.

b

Weizsäcker: Medycyna, klinika a psychoanaliza; K. Birnbaum: Oddziaływanie psychoanalizy na psychiatrię; C. Hapich: Psychoanaliza a parapsychologia; C. Haebelin: Postępowanie lekarza a psychoanaliza; G. Mahr i Th. Müncker: Znaczenie psychoanalizy dla kościoła; E. Mezger: Znaczenie psychoanalizy dla prawa; E. Voigtländer: Opieka wychowawcza a psychoanaliza; F. Giese: Technika a psychoanaliza; R. Michels: Psychologia zbiorowa, gospodarstwo a psychoanaliza; H. Bieber: Poezya a psychoanaliza. — Książka wyszła w roku 1928 nakładem firmy Der Neue Geist Verlag w Lipsku i liczy 412 stron.

P. Janet. L'évolution de la mémoire et de la notion du temps. Dzieło to, liczące w trzech tomach 620 stronic, wydane przez firmę A. Chanine w Paryżu w r. 1928, zawiera następujące rozdziały: Tom I. La durée. 1. Le problème psychologique du temps. 2. Le sentiment de la durée. 3. Le sentiment de commencement et de terminaison. 4. Le changement et le rythme. 5. La présence et l'absence. 6. L'attente. 7. La durée intellectuelle. — Tom II. La mémoire élémentaire. 8. Le problème de la mémoire. 9. Le récit. 10. Les variétés du récit. 11. Les procédés de la narration. 12. La fabulation. 13. Le présent. 14. L'illusion du déjà-vu. 15. La présentification. 16. Les amnésies rétrogrades et antérogrades. 17. Les amnésies localisées. — Tom III. L'organisation du temps. 18. Le degré du ciel dans les récits. 19. Les appréciations des récits et les délires de mémoire. 20. Le temps des philosophes. 21. Le temps des savants. 22. Le temps des historiens. 23. Le progrès. 24. L'évolution. 25. Le temps créateur. — Cena dzieła 55 fr.

Richet Ch. L'intelligence et l'homme. Études de psychologie et de physiologie. Zbiór rozpraw, na który składają się: 1. Co to jest cywilizacja? 2. Mowa i inteligencja. 3. Warunki pewności. 4. Początki i postacie pamięci. 5. Nowa hipoteza biologii ogólnej. 6. Bojaźń. 7. Niezmysłowe drogi poznania i metoda eksperymentalna. 8. Walka o węgiel. 9. Psychologiczne podstawy moralności. 10. Panowanie nad sobą. 11. Przyczyny celowe w biologii. 12. Odwaga. — Książka wyszła w r. 1927 nakładem Księgarni F. Alcana w Paryżu, liczy X. i 376 stron i kosztuje 35 franków.

Alois Höfler. Psychologie. Dzieło to, wydane w roku 1897, już oddawna jest w handlu wyczerpane. Obecnie wiedeńska firma wydawnicza Hölder-Pichler-Tempsky A. G. podjęła się nowego wydania książki, które przygotowuje do druku Prof. Wenzl w Monachium. Wydanie nowe będzie w dwójnasób w porównaniu z pierwszym rozszerzone i obejmie w miejsce jednego dwa tomy. W chwili śmierci Autora w roku 1922 (zob. Ruch filozoficzny, VII, str. 45 b) tom pierwszy był w rękopisie prawie zupełnie wykończony, tom drugi mniej więcej w połowie. Prof. Wenzl dokonuje ostatecznej redakcji

a

działa i uzupełnia je wykazem najnowszej literatury. Ogólny układ i podział na paragrafy będzie taki sam jak w wydaniu pierwszym; znacznego rozszerzenia doznają w nowym wydaniu zwłaszcza § 17, traktujący o zagadnieniu wzajemnego stosunku duszy i ciała, oraz § 30, zajmujący się zagadnieniem „postaci“.

Franz Hillebrand. Lehre von den Gesichtsempfindungen. Ze spuścizny rękopiśmiennej po zmarłym w r. 1926 badaczu (zob. Ruch filozoficzny, X. str. 213 b) wydała jego wdowa, Drka Franciszka Hillebrand, pod powyższym tytułem nakładem firmy J. Springer w Wiedniu w r. 1929 książkę, obejmującą całokształt nauki o wrażeniach wzrokowych. Autor wyznawał poglądy, że organ wzrokowy reaguje na podniecie w sposób tak samo pierwotny wrażeniem miejsca jak wrażeniem światła (barwy); to też książka rozpada się na dwie części, z których pierwsza zajmuje się zmysłem światła, druga zmysłem przestrzeni. — Cena książki, liczącej 209 stron, M. 14.

S. Thomas van Aquino. Bijdragen over zijn Tijd, zijn Leer en zijn Verheerlijking door de Kunst. Pod tym tytułem ogłosili profesorowie A. Van Winckel i F. Van Goethem tom monografij, poświęconych osobie i nauce św. Tomasza z Akwinu. Dzieło to, zawierające nadto album ikonograficzne (131 tablic), wyszło nakładem Klasztoru Dominikanów w Gandawie. (Gent, Dominicanenklooster; Brussel, Antwerpen, Lueven, Standaard Boekhandel, 1927; 288 str. in quarto, 50 fr.)

Pamięć Roberta Ardigò poświęcony jest ku uczczeniu setnej rocznicy jego urodzin zeszyt 2 rocznika XIX. (1928) czasopisma Rivista di filosofia. Zeszyt ten zawiera następujące rozprawy: G. Tarozzi: Prefazione. — G. Marchesini: L'idealismo di Roberto Ardigò. — L. Credaro: Roberto Ardigò. — E. Galli: Il pensiero pedagogico di Roberto Ardigò. — A. Levi: Diritto e società nel pensiero di Roberto Ardigò. — L. Limentani: Rileggendo la „Morale dei Positivisti“. — R. Mondolfo: Il realismo di Roberto Ardigò. — Zeszyt 4-ty tegoż rocznika przynosi bibliografię Roberta Ardigò.

Giuseppe Peano. Zbiór rozpraw i artykułów ku jego czci z powodu 70. rocznicy urodzin ukazał się w r. 1928 staraniem międzynarodowego komitetu, utworzonego z inicjatywy W. Jezierskiego, Lektora Uniwersytetu jagiellońskiego, a pragnącego złożyć hołd jubilatowi przede wszystkim jako twórcy języka międzynarodowego „Latino sine flexione“ czyli „Neolatino“ i jako prezesowi organizacyi „Academia pro interlingua“, mającej na celu propagowanie tego języka. Publikacja, która wyszła jako suplement do wydawanego w języku „Latino sine flexione“ czasopisma „Schola et Vita“, zawiera na 96 stronicach prócz części informacyjnej i niektórych artykułków okolicznościowych rzecz o życiu i pracach Peany wraz

b

z bibliografią jego pism (wśród nich „Sur les Wronskiens“ w czasopiśmie Mathesis 1889 i „Sul determinante Wronskiano“ w publikacjach Akademii dei Lincei 1897) z uwzględnieniem przekładów na języki obce (także na język polski) oraz szereg krótkich rozpraw. Trzy z nich pochodzą od Polaków: Prof. W. M. Kozłowski pisze o pomysłowości języka „Neo-latino“ (Latino sine flexione), E. Stamm o logice matematycznej Peany, a Prof. S. Dickstein o rozważaniach Hoene-Wronskiego nad metafizyką rachunku nieskończonościowego. Nadto tomik zawiera m. i. następujące prace: C. Migliorero: O publikacyach G. Peany tyczących się rachunku numerycznego; G. Piccoli: Źródła i pojęcia słownika Peany p. t. „Vocabulario commune“; G. Di Dia: Formulario mathematico i Latino sine flexione Peany; A. Natucci: Podstawy arytmetyki według Peany; G. Kolovrat: O zasadniczych twierdzeniach logiki matematycznej.

Księga pamiątkowa ku czci Jana Rehmke'go wyszła p. t. „Festschrift Johannes Rehmke. Zum 80. Geburtstag 1. Februar 1928 dargebracht von Fachgenossen, Freunden und Schülern. Im Auftrage der Johannes-Rehmke-Gesellschaft herausgegeben von Dr. J. E. Heyde“. Publikacja, którą wydała firma Felix Meiner w Lipsku, obejmuje stronic IV i 416 z portretem i zawiera następujące prace: I. C. M. Ferkorn: Istota i stosunek. II. G. Fuss: Wolność woli. III. K. Gassen: Fakt poznawania i jego gnoseologiczne interpretacje. IV. H. Hegenwald: Kultura. V. J. E. Heyde: Logika błędzenia. VI. E. Kabelitz: Pojęcie duszpasterstwa w oświeceniu nauki podstawowej. VII. Th. Kerl: Hasło w pedagogice współczesnej. VIII. P. E. Liljequist: Rudolfa Otto „Świętość“. IX. P. F. Linke: Przewyciężenie subiektywizmu. X. D. Mihaltshew: Ślepotą w nauce i obiektywność prawdy. XI. H. Neubert: Funkcja matematyczna. XII. F. Seidel: W sprawie kryzysu nauki. XIII. W. Sprengel: Społeczeństwo i wspólnota. XIV. H. Strehlow: Uwagi o filozofii historii.

Księga pamiątkowa poświęcona Edmundowi Husserlowi w 70. rocznicę urodzin (Festschrift Edmund Husserl zum 70. Geburtstag gewidmet) wyszła nakładem firmy Max Niemeyer w Halle w r. 1929 jako tom dodatkowy wydawnictwa „Jahrbuch für Philosophie und phänomenologische Forschung“. Na treść tej publikacji, liczącej 370 stronic, składają się następujące rozprawy: H. Ammann: Zum deutschen Impersonale. — O. Becker: Von der Hinfälligkeit des Schönen und der Abenteuerlichkeit des Künstlers. Eine ontologische Untersuchung im ästhetischen Phänomenbereich. — L. F. Clauss: Das Verstehen des sprachlichen Kunstwerks. Ein Streifzug durch Grundfragen der verstehenden Wissenschaften. — M. Heidegger: Vom Wesen des Grundes. — G. Husserl: Recht und Welt. — R. Ingarden: Bemerkungen zum Problem „Idealismus-Realismus“.

a

lismus". — F. Kaufmann: Die Bedeutung der künstlerischen Stimmung. — A. Koyrè: Die Gotteslehre Jakob Boehmes. Ein Fragment. — H. Lipps: Das Urteil. — F. Neumann: Die Sinneinheit des Satzes und das indogermanische Verbum. — E. Stein: Husserls Phänomenologie und die Philosophie des hl. Thomas von Aquino. Versuch einer Gegenüberstellung. — H. Conrad-Martius: Farben. Ein Kapitel aus der Realontologie.

Księga pamiątkowa ku czci Ludwika Steina z powodu 70. rocznicy jego urodzin wyszła p. t. „Festgabe für Ludwig Stein zum siebzigsten Geburtstag“ jako tom XXXIII. wydawanego przez jubilatę czasopisma „Archiv für systematische Philosophie und Soziologie“ w roku 1929. Treść tego tomu, liczącego 320 stron, jest następująca: Koigen D. Na 70. rocznicę urodzin L. Steina; Ostwald W. Co to jest nauka? Reinke J. Przyroda a człowiek; Nernst W. Zasada przyczynowości a nowsza fizyka; Görland A. Przedmowa do prologiki; Sganzi C. W sprawie biogenezy myślenia; Driesch H. W sprawie pojęcia tego, co irracjonalne; Aster E. v. W sprawie współczesnej filozofii religii; Horten M. Pojęcie Ałłaha w Islamie; Bubnoff N. v. Metafizyka i filozofia religii; Dyroff A. O rozwoju i wartości estetyki Tomasza z Akwinu; Burckhardt G. Idea państwa ze stanowiska filozofii kultury; Marck L. W sprawie zagadnienia „myślenia związanego z bytem“; Barnes H. E. Sprawiedliwość amerykańska. sprawa Sacco i Vanzetti (po angielsku); Kinkel W. Nauka Lessinga o chwili płodnej w oświeceniu historycznym i systematycznym; Leisegang H. W sprawie wierszy Nietzschego; Salomon G. W sprawie nauki o świadomości wspólnoty. — Trzy rękopisy nie mogły już być drukowane w tym tomie; znajdują one miejsce w następnym, mianowicie: Ungerer E. O budowie nauk społecznych; Otlík L. v. Dyktatura i demokracja; Kanellopoulos P. Główne kierunki głoszonej przez Wawrzyńca Steina nauki o społeczeństwie.

The Washburn commemorative volume wydali koledzy Pani Małgorzaty Floy Washburn, profesorki psychologii w Vassar College (w Poughkeepsie w stanie New York Ameryki północnej) ku uczczeniu 33-lecia (1894—1927) jej działalności naukowej. Rzecz wyszła nakładem czasopisma „The American Journal of psychology“; jest to zbiór rozpraw, który zawiera prócz zestawionej przez H. K. Mull'a bibliografii pism jubilatki 31 prac z zakresu psychologii. Wykaz ich podaje „The Journal of Philosophy“, vol. XXV, Nr. 10, na str. 280.

Eduard Martinak, Psychologische und pädagogische Abhandlungen. Zbiór rozpraw Edwarda Martinaka, b. profesora pedagogiki w Uniwersytecie w Gracu, zebrał i wydali z okazji 70. rocznicy jego urodzin w r. 1929. Dr. Ernst Mally i Dr. Otto Tumlriz, profesorowie tegoż Uniwersytetu, w imieniu przyjaciół i kolegów

b

jubilata. Publikacja obejmuje następujące rozprawy: I. Z zakresu pedagogiki: 1. Jakie zadania stawia przyszłość nauczaniu i wychowywaniu? 2. Nasze szkoły wyższe i ich stosunek do narodu jako całości. 3. Jerzego Kerschensteinera nauka o charakterze a wewnętrzne uzdrowienie naszego narodu. 4. Szkoła a życie. 5. Jan Henryk Pestalozzi. II. Z zakresu psychologii pedagogicznej: 6. W sprawie definicji uczuć intelektualnych i zainteresowania. 7. Istota pytania. 8. Niektóre nowsze poglądy na dziećnięcie cech moralnych a praktyka pedagogiczna. 9. Przyczynki do zagadnienia uzdolnienia. 10. Sugestia. 11. W sprawie psychologii życia mowy. 12. O niektórych trudnościach logicznych w podręcznikach językowych. 13. Badania psychologiczne dotyczące egzaminowania i klasyfikowania. III. Z zakresu dydaktyki: 14. O egzaminowaniu i klasyfikowaniu ze stanowiska praktyki. 15. O wartości obliczeń przeciętnych przy klasyfikowaniu wyników pracy intensywnej. 16. O propedeutyce filozoficznej w szkołach wyższych. IV. Z zakresu reformy szkolnej: 17. Przeciw bezbrzeżnemu dyktantyzmowi. 18. Reforma szkolna a gimnazjum humanistyczne. 19. W sprawie przygotowania pedagogicznego do zawodu nauczycielskiego w szkołach średnich. 20. Kształcenie nauczycieli a pedagogika. — Rzecz wyszła nakładem firmy Leykam-Verlag w Gracu (Stemppergasse 3), liczy 281 stron i kosztuje M. 10.80.

Międzynarodowa bibliografia psychologiczna, która ukazywała się dotąd w czasopiśmie Zeitschrift für Psychologie, została podzielona między wymienione pismo oraz Archiv für die gesamte Psychologie w ten sposób, że Zeitschrift für Psychologie rejestruje odtąd twórczość niemiecką, Archiv für die gesamte Psychologie zaś twórczość wszystkich innych narodów. Pierwsze takie zestawienie międzynarodowej literatury psychologicznej z wyłączeniem prac niemieckich pojawiło się w Archiv für die gesamte Psychologie, tom LXII. 3. 4. str. 481—600 oraz tom LXIII. 3. 4. str. 413—513 i obejmuje 3735 publikacji z roku 1926.

Revue des sciences philosophiques et théologiques, wydawana kwartalnie od roku 1907 przez OO. Dominikanów, wykładających w Kolegium filozoficznym i teologicznym w Saulchoir (pod Tournai w Belgii), rozszerzyła swe ramy zarówno pod względem treści jak też pod względem objętości. Dodała bowiem do dotychczasowych rubryk swych dorocznych przeglądów literatury, obejmujących filozofię (dzieła treści ogólnej, podręczniki, psychologię, filozofię nauki, logikę, metafizykę, etykę, filozofię społeczną), historię filozofii (starożytną, średniowieczną, nowożytną), religioznawstwo, teologię biblijną, teologię spekulatywną, historię doktryn chrześcijańskich i apologetykę, rubrykę nową, poświęconą nie-katolickim teologom chrześcijańskim, mianowicie ewangelickim, anglikańskim i prawo-

a

sławnym. Objętość pisma została powiększona o 150 stronice rocznie, bez podwyższenia ceny prenumeraty, wynoszącej dla zagranicy rocznie 50 franków. Prenumeratę przyjmuje Librairie Gabalda, 90 rue Bonaparte, Paris, VI. (Chèques postaux compte 4589, Paris).

Thought. Kwartalnik pod tą nazwą zaczęli wydawać Jezuici amerykańscy. Nowe to czasopismo jest poświęcone zagadnieniom dogmatycznym i aktualnym, historyi kościoła i historyi filozofii, polityce ogólnej i ruchowi religijnemu.

The Journal of thought and philosophy in general. Kwartalnik ten wydaje od stycznia 1928 firma the Magazine Press, Ocean Park (California). Redaktorem jest A. Norris, P. O. Box 574, Brentwood Heights Station, Los Angeles, California. Prenumerata roczna wynosi 2 dolary, cena poszczególnego numeru 0:50 dol.

Archiv für Religionspsychologie und Seelenführung. Pod tym tytułem Docent prywatny Uniwersytetu berlińskiego W. Gruehn podjął wydawnictwo, mające być dalszym ciągiem czasopisma „Archiv für Religionspsychologie“, którego trzy tomy wyszły w latach 1914—1921 pod redakcją W. Stahlina staraniem Towarzystwa psychologii religii (Gesellschaft für Religionspsychologie), założonego w r. 1914 w Norymberdze a opiekującego się także wznowionem obecnie wydawnictwem czasopisma. Cena tomu IV-ego wynosi w oprawie 20 M. Zamówienia przyjmuje Księgarnia E. Pfeiffer'a w Lipsku. Członkowie Towarzystwa psychologii religii otrzymują czasopismo bezpłatnie; zgłoszenia członków należy kierować do Docenta prywatnego W. Gruehna (Dorpat w Estonii, Bergstrasse 26); wkładkę roczną, wynoszącą 15 M., należy składać na „Postscheckkonto Leipzig Nr. 62145, Eduard Pfeiffer, Buchhandlung“.

Homes, Revue de philosophie et d'esthétique, kwartalnik, zaczął od r. 1927 wychodzić w Etichove (Belgia) pod redakcją W. van Ryswyck'a. Prenumeratę, wynoszącą rocznie w Belgii 35 fr., we Francji 10 belgów, w innych krajach 20 belgów, przyjmuje Jan Milo, 112 rue des Paquettes, Schaerbeck, Brussels.

The Journal of general psychology. Do wydawania kwartalnika pod tym tytułem, poświęconego „psychologii eksperymentalnej, teoretycznej, klinicznej i historycznej“, przystąpili w roku 1927 wspólnie Edward Bradford Titchener z Uniwersytetu Cornell'a w Ithaca (w stanie New York) i Carl Murchison w Worcester (w stanie Massachusetts) przy współudziale następujących psychologów amerykańskich i europejskich: Frank Angell (Stanford University), F. C. Bartlett (Cambridge University), G. S. Brett (University of Toronto), Karl Bühler (Universität Wien), Raymond Dodge (Yale University), James Drever (University of Edinburgh), Knight Dunlap (John Hopkins University), Shepherd Ivory Franz (University of California at

b

Los Angeles), H. L. Hollingworth (Columbia University), T. A. Hunter (Victoria University College, New Zealand), F. Kiesow (Regia Università degli Studi Torino), Otto Klemm (Universität Leipzig), William McDougall (Duke University), Walter Miles (Stanford University), John Paul Nafe (Clark University), C. E. Spearman (University of London), Edward E. Tolman (University of California), John B. Watson (New York City), Albert P. Weiss (Ohio State University), H. P. Weld, (Cornell University), Raymond H. Wheeler (University of Kansas), R. W. Wilcocks (Universiteit van Stellenbosch, Suidafrika), Clark Wissler (Yale University), Robert M. Yerkes (Yale University). Już po wydaniu pierwszego zeszytu pisma przybyli do wymienionych jeszcze następujący psychologowie jako dalsi członkowie Komitetu redakcyjnego: v. Borovski (Gosudarstvennij Institut Eksperimentalnoi Psikhologii), Harvey Carr (University of Chicago), W. J. Crozier (Harvard University), Georges Dumas (Université de Paris), Pierre Janet (Université de Paris), Felix Krueger (Universität Leipzig), A. Michotte (Université de Louvain), A. L. Schniermann (Bekhterev Refleksologicheskii Institut pro Izccheniya Mozga, Leningrad). Zanim jednak druk pierwszego zeszytu dobiegł końca, Edward Bradford Titchener umarł (zob. Ruch filozoficzny, X, str. 216 a). Wobec tego nazwisko jego figuruje wprawdzie jeszcze na okładce zeszytu pierwszego, który ukazał się w styczniu 1928, lecz zarazem mieści się na czeluze tego zeszytu skreślone przez Murchisona wspomnienie pośmiertne o nim wraz z jego podobizną. — Do każdego artykułu, umieszczonego w Journal of general psychology, dodane jest streszczenie francuskie, niemieckie i rosyjskie. Prenumerata roczna wynosi 7 doll., które należy posyłać pod adresem: Clark University Press, Worcester, Massachusetts, U. S. A. — Cena poszczególnego zeszytu 2 doll.

Revue de psychologie concrète. Pismo to, nazywające się w podtytule „Publication internationale pour recherches de psychologie positive“, zaczęło wychodzić jako kwartalnik w lutym 1929 pod redakcją C. Politzer'a. Pragnie ono z jednej strony zjednoczyć wszystkie tendencje krytyczne, zwrócone przeciw psychologii „klasycznej“, a z drugiej strony skupić wszelkie usiłowania, zmierzające ku stworzeniu psychologii „nowej“. „Zerwie z tradycją, która formułuje zagadnienia psychologii, wychodząc od filozofii, fizjologii i biologii, a umieści w samym środku rozważania teoretycznego psychologów psychoanalizę, psychologię indywidualną, technopsychologię i charakterologię“. Adres pisma: „Les Revues“, Paris, 47, rue Monsieur le Prince. Prenumerata roczna 70 franków.

Der russische Gedanke. Internationale Zeitschrift für russische Philosophie, Literaturwis-

a

senschaft und Kultur zaczął wydawać w r. 1929 nakładem księgarń F. Cohena w Bonn nad Renem Borys Jakowenko. Rocznie wychodzą trzy zeszyty, tworząc tom, którego cena wynosi w prenumeracie 10 M. W pierwszym zeszycie znajdują się następujące artykuły treści filozoficznej: N. Łosskij: Wyobrażanie intelektualne jako metoda filozofii. — N. Bierdiajew: Zagadnienie metafizyki wolności (po francusku). — B. Jakowenko: Zasadnicze przesady myślenia ludzkiego. — D. Czyżewski: Nowsza literatura o Skoworodzie. — W następnych zeszytach: S. Bułhaków: Co to jest słowo? — I. Łapszyn: Mitologia i metafizyka. — B. Jakowenko: Obrona pluralizmu (po angielsku). — D. Czyżewski: Skowroda, filozof ukraiński (1722—1794). — W. Zenkowski: Gogol jako myśliciel. — A. Koszewnikow: W. Sołowjewa filozofia historii. — I. Łapszyn: Metafizyka L. Tołstoja. — M. Schwarz: Danilewski i Spengler. — Artykuły nie-francuskie i nie-angielskie są pisane po niemiecku.

Przegląd filozofii i socjologii w języku tureckim zaczął wychodzić w roku 1927 jako miesięcznik w Stambule. Założycielem pisma jest Agah-Seri, Redaktorem Mohamed Servet — obaj profesorowie w Stambule. W roczniku I-szym wyszły m. i. następujące rozprawy treści filozoficznej: Urhan Saadeddin: Sokrates. — M. Elhami: Czy prawa przyrody ulegają zmianie? — Hatmi-Senih: Spostrzeżenie zewnętrzne. — Teshet-Servet: Świat wartości. — Hatmi-Senih: Wartość filozoficzna nauki. — W dziale recenzji omawiane są m. i. tureckie przekłady Uczty Platona i Rozprawy o metodzie Descartes'a. — Czasopismo podaje też sprawozdania z posiedzeń Tureckiego Towarzystwa filozoficznego.

Rivista di filosofia przestała być organem Włoskiego Towarzystwa filozoficznego, które zaczęło wydawać własny organ pod tytułem „Bolletino della Società italiana di filosofia“.

Scientia. Obecny adres tego miesięcznika (redakcyi i administracyi) brzmi: Milano 116, Via A. de Togni, 12 (Italia).

Verhandlungen des I. internationalen Kongresses für Sexualforschung. Referaty i rozprawy tego zjazdu, odbytego w r. 1926 w Berlinie, zostały wydane w pięciu tomach, z których trzeci obejmuje tematy, wchodzące w zakres psychologii, pedagogiki, etyki, estetyki i religii. — (Berlin, Marcus u. Weber, 1928, str. IV. 217, cena 20 Mk.).

Księga pamiątkowa V-ego Międzynarodowego Zjazdu psychotechnicznego, odbytego w czasie od 10. do 14. września 1928 w Utrechcie (zob. Ruch filozoficzny X. str. 208 b), wyszła w druku p. t. „Comptes-rendus de la cinquième conférence internationale de Psychotechnique tenue à Utrecht du 10 au 14 septembre 1928“, obejmuje 318 stron i kosztuje 10 marek niemieckich. Zamawiać należy w Księgarni p. f. N. V.

b

Dekker, v. d. Vegt en J. W. van Leeuwen, Oudegracht 206, Utrecht, Hollandya.

Sprawozdanie z X. Zjazdu psychologicznego, który odbył się w Bonn w dniach od 20. do 23. kwietnia 1927 (zob. Ruch filozoficzny, X. str. 207 a, b), wyszło w opracowaniu Prof. Dra Eryka Bechera (przy współudziale K. Port'a) nakładem firmy G. Fischer w Jenie. Sprawozdanie zawiera na 200 stronach dwa referaty zbiorowe (Ch. Bühler, Sozialpsychologie, str. 3—22 z bibliografią, obejmującą 189 numerów, i F. Sander, Experimentelle Ergebnisse der Gestaltpsychologie, str. 23—88 z bibliografią, obejmującą 534 numerów) oraz treść 34 referatów innych, podaną bądź w całości bądź w streszczeniu. Po referatach następuje streszczenie dyskusji. Na końcu Sprawozdania ze Zjazdu umieszczony jest wykaz Członków Towarzystwa psychologii eksperymentalnej, które Zjazd urządziło.

Philosophischer Handkatalog. Erster Nachtrag über die Jahre 1927/8. Wobec życzliwego przyjęcia, z jakim spotkał się wydany w r. 1926 pod tytułem „Philosophischer Handkatalog“ systematycznie ułożony spis znajdujących się w handlu księgarskim niemieckich dzieł filozoficznych (zob. Ruch filozoficzny, X. str. 189 b), wydawcy tej bibliografii ogłosili pod powyższym tytułem z końcem roku 1929 suplement, obejmujący lata 1927 i 1928 i przynoszący niektóre uzupełnienia spisu z roku 1926. Układ i podział suplementu jest taki sam, jak poprzednio. Rzecz wyszła nakładem F. Meinera w Lipsku i obejmuje 102 stron.

Bibliotheca philosophica. Jest to katalog wydawnictw filozoficznych, publikowany pod numerem porządkowym 332 przez firmę Alfred Lorentz w Lipsku (Kurprinzstr. 10). Katalog ten podzielony jest na cztery części. Pierwsza obejmuje czasopisma i wydawnictwa zbiorowe, zwłaszcza wydawnictwa Akademij nauk, encyklopedye oraz bibliografie i liczy 500 pozycji. Część druga obejmuje całość filozofii i sięga od pozycji 501 do pozycji 5800. Część trzecia poświęcona jest „naukom okultystycznym“, a mianowicie astrologii, wolnomularstwu, mnemonice, grafologii, hipnozie i sugestyi, kabale, spirytyzmowi i życiu we śnie; część ta obejmuje pozycye od 5801 do 6096. Część czwartą katalogu tworzą uzupełnienia do poprzednich jego części. Uzupełnienia te obejmują pozycye od 6097 do 6234. Katalog liczy 177 stron.

Katalogi. F. Aican, Paryż VI, 108, Boulevard Saint-Germain. Catalogue général, 1930. Pierwszy dział tego katalogu podaje na 45 stronicach dzieła filozoficzne, wydane nakładem tej księgarni. — P. Alicke, Drezno, Grunaer Strasse 19. Antiquariatskatalog Nr. 181. Philosophie, Psychologie, Aesthetik, Zawiera tytuły dzieł z bibliotek Prof. Avenariusia i Prof. Schumannna, wymienione w 1244 pozycjach. — A. Barth, Lipsk. Psychologie, Pädagogik. Na

a

16 stronicach podaje dzieła, wydane nakładem tej firmy, wraz z wyjątkami ich oceny w prasie. — The Broadway House, Londyn, 68—74 Carter Lane. Classified catalogue of publications of G. Routledge a. Sons and Kegan Paul, Trench, Trubner a. Co, 1928. Zawiera też liczne tytuły dzieł z zakresu filozofii i psychologii. — The Clarendon Press and the Oxford University Press. Forthcoming books, Autumn 1928. Zawiera także tytuły dzieł filozoficznych. — Detken e Rocholl, Neapol, Piazza Plebiscito, Palazzo del Governo. I. Supplément au Catalogue N. X. „Bibliotheca philosophica“. — F. Dörling, Hamburg I. Speersort 22. Antiquariatskatalog Nr. 105 z roku 1930. Philosophie und Religionswissenschaft. Okkultismus, 2011 numerów. — G. Franssen, Paryż VI, 38 Rue Serpente. Catalogue périodique numery 12., 13., 14., 15. i 16. z roku 1929 i nr. 17. z roku 1930. W katalogach tych są także liczne tytuły dzieł filozoficznych. — Galloway and Porter, Cambridge (Anglia), 30, Sidney Street. A Book List Nr. 409 z r. 1928. Philosophy, psychology, and social sciences. — A Book List Nr. 422 z 1929. Philosophy, psychology, logic and allied sciences. — Gerold und Co, Wiedeń I, Stefansplatz 8. Verzeichnis unseres antiquarischen Bücherlagers. Philosophie, 349 pozycyj. — W. Heims, Lipsk, Talstrasse 17. Katalog Nr. 138. Allgemeine Philosophie, str. 16. — Katalog Nr. 141. Philosophie, str. 8. — Katalog Nr. 143. Wilhelm Wundt, str. 8. — Katalog Nr. 144. Philosophie, str. 8. Katalog Nr. 148. Philosophie, str. 16. — Katalog Nr. 150. Philosophie, str. 16. — Katalog Nr. 151. Philosophie, str. 16. — Dr. Hellersberg, Charlottenburg, Knesebeckstr. 20/21. — Katalog Nr. XXI. Philosophie I. A-K, pozycje 1—1917. — Katalog Nr. XXII. Philosophie II. L—Z, pozycje 1918—3665. — J. Hözl, Lwów, Strzelecka 3. Katalogi numery 15., 17., 18., 19., 20., 22., 23., 24., 28. — Katalogi. 1929/30., Nr. 221—230., Nr. 231—240., Nr. 241—250., Nr. 251—260., Nr. 261—270. W katalogach tych znajdują się też dość liczne tytuły dzieł z zakresu filozofii. — Junker und Dünhaupt, Berlin-Steglitz. Verlagsverzeichnis, 1929. Religionsphilosophie, Staatsphilosophie, Rechtsphilosophie, Soziologie, Psychologie, Pädagogik, Blätter für deutsche Philosophie. — Kasa im. Mianowskiego, Warszawa, Pałac Staszica. Katalog dzieł wydanych z zapomogi Kasy w latach 1881—1929. Katalog ten podaje m. i. wykaz wszystkich dzieł filozoficznych wydanych z zapomogi Kasy. — W. Klapper, Lwów, Batorego 30. Katalog, 1927. Obejmuje na stronach 60—76 dzieł filozoficznych. — K. F. Koehler, Lipsk, Täubchenweg 21. Antiquariatskatalog Nr. 50. Philosophie, str. 168. — Antiquariatskatalog Nr. 54. Geisteswissenschaften, Jurisprudenz und National-Oekonomie (Zeitschriften und Sammelwerke). Katalog ten obejmuje m. i. szereg tytułów publikacyj z biblioteki zmarłego niedawno Prof. E. Adickesa. —

b

P. Koehler, Lipsk, Stoetteritzer Strasse 37. Neuer Leipziger Bücherfreund Nr. 43. Klassische Philologie, Altertumskunde, Archäologie, 1930. Zawiera liczne wydania dzieł starożytnych filozofów. — M. Lempertz, Bonn nad Renem, Franziskanerstrasse 6. Antiquariatskatalog Nr. 294. Philosophie und Pädagogik. Zawiera na 93 stronicach dzieł nauk filozoficznych. — Macmillan and Co, Londyn. Autumn Bookst 1928. — Spring Books, 1929. — Autumn list of Books, 1929. Katalogi te wymieniają także wydawnictwa filozoficzne. — F. Meiner, Lipsk. Katalog. Philosophie, marzec 1929. Podaje na 48 stronicach przegląd wydawnictw filozoficznych, które się ukazały nakładem tej firmy. — K. Metzner, Berlin i Lipsk. Die Bücher aus dem Pan-Verlag, 1929. Podaje przeważnie dzieła filozoficzne. — E. S. Mittler und Sohn, Berlin, Kochstrasse 68—71. Werke der Philosophie, str. 23. Podaje tytuły dzieł wydanych nakładem tej firmy oraz głosy oceny tych wydawnictw w prasie. — J. Mongenet, Genewa, 1, Place de la Petite-Fusterie. Bulletin bibliographique de nouvelles acquisitions, 1928, Nr. 142 i Nr. 143; 1929, Nr. 144 i Nr. 147. Każdy z tych katalogów zawiera też dzieł filozoficznych. — Libreria Nardecchia, Rzym, Piazza Cavour 25. Filosofia, Teologia, Pedagogia. (Periodici e alcune importanti opere), Nuova Serie Nr. 8 z 1928, 236 pozycyj. — M. Niemeyer, Halle (Saale). Werke Edmund Husserls und des phänomenologischen Forscherkreises. Katalog ten podaje na 24 stronach wykaz dzieł szkoły fenomenologów, które wyszły nakładem tej firmy, oraz głosy prasy z oceną tych wydawnictw. — E. Nourry, Paryż, 62 Rue des Écoles. Catalogue Nr. 33 zawiera następujące działy: 1. Histoire des religions, Judaïsme, Folk-lore, Symbolisme, Philosophie et sciences générales (tytuły 1—478). 2. Sciences occultes: Magie, Sorcellerie, Alchimie, Astrologie, Spiritisme etc. (tytuły 479—1025). — Catalogue Nr. 35, obejmujący te same działy, zawiera 1301 pozycyj. — E. Reinhardt, Monachium. Philosophie. Katalog publikacyj z zakresu filozofii, które wyszły nakładem tej księgarni w ciągu roku 1928. — Simmel und Co., Lipsk, Rosstrasse 6. Fachkatalog Nr. 246. Auctores graeci et byzantini. Editiones saeculis XVI—XX impressae. — Fachkatalog Nr. 250. Auctores latini et neolatini. Editiones saeculis XVI—XX impressae. — Oba katalogi wymieniają liczne wydania starożytnych autorów filozoficznych. — J. Springer, Berlin. Katalog z 1929. Psychiatrische und psychologische Literatur. Podaje m. i. szereg dzieł z zakresu psychologii, które wyszły nakładem tej firmy, oraz wyjątki z ocen tych wydawnictw. — B. G. Teubner, Lipsk i Berlin. Verlagsverzeichnis. Philosophie, Religion, str. 51. — J. Vrin, Paryż V., 6 Place de la Sorbonne. Catalogue général. Zawiera liczne wydawnictwa treści filozoficznej. — C. Winter, Heidelberg, Lutherstrasse 59. Philosophische Werke 1929. Katalog

a

ten zawiera na 32 stronicach wykaz wydawnictw, które ukazały się nakładem tej firmy. — v. Zahn und Jaensch, Drezno A. I., Waisenhausstrasse 10. Katalog 324. Philosophie, 1929, 615 pozycji.

WYKŁADY, ODCZYTY, REFERATY.

Polska Akademia Umiejętności (Kraków).
Wydział filozoficzny: 21. listopada 1927 L. Sternbach przedstawił pracę K. F. Kumanieckiego p. t. *De Satyro peripatetico*. — 23. kwietnia 1928 L. Sternbach: *Cratetea*. — 13. maja 1929 T. Sinko przedstawił pracę J. Kowalskiego p. t. *De amicitia et amore in Vergilii Bucolicis*. — J. Kallenbach przedstawił pracę G. Reicherówny p. t. *Ironia Słowackiego w świetle badań estetyczno-porównawczych*.

Komisja językowa: 12. czerwca 1929 E. Koschmieder: *Czem jest aspekt?*

Komisja historii sztuki: 17. grudnia 1929 Wł. Tatarkiewicz: *Pojęcie typu w architekturze*.

Wydział historyczno-filozoficzny: 17. października 1927 K. Michalski: *Zagadnienie woli w XIV. wieku*. — 20. lutego 1928 K. Michalski: *Wpływ Awerroesa i Aleksandra Afrodyzjasza na psychologię XIV. w.* — 15. października 1928 W. Heinrich: *Wiara i rozum w filozofii średniowiecznej*. — 19. listopada 1928 M. Heitzman: *Geneza i rozwój filozofii Franciszka Bacona*. — 18. lutego 1929 A. Krokiewicz: *Nauka Epikura*. — 9. marca 1929 L. Chmaj: *Rzecz filozofii Kartezjusza do r. 1637*. — 18. listopada 1929 W. Heinrich: *Filozoficzne podstawy metod psychologicznych*.

Komisja do badania historii filozofii w Polsce: 20. marca 1928 T. Jachimowski: *Sprawa usunięcia Józefa Gołuchowskiego z katedry filozofii w Uniwersytecie wileńskim*.

Wydział matematyczno-przyrodniczy: 4. lutego 1929 W. Heinrich: *Czynności naczyn włośkowatych w związku z nastawieniem uwagi*.

Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Komisja filozoficzna: 28. czerwca 1927 M. Rymarkiewiczówna: *Pojęcie Boga w filozofii Libelta*. — 3. grudnia 1928 A. Dziembowska: *Zagadnienie zła u Słowackiego na tle historycznego zarysu problemu*.

Wydział lekarski: 14. października 1927 St. Borowiecki: *Epidemia psychiczna w Słupi Wielkiej pod Środą*.

Komisja teologiczna: 15. maja 1928 K. Kowalski: *Istota i zadania filozofii*.

Wydział teologiczny: 20. maja 1928 B. Czyrnek: *Wpływ duszy na ciało w psychologii św. Tomasza z Akwinu a prawo zachowania stałości energii w świecie*. —

b

9. października 1928 K. Kowalski: *Teoria poznania św. Augustyna i epistemologia św. Tomasza z Akwinu*.

Wydział teologiczny wspólnie z Komisją teologiczną: 6. lutego 1929 B. Czyrnek: *Czy św. Tomasz z Akwinu był zwolennikiem teorii samorodztwa i w jakim zakresie je uznawał?*

Komisja filologiczna: 5. kwietnia 1929 Rudnicki: *Z psychologii narodu niemieckiego (Z powodu książki W. Reckego „Die polnische Frage“)*.

Komisja nauk społecznych: 24. maja 1929 Cz. Znamierowski: *O rozkazie*.

Polskie Towarzystwo Filozoficzne (Lwów). Na 277. plenarnem posiedzeniu naukowym 3. grudnia 1927 Prof. Dr. Zygmunt Zawirski wygłosił odczyt p. t. *„Szanse naukowe teorii wiecznych powrotów“*. Prelegent zwrócił najpierw uwagę na konflikt teorii wiecznych powrotów z drugą zasadą termodynamiki, prawem wzrostu entropii. Prawo to bowiem każe przewidywać jako ostateczny kres wszelkich przemian energetycznych wyrównanie wszelkich różnic w poziomach energetycznych, a więc temsamem rodzaj śmierci świata. W ostatnich latach stwierdzono jednak szereg wyjątków od tego prawa; najgłośniejszym zjawiskiem w szeregu tych wyjątków jest zjawisko ruchów Browna, którego właściwy charakter wskazał dopiero fizyk polski ś. p. prof. Smoluchowski, podając zarazem szereg dalszych zjawisk niezgodnych z prawem entropii. Owe zjawiska, przebiegające niezgodnie z prawem entropii, zwane „fluktuacjami termodynamicznymi“, zachodzą bardzo często w świecie mikroskopijnym; w miarę wzrostu układu prawdopodobieństwo ich maleje bardzo szybko, nie staje się jednak zerem dla żadnego układu skończonego; dlatego też wielu fizyków (do nich należał i prof. Smoluchowski) przypuszcza, że także wszechświat cały (o ile uznamy go za skończony) podlega takim fluktuacjom termodynamicznym. — Wyjątki od prawa entropii potwierdzają interpretację tego prawa, podaną już dawniej przez fizyka niemieckiego Boltzmanna, wedle którego wzrost entropii oznacza tylko przewagę ruchów nieuporządkowanych nad uporządkowanymi. Zdaniem Boltzmanna entropia rośnie tylko w takim układzie, którego stan początkowy był właśnie takim bardzo mało prawdopodobnym stanem uporządkowania cząstek maturalnych. — Obok prac Smoluchowskiego i Boltzmanna na korzyść teorii wiecznych powrotów przemawia pewne twierdzenie mechaniki statystycznej, udowodnione poraz pierwszy przez Poincaré'go, wedle którego każdy układ zachowawczy cząstek maturalnych, którego ruchy podlegają prawom mechaniki, będzie nieskoń-

a

czenie wiele razy wracał dowolnie blisko każdego stanu, który już raz zachodził. Prawo to posiada jednak pewne wyjątki, nadto do wszechświata można je stosować tylko o tyle, o ile uzna się go za skończony (co zresztą w myśl teorii Einsteina należy uczynić). Wreszcie stosowalność tego prawa do całości świata materialnego ma jeszcze i tę słabą stronę, iż mówi się w niem tylko o ruchach cząstek materialnych a abstrahuje się od tak zwanej fizyki „eteru“ czyli „energii promieniowania“, której stosunek do materii ciągle jeszcze nie jest przez naukę należycie wyjaśniony. Nadto wywód prawa opiera się na założeniach mechaniki klasycznej, a te w myśl nowszych teorii fizykalnych będą musiały również ulec pewnym modyfikacyom. (Auto-referat). — W dyskusji zabierali głos PP. Frostig, Igel, Twardowski i Prelegent.

Na 278. plenarnem posiedzeniu naukowem 17. grudnia 1927 Dr. Zbigniew Łubieński wygłosił odczyt p. t. „Pojęcie umowy i jej znaczenie w systemie filozoficznym Hobbes'a“. — Wielka rewolucja angielska (1642—1649) oraz towarzyszące jej zamieszki natury gospodarczej, społecznej i religijnej były tem tłem dziejowem, na którym rozwinęły się etyczno-polityczne teorie Tomasa Hobbes'a. Głównym motywem, który kierował nim przy rozbudowie systemu nauki o państwie, było stąd uzasadnienie koniecznej potrzeby silnej władzy państwowej i bezwarunkowego obowiązku ulegania jej. Teoria ta miała zapobiec rewolucyom i ich strasznym skutkom na przyszłość. — Istotę wszelkich zjawisk sprowadza Hobbes, w myśl wziętej podówczas teorii, do ruchu cząstek materii. Stąd i spostrzeżenia i wyobrażenia wszelkie są wedle niego tylko ruchem, który powstaje wskutek skojarzenia się dwóch ruchów przeciwnych: jednego udzielającego się od zewnątrz, przez oddziaływanie jakiegoś przedmiotu na zmysły, i drugiego, przyrodzonego i trwającego bez przerwy przez całe życie, zwanego ruchem witalnym. Celem ruchu witalnego jest rozwój organizmu. Jeżeli jakieś wrażenie (ruch) zewnętrzne temu celowi sprzyja, powstają uczucia przyjemne i wskutek niego popęd pożądanego, wywołujący odpowiednie ruchy animalne, z woli jednostki płynące. W przeciwnym wypadku budzi się uczucie przykrości, popęd odrazy i znów odpowiednio działanie przeciwne. W ten sposób wszelkie czynności człowieka są podyktowane z góry przez owo wrodzone dążenie rozwojowe i służą do jego zaspokojenia; zaspokojenie to jest treścią tego, co człowiek nazywa popędem do życia i związku. Ponieważ jednak z drugiej strony wszystkie popędy, a tem samem i czyny ludzkie, zależne są od wywołujących je

b

spostrzeżeń, respective wyobrażeń mającej nastąpić przyjemności lub przykrości (determinizm psychologiczny), zatem człowiek może łatwo ulec pomyłce co do tego, co istotnie (i trwale) do rozwoju jego organizmu służy. Chwilowy rozwój może w następstwie spowodować zagładę. Stąd Hobbes rozróżnia pojęcie obowiązku obiektywnie rozpatrywanego, nakazującego postępować tak, by zapewnić sobie istotny rozwój, od subiektywnego tylko i zawodzącego jego poczucia. Pierwszy z nich stanowi to, czego człowiek każdy z natury istotnie pożąda, choćby sobie z tego jasno sprawy nie zdawał, drugi zaś, o ile z pierwszym niezgodny, jest wyrazem pozornej tylko chęci, która pod wpływem jasnego i logicznego rozumowania rozwiązać się musi. Tą drogą dochodzi Hobbes do koncepcji pewnego wrodzonego człowiekowi, nieświadomionego często, jakby instynktownego pożądanego, które odgrywa wielką rolę w jego etyce w ogólności, a specjalnie w teorii umów. Zadaniem etyki jest, wedle Hobbes'a, wykryć owe obiektywne nakazy obowiązku, a zarazem to, co jest przedmiotem owego nieświadomionego pożądanego. Takim podstawowym obowiązkiem jest więc przede wszystkim zachowanie organizmu w całości (jako niezbędny warunek jego rozwoju) i przestrzeganie wszystkiego, co jest do tego niezbędne. Do tych ostatnich znowu warunków należy zawieranie umów jako nieodzowny środek, by uchronić się od prześladowania innych ludzi, oraz ustanowienie państwa, w którym jedynie dopiero mogą owe umowy mieć trwałe i praktyczne znaczenie. Umowy muszą spełniać trzy warunki, aby zachować swą ważność: 1° umowa musi być celowa, tj. zmierzać do zaspokojenia owego podstawowego (instynktownego) dążenia rozwojowego; 2° trzeba zatem, by w chwili jej zawierania istniała w człowieku aktualnie (choćby nieświadomie) chęć jej zawarcia; 3° chęć ta musi być w jakikolwiek sposób poznaniu drugich dostępna. — Z zestawienia tych trzech warunków ważności każdej umowy z poprzednimi przesłankami wynika, że umowa może być zawarta również nieświadomie, jeżeli tylko z okoliczności zewnętrznych wnioskowość można, że zawarcie jej i przestrzeganie jest niezbędnym warunkiem zachowania a tem samem i rozwoju organizmu. Taką domyślnie, chociaż nie mniej realnie zawartą umową jest umowa społeczna, stanowiąca istotę każdego państwa. Składa się ona (wbrew ogólnemu mniemaniu historyków filozofii Hobbes'a) z dwóch równoczesnych układów: 1° między wszystkimi obywatelami państwa ze sobą, 2° pomiędzy nimi a zwierzchnikiem państwa, — ma zaś na celu ochronę przed zgubne-

a

mi skutkami anarchii i zabezpieczenie możliwie najpełniejszego rozwoju wszystkich zjednoczonych tym sposobem ludzi. — Z powyższej interpretacji umowy społecznej u Hobbes'a jako nieuświadomionego, jedynie na drodze logicznego rozumowania wykryć się dającego, obowiązku wzajemnych świadczeń u pewnej grupy ludzi wpływa też nowy argument przeciwko wywodom owych dawniejszych głównie krytyków filozofii Hobbes'a, którzy jego polityczną teorię tłumaczyli dosłownie, jako wyraz naiwnego w pomysłach a zarazem odrażającego w swych konsekwencyach poglądu, iż pierwotnym stanem całej ludzkości była owa osławiona „wojna wszystkich z wszystkimi“, którą zamykały, w różnych czasach i miejscach, dopiero formalnie w poszczególnych grupach społecznych za wierane układy poszczególnych jednostek między sobą, sprowadzając tak na sztucznej jeno drodze ład i rygor. Dziś można już uważać za ustalone (osobliwie po badaniach, przeprowadzonych przez Robertsona, Tönnies'a, Jaegera, Höhnigswalda i innych), że cała teoria polityczna Hobbes'a nie oznacza wcale historycznie rozpatrywanego powstawania państw, lecz ma na celu jedynie logiczną analizę istoty związków społecznych, dla tem dobitniejszego zilustrowania respective umotywowania etycznych powinności obywateli w stosunku do państwa (i na odwrót). (Autoreferat). — W dyskusji zabierali głos: PP. Igel, Twardowski, Witwicki T. i Prelegent.

Na 279. plenarnem posiedzeniu naukowym 13. lutego 1928 Dr. Mieczysław Kreutz wygłosił odczyt p. t. „Punkt wyjścia badań nad wolą“. Psychologia woli znajduje się obecnie pomimo ogromnej literatury na bardzo niskim stopniu rozwoju. Stan jej cechują: brak ustalonej terminologii, brak ogólnie przyjętych i dostatecznie uzasadnionych twierdzeń podstawowych i przede wszystkim bardzo szczupły materiał faktów, pomiarów i t. p. a nieproporcjonalnie wielka ilość zwalczających się wzajemnie teoryj. — Za główną przyczynę tego niepomyślnego stanu uważa się zwykle stosowanie nieodpowiednich metod badania; jednakże ten pogląd nie jest przekonywujący, gdyż w badaniach nad wolą stosowano prawie wszystkie metody, jakimi współczesna psychologia rozporządza, a metody te dały w innych dziedzinach, np. w badaniach wrażeń zmysłowych, zadowalające rezultaty. — Zdaniem Prelegenta główną przyczyną niepowodzeń jest nieodpowiedni punkt wyjścia badań nad wolą. Za najważniejszy i najcharakterystyczniejszy objaw woli uważa się powszechnie postanowienie i badania rozpoczynają się od introspekcyjnej analizy posta-

b

nowienia czy to na podstawie przypomnienia sobie własnych przeżyć (James, Sigwart, Witwicki), czy też na podstawie opisów przeżyć psychicznych, wywołanych eksperymentalnie (Ach, Michotte, Levin). Jest to punkt wyjścia introspekcyjny, który wobec braku definicji terminu „postanowienie“ i trudności w stanowczem odróżnieniu postanowień od innych przeżyć psychicznych z konieczności musi prowadzić do dowolności i powodować niezgodne wyniki analizy u różnych autorów. — Odpowiedniejszym wydaje się inny punkt wyjścia, mianowicie oparcie się na związku przyczynowym, który zachodzi między aktem woli a zmianami fizycznymi lub psychicznymi, przez ten akt wywołanymi. Dla ułatwienia badań należy wyjść od związku ze zjawiskami fizycznymi, gdyż wówczas jeden człon tego stosunku jest dany w doświadczeniu zewnętrznym, i jako definicję początkową przyjąć określenie, że akt woli jest to stan psychiczny, poprzedzający bezpośrednio ruch dowolny. W tym stanie psychicznym, bezpośrednio poprzedzającym ruch, tkwi z pewnością czynnik warunkujący, istotny dla aktu woli, gdyż w przeciwnym razie nie byłoby powodu, dla którego ruch dowolny występuje właśnie w tej, a nie w innej chwili. Analiza tego stanu i porównanie analiz aktów woli, występujących w różnych warunkach, umożliwi wyszukanie tego istotnego czynnika i dokładniejsze poznanie mechanizmu woli. Powyższy punkt wyjścia wymaga jednak koniecznie definicji ruchu dowolnego, definicji, posługującej się cechami, dającymi się łatwo i bez dowolności w każdym konkretnym wypadku stwierdzić. Prelegent przyjmuje definicję szerszą od potocznego znaczenia tego wyrazu, uważając za ruch dowolny ruch, który na każde życzenie własne lub eksperymentatora w normalnych warunkach może osoba badana zawsze wykonać lub powstrzymać. Powyższe postawienie kwestyi umożliwia szersze stosowanie eksperymentu w badaniach nad wolą, dokładną analizę aktu woli i — przez zmianę warunków w eksperymentach — poznanie znaczenia i wpływu różnych czynników na akt woli. Dzięki szerszemu stosowaniu eksperymentu możnaby zebrać obfity materiał faktów i wtedy dopiero stworzyć teorię woli, opartą nie na rzekomych reminiscencyach i dowolnych spekulacjach, lecz na obiektywnej podstawie empirycznej. (Autoreferat). — W dyskusji zabierali głos PP. Auerbach, Frostig, Igel, Słoniewska, Witwicki T. i Prelegent.

Na 280. plenarnem posiedzeniu naukowym 10. marca 1928 Dr. Salomon Igel wygłosił odczyt p. t. „Z filozofii elementów witalnych“. Elementy dane w doświadczeniu podzielić można na zmysłowe (barwy

a

dźwięki, zapachy i inne) i witalne (znużenie, głód, przyjemność, pragnienie i inne). Elementy witalne traktuje się zazwyczaj jako elementy odrębnej natury, o subiektywnym tylko charakterze, które jako właściwości podmiotu nie powinny odgrywać żadnej roli w obrazie świata. Subiektywizm jednak elementów witalnych nie jest poznawczej lecz anatomicznej natury. Gdybyśmy posiadali zdolność organicznego łączenia się z innymi istotami żywymi, elementy witalne daneby były równocześnie większej ilości osób, podobnie jak dźwięki lub zapachy. — Elementy witalne, które są sui generis obrazami materii żywej, podzielić można na dwie grupy, na meletyczne (od wyrazu *μέλω*) i somatyczne. W meletycznych (w przyjemności, przykrości, pragnieniu i innych) poza jakością i intensywnością wyróżnić można ich interesowność (wartość, celowość, kierunkowość). Somatyczne natomiast jak głód, natężenie, są podobnie jak zmysłowe elementami ameletycznymi. — Ciało poznajemy przy pomocy elementów zmysłowych, gdy podnieta fizykalna pośredniczy między niemi a zmysłem obwodowym, przy pomocy elementów somatycznych, gdy je „nasze“ nerwy przenikają, przy pomocy elementów meletycznych, gdy ciało jest „naszem“ ciałem. Obce ciała daneby były ze strony somatycznej, gdybyśmy się mogli z niemi nerwowo komunikować, ze strony meletycznej, gdybyśmy się zupełnie z niemi złączyli. Ciało żywe dane nam jest w trzech różnych sferach spostrzegawczych, zmysłowej, somatycznej i meletycznej, martwe tylko w pierwszej. — Nauka rozpatruje elementy zmysłowe z punktu widzenia metafizycznego, psychologicznego i biologicznego. Elementy witalne rozpatrywano dotychczas wyłącznie z punktu widzenia biologicznego i psychologicznego. — Elementy somatyczne rozpatrywane z punktu widzenia metafizycznego są podobnie jak elementy zmysłowe sui generis obrazem ciała żywego i wzbogacają naszą wiedzę o niem. Istota zwolniona z więzów anatomicznych, któraby posiadała zdolność organicznego łączenia się z ciałami martwymi, wykryłaby w nich elementy podobne somatycznym (przednaukowe pojęcie ruchu i przyzyny). Antropomorfizm powstał z potrzeby poznania II-ej sfery spostrzegawczej tam, gdzie dostępna jest tylko sfera I-sza. — Elementy meletyczne, które składają się na nasze życie emocjonalne i wolicyjne, rozpatrywane z punktu widzenia metafizycznego, świadczą o istnieniu obiektywnej interesowności, celowości i wartości. Spostrzegamy je narówni z elementami zmysłowymi i somatycznymi. Doświadczamy, że w III-ciej sferze spostrzegawczej rzeczywistość empiryczna objawia się nam ze strony meletycznej. —

b

Elementy meletyczne są najadekwatniejszym obrazem materii żywej i biologowie najtrafniej ujmują zjawiska biologiczne pojęciami meletycznymi. Świadczy to o tem, że nie tylko w rzeczywistości empirycznej lecz także w rzeczywistości transcendentnej należy wyróżnić pierwiastki (podniety) meletyczne i ameletyczne. Do podnięt meletycznych należą zjawiska specyficznie biologiczne, których do fizykalnych sprowadzić nie można. — Sfera meletyczna jest empiryczną i obiektywną podstawą zagadnień, tworzących przedmiot filozofii życia, podobnie jak sfera zmysłowa jest podstawą empiryczną i obiektywną przyrodoznawstwa. — Niektóre pytania metafizyczne (co to jest?) są wyrazem potrzeby poznania rzeczywistości, danej tylko w I-szej sferze spostrzegawczej, ze strony meletycznej. (Autereferat). — W dyskusji zabierali głos PP. Auerbach, Blaustein, Frostig, Słoniewska i Prelegent.

Na 281. plenarnem posiedzeniu naukowem 15. marca 1928 Doc. Dr. Stanisław Schayer wygłosił odczyt p. t. „Zagadnienia metalogiki w filozofii staroindyjskiej“. Tradycyjna logika indyjska szkoły Njaja jest zasadniczo logiką dwuwartościową. Jest ona jednocześnie podstawą metody pośredniego dowodu, tak zwanego *tarka*, określonego w Njaja-Sutra jako „rozumowanie“, którego celem jest „poznanie transcendentnej rzeczywistości“. — Tezy Njaja zwalczą buddyjską szkołę Madhjamików. Zasada tertium non datur nie obowiązuje. O każdym zdaniu można z góry powiedzieć, że jest fałszywe. Zaprzeczenie zdania „*p* jest *q*“ nie pociąga za sobą twierdzenia „*p* nie jest *q*“. Bezsprzeczny system dedukcyjny nie jest możliwy. Dyskursywne myślenie prowadzi do antynomij. Niema tez, są tylko „niby-zdania“, zdania „w cudzysłowie“, pozbawione wartości asertorycznej. Dla określenia takich zdań używają Madhjamikowie terminu *prasanga*. — Logikę Madhjamików należy interpretować jako wyraz swoistej, odrębnej metafizyki i soteryologii. Bolesna rzeczywistość jest iluzją dyskursywnego myślenia; wielość i stawanie się są konstrukcjami „niewiedzy“; absolut jest poza pojęciami, określić go można tylko jako zupełną „pustkę“ (*śunjata*). „Przedmioty“ są irrealne, tak jak irrealnym jest „ośli róg“ lub „syn bezplodnej niewiasty“. Nie można im ani przypisywać ani odmawiać jakichkolwiek atrybutów. Zadaniem metody *prasanga* jest destrukcja wszystkich tez; antynominalność zawarta implicitie w każdym sądzie musi być dialektycznie rozwinięta i wykazana explicito. Jest to jednocześnie konieczny zabieg o wartości soteryologicznej: wyjście poza „niewiedzę“ — wyzwolenie od bolesnej rzeczywistości. (Au-

*

a

toferat). — W dyskusji zabierali głos PP. Smolka i Prelegent.

Na 282. plenarnem posiedzeniu naukowym 24. marca 1928 Prof. Dr. Jan Łukasiewicz wygłosił odczyt p. t. „Rola definicji w systemach dedukcyjnych“. Za podstawę swych rozważań prelegent obrał najprostszy system dedukcyjny, to jest teorię dedukcji. Do systemu teorii dedukcji, którego wyrazami pierwotnymi są implikacja i negacja, można wprowadzić definicje w rozmaite sposoby, z których na uwagę zasługują dwa następujące. Przyjmuje się po pierwsze osobne dyrektywy definicyjne, orzekające, że pewne wyrażenie W , zbudowane z wyrazów pierwotnych i zmiennych, znaczy to samo, co pewne wyrażenie nowe N , i że wolno wobec tego zastępować W przez N oraz N przez W . Np., definiując alternatywę, przyjmuje się, że wyrażenie „jeśli nie- p , to q “ czyli „ $CNpq$ “ znaczy to samo, co wyrażenie „ p lub q “, czyli „ Apq “ i „ $CNpq$ “ wolno zastąpić przez „ Apq “ i na odwrót. Takimi dyrektywami zastępowania posługują się milcząco autorowie dzieła „*Principia mathematica*“. Prelegent sądzi, że w tych przypadkach definicje nie powinny być uważane za tezy systemu. — Formuluje się powtóre definicje jako tezy systemu zapomocą wyrazów pierwotnych, starając się o to, by tezy te wyrażały równoważność między definiens W , a definiendum N . Np., definiując alternatywę, przyjmuje się tezy: „jeśli p lub q , to jeśli nie- p , to q “, czyli „ $CApq CNpq$ “, oraz „jeśli (jeśli nie- p , to q), to p lub q “, czyli „ $CCNpq Apq$ “. Dyrektywa zastępowania jest w tych przypadkach zbyteczna, wystarczają zaś zwykle dyrektywy podstawiania i odrywania. Prof. Zaremba zdaje się przyjmować tego rodzaju definicje w swej rozprawie „*La logique des mathématiques*“. — Prelegent oświadcza się za pierwszym sposobem wprowadzania definicji do systemów dedukcyjnych, przedewszystkiem z tego względu, że definicje drugiego rodzaju pozwalają w pewnych przypadkach na wyprowadzenie z aksjomatów drogą podstawiania i odrywania takich tez, które zawierają same wyrazy pierwotne a są niezależne od aksjomatów. Definicje takie odgrywają tedy jakąś rolę twórczą, są jakby zamaskowanymi aksjomatami. Prelegent zaś stoi na stanowisku, że definicje nie powinny być twórcze, lecz że rola ich w systemach dedukcyjnych sprowadza się wyłącznie do następujących dwu punktów natury praktycznej: skracać wyrażenia zbyt długie i wprowadzać nowe walory intuicyjne. (Autoreferat). — W dyskusji zabierali głos PP. Krampnerówna, Witwicki T. i Prelegent.

Na 283. plenarnem posiedzeniu naukowym 21. kwietnia 1928 Doc. Dr. Roman Ingarden wygłosił odczyt p. t. Badania marbur-

b

skie nad obrazami eidetycznymi. Prelegent przedstawił poglądy E. R. Jänscha na t. zw. „obrazy eidetyczne“ (Anschauungsbilder) a następnie zdał sprawę z eksperymentów, które na prośbę Prelegenta przeprowadzono w Instytucie Psychologicznym w Marburgu w listopadzie 1927 r. W ostatniej części odczytu Prelegent poddał krytyce marburskie badania nad obrazami eidetycznymi, zarzucając m. i.: 1. brak experimenti crucis, któreby nas upewniło co do istnienia obrazów eidetycznych, 2. zbyt łatwe usuwanie sprzeczności pomiędzy wynikami poszczególnych eksperymentów za pomocą hipotezy istnienia wielu różnych typów eidetyków, 3. brak zadowalających badań deskryptywnych zarówno samych obrazów eidetycznych jak i obu wypadków krańcowych: a) spostrzeżenia zmysłowego, b) wyobrażenia odtwórczego (resp. wytwórczego), 4. w związku z 1. i 3. możliwość odmiennej interpretacji uzyskiwanych wyników eksperymentów, 5. zbyt pochopne wysnuwanie z tych wyników daleko idących wniosków zarówno w sprawach należących do psychologii jak i do innych nauk filozoficznych, np. do teorii poznania. (Autoreferat).

Na 284. plenarnem posiedzeniu naukowym 28. kwietnia 1928 Dr. Leopold Blaustein wygłosił odczyt p. t. „Próba krytycznej oceny fenomenologii. Cz. I.“ Fenomenologia w znaczeniu ściślejszem jest — wedle Husserla — deskryptywną nauką o idealnych istotach przeżytej czystej świadomości, badanych po dokonaniu fenomenologicznej epoche. Rozpatrzenie jej zakłada między innymi rozważenie kwestyi przedmiotów ogólnych (istot).

1. Gdy chodzi o kwestyę logiczną, sprzeczność pewnych przedmiotów udowodnić można tylko w ten sposób, iż się jako punkt wyjścia dowodu przyjmuje jakąś ich definicyę. Zbudowanie zaś poprawnej i realnej definicyi przedmiotów ogólnych zakłada jakieś ich istnienie lub co najmniej posiadanie przez nie pewnych właściwości, a więc rzeczy, nie dające się rozstrzygnąć na gruncie logicznym. Punkt ciężkości zagadnienia nie leży zatem w sferze logicznej.

2. Gdy chodzi o epistemologiczne zagadnienie metod i kryteriów poznania istot, żadne inne prócz t. zw. „Wesensschau“ nie są znane. T. zw. „Wesensschau“ zaś wydaje się być pewnym rodzajem przedstawień schematycznych*). Od innych rodzajów przedstawień schematycznych „Wesensschau“ różni się tem, iż doboru cech, spełnionych w treści prezentującej, dokonuje na zasadzie ich istotności resp. nieistotności, przyczem dobór ten dokonuje się intuicyj-

*) Por. rozprawę Prelegenta p. t. Przedstawienia imaginywne. Rozdział piąty, § 52 i n. Lwów, 1930.

a

nie. Jeśli ta psychologiczna interpretacja jest słuszna, „Wesensschau“ jest czemś, co każdy człowiek przeżywać może i przeżywa. Zarazem jednak wątpliwą staje się słuszność przypisywania jej walorów dowodzących. Niewątpliwie intuicyja może dokonać trafnie doboru pewnych cech jako istotnych wśród spełnionych przez treść prezentującą i nie należy niedoceniać jej znaczenia heurystycznego, ale nigdy niema pewności, że dobór jest trafny, ani też niema możliwości ścisłego odróżnienia trafnych wyborów od innych.

3. Jeśli chodzi o kwestię ontologiczną, nieokreślony a nawet intuicyjnie nieznan jest dotychczas sens, w którymby można orzec istnienie o przedmiotach ogólnych. Sens wyrazu „istnienie“ czynią nam intuicyjnie zrozumiałym wyłącznie akty spostrzeżeń, dające nam poczucie „Selbstgegebenheit“ przedmiotu, o którym mówi Husserl. „Wesensschau“ zaś nie jest spostrzeżeniem.

4. Gdy chodzi o psychologiczną stronę zagadnienia, stwierdzić należy niewątpliwie istnienie intencji, zmierzających do przedmiotów ogólnych. Ze względu na ten fakt empiryczny pożyteczny jest opis tych przedmiotów jako intencjonalnych przedmiotów pewnych aktów psychicznych, o ile te opisy odpowiednio się zinterpretuje jako dotyczące ostatecznie samych aktów.

5. Z metodologicznego punktu widzenia orzec należy, iż możnaby hipotezycznie przyjąć istnienie przedmiotów ogólnych, jeśli jest to nieodzowne dla wytłumaczenia pewnych faktów. Czy potrzeba ta nie zachodzi lub nie zajdzie, trudno rozstrzygnąć.

Okoliczność, iż pewne nauki, mianowicie systematyczne w odróżnieniu od historycznych, zajmują się typami tj. najniższymi gatunkami (indywiduami), abstrahując od ich historyczno-geograficznych cech, nie przemawia przeciwko powyższemu stanowisku w sprawie przedmiotów ogólnych. Typy te bowiem badamy nie drogą „Wesensschau“, lecz w spostrzeżeniach, w których świadomie nie zwracamy uwagi na pewne cechy. Nauki te, badające typy, nie przypisują im jakiegokolwiek istnienia, lecz posługują się nimi jako pewnym środkiem znakomicie upraszczającym rozległą pracę. W sposób bezpośredni, mianowicie w spostrzeżeniach, dane są przytem dla nich tylko najniższe gatunki, o wyższych wygłaszają swoje twierdzenia drogą uogólnienia, dokonanego indukcyjnie*), uzasadnionego aposteriorycznie.

*) Nie chodzi tu o jakąś statystyczną indukcję, ale o rozumowanie indukcyjne z jednego wypadku o typie (Schluss vom Einzelnen auf Gesetzmässigkeit in einer Menge).

b

Powyższe rezultaty pozwalają wysnuć wnioski, iż fenomenologia jest możliwa tylko jako empiryczna, deskryptywna nauka o typach (najniższych gatunkach) przeżyć czystej świadomości a nie jako aprioryczna, deskryptywna nauka o wyższych istotach jako idealnych przedmiotach. Wszelkie bowiem bezpośrednie badanie gatunków wyższych, niedokonane drogą uogólnienia indukcyjnego, jest pozbawione niezbędnej w nauce pewności. Badanie zaś typów przeżyć, danych intro- i retrospektywnie, nie posiada wyższej wartości, niż badanie innych nauk, badających typy. Wyniki ich posiadają pewność tylko empiryczną a nie aprioryczną, albowiem z doświadczenia czerpią swe uzasadnienie. (Autoreferat). — W dyskusji zabierali głos PP. Auerbach, Ingarden i Prelegent.

Na 285. plenarnem posiedzeniu naukowym 5. maja 1928 Dr. Leopold Blaustein wygłosił odczyt p. t. „Próba krytycznej oceny fenomenologii. Cz. II“. Rozpatrzenie fenomenologii w drugim znaczeniu zakłada uwzględnienie obok dawniejszego, realistycznego stanowiska Husserla również obecnego idealistycznego. Pierwsze uznaje istnienie i poznanie drogą „Wesensschau“ zarówno transcendentnych istot przedmiotów przeżyć jak i immanentnych istot samych przeżyć, drugie — istnienie i poznanie tylko immanentnych istot. Na realistycznym stanowisku możnaby spróbować określić fenomenologię jako całokształt apriorycznych (formalnych i materalnych) eidetycznych ontologii, których metodą jest „Wesensschau“ idealnych (transcendentnych i immanentnych) istot i które tworzą aprioryczną podstawę nauk. Na stanowisku idealistycznym możnaby określić fenomenologię jako całokształt apriorycznych (formalnych i materalnych) eidetycznych ontologii, których metodą jest „Wesensschau“ istot czystych przeżyć lub ich składników, szczególnie zaś idealnych istot noematów przedmiotowych. Ontologie te tworzą aprioryczną podstawę nauk empirycznych.

Nieprzyjęcie istnienia istot (por. Cz. I. odczytu) nie prowadzi do niwelacji eidetycznych ontologii, mianowicie formalnych i ścisłych materalnych, conajwyżej zaś do niwelacji ich kategorycznego charakteru. Nauka może bowiem zajmować się również nieistniejącymi przedmiotami, przyjmując ewentualnie ze względu na to hipotetyczny charakter swych twierdzeń. Nadto stanąć można na stanowisku, iż nauki te składają się z sądów uniwersalnych o przedmiotach indywidualnych pewnych typów, a nie z sądów o samych tych typach (istotach).

Również odrzucenie waloru dowodzącego „Wesensschau“ (por. Cz. I. odczytu) nie niweluje tych nauk. Są bowiem naukami de-

a

dukcyjnymi, których twierdzenia uzasadnia się przy pomocy dedukcji z aksjomatów, same zaś aksjomaty nie wymagają uzasadnienia. Rola „Wesensschau“ ogranicza się więc do prezentowania stanów rzeczy, do których odnoszą się aksjomaty.

Natomiast dla deskryptywnych materialnych nauk eidetycznych, nie mogących przyjąć charakteru dedukcyjnego, walor dowodzący „Wesensschau“ jest *conditio sine qua non* ich charakteru apriorycznego, który budzi wobec tego poważne wątpliwości. To samo dotyczy apriorycznego charakteru fenomenologii w znaczeniu ściślej szym, będącej jedną z deskryptywnych materialnych ontologii eidetycznych. Nauki te zresztą mimo wielokrotnego proklamowania nie zostały dotychczas utworzone, co wraz z powyższym nasuwa pytanie, czy są one w ogóle możliwe.

Pogląd, iż nauki eidetyczne są podstawą empirycznych, zakłada na stanowisku realistycznym po pierwsze istnienie pewnych niezmiennych stanów rzeczy w świecie idei, jakości i innych przedmiotów idealnych i ich poznawalność, a po drugie jakąś konieczną korelację pomiędzy tem, co zachodzi i co poznajemy w świecie idealnych istot, a tem, co się dzieje i co poznajemy w świecie empirycznie istniejących konkretyzacji owych istot. Założeń tych jest więcej, aniżeli ostrożny uczony skłonny byłby przyjąć.

Na stanowisku idealistycznym słuszne jest twierdzenie, iż formalne i ścisłe materialne ontologie dostarczają podstaw apriorycznych naukom empirycznym. Prawdy, dotyczące bowiem kategorii, cechy, stosunku, równości, części etc., nie znajdują uzasadnienia w doświadczeniu, ale obowiązują wszelkie empiryczne poznanie, ponieważ przy pomocy tych kategorii ujmujemy w spostrzeżenia etc. wszelkie przedmioty empiryczne i dotyczące ich stany rzeczy. Same zaś te kategorie i dotyczące ich prawdy poznajemy drogą badania koniecznych prawidłowości, tkwiących w noematach. (Tę myśl wyraża nieściśle rozpowszechnione mniemanie, iż poznajemy te prawdy drogą analizy znaczeniowej). Wątpliwą zaś jest rzeczą, czy deskryptywne ontologie materialne są podstawą nauk empirycznych. Prawdy bowiem, dotyczące ironii, stołów, roślin itp. i pojęcia tych przedmiotów czerpiemy z doświadczenia i pod wpływem doświadczenia zmieniają się odpowiednio noematy. Nie kształtują one — jak formalne kategorie — doświadczenia, lecz naodwrot, doświadczenie je kształtuje.

Jeśli zaś chodzi o problem jednolitości fenomenologii w znaczeniu obszerniejszem, to zespolenie wszelkich ontologii w jeden zespół nauk czy też w jedną naukę, jako

b

badających przy pomocy „Wesensschau“ idealne istoty, wątpliwe jest ze względu na to, iż dla jednych rola „Wesensschau“ jest inna, niż dla drugih, a nadto możliwość pewnych z pośród nich jest jeszcze kwestyą otwartą.

Te rezultaty, dotyczące teorii fenomenologii, nie przesadzają wyników oceny, dokonanej na drodze weryfikacji poszczególnych twierdzeń i poglądów fenomenologów. (Autoreferat). — W dyskusji zabierali głos PP. Auerbach, Ingarden i Prelegent.

Na 286. plenarnem posiedzeniu naukowym 20. listopada 1928 Prof. Dr. Kazimierz Ajdukiewicz wygłosił odczyt p. t. „O zasadzie podziału rozumowań“. Zwykła definicya rozumowania przez indukcję niezupełną brzmi: Rozumowanie jest rozumowaniem przez indukcję niezupełną zawsze i tylko wtedy, gdy przesłanki tego rozumowania mają postać: „ S_1 będące S jest P^u “, „ S_2 będące S jest P^u “, ..., „ S_n będące S jest P^u “, wniosek zaś ma postać „Każde S jest P^u “, oraz gdy z wszystkich uznanych przez rozumującego twierdzeń nie daje się wydedukować ani zdanie postaci „Każde S jest S_1 lub S_2 ... lub S_n “ ani zdanie postaci „pewien przedmiot będący S nie jest P^u “. O rozumowaniu przez indukcję niezupełną twierdzi się nadto, że rozumowanie to nie jest niezawodne (pewne). Sens tego twierdzenia nie jest zupełnie jasny, zdaje się być jednak taki, iż twierdzenie to upoważnia do przyjęcia, że z przesłanek, na których się opieramy przy rozumowaniu przez indukcję niezupełną, wzbogaconych o definicye występujących w nich terminów, nie daje się wedle praw logiki formalnej wydedukować wniosek tego rozumowania.

A oto przykład, który temu przeczy. Jan rozumuje, wywodząc z przesłanek: „Józef, będący obecny w przyległym pokoju, jest osobą, która jest niesama w przyległym pokoju“, „Jakób, będący obecny w przyległym pokoju, jest osobą, która jest niesama w przyległym pokoju“, wniosek: „Każdy obecny w przyległym pokoju jest osobą, która jest niesama w przyległym pokoju“. Przytem z ogółu twierdzeń, uznanych przez rozumującego Jana, nie daje się wydedukować, że każdy obecny w przyległym pokoju jest Józefem lub Jakóbem, ani też, że pewien obecny w przyległym pokoju nie jest osobą, będącą niesamą w przyległym pokoju. Podane wyżej rozumowanie Jana czyni zadość podanej na wstępie definicyi rozumowania przez indukcję niezupełną. Tymczasem z przesłanek tego rozumowania, wzbogaconych o definicye występujących w nich wyrażen, daje się wydedukować wedle praw logiki wniosek tego rozumowania.

a

Widać z tego, że bądź należy zarzucić zacytowaną wyżej definicję indukcji niezupełnej bądź też zrezygnować z twierdzenia, że indukcja niezupełna nigdy nie jest rozumowaniem niezawodnym, t. j. takim, z którego przesłanek daje się wydedukować jego wniosek.

Prelegent sądzi, że podana na wstępie definicja indukcji niezupełnej (jakkolwiek bywa zwykle podawana) nie odpowiada zwykłemu rozumieniu indukcji niezupełnej, którą uważa się stale za rozumowanie zawodne. Definicja ta zalicza do rozumowań indukcyjnych wszystkie takie rozumowania, które charakteryzuje pewien typ przesłanek i wniosków. Zdaniem Prelegenta przesłanki i wniosek nie wystarczają do charakteryzacji rozumowania. W potocznym też odróżnianiu rozumowania dedukcyjnego i indukcyjnego nie kierujemy się wyłącznie typem przesłanek i wniosku. Rozumowanie wymaga dla swej charakterystyki wskazania dyrektywy w niem stosowanej. Rodzaj stosowanych dyrektyw a nie typ przesłanek i wniosku jest zasadą pospolitego podziału rozumowań. (Autoreferat). — W dyskusji zabierali głos PP. Blaustein, Mehlberg, Witwicki T. i Prelegent.

Na 287. plenarnym posiedzeniu naukowym 6. grudnia 1928 Doc. Dr. Roman Ingarden wygłosił odczyt p. t. „Idealizm transcendentálny E. Husserla“. Zadaniem odczytu było przedstawienie stanowiska E. Husserla w sprawie t. zw. idealizmu transcendentálnego celem zarysowania sytuacji teoretycznej, która skłoniła prelegenta do przeprowadzenia własnych pozytywnych badań, przedstawionych w następnym odczycie p. t. „Zagadnienia tkwiące w problemacie idealizmu i realizmu“.

Poglądy stanowiące t. zw. idealizm transcendentálny Husserla i jego uzasadnienie są wplecione w rozważania, dotyczące istoty i możliwości t. zw. redukcji fenomenologicznej jakoteż ogólnej problematyki fenomenologii. Należy je przeto zebrać w całość i uporządkować argumentację. — Punktem wyjścia rozważań Husserla jest t. zw. „naturalna postawa“ poznawcza i idący z nią w parze sposób pojmowania świata rzeczywistego. Postawa ta odznacza się tem, iż zajmując ją, jesteśmy przekonani, iż świat rzeczywisty, którego podstawową warstwą są przedmioty materialne, rozciągające się w przestrzeni, istnieje faktycznie i jest w swym byciu autonomiczny. W świecie tym znajdują się, jak o tem jesteśmy przekonani, zajmując postawę naturalną, rozsiane tu i ówdzie animalia, indywidua psycho-fizyczne; rozgrywające się w nich przeżycia świadomości są objawami ich życia psycho-fizycznego, a w szczególności procesów fizycznych i fizjologicznych, rozgrywa-

b

jących się w ich ciałach, i są od tych procesów zależne. Przeżycia te, podobnie jak animalia same, stoją w związkach przyczynowych z otaczającymi je przedmiotami rzeczywistymi, a niektóre z nich, mianowicie przedewszystkiem niektóre z przeżyć poznawczych, dotyczą tych przedmiotów. Charakter istnienia przeżyć jest ten sam co przedmiotów świata rzeczywistego, jedno i drugie są „realne“. Świat materialny wydaje się — wciąż, gdy zajmujemy postawę naturalną, — czemś, co w znacznie wyższym stopniu niż przeżycia świadomości posiada swą własną określoną istotę. Każdy przedmiot rzeczywisty jest w każdym momencie swego istnienia pod każdym względem jednoznacznie określony. Ten sposób pojmowania świata rzeczywistego musi, zdaniem Husserla, być uznany za fałszywy, jakkolwiek wypływa on w sposób konieczny z „naturalnej postawy“ podmiotów świadomości. Przeciwwstawia mu się radykalnie pogląd idealistyczny, do którego Husserl ostatecznie dochodzi: To, co naprawdę i absolutnie istnieje, nie domagając się z istoty swej współistnienia niczego innego, to jedynie strumień czystych przeżyć świadomości i ich czysty podmiot (resp. wiele takich strumieni i podmiotów). Przez „czyste przeżycie świadomości“ należy rozumieć to, co zazwyczaj, np. w psychologii, rozumiemy przez „przeżycie świadomości“, jednakże oczyszczone z obcego istocie przeżycia ujęcia jako procesu realnego, będącego przejawem życia indywiduum psychofizycznego, ujęcia płynącego z „naturalnej postawy“ i względnie na tę ostatnią. Świat rzeczywisty (materialny wraz z animaliami) jest w swym istnieniu z istoty niesamoistny ze względu na przeżycia czystej świadomości pewnego typu, mianowicie na t. zw. „doświadczenie“, przez co należy rozumieć przedewszystkiem mnogość aktów spostrzeżeniowych wraz z opierającymi się na nich poznawczymi aktami myślowymi. Usamoistnienie rzeczywistości jest równie absurdalne jak przyjmowanie np. kwadratowego koła. Wszelka rzeczywistość istnieje jedynie dzięki „nadawaniu sensu“ (Sinngabung), spełnianemu przez akty świadomości, w szczególności przez akty doświadczenia. Tylko sama czysta świadomość nie jest czemś, co istnieje jedynie przez „nadanie sensu“. Sposoby istnienia świata rzeczywistego i czystej świadomości są przeto zasadniczo odmienne (Sein als Realität i Sein als Bewusstsein). Podczas gdy czysta świadomość istnieje absolutnie, przedmiot rzeczywisty posiada tylko przypisane istnienie (praesumptive Wirklichkeit, Sein als Vermeintes). Przedmiot rzeczywisty nie jest niczem innym, jak tylko „intencjonalną jełnostką“, konstytuującą się w uporządkowanej nieskończonej mnogości aktów

a

doświadczenia, resp. przynależnych do tych ostatnich „zjawisk“. (Dotyczy to oczywiście także „przeżyć psychicznych“ animalów, ujętych jako realne objawy ich życia). Każda skończona mnogość takich aktów konstytuuje jedynie przedmiot pod wieloma względami niedookreślony. Gdyby świata rzeczywistego nie było, doszłoby najwyżej do modyfikacji strumienia przeżyć, ale nie do jego unicestwienia; natomiast nieistnienie czystej świadomości pociągnęłoby za sobą z istoty nieistnienia świata rzeczywistego. Czysta świadomość jako to, czego jedynie intencjonalnym odpowiednikiem jest świat rzeczywisty, nie jest sama elementem tego świata i nie może z istoty swej pozostawać z nim resp. z jego elementami w stosunkach przyczynowych, ani też tworzyć z żadnym przedmiotem rzeczywistym jednego przedmiotu. Istnienie przeżyć jest niepowątpiewalne, natomiast istnienie świata resp. przedmiotów rzeczywistych jest zasadniczo powątpiewalne: przy zachowaniu tej samej budowy przeżyć doświadczenia świat mógłby nie istnieć, przeżycia te bowiem tak są z istoty swej zbudowane, iż nie postulują z koniecznością istnienia swych przedmiotów (w przeciwieństwie do aktów spostrzeżenia immanentnego). Twierdzenia te dotyczą zarówno przedmiotów danych bezpośrednio i fenomenalnie, jak i t. zw. świata przedmiotów fizykalnych (mnogości atomów). Przedmioty fizykalne są także jednostkami intencjonalnymi (choć wyższego rzędu) i pod tym względem nie różnią się zasadniczo od przedmiotów fenomenalnie danych.

W drugiej części odczytu prelegent przedstawił argumenty, skłaniające Husserla do przyjęcia stanowiska idealistycznego i przeprowadził ich pogrupowanie według natury problemów, których są rozstrzygnięciami. W szczególności wyróżnił: *a*) argumenty płynące z zasadniczych tendencji filozoficznych fenomenologów, *b*) argumenty natury ontologicznej i *c*) argumenty epistemologiczne. (Autoreferat). — W dyskusji zabierali głos PP. Ajdukiewicz, Blaustein, Frostig, Katzenellenbogen, Mehlberg i Prelegent.

Na 288. plenarnym posiedzeniu naukowym Doc. Dr. Roman Ingarden wygłosił odczyt p. t. „Zagadnienia tkwiące w problemacie idealizmu i realizmu“. Główny powód, dla którego spór pomiędzy idealistami i realistami nie daje się zakończyć, leży zdaniem Prelegenta w tem, iż spór ten dotyczy w gruncie rzeczy nie jednego jednoznacznie określonego zagadnienia, lecz całego szeregu problemów, niedostatecznie podrocznianych, i że w związku z tem dochodzi do pomieszania argumentów, wiodących do takich lub innych rozstrzygnięć. Dlatego

b

należy przedewszystkiem przeprowadzić rozgraniczenie poszczególnych grup zagadnień, przeciwstawić zagadnienia przygotowawcze i ostateczne i uświadomić sobie jasno, do jakich ostatecznych pytań wiodą rozstrzygnięcia zagadnień przygotowawczych, jakoteż jaką rolę odgrywają poszczególne grupy zagadnień w rozwiązaniu tych pytań ostatecznych. Prelegent przedstawił w odczycie w zarysie wyniki swych rozważań w tym kierunku.

Wychodząc od przeciwstawienia: świat rzeczywisty — czysta świadomość i godząc się na niewątpliwy fakt istnienia czystej świadomości, prelegent stwierdza przedewszystkiem, że jądro całego sporu leży w pytaniu metafizycznym, czy świat rzeczywisty istnieje faktycznie, czy też nie istnieje. Pytanie to jednak rodzi się na podstawie stwierdzenia, że przedmioty rzeczywiste są transcendentne względem aktów doświadczenia i że wyniki poznawcze, uzyskiwane w aktach doświadczenia, są powątpiewalne. Wobec tego powstaje wątpliwość, jak mamy rozumieć powyższe pytanie, albowiem z chwilą, gdy mamy podstawę do wątpliwości o wartości poznawczej rezultatów, uzyskiwanych w doświadczeniu, wątpliwem się staje zarazem, czy pojęcia „rzeczywistości“, „świata rzeczywistego“ i t. d., które uzyskujemy na podstawie doświadczenia, są obiektywne. Ażeby tedy sprecyzować to centralne pytanie metafizyczne, resp. by rozbić je na szereg pytań jednoznacznie określonych, należy przedewszystkiem uzyskać na drodze niezależnej od doświadczenia wyjaśnienie tych pojęć podstawowych i związków pomiędzy nimi. Da się to uzyskać jedynie na drodze analiz ontologicznych. Ponieważ zaś wątpliwości co do istnienia świata rzeczywistego rodzą się na podstawie pewnych rozważań epistemologicznych i ponieważ zarówno badania ontologiczne jak metafizyczne domagają się krytyki epistemologicznej, przeto należy ostatecznie rozgraniczyć trzy grupy zagadnień: 1. ontologicznych, 2. metafizycznych i 3. epistemologicznych. Przytem przez ontologię rozumie Prelegent naukę, resp. grupę nauk apriorycznych, które mają za zadanie wykryć zawartości idei poszczególnych dziedzin przedmiotowych, między innymi także dziedziny czystej świadomości. Metafizyka (o ile jest możliwa) wykazać ma faktyczne istnienie przedmiotów wyposażonych w pewną istotę, epistemologia wreszcie obejmuje w niniejszych rozważaniach zarówno czystą teorię poznania jak i teorię poznania stosowaną¹⁾. Wśród zagadnień ontologicznych, ważnych dla sporu

¹⁾ Por. rozprawę Prelegenta: O stanowisku teorii poznania w systemie nauk filozoficznych. Toruń, 1925.

a

między idealistami i realistami, wyróżnić należy 3 oddzielne grupy: a) zagadnienia egzystencjalno-ontologiczne, b) formalno-ontologiczne i c) materialno-ontologiczne. Pierwsze dotyczą idei różnych modów istnienia i momentów egzystencjalnych, w szczególności zaś idei „rzeczywistości” jako szczególnego modus istnienia, sposobu istnienia czystej świadomości i stosunków egzystencjalnych, zachodzących pomiędzy światem rzeczywistym a czystą świadomością. Drugie dotyczą formalnej budowy przedmiotu rzeczywistego i świata rzeczywistego jako szczególnego rodzaju dziedziny przedmiotowej. Badania materialno-ontologiczne wreszcie mają wykryć zawartość idei materialnej budowy świata rzeczywistego i czystej świadomości. Rezultaty badań ontologicznych pozwolą nam sformułować pytania centralne całego sporu, które są natury metafizycznej. O ile metafizyka jest możliwa, winna nam na nie dać odpowiedź. O ile zaś nie jest możliwa, problematyki te muszą dla nas pozostać nierozwiązalnymi, gdyż ani na drodze empirycznej ani za pomocą samych rozważań ontologicznych rozwiązać ich nie można. W tym celu należy przeprowadzić odpowiednie badania epistemologiczne wszelkich możliwych sposobów poznania świata rzeczywistego (a więc takich, jakie uzyskujemy w poznaniu empirycznym, w badaniach ontologicznych, w metafizyce); należy to uczynić także dlatego, aby na tej drodze pozyskać ostateczną kontrolę wartości poznawczej rezultatów uzyskiwanych na tych różnych drogach. Badania epistemologiczne same dla siebie nie mogą nam dać odpowiedzi na pytania natury metafizycznej ani też nie pozwalają na wysnuwanie żadnych ontologicznych lub metafizycznych wniosków w sprawie istnienia świata rzeczywistego.

Jako przykład zagadnień egzystencjalno-ontologicznych, związanych ze sporem pomiędzy idealistami i realistami w sprawie samoistnego, resp. niesamoistnego względem czystej świadomości istnienia świata rzeczywistego, przeprowadził Prelegent rozróżnienia pomiędzy czterema parami przeciwstawnych momentów egzystencjalnych: a) bytowej autonomii i heteronomii, b) bytowej pierwotności i pochodności, c) bytowej samoistności i niesamoistności i d) bytowej samodzielności i niesamodzielności. Na podstawie tych rozróżnień postawił Prelegent pytanie, czy i jaki zespół rozróżnionych momentów egzystencjalnych jest charakterystyczny dla „rzeczywistości” („realności”) jako pewnego modus istnienia, resp. dla modus istnienia czystej świadomości. Z grupy zagadnień formalno-ontologicznych omówił Prelegent zagadnienia, dotyczące formalnej budowy świata jako pewnej szczególnej

b

dziedziny przedmiotowej i wskazał na związki zachodzące pomiędzy zagadnieniami formalno-ontologicznymi a egzystencjalno-ontologicznymi. (Autoreferat. — Odczyt był przedstawieniem niektórych myśli, zawartych w rozprawie Prelegenta p. t. „Bemerkungen zum Problem Idealismus-Realismus”, która ukazała się następnie w wiosną roku 1929 w „Festschrift für Edmund Husserl” w nakładzie M. Niemeyera w Halle. Tam więc czytelnik znajdzie bliższe informacje co do zagadnień w tym autoreferacie tylko wymienionych). — W dyskusji zabierali głos PP. Auerbach, Blaustein, Mehlberg i Prelegent.

Na 289. plenarnym posiedzeniu naukowym 2. marca 1929 Dr. Leopold Blaustein wygłosił odczyt p. t. „Przyczynki do psychologii przedstawień schematycznych i symbolicznych”. Wśród przedstawień, nie będących wyobrażeniami a objętych np. teorią pojęć Prof. Twardowskiego, wyróżnia Prelegent przedstawienia schematyczne, symboliczne i sygnitywne. W swym odczycie, będącym wyjątkiem z większej pracy, zajmuje się tylko pierwszymi dwoma rodzajami przedstawień i rozpoczyna od ustalenia terminologii, nieodzownej dla tych opisów.

Przedstawienia schematyczne i symboliczne są podobnie jak imaginatywne i sygnitywne z natury oparte na pewnych podkładowych wyobrażeniach. Przedmiotem „schematyzowanym” resp. „symbolizowanym” jest przedmiot intencjonalny przedstawienia schematycznego resp. symbolicznego. „Schematem” (przedmiotem „schematyzującym”) resp. „symbolem” (przedmiotem „symbolizującym”) jest przedmiot intencjonalny bezpośrednio jego podstawy psychologicznej, a więc danego wyobrażenia podkładowego. Przedmiotami „schematycznymi” są przedmioty, mogące być conajwyżej schematycznie, symbolicznie i sygnitywnie dane, lecz nie mogące być wyobrażone. Przedmiotami „symbolicznymi” są przedmioty, mogące być conajwyżej przedmiotami przedstawień symbolicznych i sygnitywnych, lecz nie mogące być wyobrażone ani schematycznie dane. Podobnie odróżnić można przedmiot „sygnifikujący” („znak”) od „sygnifikowanego” oraz wyróżnić wśród przedmiotów sygnifikowanych przedmioty „sygnitywne”, mogące być tylko sygnitywnie dane, przyczem jest kwestią otwartą, czy klasa tych przedmiotów nie jest pusta.

Jako przykład przedstawienia schematycznego służyć może przedstawienie Europy przy pomocy mapy. Schematem jest w tym wypadku mapa, przedmiotem schematyzowanym Europa. Jako przykład przedstawienia symbolicznego służyć może przedstawienie śmierci przy pomocy kościotrupa. Symbolem jest w tym wypadku kościo-

a

trup, przedmiotem symbolizowanym śmierć. Europa resp. śmierć są zarazem przykładem przedmiotu schematycznego resp. symbolicznego.

Poznanie przedstawień schematycznych i symbolicznych zakłada szereg badań, które w pewnych częściach poruszają się na obszarze psychologii przeżyć estetycznych. W odczycie ogranicza się Prelegent do zreferowania swych badań, dotyczących różnicy pomiędzy przedstawieniami schematycznymi i symbolicznymi i ich odróżnienia od innych rodzajów przedstawień.

Na podstawie szeregu deskrypcji i analiz przypuszcza Prelegent, że różnica pomiędzy przedstawieniami schematycznymi a symbolicznymi tkwi w tym, iż przedmiot przedstawienia schematycznego jest przedstawiony przy pomocy wyglądu schematu, przedmiot zaś przedstawienia symbolicznego przy pomocy symbolu, a nie jego wyglądu, ponieważ w wyglądzie symbolu — inaczej niż w wyglądzie schematu — nie są spełnione naocznie fundamenty reprezentacji przedmiotu symbolizowanego przez symbol. Stosunek treści prezentującej do przedmiotu odróżnia również te rodzaje przedstawień od innych. Przy wyobrażeniach spostrzegawczych resp. wtórnych wyobrażenie opiera się na wrażeniach, w których dane są treści zmysłowe. Ich zespół tworzy treść prezentującą, spełniającą rolę wyglądu resp. quasi-wyglądu przedmiotu intencjonalnego. Jako przykład służyć może wyobrażenie spostrzegawcze lub wtórne drzewa. Inaczej ma się rzecz przy przedstawieniach imaginatywnych. Na wyobrażeniu spostrzegawczym, w którym dany jest przedmiot bliższy treści prezentującej (przedmiot odtwarzający), opiera się wyobrażenie imaginatywne, w którym dany jest przedmiot dalszy (przedmiot imaginatywny resp. odtworzony). Treść prezentująca spełnia rolę wyglądu przedmiotu bliższego, a rolę quasi-wyglądu przedmiotu dalszego. Za przykład niechaj służy imaginatywne wyobrażenie namalowanego dziecka. Inna jest rola treści prezentującej przy przedstawieniach schematycznych. Na jakimkolwiek wyobrażeniu, w którym dany jest przedmiot bliższy (schematyzujący), opiera się przedstawienie schematyczne, w którym dany jest przedmiot dalszy (schematyzowany). Treść prezentująca tylko w niektórych swych elementach (a nie jako quasi-wygląd) prezentuje przedmiot schematyzowany. Za przykład służyć może przedstawienie trójkąta in specie przy pomocy konkretnego trójkąta. Odmiennie ma się rzecz przy przedstawieniach symbolicznych. Przedstawienie symboliczne opiera się na jakimkolwiek przedstawieniu (prócz wrażeń) jako na swej bezpośredniej podstawie psychologicznej. Przedmiotem inten-

b

cyj symbolicznej jest przedmiot dalszy (symbolizowany), przedstawienia podkładowego przedmiot bliższy (symbolizujący). Treść prezentująca, poprzez którą zmierzają oba przedstawienia, jest absolutnie nieadekwatna wobec przedmiotu dalszego. Adekwatny jest natomiast przedmiotowi dalszemu częściowo, mianowicie w swych niespełnionych naocznie właściwościach, przedmiot bliższy treści prezentującej. Przykładem jest przedstawienie symboliczne starości przy pomocy starca. Brak tej adekwatności pomiędzy przedmiotem dalszym, danym w przedstawieniu sygnitywnym (przedmiotem sygnifikowanym) a przedmiotem bliższym, danym w wyobrażeniu podkładowym (znakiem). Treść prezentująca jest absolutnie nieadekwatna względem przedmiotu dalszego, podobnie przedmiot bliższy wobec dalszego. Za przykład służyć może przedstawienie sygnitywne Boga przy pomocy wyrazu „Bóg“.

Istnienie przedstawień schematycznych i symbolicznych świadczy o tem, iż obok tendencji do ekonomii myślenia, której wytworem jest myślenie sygnitywne, zaznacza się w naszym myśleniu również tendencja przeciwna, mianowicie tendencja do unaoznaczania. Te dwie tendencje posiadają bowiem różne pole działania. Dążność do myślenia sygnitywnego zaznacza się w odniesieniu do przedmiotów konkretnych, łatwo wyobraźalnych. Dążność zaś do unaoznaczania zaznacza się w odniesieniu do przedmiotów schematycznych i symbolicznych, a więc z natury abstrakcyjnych lub conajmniej z pewnych względów trudnych do wyobrażenia, w stosunku do których dążność ta tworzy artefakty konkretności i naoczności w postaci schematów i symbolów. Mały stopień naoczności, uzyskany w przedstawieniach symbolicznych, sprawia, iż tendencja do unaoznaczania tworzy nadto pewne trudno uchwytnie stany rzeczy, polegające na ujęciu przedmiotu symbolizowanego „w“ symbolu. Deskrypcja i analiza tego stanu rzeczy oraz podobnych doń a spotykanych w innych dziedzinach życia psychicznego wypadków ujmowania pewnych przedmiotów „w“ innych, skłania Prelegenta do przypuszczenia, iż dokonuje się to dzięki syntezie aktów, która sprawia, iż przedmiot symbolizowany zostaje ujęty w pełni cech naocznych symbolu, lecz bez ogólnego charakteru symbolu lub — inaczej mówiąc — symbol zostaje ujęty w pełni swych naocznych właściwości bez ujęcia ogólnego jego charakteru t. zn. bez konstytucji przedmiotu symbolizującego z tych cech, natomiast przy konstytucji przedmiotu symbolizowanego z tych cech. Wkońcu zwraca Prelegent uwagę na wpływ faktu zlewania się symbolu i przedmiotu symbolizowanego na

a

pewne ekstazywne stany uczuciowe. (Autoreferat). — W dyskusji zabierali głos PP. Ajdukiewicz, Auerbach, Ingarden, Mehlberg i Prelegent.

Na 290. plenarnem posiedzeniu naukowym 23. marca 1929 Dr. Walter Auerbach wygłosił odczyt p. t. „O zasadniczych problemach w filozofii Heraklita z Efezu“. W odczycie były rozważane trzy problemy heraklitowskiej filozofii: 1) problem heraklitowskiej *ἀρχή*, 2) zagadnienie, jak należy rozumieć heraklitowski *λόγος* i 3) kwestya heraklitowskiego kryterium prawdy.

1) Arystoteles definiuje *ἀρχή* w sposób następujący: *ἔστι οὐ γὰρ ἔστιν ἀπὸ τὰ ὄντα καὶ ἔστι οὐ γίγνεται πρότερον καὶ εἰς ὃ φθείρεται τελευταῖον, τῆς μὲν οὐσίας ἐπιμενουσῆς, τοῖς δὲ πάθει μεταβαλλούσης, τοῦτο στοιχείον καὶ ταύτην ἀρχὴν φασὶν εἶναι τῶν ὄντων.* (Metaph. I. 3, 983 b 8). W myśl tej definicyi jest *ἀρχή* z jednej strony tem, z czego wszystko powstaje i w co się ostatecznie obraca, z drugiej zaś strony tem, z czego się wszystko składa. Połączenie tych zgoła różnych momentów w pojęciu *ἀρχή* tłumaczy się tem, że Arystoteles i inni objęli pojęciem *ἀρχή* zarówno pierwszą materję Thalesa, Anaximandra i Anaximenesa (która miała być tem, z czego wszystko powstało), jak też elementy Empedoklesa, „nasiona“ Anaxagorasa oraz atomy Leukippa i Demokryta (które są tem, z czego się wszystko składa) i wyszczególnili w definicyi zarówno właściwości pramateryi filozofów z Miletu jak też właściwości tego, co było *ἀρχή* dla późniejszych filozofów przyrody. Za tem, że najdawniejsi filozofowie z Miletu pytali, z czego świat powstał, a nie, z czego świat się składa, przemawia zarówno dobór wyrazu *ἀρχή*, (= początek), który to wyraz do filozofii miał wprowadzić Anaximander, jak też to, iż pytanie drugie zakłada już pewną refleksyę epistemologiczną, iż świat naprawdę nie jest takim, jakim go zmysłami spostrzegamy, której to refleksyi śladów u tych filozofów nie mamy. O tem zaś, że późniejszym filozofom przyrody nie chodziło o pramaterję, z której wszystko powstało, lecz tylko o to, z czego się wszystko składa, świadczy m. i. fakt, iż wogóle możliwości rodzenia i giniecia przeczę (Empedokles fr. 8), a wyrazy jak *γίγνεσθαι* i *ἀπόλλυσθαι* chcą usunąć (Anaxagoras fr. 17). — Gdy chodzi o Heraklita, to stwierdzić należy, że wyraz *πῶς*, mający oznaczać *ἀρχή* u tego filozofa, bywa w jego fragmentach używany dwuznacznie. Według niektórych fragmentów jest on początkowym (i ew. końcowym) etapem w kręgu zmian (por. fr. 31, 66, 76, 90), jest zatem zbliżony do *ἀρχή* filozofów z Miletu; we fr. 30 natomiast czytamy, że świat był, jest i będzie ogniem nigdy nie przemijającym. Dwuznaczność tę można

b

próbować tłumaczyć trudnościami, łączącemi się z pojęciem zmiany i problemem identityczności przedmiotu zmieniającego się.

2) Wyrazy *λόγος*, *γνώμη*, *τὸ σοφόν* są u Heraklita conajmniej dwuznaczne. Niekiedy oznacza *λόγος* — teorię (np. we fr. 87, 108), *γνώμη* — poznanie (we fr. 78), *τὸ σοφόν* — mądre przekonanie (we fr. 41), niekiedy zaś wszystkie te trzy wyrazy oznaczają to, czego dotyczy teoria, poznanie, czy też mądre przekonanie, mianowicie prawo świata. (Prawem świata jest *λόγος* we fr. 1, 2, 50, 72, *γνώμη* we fr. 41, *τὸ σοφόν* we fr. 32). Prawidłowość, objawiająca się w tych dwuznacznościach, ma swe źródło w niejasności pojęcia prawa. A dalej tylko poczucie nieadekwatności wyrazu *λόγος* dla oznaczenia prawa świata może nam wytłumaczyć, dlaczego Heraklit dla nazwania tego samego przedmiotu używał jeszcze szeregu innych słów jak *γνώμη*, *τὸ σοφόν*, *Ζεύς*, *δίκη*, *θεῖος*, *νόμος* itp. — Między heraklitowską nauką o logosie jako o prawie świata a jego poglądem na znaczenie walki, ruchu a zarazem harmonii ukrytej zachodzi ścisły związek, mianowicie prawo świata, *λόγος*, orzeka właśnie, iż w świecie panuje walka a zarazem harmonia ukryta. Harmonia w świecie polega na tem, że wszystko jest czemś jednym, bogiem. Ale i o bogu nie mówi Heraklit w jednym znaczeniu. Obok jednego boga, identyfikowanego ze światem (por. np. fr. 67), uznaje on jeszcze innych, licznych bogów, różniących się tylko stopniem doskonałości od ludzi (por. fr. 24, 30, 53, 79, 83 itd.). Podobnie jak Heraklit również Ksenofanes (fr. 23) przeciwstawiał jednego boga, identyfikowanego ze światem, innym bogom oraz ludziom.

3) Za kryterium prawdy resp. rzeczywistości miał Heraklit według Sextusa Empiricus uważać „wspólność“; i rzeczywiście w licznych fragmentach podnosi Heraklit wspólność rzeczywistego świata i „logosu“ (Por. fr. 2, 30, 80, 89, 113, 114). Przyjęcie takiego kryterium tłumaczy się tem, iż Heraklit — jak to się często dzieje w początkach badań epistemologicznych — odczuwał potrzebę odróżnienia świata jawy od światu i różność między temi światami widział w tem właśnie, iż świat jawy jest wspólny dla wszystkich, światu zaś nie. O tem, że Heraklit przeciwstawiał światu snu światowi jawy i zastanawiał się nad sposobami ich rozgraniczenia, świadczą fr. 1, 21, 26, 73, 88, 89; tej samej sprawy zdaje się dotyczyć fr. 55, mylnie dotąd w duchu empirystycznym rozumiany. (Autoreferat). — W dyskusji zabierali głos PP. Ajdukiewicz, Bad, Blaustein, Ganszyniec, Igel, Mehlberg i Prelegent.

Na 291. plenarnem posiedzeniu naukowym 4. maja 1929 P. Hirsch Bad wygłosił od-

a

czyt p. t. „Teorya »Kanta-Laplace’a« legenda». — (Odczyt będzie ogłoszony drukiem w całości). — W dyskusji zabierali głos PP. Ernst i Prelegent.

Na 292. plenarnem posiedzeniu naukowym 15. czerwca 1929 Dr. Leopold Blaustein wygłosił odczyt p. t. „O przedmiotach przedstawień symbolicznych i schematycznych“. W wywodach swych uzupełnił Prelegent odczyt o przedstawieniach schematycznych i symbolicznych, wygłoszony na 289. plenarnem posiedzeniu naukowym, w szczególności zaś starał się wskazać niektóre okoliczności, w których występują w naszym życiu psychicznym przedstawienia schematyczne i symboliczne.

Dzięki tendencji do unaoczniania przedstawiamy sobie schematycznie resp. symbolicznie przedewszystkiem przedmioty schematyczne resp. symboliczne. „Przedmiotami symbolicznymi“ nazywa Prelegent przedmioty, mogące być conajwyżej symbolicznie przedstawione, t. zn. nie mogące być ani zmysłowo wyobrażone ani schematycznie przedstawione, czyli przedmioty, którym brak wyglądów i które nie posiadają części, mogących być w wyglądach dane. Przedmiotami symbolicznymi są przedmioty kolektywne (np. państwo, wojna), abstrakcyjne (np. sprawiedliwość, śmierć), przedmioty czysto duchowe (np. Bóg, anioły) oraz takie przedmioty naszego myślenia jak noc, zima, jesień i t. d. Są niemi również typy przedmiotów zmysłowo niewyobrażalnych, np. stany psychiczne in specie (por. symboliczną rzeczbę Barlacha p. t. „Strach“).

„Przedmiotami schematycznymi“ są przedmioty, mogące być najwyżej schematycznie przedstawione, t. zn. nie mogące być wyobrażone. Są niemi przedmioty inentyczne (np. Europa, kula ziemiska), mikroteryjne (np. punkt matematyczny), typy przedmiotów zmysłowo wyobrażalnych (np. trójkąt in specie, „Kowal“ Meuniera, „Myśliciel“ Rodina i t. d.), ewent. również stosunki, schematyzowane przy pomocy kół, tabel, wykresów statystycznych i t. d. Jeśliby zaś należało przedstawienia schematyczne ograniczyć do sfery optycznej — co jest ze względu na tak zw. symbolizm w muzyce rzeczą wątpliwą — przedmiotami schematycznymi byłyby również przedmioty niewyobrażalne wizualnie, lecz mogące posiadać wizualne schematy, np. mowa ludzka, której schematem byłoby pismo, przyczem schematyzowane byłyby stosunki i kolejność dźwięków, poszczególne zaś dźwięki reprezentowane sygnitywnie.

Przedmiotami przedstawień schematycznych i symbolicznych bywają jednak często również przedmioty wyobrażalne. Takie przedmioty schematyzuje się w zasadzie wówczas, gdy są w danej chwili, np. z po-

b

wodu odległości, niewyobrażalne. Rzadziej występują symboliczne przedstawienia przedmiotów wyobrażalnych, gdy tymczasem przedmioty schematyczne nierzadko się symbolizują (por. obraz Rubensa „Cztery części świata“). Niekiedy motywem do tworzenia schematów w sztuce jest nieudolność techniczna do stworzenia bardziej doskonałego reprezentanta imaginatywnego, jak np. w sztuce buszmenów i dzieci lub dążność do „infantylnizmu“, np. w niektórych modernistycznych obrazach, malowanych bez perspektywy (por. Pawła Klee’a „Zimowy krajobraz z narciarzem“). W procesach psychicznych „oglądania“ takich malowideł nie znajdziemy przedstawień imaginatywnych, lecz tylko supraonowane wyobrażenia spostrzegawczemu przedstawienie schematyczne. Powstaje wobec tego problem, czy w tym wypadku rozkosz estetyczna opiera się na przedstawieniach schematycznych, czy też tylko na ich podstawie psychologicznej, t. zn. na wyobrażeniach spostrzegawczych, w których dane są owe kompozycje barw i kształtów. Jeśli zachodzi pierwsza ewentualność, to niesłuszny jest pogląd Witaseka, iż uczucia estetyczne opierają się mogą tylko na wyobrażeniach.

W przedstawieniach schematycznych i symbolicznych dokonuje się „rozumienie“ pisma ideograficznego, np. pisma chińskiego, w którego skład wchodzi liczne rysunki schematyczne, np. ust i ptaka lub słońca i księżycy, symbolizujące śpiew resp. światło. Z schematycznymi przedstawieniami spotykamy się również przy oglądaniu karykatur oraz przy pewnych prymitywnych sposobach oddawania ruchu i akcji w sztuce ludów pierwotnych. Przedstawienia symboliczne występują także przy rozumieniu metafor i t. p. w literaturze pięknej, np. gdy okręt nazywamy „rumakiem fal“ i t. d. W tym wypadku przedstawienia symboliczne supraonowane są sygnitywnym (słów) i ewent. im towarzyszącym wyobrażeniem wtórnym (symbolów). (Autoreferat). — W dyskusji zabierali głos PP. Auerbach W., Kucharski, Mehlberg i Prelegent.

Sekcja psychologiczna. 18. posiedzenie 11. stycznia 1928 E. Minkowska: W sprawie stosunku struktury psychicznej do typów antropologicznych. — 19. posiedzenie 14. stycznia 1928 Prof. Dr. Z. Zawirski: Poradnia psychotechniczna we Lwowie — 20. posiedzenie 20. lutego 1928 Prof. Dr. St. Baley: Afekt jako środek wychowawczy. — 21. posiedzenie 2. maja 1928 Doc. Dr. M. Kreutz: Główne zasady krytyki testów. — 22. posiedzenie 2. czerwca 1928 St. Ołeksuk: Przyczynki do analizy złudzeń. — 23. posiedzenie 6. czerwca 1928 T. Nowogrodzki: Inteligencya a szybkość

a

reakcyi u dzieci. — 24. posiedzenie 23. czerwca 1928 Drka H. Słoniewska: Różnica między wrażeniami a uczuciami przyjemności i przykrości. — 25. posiedzenie 23. czerwca 1928 J. Kuźmiw: Badanie czasu spostrzegania przy pomocy metody lokalizacji (z demonstracją przyrządu). — 26. posiedzenie 27. października 1928 Prof. Dr. Z. Zawirski: Sprawozdanie z V międzynarodowego Zjazdu psychotechników. — 27. posiedzenie 23. stycznia 1929 Dr. T. Witwicki: Stosunek treści do przedmiotu przedstawień. — 28. posiedzenie 16. marca 1929 J. Popowicz: Ocena czasu występowania wrażeń, wywołanych przez podniety równoczesne (z pokazem przyrządu). — 29. posiedzenie 29. kwietnia 1929 A. Bardecki: Problem barw neutralnych (z pokazem eksperymentów). — 30. posiedzenie 24. czerwca 1929 Drka J. Fraenkłowa: Zaburzenia w ujmowaniu postaci optycznych według Gelba i Goldsteina. — 31. posiedzenie 24. listopada 1929 Prof. J. M. Lahy (z Paryża): La psychotechnique en France. Méthode générale et applications. — 32. posiedzenie 10. grudnia 1929 A. Bardecki: Mierzenie obrazów następczych.

Sekcja teorii poznania. 53. posiedzenie 16. czerwca 1928 dyskusja nad odczytami, które Dr. Blaustein wygłosił p. t. „Próba krytycznej oceny fenomenologii“ na 284. i 285. plenarnem posiedzeniu Towarzystwa. — 54. posiedzenie 9. marca 1929 S. Łuszczewska: O cechach istotnych wyrazów i wyrażen jako elementów pewnego języka. — 55. posiedzenie 28. czerwca 1929 Drka M. Kokoszyńska: O motywowaniu jednych przeżyć przez drugie. — 56. posiedzenie 9. listopada 1929 Drka I. Dąmbska: O niektórych stosunkach zależności między naukami.

Odczyty publiczne. W marcu 1928 urządziło Towarzystwo wspólnie z Kasynem i Kołem artystyczno-literackim trzy odczyty publiczne: W dniach 16. i 17. marca odbyły się dwa odczyty, które wygłosił Doc. Dr. St. Schayer p. t. Główne epoki w rozwoju filozofii indyjskiej. Dnia 23. marca wygłosił Prof. Dr. J. Łukasiewicz odczyt p. t. O przeznaczeniu. — Odczyt, który wygłosił na 31. posiedzeniu Sekcji psychologicznej Prof. J. M. Lahy z Paryża, miał również charakter odczytu publicznego.

Warszawskie Towarzystwo filozoficzne. Na 329. plenarnem posiedzeniu naukowym 16. stycznia 1928 Dr. Wiktor Wąsik wygłosił odczyt p. t. „Arystotelizm popularny jako fragment Odrodzenia“. Prelegent przedstawił wyniki swych studyów nad arystotelizmem popularnym. W pierwszej części odczytu podał ogólną charakterystykę Renesansu, zwracając szczególną uwagę na Odrodzenie filozoficzne. Głównem jego zadaniem było rozwią-

b

nie legendy o zupełnem odwróceniu się w tych czasach od Arystotelesa a zajęciu się jedynie innymi systematami klasycznymi; przy sposobności podał własną klasyfikację historyczną arystotelizmu. W drugiej części metodą opisu historycznego i analizy faktów dziejowych jakoteż metodą statystyczną wykazał najwyraźniej, że właśnie w okresie Renesansu szczególnie i umiejętnie zajęto się Stagirytą (osobliwie w XVI. w.), o czym świadczy niezwykła (największa w dziejach) obfitość produkcji w tym zakresie (wydawnictwo tekstów oryginalnych, tłumaczeń łacińskich i nowożytnych i przeróżnych komentarzy) Różnica istotna w traktowaniu Stagiryty w stosunku do scholastyki polega na tem, że zwrócono w tych czasach uwagę na inne pisma (w średniowieczu — logika i metafizyka; w czasach Renesansu — polityka, teoria literatury i pisma przyrodnicze) jako też inaczej ustosunkowano się do samych zagadnień. W tej części Prelegent sprecyzował na terenie literatury światowej postać arystotelizmu, którą nazwał arystotelizmem popularnym (Francya, Włochy, Anglia, Hiszpania i Niemcy), a która polega w swej istocie na modernizacji filozofii Arystotelesa przez wersje na języki żywe i przez dostępne dla wszystkich komentarze; przymtem podobnie jak arystotelików renesansowych zajmują także popularyzatorów jego filozofia praktyczna, teoria literatury i przyrodoznawstwo, gdyż żadne pismo logiczne i metafizyczne nie było nawet przełożone na języki nowożytne; na tem głównie polega ideaowa łączność popularyzatorów z arystotelikami Renesansu: odwrócenie się od zagadnień pozaziemskich do światowych. W części trzeciej odczytu Prelegent podał krótką charakterystykę arystotelizmu popularnego w Polsce i jego łączność z ruchem zachodnio-europejskim. (Autoreferat).

Na 330. plenarnem posiedzeniu naukowym 13. lutego 1928 P. Mikołaj Arsenjew wygłosił (po rosyjsku) odczyt p. t. „Chrześcijańska mistyka wschodu i zachodu“. Na początku zastanawia się Prelegent nad zagadnieniem mistycyzmu wogóle, poczem przechodzi do charakterystycznych cech mistyki chrześcijańskiej. Ośrodkiem chrześcijańskiej mistyki jest konkretna, historyczna postać Chrystusa, w którym dla uczucia chrześcianina Przeważająca Realność Boska łączy się z bytem konkretnym (*Λόγος σὰρξ ἐγένετο* = Słowo stało się Ciałem).

„Widzieliśmy chwałę Jego“ — na tych słowach opiera się mistyka chrześcijańska. U chrześcian tak wschodnich jak i zachodnich fundament mistycyzmu jeden: Chrystus, Syn Boży, ukrzyżowany i wyniesiony do chwały wiecznej. Franciszek z Assyżu na łożu śmierci powiedział: Non pluribus

a

indigeo, fili. Scio Christum pauperem crucifixum. I podobnie — co do sensu i wyrażenia — mówi np. wschodni pustelnik VI. w., starzec Stefan. Gdy do niego przyszedli bracia, mnisi po naukę, on przez cały czas, w ciągu całej godziny, milczał. Wreszcie, gdy bracia poczęli nalegać, aby cokolwiek im powiedział, rzekł: Cóż Wam powiem? Oto wszystko, co mogę wam powiedzieć: od chwili tej, gdy przyszedliście do mnie, nie mogłem oderwać oczu od Chrystusa wiszącego na krzyżu.

Przy jedynym tym ośrodku chrześcijańskiej mistyki zarówno Wschodu jak i Zachodu są atoli różnice w psychologicznych odcieniach. Prelegent nakreśla różnice między pismami mistycznymi wschodnich chrześcijan a pismami mistycznymi chrześcijan zachodnich. Pierwsze — to są więcej wynurzenia serca, wylanie uczuć, „Confessiones“, drugie zaś noszą charakter więcej pedagogiczny.

Przechodząc następnie do mistyki ojców kościelnych Wschodu Prelegent wyklada szczegółowo naukę o niewidzialnej walce wewnętrznej (*μάχη άόρατος*), o trzeźwieniu się (czuwaniu) i modlitwie nieustannej, duchowej, wewnętrznej „modlitwie“ serca i o „milczeniu“ serca. Moralna naprężoność oraz głęboki pokój i spokój są zasadniczymi cechami tej mistyki.

W końcu Prelegent sądzi, że na mocy takiego wewnętrznego doświadczenia chrześcijańskiego możliwe jest zbliżenie chrześcijańskich kościołów i ich zjednoczenie i tylko ten właśnie sposób (a nie powierzchowne sposoby dyplomatyczne) jest jedyną prawdziwą drogą do takiego zbliżenia i połączenia się (Autoreferat).

Na 331. plenarnem posiedzeniu naukowym 27. lutego 1928 Dr. Stanisław Schayer wygłosił odczyt p. t. „Buddyjska krytyka logiki dwuwartościowej“. Tradycyjna szkoła logiki Njaja opiera się zasadniczo na założeniu dwuwartościowości: z pośród dwóch zdań sprzecznych jedno musi być prawdziwe, drugie musi być fałszywe. [por. Njaja-Bhaszja I, 41, Kusumándzali III, 8 itd.]. Dlatego też „naukowa dyskusja“ (wada) powinna według logiki Njaji doprowadzić do „rozstrzygnięcia“ (nirnaja) alternatywy pomiędzy tezą i antytezą.

Założenie Njaji zwalczą buddyjska szkoła Madhjamików (początek ery chrześcijańskiej) Wszystkie „przedmioty“ są „puste“, tak jak „róg osła“ i „syn nieplodnej niewiasty“ (indyjskie odpowiedniki „kwadratowego koła“). O takich „pustych przedmiotach“ nie można wygłaszać kategoriycznych zdań (niśczaja). O nieistniejącym „rogu osła“ nie można powiedzieć ani że jest krótki, ani też że jest długi. Natomiast dopuszczalne i słuszne są zaprzeczenia wszyst-

b

kich zdań: nieprawdą jest, że *a* jest *b*, nieprawdą jest, że *a* nie jest *b* itd. Zdania takie są czystą negacją (prasanga), to znaczy: przecząc *a*, nie potwierdzają implícite *non a*. W tym sensie rozwierają Madhjamikowie dialektyczny schemat poczwórnego zaprzeczenia:

a jest *b* jest fałszem,
a jest *non b* jest fałszem,
a jest *b* i *non b* jest fałszem,
a nie jest ani *b* ani *non b* jest fałszem.

Ta negatywna metalogika jest jednocześnie konieczną fazą w rozwoju do wyzwolenia. Bolesną rzeczywistość stwarza dyskursywne myślenie (tarka), które przeciwstawia *a* i *non a* i rozstrzuwa iluzoryczną wielość. Absolutna, niewysłowiona rzeczywistość jest poza sferą pojęć, poza stawaniem się i poza zróżniczkowaniem zjawisk. Stąd soteryologicznie umotywowana konieczność wyjścia poza logikę dwuwartościową. Metalogikę Madhjamików należy rozumieć na tle buddyjskiej (mahajanistycznej) nauki o przewyżczeniu bolesnej rzeczywistości. (Autoreferat).

Na 332. plenarnem posiedzeniu naukowym 30. kwietnia 1928 Prof. Dr. Stefan Baley wygłosił odczyt p. t. „O pewnych właściwościach postaci“. Prelegent nawiązuje do odczytu, który p. t. „O fechnerowskiej zasadzie pomocy“ wygłosił był 2. maja 1925 na 1. posiedzeniu Sekcji psychologicznej Polskiego Towarzystwa filozoficznego we Lwowie (Zob. Ruch filozoficzny, IX. str. 71 b) a którego tematem były pewne zagadnienia z psychologii kształtu. Fechner wypowiedział twierdzenie, że zetknięcie się równoczesne warunków, z których każdy sam dla siebie wywołuje słabe uczucie, daje w rezultacie efekt uczuciowy większy, aniżeli by to odpowiadało sumie uczuć, wynikłych z każdego z owych warunków z osobna. Prelegent zastanawia się nad przyczynami tego zjawiska. Ów paradoksalny na pozór rezultat sumowania uczuć tłumaczy się w szeregu wypadków w ten sposób, że połączenie warunków daje często po stronie psychicznej początek jakiemuś kształtowi, który zjawia się jako pewne novum obok elementów psychicznych, odpowiadających każdemu z tych warunków z osobna; ów kształt jest źródłem uczuciowej nadwyżki. Prelegent analizuje inne przypadki, w których podstawą owej nadwyżki uczuciowej jest, jak się zdaje, fakt, iż owe stykające się ze sobą zgodnie warunki prezentują się jako różne strony czy też właściwości jednego i tego samego podmiotu. Podmiot pełni tu, jak się zdaje, podobną funkcję, jak tam kształt. Prelegent rozwija tę myśl szczegółowiej na przykładzie kumulacji uczuć, wywoływanych przez różne fizyczne

a

i psychiczne zalety tego samego człowieka (Autoreferat).

Na 333. plenarnem posiedzeniu naukowym 21. maja 1928 P. Frank E. Walser wygłosił odczyt p. t. „Le rapport des sciences et du sens de la vie chez Hoene-Wroński“.

Na 334. plenarnem posiedzeniu naukowym 4. czerwca 1928 Prof. Dr. Wł. Witwicki wygłosił odczyt p. t. „Sprawozdanie z Kongresu w Hadze, poświęconego filmowi w służbie szkoły i nauki“.

Na 335. plenarnem posiedzeniu naukowym 25. czerwca 1928 P. St. Sedlaczek wygłosił odczyt p. t. „Józefa Joteyko jako psycholog“. (Odczyt wyszedł w druku w Przeglądzie filozoficznym, Rocznik 31., zeszyt III.).

Na 336. plenarnem posiedzeniu naukowym 29. października 1928 Dr. Stanisław Schayer wygłosił odczyt p. t. „Sceptycyzm buddyjski i sceptycyzm pyrronowski“. Porównanie Madhjamików ze sceptycyzmem greckim (pirronskim) może być w dwojakim sensie tematem naukowego opracowania: 1) jako metoda interpretacji historycznej w celu precyzyjnego ujęcia wspólnych i odrębnych cech obydwóch kierunków i 2) w związku z wysuwaniem zagadnieniem możliwych wpływów indyjskich na Pirrona.

A) Najważniejsze paralelizmy dają się ująć w następujących punktach: 1) Zasada izostenii = *śatūskoti-prasanga*: *a* nie jest ani *a*, ani *non-a*, ani *a* i *non-a*, ani nie *a* i nie *non-a*. O rzeczywistości, jaką jest, nie można nic pozytywnie powiedzieć (*avācātā = ἀκαταληψία*; *nirvikalpa = ἀδιόφορον*). 2) Analogiczna krytyka postrzeżenia, wniosku, przyczynności. 3) Powstrzymanie się od wygłaszania sądów (*επιχή*) jest warunkiem zdobycia „niewzruszalności“ (*άταραξία*). Podobnie jak Sekstus (Hyp. 28) dowodzi Buddhapalita, Madhyamika-Vritti, tekst tybetański str. 3, że teza absolutnego bytu i rzeczywistej natury przedmiotów jest źródłem cierpienia. Sceptyczny tryb życia daje *γαλήνη* lub przynajmniej względną szczęśliwość (*μετριοπάθεια*); Madhjamika przez wyzbycie się wszystkich tez i poglądów (= *sarvadriśṭinām nihsaranam*, *Mādhyamika-Sāstra* XIII, 8) zdobywa nirwanę. 4) Odróżnienie dwóch stanowisk: filozoficznego i praktycznego, konwencyonalnego. Zawieszenie sądu bynajmniej nie uniemożliwia czynu i czynnego życia: sceptyk postępuje *ἀδοξάστωσ*, ale nie odmawia swego przyzwolenia (*συγκατάθεσις*) pasywnie przeżytym fenomenom. W tym samym sensie Madhjamika odróżnia dwa stanowiska: prawdy bezwzględnej i relatywnej, dostosowanej do konwencji życia codziennego.

B) Różnice pomiędzy sceptycyzmem greckim i szkołą Madhjamików sprowadzają się zasadniczo do jednego punktu: u podstaw negatywizmu buddyjskiego leży irracjonalna

b

mistyka, teologia negatywna, monizm, traktujący wielość jako iluzję i identyfikujący absolut z wszechjednią kosmosu. Z wyjątkiem jednego Pirrona, u którego z pewną dozą prawdopodobieństwa przypuszczając można tendencje i nastroje mistyczne, wszystkich innych przedstawicieli sceptycyzmu greckiego od Tymona do Sekstusa cechuje mniej lub bardziej wyraźny racjonalistyczny agnostycyzm. Różnica pomiędzy sceptycznym trybem życia a kontemplacyjno-ekstazyjną techniką soteryologii buddyjskiej jest pomimo wszystkie analogie natury zasadniczej.

C) Dla zagadnienia ewentualnych wpływów indyjskich na Pirrona, z omówionych analogij żadnych wniosków wysnuwać nie należy, choćby dlatego, że szkoła Madhjamików reprezentuje późniejszą fazę w rozwoju buddaizmu (I.—III. wiek po Chr.), a z drugiej strony i zasada izostenii i ideał ataraksyi tłumaczą się bez trudności jako koncepcje greckie. Czy zaś specjalnie połączenie teoretycznego sceptycyzmu z kwietystycznym ideałem szczęśliwości jest „more Indian than Greek“ (jak twierdzi Burnet ERE), trudno rozstrzygnąć. Pirron towarzyszył Aleksandrowi Macedońskiemu do Pendżabu i, jakkolwiek nie jest prawdopodobne, aby mógł zapoznać się z subtelnościami filozofii buddyjskiej bez znajomości sanskrytu lub prakrytu, to jednak niewątpliwie widział gimnosofistów i ascetów indyjskich. Wpływ indyjski był więc napewno, ale natury bardzo ogólnej, emocjonalny raczej i nastrojowy. Jako kierunek filozoficzny jest sceptycyzm grecki napewno zjawiskiem nawskróś oryginalnym, czego zresztą nawet Burnet nie kwestyonuje. Tymon, Aenesidemos i Sekstus są dalecy od typu buddyjskiego Arhata. (Autoreferat).

Na 337. plenarnem posiedzeniu naukowym 12. listopada 1928 Dr. Piotr Pręgowski wygłosił odczyt w dwóch częściach. W części pierwszej p. t. „Teoria pojęć Profesora Twardowskiego“ Prelegent podaje ocenę tej teorii, zawartą w swojej pracy francuskiej „Le concept, le jugement et l'attention“ (Paris, Gebethner et Wolff, 1927). W części drugiej p. t. „Pojęcie, sąd, uwaga“ Prelegent streszcza swoją wymienioną powyżej pracę. — Zdaniem Prelegenta cechy bezwzględne przedmiotów pojedynczych stwierdzamy tak, jak całe te przedmioty, wydając o cechach tych sądy oraz mając przedstawienia tych cech. Te przedstawienia cech, zwłaszcza gdy powstają już bez sądów, są uważane za pojęcia cech indywidualnych. — Przedstawienia bezwzględnych cech przedmiotów t. zw. wyobrażeń ogólnych stanowią pojęcia ogólne cech bezwzględnych. — Stosunki przedstawiamy sobie zdaniem Prelegenta za pomocą odrębnego pierwiastka przedstawieniowego. W ogólnych pojęciach

a

stosunków mieszczą się z jednej strony te same przedstawienia stosunków, z drugiej strony natomiast ogólne przedstawienia przedmiotów, między którymi zachodzą dane stosunki (członów stosunków). — W pojęciach syntetycznych dołącza się przedstawienie stosunku, łączącego odnośne syntezowane składniki. — W poglądzie na istotę sądów Prelegent jest zwolennikiem Brentanoskiej teorii idiogenetycznej oraz podziela pogląd autorów, uznających sąd przeczący za zjawisko wtórne i pochodne w stosunku do sądu twierdzącego. Nadto przyjmuje Prelegent oprócz sądów o istnieniu (existentia) oraz o zachodzeniu (essentia) jeszcze trzeci rodzaj sądów — sądy, odnoszące przedmioty, przedstawiane w danej chwili, do odnośnych, doraźnych aktów przedstawieniowych. Wydawanie tych sądów trzeciego rodzaju jest, zdaniem Prelegenta, czynnością uwagi. (Autoreferat).

Na 338. plenarnem posiedzeniu naukowym 3. grudnia 1928 Dr. Maryan Borowski wygłosił odczyt p. t. „O teorii całości“. Prelegent omawia problematykę teorii całości jako pendant do teorii „mnogości“. Po uwagach natury słownikowej przedstawia znaczenie pojęcia całości oraz organicznego punktu widzenia w historii filozofii. Zaznacza przewagę w erze nowożytnej poglądu atomistycznego i analitycznego sposobu myślenia, skłaniającego się do przyznawania bytu realnego tylko elementom, t. j. atomom lub monadom, a obniżającego realność tego, co nazywamy stosunkiem, formą, całością, przedmiotem wyższego rzędu. Następnie wymienia Prelegent specyficzne cechy całości, wyróżniające je od prostych wielości, oraz szkicuje różne klasyfikacje całości tudzież teorie o istocie całości. Uważa, iż o całości należy mówić tam, gdzie pewne elementy wpływają na siebie, zależą od siebie, wzajemnie się modyfikują. Wśród przykładów omawia szerszą sprawę wpływania tonów na siebie, polemizując z teoretycznym stanowiskiem Karola Stumpfa. W końcu podaje kilka uwag o intuicji jako o rozumowaniu z fragmentu o całości tudzież kilka uwag w kwestyi praktycznej — organizowania i dezorganizowania. (Autoreferat).

Na 339. plenarnem posiedzeniu naukowym 28. stycznia 1929 T. Parczewski wygłosił odczyt p. t. „Mikołaja Łoskiego nowa teoria absolutnej wolności woli“. Praca M. Łoskiego p. t. „Wolność woli“ (Paryż 1926, YMCA Press, str. 180) jest próbą zbudowania absolutnej wolności woli a zarazem dalszym rozwinięciem metafizycznych podstaw etyki, których pierwszy zarys podany był w jego metafizyce („Świat jako całość organiczna“, Petersburg, 1915).

Ze względów formalnych wolność, jak ją tu Autor przedstawia, można uważać za

b

absolutną, gdyż nie zależy ona wogóle od niczego, a więc mamy wolność człowieka: 1. od świata zewnętrznego, 2. od swego ciała, 3. od swego charakteru (empirycznego), 4. od swej przeszłości, 5. od praw, określających treść procesu czasowego, wreszcie 6. od Boga. Wszystkie te czynniki mogą być tylko powodem działania człowieka, przyczyną zaś zawsze może być tylko sama jaźń jako działacz substancyjalny, ponadczasowy i ponadprzestrzenny, który jest nosicielem idealnych form (tożsamych jednakże dla wszystkich działaczy). Jaźń taka jest „persona“. Ustrój świata jest personalizmem hierarchicznym.

Wolność woli (taka absolutna) potrzebna jest Autorowi dla umożliwienia teodycei, dla obrony wartości moralnych przeciw koncepcji człowieka jako automatu cnoty oraz dla umotywowania możliwości doskonalenia się człowieka i podźwignięcia się jaźni upadłej, która jako istota nadczasowa i nadprzestrzenna może przerabiać swój charakter empiryczny a nawet odcinać całą swą przeszłość. Daje to podstawy jakiejś możliwej etyce skruchy, w sensie nawet kościelnym.

Autor dzieli świat na nasz padół placzu czyli królestwo waśni i na świat wyższy, świat miłości czyli królestwo Boże. W naszym świecie panuje wolność tylko negatywna, formalna, rozumiana tylko jako możliwość chcenia nowego chcenia. Zaś prawdziwa wolność, pozytywna, napełniona treścią, jest tylko w tem królestwie Bożem.

Wolność formalna daje możliwość czynienia jednakowo tego co złe lub tego co dobre. Ona jest jednak warunkiem osiągnięcia pozytywnego dobra przez wyrzeczenie się zła drogą długiej i mozolnej pracy, poczynając od bytu przedludzkiego a kończąc na istocie przeobrażonej jako członka „królestwa Bożego“.

Teoria ta sprawia bardzo dodatnie wrażenie tem, że tak olśniewający daje ideał jaźni. Ale poza tem zawiera braki. Nie wydaje się udowodnioną ani jako całość ani w poważnych swych szczegółach. Jest to raczej obraz, teza — do udowodnienia.

A więc stosunek charakteru empirycznego do samej jaźni jest taki, że bardzo przypomina błędne koło. Niezależność człowieka od Boga wygląda tak, jak gdyby Pan Bóg, „puściwszy człowieka na wolność“, przymknął jedno tylko oko, lecz drugim widzi całą przyszłość człowieka. Wolność pozytywna okazuje się bezużyteczną, gdyż w naszym świecie jej niema. Upadek jaźni, wymagający aż „odcinania przeszłości“, nie wydaje się w ramach tej teorii zrozumiałym. A koncepcja etyki skruchy jako środka podźwignięcia się w ramach tej właśnie teorii nie wydaje się przekonującą; teo-

a

rya ta bowiem nasuwałaby raczej inne rozwiązanie.

Przyznać jednak należy, że pojęcie wolności formalnej jest naogół dobrze umotywowane i część pracy, jej poświęcona, jest najsolidniejszą częścią dzieła.

Naogół biorąc, teoretycznie słabe strony teorii nie pomniejszają bynajmniej moralnego znaczenia dzieła. Każdy czytelnik doznaje podniosłego uczucia, obcując z tak wzniósłym, przedstawionym tu ideałem. (Autoreferat).

Sekcja teorii poznania. 36. pos. 9. stycznia 1928 Ciąg dalszy dyskusji na temat stosunki fizyki do rzeczywistości. — 37. pos. 6. lutego 1928 Prof. Cz. Białobrzęski: Głos w dyskusji o stosunku fizyki do rzeczywistości. — 38. pos. 20. lutego 1928 Dr. B. Gawecki: Zagajenie dyskusji na temat zadań fizyki. — 39. pos. (wspólne z Sekcją historii filozofii) 4. kwietnia 1928 Prof. Wł. Szyłkarski: Nauka Spinozy o stopniach poznania. — 40. pos. 23. kwietnia 1928 Dr. B. Gawecki: Zagajenie dyskusji na temat: Fenomenalizm i realizm krytyczny jako stanowiska gnoseologiczne w fizyce.

Sekcja logiki. 1. pos. 18. lutego 1928. Prof. Dr. Jan Łukasiewicz: O definicyach w teorii dedukcji. Prelegent zna dwa rodzaje definicji: 1) Podany w „Principia Mathematica“, np. $p \supset q. = \infty p. \vee q$ Df. Autorem „Principiów“ powiadają, iż „ \supset “ z „Df“ tworzą jedną całość i że to, co znajduje się po stronie lewej, znaczy to samo, co po stronie prawej. 2) Definiowanie przy pomocy znaków pierwotnych systemu. Zdawałoby się, że jedynym terminem, nadającym się do użycia w definicji, jest równoważność. Nie znamy jednak teorii dedukcji o wyrazie podstawowym równoważności. P. Tarski pierwszy używał definicji w postaci dwu implikacji w systemie, którego terminem pierwotnym jest implikacja. Byłby to drugi sposób definiowania.

Prelegent podaje przykład zastosowania obu tych sposobów definiowania, a mianowicie definicji: 1) $CNpq \parallel Apq$ i 2) $CApq$ $CNpq$ i $CCNpq Apq$, do dowodu pewnego twierdzenia, nie traktując przytem definicji pierwszej jako tezę systemu, lecz jako regułę, iż wolno nam wszędzie na miejsce tego, co jest po stronie lewej definicji, pisać to, co jest po jej stronie prawej, i naodwrot. Dowód okazuje się krótszym przy pierwszym sposobie definiowania.

Już sam fakt, że pierwszy sposób definiowania jest bardziej zgodny z tem, co intuicyjnie rozumiemy przez definicję, oraz że przy drugim sposobie wprowadza się jako definicję tezę, podobne do aksjomatów, winien raczej skłaniać do przyjęcia sposobu pierwszego. Zdawałoby się jednakże, iż de-

b

finicje pierwszego rodzaju są logicznie silniejsze od drugiego. Mając bowiem w systemie prawo tożsamości: Cpp oraz definicję dyrektywalną, np. $CNpq \parallel Apq$, można napisać zdanie $CCNpq CNpq$ i zastąpić w niem raz pierwsze, a drugi raz drugie $CNpq$ przez Apq . Otrzymuje się w ten sposób dwie tezy, które stanowią odpowiednią definicję implikacyjną.

Następujące fakty skłoniły Prelegenta definitywnie do przyjmowania definicji rodzaju pierwszego:

1) P. Waisberg znalazł zdanie implikacyjno-negacyjne, wystarczające do zbudowania teorii dedukcji, ale jedynie wówczas, gdy się przyjmie pewną definicję drugiego rodzaju. Okazał on również, iż posługując się taką definicją (mianowicie tezami definicyjnymi $CMq Nq$ i $CNq Mq$), można uprościć pewien układ aksjomatów Prelegenta. Prelegent przedstawia ów sposób uproszczenia, polegającego na możliwości wyprowadzenia — przy pomocy powyższej definicji — z pewnych dwu aksjomatów trzeciego, niezależnego od nich, wyrażonego przy pomocy terminów pierwotnych jedynie. Celem definicji jest zdaniem Prelegenta zastępowanie wyrażeń bardziej skomplikowanych przez prostsze i dostarczanie watorów intuicyjnych, a nie wprowadzanie nowych tez do systemu.

P. Tarski stwierdził, iż, zapisując definicję w postaci dwu implikacji, dołącza się do systemu Cpp . To, co się dołącza ponadto, dołączone jest również wraz z definicją pierwszego rodzaju, gdyż, jak to już było zaznaczone, z definicji takiej można przy pomocy Cpp otrzymać odpowiednią definicję implikacyjną. Prelegent dodaje, iż definicja dyrektywalna nie może wprowadzić żadnej tezy o wyrazach pierwotnych, niezależnej od aksjomatów; otrzymawszy bowiem jakieś zdanie o terminach pierwotnych przy pomocy takiej definicji, można wszędzie w dowodzie właśnie na mocy tej samej definicji zastąpić termin wprowadzony przez pierwotny. Zatem, biorąc pod uwagę powyżej przytoczone twierdzenie p. Tarskiego, nową tezą, daną przez definicję implikacyjną, jest prawo tożsamości.

2) Prelegent przytacza dalej inne fakty, utwierdzające go w przekonaniu, iż używać należy definicji pierwszego rodzaju. Bierze mianowicie pod uwagę aksjomaty Hilberta bez prawa kommutacji. Dołączenie do tych aksjomatów definicji wyrażenia Apq w postaci tez implikacyjnych: $CApq CNpq$ i $CCNpq Apq$ nie pozwala otrzymać twierdzenia (dającego się oczywiście otrzymać natychmiast po wprowadzeniu definicji $CNpq \parallel Apq$), różniącego się od jednego z aksjomatów jedynie tem, iż na miejscu $CNpq$ jest Apq . Z drugiej strony istnieje

a

w danym wypadku aż 2¹² różnych tabelk interpretacyjnych dla Apq. Wyrażenie to jest zatem przy powyższej definicji wieloznaczne. Definicja dyrektywalna wyrażenia Apq dopuszcza tu natomiast jedynie jedną interpretację.

W dyskusji zabierają głos Prof. Leśniewski i PP. Greniewski, Tarski i Knaster.

Prof. Leśniewski wypowiada się za przyjmowaniem definicij drugiego rodzaju. Wymienia on cztery możliwe odmiany pierwszego rodzaju definiowania, wskazując na trudności, wiążące się z każdym z nich. Najbardziej zbliżone do sposobu pierwszego, przedstawionego przez Prelegenta, jest zdaniem Prof. Leśniewskiego przyjmowanie z góry dyrektywy, zgodnie z którą wolno zapisywać dyrektywy zastępowania jednych wyrażeń przez inne. Istnieje tu trudność sformułowania takiej dyrektywy. Prof. Leśniewski zauważa dalej, iż można definicje drugiego rodzaju zapisywać i przy pomocy innych, niż implikacja, terminów pierwotnych, np. terminu Shefferowskiego. W ostatnim wypadku definicja jest jednym tylko zdaniem. W ontologii Prof. Leśniewskiego definicje doprowadzają do tez, niezależnych od aksjomatów; nie jest to jednak wada, przeciwnie — skoro się już definicje wprowadza, to winny one być jaknajbardziej twórcze. Dla nieekstensjonalisty wreszcie definicje pierwszego rodzaju są nie do przyjęcia.

P. Tarski zauważa, że i przy pomocy implikacji można zapisywać definicje w postaci jednej tylko tezy, mianowicie tezy $CC\alpha C\beta rr$, gdzie α jest tezą implikacyjną w jedną, β — w drugą stronę. Podaje dalej sposób przewidywania wszystkich definicij z góry. Istnieje mianowicie przeliczalna ilość możliwych definiensów i definiendów; ustawa się je w ciągi: $x_1, x_2, \dots, y_1, y_2, \dots$ i przyjmuje, że wolno zastąpić odpowiednie x przez odpowiednie y , resp. że wolno napisać odpowiednie okresy warunkowe.

2. posiedzenie 13. grudnia 1928. Prof. Dr. Jan Łukasiewicz referuje pracę Friedricha Weidauera p. t. Zur Syllogistik (Neue psychologische Studien, herausg. von Felix Krueger, III. Bd., IV. Hft., München 1928) ze szczególnem uwzględnieniem części II-iej p. t. Darstellung und Kritik der Syllogistik des Aristoteles. Referent wykazuje elementarne błędy logiczne w rozumowaniach Autora tej książki i rażąco fałszywe poglądy, zawarte w mętnych wywodach, dotyczących logiki Arystotelesa. Referent wyraża swe oburzenie z powodu ukazywania się w druku, i to w wydawnictwach z odpowiedzialną firmą, prac logicznych, stojących tak wyraźnie poniżej poziomu naukowego, oraz przypomina swój projekt, podany w artykule, umieszczonym w „Nauce Polskiej“,

b

wydawania międzynarodowego pisma logicznego z działem sprawozdawczo-krytycznym.

Sekcja metafizyki i filozofii religii. 25. kwietnia 1928 T. Parczewski: O zadaniach sekcji. — 11. maja 1928 Prof. Dr. T. Kotarbiński: O wieloznaczności terminu „metafizyka“. — 15. czerwca 1928 Ks. Doc. Dr. Krzesiński: Istota metafizyki. — 16. listopada 1928 Prof. K. Serini: Metafizyka, jej zadania i metody. — 18. stycznia 1929 Dr. B. Gawecki: Metafizyka a wiedza o świecie nieorganicznym. Jednym z naczelných zagadnień tradycyjnej metafizyki jest zagadnienie kosmologiczne, stanowiące przedmiot kosmologii czyli *filozofii przyrody* (nie przyrodoznawstwa¹⁾. Zagadnienie to obejmuje pytania o istotę (prawdziwą naturę) świata, o początek, rozwój i możliwy koniec świata jako całości. Kosmologia przybiera w swych dziejach jedną z dwóch postaci: jest albo konstrukcją pojęciową ostatecznych zasad przyrody, nieliczącą się z doświadczeniem (Schelling, Hegel), albo wychodzi z interpretacji naukowych pojęć, zasad, hipotez, teoryj, w dążeniu do *syntezy* i do odkrycia *istoty rzeczy*. Prelegent odrzuca spekulatywną filozofię przyrody; rozwiązania, z których można wyprowadzić wnioski sprzeczne z doświadczeniem, są niemożliwe. Fizyka (w obszernem znaczeniu) stanowi najlepsze przygotowanie do metafizyki świata nieorganicznego — i w tym sensie rzeczywiście metafizyka następuje „po fizyce“. Podstawowe tezy kosmologii, jak wogóle metafizyki, są *niesprawdźdalne* (np. „energia *wszechświata* jest stała“); ten fakt rozstrzyga o nienaukowym charakterze metafizyki (chociaż metoda, stosowana w metafizyce, powinna mieć ogólny charakter metody naukowej). Filozof przyrody operuje *możliwościami*, które, w harmonii z danymi doświadczenia, uzupełniają obraz całości, zaspokajając temsamem ogólnoludzką potrzebę posiadania pełnego poglądu na świat. Opierając się na najogólniejszych wynikach nauk przyrodniczych, kosmolog opracowuje je, interpretuje (wyjaśnia), wreszcie tworzy syntezę tych wyników (systemat filozofii przyrody). Postępowaniem tem kierują dyspozycje, właściwe indywidualności jednostki twórczej oraz zbiorowości, do której ona należy. Aby utworzyć syntezę, filozof przyrody z konieczności dokonywa wyboru faktów naukowych, wypełnia luki, pozostawione przez badania szczegółowe, uogólnia rezultaty tych badań, śmieiej niż np. fizyk operuje analogiami. Idee naczelne, stanowiące podstawę tworzonego w ten sposób systematu, są pochodzenia naukowego

¹⁾ Ob. rozpr. Prelegenta p. t. Co to jest filozofia przyrody? (Księga Pamiątkowa ku czci Prof. W. Heinricha, Kraków 1927).

a

(zmiennosc i stalosc; ciaglosc, nieciaglosc; powiazanie zjawisk i t. p.); ale gdy w nauce te pojecia sa pomocniczymi elementami opisu, w metafizyce na nich sie opieraja próby *wyjasnienia* (np. poza stala, bezposrednia, nieodwracalna nastepczoscia w czasie odgaduje sie glębszy zwiazek przyczynowy). Metafizyk, kierujac sie intuicya (natchnieniem), nie postepuje dowolnie, lecz stara sie znalezc mozliwie scisly wyraz dla swego osobistego doswiadczenia, poniewaz jednak nie potrafilyby uzasadnic swych tez obiektywnie, one nie moga byc obowiazujace dla wszystkich ludzi. Systemat metafizyczny ma wartosc dla tego, kto go przyjmie jako wzglednie najlepsze wyrazenie swego indywidualnego stosunku do swiata jako calosci. Czlowiek ma naturalna sklonnosc do uzupelniania osobistem przeswiadczeniem (wiara) wiedzy powszechnej, zamknietej w granicach zmyslowo-rozumowej natury ludzkiej. Ta sklonnosc przejawia sie naprzód w uznaniu *absolutnego* znaczenia pewnej cechy swiata, odkrytej w naukowym doswiadczeniu (mechanizm, dynamizm, energetyzm etc.), nastepnie w wierze w Absolut, stojacy poza wszelkiem obiektywnym doswiadczeniem jako prazródlo i cel ostateczny wszystkiego co istnieje. (Autoreferat). — 22. lutego 1929 T. Parczewski: Typy metafizyki wedlug Łoskiego.

Sekcja psychologiczna. 1. pos. 19. listopada 1928 Prof. Dr. St. Baley: Wyniki V. Międzynarodowego Zjazdu psychotechnicznego w Utrechcie. — 2. pos. 17. grudnia 1928 Dr. R. Markuszewicz: O dzialalnosci naukowej Dra Adama Wizla (Wspomnienie pośmiertne). — 3. pos. 11. lutego 1929 Wl. Dolański: Czy istnieje zmysl przeszkód u niewidomych? — 4. pos. 22. kwietnia 1929 Prof. Dr. Wl. Witwicki: I. Zjazd międzynarodowy, poświęcony psychologii stosowanej, odbyty w Paryżu w marcu 1929.

Odczyty publiczne. 11. marca 1929 Prof. Dr. B. Nawroczyński: Pojęcie struktury i jego zastosowanie w pedagogice. — 18. marca 1929 Prof. Dr. T. Kotarbiński: Analiza materializmu.

Towarzystwo filozoficzne w Krakowie. 10. marca 1927 Drka G. Landau: Jaspersa psychologia poglądów na świat. Cz. II. — 17. marca 1927 Dr. E. Bauro: Problem zespołu u Spinozy. — 31. marca 1927 Dr. W. Steinberg: Zalozenia Krytyki czystego rozumu Kanta. — 28. kwietnia 1927 Ks. Prof. F. Horthyński: Izaak Newton — w 200. rocznicę zgonu. — 19. maja 1927 Dr. W. Steinberg: O obiektywno-logicznej interpretacji Krytyki czystego rozumu Kanta. — 27. października 1927 Prof. Dr. B. Szyszkowski: Słowacki a dzisiejsze przy-

b

rodoznawstwo. — 10. listopada 1927 Dr. L. Chmaj: Kartezyzus a nauki tajemne. — 24. listopada 1927 Dr. W. Gielecki (przy współdziałaniu Prof. Dra W. Rubczyńskiego): Wrażenia z II. Polskiego Zjazdu filozoficznego w Warszawie. — 1. grudnia 1927 Prof. Dr. A. Benis: Filozofia ekonomii politycznej. — 19. stycznia 1928 Doc. Dr. St. Harassek: Cieszkowskiego Prolegomena do historyzofii. — 16. lutego 1928 Prof. Dr. W. Rubczyński: Othmara Spann'a stanowisko wobec rozmaitych systemów kategorii i jego własna próba. — 8. marca 1928 Dr. W. Steinberg: Kant a logika tradycyjna. — 26. kwietnia 1928 Prof. Drka H. Willman-Grabowska: Isvara (teizm indyjski). — 9. maja 1928 Frank E. Walsler: L'idée fondamentale de Hoene-Wronski dans son application pratique. — 8. listopada 1928 Drka G. Landau: Niektóre najnowsze prądy w psychologii. Cz. I. — 15. listopada 1928 Prof. Dr. B. Szyszkowski: Życie na tle wszechświata w świetle chemii. — 22. listopada 1928 Drka G. Landau: Niektóre najnowsze prądy w psychologii. Cz. II. (Müntserberg, Stern). — 29. listopada 1928 Dr. E. Frauenglas: Odrodzenie metafizyki a podstawy humanistyki. — 6. grudnia 1928 Ks. Prof. Dr. F. Kwiatkowski: Teoria elektroniczna a systemy kosmologiczne. — 20. grudnia 1928 Dr. W. Steinberg: Zagadnienie rzeczywistości norm prawnych.

Poznańskie Towarzystwo filozoficzne. Na 14. posiedzeniu naukowym 5. lutego 1927 Dr. Julian Gawroński wygłosił odczyt p. t. „Świadomość a system mięśniowy“. Prelegent oparł swoje rozważania na szerokim tle biologicznym, wywodząc, że podłożem czynności psychicznych jest plazma we formie komórek szarej kory mózgu i że system nerwowy wraz z mózgiem jest ektodermalnego pochodzenia czyli wyłonił się filogenetycznie z powłoki skórnej. Następnie zwrócił Prelegent uwagę na to, że system mięśniowy jest coprawda innego pochodzenia (mianowicie mezodermalnego), że jednak występuje w ścisłej łączności ze systemem nerwowym, dostarczającym wrażeń zmysłowych. Znana jest rola wrażeń zmysłowych w tworzeniu się naszych wyobrażeń o świecie; mniej uwagi poświęca się zazwyczaj tym elementom wrażeń, które powstają dzięki funkcjom systemu mięśniowego i które reprezentują w świadomości całą ruchowość systemu mięśniowego. Prelegent starał się wykazać podstawowe znaczenie tej ruchowości dla kształtowania umysłowości i urabiania charakterów, nawiązując tu do prądów szkoły twórczej i do własnych usiłowań w t. zw. Szkole Odrodzenia, opartej w znacznej mierze na ruchowej współpracy systemu mięśniowego

*

przy nabywaniu i utrwalaniu przyzwyczajęń. — W dyskusji zabierali głos PP. Błachowski, Jakubski, Wiegner i Prelegent.

Na 15. posiedzeniu naukowym 28. lutego 1927 Prof. Dr. A. Żółtowski wygłosił odczyt p. t. „Kilka uwag o przedmiocie i metodach filozofii“. Świadomość nowożytna rozwinęła się pod znakiem i pod wpływem filozofii krytycznej. Krytyka zaś była świadomym zejściem z przyrodzonej drogi filozoficznej myśli, przerwaniem jej naturalnego niejako postępowania dla ustalenia mierników, którymi należałoby ją mierzyć, dla wyznaczenia granic, poza które wychodzić nie miało jej być wolno. Krytycyzm starał się stanąć poza filozofią, by na nią spojrzeć nieuprzedzonym okiem.

Historycznym wynikiem tego prądu jest do dziś dnia szereg umiejętności, które do zjawisk świadomości odnoszą się analogicznie. Wymienić tu należy w pierwszym rzędzie psychologię, która zapisuje i bada przejawy duchowe. Coś podobnego czynią historia kultury, socjologia, etnografia, wreszcie wielu przedstawicieli historii filozofii. Nauki te nie zawsze podzielają dążenie krytycyzmu do ustalenia pewnych przepisów, mających myśl obowiązywać. Natomiast wawsze zbliżają się do jego stanowiska pod tym względem, że patrzą na procesy poznawania z zewnątrz, jako na coś obcego, ich nie obowiązującego, nie pociągającego za sobą żadnych skutków przynajmniej dla nich.

Prace i dążenia tych nauk posiadają pełne swoje uprawnienia, należy jednak stwierdzić, że pozostawiają pewien brak, że programem swoim nie wyczerpują wszystkich możliwości ani nawet potrzeb umysłu. Niewątpliwie usprawiedliwiona i zapewne bardzo ciekawa byłaby np. psychologia matematyków — lecz nie byłaby jeszcze matematyką. Ostatecznie bowiem notowałyby szeregi zjawisk duchowych towarzyszące rodzeniu się matematyki lecz nie zdawałaby sprawy z istotnej genezy matematyki. Zdolną do uczynienia tego byłaby natomiast historia matematyki, oczywiście pod tym warunkiem, by nie chciała poprzestawać na biografii wielkich matematyków, lecz by rekonstruowała rozwój dzisiaj obowiązujących teorii matematycznych.

Porównanie nie jest nigdy równaniem, lecz przykład ten w sposób może najprzystępniejszy tłumaczy, jakiego rodzaju traktowanie filozofii uznać trzeba nie za jedynie możliwe, lecz za niezbędne i niezastąpione. Omawianie pojęć i teorii poznawczych, a w dalszym ciągu całych systemów filozoficznych sposobem opisowym, sprawozdawczym, rejestrującym jest uprawnione i użyteczne. Ale nie może ono zastą-

pić takiej metody badania, która wnika w treść, w istotę, w strukturę danych wyobrażeń w tym celu, by zdobyć największą możliwą znajomość przedmiotu, by odczytać panujące w nich prawo, by napotkane działania umysłu nietylko zanotować lecz wyzyskać.

Stosować przytem przyjdzie analizę logiczną. Ta jest niezmiernie zbliżona do analizy psychologicznej, lecz stanowi dalszy krok, ponieważ psychologia tylko stwierdza, logika siłą rzeczy ocenia. Nie znaczy to, by przykładała miary dowolne. Przeciwnie, stosuje tylko miary odczytane z przedmiotu samego. Zastanawia się, w jakiej mierze on jest tem, czem być chce, w jakim stopniu osiąga to, do czego zmierza. Jest to cel przyświecający oddawna największym historykom filozofii. Sprawdzian przytem stosowany jest bezwzględnie ściślejszy od zasady prostej dokładności historycznej. Albowiem niema ścisłości, gdzie się chce studyować przedmiot, pozbawiając go zarazem jego znaczenia, jego istoty, jego duszy. Chodzi o teorię ducha ludzkiego i jego poczynań nie w stanie zamarłym, lecz w stanie żywym, nie w zubożeniu, lecz w pełnej czynności.

Kierunek taki w traktowaniu filozofii i jej historii nietylko nie czyni z niej anomalii, lecz dopiero upodabnia ją do innych nauk. Te bowiem w rzeczywistości nie zaczynają od ogólnikowych omawian swego przedmiotu, lecz biorą go takim, jakim jest i nie znają prawa innego jak tylko jego prawo. Wynikiem takiego rozpatrywania plodów ducha ludzkiego będzie znajomość ich, nie jako obojętnie przesuających się kolejno postaci, lecz jako genetycznie związanych z sobą funkcj, — słowem jako pewnego systemu. A systematyczne ujęcie poznania nie w oderwanej możliwości, lecz w historycznej rzeczywistości czyni filozofię tem, czem z istoty swej być powinna. (Autoreferat).

Na 16. posiedzeniu naukowym 12. listopada 1927 Prof. Dr. St. Borowiecki wygłosił odczyt p. t. „Epidemia psychiczna w Słupi“. — W dyskusji zabierali głos PP. Błachowski, Gruszecka, Dobrzyńska-Rybicka.

Na 17. posiedzeniu naukowym 10. grudnia 1927 Doc. Drka L. Dobrzyńska-Rybicka wygłosiła odczyt p. t. „Zagadnienie istotności“. — W dyskusji zabierali głos PP. Sobeski, Szuman, Wiegner.

Na 18. posiedzeniu naukowym 21. stycznia 1928 Prof. Dr. Tadeusz Zieliński (Warszawa) wygłosił odczyt p. t. „Nauka a sentyment wobec hellenizmu i judaizmu“. — W dyskusji zabierali głos PP. Kleczkowski, Kozłowski, Wiegner, Żukowski.

a

Na 19. posiedzeniu naukowym 11. lutego 1928 Doc. Dr. St. Szuman wygłosił odczyt p. t. „Psychologia a psychoanaliza Freuda”. — W dyskusji zabierali głos PP. Borowiecki, Wiegner, Znamierowski.

Na 20. posiedzeniu naukowym 19. maja 1928 Doc. Dr. A. Dryjski wygłosił odczyt p. t. „Sugestia a psychoanaliza”. — W dyskusji zabierali głos PP. Czyrnek, Dobrzyńska-Rybicka, Korczyńska, Szuman, Wiegner.

Na 21. posiedzeniu naukowym 24. listopada 1928 Prof. Dr. Z. Zawirski wygłosił odczyt p. t. „Teoria wiecznego powrotu”. — W dyskusji zabierali głos PP. Niesiołowski, Piotrowski, Sobeski, Wiegner.

Na 22. posiedzeniu naukowym 15. grudnia 1928 P. W. Ślebocki wygłosił odczyt p. t. „Pojęcia i teorie fizyki współczesnej”. — W dyskusji zabierali głos PP. Paszewski, Piotrowski, Sobeski, Wiegner, Zawirski, Żółtowski.

Na 23. posiedzeniu naukowym 3. stycznia 1929 Prof. Dr. Z. Zawirski wygłosił odczyt p. t. „Stan obecny teorii dedukcji”. Autorowie dzieła „Principia Mathematica” Whitehead i Russell oparli teorię dedukcji czyli tak zw. rachunek zdań („Aussagenkalkül” u Hilberta) na dwu symbolach pierwotnych, symbolu negacji i symbolu alternatywy, oraz na pięciu aksjomatach czyli zdaniach pierwotnych, obok których należy jeszcze, dla wyprowadzenia twierdzeń z aksjomatów, przyjąć dwie dyrektywy, odrzucania i podstawiania, oraz jedną dyrektywę dla posługiwania się definicjami. Badania Prof. Łukasiewicza i Bernaysa wykazały, że z pośród pięciu aksjomatów, przyjętych w Principiach, czwarty, t. zw. aksjomat asocjacji, jest zbędny, gdyż wynika z czterech pozostałych. Ilość zdań pierwotnych w ogólności zależy od wyboru symbolów pierwotnych i może być zmniejszona przez ich odpowiedni dobór. Prof. Łukasiewicz w opracowanym przez siebie systemie teorii dedukcji, obierając jako symbole pierwotne symbol negacji i „implikacji” (odczytywany przy pomocy spójników „jeżeli, to”), przyjmuje tylko trzy aksjomaty: t. zw. aksjomat Claviusa, aksjomat Dunsa Scota i aksjomat sylogizmu. Można jednak zbudować teorię dedukcji, opierając się tylko na jednym symbolu pierwotnym, np. na t. zw. symbolu Sheffera „stroke”, przy pomocy którego Nicod starał się sformułować jeden aksjomat jako podstawę teorii dedukcji. (Z powodu braku czasu Prelegent nie uwzględnił w swoim referacie pracy P. Tarskiego p. t. Sur le terme primitif de la logistique).

W dalszym ciągu przedstawił Prelegent możliwość sprawdzania twierdzeń teorii dedukcji za pomocą t. zw. „podstawień zero-wojedynkowych”, pokazał następnie, jak

b

logika matematyczna umie badać niezależność przyjmowanych aksjomatów (zagadnienie, wobec którego logika klasyczna stała zupełnie bezradnie a które logika współczesna nauczyła się rozwiązywać — trzeba to przyznać — od matematyków), w końcu, opierając się na pracach Bernays’a, Posta i Łukasiewicza, przedstawił Prelegent dowody niesprzeczności i zupełności systemu teorii dedukcji. (Autoreferat).

Na 24. posiedzeniu naukowym 28. lutego 1929 Prof. Dr. Cz. Znamierowski wygłosił odczyt p. t. „O podstawach równowagi społecznej”. Aby zdać sobie sprawę z warunków równowagi społecznej, należy przedewszystkiem ustalić, od czego zależy równowaga jednostki odesobnionej; tą sprawą zajmował się Prelegent w swym referacie. Ustaliliśmy, że przez równowagę jednostki w jej środowisku nieosobowem rozumie takie przystosowanie się jej do środowiska, iż jej zachowanie wykazuje w odpowiednio dobranych odcinkach czasu niezmienną prawidłowość pod określonymi względami, Prelegent ustala dalej, że podstawą tej prawidłowości w zachowaniu się jest stałość w rozważanym okresie czasu konstelacji uczuć tej jednostki. Ta stałość może być niezależna od woli jednostki: wtedy równowaga jest niestanowiona. Lecz może być również zależna od jej woli, a mianowicie od swoistego aktu woli stanowienia normy: wtedy równowaga jest stanowiona. Omówiwszy dokładnie rolę stanowienia normy w układzie równowagi, Prelegent rozróżnia w końcu pojęcia następujące: stosowność, sugestyjność i realność normy. (Autoreferat).

Na 25. posiedzeniu naukowym 27. listopada 1929 Prof. Dr. Z. Zawirski wygłosił odczyt p. t. „O szansach indeterminizmu w świetle nauki współczesnej”. Prelegent przedstawił naprzód rozwój teorii kwantów, odróżniając w niej dwie fazy, starszą, 1900—1925, która zwracała się głównie przeciw ciągłości procesów fizykalnych, i nowszą, od r. 1925, która atakuje zasadę przyczynowości, wskazując, iż w mikrokosmosie teza, według której ta sama przyczyna pociąga za sobą zawsze ten sam skutek, jest zasadniczo niesprawdzalna wobec sformułowanego przez Heisenberga prawa ograniczonej mierzalności. Prawo to orzeka, iż im dokładniej w pewnym procesie mikroskopowym określona jest strona ekstenzyonalna procesu (to znaczy współrzędna czasowa i współrzędne przestrzenne), tem bardziej nieokreślona staje się strona dynamiczna (energia lub impuls) i naodwrot. W makrokosmosie zasada przyczynowości ma być ważną nadal. Prelegent, nie kwestyonując w niczem wartości naukowej teorii, pozwolił sobie jednak na wyliczenie szeregu punktów, które obrońcy determinizmu, t. zn. po-

a

wszechnej ważności prawa przyczynowości, mogliby wytoczyć przeciw nowemu stanowisku. I tak: 1) nie jest rzeczą wykluczoną, iż obecny stan fizyki jest tylko fazą przejściową; 2) można mieć wątpliwości co do tego, czy niemożność wyznaczenia czegoś w naszych pomiarach pokrywa się z brakiem wyznaczenia w naturze; 3) w miejsce zasady przyczynowości nie wchodzi stwierdzenie jakiejś absolutnej przypadkowości, lecz, jak fizyka utrzymuje, zachodzi „przypadkowość skrupowana wzorami prawdopodobieństwa“, co niewątpliwie wygląda bardzo zagadkowo; 4) jeszcze bardziej zagadkowo wygląda fakt, iż mimo rzekomego naruszenia zasady przyczynowości zasada zachowania energii i impulsu jest jak najdokładniej spełniona! — Powyższy zagadkowy stan rzeczy domagałby się jakiejś wyjaśniającej teorii; otóż taką najprostszą teorią wyjaśniającą byłaby teoria oparta na powszechności zasady przyczynowości. — Dla indeterminizmu w psychologii z nowego stanu rzeczy nic nie wynika, póki nie przyjmie się jakiejś zasady o stosunku zjawisk psychicznych do fizycznych. (Autoreferat). W dyskusji zabierali głos PP. Sobeski, Wiegner i Znaniecki.

Wileńskie Towarzystwo filozoficzne. Na 1. posiedzeniu naukowym 7. lutego 1928 Prof. Dr. Tadeusz Czeżowski wygłosił odczyt p. t. „Zagadnienie Gergonne'a w logice klasycznej“. Pierwszą próbę klasyfikacji stosunków możliwych między dwoma pojęciami stanowią *quinque voces* Porfiryusza; jednakże podziały Porfiryusza są oparte na rozróżnieniach składników treści pojęć, nie mających odpowiedników w składnikach ich zakresów, dlatego też klasyfikacja nie jest dostatecznie przejrzysta. Dopiero J. D. Gergonne (*Essai de dialectique rationnelle*, 1816) ujął zagadnienie klasyfikacji wspomnianych stosunków ze strony zakresów, nie treści pojęć i stwierdził, opierając się na intuicji geometrycznej, jaką dają schematy Eulera, że zakresy dwóch pojęć mogą pozostawać względem siebie w jednym z następujących stosunków: wykluczanie, przecinanie, identyczność, zawieranie się pierwszego w drugim lub drugiego w pierwszym. Powstało zagadnienie znalezienia zasady, z której wynikałoby, że klasyfikacja ta jest wyczerpująca. Zasadę taką podał E. Schröder (*Algebra der Logik* 2, 1, 1891) a potem w sposób prawie identyczny Sleszyński (*O logice tradycyjnej*, 1921). Oba oni, przyjąwszy zakresy pojęć *S* i *P* takie, iż zarówno one jak i nie-*S* oraz nie-*P* zawierają jakieś elementy, rozważają przypadki, w których istnieją lub nie istnieją elementy zakresów *SP*, *S* nie-*P*, nie-*S* *P*; przez kombinacje tych przypadków są scharakteryzowane różne stosunki między zakresami obu pojęć, te same, które wymienia

b

Gergonne. W rozważaniach Schrödera i Sleszyńskiego istnieje luka, ponieważ pomijają oni przypadki, w których istnieją lub nie istnieją elementy zakresu nie-*S* nie-*P*. Gdy przypadki te uwzględnimy w kombinacjach z innymi, to okaże się, że rozróżnić należy nie pięć lecz siedem stosunków między zakresami *S* i *P*, przy założeniu, że ani one ani też nie-*S* i nie-*P* nie są puste. Są to stosunki, które Prelegent w rozprawie „O niektórych stosunkach logicznych“ (Przeł. fil. 23, 1920) oznaczył nazwami podrzędność, równoważność, nadrzędność, podprzeciwieństwo, sprzeczność, przeciwieństwo, niezależność. Schematy Eulera nie są odpowiednie dla ich przedstawienia graficznego; zadanie to spełniają należycie schematy, w których przedstawiamy zakresy jako części odcinka prostej lub jako pola kątów spółśrodkowych. (Autoreferat).

Na 2. posiedzeniu naukowym 19. marca 1928 Prof. Dr. Feliks Koneczny wygłosił odczyt p. t. „Metoda nauki o cywilizacji“.

Na 3. posiedzeniu naukowym 16. kwietnia 1928 Prof. Włodzimierz Szyłkarski wygłosił odczyt p. t. „Nauka Spinozy o stopniach poznania“.

Na 4. posiedzeniu naukowym 9. czerwca 1928 Prof. Dr. Władysław Tatarkiewicz wygłosił odczyt p. t. „Fazy rozwoju filozofii“.

Na 5. posiedzeniu naukowym 28. listopada 1928 Prof. Dr. Tadeusz Czeżowski wygłosił odczyt p. t. „O przeciwieństwie i sprzeczności“. Logika klasyczna wyszczególnia w tablicy zwanej kwadratem logicznym cztery stosunki między zdaniami kategorycznymi o terminach *S, P*: Przeciwieństwo, sprzeczność, podporządkowanie i podprzeciwieństwo. Celem odczytu jest wykazać, że wśród stosunków tych przeciwieństwo i sprzeczność posiadają znaczenie w pewnym sensie podstawowe. Tablicę czterech zdań *A E I O* należy uzupełnić czwórką zdań o zaprzeczonym podmiocie; wtedy dopiero otrzymuje się klasyfikację wyczerpującą:

(\supset) jest symbolem stosunku subsumcyi,
— jest symbolem negacyi)

Wszystkie <i>S</i> są <i>P</i>	$S \supset P$	(A)
Żadne <i>S</i> nie są <i>P</i>	$S \supset \neg P$	(E)
Niektóre <i>S</i> są <i>P</i>	$S \supset \neg \neg P$	(I)
Niektóre <i>S</i> nie są <i>P</i>	$S \supset \neg P$	(O)
Wszystkie nie <i>S</i> są <i>P</i>	$\neg S \supset P$	(A')
Żadne nie <i>S</i> nie są <i>P</i>	$\neg S \supset \neg P$	(E')
Niektóre nie <i>S</i> są <i>P</i>	$\neg S \supset \neg \neg P$	(I')
Niektóre nie <i>S</i> nie są <i>P</i>	$\neg S \supset \neg P$	(O')

Zakładamy przytem, że zaden z zakresów *S, P, \neg S, \neg P* nie jest pusty.

Między zakresami *S, P* mogą zachodzić stosunki następujące:

- 1) Podrzędność,
- 2) Równoważność,
- 3) Nadrzędność,

a

- 4) Podprzeciwieństwo,
- 5) Sprzeczność,
- 6) Przeciwieństwo,
- 7) Niezależność.

(Por. powyżej autoreferat z odczytu „Zagadnienie Gergonne'a w logice klasycznej“).

Zdanie A wyraża stos. ozn. liczb. 1, 2,

” E ” ” ” ”	5, 6,
” I ” ” ” ”	1, 2, 3, 4, 7,
” O ” ” ” ”	3, 4, 5, 6, 7,
” A' ” ” ” ”	4, 5,
” E' ” ” ” ”	2, 3,
” I' ” ” ” ”	1, 4, 5, 6, 7,
” O' ” ” ” ”	1, 2, 3, 6, 7.

Wszystkie te przypadki potrafimy przedstawić graficznie, gdy stosunki 1—7 wyobrazimy sobie rozmieszczone na obwodzie koła. Rzut oka na takie przedstawienie graficzne przekonywa nas, że w obrębie ośmiu zdań wyższej wyliczonych stosunki kwadratu powtarzają się czterokrotnie:

A	E	A'	E'	A	A'	E	E'
I	O	I'	O'	O'	O	I'	I

Spostrzegamy zarazem, że, kładąc znak negacyi przy jednym z terminów zdania ogólnego, otrzymujemy zdanie względem tamtego przeciwne, negując zaś stosunek subsumcyi w zdaniu, otrzymujemy zdanie sprzeczne. Ponieważ zaś od każdego z ośmiu zdań możemy przejść do każdego innego, negując bądź jego terminy, bądź stosunek subsumcyi, przeto — możemy powiedzieć — każdy ze stosunków kwadratu logicznego, różny od przeciwieństwa lub sprzeczności, jest iloczynem względnym samych przeciwieństw i sprzeczności. Ten stan rzeczy daje się również przedstawić graficznie, gdy wyobrazimy sobie kwadrat logiczny rozszczerzony na dwa, AEIO oraz A'E'I'O', położone spółśrodkowo, o osiach nachylonych względem siebie symetrycznie, i gdy połączymy ze sobą rozszczerzone wierzchołki, by otrzymać wszystkie cztery „kwadraty“ na jednym rysunku. Spostrzemy wtedy, że od każdego wierzchołka któregokolwiek kwadratu dojść można do każdego innego wierzchołka tego samego kwadratu, poruszając się jedynie po liniach symbolizujących stosunki przeciwieństwa i sprzeczności. (Autoreferat).

Na 6. posiedzeniu naukowym 25. kwietnia 1929 Prof. Dr. M. Massonius wygłosił odczyt p. t. „Filozofia i socjologia we współczesnej niemieckiej literaturze pedagogicznej“.

Na 7. posiedzeniu naukowym 18. maja 1929 odbyła się dyskusya, poświęcona omawianiu zagadnień, poruszonych w odczycie publicznym Prof. Dra T. Kotarbińskiego (zob. poniżej).

Na 8. posiedzeniu naukowym 12. grudnia 1929 Prof. Dr. T. Czeżowski wygłosił odczyt p. t. Nowe książki. Prelegent omówił

b

pracę Jana Łukasiewicza „Elementy logiki matematycznej“ i książkę Tadeusza Kotarbińskiego „Elementy teorii poznania, logiki formalnej i metodologii nauk“ na tle ogólnych uwag, dotyczących stanu i charakteru badań filozoficznych w Polsce.

Odczyt publiczny wygłosił staraniem Towarzystwa 18. maja 1929 w Sali Śniadeckich Uniwersytetu Stefana Batorego Prof. Dr. Tadeusz Kotarbiński (Warszawa) p. t. Odmiany materjalizmu.

Koło Psychologiczne i Towarzystwo Psychologiczne im. Józefy Joteyko (Warszawa. — Zob. poniżej „Organizacye“). 32. posiedzenie 19. maja 1928, poświęcone uczczeniu pamięci Józefy Joteyko. M. Kaczyńska: Praca Józefy Joteyko zagranicą. Drka Z. Sikorowska: Praca Józefy Joteyko w kraju. — 33. posiedzenie 31. października 1928 M. Kaczyńska: Naukowa organizacya pracy na terenie szkoły. — 34. pos. 1. grudnia 1928 M. Kaczyńska: Przyczynek do psychologii porównawczej dziecka wiejskiego i miejskiego. — 35. pos. 12. stycznia 1929 J. Zawirska: Poradnictwo zawodowe a szkoła. — 36. pos. 11. maja 1929 Z. Krassowska: O nowych kierunkach w psychologii. — 37. pos. 8. czerwca 1929 Prof. Dr. St. Baley: O behawioryzmie. — 38. pos. 9. listopada 1929 M. Kaczyńska: O psychologii na V. Kongresie Ligi nowego wychowania w Helzingoer. — Drka M. Librachowa: O III. Kongresie Wszechświatowej Federacyi Stowarzyszeń pedagogicznych w Genewie. — 39. pos. 14. grudnia 1929 J. Zawirska: O ujmowaniu związku przyczynowego przez dzieci.

Sekcyja psychologii i fizjologii pracy Towarzystwa Naukowej Organizacyi w Poznaniu (zob. poniżej pod „Organizacye“). Na 1. posiedzeniu 18. kwietnia 1929 Pułkownik Korńilowicz wygłosił odczyt p. t. „O badaniach psychotechnicznych w szkolnictwie wojskowym“.

Koło Naukoznawcze (Warszawa). 14. czerwca 1928 Dr. B. Suchódolski: Referat z dzieła Maksa Schelera „Die Wissenschaftsformen und die Gesellschaft (Probleme einer Soziologie des Wissens)“. (Referat ten ukazał się w Nauce polskiej, tom XI. str. 379—381). — 10. grudnia 1928 Prof. Dr. F. Bujak: Referat na temat „Działacz i badacz“. (Referat ten ukazał się w Nauce polskiej, tom XI. str. 11—23). — 7. lutego 1929 Dr. P. Rybicki: Referat na temat „Nauka a formy życia społecznego“. (Referat ten ukazał się w Nauce polskiej, tom XI. str. 24—64). — 7. kwietnia 1929 Prof. Dr. T. Kotarbiński: Referat na temat „O zdolnościach cechujących badacza“. (Referat ten ukazał się w Nauce polskiej, tom XI. str. 1—10). — 27. kwietnia 1929 W. Przybyłowicz: Re-

a

ferat na temat „Uwagi o stosunku państwa do nauki“. Referat ten ukazał się w *Nauce polskiej*, tom XI, str. 65—91).

Konwersatorium filozoficzne młodzieży akademickiej we Lwowie. 11. listopada 1927 L. Gelbtuch: Referat z rozprawy Z. Janiszewskiego p. t. Idealizm i realizm w matematyce. — 25. listopada 1927 K. Krawczuk: Referat z rozprawy J. Łosia p. t. Stosunek zdania do innych typów morfologicznych. — 9. grudnia 1927 M. Szach: O metodzie subiektywnej i obiektywnej w estetyce (na podstawie „Filozofii sztuki“ M. Sobieskiego). — 27. stycznia 1928 B. Achtówna: O ironii. — 10. lutego 1928 S. Friedmann: Czy charakter jest przedmiotem oceny etycznej? (Na podstawie dotyczących rozdziałów pracy K. Frenkla p. t. O pojęciu moralności). — 18. maja 1928 R. Weiserówna: Referat z rozprawy T. Czeżowskiego p. t. Zdania bez treści. — 25. stycznia 1929 B. Achtówna: O ciekawości. — 1. lutego 1929 N. Halpern: O funkcjach znaczeniowych przyimka „w“. — 1. marca 1929 Dyskusja na temat pojęcia „reprezentacji“. — 15. marca 1929 St. Świążawski: Uwagi o metodzie epistemologicznej Descartes'a i św. Tomasza z Akwinu.

Odczyty zagranicznych uczonych w Polsce. (Zob. *Ruch filozoficzny* X, str. 197 b). Dr. W. Hellpach, Profesor Uniwersytetu heidelberskiego i b. Prezydent Rzeczypospolitej badenkiej, wygłosił w Warszawie po niemiecku 9. marca 1928 na zaproszenie tamtejszego Uniwersytetu odczyt p. t. „Powstawanie charakterów narodowych“ a 10. marca 1928 na zaproszenie P. E. N.-Klubu odczyt p. t. „Żywotność i przejawy upadku w życiu narodów i ich kultur“.

Dr. E. Zermelo, Profesor Uniwersytetu zurychskiego, wygłosił po niemiecku we Lwowie na zaproszenie miejscowego Oddziału Polskiego Towarzystwa matematycznego 24. maja 1929 odczyt p. t. „O formach logicznych teorii matematycznych“, a w Warszawie na zaproszenie tamtejszego Uniwersytetu następujące odczyty: 27. maja 1929 „Co to jest matematyka? Logika i wyobrażenie w matematyce“. — 29. maja 1929 „Systemy aksjomatyczne i logicznie-zupełne jako podstawa aksjomatyki ogólnej“. — 31. maja 1929 „O systemach dysjunktywnych i o zasadzie wyłączonego środka“. — 1. czerwca 1929 „O obszarach nieskończonych i o znaczeniu nieskończoności dla całości matematyki“. — 3. czerwca 1929 „O niespójności arytmetyki i o możliwości dowodu formalnego“. — 4. czerwca 1929 „O aksjomatyce teorii mnogości“. — 6. czerwca 1929 „O możliwości niezależnej definicji mnogości“. — 7. czerwca 1929 „Teoria ciągów podstawowych jako zastępstwa liczb porządkowych“. — 10. czerwca 1929

b

„O niektórych zasadniczych zagadnieniach meta-matematyki“.

P. Hasso Härlen wygłosił we Lwowie na zaproszenie miejscowego Oddziału Polskiego Towarzystwa matematycznego 22. czerwca 1929 po niemiecku odczyt p. t. „O zasadzie wyłączonego środka“.

P. I. M. Lahy, Kierownik Pracowni psychologii stosowanej w paryskiej École des hautes études, wygłosił na zaproszenie Sekcji psychologicznej Polskiego Towarzystwa filozoficznego we Lwowie 24. listopada 1929 po francusku odczyt p. t. „Psychotechnika we Francji; ogólna metoda i zastosowania“. Ten sam odczyt wygłosił P. I. M. Lahy poprzednio 22. listopada 1929 na uroczystym posiedzeniu Polskiego Towarzystwa Psychotechnicznego w Warszawie, gdzie też mówił 20. listopada 1929 w Instytucie naukowej organizacji „O roli psychotechniki w organizacji pracy ludzkiej“ a 21. listopada 1929 w Ministerstwie komunikacji, na którego zaproszenie przybył do Warszawy, „O znaczeniu psychotechniki w przedsiębiorstwach komunikacyjnych“.

Prof. Dr. Władysław Tatarkiewicz wygłosił w kwietniu 1929 w Genewie na zaproszenie Wydziału humanistycznego tamtejszego Uniwersytetu oraz Foyer d'Études slaves szereg odczytów. Pierwszy z nich był poświęcony filozofii i odbył się 11. kwietnia p. t. *Études de philosophie comparée: payens et chrétiens, Descartes et Pascal*.

Prof. Dr. St. Baley wygłosił w Warszawie 24. kwietnia 1928 w sali wykładowej Zakładu fizyologicznego odczyt p. t. *Psychologia kobiety i mężczyzny*. Odczyt odbył się staraniem Towarzystwa eugenicznego.

P. E. Ostachowski wygłosił na posiedzeniu naukowym Krakowskiego Towarzystwa miłośników historii medycyny 3. czerwca 1928 odczyt p. t. *Życie i nauka Teofrasta Paracelsa, wędrownego lekarza, aptekarza, alchemika i filozofa (1493—1541)*.

Prof. Dr. Adam Żółtowski wygłosił na Akademii, która się odbyła w związku z uroczystym obchodem siedemdziesięciolecia Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu dnia 20. czerwca 1928 w auli tamtejszego Uniwersytetu, odczyt p. t. *Myśl i wyobrażenie w filozofii Cieszkowskiego*.

PP. Blassberg i Medyński wygłosili na posiedzeniu Krakowskiego Towarzystwa lekarskiego 7. listopada 1928 odczyt p. t. *Psychotechnika i poradnictwo zawodowe a medycyna*.

Doc. Dr. M. Kreutz wygłosił na zaproszenie miejscowego Koła Towarzystwa nauczycieli szkół średnich i wyższych we Lwowie 9. listopada 1928 odczyt p. t. *Nowe kierunki psychologii*.

a

Dr. St. Ossowski wygłosił w radio warszawskim 10. grudnia 1928 odczyt p. t. Zagadnienia estetyki współczesnej.

Prof. Dr. J. Prüffer wygłosił 28. lutego 1929 w wileńskim oddziale Polskiego Towarzystwa przyrodników im. Kopernika odczyt p. t. Z zagadnień zoopsychologii.

Towarzystwo im. Arystotelesa (Londyn). 7. listopada 1927 Dr. C. D. Broad: Zasady indukcji problematycznej. — 21. listopada 1927 Dr. W. Brown: Dysocjacja, asocjacja i represja. — 5. grudnia 1927 M. Kaye: Religia i rozum. — 6. lutego 1928 C. E. M. Joad: Rozwój ku wartości. — 20. lutego 1928 H. H. Price: O t. zw. przestrzeni wzrokowej. — 5. marca 1928 F. Younghusband: Doświadczenie religijne i filozofia. — 23. kwietnia 1928 L. J. Russell: Korespondencja Leibniza z De Volder'em. — 7. maja 1928 M. C. D'Arcy: Poznanie podług Tomasza z Akwinu. — 21. maja 1928 Prof. K. Smith: Owocność abstraktu. — 7. czerwca 1928 Dr. C. D. Broad: Zagajenie dyskusji na podstawie książki B. Russell'a p. t. Analiza materii. — 25. czerwca 1928 Prof. Ferguson: Opinia i naśladownictwo. — 5. listopada 1928 Prof. A. E. Taylor: Wiedza i wiara. — 19. listopada 1928 J. H. Harley: Walor wartości. — 10. grudnia 1928 A. H. Hannay: Jakości pierwszo- i drugorzędne. — 14. stycznia 1929 J. Wisdom: Czas, fakt i substancja. — 28. stycznia 1929 Dr. D. Wrinch: Postacie metody naukowej ze szczególnym uwzględnieniem Schrödingerskiej mechaniki fal. — 25. lutego 1929 R. G. Collingwood: Akcja polityczna. — 4. marca 1929 W. R. Matthews: Religia jako wyjaśnianie. — 18. marca 1929 E. M. Whetnall: Role symbolów. — 15. kwietnia 1929 C. A. Mace: Przekonanie. — 29. kwietnia 1929 W. D. Ross: Istota działania moralnie dobrego. — 13. maja 1929 Prof. G. D. Hicks: Filozofia przyrody Prof. Eddingtona. — 27. maja 1929 H. D. Oakeley i J. MacMurray: Symposium na temat: Element osobowości w doświadczeniu. — 15. czerwca 1929 J. H. Woodger: Niektóre problemy metody biologicznej.

Związek filozoficzny Uniwersytetu Kalifornijskiego (Philosophical Union of the University of California) w Berkeley w Stanach Zjednoczonych zorganizował w latach 1928 i 1929 szereg odczytów na temat „Zagadnienie prawdy”. Program obejmował następujące odczyty: Prof. J. H. Muirhead: Zagadnienie prawdy. — Prof. S. C. Pepper: Prawda dzięki ciągłości. — Prof. D. S. Mackay: Prawda estetyczna i eksperymentalna. — Prof. W. R. Dennes: Działalność jako test prawdziwości. — Dr. P. Marhenke: Zagadnienie błędu. — Prof.

b

G. P. Adams: Prawda a rzeczywistość. — Prof. J. Loewenberg: Czworaka droga do prawdy. — Prof. W. P. Montague: Prawda subsystemalna i egzystencjalna. — Prof. J. Loewenberg: Propozycjonalna istota prawdy. — Prof. G. P. Adams: Prawdy dotyczące istnienia i prawdy dotyczące znaczenia. — Prof. G. H. Mead: Pragmatyczna teoria prawdy. — Prof. V. P. Lenzen: Istota prawdy naukowej. — Prof. D. S. Mackay: Prawda w stanie przeobrażenia. — Prof. W. R. Dennes: Prawda i percepcja. — Dr. P. Marhenke: Zdania i fakty. — Prof. D. W. Prall: Niedostępność prawdy.

Paryska Akademia nauk moralnych i politycznych. 18. lutego 1928 E. Solange Pellat: Prawa pisma. — 7. lipca 1928 L. Brunschvicg: Współpraca intelektualna a filozofowie. — 28. lipca 1928 L. Arnould: Tragiczny rok w życiu Hipolita Taine'a w Poitiers 1852. — 4. i 18. sierpnia 1928 E. Seillière: Ewolucja moralna Maurycego Barres'a. — 6. października 1928 E. Seillière: Piotr Nicole i nauka o lasce. — 9. czerwca 1929 A. De la Vallet-Monbrun: Towarzystwo przyjaciół Pascala, jego duch i działalność. — 7. i 14. września oraz 5. października 1929 E. Seillière: Dlaczego nie posiadamy ścisłej definicji romantyzmu? — 26. października 1929 J. Chevalier: Na czym polega postęp ludzkości: zdolności przekazane czy wychowanie odebrane? — 14. grudnia 1929 M. Wolf: Dom Augusta Comte'a.

Francuskie Towarzystwo filozoficzne (Paryż). 26. lutego 1927 Obchód 250. rocznicy śmierci Spinozy. Obchód zajął P. Valéry i odczytał list Bergsona; następnie przemówił X. Léon i odczytał list F. Pollocka. W dalszym ciągu przemawiali C. Gebhardt, A. Ravà i L. Brunschvicg. Obchód zamknął kilku słowy le Jonkheer Loudon, poseł holenderski w Paryżu. — 1. grudnia 1927 M. Dorolle: O indukcji. — 26. grudnia 1927 B. Lavergne: Ustrój kooperatywny. — 28. stycznia 1928 P. Valéry: Twórczość artystyczna. — 26. lutego 1928 L. Polak: Czem jest sprawiedliwość karząca? — 24. marca 1928 L. Brunschvicg: Spór o ateizm. — 17. maja 1928 J. Piaget: Trzy systemy myślenia u dziecka. — 9. czerwca 1928 N. Lossky: Intuicywizm rosyjski i realizm anglo-saski. — 26. stycznia i 9. lutego 1929 D. Parodi: Moralność i życie. — 27. kwietnia 1929 P. Janet: Uczucia jako regulatory działania. — 1. czerwca 1929 L. Lévy-Bruhl: Dusza pierwotna.

Towarzystwo psychologiczne (Paryż). 19. maja 1927. M. A. van Gennep: Jak się uczyc obcych języków? — 10. listopada 1927 I. Meyerson: Błyskawiczne wyobrażenia. —

a

8. grudnia 1927 H. Piéron: Zmysł statyczny i geotropizm u ślimaków. Uwagi o pojęciu tropizmu. — 12. stycznia 1928 G. H. Luquet: O pochodzeniu pojęć matematycznych. Uwagi psychologiczne i etnograficzne. — 9. lutego 1928 P. Alphandéry: O kilku dokumentach średniowiecznych, dotyczących stanów psychastenicznych. — 8. marca 1928 H. Piéron: Pokaz przyrządów. — P. Masson-Oursel: Wyobrażenia według pojęć indyjskich.

Bawarska Akademia nauk (Monachium). 14. stycznia 1928 M. Grabmann: „Średniowieczne przekłady pism Arystotelesa i komentarze do nich w rękopisach bibliotek hiszpańskich“. — 6. lipca 1929 M. Grabmann: „O średniowiecznych przekładach łacińskich dzieł interpretatorów greckich Arystotelesa, Aleksandra z Aphrodisias, Themistiosa i Jana Philoponosa“. Prelegentowi udało się stwierdzić, że wśród rękopisów paryskich i oxfordzkich istnieją niezauważone dotąd a pochodzące z XIII wieku przekłady łacińskie dwóch tekstów Aleksandra z Aphrodisias, mianowicie pisma *De fato* oraz traktującego o tym samym przedmiocie rozdziału pisma *De anima*. Inne badania Prelegenta tyczą się przekładu komentarza Themistiosa do pisma *De anima*. Przekład ten, którego dokonał na krótko przed r. 1270 Wilhelm z Moerbeke, wywarł bardzo wielki wpływ na psychologię Tomasza z Akwinu i na sposób, w jaki scholastycy ustosunkowali się do nauki Arystotelesa o duszę. Prelegent zajął się zwłaszcza grecko-łacińskim przekładem komentarza Jana Philoponosa do *De anima*. Przekład ten, ograniczający się do rozdziałów 4.—9. księgi III-ciej *De anima* i dokonany — według znajdującej się w jednym z rękopisów watykańskich uwagi końcowej — w roku 1248, opiera się na tekście greckim Philoponosa zupełnie różnym od drukowanego. Rzecz to tem bardziej uwagi godna, ile że autentyczność trzeciej księgi komentarza Philoponosa do *De anima* bywa podawana w wątpliwość. Przekład sam najprawdopodobniej nie pochodzi od Wilhelma z Moerbeke, zwłaszcza, że podaje tłumaczenie tekstu Arystotelesa, różne od zwyczajnego średniowiecznego grecko-łacińskiego przekładu tego tekstu. Z przekładu Philoponosa korzystali Aegidius Romanus, Radulfus Brito i przedewszystkiem Hinrich Bate z Mecheln.

Dnia 9. lutego 1929 K. v. Frisch: „O zmysle słuchu u ryb“. Od dawna toczy się nierozstrzygnięty dotąd spór, czy ryby słyszą czy też są głuche. Zagadnienie to jest bardzo ważne dla fizjologii, albowiem w wewnętrznym uchu ryb brak tej części, która w anatomii człowieka nazywa się „ślimakiem“ i która zarówno u człowieka jak też u wyższych zwierząt kręgowych tworzy

b

według powszechnego zdania wyłączny narząd słuchu. Na podstawie warunków anatomicznych należałoby tedy oczekiwać, że ryby nie słyszą. Istotnie wielu bardzo obserwatorów twierdzi, że ryby wcale nie reagują nawet na bardzo głośne dźwięki. Nie wolno jednak zapominać, że dźwięki zastosowywane w tych obserwacjach nie mają dla ryb żadnego znaczenia biologicznego i że wskutek tego nie można się spodziewać żadnej na nie reakcji. Można jednak dźwięki w znaczenie biologiczne wyposażyć. Prelegent dokonał takiej próby z małym ślepyim sumem. gwizdząc za każdym razem, gdy mu podawał żywność. Sum w krótkim czasie pojął ten związek i słysząc gwizdzenie wypływał ze swej kryjówki, by odbierać żywność. Był więc na gwizdzenie „tresowany“. P. Stetter, uczeń prelegenta, prowadził te eksperymenty dalej i doszedł do nieoczekiwanych wyników. Można je streścić w sposób następujący: Wszystkie badane ryby (sześć różnych gatunków) można było wytresować na głosy (gwizdzenie ustami, piszczałka Galtona, instrumenty smyczkowe, widelki strojowe i i.). Najlepiej dostępne dla tej tresury były strzebły. U nich można też było oznaczyć bystrość słuchu. Po dobrej tresurze reagowały one na dźwięki tak ciche, że człowiek, stojący obok akwaryum, słyszał je tylko przy natężonej uwadze, i że człowiek zanurzony w tem samym miejscu w wodzie, zwykle wogóle ich nie słyszał. Można było dalej wykazać, że strzebły umieją rozróżniać dźwięki różnej wysokości. Przy pewnym dźwięku dawano rybce żywność dobrą, przy innym (wyższym resp. niższym) dawano jej substancję o niemiłym smaku. Po dłuższej tresurze ryba reagowała na „dźwięk żywnościowy“ — choć żywności nie podawano — szybkim ruchem chwytającym, na „dźwięk ostrzegawczy“ zaś albo wcale nie reagowała albo też odpowiadała typową reakcją ucieczkową. Przy pomocy tej metody można było zbadać, jak daleko sięga czułość ryb na dźwięki (zdolność rozróżniania dźwięków). Naogół rozróżniały one dobrze dźwięki, różniące się o oktawę. Najlepsze okazy (i ryby bowiem objawiają wybitne różnice indywidualne) nauczyły się w sposób niezawodny rozróżniać kwintę, tercę wielką a nawet tercę małą (d_1 , f_1). Jedną z ryb można było doprowadzić do rozróżniania pięciu dźwięków o różnej wysokości (trzy dźwięki żywnościowe i dwa pomiędzy nimi leżące dźwięki ostrzegawcze). Niespodziewanie okazało się także, że istnieje zdolność wyróżnienia dźwięku żywnościowego z pośród kilku dźwięków równocześnie brzmiących. We wszystkich tych przypadkach zachodzi chyba prawdziwe „słyszenie“. Brak jednak jeszcze ostatniego ogniwa w tym łańcuchu dowodowym: że mianowicie działa

a

tutaj ucho wewnętrzne, choć nie posiada ono „ślimaka“. Nie jest bowiem rzeczą wykluczoną, że mamy tutaj do czynienia z niezmiernie wysoką wrażliwością zewnętrzną skóry. Dalsze badania nad tą kwestią są w toku. (Por. Zeitschrift für vergleichende Physiologie, Tom IX. z r. 1929).

Akademia nauk w Heidelbergu. Wydział filozoficzno-historyczny. 16. lutego 1929 Czl. Hoffmann przedstawił rzecz Raymonda Klibansky'ego p. t. „O odnalezieniu rękopisów dotyczących się Proklosa“. Dotąd w greckich wydaniach proklosowego komentarza do platońskiego Parmenidesa brak było zakończenia. Otóż zakończenie to odnaleziono obecnie w przekładzie łacińskim, pochodzącym z XIII. wieku, w trzech egzemplarzach rękopisemnych, z których jeden znajduje się w Oxfordzie, drugi w Lipsku, trzeci w bibliotece Mikołaja Kuzańczyka w Kues. Można wykazać, że obecnie posiadamy już w całości to dzieło Proklosa, tak ważne dla obrazu, który sobie o Platonie wytworzyło późniejsze średniowiecze.

Pruska Akademia nauk. Wydział filozoficzno-historyczny. 28. czerwca 1928 Prof. Jaeger przedstawił pracę M. Meyerhofa z Kairu „O leydeńskim fragmencie arabskim zaginionego pisma Galena o nazwach lekarskich“. Fragment ten świadczy m. i. o walce, którą prowadził Galen w sprawie naukowej terminologii lekarskiej zwłaszcza z manią definiowania, zalewającą pod wpływem filozofii stoickiej ówczesną medycynę.

Dnia 10. stycznia 1929 E. Spranger: „Sens bezzałoźeniowości w naukach noologicznych“. Podczas gdy Maks Weber jeszcze w roku 1919 bronił technologiczno-pozytywistycznego poglądu na nauki noologiczne, najnowszy ich rozwój przyniósł liczne objawy szerzącego się przekonania, że każde stanowisko noologiczne koniecznie musi się opierać na pewnym poglądzie na świat jako na swem założeniu. Przykładami umiarkowanymi są tu Rothacker (korelaty metodyczne diltheyowskich typów poglądów na świat), Litt (perspektywizm obrazów świata) i Scheler (trzy rodzaje wiedzy w różnym stopniu nasycone poglądami na świat). Sam ruch jednak sięga dalej: nie jest wykluczone niebezpieczeństwo takiego rozwoju, że podniosą się w końcu głosy, domagające się nauki specyficznie katolickiej i protestanckiej, humanistyczno-burżuazyjnej i proletaryackiej. Ruch ten posiada zatem ogromną doniosłość dla organizacji instytucji badawczych i dydaktycznych. — Otóż istotnie niepodobna zaprzeczyć różnorodności punktów widzenia, zachodzącej w naukach noologicznych: różnorodność ta istniała zawsze. Przedewszystkiem należy zaznaczyć trzy momenty, które ograniczają t. zw. bezzałoźeniowość: syngularność dziejowej sytuacji

b

umysłowej, z której wylania się nauka, szerokość horyzontu i dojrzałość rozumiejącej osobistości badacza, udział funkcji, ustalających wartości i normatywnych już w samym procesie rozumiejącej interpretacji sensu. Jeżeli wobec takiego stanu rzeczy ma być ocalony sens nauki, muszą być spełnione następujące warunki: 1. Trzymanie się idei prawdy, stwarzającej wspólny grunt dla porozumiewania się; 2. autokrytyka nauki, sięgająca aż do założeń związanych z poglądem na świat, których swoistość również domaga się uświadomienia naukowego; 3. Przewyciężenie relatywizmu stanowisk drogą wznowienia postępowania dialektycznego; ono jedno bowiem potrafi wobec rozproszkowania zapatrywań ocalić jeszcze jakąś wyższą jedność, coś w rodzaju nauki wyższego rzędu. Położenie nauki staje się beznadziejnym, jeśli się uważa za Kierkegaardem — jak to dziś czyni wielu protestanckich teologów i filozofów — dialektykę za bezpłodną. Wobec niebezpieczeństwa, które grozi nauce, niebezpieczeństwa rozbięcia jej na służące różnym poglądom na świat szkoły. podtrzymywać trzeba ideę nauki samej i służące jej organizacje (akademie i uniwersytety). Ponieważ jednak nauka w istocie rzeczy nie jest wolna od założeń a wiara w jej autonomię doznała daleko idącego zachwiania, przeto zadanie nauki ulega dzisiaj rozszerzeniu w tym kierunku, że powinna ona objąć także dyskusję, toczącą się między samymi poglądami na świat. Żadna bowiem grupa poglądów na świat nie może się obejść dla siebie samej bez współczesnej idei nauki; żadna nie może tej idei ignorować.

Dnia 7. listopada 1929 Prof. Willamowitz-Moellendorff: „Katharmoi (katharmoi) Empedoklesa“. Droga szczegółowej interpretacji wszystkich fragmentów tego poematu można zdać sobie sprawę z jego budowy i treści. Głosi on naukę, że w każdym człowieku tkwi jakiś bóg, który, stawszy się w ten czy inny sposób winnym przelania krwi, zasłużył na karę wędrowania dopóty po ziemi poprzez coraz to nowe wcielenia, dopóki nie wzniesie się tak wysoko, by stać się wieszczem lub poetą albo lekarzem lub mężem stanu. Wtedy staje się znów bogiem. Aby do tego dojść, nieodzowne jest życie czyste; przedewszystkiem wstrzymać się należy od spożywania mięsa; od tych przepisów, dotyczących czystości życia, pochodzi nazwa poematu. Zawarte w nim poglądy kłócą się jaskrawo z treścią drugiego poematu Empedoklesa p. t. *φυσικά* (physika). Może tę zmianę w zapatrywaniach poety można wytłumaczyć kolejami jego żywota.

Wydział fizykalno-matematyczny. 20. czerwca 1929 Prof. E. Study z Bonn przed-

a

stawil własną rozprawę p. t. „Rzekome antynomie teorii mnogości“. Mnogość rzeczy nie może być identyczna z jedną z tych rzeczy (Totum parte maius est). Wskutek naruszenia tej elementarnej zasady wszelkiego myślenia i wskutek niezważania na Cantorowską definicję mnogości powstały t. zw. antynomie czyli paradoksy teorii mnogości. Stwierdził to już A. Schönflies w r. 1906, wkrótce po publikacji antynomii Russellovskiej; później jednak ten stan rzeczy spotkał się z zaprzeczeniem albo z ignorowaniem. Pewien w ostatnich czasach rozpowszechniony sposób pojmowania teorii mnogości przedstawia się w porównaniu z teorią Cantora jako zniekształcenie, dokonane przemyśleniem do niej pewnego obcego jej a nadto błędnie utworzonego pojęcia. Różnorodne i bardzo daleko idące konsekwencje, które chciano wysnuwać z rzekomej nierozwiązalności zagadki antynomij, są zatem zupełnie chybione.

Dnia 19. grudnia 1929 Czł. Bieberbach przedstawił pracę P. Heytinga z Enschede p. t.: „Prawidła formalne logiki intuicyjonistycznej“. Żadnej z czterech funkcji logicznych (1. „z a wynika b “, 2. „ a i b “, 3. „albo a albo b “, 4. „nie a “, gdzie a i b oznaczają powiedzenia) nie można w logice intuicyjonistycznej zdefiniować zapomocą pozostałych. Autor pracy podaje dla tych czterech funkcji zasadniczych system niezależnych aksjomatów i wypracowuje intuicyjonistyczny rachunek powieżeń, uwzględniając przedewszystkiem wzory odbiegające od wzorów logiki klasycznej.

Posiedzenie ogólne 16. lutego 1928 Prof. Dr. L. E. J. Brouwer: „Intuicyjonistyczne rozważania o formalizmie“.

Dnia 25. października 1928 Prof. W. Jaeger: „Źródło i koleje filozoficznego ideału życia“. Postacie najdawniejszych myślicieli, od Talesa do Pitagorasa i Demokryta, występują w tradycji jako reprezentanci osobliwego stylu życiowego, wyrażającego się w kontemplacji intelektualnej i w dumnej pogardzie dla wszelkich dóbr zewnętrznych. Ale w przeciwieństwie do tej tradycji inne relacje o tych mężach każą im odgrywać rolę prawodawców i działaczy politycznych, biorących żywy udział w życiu praktycznym. W obu tych oświeceniach odbijają się po prostu tylko poglądy filozofii późniejszej — począwszy od Platona — i głoszone przez nią ideały. Dopiero tam bowiem ideał życia naukowego uzyskał swe uzasadnienie etyczne dzięki zwróceniu badania naukowego ku zagadnieniu państwa i struktury społecznej, przez co owo badanie nabrało zarazem najwyższej wartości praktycznej. Niebawem jednak nauka i praktyka rozstały się jako dwa przeciwne sobie światy a proces ten u Dikaiarcha, ucznia Arystotelesa,

b

kończy się na tem, że życie naukowe ustępuje pierwszeństwa życiu praktycznemu i politycznemu, które zarazem traci upodostawienie intelektualne, nadane mu w platońskim poglądzie na świat. Wpływ platońskiego typu życia kontemplatywnego zaznacza się później w religijnym i mistycznym ideałach życia zakonnego. Do politycznego zaś ideału życiowego Dikaiarcha nawiązują Rzymianie, przejmując od Greków kulturę filozoficzną. — Rzecz wyszła w druku w publikacjach Pruskiej Akademii nauk (Sitzungsberichte der Preussischen Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-historische Klasse, 1928, 85. Str. 34, M. 250).

Dnia 22. listopada 1928 H. Maier: „Mechanistyczny pogląd na przyrodę i przyczynowość witalistyczna“. Prelegent rozpoczął od rozróżnienia poszczególnych sposobów rozpatrywania przyrody z punktu widzenia mechanistycznego, poczem dał rzut oka na dzieje wyjaśniania zjawisk przyrody przy pomocy przyczynowości przechodniej, aby na tej podstawie wykazać zasadność tego rodzaju wyjaśniania. Następnie omówił różne rodzaje przyczynowości, które im posługują się witaliści. W końcu zaznaczył, jak sobie przedstawia rozwiązanie zagadnienia.

Saska Akademia Nauk (Lipsk). Wydział filologiczno-histyczny. 18. lutego 1928. Prof. Dr. Jan Volkelt: „Rozważania o jaźni“.

Posiedzenie publiczne 17. listopada 1928 Prof. Rinne: „Materia żywa czy martwa? Rozważania ze stanowiska mineralogicznego“. Prelegent przedstawił wyniki studyów porównawczych o przyrodzie organicznej i przyrodzie anorganicznej, przeprowadzonych ze względu na to, że się pierwszą charakteryzuje powszechnie jako materię żywą, drugą jako materię martwą. Sprawa ta stała się, jak wiadomo, aktualną dzięki filozoficznym rozważaniom witalistów, którzy przypisują światu organicznemu autonomię lub entelechię, a więc swoistą prawidłowość, odgraniczającą go ściśle od świata anorganicznego. Zdaniem Prelegenta jednak ci, którzy w ten sposób zestawiają ze sobą porównawczo materię organiczną i anorganiczną, nie liczą się w dostatecznej mierze z niektórymi doniosłymi dla tej kwestyi własnościami świata anorganicznego, zwłaszcza z temi, które łączą się z jego wewnętrzną strukturą, wykrytą w ostatnim dziesiętciu lat dzięki badaniom rentgenometrycznym. To też rozważania i opisy Prelegenta pragnęły na podstawie obfitego materiału faktycznego przyczynić się do dalszego wyjaśnienia zasadniczego zagadnienia stosunku obu światów. Zastanawiając się nad rolą świata organicznego i anorganicznego w przyrodzie jako całości i opierając

a

się na teorii powstania ziemi w myśl nauki Kanta-Laplace'a, uwzględnił prelegent niezmiernie pomyślnie warunki, panujące na ziemi dla powstania i rozwoju świata organicznego. Warunki te polegają na — niezrealizowanej np. na pozbawionym powietrza i wody księżycu — kombinacji trzech stanów skupienia w granicznej strefie litosfery, hydrosfery i atmosfery oraz na nadzwyczaj osobliwej stałości temperatury $\pm 0^{\circ}$ w tem głównym polu zachodzących na kuli ziemskiej zmian. Dalsze rozważanie ogólnych właściwości występujących w świecie organicznym i anorganicznym form, dalej jego wewnętrznej struktury, następnie zjawisk powstawania, odżywiania, wzrastania i zanikania pozwalają zdaniem Prelegenta stwierdzać zachodzenie analogii między światem anorganicznym i organicznym. Coś podobnego można też — jak sądzi Prelegent — powiedzieć pod niejednym względem o wrażliwości, która — w różnych stopniach — występuje także w świecie anorganicznym. Jeśli się bierze pod uwagę wszystkie te okoliczności, nie można nam odmówić prawa przypisywania także materii anorganiczej pewnego życia, oczywiście życia w porównaniu z życiem materii organicznej uboższego. Fakt, że wielu zjawisk świata organicznego nie umiemy wyjaśnić, jeszcze nas nie uprawnia do przyjmowania w jego zakresie jakiejś autonomii nad-chemicznej i nad-fizycznej; nadto nowsze badania przyrodnicze wykazały, że niektóre właściwości, uważane za swoiste znamiona świata organicznego, jak np. właściwości ruchu i rozwoju, są wspólną własnością tworzywa anorganicznego i organicznego. Życie przysługuje w różnym ustopniowaniu wszelkiej materii. Niezwykle pomyślnie okoliczności, panujące na ziemi, sprawiły, że z iskry życia rozgorzał jasny płomień życia. Chodzi o to, by proces ten ująć także eksperymentalnie i aby tą drogą wytworzyć warunki chemiczne i fizyczne, wśród których ongiś przed wielu milionami lat wywiązało się w materii na młodej ziemi życie wyższe. Nie jest rzeczą nieprawdopodobną, że odgrywały przytem rolę potężne pola elektryczne; pomyślana na wielką skalę próba wytworzenia takich pól jest w toku; zajmie się ona przede wszystkim oddziaływaniem na rozwój pierwiastków.

Posiedzenie publiczne 1. lipca 1929 Prof. Litt: „Zagadnienie antropologii filozoficznej“. W filozofii współczesnej toczy się dyskusja o możliwości i zadaniach „antropologii filozoficznej“, t. j. spoczywającej na filozoficznej podstawie nauki o istocie i strukturze istnienia ludzkiego. Ale w dyskusji tej brak niekiedy jasnego zdania sobie sprawy z logicznego porządku, w który należałoby ująć całość wiadomości, dotyczących

b

człowieka, aby powstał stąd system. Bardzo rozpowszechnione zdanie, że trzeba w badaniach naukowych „kroczyć drogą „od dołu ku górze“, t. j. od tego, co elementarne i przyrodnicze, ku temu co duchowe, resp. od tego, co „wcześniejsze“, ku temu, co „późniejsze“, a zatem od prymitywnych początków ku wyżynom rozwoju. Prelegent wywodzi, że droga analizy pojęciowej musi prowadzić w kierunku wprost przeciwnym do owej linii, odpowiadającej pozornie naturze rzeczy. Zasadniczym zjawiskiem, od którego musi wychodzić przeświecenie istnienia ludzkiego, jest poznanie. Poznanie nie jest bowiem tylko jedną z istotnych funkcji człowieka wśród innych; jest ono tą funkcją, którą trzeba stwierdzić przed wszystkimi innymi funkcjami, jeśli stworzenie „antropologii“, która przecież także chce i ma być poznaniem, i to poznaniem zdobytem przez człowieka, wogóle ma mieć jakiś sens. Odpowiednią i wyczerpującą analizą aktu poznawczego pociąga za sobą kosekwencye, które wyznaczają teoryom zarówno psychicznego jak fizycznego bytowania człowieka pewne określone kierunki. Nauki, zajmujące się faktami duchowymi, stosunkiem duszy i ciała, bytem cielesnym, uchronią się najskuteczniej od zasadniczych błędów wtedy, gdy, traktując o badanych przez nie zjawiskach, nie zapomną podnieść wzroku ku owemu „telos“ bytowania człowieka, które zwie się „poznaniem“. Owo „telos“ jednak zawdzięcza swoją doniosłość kierowniczą przedewszystkiem tej okoliczności, że, będąc pozornie zawsze jeszcze wytworem „człowieka“, w istocie jest lub przynajmniej pragnie być czemś więcej niż czemś „tylko ludzkim“. Albowiem „prawda“, ku której dąży wszelki wysiłek poznawczy człowieka, jest tylko wtedy tem, co wyraz ten głosi, jeśli posiada „walor“ nie tylko w stosunku do „człowieka“ jako takiego, lecz również w stosunku do każdej „istoty myślącej“. Z tą pretensją do waloru, sięgającego poza zakres specyficznie „ludzki“, stoi i upada też wszelka dająca się pomyśleć „antropologia filozoficzna“.

Wiedeńska Akademia nauk. Wydział filozoficzno-historyczny 16. października 1929 H. Arnim: „O najnowszej próbie wykazania nieautentyczności pisma »Magna Moralia«“. Prelegent polemizuje z pracą Ryszarda Walzera, który w monografii p. t. „Magna Moralia« a etyka arystotelesowska“ broni tezy, że pismo „Magna Moralia“ nie jest dziełem Arystotelesa, lecz jako najmłodsze z trzech pism etycznych, noszących nazwisko Arystotelesa, pochodzi od jakiegoś młodszego perypatetyka ze szkoły Teofrasta. Otóż Prelegent odpiera argumenty Walzera i dowodzi ponownie słuszności swego poglądu, według którego „Magna Moralia“ na-

a

piisał sam Arystoteles jeszcze przed etyką eudemejską. Głównym argumentem Prelegenta za autentycznością „Magna Moralia“ jest twierdzenie, że Teofrast posługiwał się w swoich wykładach tym pismem obok etyki eudemejskiej jako wiernym wyrazem filozofii arystotelesowskiej.

Towarzystwo filozoficzne przy Uniwersytecie Wiedeńskim. 28. stycznia 1927 H. Hahn: O nowszych teoriach logicznych. — 25. lutego 1927 F. Redl: Stanowienie wartości i krytyka wartości. — 3. marca 1927 M. Haubfleisch: Drogi ku rozwiązaniu zagadnienia wzajemnego stosunku duszy i ciała. — 20. maja 1927 R. Meister: Zabawa i praca dziecka i człowieka dorosłego. — 27. maja 1927 F. Eckstein: Pojęcie systemu i nieśmiertelność u Leibniza. — 10. czerwca 1927 A. Molitor: Bolzano jako filozof religii. — 18. listopada 1927 R. Meister: Historia studyów filozoficznych w Uniwersytecie wiedeńskim. — 2. grudnia 1927 R. Lach: Historia rozwoju myślenia muzycznego. — 16. grudnia 1927 F. Redl: „Dobro“ według P. Haberlina. — 13. stycznia 1928 H. Gomperz: Autobiografia Platona. — 27. stycznia 1928 F. Kaufmann: Wina i odpowiedzialność. — 17. lutego 1928 H. Feigl: Przypadek i prawo. Studium z zakresu filozofii przyrody. — 24. lutego 1928 F. Eckstein: Wieczny powrót rzeczy a współczesna nauka. — 2. marca 1928 Etyka jako nauka. — 11. maja 1928 H. v. Arnim: W sprawie chronologii pism dydaktycznych Arystotelesa. — 15. czerwca 1928 F. Redl: O pracy Bühlera p. t. „Kryzys psychologii“. — 23. listopada 1928 R. Links: Podstawy filozoficzne pojęć psychoanalitycznych. — 29. listopada 1928 L. v. Bertalanffy: Obecny stan zagadnienia rozwoju. — 7. grudnia 1928 F. Redl: E. G. Kolbenheyer jako filozof. — 7. stycznia 1929 O. Höfler: Historyzm i relatywizm. — 11. stycznia 1929 Dyskusja nad odczytem L. v. Bertalanffy'ego o obecnym stanie zagadnienia rozwoju. — 25. stycznia 1929 O. Ewald: Filozofia systemów czy filozofia życia? — 15. lutego 1929 F. Garbeis: Chr. G. Bardili jako pośrednik między Leibnizem i Heglem. — 8. marca 1929 A. Handlirsch: O ortogenezie, przystosowaniu i celowości. — 15. marca 1929 P. Kuranda: Początki niemieckiego wykształcenia politycznego a filozofia. — 16. marca 1929 E. Utitz: O istocie charakterologii. — 3. maja 1928 E. Schweidler: O naturalnych jednostkach racjonalnych w fizyce. — 10. maja 1929 M. Haubfleisch: Referat z pracy Rothackera „Logika i systematyka nauk noologicznych“. — 17. maja 1929 O. Rossi: Maksa Schelera nauka o wartości. — 7. czerwca 1929 J. Herz: Adolf Stöhr i filozofia materii. — 22. listopada 1929 F. Strunz:

b

Stanowisko Teofrasta z Hohenheim, zwane-go Paracelsem, w filozofii religii. Zarazem krytyka jego wydanych i niewydanych pism religijnych. — 6. grudnia 1929 F. Kröner: O idei systematologii systemów filozoficznych.

Międzynarodowe Towarzystwo filozofii empirycznej (Zob. Ruch filozoficzny, IX, str. 75 a oraz X, str. 203 a). Program odczytów Koła berlińskiego na zimę 1928/29 obejmował: L. v. Bertalanffy: Obecny stan zagadnienia rozwoju. — E. Leschke: Typy charakterologiczne. — J. Schultz: Spór o pojęcie prawdy. — H. Reichenbach: Przyczynowość czy prawdopodobieństwo? — G. Salomon: Pojęcie kultury. — J. Petzold: Teoria pojęć. — R. Goldschmidt: Nauka o dziedziczności i biologia teoretyczna. — O. Vogt: Zmienność określona. — Th. Ziehen: Zagadnienia filozofii religii ze stanowiska filozofii empirycznej. — G. v. Arco: Rozwój biologiczny a rozwój techniczny.

Towarzystwo im. Kanta. Oddział w Akwisgranie. W czasie od 1. stycznia 1926 do 11. marca 1927 wygłoszono następujące odczyty: Prof. Dr. W. Stern: Nowe prądy w metafizyce ze szczególnem uwzględnieniem personalizmu. — Dr. A. Grünbaum: Człowiek filozoficzny i jego problematyka. — J. Glarner: Nietzsche a Leibniz. — Prof. Dr. H. Driesch: T. zw. okultyzm wobec nauki oficjalnej. — Prof. Dr. D. Katz: Psychologia zwrężat i charakterologia człowieka. — Prof. O. Domke: O algebrze logiki. — Prof. Dr. N. Hartmann: O istocie filozofii. — J. Glarner: Dostojewski jako myśliciel. — Prof. Dr. P. Friedländer: Mit platoniski. — Nadto odbył się cykl odczytów o Heglu: Prof. Dr. K. Gerhards: Wstęp. — R. Jancke: Logika. — Dr. P. Mennicken: Estetyka. — Dr. Maas: Filozofia historii. — Prof. Dr. S. Behn: Hegel.

Oddział w Berlinie. W latach 1926 i 1927 odbyły się następujące odczyty: Dr. H. Levy: Renesans filozofii Hegla. — Prof. Dr. R. Guardini: Znaczenie poznawcze obrządku dla religii. — Prof. Dr. R. Kroner: Dusza i świat. — Dr. A. Metzger: Współczesny stan fenomenologii. — H. Friedmann: Idealizm morfologiczny. — Prof. Dr. F. Stepun: Romantyka niemiecka a filozofia historii sławofilów. — Dr. K. Lewin: Prawo, eksperyment i dowód w filozofii. — Dr. H. Zbinden: Przyczynek do kryzysu współczesnego sumienia (Panideal R. M. Holzapfla). — Prof. Dr. H. Scholz: Kryzys podstaw logiki. — Dr. F. Kaufmann: Wartość nauki. — J. Baruzi: Współczesna filozofia francuska. — Prof. Dr. A. Drews: Objawienie, wiara i historia. — Prof. Dr. M. Adler: Problem historycznego przeznaczenia.

a

Oddział w Bonn. W półroczu letniem 1926 i w zimowym 1926/27 odbyły się następujące odczyty publiczne: Dr. h. c. A. v. Hartmann: Dzieło życia Ed. Hartmanna. — Prof. Dr. Katz: Psychologia zwierząt a charakterologia. — Prof. Dr. N. Hartmann: Stań zagadnień w nowszej etyce filozoficznej. — Prof. Dr. Schmalenbach: Piramida społeczna i zdolność łączenia się ludzi ducha. — Prof. Dr. Linke: Znaczenie religii. — Nadto odbyły się następujące posiedzenia naukowe: Prof. Dr. Study: Przyczyna i skutek. — Dr. Matthaei: Norma i typ. Przyczynek do krytyki Kretschmerowskiej teorii konstytucji. — Prof. Dr. Erisman: Znaczenie kary. — Prof. Dr. Fröhlich: Fizjologiczne podstawy wrażeń. — Dr. Moers: Filozoficzne zagadnienia rachunku prawdopodobieństwa. — Dr. Mense: Przyczynek do typologii teorii poznania I. — Dr. Gothein: Poezja w poglądzie na świat wielkich mężów stanu. — Poza to czytano i omawiano pod kierownictwem Dra Mensiego w półroczu letniem 1926 Husserla „Ideen“, w półroczu zimowym 1926/27 Hildebranda „Die Idee der sittlichen Handlung“.

W półroczu letniem 1927 odbyły się następujące odczyty publiczne: Dr. Leser: W jaki sposób poznaje się psychiczne cechy rasowe? — Dr. Mense: Przyczynek do typologii teorii poznania II. — Prof. Dr. Linke: Fenomenologia aktu i fenomenologia przedmiotu. — Dr. Dempf: Zagadnienie drugiej substancji. — Nadto czytano i omawiano pod kierownictwem Dra Mensiego Lotzego „Logikę“.

W półroczu zimowym 1927/8 odbyły się następujące odczyty publiczne: Prof. Dr. Heidegger: Kant i zagadnienie metafizyki. — Prof. Dr. N. Hartmann: Duch obiektywny a istota nauki. — Dr. A. Müller: Przestrzeń, czas, materya. — Prof. M. Geiger: Powierzchnowe i głębokie działania sztuki. — Nadto odbyły się następujące posiedzenia naukowe: Dr. Grossart: Uczucie, dążenie, wartość. — Prof. Dr. Clemen: Zastosowanie psychoanalizy do mitologii i historii religii. — Dr. Thyssen: Obiektywny byt stosunków. — Dr. Dempf: Zagadnienie pierwszej substancji. — Poza to czytano i omawiano pod kierownictwem Dra Mensiego Fr. Brentana „Vom Ursprung sittlicher Erkenntnis“.

Oddział w Dortmundzie. W latach 1926 i 1927 odbyły się następujące odczyty: Prof. Dr. Guttman: Nowa etyka. — Prof. Dr. E. Horneffer: Wielcy myśliciele (Fichte, Hegel, Schopenhauer, Nietzsche). — Prof. Dr. R. Stammer: Kantowska filozofia praktyczna. — Prof. Rust: Kant w teraźniejszości i przeszłości. — Prof. Dr. E. Horneffer: O religii w państwie (pięć

b

odczytów). — Dr. J. Müller: Jaki jest sens życia? — Prof. Dr. Guttman: Metafizyka krytyczna. — Prof. Dr. Friedländer: Mit Platoński. — Prof. Dr. Driesch: Poznanie rzeczywistości. — Dr. Fr. Kössberg: Kant i Eucken. — Prof. Dr. Wendland: Istota religii.

Oddział w Düsseldorfie: W roku 1926 wygłoszono następujące odczyty. — Prof. Dr. Walzel: Humanistyczna historia literatury. — Prof. Dr. N. Hartmann: Przedmiot estetyczny i jego wartość. — Prof. Dr. R. Stammer: Kantowska filozofia praktyczna. — Prof. Dr. Friedländer: O tragedii greckiej.

Oddział w Erfurcie. W zimie 1926/7 odbyły się następujące odczyty: Prof. Dr. Liebert: Historyzm a filozofia. — Prof. Dr. Griesbach: Współczesne znaczenie Kierkegaarda. — Prof. Dr. Utitz: Charakterologia a etyka. — Dr. Waehler: Mistrz Eckeharta my. — Prof. Dr. N. Hartmann: Istota i zadania fenomenologii. — Prof. Dr. Reichenbach: Zagadnienie przestrzeni (Kant i Einstein). — Dr. Burkamp: Poznanie jako czynnik kultury.

Oddział w Halberstacie. Na zebraniu inauguracyjnym w lutym 1927 Prof. Dr. A. Liebert wygłosił odczyt p. t. Współczesny kryzys duchowy.

Oddział w Halle. W półroczu letniem 1927 i w zimowym 1927/8 odbyły się następujące odczyty: Prof. Dr. Th. Ziehen: Postawienie zagadnienia u Spinozy i jego następstwa w dobie dzisiejszej. — Prof. Dr. A. Drews: Wiara, objawienie i historia. — Prof. Dr. E. Utitz: Zagadnienie formy w sztuce. — Prof. Dr. E. Horneffer: Pierwiastek tragiczny w kantowskim poglądzie na świat. — Prof. Dr. P. Hofmann: Struktura a rozumienie. — Prof. Dr. Otto: Typy konstytucyjne i ich znaczenie w pedagogice.

Oddział w Hamburgu. W czasie od 5. czerwca 1926 do 26. lutego 1927 wygłoszono następujące odczyty: Prof. Dr. Reichenbach: Zagadnienie przestrzeni. — Dr. Noack: Wyobrażenia czasowe w sztukach przestrzennych. — Prof. Dr. Bornhausen: Język religii i religia języka. — Prof. Dr. W. Stern: Personalistyka jako nauka i zwrot w psychologii. — Dr. A. Meyer: Zagadnienia filozofii organizmów. — Prof. Dr. M. Adler: Istota społeczeństwa w oświetleniu epistemologicznym. — Prof. Dr. H. Plessner: Nowe drogi filozofii przyrody. — Prof. Dr. A. Görland: Znaczenie Pestalozzi'ego dla pedagogiki naukowej. — Prof. Dr. H. Scholz: Kryzys podstaw logiki. — Prof. Dr. E. Cassirer: Starożytność a powstanie ścisłej nauki. — St. Dunin-Borkowski S. J.: Spinoza w kole współczesnych.

a

Oddział w Hannoverze. W zimie 1926/7 wygłoszone następujące odczyty: Prof. Dr. Schmalenbach: Tło religijne filozofii Kanta. — Lic. Dr. Kessler: Przewycięzenie psychologizmu i racjonalizmu przez filozofię religii. — Prof. Dr. Meltzer: Schopenhauer a my. — v. Thünen: „Ja“ i „ono“ Zygmunta Freuda. — Prof. Dr. Liebert: Walka o metafizykę. — Prof. Dr. v. Hattinberg: Kryzys psychologii współczesnej a filozofia (Psychoanaliza i filozofia). — P. Mosolf: Przyczynek do psychologii płci. — R. Hartung: Biologia a metafizyka. — Dr. Körting: Filozofia a lekarz. — R. Kerschensteiner: Psychologia i pedagogika. — Dr. Müller-Walbaum: Przyczynowość a los. — Nadto członkowie Oddziału uprawiali wspólną lekturę Etyki N. Hartmanna i w związku z tem omawiali współczesne zagadnienia etyczne.

Oddział w Holandii. Dnia 19. kwietnia 1927 odbyła się w Amersfoort konferencja filozoficzna, na której Prof. Dr. K. Joël wygłosił odczyt p. t. Zmiany we współczesnym poglądzie na świat, a Dr. F. Goede-wagen odczyt p. t. Autonomia sztuki.

Oddział w Kaiserslautern (Palatynat). Na posiedzeniu inauguracyjnym w październiku 1927 Dr. Fritz Blättner wygłosił odczyt p. t. Zadanie nauki i jej stanowisko wobec zagadnienia wartości.

Oddział w Karlsruhe. W latach 1926/7 i 1927/8 wygłoszone następujące odczyty publiczne: Dr. Fr. Muckle: Późna kultura Zachodu. — Prof. Dr. A. Drews: Pojęcie pośrednika w świadomości religijnej ludzkości. — Dr. L. Markuse: August Strindberg. — Dr. A. Paquet: Bolszewizm. — Prof. Dr. Fr. Oppenheimer: O podstawach państwa. — Prof. Dr. W. Worring-er: Ekspresjonizm i poekspresjonizm. — Nadto wygłoszone następujące odczyty na posiedzeniach naukowych: Prof. Dr. E. Ungerer: Schopenhauerowska teoria przyczynowości. — Prof. Dr. Fr. Schnabel: Filozofia państwa u T. Hobbesa. — Dr. K. Ott: Państwo i indywiduum w J. St. Milla „On liberty“. — Dr. E. Kast: Zagadnienia nowszej niemieckiej teorii literatury. — Prof. A. Raif: Zasada dostatecznej podstawy poznawczej. — Dyr. A. Kreuzer: Podstawa bytu i podstawa działania na tle ogólnej nauki o podstawie. — Prof. H. Kinkel: Descartes i Bergson. — Prof. Dr. H. Driesch: Parapsychologia jako nauka. — Prof. Dr. K. Joël: Przewycięzenie XIX. wieku w myśleniu współczesnym. — Prof. Dr. E. Hoffmann: Pojęcie systemu w scholastycznej summie. — Prof. Dr. Minde-Pouet: Henryk Kleist. — Prof. Dr. M. Scheler: Zagadnienia antropologii filozoficznej (roślina, zwierzę, człowiek). — Dr.

b

H. Günter: Zagadnienie rozumienia historycznego. — Dr. H. Prager: Pogląd na świat Dostojewskiego. — Prof. Dr. F. Strich: Poezja i cywilizacja. — Prof. Dr. K. Ott: Znaczenie współczesne Kontraktu społecznego Rousseau'a. — Prof. Dr. G. Radbruch: Interpretacja dzieł ducha, jej cele i rodzaje. — Prof. Dr. R. Metz: Hume'a teoria państwa i społeczeństwa. — Prof. Dr. E. Ungerer: Założenia biologii historycznej. I. Zagadnienia morfologii i systematyki. — Prof. Dr. H. Leininger: Założenia biologii historycznej. II. Zagadnienia dziedziczności, wariacji i rozpowszechnienia.

Oddział w Kassel. Szereg zebrań, poświęconych roztrząsaniu zagadnień fenomenologii, zajął w kwietniu 1928 Dr. Oskar Liebeck odczytem p. t. O pojęciu fenomenologii w duchu Husserla i jego rozwoju po dzień dzisiejszy.

Oddział w Kilonii: W latach 1925/26 i 1926/27 wygłoszone następujące odczyty: Prof. Dr. J. Reinke: Życie i brak życia. — Prof. Dr. J. Stenzel: Pojęcie oświecenia u Platona (Platon i mistyka). — Prof. Dr. E. Wolff: Hegel a romantyka. — Prof. Dr. R. Guardini: Kierkegaard. — Prof. Dr. R. Petsch: Świat duchów w goethowskim Fauście. — Prof. Dr. E. Cassirer: Kant i Goethe. — Prof. Dr. E. Spranger: Kwestya przewycięzenia relatywizmu etycznego.

Oddział w Kolonii: W zimie 1926/7 wygłoszone następujące odczyty: Prof. Dr. M. Geiger: Psychiczne znaczenie sztuki. — Prof. Dr. Schmalenbach: Piramida społeczna i łączenie się ludzi ducha. — Prof. Dr. M. Heidegger: Kantowska teoria schematyzmu i zagadnienie sensu istnienia. — Prof. Dr. Weizsäcker: Antropologia medyczna. — Prof. Dr. J. Stenzel: Filozofia mowy.

Oddział w Królewcu: W zimie 1926/7 wygłoszone następujące odczyty: Dr. A. Rausch: O istocie osobowości. — Prof. Dr. O. Schultze: Myśli podstawowe dotyczące konstrukcji pedagogiki i etyki jako nauk empirycznych. — Prof. Kowalewski: Kant a Bolzano. — Prof. Dr. H. Rust: Eucken a Kant.

Oddział w Magdeburgu. W roku 1927 wygłoszone następujące odczyty: Prof. Dr. Fehse: Zagadnienie formy portretu literackiego. — Pastor Beta: Dusza jednostkowa i społeczność z punktu widzenia psychologicznego. — Prof. Dr. Nohl: Szkoła pracy. — Prof. Dr. Nörling: Praca a gospodarstwo. — Prof. Dr. Atzler: Psychologia pracy. — Dr. Weigert: Prawo pracy. — Dr. F. Klatt: Praca i religia. — Dr. Weidel: Współczesne cele wychowawcze i ich wartość. — Dr. Busse: Krytyka materialistycznego pojmowania dziejów. —

a

Prof. Dr. Driesch: Życie i śmierć. — Prof. Dr. Horneffer: Najstarsi filozofowie greccy. — Tenże: Sokrates. — Tenże: Platon. — Tenże: Arystoteles.

Oddział w Plauen. W latach 1925/6 i 1926/7 odbyły się następujące odczyty: Prof. Dr. Verweyen: Tajemnica świata a okultyzm. — Prof. Dr. A. Liebert: August Strindberg, jego pogląd na świat i jego sztuka. — Dr. Heller: Osobowość i ustawa w państwie i prawie. — Dr. Krippendorf: Znaczenie tragiczności. — Tenże: Filozofia jako potęga kierująca życiem i kształtująca osobowość. — Tenże: Sztuka jako władza życiowa. — Tenże: Mistyczne poczucie życia w współczesnej poezji. — Prof. Dr. Menzer: Współczesne walki o wykształcenie.

Oddział w Poczdamie: W marcu 1927 Prof. Dr. A. Liebert wygłosił odczyt p. t. Współczesny kryzys duchowy, a Prof. Dr. P. Menzer odczyt p. t. O filozofii życia.

Oddział w Stuttgarcie: W roku 1926/7 wygłoszono następujące odczyty: Prof. Dr. Utitz: O istocie charakterologii. — Prof. Dr. Reichenbach: Kant a fizyka współczesna. — Prof. Dr. Gelb: Współczesny stan psychologicznej teorii spostrzegania a filozofia kantowska. — Prof. Dr. Drews: O pochodzeniu zła. — Prof. Dr. Verweyen: O wzajemnym stosunku średniowiecznej i nowożytnej teorii poznania. — Ks. Paulus: Myśl syntetyczna w nowszej filozofii. — Prof. Dr. Sakmann: R. W. Emerson, obywatel dwóch światów. — Nadto zbierali się członkowie oddziału co dwa tygodnie w celu omawiania najnowszych rozpraw zamieszczonych w „Kant-Studien“.

Oddział w Wrocławiu: W roku 1927/8 wygłoszono następujące odczyty: Prof. Dr. Marck: Przyczynki do filozofii religii w epoce romantyzmu: Hegel i Kierkegaard. — Prof. Dr. Stepun: Chrześcijańska filozofia historii w Rosji. — Prof. Dr. Kühnemann: Wpływ Spinozy na filozofię niemiecką. — Prof. Dr. Rosenstock: Społeczna filozofia religii. — Dr. Nelring: Przyczynki do zagadnienia budowy zdania. — Dr. Kynast: Kant jako filozof świadomości kultury. — Prof. Dr. E. Cassirer: Goethe i Platon. — C. Schmidt: Metafizyka mitologii greckiej. — Prof. Dr. Kynast: Droga do metafizyki. — Prof. Dr. Tillich: Metafizyka stawania się. — Dr. Koch: Mistrz Eckhart a żydowska filozofia religii. — Ks. Dunin-Borkowski: Spinoza a scholastyka.

Biblioteka filozofia (Palermo). W roku 1928 odbyły się następujące odczyty: G. Lodato: Jak starzeją się nasze oczy? — G. A. Cesareo: Dialogi z Bogiem. — M. Losacco: W sprawie solipsyzmu.

„Ruch Filozoficzny“ Tom XI, Nr. 1—10.

b

Dr. Hans Driesch, profesor filozofii w Uniwersytecie lipskim, wygłosił w Ameryce na zaproszenie Uniwersytetu Północno-zachodniego i Instytutu wydawniczego „The Open Court Publishing Company“ w styczniu 1927 trzy odczyty: pierwszy na temat „Życie organiczne“ i drugi na temat „Dusza i ciało“ dnia 24. stycznia w wymienionym Uniwersytecie (Grand Forks, Północna Dakota, Stany Zjednoczone) a trzeci na temat „Zagadnienie wolnej woli“ dnia 25. stycznia w siedzibie wspomnianego Instytutu w Chicago.

L. E. J. Brouwer, Profesor matematyki w Uniwersytecie amsterdamskim, wygłosił na zaproszenie Komitetu, rządzącego gościnnie odczyty zagranicznych przedstawicieli nauk ścisłych, Towarzystwa filozoficznego przy Uniwersytecie wiedeńskim i Wiedeńskiego Towarzystwa matematycznego w Wiedniu 10. marca 1928 odczyt p. t. Nauka, matematyka i mowa, a 14. marca 1928 odczyt p. t. Struktura continuum.

Prof. Dr. E. Husserl wygłosił na wiosnę 1928 kilka odczytów w Holandii, mianowicie w czasie między 22. a 29. kwietnia odczyty o fenomenologii i psychologii oraz o fenomenologii transcendentalnej w Amsterdamie na zaproszenie tamtejszego Towarzystwa filozoficznego a dnia 30. kwietnia odczyt o fenomenologii i psychologii w Groningen na zaproszenie tamtejszego Towarzystwa psychologicznego. W czasie między 18. a 24. lutego 1929 Prof. Dr. E. Husserl wygłosił w Paryżu na zaproszenie istniejącego przy Sorbonnie „Institut Germanique“ kilka odczytów o fenomenologii i krytyce rozumu; nadto miał odczyt w tamtejszym Towarzystwie filozoficznym.

Prof. Vittorio D. Macchiolo z Uniwersytetu w Neapolu wygłosił w listopadzie i grudniu 1929 w Uniwersytecie kolumbijskim w Nowym Yorku szereg wykładów p. t. Początki i rozwój orfizmu.

Dr. Iwan Mirczuk, Profesor Naukowego Instytutu ukraińskiego w Berlinie, wygłosił tamże 15. listopada 1929 staraniem wymienionego Instytutu odczyt p. t. Mesyanizm u Słowian, a 4. grudnia 1929 w berlińskim oddziale Towarzystwa im. Kanta odczyt p. t. Zasadnicze rysy i zagadnienia filozofii słowiańskiej.

ORGANIZACYE.

Warszawskie Towarzystwo filozoficzne. W łonie Towarzystwa powstały w roku 1928 poza istniejącymi już dawniej sekcjami teorii poznania i historii filozofii trzy sekcje nowe. Mianowicie dnia 18. lutego ukonstytuowała się Sekcja logiki (Przewodniczący Prof. Dr. Jan Łukasiewicz, Sekretarka Drka J. Hosiassonówna),

a

dnia 25. kwietnia Sekcja metafizyki i filozofii religii (Przewodniczący Prof. K. Serini), dnia 29. października Sekcja psychologiczna (Przewodniczący Prof. Dr. St. Baley, Sekretarka P. Janna Budkiewiczówna).

Koło Naukownawcze zostało zainicjowane przez Dział naukowy Kasy im. Mianowskiego w czerwcu 1928 w myśl odczuwanej potrzeby — ania podstawy teoretycznej poczynaniom instytucji, zajmujących się organizacją nauki i opieką nad nią, przede wszystkim poczynaniom Kasy im. Mianowskiego. Na posiedzenia Koła zapraszani są pracownicy naukowcy, interesujący się naukoznawstwem, oraz pracownicy placówek społecznych i rządowych, opiekujących się nauką. Na posiedzeniach wygłaszane są referaty z zakresu naukoznawstwa i organizacji nauki i przeprowadzane dyskusje nad nimi. W czasie od czerwca r. 1928 do maja r. 1929 Koło odbyło 5 posiedzeń. (Zob. powyżej pod „Wykłady, Odczyty, Referaty“). Poza tym odbyło 3 posiedzenia w ściślejszym gronie, na których dyskutowano nad metodą i techniką wykonania bieżących prac i sposobem realizowania poczynani Działu Naukowego Kasy im. Mianowskiego.

Towarzystwo psychologiczne im. Józefy Joteyko powstało w Warszawie z przeobrażenia się zawiązanego z inicjatywy ś. p. Józefy Joteyko w marcu 1924 „Koła psychologicznego“ (Zob. Ruch filozoficzny, IX. str. 27 b oraz X, str. 202 b). Koło to przybrało po śmierci swej założycielki i Przewodniczącej nazwę „Koło psychologiczne im. Józefy Joteyko“ a w dniu 31. października 1928 na Walnym Zebraniu postanowiło przekształcić się w „Towarzystwo Psychologiczne im. Józefy Joteyko“. Na zasadzie wskazówek i materiałów pozostawionych przez ś. p. J. Joteyko opracowano i uchwalono statut. Według tego statutu Towarzystwo stawia sobie za cel: 1) prowadzenie badań naukowych z zakresu psychologii zwłaszcza pedagogicznej, 2) udzielanie pomocy i wskazówek naukowych badaczom, pracującym na własną rękę w dziedzinie psychologii, 3) dostarczanie wskazówek przy prowadzeniu badań psychologicznych dla celów szkolnych, 4) pracę referatową, pozwalającą na orientowanie się w rozwoju psychologii teoretycznej i stosowanej oraz na zapoznawanie się z nowymi zagadnieniami powstającymi w tej dziedzinie, 5) w miarę potrzeby i możliwości występowanie z własnymi postulatami dotyczącymi wychowania i przyczynienie się tym sposobem do udoskonalenia ustroju szkolnego.

Członkami Towarzystwa mogą być osoby pełnoletnie obojga płci oraz osoby prawne. Członkowie dzielą się na honorowych, zwyczajnych i popierających. Osoby prawne mogą być tylko członkami popierającymi. Członkami zwyczajnymi Towarzystwa mogą być osoby pracujące na polu psychologii, członkami po-

b

popierającymi — osoby fizyczne i prawne, interesujące się zagadnieniami psychologicznymi.

Członkowie uczestniczą w Walnych Zebraniach i w posiedzeniach naukowych i korzystają z wszelkich urządzeń Towarzystwa na warunkach ustanowionych w regulaminach; w szczególności w razie brania udziału w pracach zbiorowych, prowadzonych przez Towarzystwo, obowiązują je poddanie się kierownictwu i stosowanie się do właściwego regulaminu.

Członków zwyczajnych i popierających przyjmuje Zarząd, przyczem osoby fizyczne muszą być przedstawione przez dwóch członków Towarzystwa. Członkowie zwyczajni Towarzystwa wnoszą wkładkę roczną w wysokości 6 zł., członkowie popierający rocznie 50 zł.

Obecny skład Zarządu Towarzystwa przedstawia się jak następuje: Przewodniczący: v. cat; Wice-Przewodniczący: Drka Marya Grzegorzewska i Dyr. Karol Makuch; Członek Zarządu i Kierownik prac naukowych: Prof. Dr. Stefan Baley; Sekretarz: Stanisław Sedlaczek; Skarbniczka: Hanna Wosińska; Członek Zarządu: Marya Maczyńska.

Poznańskie Towarzystwo psychologiczne zostało założone dnia 12. listopada 1929. Na podstawie dokonanych na pierwszym Walnym Zebraniu członków wyborów weszli do Zarządu PP.: Prof. Dr. Stefan Błachowski, Prof. Dr. Ludwik Jaxa Bykowski, Prof. Dr. Stefan Borowiecki, Prof. Dr. Stefan Frycz, Dr. Marian Wachowski, Dr. Adam Wiegner, Prof. Dr. Floryan Znaniecki. Do Komisji rewizyjnej zostali wybrani Prof. Dr. Jan Grochmalicki i Prof. Dr. Zygmunt Zawirski. Dnia 14. listopada 1929 Zarząd ukonstytuował się w sposób następujący: Prof. Dr. St. Błachowski, Przewodniczący; Prof. Dr. L. Jaxa Bykowski, Zastępca Przewodniczącego; Dr. A. Wiegner, Sekretarz; Dr. M. Wachowski, Skarbnik; Prof. Dr. St. Frycz, Bibliotekarz. Zastępcami Członków Zarządu zostali Prof. Dr. St. Borowiecki i Prof. Dr. F. Znaniecki. — Głównym celem Towarzystwa jest wydawanie Kwartalnika psychologicznego.

Komisja psychologiczna Naukowego Towarzystwa Pedagogicznego zorganizowała się 9. czerwca 1929 na zebraniu, które się odbyło w Warszawie na zaproszenie Drki Maryi Grzegorzewskiej. Na tem zebraniu omówiono zadania Komisji oraz dokonano wyboru jej Zarządu, w skład którego weszli: Przewodniczący Prof. Dr. St. Baley, Zastępca Przewodniczącego Prof. Dr. St. Szuman, Sekretarka Drka Wanda Kempicka. — Na drugim zebraniu, które się odbyło 24. listopada 1929, uchwalono po dłuższej dyskusji program prac na terenie szkolnictwa na najbliższą przyszłość. — Komisja liczy 21 członków; należą mianowicie do niej: Drka Franciszka Baumgarten-Tramer Solura, Prof. Dr. Stefan Baley Warszawa, Prof. Dr. Ludwik Bykowski Poznań, Prof. Dr. Stefan Błachowski Poznań, Dr. Adam Cygielstreich Warszawa, Drka

a

Marya Grzegorzewska Warszawa, Prof. Dr. Władysław Heinrich Kraków, Drka Zofia Kodisowa Warszawa, Dr. Stefan Kociński Warszawa, Dr. Mieczysław Kreutz Lwów, Drka Marya Librachowa Warszawa, Drka Wanda Łempicka Warszawa, Dr. Henryk Ormian Łódź, Dr. Henryk Rowid Kraków, Dr. Jakób Segal Warszawa, Dr. Władysław Sterling Warszawa, Prof. Dr. Stefan Szuman Kraków, Prof. Dr. Kazimierz Twardowski Lwów, Prof. Dr. Władysław Witwicki Warszawa, Drka Woyczyńska-Karpińska Łódź, Dr. Zygmunt Ziemiński Warszawa. — Adres Komisji: Warszawa, Plac trzech Krzyży 8, Zakład Psychologii pedagogicznej Uniwersytetu Warszawskiego.

Polskie Towarzystwo Popierania Badań Mózgu ukonstytuowało się 19. listopada 1928 w Warszawie, wybierając swym prezesem Prof. Dra K. Orzechowskiego, wiceprezesem Prof. Dra Konopackiego, sekretarzem Dra Łuniewskiego, skarbnikiem Prof. Dra Mazurkiewicza. Równocześnie powołano do życia Polski Instytut Badań Mózgu i powierzono jego kierownictwo Doc. Drowi M. Rosemu, dotychczasowemu kierownikowi oddziału w Wilhelmowskim Instytucie Badań Mózgu w Berlinie. Instytut mieści się w Zakładzie Histologii i Embryologii Uniwersytetu Warszawskiego. Wkładka roczna członka zwyczajnego Polskiego Towarzystwa Popierania Badań Mózgu wynosi 20 zł. Zgłoszenia przyjmuje skarbnik Towarzystwa Prof. Dr. J. Mazurkiewicz, Warszawa, Hoża, 58.

Towarzystwo Naukowej Organizacji zawiązało się w Poznaniu 20. listopada 1928; w dniu tym odbyło się I. Walne Zebranie członków, na którym przyjęto statut i na którym wygłosił odczyt inauguracyjny Prof. Dr. St. Błachowski p. t. „Psychologia pracy jako postulat życia gospodarczego i społecznego”. W łonie Towarzystwa utworzono Sekcję psychologii i fizjologii pracy; przewodniczącym Sekcji obrano Prof. Dra St. Błachowskiego.

Kółko naukowe Studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego im. Sebastjana Petrycego powstało z inicjatywy Prof. Dra Władysława Szumowskiego w maju 1929. Według § 3. statutu celem Kółka jest pogłębienie kultury umysłowej młodzieży akademickiej Uniwersytetu Jagiellońskiego i przeciwdziałanie jednostronności wykształcenia zawodowego, w szczególności zaś a) zainteresowanie się (poza codziennymi obowiązkami) przeszłością nauki, szczególnie medycyny i przyrodoznawstwa, poznawanie rozwoju nauk i ich błędów pod kątem widzenia filozoficznej krytyki oraz kształcenie swego myślenia na tym materiale; b) poznawanie życia i ideologii wielkich przyrodników i lekarzy; c) poznawanie historii ojczystej z tego samego stanowiska; d) propaganda powyższych celów wśród ogółu młodzieży akademickiej. W ciągu pierwszego roku istnienia Kółka wygłoszono następujące referaty: Tadeusz Ostrow-

b

ski: Harvey, w 300. rocznicę. — Edward Stoczek: Napoleon w świetle medycyny. — Emil Wischnowitzer: Wpływ malarii na historię półwyspu apenińskiego. — Jan Anyszek: Ludwik Birkenmajer. — Aleksander Goldschmied: Higiena u Rzymian. — Kuratorem Kółka jest Prof. Dr. Władysław Szumowski. W skład Zarządu wchodzi: Przewodniczący Dr. Tadeusz Bilikiewicz, Zastępca Przewodniczącego Tadeusz Ostrowski, Sekretarz Jerzy Morawiecki, Skarbnik Kazimierz Pollak. — Kółko liczy 50 członków, mianowicie 30 z Wydziału lekarskiego a 20 z Wydziału filozoficznego.

Towarzystwo im. Arystotelesa (Londyn) obchodziło 24. czerwca 1929 pięćdziesięciolecie swego istnienia bankietem, w czasie którego Prof. H. Wildon Carr dał rzut oka na rozwój i działalność Towarzystwa; nado przemawiali Przewodniczący Prof. S. Alexander oraz P. Arthur Keith i Prof. G. E. Moore.

Towarzystwo przyjaciół Pascala (Société des amis de Pascal) powstało w r. 1923 w 300. rocznicę urodzin Pascala w Paryżu (XIV, rue Victor-Considérant 9) z inicjatywy p. A. de La Valette-Monbrun'a, który pełni też funkcję sekretarza generalnego. Prezesem honorowym jest Paweł Bourget, rzeczywistym Ernest Jovy, wiceprezesami są Fortunat Strowski, Jakób Chevalier, Henryk Massis. Towarzystwo urządza wykłady, odczyty i zebrania dyskusyjne, wydaje pismo „La Revue pascalienne” i posiada bibliotekę. W r. 1926 Towarzystwo urządziło wystawę, która obejmowała najciekawsze wydania dzieł Pascala oraz wielką ilość prac i pamiątek, dotyczących się Pascala i klasztoru Port-Royal. Od czasu do czasu Towarzystwo organizuje wycieczki do miejscowości, związanych ze wspomnieniami o Pascalu. W Clermont-Ferrand, miejscu urodzenia Pascala, istnieje Koło miejscowe Towarzystwa.

Towarzystwo przyjaciół Maine'a de Biran (Société des amis de Maine de Biran) zostało założone w 100. rocznicę śmierci filozofa w roku 1924 jako oddział Towarzystwa przyjaciół Pascala (zob. powyżej). Prezydentem honorowym Towarzystwa jest Henryk Bergson, rzeczywistym Edouard Le Roy.

Towarzystwo im. Ernesta Macha powstało w listopadzie 1928 w Wiedniu. Na zebraniu konstytuującym P. Otto Neurath wygłosił odczyt p. t. „Ernest Mach i naukowe ujmowanie świata”. Towarzystwo pragnie w myśl swego programu i działając w duchu Macha, Avenariusza i Poincaré'go „pielęgnować i szerzyć naukowe ujmowanie świata. Zajmie się organizowaniem odczytów i publikacji o stanie obecnym naukowego ujmowania świata, aby wykazać znaczenie, które ściśle badanie posiada dla nauk społecznych i przyrodniczych. Tym sposobem mają być tworzone myślowe narzędzia współczesnego empiryzmu, potrzebne życiu zarówno publicznemu jak prywatnemu”. Nazywając się

*

a

Towarzystwem im. Ernesta Macha, nowa organizacja pragnie uwydatnić swoje zasadnicze nastawienie, polegające na dążeniu do nauki, wolnej od metafizyki. Nie znaczy to wcale, jakoby Towarzystwo z góry uznawało poszczególne tezy Macha. Prezesem Towarzystwa obrano Dra Maurycego Schlicka, profesora filozofii w Uniwersytecie wiedeńskim, obok którego wchodzi w skład Prezydium Towarzystwa Dr. Hans Hahn, Profesor Uniwersytetu wiedeńskiego i Henryk Vokolek, Inspektor szkolny. Sekretarzami są Panowie Otto Neurath, Dyrektor muzeum społecznego i gospodarczego i Rudolf Carnap, Docent prywatny Uniwersytetu. Wkładka członkowska wynosi rocznie 3 szylingi austriackie. Adres Towarzystwa: Wien, I. Wipplingerstr. 8.

Koło Wiedeńskie (Der Wiener Kreis). Jest to nazwa grupy ludzi, skupiających się około osoby Profesora Dra M. Schlicka a związanej — bez jakiegokolwiek zewnętrznej formy organizacyjnej — wspólnym zasadniczym nastawieniem naukowym. Koło to pragnie służyć naukowemu ujmowaniu świata i szuka zarówno kontaktu z ludźmi poglądów pokrewnych jak też wpływu na stojących dalej. Tendencje te znajdują swój wyraz we współdziałaniu z Towarzystwem im. Ernesta Macha (zob. powyżej). Do „Koła Wiedeńskiego“ należą prócz Profesora Schlicka m. i. Gustav Bergmann, Rudolf Carnap, Herbert Feigl, Filip Frank, Kurt Gödel, Hans Hahn, Wiktor Kraft, Karol Menger, Marcell Natkin, Otto Neurath, Olga Hahn-Neurath, Teodor Radaković, Fryderyk Waismann.

Internationale panidealistiche Vereinigung utworzyli zwolennicy filozofii Holzapfla dla propagowania i rozwijania nowych celów społecznych i religijnych, wskazanych w jego dziełach p. t. „Panideal“ i „Welterlebnis“. Bliższych informacji udziela centralne biuro organizacji w Zurychu (Rotstrasse, 48) albo jego filia w Monachium (Rauchstrasse, 2/IV).

Pod znakiem Nietzschego. W dniach od 15. do 17. października 1927 odbyło się w Weimarze wspólne doroczne zebranie członków Towarzystwa im. Nietzschego (zob. Ruch filozoficzny VI, str. 109 b, VII, str. 156 a i X, str. 64 a). Fundacyi Archiwum Nietzschego i Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Nietzschego (zob. Ruch filozoficzny X, str. 203 b). Poza sprawami natury administracyjnej zebranie wypełniły trzy odczyty na temat „Nietzsche a wiek XX.“, które wygłosili Oswald Spengler, Hans Prinzhorn i Fryderyk Würzburg.

Związek im. Euckena (Zob. Ruch filozoficzny, X, str. 203 b). Jubileuszowe — dziesiąte z rzędu — doroczne zebranie członków odbyło się w dniach 26. i 27. października 1929 w Jenie. Związek liczy obecnie 20 kół miejscowych.

Towarzystwo im. Paracelsusa powstało w Monachium; pragnie ono zogniskować wszelkie badania dotyczące się tego lekarza-filozofa. Prze-

b

wodniczącym Towarzystwa jest Prof. Dr. K. Sudhoff.

Towarzystwo psychologii eksperymentalnej (Gesellschaft für experimentelle Psychologie), założone przez Jerzego Eliasza Müllera (Getynga) w roku 1904, uchwaliło na odbytem w kwietniu 1929 w Wiedniu zebraniu członków zmienić po 25-letnim istnieniu swoją nazwę na „Niemieckie Towarzystwo psychologiczne“ (Deutsche Gesellschaft für Psychologie), aby dać wyraz faktowi, „że zakres prac Towarzystwa rozszerzył się już od dłuższego czasu na cały obszar psychologii i na stosowanie także wszystkich innych metod psychologicznych“. — Do Zarządu Towarzystwa zostali na owym Zjeździe wybrani: Przewodniczący K. Bühler, Zastępca Przewodniczącego W. Stern, Sekretarz H. Volkelt, Członkowie Zarządu N. Ach, D. Katz, J. Lindworsky, W. Poppelreuther. Adres Sekretarza: Prof. Dr. Hans Volkelt, Lipsk, Elsterstrasse, 36.

Towarzystwo nauczania filozofii (Gesellschaft für Philosophischen Unterricht). W związku ze zjazdem, który obradował w październiku 1929 w Berlinie nad nauczaniem filozofii w szkole średniej czyli — według terminologii niemieckiej — wyższej (zob. poniżej pod „Zjazdy“), Towarzystwo im. Kanta wydało następującą odezwę:

„Z sytuacji umysłowej doby obecnej wyłoniła się z nieodzowną koniecznością w sposób całkiem ogólny potrzeba wprowadzenia nauczania filozofii do szkoły wyższej. Albowiem właśnie szkoła winna korzystać z obfitych możliwości, które tkwią w filozofii jako w potężnym czynniku wykształcenia. Aby przystąpić do tego zadania i dokonywać go w sposób, odpowiadający duchowi sprawy, trzeba koniecznie postępować planowo, celowo i metodycznie. Wśród rozbieżnych przedmiotów szczegółowych filozofia tworzy spójnie jednoczącą i pełne treści zaokrąglenie całej nauki szkolnej. Nauczanie filozofii musi zatem wykazać i dowieść, że posiada ono swoją wartość jako istotny czynnik wychowawczy. W tym celu nauczanie to musi być zabezpieczone od wszelkiej dowolności i przypadkowości, musi się kierować względami pedagogicznymi i filozoficznymi i musi w związku z klasykami otrzymać charakter zwarty, odznaczający się jednością zagadnień i myśli przewodniej. Ponieważ spełnienie tego postulatu stawia nas przed zadaniem nowe, przeto konkretne ukształtowanie nauczania łączy się z różnorodnymi trudnościami. W celu popierania propedeutyki, utrzymywanej w duchu filozoficznym, i w celu urzeczywistnienia zmierzających w tym kierunku zamiarów powstało Towarzystwo nauczania filozofii (Gesellschaft für Philosophischen Unterricht). Aby oprócz Towarzystwa od razu na silnych podstawach, połączono je organicznie i organizacyjnie z Towarzystwem im.

a

Kanta... Ustrój tego Towarzystwa i ożywiający je duch dają pełną rękojmię, że „Towarzystwo nauczania filozofii“, korzystając z takiego poparcia, dokona spodziewanej i potrzebnej pracy. A) Jako pierwszy czyn takiej świadomej celu działalności będą na całym obszarze pracy Towarzystwa im Kanta urządzone Kursy i Koła wspólnej pracy, poświęcone nauczaniu filozoficznemu. Mają one przyjść z pomocą siłom nauczycielskim, potrzebnym dla udzielania filozofii, i współdziałać w przygotowywaniu odpowiedniego narybka filozoficznego. B) Zarazem Towarzystwo, pragnąc stworzyć duchowy ośrodek, wydaje czasopismo. Czasopismo to „Der Philosophische Unterricht“ będzie miało treść następującą: 1. Rozprawy pióra wybitnych filozofów, pedagogów, historyków kultury, socjologów, filologów, teologów i przodujących przedstawicieli nauk przyrodniczych będą omawiały wchodzące w grę zagadnienia, obszary zagadnień i dyscypliny. 2. Propozycje konkretne, dotyczące zarówno najbardziej celowego urządzenia Kół wspólnej pracy filozoficznej jak też pożądanego pogłębienia filozoficznego poszczególnych przedmiotów nauki szkolnej. 3. Wzory lekcji mają drogą naocznego wyłożenia materiału, wchodzącego w zakres nauczania filozofii, oraz drogą charakteryzowania sposobu tego nauczania wywoływać i ożywiać wzajemną wymianę myśli. 4. Wypisy z literatury filozoficznej, przegląd książek i czasopism, komunikaty uzupełnią treść czasopisma. Czasopismo wychodzi mniej więcej pięć razy w roku w zeszytach o okóło dwóch arkuszach druku. Wkładka członkowska wynosi za rok kalendarzowy M. 6:50, dla członków Towarzystwa im. Kanta M. 4:50. — Ponieważ żyjemy w okresie ogólnego odradzania się świadomości filozoficznej, przeto ciężą na nas obowiązek przyjscia z pomocą młodzieży, szukającej filozofii. Wszak ta młodzież dorastająca, na której barkach spoczywać będzie w przyszłości kultura, odczuwa poważnie potrzebę filozofii. Wie to każdy prawdziwy wychowawca i nauczyciel. Musimy wychowywać ludzi wyposażonych w pełne rozum i harmonii wykształcenie, ludzi o umyśle pogodnym i otwartym, skupionych okóło jakiegoś centralnego zainteresowania życiowego a zwróconych ku ideałom. Z tego powodu wprowadzenie nauczania filozofii do szkoły wyższej posiada niewątpliwą doniosłość i siłę wychowawczą. Nowe Towarzystwo zwraca się nietylko do tych, którzy udzielają lub mają w przyszłości udzielać filozofii, do nauczycieli i nauczycielek, lecz do wszystkich członków Towarzystwa im. Kanta, wogóle do wszystkich, którym leży na sercu i dla których jest przedmiotem poważnej troski dobro duchowe przyszłego pokolenia i zapewnienie naszej kulturze postępu“. — Zgłoszenia przyjmuje Studenrat Dr. Kurt Krippendorf, Berlin, N. W. 21, Rathenowerstr. 75.

b

Warszawskie Towarzystwo filozoficzne.

XXI. Doroczne Walne Zgromadzenie członków odbyło się 30. kwietnia 1928. Po zagajeniu Zgromadzenia przez przewodniczącego odczytano sprawozdanie Zarządu za czas od 1. kwietnia 1927 do 31. marca 1928. Wedle tego sprawozdania liczba członków wynosiła z końcem roku sprawozdawczego 138, w tem 104 zwyczajnych i 34 popierających.

Biblioteka Towarzystwa powiększyła się w okresie sprawozdawczym o 42 dzieła i liczyła z końcem tego okresu 2408 dzieł oprócz czasopism. Biblioteka otrzymywała 32 czasopisma, w tem 12 krajowych i 20 zagranicznych. Biblioteka była dostępna członkom Warszawskiego Towarzystwa filozoficznego przynajmniej w ciągu trzech godzin dziennie. W końcu roku sprawozdawczego Biblioteka otrzymała od Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zasiłek w kwocie 400 zł., który zużytkowała na opravienie 216 tomów.

Dochody Towarzystwa wynosiły zł. 2605.93 (nie licząc zasiłków Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w kwocie 1690 zł. i Kasy im. Mianowskiego w kwocie 100 zł., wyasygnowanych na koszty druku „Przeglądu filozoficznego“ i przelanych na rachunek „Przeglądu filozoficznego“), rozchody zł. 1730.96.

W okresie sprawozdawczym odbyły się trzy Walne Zgromadzenia oraz dziewięć plenarnych posiedzeń naukowych (liczby bieżące 323—331; zob. Ruch filozoficzny X. str. 196 a do 197 a, 197 b do 198 b oraz tom niniejszy str. 173 a do 174 b); nadto były czynne w łonie Towarzystwa dwie sekcje, mianowicie Sekcja teorii poznania, która odbyła od czasu połączenia się b. Warszawskiego Instytutu filozoficznego i b. Towarzystwa psychologicznego sześć posiedzeń naukowych (zob. Ruch filozoficzny X. str. 198 b i tom niniejszy str. 177 a) i Sekcja logiki, która odbyła jedno posiedzenie naukowe (zob. Ruch filozoficzny, tom niniejszy str. 177 a do 178 a).

Na podstawie umowy, zawartej z wydawnictwami „Przeglądu filozoficznego“ i „Ruchu filozoficznego“, członkowie Warszawskiego Towarzystwa filozoficznego otrzymywali w roku sprawozdawczym w miarę uiszczania wkładek bezpłatnie oba te czasopisma.

Po wysłuchaniu streszczonego powyżej sprawozdania Zarządu, Walne Zgromadzenie uchwaliło jednomyślnie na wniosek Komisji rewizyjnej udzielić Zarządowi absolutoryum z jego działalności w roku sprawozdawczym 1927/8. Do Zarządu wybrano dwóch nowych członków (w miejsce Prof. Dra K. Ajdukiewicza i p. T. Parczewskiego, którzy się zrzekli), mianowicie Prof. Dra Stefana Baleya i p. Janinę Budkiewiczówną. Do Komisji rewizyjnej wybrano p. Adama Cygielstreicha i Dra Bogdana Zawadzkiego.

XXII. Doroczne Walne Zgromadzenie członków odbyło się 29. kwietnia 1929. Po

a

zagajeniu Zgromadzenia przez przewodniczącego odczytano sprawozdanie Zarządu za czas od 1. kwietnia 1928 do 31. marca 1929. Wedle tego sprawozdania liczba członków wynosiła z końcem roku sprawozdawczego ogółem 94, w tym 73 członków zwyczajnych i 21 popierających. W porównaniu z poprzednim rokiem liczba członków zmniejszyła się zatem o 44, co się tłumaczy głównie tem, że członkowie, którzy do dnia 1. marca 1929 nie uiszcili wkładki członkowskiej przynajmniej za pierwsze półrocze 1928, zostali skreśleni z listy członków na mocy odpowiedniej uchwały Zarządu. Dokładnie ruch członków przedstawia się w ten sposób, że skreślono 48 osób, 2 osoby zmarły, przyjęto 6 nowych członków.

Biblioteka Towarzystwa powiększyła się w okresie sprawozdawczym o 36 dzieł i liczyła z końcem tego okresu 2444 dzieł oprócz czasopism. Pod adresem Biblioteki nadchodziło w okresie sprawozdawczym 30 czasopism, z których 9 prenumerowano, 21 zaś otrzymywano za pośrednictwem Redakcji „Przeglądu filozoficznego”. W styczniu 1929 Biblioteka otrzymała od Wydziału Bibliotecznego Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zasiłek w kwocie 1000 zł., który został przeznaczony przedewszystkiem na a) prenumeratę czasopism, b) kompletowanie czasopism, c) oprawę książek.

Dochody Towarzystwa wynosiły zł. 4232-22, rozchody zł. 1826-07. (Sumy te nie obejmują zasiłku Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w wysokości 7000 zł., wyasygnowanego na koszty druku „Przeglądu filozoficznego” w roku budżetowym 1928/9, ani zasiłku Kasy im. Mianowskiego w wysokości 2900 zł., przeznaczonego na tenże cel. Obie kwoty przelano na rachunek „Przeglądu filozoficznego”).

W okresie sprawozdawczym odbyło się jedno Walne Zgromadzenie i ośm plenarnych posiedzeń naukowych (liczby bieżące 332—339; zob. Ruch filozoficzny, tom niniejszy str. 174 b do 177 a); nadto były czynne w łonie Towarzystwa cztery sekcye, a mianowicie Sekcya teorii poznania, której przewodniczącym był Dr. B. Gawecki, sekretarzem p. W. Radziwonowicz, Sekcya logiki, której przewodniczącym był Prof. Dr. J. Łukasiewicz, sekretarką Drka J. Hosiassonówna, Sekcya metafizyki i filozofii religii, której przewodniczącym był Prof. K. Serini, oraz Sekcya psychologii, której przewodniczącym był Prof. Dr. St. Baley, sekretarką p. J. Budkiewiczówna. Sekcya teorii poznania odbyła dwa posiedzenia naukowe (zob. Ruch filozoficzny, tom niniejszy, str. 177 a), Sekcya logiki jedno posiedzenie naukowe (tamże, str. 178 a do 178 b), Sekcya metafizyki i filozofii religii sześć posiedzeń naukowych (tamże str. 178 b do 179 a), Sekcya psychologii cztery posiedzenia naukowe (tamże str. 179 a).

b

W okresie sprawozdawczym odbyły się staniem i na dochód Towarzystwa dwa odczyty publiczne (tamże, str. 179 a). Nadto Zarząd Towarzystwa wznowił pertraktacje, rozpoczęte jeszcze przez b. Warszawski Instytut filozoficzny z p. Mikołajem Hartmannem, profesorem Uniwersytetu w Kolonii, w sprawie jego przyjazdu do Warszawy i wygłoszenia tu odczytu i uzyskał zasadniczą zgodę Prof. Hartmanna. Na pokrycie kosztów przyjazdu i honorarium Prof. Hartmanna Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego przyznało Warszawskiemu Towarzystwu filozoficznemu zasiłek w wysokości 1000 zł.

Po wysłuchaniu streszczonego powyżej sprawozdania Zarządu uchwaliło Walne Zgromadzenie na wniosek Komisji rewizyjnej jednomyślnie udzielić Zarządowi absolutoryum z jego działalności w roku sprawozdawczym 1928/9. Do Zarządu wybrano ponownie Prof. Dra Tadeusza Kotarbińskiego i Drkę Dinę Stejnberg, którzy ustąpili drogą losowania. Do Komisji rewizyjnej wybrano Dra Artura Chojckiego i ponownie Dra Bogdanę Zawadzkiego, ponadto jako przedstawicielkę członków popierających p. Wandę Ptaszyńską.

Walne Zgromadzenie przyjęło projekt regulaminu sekcji, opracowany przez Zarząd. Przyjęto również do wiadomości uchwałę Zarządu, na mocy której wkładka dla członków popierających wynosi od 1. stycznia 1929 nie 12 zł. rocznie jak dotychczas, lecz 15 zł. rocznie, wobec zwiększenia się kosztów prenumeraty „Przeglądu filozoficznego”.

Wileńskie Towarzystwo filozoficzne.

Wileńskie Towarzystwo filozoficzne wyłoniło się z zebrzań naukowych, które się odbywały od czasu do czasu w Seminarjum filozoficznym Uniwersytetu począwszy od 30. października 1925 dla rozważania zagadnień filozoficznych. Zebrzań takich odbyło się ogółem dwanaście (Zob. Ruch filozoficzny, IX. str. 168 b, X. str. 73 b i 199 b). Zebranie organizacyjne Towarzystwa odbyło się 7. lutego 1928.

I. Walne Zgromadzenie odbyło się — po zatwierdzeniu statutu Towarzystwa przez Urząd wojewódzki — 19. marca 1928. Wybrano na niem Zarząd, złożony z pięciu osób, który ukonstytuował się w sposób następujący: Przewodniczący Prof. Dr. Tadeusz Czeżowski, Zastępca Przewodniczącego Prof. Dr. Maryan Massonius, Sekretarka Drka Wiesława Woczyńska, Skarbnik Dr. Adam Łysakowski, Bibliotekarz Zygmunt Szulczyński.

II. Walne Zgromadzenie odbyło się 25. kwietnia 1929. Po zagajeniu Zgromadzenia przez Przewodniczącego Zarządu odczytano sprawozdanie Zarządu za rok 1928. Według tego sprawozdania Towarzystwo liczyło w dniu 31. grudnia 1928 członków rzeczywistych 14 a wspierających 3. W okresie sprawozdawczym

a

odbyło się pięć posiedzeń naukowych (zob. powyżej str. 182 a i nn.); nadto Towarzystwo wzięło udział wspólnie z organizacjami nauczycielskimi w Wilnie w urządzeniu Akademii żałobnej ku czci ś. p. Józefy Joteyko. — Dochody Towarzystwa wynosiły 105 zł., wydatki 35.15 zł. — Walne Zgromadzenie przyjęło sprawozdanie do wiadomości i udzieliło Zarządowi absolutorium z rachunków. W wyniku uzupełniających wyborów weszli do Zarządu w miejsce pp. Dra Adama Łysakowskiego i Zygmunta Szulczyńskiego pp. Dr. Stefan Burhardt i Józef Zajkowski. Członkami Komisji rewizyjnej zostali wybrani na rok 1929 PP. Prof. Dr. Jan Oko i Prof. Dr. Stanisław Trzebiński.

Obchód dwudziestopięcioletnia Polskiego Towarzystwa filozoficznego.

Uroczyste Zebranie z powodu dwudziestopięcioletnia Polskiego Towarzystwa Filozoficznego uchwalił Wydział Urzędzić w dniu 25. rocznicy założenia Towarzystwa, t. j. w dniu 12. lutego 1929, poruczając Przewodniczącemu zgajenie Zebrania i zapraszając do wygłoszenia na niem odczytu członka Towarzystwa, Pana Dra Tadeusza Kotarbińskiego, Profesora filozofii w Uniwersytecie warszawskim.

Ponieważ panujące wówczas niezwykle silne mrozy i wywołane nimi zaburzenia w komunikacji kolejowej nie pozwoliły Panu Profesorowi Kotarbińskiemu zdążyć na dzień 12. lutego do Lwowa, przeto uroczyste Zebranie odbyło się w dwóch częściach: na pierwszej w dniu 12. lutego Przewodniczący Towarzystwa, Prof. Dr. Kazimierz Twardowski wygłosił dłuższe przemówienie, w którym zobrazował i omówił działalność Towarzystwa w ciągu pierwszych dwudziestopięciu latach jego istnienia i wypowiedział szereg uwag o stosunku pracy naukowej w łonie Towarzystwa do usiłowań, zmierzających ku zdobyciu poglądu na świat i życie; na drugiej części uroczystego Zebrania, która się odbyła 14. lutego, Pan Prof. Dr. Tadeusz Kotarbiński wygłosił odczyt p. t. Analiza materializmu. (Przemówienie Przewodniczącego podał w całości dziennik „Słowo Polskie“ w nr. 62. z 4. marca 1929 a odczyt Pana Profesora Kotarbińskiego w dokonaniem przez Autora streszczeniu tenże dziennik w nr. 69. z 11. marca 1929).

Zarówno przemówienie jak odczyt wejdą w skład zbioru prac, który Wydział przygotowuje do druku ku upamiętnieniu obchodu dwudziestopięcioletnia Towarzystwa.

Na uroczystości reprezentowali: Prorektor Ks. Prof. Dr. A. Gerstmann Uniwersytet Jana Kazimierza, Prof. Dr. T. Kotarbiński Wydział humanistyczny Uniwersytetu Warszawskiego i Warszawskie Towarzystwo filozoficzne, Przewodniczącym Prof. Dr. J. Kleiner Wydział humanistyczny Uniwersytetu Jana Kazimierza, Prof.

b

Dr. W. Moraczewski Akademię medycyny weterynaryjnej we Lwowie, Prof. Dr. T. Lehr-Spławiński Towarzystwo naukowe we Lwowie oraz Towarzystwo miłośników języka polskiego, Dr. J. Łomnicki Muzeum im. Dzieduszyckich we Lwowie. Była też obecna delegacja Towarzystwa żydowskich studentów filozofii we Lwowie. Polska Akademia Umiejętności wydelegowała na uroczystość Profesora Dra Wł. Heinricha, który miał też reprezentować Krakowskie Towarzystwo filozoficzne, wszelako z powodu wspomnianych powyżej trudności komunikacyjnych nie mógł do Lwowa przybyć.

Pisma lub telegramy nadesłali: Wydział nauki Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Rektorat Uniwersytetu Jagiellońskiego, Wydział lekarski Uniwersytetu Jagiellońskiego, Wydział rolniczo-leśny Uniwersytetu Jagiellońskiego, Wydział humanistyczny Uniwersytetu warszawskiego, Kasa im. Mianowskiego (Warszawa), Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu, Biblioteka fundacji im. Baworowskich (Lwów), Związek Polskich Towarzystw Naukowych (Lwów), Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Wilnie, Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Przemyślu, Komisya historii filozofii Polskiej Akademii Umiejętności, Wileńskie Towarzystwo filozoficzne, Instytut Mesyanistyczny im. Hoene-Wronskiego (Warszawa), Polskie Towarzystwo filologiczne (Oddział lwowski), Towarzystwo literackie im. Adama Mickiewicza (Lwów), Towarzystwo ludoznawcze (Lwów), Polskie Towarzystwo Politechniczne (Lwów), Prezydium Syndykatu Dziennikarzy Polskich we Lwowie, Sekcja Wschodnia Zarządu Głównego Towarzystwa Szkoły Ludowej (Lwów), Societas Spinozana (Haga), Biblioteka filosofica (Florenca), Kant-Gesellschaft (Berlin), Schopenhauer-Gesellschaft (Frankfurt nad Menem), Philosophische Gesellschaft an der Universität zu Wien. Nadto: Prof. Dr. Wł. Abraham, Prof. Dr. St. Baley, Prof. Dr. O. Balzer, Dr. Inż. B. Biegeleisen, Dr. L. Pomian Biesiekierski, Prof. Dr. R. Bujas, Prof. Dr. A. Cieszyński, Dr. K. Czechowycz, Prof. Dr. P. Dąbkowski, Drka L. Dobrzyńska-Rybicka, Prof. Dr. V. Dollmayr, Ks. Prof. Dr. Fijałek, Prof. Dr. L. Finkel, Redaktor Z. Fryling, Dr. B. Gawecki, Dr. St. Harassek, Prof. Dr. Wł. Heinrich, Dr. H. A. Karnecki, Prof. Dr. K. Kostanecki, Drka Z. Krzemicka, Prof. Dr. St. Łempicki, Prof. Dr. J. Łukasiewicz, Prof. Dr. I. Mirczuk, Dr. I. Myślicki, Prof. G. Peano, Dr. P. Pęgowski, Prof. Dr. W. Rubczyński, Prof. Dr. M. Schorr, Z. Smoluchowska, M. Sztampke, Prof. Dr. Wł. Szumowski, Dr. J. Twardowski, Prof. Dr. St. Witkowski, Drka W. Woyczyńska, St. Zabielski, Prof. Dr. F. Zoll, St. Zuberowa.

+ + +

W związku z obchodem dwudziestopięcioletnia Towarzystwa odbyła się uroczystość wręczenia Profesorowi Drowi K. Twardowskiemu, który przewodniczy Towarzystwu nieprzerwanie

a

od chwili jego powstania, dyplomu doktora filozofii honoris causa Uniwersytetu Warszawskiego. Wręczenia dyplomu dokonał na początku drugiej części uroczystego zebrania dnia 14. lutego w imieniu Rektora Uniwersytetu Warszawskiego, Profesora Dra Gustawa Przychociego, oraz Dziekana Wydziału humanistycznego tegoż Uniwersytetu, Profesora Dra Marcelego Handelsmanna, Pan Prof. Dr. Tadeusz Kotarbiński, odczytawszy w przekładzie polskim tekst dyplomu i wygłosiwszy skierowane do Prof. Dra Twardowskiego przemówienie. Po nim przemówili imieniem Uniwersytetu Jana Kazimierza Prorektor Ks. Prof. Dr. A. Gerstmann oraz imieniem Wydziału humanistycznego tegoż Uniwersytetu Prodziekan Prof. Dr. J. Kleiner, poczem Prof. Dr. K. Twardowski wygłosił przemówienie dziękczynne.

Koło Filozoficzne Studentów Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie.

W roku akademickim 1927/28 odbyło się 15 zebrań naukowych Koła, poświęconych następującym tematom: I. 17. X. 1927 Referat kol. S. Sarnakera „O szczęściu“. — II. 31. X. 1927 Odczyt kol. Szulczyńskiego „O założeniach psychologii postaci“. — III. 14. XI. 1927 Sprawozdanie kol. J. Rutkiego z II. Polskiego Zjazdu Filozoficznego w Warszawie we wrześniu 1927. — IV. 28. XI. 1927 Odczyt Prof. Dr. M. Massoniusa „Realizm i idealizm w sztuce“. — V. 12. XII. 1927 Referat kol. S. Rabinowicza „O uprzejmości“. — VI. 16. I. 1928 Referat kol. A. Bursztajnówny „Psychoanaliza w literaturze“. — VII. 16. II. 1928 Referat kol. S. Rabinowicza „Konstrukcja typu psychicznego konserwatysty“. — VIII. 27. II. 1928 Referat kol. J. Rutkiego „O zmienności rezultatów testów według Kreutzza“. — IX. 12. III. 1928 Odczyt kol. M. Szulkina „Legenda i historia“. — X. 30. IV. 1928 Referat kol. A. Zajkowskiej „O pojęciu moralności według Frenkla“. Część I. — XI. 7. V. 1928 To samo. Część II. — XII. 21. V. 1928 Odczyt kol. B. Dreilingera „Analiza argumentacji Berkeleya przeciwko istnieniu materii“. — XIII. 4. VI. 1928 Referat kol. S. Sarnakera „Przewyciężenie XIX. w. w filozofii obecnej według K. Joëla“. — XIV. 18. VI. 1928 Odczyt kol. S. Frydmana „O wahaniu się i wątpieniu“. Cz. I. — XV. 25. VI. 1928 To samo. Cz. II.

Członków liczyło Koło 25. Stałym uczestnikiem zebrań był Kurator Koła Prof. Dr. T. Czeżowski, ponadto brali udział w zebraniach Koła Prof. Dr. M. Massonius, Prof. J. Lande i goście z grona studentów Uniwersytetu z różnych Wydziałów.

Nagrodę Koła w kwocie 50 zł. za najlepszy odczyt, wygłoszony w ciągu roku, otrzymał na

b

mocy głosowania, jakie odbyło się na ostatnim zebraniu Koła, kol. S. Frydman.

W roku akademickim 1928/29 odbyło się 13 zebrań naukowych Koła, poświęconych następującym tematom: I. 15. X. 1928 Referat kol. S. Frydmana „O wolności woli“. — II. 29. X. 1928 Referat kol. H. Dembińskiego „Próba teorii wartości psychicznej“. — III. 12. XI. 1928 Referat kol. J. Rutkiego „O indukcji u W. E. Johnsona“. — IV. 26. XI. 1928 Odczyt kol. T. Bujnickiego „O psychologii wiersza“. — V. 10. XII. 1928 Odczyt kol. Z. Plewaki „Prawdomówność w filozofii przedsokratycznej“. — VI. 21. I. 1929 Referat kol. J. Reutta „Porównania i przenośnie a wiedza według H. Elzenberga“. — VII. 6. II. 1929 Odczyt kol. Z. Szulczyńskiego „Zagadnienie »schematów« psychologicznych“. — VIII. 18. II. 1929 Referat kol. S. Sarnakera „Poglądy Plancka w kwestyi wolności woli“. — IX. 5. III. 1929 Odczyt kol. S. Rabinowicza „O chwaleniu się“. — X. 6. V. 1929 Referat kol. H. Gordona „Metafizyka historii u Bierdajewa“. — XI. 13. V. 1929 Referat kol. E. Łużekówny „Świat jako wola i przedstawienie według dzieł Schopenhauera“. — XII. 3. VI. 1929 Odczyt Dr. S. Burhardta „O pragmatyzmie Jamesa“. — XIII. 24. VI. 1929 Dyskusya na temat: Logika i logistyka.

Członków liczyło Koło 24. Stałym uczestnikiem zebrań był Kurator Koła Prof. Dr. T. Czeżowski, ponadto brali udział w zebraniach Koła Prof. Dr. M. Massonius, Prof. J. Lande i goście z grona studentów Uniwersytetu z różnych Wydziałów.

Nagrodę Koła w kwocie 50 zł. za najlepszy odczyt, wygłoszony w ciągu roku, otrzymał na mocy głosowania, jakie odbyło się na ostatnim zebraniu Koła, kol. Z. Plewako.

Z J A Z D Y.

IV. Zjazd polskich historyków i filozofów medycyny odbył się w dniach od 5. do 7. października 1928 w Krakowie. Wygłoszono m. i. następujące odczyty: Dr. J. Kurczyński: Przyszłość wiedzy lekarskiej w świetle Prawa Stworzenia. — Dr. T. Bilikiewicz: O niemieckim przekładzie „Logiki medycyny“ Biegańskiego. — E. Ostachowski: Van Helmont i jego system przyrodniczo-lekarski.

VIII. Zjazd psychiatrów polskich, który się odbył w Warszawie w czasie od 27. do 29. maja 1928, obejmował w swym programie m. i. następujące referaty: Prof. Dr. R. Radziwiłłowicz: Doświadczalne i poza-doświadczalne w psychiatrii — Dr. Drohocki: Psychologiczne badania nad epilepsją według metody Rohrschacha. — Dr. Zajaczkowski: a) Zaburzenia uczucia u epileptyków, b) Symptom „haines familiales“ u epileptyków. — Dr. Prager: Pro-

a

blem twórczości epileptyków. — Drka Janowska: Przyczynki do nauki o eidetyzmie i jego związku z konstytucją fizyczną. — Dr. Mikulski: Badania zasobu słów u osób zdrowych i u porażonych postępujących.

Pierwszy Zjazd naukowy Polskiego Towarzystwa Teologicznego odbył się we Lwowie 11. i 12. kwietnia 1928. Zostały na nim wygłoszone m. i. następujące odczyty i referaty: Ks. Prof. Dr. K. Michalski: Augustynizm i tomizm w myśli chrześcijańskiej. — Ks. Kazimierz Kowalski: Analogia w systemie filozoficznym Cieszkowskiego i w filozofii św. Tomasza z Akwinu. — Ks. Andrzej Krzesiński: Stan duchowy człowieka a poznanie prawdy. — Ks. Franciszek Kwiatkowski: Hylomorfizm a najnowsze teorie przyrodnicze. — Ks. Józef Pastuszka: Pojęcie duszy ludzkiej u św. Augustyna. — Ks. Aleksander Pechnik: O sceptycyzmie w najnowszej literaturze filozoficznej. — Ks. Józef Puchalik: O abstrakcji.

I. Kongres matematyków krajów słowiańskich odbył się w Warszawie w roku 1929. Zostały na nim wygłoszone m. i. następujące referaty: M. Presburger: Zagadnienie zupełności i rozstrzygalności w zastosowaniu do pewnego systemu arytmetyki liczb całkowitych. — J. Łukasiewicz: Einige Untersuchungen aus dem Aussagenkalkül. — L. Chwistek: Ueber die Grundlagen der Semantik und Metamathematik. — A. Lindenbaum: Z podstaw teorii grup. — H. Härten: a) Ueber ein mathematisches Beweisverfahren, b) Ueber die Entscheidbarkeit eines Axiomensystems für eine Wissenschaft mit unendlichem Dingbereich. — A. Tarski: Uwagi o kilku podstawowych pojęciach matematyki. — P. Chomicz: Kategorie ilości, rozwinięta według prawa stworzenia Hoene-Wrońskiego.

Na Międzynarodowym Zjeździe matematyków, który odbył się w Bolonii w dniach od 3. do 10. września 1928 r., wygłoszone zostały następujące referaty z zakresu logiki matematycznej: I. Na posiedzeniu plenarnym: D. Hilbert (Getynga): Probleme der mathematischen Logik. — II. W sekcji VI: 1. J. Łukasiewicz (Warszawa): a) Ueber den Aussagenkalkül. b) Systeme mehrwertiger Logik. c) Zur Geschichte des Aussagenkalküls. — 2. L. Chwistek (Kraków): Nouvelles recherches sur les fondements des mathématiques. (Referat ten dotyczył logiki matematycznej i był wygłoszony w języku niemieckim). — 3. A. Padoa (Genoa): Proposizioni assiomatiche. — 4. H. Härten (Stuttgart): Ueber Axiomensysteme als Satz-funktionen.

Towarzystwo im. Arystotelesa i Mind Association odbyły w dniach od 13. do 15. lipca

b

1928 wspólne posiedzenie w Bristolu z następującym programem: 13. lipca Prof. G. C. Field: „Rozwój platońskiej teorii idei“. — 14. lipca Prof. G. Dawes Hicks, Prof. J. Laird, A. Dorward: Symposium na temat: „Istota jaźni i świadomości samego siebie“. — A. D. Lindsay, Prof. I. H. Muirhead, Prof. J. Laski: Symposium na temat „Pogląd Bosanquet'a na wolę ogólną“. — I. Mac Murray, R. B. Braithwaite, Dr. C. D. Broad: Symposium na temat „Czas i zmiana“. — 15. lipca Prof. J. L. Stocks, Prof. W. G. de Burgh, W. D. Ross: Symposium na temat „Czy istnieje cel moralny?“. — Prof. L. J. Russell, L. S. Stebbing, Prof. A. E. Heath: Symposium na temat „Materyalizm w świetle współczesnej wiedzy naukowej“.

W roku 1929 wspólne posiedzenie obu Towarzystw odbyło się w dniach od 12. do 15. lipca w Nottingham z następującym programem: 12. lipca Prof. F. Granger: „Prawdopodobieństwo i paradoks“. — 13. lipca Prof. G. E. Moore, H. W. B. Joseph: Symposium na temat „Poznanie pośrednie“. — F. Wittgenstein: „Onieskończoności“. — Prof. J. Laird, C. E. M. Joad, L. S. Stebbing: Symposium na temat „Realizm a fizyka współczesna“. — 14. lipca Prof. D. Hicks, Prof. B. Edgell, Prof. G. C. Field: Symposium na temat „Bezpośrednie doświadczenie“. — J. D. Marbott, H. H. Price, G. Ryle: Symposium na temat „Negacya“.

XXVIII. *) doroczny Zjazd członków wschodniego Oddziału Amerykańskiego Towarzystwa filozoficznego odbył się w dniach od 27. do 29. grudnia 1928 w Filadelfii. Program Zjazdu obejmował następujące referaty: 27. grudnia Edgar A. Singer, Jr.: O definicji świadomości. — Clifford L. Barrett: Społeczne znaczenie i pojęcie społeczeństwa. — Ph. E. Wheelwright: O metafizyce krytyki literackiej. — M. Cohen: Wyobraźnia twórcza. — 28. grudnia J. B. Pratt, J. H. Leuba, E. S. Brightman, A. N. Whitehead: Symposium na temat filozofii religii: W jakim sensie i w jakich rozmiarach doznanie religijne może zastąpić wiedzę religijną? — P. Weiss: Alternatywne systemy logiki. — H. R. Smart: Czy matematyka jest nauką dedukcyjną? — D. C. Macintosh: Następnym krok w dyalektyce epistemologicznej. — R. W. Sellars: Rewizja krytycznego realizmu. — T. Adler: Problem etyczny. — 29. grudnia G. Spaulding, W. H. Sheldon: Dyskusya na temat: Czy istnieją prawdy konieczne?

*) Jako XXVII. liczy się Zjazd, odbyty wspólnie z zachodnim i pacyficznym Oddziałem Towarzystwa w grudniu 1927 w Chicago — zob. Ruch filozoficzny, X, str. 206 b i n.

a

XXX. *) doroczny Zjazd członków Zachodniego Oddziału Amerykańskiego Towarzystwa filozoficznego odbył się w Cincinnati w dniach od 28. do 30. marca 1929 z następującym programem: L. T. More: Kryterium nauki według Newtona. — H. C. Brown: Przypadkowość i konieczność w przyrodzie. — W. A. Shimer: Podstawa kierownictwa moralnego. — Th. T. Lafferty: Teoria perspektyw jako pewna interpretacja analizy funkcyjnej. — A. C. Benjamin: Istnienie. — A. E. Avey: Zasada sprzeczności. — C. B. Vibbert: Spostrzeżenie ruchu w filozofii Descartes'a i Bergson'a. — A. C. Garnett: Procesy poznawcze w działaniu instynktowym. — D. A. Piatt: Przyroda, umysł i zgodność. — W. B. Mahan: Psychologia a hedonizm. — De Witt H. Parker: O pojęciu wartości. — C. Harts-horne: Ciągłość, forma form u Ch. Peirce'a. — G. A. Tawney: Trojaka nauka Platona o ideach. — B. A. G. Fuller: Formy platońskie jako liczby.

XXIII. doroczny Zjazd członków Południowego Towarzystwa filozoficznego i psychologicznego odbył się w Lexington (Virginia) 6. i 7. kwietnia 1928. Wygłoszono m. i. następujące odczyty: H. C. Sanborn: Neo-realistyczne pojęcie muzyki. — Ch. A. S. Dwight: O wzajemnym oddziaływaniu na siebie filozofii i psychologii. — H. M. Johnson: Społeczne znaczenie zmęczenia. — J. F. Dashiell: Czy istnieją wzruszenia? — J. M. Fletcher: Stare rozwiązanie nowego zagadnienia instynktu. — J. M. Brett: Społeczne stanowisko sztuki w Grecji. —

XXXVI. doroczny Zjazd członków Amerykańskiego Towarzystwa Psychologicznego odbył się w Columbus w stanie Ohio, w dniach od 28. do 30. grudnia 1927.

XXXVII. doroczny Zjazd członków Amerykańskiego Towarzystwa Psychologicznego odbył się w Uniwersytecie Kolumbijskim (Columbia University) w Nowym Jorku w dniach od 27. do 29. grudnia 1928.

Zjazd członków niemieckiego Towarzystwa filozoficznego (Deutsche Philosophische Gesellschaft) odbył się w czasie od 1. do 4. października 1928 w Lipsku. Głównym tematem obrad była „filozofia wspólnoty“; tematowi temu było poświęconych siedem odczytów, mianowicie: Prof. Dr. H. Freyer: Wspólnota i naród. — Dr. W. Stapel: Wspólnota i państwo. — Dr. F. Delekat: Czem jest i jak powstaje wspólnota? — Prof. Dr. Th. L. Haering: Wspólnota i osobowość w filozofii Hegla. — Prof. Dr. H. Pichler: Leibnizowska metafizyka

*) Jako XXIX. liczy się Zjazd, odbyty wspólnie ze wschodnim i pacyficznym Oddziałem Towarzystwa w grudniu 1927 w Chicago — zob. Ruch filozoficzny, X. str. 206 b i n.

b

wspólnoty. — Prof. Dr. V. von Weizsäcker: Chory a lekarz. — Prof. Dr. F. Hempelmann: Wczesne formy wspólnoty w świecie zwierzęcym. — Odczyty te wyszły razem p. t. „Philosophie der Gemeinschaft“ oraz każdy z osobna w odbitce nakładem firmy Junker i Dünnhaupt w Berlinie.

Zjazd poświęcony teorii poznania w zakresie nauk ścisłych odbył się wspólnym staraniem wiedeńskiego Towarzystwa im. Ernesta Macha (zob. powyżej pod „Organizacje“) i berlińskiego Oddziału Towarzystwa filozofii empirycznej (zob. Ruch filozoficzny Tom X. str. 208 a) w czasie od 15. do 17. września 1929 w Pradze z następującym programem: F. Frank (Praga): Zagajenie. — H. Hahn (Wiedeń): Znaczenie naukowego ujmowania świata zwłaszcza dla fizyki i matematyki. — O. Neurath (Wiedeń): Drogi naukowego ujmowania świata. — H. Reichenbach (Berlin): Przyczynowość i prawdopodobieństwo. — P. Hertz (Getynga): Nieodwracalność i przyczynowość. — H. Feigl (Wiedeń): Prawdopodobieństwo i przyczynowość. — F. Waismann (Wiedeń): Analiza logiczna pojęcia przyczynowości. — A. Fraenkel (Kilonia): Dzisiejsze przeciwieństwa poglądów na podstawy matematyki. — R. Carnap (Wiedeń): Badania dotyczące aksjomatyki ogólnej.

XLI. doroczny Zjazd członków Towarzystwa im. Görresa odbył się w dniach od 12. do 15. września 1927 w Moguncji. Na zjeździe tym wygłoszono z zakresu filozofii następujące referaty: Prof. Dr. M. Meier: Pojęcie metody u Descartes'a. — Prof. Dr. M. Horten: Nauka o Bogu na wschodzie i na zachodzie. — Prof. Dr. W. Rauch: Dobro etyczne jako życiowa prawda, jedność i piękno. — Dr. R. Stein: Filozofie poszczególnych nauk przyrodniczych. — Prof. Dr. Dessauer: Filozofia techniki.

I. Zjazd członków „Szkoły mądrości“ (Schule der Weisheit) odbył się w Darmstacie w dniach od 7. do 11. października 1928.

IX. Międzynarodowy Zjazd psychologiczny odbył się w czasie od 1. do 7. września 1929 w murach Yale University w New Haven (w stanie Connecticut Ameryki północnej). Zjazd zgromadził około tysiąc psychologów, z których psychologowie europejscy stanowili zaledwie dziesiątą część. Jakkolwiek oficjalnymi językami zjazdu były języki angielski, francuski, niemiecki i włoski, to jednak wszechwładnie panował język angielski. Największe zainteresowanie budziły wieczorne posiedzenia plenarne, na których znakomici przedstawiciele psychologii współczesnej omawiali ogólniejsze tematy z zakresu swych badań. Na zebraniach tych przemawiali Lasley, Michotte, Pawłow, Piéron, Ponzo i Stern. Poza-

a

tem wygłoszono w kilku sekcjach w godzinach przedpołudniowych kilkadziesiąt odczytów dwudziestominutowych a w godzinach popołudniowych około dwieście komunikatów ośmiominutowych. Polacy wystąpili w dniu 5. września 1929 przedpołudniem z dwoma odczytami; pierwszy wygłosił Prof. Dr. Stefan Błachowski p. t. „Arithmotic inclinations in youth“, drugi Dr. Zygmunt Piotrowski p. t. „Freudian causation“. Do stałego komitetu międzynarodowych zjazdów psychologicznych kooptowano Prof. Dra Stefana Błachowskiego.

X. Międzynarodowy Zjazd psychologiczny odbędzie się w Kopenhadze w ostatnim tygodniu sierpnia 1932.

XI. Zjazd psychologiczny, urządzony staraniem niemieckiego Towarzystwa psychologii eksperymentalnej (Gesellschaft für experimentelle Psychologie), odbył się w Wiedniu w dniach od 9. do 15. kwietnia 1929*). Program Zjazdu obejmował następujące referaty: M. Wertheimer: Teoretyczne punkty wyjścia w rozwiązaniu problemu postaci. — E. Jaensch: Psychologia i nauka o kategoriach. — N. Ach: O pewnej jakości. — P. Schilder: O kompleksach. — A. Gemelli: Badania dotyczące sprawności ręki. — A. Wreschner: Wzajemny stosunek intelektu i uczucia. — H. Rupp: Jasność przestrzenna i inteligencja. — W. Wirth: Nowe eksperymenty dotyczące zależności zasięgu ujmowania od siły i ilości elementów podniety. — H. Werner: Problem doznawania wrażeń i eksperymentalne jego badanie. — W. Poppelreuter i W. Moede: Referat zbiorowy o psychotechnice. — F. Baumgarten: Badanie charakteru przy ustalaniu uzdolnienia zawodowego. — G. A. Jaederholm: Problemy osobowości w wieku przedszkolnym. — W. Weber: Psychologia praktyczna w Niemczech prawie cywilnym. — H. Düker: Badania z zakresu psychologii woli, dotyczące pracy swobodnej i przymusowej. — P. Roloff: Psychologiczna ocena gier hazardowych. — B. Herwig: Badanie inteligencji dla celów szkolnych i metodyka układania testów do badań masowych. — Ch. Bühler: Sens i postać. Wyniki eksperymentu z zakresu psychologii dziecka. — H. Volkelt: Pedagogiczne zastosowania genetycznej psychologii postaci (z pokazami). — M. Schorn: Dzieci zręczne i niezręczne. — H. Hetzer: Problem spontaniczności w eksperymentowaniu w zakresie psychologii dziecka. — O Selz: Struktura szeregów i teoria przeszerzeni, czasu i postaci. — J. Cohn: Stanowisko szkoły w życiu umysłowym. — G. Révész i E. Weigl: a) Zgodny sposób

*) X. Zjazd odbył się w Bonn, w dniach od 20. do 23. kwietnia 1927. Zob. Ruch filozoficzny, X. str. 207 a.

b

zachowania się ludzi i małą przy czynności wybierania, b) Rozważania dotyczące psychologii indywidualnej i społecznej antropoidów. — O. Klemm: Autonomia działania cielesnego. — G. Kafka: Z psychologii obrzydzenia. — A. Guttman: Z socjologii i psychologii śpiewu ludowego. — M. Zillig: Badania eksperymentalne dotyczące kłamstwa dzieci. — W. Neuhaus: Badania eksperymentalne dotyczące teorii ruchów pozornych. — J. Pikler: a) O widzeniu głębi na obrazach; b) O punktach zaczepienia woli w ciele. — E. Brunswik: O stałości barw, wielkości i kształtów w wieku młodocianym. — O. Sterzinger: Rytmiczne rysy charakterystyczne energii psychicznej. — A. Juhász: Podstawowe zagadnienia mechaniki psychologicznej. — R. Bujaś: Warunki psychiczne zjawiska psychogalwanicznego. — H. Keller: O świadomości przyszłości. — L. Kardos: O zasadzie dwoistości. — W. Schulte: Badania dotyczące warunków kontroli podczas okultystycznych posiedzeń w ciemności. — P. Lazarsfeld: Znaczenie normalnej krzywej rozdzielczej przy mierzeniu wyników pracy. — G. Pfahler: O pojęciu inteligencji w świetle pojęcia dziedziczności. — G. Busemann: Stosunek rodzeństwa i charakter. — L. Sell: Postępy w szkole i wiek. — L. Nagy: Rozwój pamięci od 7. do 19 roku życia. — M. Moers: Badanie zrozumienia moralnego u młodzieży. — K. Gottschaldt: Eksperymenty dotyczące zjawisk stereokinetycznych. — St. Krauss: „Działanie i symbol“ jako ogólnopsychologiczny problem i kliniczne pojęcie asymbolii. — H. Lehmann: Wzgląd na psychologię kultury w obserwacji eksperymentalnej.

I. Zjazd poświęcony psychologii religii został zwołany do Erfurtu w Niemczech na czas od 27. do 29. czerwca 1930 przez (założone w r. 1914 w Norymberdze) Towarzystwo psychologii religii wspólnie z (założoną w r. 1754 w Erfurcie) Akademią nauk społecznie pożytecznych (Akademie gemeinnütziger Wissenschaften) z programem, obejmującym obok posiedzeń administracyjnych, zebrań dyskusyjnych, koncertu i wycieczek następujące odczyty: Prof. Dr. Wunderle (Würzburg): Stygmatyzowana z Konnersreuth. — Prof. D. W. Gruehn (Dorpat): Zależność ujmowania sensu od oceny. Przyczynki eksperymentalne do teorii poznania religijnego. — Prof. Dr. H. Volkelt (Lipsk): Znaczenie genetycznej psychologii całości dla psychologii religii. — Doc. pryw. Dr. A. Kronfeld (Berlin): Psychoterapia i religia.

III. ogólny Zjazd lekarzy psychoterapeutów odbył się w Baden-Baden w dniach od 20. do 22. kwietnia 1928. Program obejmował

a

m. i. następujące referaty: I. Z dziedziny psychologii indywidualnej: Fr. Künkel: Proces leczniczy w teorii i praktyce psychologii indywidualnej. — L. Seif: Psychologia indywidualna i psychoterapia. — II. Z dziedziny charakterologii: R. Allers: Wola i poznanie w rozwoju charakteru. — P. Haerberlin: Problematyka charakteru. — L. Klages: Popędy i wola. — A. Kronfeld: Konstytucja, charakterologiczna anomalia i tworzenie się symptomów. — R. Sommer: Charakter afektywny i odruchy. — III. Z dziedziny psychologii eksperymentalnej: K. Lewin: Rozwój eksperymentalnej psychologii woli i afektów a psychoterapia. — I. H. Schultz: Psychogram a charakter. — Nadto: A. A. Friedländer: Przyczynki do psychologii prądów medycznych w ustawodawstwie w zakresie medycyny społecznej. — K. Heimsoeth: Niezależna od konstytucji konstelacja charakteru. — F. Kankleit: Przestępczość a psychoterapia. — O. Kauders: Tendencja prospektywna w psychoterapii. — A. Neuer: Indywiduum a społeczność. — E. Speer: Fikcyjny cel psychologii indywidualnej. — E. Stern: Psychologia starzenia się.

Zjazd poświęcony sprawom nauczania filozofii odbył się staraniem berlińskiego Prowincjonalnego Kolegium szkolnego, Towarzystwa im. Kanta i Centralnego Instytutu pedagogicznego i dydaktycznego w dniach 10. i 11. października 1929 w Berlinie. Na zjeździe tym przemawiali Prof. Liebert i Radca ministerialny Richert, następnie zaś szereg przedstawicieli poszczególnych przedmiotów szkolnych wygłosił referaty o stosunku tych przedmiotów do propedeutyki filozoficznej. W końcu uchwalono powołać do życia organizację, której zadaniem będzie praca nad zapewnieniem nauczaniu filozofii w szkole średniej odpowiedniego miejsca i jak największej skuteczności. (Zob. powyżej pod „Organizacje“).

V. Międzynarodowy Kongres psychotechniczny (zob. Ruch filozoficzny, X, str. 208 b), odbyty w Utrechcie w r. 1928 we wrześniu od dnia 10. do 14. włącznie, zgromadził wedle wykazu urzędowego 169 osób ze wszystkich prawie krajów Europy i ze Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej. Na posiedzeniach zbiorowych — a takich było trzy — referowali K. Marbe, I. M. Lahy, S. Vitales i Pani M. Schorn sprawę nieszczęśliwych wypadków przy pracy, H. Bogen, F. Giese i E. Mira zagadnienie temperamentu i charakteru a Ch. Meyers, M. Peters i M. Sirkin zagadnienie wycwiczalności. W sekcjach wygłosili referaty Pani Karpińska-Woyczyńska z Łodzi o stałości ilorazu inteligencji w ciągu lat, Prof. Baley z Warszawy o wskazaniach psycho-

b

technicznych wobec dzieci nadwrażliwych, Dr. Biegeleisen z Krakowa o chronometryzacji pracy oraz Inż. Woyciechowski z Warszawy o pierwszej polskiej pracowni psychotechnicznej kolejowej. Oprócz tego referaty swe czytali na zjeździe J. W. Gudajtis z Kowna, A. Juhasz i L. Nagy z Budapesztu, A. Wreschner z Zurychu, I. Spielrein z Moskwy, O. Lipmann z Berlina, R. Bolt z Norymbergi, Decroly z Brukseli, J. Suter z Zurychu, Th. Valentiner z Bremy, A. Robert z Dommeldingen, R. Biegel z Utrechtu, V. Kovarska z Montpellier, Weinberg z Paryża, Kołodnaja z Moskwy i inni. Na zjeździe ujawniała się żywa tendencja do zerwania z metodą sumowania dat, uzyskanych z pomocą aparatów od osób nieznanymi osobiciście, oparta na atomizmie psychologicznym; nawoływano natomiast do obserwacji dotyczących charakteru i usposobienia, do interesowania się typem jednostek badanych jako całości. Dotąd niema ustalonych i łatwych metod, któreby w tym kierunku do celu prowadziły — praca psychotechnika na tem polu wymaga talentu artysty i wypada wątpić, czy się ją kiedykolwiek uda racjonalnie zastąpić aparatem i urzędnikiem. (Wł. Witwicki.)

V. Międzynarodowy Kongres wychowania moralnego (zob. Ruch filozoficzny, tom X, str. 79 b i nn.) został zwołany do Paryża na czas od 23. do 28. września 1930 z programem, obejmującym trzy następujące tematy: I. Zużytkowanie historii dla celów wychowania moralnego. Referenci: Don Rafael Altamira z Madrytu i D. Parodi z Paryża. — II. Udział karności i autonomii w wychowaniu moralnym. Referenci: P. Petersen z Jeny i Drka Helena M. Wodehouse z Bristolu. — III. Różne sposoby wychowania moralnego. Referenci: Prof. J. Piaget z Genewy i S. Radhakrishnan z Kalkuty.

IV. Zjazd poświęcony zagadnieniom społeczno-seksualnym odbędzie się w jesieni 1930 w Wiedniu. Organizuje go, tak jak poprzednie zjazdy, które się odbyły kolejno w Berlinie, Kopenhadze i Londynie, Wszechświatowy Związek reformy seksualnej, na którego czele stoją Havelock Ellis (Anglia), August Forel (Szwajcarya) i Magnus Hirschfeld (Niemcy).

II. Zjazd międzynarodowy poświęcony badaniom seksualnym został zwołany na czas od 3. do 9. sierpnia 1930 do Londynu. Podobnie jak na zjeździe pierwszym, który się odbył w roku 1926 w Berlinie, program obrad obejmuje następujące grupy: Biologia, fizjologia, patologia, terapeutyka; psychologia, pedagogika, etyka, estetyka, religia; demografia, statystyka, higiena społeczeń-

a

stwa i rasy; socjologia, etnologia, folk-lore; kryminologia i prawo familijne.

Zjazd jubileuszowy Towarzystwa im. Kanta.

W czasie od 21. do 24. maja 1929 odbył się w Halle nad Saalą zwyczajny Zjazd Członków Towarzystwa im. Kanta, który miał tym razem charakter uroczysty, albowiem obchodzono na nim dwudziestopięcioletnie Towarzystwa. Zjazd liczył przeszło 400 uczestników, wśród których około 100 osób przybyło z poza Niemiec. W części administracyjnej Zjazdu po zagajeniu Przewodniczącego Towarzystwa, Kuratora Uniwersytetu Prof. Dra Pallat'a, po udzieleniu Zarządowi absolutorium i po dokonaniu wyborów kierownik administracyjny Towarzystwa Prof. Dr. A. Liebert dał obraz rozwoju Towarzystwa, liczącego obecnie 44 oddziałów miejscowych.

Po części administracyjnej nastąpiła publiczna część Zjazdu. Zagajając ją, Przewodniczący powitał Zjazd imieniem Rządu, złożył hołd — obecnemu na Zjeździe — honorowemu Prezesowi Towarzystwa, Profesorowi Drowi Hansowi Vaihingerowi, i zwrócił się z serdecznymi słowami do przybyłego na Zjazd ambasadora Stanów Zjednoczonych, Profesora Dra J. G. Schurmana. Następnie przemówił kierownik administracyjny Towarzystwa, Prof. Dr. A. Liebert, wypowiadając się o istocie i duchowym znaczeniu towarzystw filozoficznych, poczem Prof. Menzer imieniem Rady Zawiadowczej i Wydziału naukowego Towarzystwa wyraził Profesorowi Liebertowi podziękowanie Towarzystwa za jego działalność. Nastąpił wybór członków honorowych Towarzystwa, którymi zostali: Dr. Biens de Haan (Hollandya), Dr. h. c. Eugeniusz Diederichs (Jena), Prof. Dr. jur. Hjelsvyk (Oslo), Prof. Dr. Edmund Husserl (Fryburg badenski), Dr. jur. Rive (Halle), Prof. Dr. J. G. Schurman (Berlin), Prof. Dr. Karol Stumpf (Berlin) i Albert Vögler (Dortmund). Imieniem wybranych dziękował ambasador Schurman.

Po jego przemówieniu wręczono Towarzystwu szereg darów pieniężnych: Dr. J. Lochner złożył zebraną pośród członków kwotę, przeznaczoną na „Fundację im. Artura Lieberta”, tajny radca Keil złożył imieniem przyjaciół Uniwersytetu w Halle 500 M. na rzecz Seminarium filozoficznego, Spółka akcyjna pod firmą J. G. Farben A. G. ofiarowała 5000 M. na cele naukowe Towarzystwa, Pani Helena Claparède-Spir złożyła 1000 M. jako nagrodę za pracę konkursową o swoim ojcu, filozofie A. Spir, Magistrat Królewca złożył 1000 M. jako nagrodę za pracę konkursową o Antropologii Kanta.

Nastąpiły przemówienia delegatów zagranicznych; przemawiali więc Prof. Dr. Hermann Harris Aal z Oslo, Dr. K. Ajdukiewicz

b

z wicz, delegat Polskiego Towarzystwa Filozoficznego we Lwowie, imieniem tegoż Towarzystwa oraz Warszawskiego Towarzystwa Filozoficznego, Prof. Dr. H. I. Grönwewegen z Groningen, Prof. Dr. Paweł Häberlin z Bazylei, Prof. Dr. Kuhr z Kopenhagi, Prof. Dr. Liljeqvist z Lund, Prof. Dr. Otto z Pragi i Prof. Dr. Robert Reininger z Wiednia.

Po tych przemówieniach rozpoczęła się część naukowa Zjazdu, której odczyty grupowały się około naczelnego tematu „Państwo i moralność”. Odczyty wygłosili: Dr. K. Schmitt (Berlin): Etyka państwa i państwo pluralistyczne. Prof. Dr. Tatarin-Tarnhayden (Rostock): Państwo a moralność. Prof. Dr. Polak (Groningen): Moralne usprawiedliwienie kary. Prof. Dr. W. Hellpach (Heidelberg): Stronictwo a pogląd na świat. Prof. Dr. H. Freyer (Lipsk): Normy etyczne a polityka. Prof. Dr. P. Althaus (Erlangen): Państwo a królestwo Boże. — Zjazd zakończył się dyskusją nad niektórymi z zagadnień, poruszonych w powyższych odczytach; w dyskusji zabierali głos PP. Dr. Marck (Wrocław), Dr. E. Lasker, Dr. Werner (Friedland), Dr. Oberhuber (Linz), Dr. Barckenbusch (Hannover) oraz Prelegenci.

Zjazd z powodu 250-lecia śmierci Tomasza Hobbes'a.

Celem uczczenia 250. rocznicy śmierci Tomasza Hobbes'a (1679—1929) zawiązał się w Niemczech komitet organizacyjny pod przewodnictwem znanego socjologa Prof. Ferdynanda Tönniesa w Kilonii (Kiel). W skład pierwotnego komitetu weszło prócz niego kilku Niemców i jeden Polak. Rozpoczęto natychmiast pierwsze kroki w celu urządzenia międzynarodowego zjazdu od 27. do 30. września 1929 w Oksfordzie, w Hertford College (dawniej Magdalen Hall), w którym ongi Hobbes osiągnął tytuł bakałarza. Później akcja rozszerzyła się znacznie, tak iż wśród członków komitetu reprezentowanych było 19 państw, mianowicie: Austria, Wielka Brytania, Czecho-Słowacya, Dania, Finlandya, Francya, Hollandya, Islandya, Japonia, Litwa, Niemcy, Norwegia, Palestyna, Polska, Stany Zjednoczone Ameryki, Szwecya, Węgry i Włochy. Z towarzystw i instytucyj naukowych należały do komitetu: British Institute of Philosophical Studies (London), Societas Spinozana (den Haag) i Polskie Towarzystwo Filozoficzne (Lwów). Z Polaków weszli w skład komitetu Prof. Dr. W. Tarkiewicz (Warszawa), Prof. Dr. K. Twardowski (Lwów) i Dr. Z. Łubiński (Kraków). Komitet wezwał wszystkich zainteresowanych w twórczości Hobbes'a, osobliwie filozofów, prawników i innych uczonych wszystkich

a

krajów do jak najliczniejszego udziału w zjeździe.

Zjazd odbył się zgodnie z zapowiedzią w dniach od 27. do 30. września 1929 w Hertford College, w Oksfordzie. Ponieważ został ogłoszony dosyć późno, przyczem zachodziły pewne trudności w definitywnym ustaleniu dnia i miejsca zjazdu, przeto z 19 państw, biorących udział w Komitecie organizacyjnym, na zjeździe reprezentowanych było zaledwie ośm. Najwięcej było Niemców, drugie miejsce pod względem ilości zajmowali Anglicy, — inne zaś państwa miały tylko po jednym przedstawicielu: Czecho-Słowacya, Dania, Holandia, Irlandya, Polska i Włochy.

Otwarcie zjazdu nastąpiło 27. września wieczór, poczem wybrano jednomyślnie przewodniczącego w osobie sędziwego Prof. F. Tönniesa, znanego ze swych licznych cennych prac o Hobbes'ie, oraz sekretarzy w osobach Dra Beckera z Bonn i Dra Lubieńskiego z Krakowa. Następnie przemawiali przedstawiciele poszczególnych narodowości. W imieniu Uniwersytetu czeskiego w Bratysławie przemawiał Prof. Dr. Král, imieniem Uniwersytetu w Pavii Prof. Dr. Beonio-Brocchieri, autor świeżo wydanej książki o systemie politycznym Hobbes'a, wreszcie imieniem Towarzystw Filozoficznych we Lwowie i Krakowie oraz imieniem nieobecnych na zjeździe członków komitetu Polaków, Profesorów Tatarkiewicza i Twardowskiego, witał zjazd Dr. Lubieński.

Na drugi dzień o godz. 10. rano zapełniła się sala, gdyż przybyło szereg osób nowych: goście z Londynu i Oksfordu oraz kilku reporterów. Po przemówieniu wstępnym Przewodniczącego odczytano życzenia dla zjazdu od osób, które osobiście przybyć nie mogły; odczytano więc pisma Prezydenta Republiki czechosłowackiej, Prof. Masaryka, litewskiego Prezydenta ministrów Prof. Waldemarasa, Pryncypała kolegium W. Buchanon-Riddla, Prof. G. Tarantino z Pizy, Prof. F. C. S. Schillera z Oksfordu, przebywającego czasowo w Ameryce, i w. i.

Rozpoczęły się zapowiedziane w programie odczyty. Z powodu nieobecności angielskiego prelegenta Dra H. Lauberpachta wygłosił na pierwszym miejscu zajmujący odczyt po angielsku prof. Vittorio Beonio-Brocchieri o sprzeczności między prawem cywilnym a prawem natury w systemie Hobbes'a. Odczyt ten wywołał z miejsca żywą dyskusję z powodu opozycji szeregu innych uczestników. Drugi odczyt wygłosił po niemiecku Prof. Tönnies, w obszerny sposób kreśląc filozofię religii Hobbes'a, przechodząc stopniowo od dzieł jego dawniejszych do późniejszych. Po dwugodzinnej przerwie obiadowej przemawiał naprzód krótko Prof. Casimir z Lejdy, podnosząc znaczenie Hobbes'a dla

b

późniejszych prądów oświecenia w filozofii i pedagogii, których początek fałszywie się zwykle wywodzić dopiero od Locke'a. Nastąpił odczyt Dra Zbigniewa Lubieńskiego po angielsku i niemiecku p. t. „Teorya polityczna Hobbes'a w świetle jego pojęcia umowy“, oraz Prof. Cay Brockdorffa o znaczeniu pojęcia „wojny wszystkich z wszystkimi“, również po angielsku i niemiecku.

Niedziela 29. września poświęcona była towarzyskiej wymianie myśli, zwiedzaniu ciekawszych kolegów w Oksfordzie oraz wycieczce w okoliczne miejscowości: do Iffley, sławnego z pięknego kościoła w stylu normandzkim z XII. wieku, oraz do uroczego położonej wioski Nuneham. Odbył się również uroczysty luncheon, na którym miła, niekierująca atmosfera zespoliła wszystkich. Wznoszono toasty na cześć organizatorów zjazdu jakoteż gospodarzy Anglików i postanowiono zjechać się liczniej jeszcze w 350. rocznicę urodzin Hobbes'a, w roku 1938.

W poniedziałek zjazd obradował w zmniejszonej liczbie, ponieważ część uczestników zmuszona była wyjechać. Poranne zebranie zaczęło się od krótszych referatów i wniosków. Dr. Becker podał szereg ciekawych przyczynków do zrozumienia myśli Hobbes'a, osobliwie jego pojęcia bojaźni. Dr. Lubieński wykazywał konieczność sporządzenia nowego zbiorowego wydania dzieł Hobbes'a, z uwagi na liczne usterki i błędy, zawarte w ogólnie używanem wydaniu Moleswortha. Następnie przemawiali Prof. Kern (Bonn) i Prof. Král na temat zadań przyszłej Societas Hobbesiana. Po wyczerpującej dyskusji nad powyższymi referatami przystąpiono do utworzenia Towarzystwa im. Hobbes'a. Na wniosek Prof. Brockdorffa wybrano przez aklamacyę prezesem Towarzystwa Prof. Tönniesa, upowładniając go do dobrania sobie pomocników i poczynienia kroków celem zorganizowania nowego stowarzyszenia. Postanowiono też przeprowadzić ewentualne układy z Societas Spinozana celem połączenia obu towarzystw w jedną całość, z uwagi na ścisły związek i wpływ, jaki łączył systemy obu tych myślicieli. Na tem zakończyła się oficjalna część Zjazdu. Popołudniu o godz. 2. otwarto niezmiernie ciekawą wystawę druków i rękopisów Hobbes'a na podstawie bogatych zbiorów Bodleian Library. Wśród innych osobliwości można było oglądać angielski druk Lewiatana z r. 1651, pierwsze wydanie życiorysu Hobbes'a (Vitae Auctarium, przez Aubrey'a) z r. 1680, wreszcie niezmiernie rzadki druk pierwszego wydania „De Cive“ z r. 1642.

Część uczestników zjazdu zebrała się jeszcze we wtorek (1. października) w Londynie, gdzie w British Museum wystawiono staraniem komitetu jedyny zachowany rękopis angielskiego wydania Lewiatana z r. 1651. Na tem wyczerpały się ostatecznie wszystkie

a

punkty programu. Uczestnicy wynieśli ze zjazdu wzmoczone poczucie aktualności problemów, poruszonych przez Hobbes'a przed paruset laty, oraz przekonanie o rosnącym zainteresowaniu dla twórczości jednego z największych pacyfistów i reformatorów filozofii moralnej w nowożytnych czasach.

Dr. Z. Lubiński (Kraków).

I. Międzynarodowy Kongres psychologii stosowanej.

Pisma i okólniki, zapraszające na kongres i informujące o nim, nosiły nagłówek: „I. Międzynarodowy Kongres, poświęcony psychologii stosowanej, z poparciem Międzynarodowego Instytutu współpracy umysłowej Ligi Narodów“. Kongres odbył się w czasie od 20. do 27. marca 1929 w Paryżu, w Sorbonie. (Zob. Ruch filozoficzny, X. str. 208 b).

Wkładki i zgłoszenia przyjmował, odpowiadał na listy i zapraszał Pan Masson-Oursel, generalny sekretarz Kongresu, redaktor małego u nas czytanego pisma „La psychologie et la vie“, które wychodzi nakładem znanego powszechnie z częstych reklam t. zw. Instytutu pelmańskiego. W Paryżu dopiero dowiedzieli się przyjezdni z Polski, że tenże Instytut pelmański urządza cały kongres, który wielkie u nas budził zainteresowanie. W programach widniały ciekawe zagadnienia z dziedziny 1. metody i historii psychologii stosowanej, 2. psychologii w zastosowaniu do wychowania, 3. psychologii w zastosowaniu do handlu i przemysłu, 4. gimnastyki duchowej i psychoterapeutyki oraz 5. psychologii w zastosowaniu do stosunków społecznych. Takie tytuły nosiło pięć sekcji, na które miały się dzielić posiedzenia Kongresu. Posiedzeń naukowych zbiorowych nie zapowiadano wcale i nie odbywano ich na prawdę.

Zapowiadano jako prelegentów między innymi Crepieux Jamina, Giesego, Dugasa, Gemellego, Piageta, E. Minkowskiego, De Crolyego i wiele innych znanych osobistości.

Kongres otworzył 21. marca w wielkim amfiteatrze Sorbony Piotr Janet przemówieniem nadzwyczaj trzeźwym i trafnym. Psychologia, mówił, jest dopiero u swych początków jako nauka pozytywna. Nie posiada dostatecznej ilości wyników, któreby pozwalały z łatwością leczyć choroby psychiczne. Nie należy się co do tego ludzi. Prawdziwy psycholog zdaje sobie sprawę z niedostatków swej nauki — równocześnie niejeden praktyk udaje, że stosuje metody naukowe, które naprawdę są dopiero w powijkach. Mimo to i ślepa praktyka może nieraz natrafić na interesujące fakty, uogólnienia i sposoby, które się dopiero później w nauce przydadzą.

b

Dziwne było zrazu, czemu on te prawdy właśnie tutaj mówi. Zdawało się jeszcze, że to nie zjazd praktyków, tylko badaczy, których zajmują zastosowania praktyczne wyników badań psychologicznych. Janet jednak wiedział, co i czemu to mówi. Instytut pelmański, którego nazwa wywodzi się nie od Pelmana; takiego niema i nie było nigdy, tylko od greckiego *πέλμα* czyli stopa, podszwa, ogłasza w swych broszurkach reklamowych, że za 600 do 700 franków (także i na raty) potrafi z pomocą korespondencyjnej i dwunastu broszurek, które należy sumiennie czytać i do nich się stosować a nie pokazywać ich nikomu, wyrobić w ciągu kilku miesięcy u każdej osoby średnio inteligentnej z ukończoną szkołą powszechną: 1) zmysł spostrzegawczy, 2) wierną pamięć, 3) szybkość spostrzeżeń, 4) energię, 5) wolę, 6) łatwość decyzji, 7) inicjatywę, 8) oryginalność, 9) imaginację, 10) obfitość myśli, 11) skupienie, 12) zmysł organizacyjny, 13) poprawność logiczną, 14) ścisłość w sądzeniu, 15) sztukę wysławiania się i przekonywania, 16) intuicję, 17) panowanie nad sobą i 18) indywidualność. Do tego celu wystarcza 12 lekcji pisemnych wraz z odpowiednią ilością ćwiczeń (Zob.: Le système Pelman, éducation scientifique de l'esprit et culture de la mémoire. Institut Pelman. 35, Rue Boissy-d'Anglas, Paris VIII). Pod wpływem kursu pelmańskiego mają szczególnie ludzie nieśmiali, zbyt skromni, niepewni siebie, którzy niejako, wciąż chodzą na palcach w życiu, stawać na pełnej stopie (*πέλμα*), uzyskiwać wiarę w siebie, zadowolenie z życia i szczęśliwość doczesną. Widać, że chodzi tu o różnego rodzaju psychasteników, którym istotnie pomagają nieraz sugestie świeckiej lub religijnej natury. Widać też śmiałe amatorstwo, które bije z przytoczonego programu. Nie dziwi, że jeden z prelegentów na zjeździe głosił, że nawet zapalenie płuc leczy w ciągu paru godzin i podawał adres swego mieszkania w Paryżu.

Instytut pelmański liczy podobno w samej Anglii, skąd wyszedł, więcej niż 600 tysięcy adeptów, we Francji ma ich mieć drugie tyle — więcej niż milion ma ich być na świecie. Wyznawców tedy siać nie trzeba — sami wschodzą.

Pismo „La Preuve“, wydawane kosztem Instytutu, ogłasza podziękowań więcej, niż Intencje Miesięczne Najś. Serca Jezusowego albo Rycerz Niepokalanej. Metoda przynosi rezultaty.

Jest rzeczą jasną, że w interesie Instytutu było urządzenie zjazdu międzynarodowego pod firmą naukową. Nazwa Ligi Narodów w tytule Kongresu też zrobiła swoje. Co zaś myśleć o Instytucie pelmańskim, nikt z wycieczki polskiej nie wiedział dobrze przed wyjazdem do Paryża.

a

Komitet zjazdu zabiegał usilnie o przemówienia reprezentacyjne ze strony różnych narodowości na posiedzeniu wstępnym, po przemówieniu p. Janeta. Powiedział więc parę słów od Niemców Prof. Thurnwald z Berlina, P. A. Loria wystąpił jako Włoch, Prof. Błachowski jako Polak, Prof. Moldovan podniósł braterską miłość, która łączy Paryż z Bukaresztem, a p. Baudouin, jakkolwiek Francuz, wyrażał uczucia Szwajcarów w związku z Kongresem. Na Kongresie, o ile mi wiadomo, odbywały się jednak prelekcje i dyskusje wyłącznie tylko w języku francuskim.

Organizacja zjazdu była więcej niż zła. Nikt nie mógł dojść, w której sali i kiedy będzie omawiany jaki temat; można było tylko przypadkiem słuchać tego mowcy, który się właśnie w danej sali trafił. Kilka razy dwóch prelegentów czytało swe wypracowania równocześnie w jednej i tej samej sali wobec dwóch grup słuchaczy, z których żadna nie mogła zadnego z prelegentów dosłyszeć. Fakt ten, nie do pomyslenia w żadnym chyba środowisku uniwersyteckim, zaszedł na tym kongresie w pustych murach Sorbony. Za wycieczki i bankiety kazał sobie komitet poza wkładką członkowską słono płacić. Bezplatnie a nawet z podaniem czekolady i albertów urządzono tylko pokaz mód czyli przechadzki manekiniów damskich w modnych swetrach i sukniach pomiędzy stolikami kongresistów. Na zebraniu tem miał przemawiać krawiec i fryzjer o tem, jak się indywidualność przejawia w stroju i fryzurze. Krawiec jednak nie przyszedł a fryzjer mówił tylko, jak to nieraz trudno skomponować nową fryzurę. Dziennikarz włoski za to wypowiadał się na tem posiedzeniu na temat mód i noszenia sukien — po dziennikarsku.

Na innych posiedzeniach słyszało się o astrologii, chiromancyi, frenologii, grafologii, spotykało się wypracowania retoryczne na poziomie wyższego gimnazjum w małym mieście — mimo usiłowań nie udało mi się natrafić na żaden odczyt, stojący na poziomie poważnej nauki. Co najwyżej, to spotykałem ustępy w stylu ćwierćnaukowej literatury popularnej dla ludu albo feljtony niedzielne z gazetek.

W Kongresie nie wziął udziału ani Prof. Piéron, ani Dumas, ani nawet Lahy, chociaż psychotechnik; nie było też nikogo z wybitnych psychologów niemieckich, angielskich, amerykańskich. Wiedzieli zapewne z góry, na co się zanosi.

Efektownie za to wypadł wieczór, podczas którego kilkadziesiąt dziewczynek w białych kostymach śpiewało rytmicznie ewangelię według Łukasza z gestami i dyskretnym tańcem pod kierunkiem księdza Jousse T. J. Był właśnie Wielki Tydzień.

Do komitetów następnych zjazdów pelmanowskich wybrano z Polaków Panią Ka-

b

czyńską z Warszawy i Dra Hosiassona, który ma w Warszawie rodzinę i studiował tam medycynę. Nie zauważyłem na zjeździe nikogo ze znanych „frenografologów”, hipnotyzerów, chiromantów i astrologów warszawskich, którzy pelmanizują w Polsce na własną rękę — podobno też z dużym powodzeniem.

Władysław Witwicki (Warszawa).

VII. Międzynarodowy Zjazd filozoficzny.

Zjazd ten odbędzie się w czasie od 1. do 5. września 1930 w Oxfordzie w Anglii. Pragnąc uniknąć licznych niedogodności, na które z powodu nawału materiału i pewnej bezprogramowości cierpiał poprzednie zjazdy, Komitet organizacyjny VII-go Międzynarodowego Zjazdu filozoficznego postanowił wprowadzić w życie trzy ograniczenia (Zob. pierwszy okólnik Komitetu organizacyjnego, ogłoszony m. i. w The Journal of Philosophy, XXVI., Nr. 15, str. 420). Pierwszem z tych ograniczeń wyznaczenie z góry tematów, którym mają być poświęcone obrady Zjazdu; drugim ograniczeniem określenie z góry ilości referentów, którzy mają przedstawiać swe referaty na posiedzeniach ogólnych i sekcyjnych Zjazdu; trzecim ograniczeniem zapraszanie referentów przez Komitet organizacyjny zamiast ich swobodnego zgłaszania się. Pod względem ugrupowania tematów obrad i referatów Komitet organizacyjny VII. Zjazdu przyjął schemat Zjazdu poprzedniego, ustanawiając cztery oddziały, poświęcone A) Metafizyce, B) Logice i teorii poznania, C) Etyce i filozofii społecznej, D) Historii filozofii. (Zob. Tymczasowy program Zjazdu, podany w The Journal of Philosophy, XXVI., Nr. 20, str. 559-560).

W miarę, jak postępowały przygotowania do Zjazdu, okazało się, że niepodobna było utrzymać zamierzonych ograniczeń w całej pełni. To też Komitet organizacyjny postanowił przyjąć pewien kompromis między projektowaną przezeń pierwotnie formą zjazdu przyszłego a formą, przyjętą na poprzednich zjazdach filozoficznych. Zachowując swój pierwotny projekt w mocy dla posiedzeń plenarnych i dla trzech sekcji każdego oddziału, dopuścił dla czwartej sekcji każdego oddziału swobodne zgłaszanie się referentów i swobodny wybór tematów, z tem jedynie zastrzeżeniem, by się mieścili w ramach dla każdego oddziału zakreślonych. Dla dokładnej informacji podajemy poniżej w dosłownym przekładzie drugi okólnik Komitetu organizacyjnego:

Siódmy międzynarodowy Zjazd filozoficzny zbierze się w czasie od 1. do 5. września 1930 w Oxfordzie, w Anglii. Program Zjazdu jest następujący:

a

A. Plan ogólny.

Poniedziałek wieczór 1. września. Otwarcie Zjazdu. Przemówienia powitalne i wypowiedzi reprezentantów delegatów zagranicznych.

Wtorek, środa, czwartek i piątek, 2. do 5. września:

Przedpołudnia, 9.30 do 12.30: Równoczesne zebrania sekcji wszystkich czterech oddziałów.

Wtorek popołudniu: Posiedzenie ogólne oddziału A.

Środa popołudniu: Posiedzenie ogólne oddziału B.

Czwartek popołudniu: Posiedzenie ogólne oddziału C.

Czwartek wieczór: Zebranie administracyjne.

Piątek popołudniu: Posiedzenie ogólne oddziału D.

B. Posiedzenia.

Oddział A. Metafizyka.

Posiedzenie ogólne: Czy najnowsze postępy fizyki posiadają znaczenie dla metafizyki?

Sekcja 1. Czy filozofia historii jest zgodna z faktami historycznymi?

Sekcja 2. Czy procesy biologiczne muszą być albo celowe albo mechanistyczne?

Sekcja 3. Stosunki zachodzące między metafizyką a religią.

Sekcja 4. Posiedzenie otwarte.

Oddział B. Logika i teoria poznania.

Posiedzenie ogólne: a) Wartość najnowszych przyczynków do logiki. b) Fenomenologia.

Sekcja 1. Natura spostrzeżenia i jego przedmiotów.

Sekcja 2. Natura i źródło nie-spostrzeżeniowych czynników w myśleniu.

Sekcja 3. Stosunek myślenia naukowego do ideału wiedzy.

Sekcja 4. Posiedzenie otwarte.

Oddział C. Etyka, polityka, estetyka.

Posiedzenie ogólne: Wartość etyki i filozofii politycznej dla kierowania działalnością praktyczną.

Sekcja 1. Czy rozróżnienie między tem, co moralnie słuszne, a tem, co moralnie niesłuszne, jest czemś ostatecznym?

Sekcja 2. Czy podstawa zobowiązania politycznego jest zawsze jedna i ta sama?

Sekcja 3. Nowe pomysły w zakresie teorii sztuki pięknych.

Sekcja 4. Posiedzenie otwarte.

Oddział D. Historia filozofii.

Posiedzenie ogólne: Pod jakimi względami filozofia postąpiła naprzód?

Sekcja 1. Subsekcja a). Filozofia starożytna: Co jeszcze żyje a co już umarło w filozofii starożytności klasycznej? —

b

Subsekcja b). Filozofia średniowieczna: Sporne zagadnienia filozoficzne w XIII. i XIV. wieku. — Subsekcja c). Filozofia wschodnia: W czem przyczynili się do filozofii filozofowie wschodni (wraz z żydowskimi i zachodnio-arabskimi)?

Sekcja 2. Filozofia wieku XVII. i XVIII.: Czy Kant, wprowadzając swoją metodę transcendentalną, uczynił studium swych poprzedników zbyt cennym?

Sekcja 3. Filozofia XIX. i XX. wieku. Posiedzenie otwarte.

Następujące osoby oświadczyły już gotowość uczestniczenia w Zjeździe jako mówcy: M. Schlick (Austria); L. Noel, E. Dupreel (Belgia); D. Mihaltschev (Bułgaria); Jören Jörgensen, V. Kuhr (Dania); L. Brunschvicg (Francja); B. Bauch, H. Driesch, E. Ungerer, N. Hartmann, J. Stenzel, A. Liebert (Niemcy); S. Radhakrishnan (Indya); B. Croce, G. Gentile, B. Varisco, A. Aliotta, G. de Ruggiero (Włochy); W. Lutosławski (Polska); G. D. Scraha (Rumunia); R. F. A. Hoernlé, H. G. Stoker (Afryka południowa).

Na posiedzenie ogólne każdego oddziału będą wyznaczani czterej referenci. Referaty nie mogą przekraczać 20 minut, poczem nastąpi dyskusja.

Na sekcje o tematach z góry określonych będzie wyznaczonych po czterech referentów, poczem będą mogli zabierać głos w dyskusji na dany temat inni członkowie Zjazdu; członkowie jednak, którzy pragną wygłosić referaty, muszą je nadesłać na Zjazd nie później jak 1. sierpnia. Referaty referentów wyznaczonych nie mogą przekraczać 20 minut, inne referaty nie mogą przekraczać 10 minut.

Na zebraniach otwartych sekcji, dla których żaden temat nie został z góry określony, którykolwiek z członków może przedstawić referat pod warunkiem, że przeszedł go Komitetowi nie później jak 1. sierpnia. Referaty te nie mogą przekraczać 15 minut. Nadesłane mu referaty Komitet rozdzieli pomiędzy posiedzenia otwarte.

Wszystkie przeznaczone na Zjazd referaty muszą być pisane ręką albo (lepiej) na maszynie w formie gotowej do druku i nie mogą zawierać więcej niż 3.000 wyrazów dla posiedzeń ogólnych a 2.000 wyrazów dla posiedzeń sekcyjnych. Należy je nadsyłać Sekretarzowi, w którego rękach powinny się znajdować przed 1. sierpnia, przyczem uprasza się usilnie o nadsyłanie ich *jak najwcześniej przed tym terminem*. O ile te warunki będą spełnione, referaty referentów wyznaczonych będą wydrukowane i rozdane członkom przed posiedzeniami i będą ogłoszone w Księdze pamiątkowej Zjazdu. Będą czynione starania, by tak samo postąpić z jak największą ilością

a

referatów, przeznaczonych i przyjętych przez Komitet programowy na posiedzenia otwarte, nie ręczy się jednak za to, że będą one wcielone do mającej być wydaną Księgi pamiątkowej.

W referatach i dyskusjach będą na Zjeździe dopuszczone języki angielski, francuski, niemiecki i włoski.

Kto pragnie zostać członkiem Zjazdu, zechce nadesłać jak najrychlej swe zgłoszenie wraz z wkładką członkowską, wynoszącą 1 funt dla członków czynnych a 10 szylingów dla osób im towarzyszących — żon i krewnych członków — pod adresem Sekretarza: Mr. A. H. Hannay, 74, Grosvenor Street, London, W. 1., który przesyła zgłoszonemu kartę uczestnictwa i wpisze jego nazwisko na listę Zjazdu. Formularz zgłoszenia załącza się. Członkowie, wpłacający wkładkę czekiem pocztowym albo za pośrednictwem banku, zechcą równocześnie zawiadomić o tem Skarbnika, aby wpłata mogła być zapisana na właściwe nazwisko. Wszelka wpłata winna być dokonana w walucie angielskiej. Członkowie będą mieli prawo do korzystania z biletu powrotnego za cenę zniżoną z jakiegokolwiek miejscowości Zjednoczonego Królestwa do Oxfordu.

Pomieszczenia będą przygotowane w następujących kolegiach: Corpus Christi College, Hertford College, St. Hilda's College, Magdalen College, Merton College, Oriol College, New College.

Ogólny koszt wyniesie 12 szylingów i 6 pensów dziennie. Delegaci i członkowie, pragnący pomieszczenia, winni podać szczegóły na formularzu zgłoszenia.

Posiedzenia Zjazdu będą się odbywały w Examination Schools w Oxfordzie. Biuro Sekretarza będzie się mieściło w Examination Schools i będzie otwarte od soboty 30. sierpnia 1930. Członkowie Zjazdu winni zapisać się w biurze jak najwcześniej po swem przybyciu do Oxfordu. Listy lub telegramy dla członków można na czas trwania Zjazdu adresować do biura.

Za Komitet organizacyjny:

J. A. Smith, Przewodniczący.

A. H. Hannay, Sekretarz i Skarbnik.

KONKURSY.

Wydział humanistyczny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie rozpiisał w roku akademickim 1929/30 konkurs na temat: Krytyczna analiza idealistycznej argumentacji Berkeley'a.

Wydział humanistyczny Uniwersytetu Warszawskiego rozpiisał w roku akademickim 1929/30 konkurs na temat: Rozwój fantazyi w wieku dziecięcym i młodzieńczym oraz metody badania tej sprawy.

b

Wydział humanistyczny Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie rozpiisał w roku akademickim 1929/30 konkurs na temat: Patryotyzm — analiza psychologiczna z uwzględnieniem Karola Libelta „O miłości ojczyzny“ i Kazimierza Twardowskiego „O patryotyzmie“. (Należy zbadać i przedstawić splot dyspozycji psychicznych i odpowiadających im przeżyć, objętych nazwą patryotyzmu lub miłości ojczyzny, podać warunki ich powstania i rozwoju, nie pomijając pospolitszych form niewłaściwych. Objaśnić rzecz stosownymi przykładami z życia i historii. Przy określeniu pojęć patryotyzmu i miłości ojczyzny oprzeć się na podanych rozprawkach).

Belgijski konkurs uniwersytecki obejmował na lata 1928—1930 następujące tematy filozoficzne: 1. Prawo natury u Józefa de Maistre'a. 2. Waler obiektywny pojęcia. 3. Studium krytyczne o estetyce Lippsa. 4. W jaki sposób Tomasz z Akwinu łączy w Summie teologicznej przyczynowość z zasadą identityczności?

W związku z 1500. rocznicą śmierci św. Augustyna, przypadającą na rok 1930, OO. Augustyni hiszpańscy rozpiisali konkurs na dwanaście tematów, dotyczących się ich patrona. Wśród tych tematów znajdują się następujące: Wykład systematyczny filozofii św. Augustyna. — Wpływ św. Augustyna na św. Tomasza. — Teoria ascetyczna i mistyczna św. Augustyna. — Estetyka św. Augustyna.

Z tej samej okazji Prowincya toskańska Zakonu OO. Augustyanów ogłosiła konkurs na następujących sześć tematów: 1. Aktualność myśli filozoficznej św. Augustyna. — 2. Punkty styczne i rozbieżne w filozofii św. Augustyna i św. Tomasza. — 3. Pogląd św. Augustyna na wolność woli. — 4. Pogląd św. Augustyna na początek duszy ludzkiej. — 5. Źródło pojęcia „Państwa Bożego“. — 6. Św. Augustyn a sztuka.

Wydział teologii katolickiej Uniwersytetu strassburskiego rozpiisał na rok 1929 konkurs na temat: Mistyka Gersona.

Wydział filozoficzny Uniwersytetu w Berlinie rozpiisał na rok 1930 konkurs w brzmieniu następującem: „Zbadać na podstawie źródeł literackich i historycznych — zwłaszcza z czasów nowszych — angielski pogląd na charakter Niemców. Należy czerpać dotyczące informacje nie z prasy codziennej, lecz ze sposobu, w jaki się osoby, które odegrały wybitną rolę w dziejach angielskiej kultury, historycy, poeci, pisarze wypowiedzi o Niemcach wogóle i o wybitnych przedstawicielach Niemców. Nadto należy sięgać do postaci literackich, przedstawianych — zwłaszcza w powieści — jako typowo niemieckie. Nie należy się ograniczyć do zestawienia poglądów indywidualnych.

a

lecz spróbować wypracować typowe poglądy angielskie na charakter niemiecki. Praca winna objąć możliwie wielki okres czasu, wolno jednak Autorowi także położyć główny nacisk na pewien obrany przezeń wiek“.

Wydział filozoficzny Uniwersytetu w Frankfurcie nad Menem rozpiął konkurs na temat: *Jakie znaczenie posiada dla pedagogiki społecznej psychoanaliza i psychologia indywidualna?* Nagroda, do której środków dostarczyła fundacja konkursowa Instytutu użyteczności publicznej (Institut für Gemeinwohl), wynosi 500 M.

Wydział filozoficzny Uniwersytetu jenajskiego rozpiął na rok 1929/30 konkurs na temat: *Odrodzenie filozofii Leibniza z końcem wieku XVIII.*

Fundacja konkursowa im. Beneke'go. Wznawiając działalność tej fundacji, Wydział filozoficzny Uniwersytetu w Getyndze rozpiął konkurs na temat *„Krytyczne przedstawienie pedagogiki i dydaktyki Edwarda Beneke'go z uwzględnieniem jej stanowiska wśród teorii wychowania wieku XIX-ego a zwłaszcza jej zależności od systemów poprzednich, przedewszystkiem Herbart’a”,* a Wydział matematyczno-przyrodniczy na temat *„Psychologia Edwarda Beneke'go i jej znaczenie dla psychologii współczesnej“.* — Termin upływa 31. sierpnia 1931. Przyznanie nagród nastąpi 11. marca 1932 na posiedzeniu publicznem obu wydziałów. Każdy wydział rozporządza jedną nagrodą w kwocie 2000 M. i drugą w kwocie 800 M., które mogą jednak być rozdzielone także w innym stosunku.

Towarzystwo im. Kanta rozpięło na rok 1929 konkurs na temat *„Psychologia wiary“*, dodając następujące objaśnienie: *Pracom konkursowym nie wolno rozważać tematu z punktu widzenia pewnego określonego wiżenia; metoda ich ma być ściśle empiryczna i stać na gruncie faktów, rozpatrywanych ze stanowiska psychologii w najszerszym tego wyrazu znaczeniu; najlepiej będzie wyjść od starannego opisu zjawiska wiary wogóle, nietylko religijnej, i przejść następnie do powiązania tego zjawiska z całą pozostałą strukturą życia. Dalszem zadaniem będzie rozpatrzenie różnicowania wiary według jej głównych funkcji i postaci. Zasadniczym postulatem pozostaje dostarczenie obiektywnego rozjaśnienia całego zjawiska wiary.*

NAGRODY.

Nagrodę literacką Nobla za rok 1927 otrzymał w roku 1928 Henryk Bergson. Z tej okazji Redakcja czasopisma *Les Nouvelles Littéraires* wydała 15. grudnia 1928 zeszyt, poświęcony Bergsonowi i zawierający szereg prac o jego filozofii.

b

Nagroda rządu belgijskiego. Nagrodę, którą rząd belgijski przyznaje co dziesięć lat za prace filozoficzne, otrzymał w r. 1928 Paweł de Coster, profesor filozofii w Uniwersytecie brukselskim.

Belgijska Akademia nauk przyznała nagrodę im. Józefa de Keyn'a P. Vermeylen'owi za pracę p. t. *Psychologia dziecka i młodzieży.*

Paryska Akademia nauk moralnych i politycznych przyznała następujące nagrody:

W roku 1928 nagrodę im. Jerzego Picot'a, udzielaną co pięć lat, Piotrowi Villey'owi, Profesorowi w Caen, za całokształt jego działalności pisarskiej, poświęconej niewidomym, zwłaszcza za dzieło p. t. *Świat ciemnych, próba psychologiczna;* nagrodę im. Józefa Saillet'a G. H. Luquet'owi za całą jego działalność naukową a zwłaszcza za pracę p. t. *Rysunek dziecięcy z punktu widzenia psychologicznego i pedagogicznego;* nagrodę im. Gegnera Gastonowi Bachelard'owi, Profesorowi w Bar-sur-Aube, za dwie rozprawy, mianowicie 1. *Studyum nad rozwojem pewnego zagadnienia fizyki: rozchodzenie się ciepła w ciałach stałych,* 2. *Szkic o poznaniu przybliżonem;* nagrodę im. Ludwika Liard'a ks. Ludwikowi Foucher za pracę p. t. *Młodość Renouviere* i jego najwcześniejsza filozofia; nagrodę im. Jana Renaud'a Fryderykowi Paulhan'owi za całość jego działalności naukowej a zwłaszcza za pracę p. t. *Analitycy i umysły syntetyczne;* nagrodę im. Jana Dagnan'a-Boveret'a F. Mentré'mu za prace z zakresu psychologii, zwłaszcza za rzecz p. t. *Rodzaje i odmiany inteligencji.*

W roku 1929 nagrodę im. Józefa Saillet'a Ludwikowi Rougier'owi, Profesorowi w Besançon, za pracę p. t. *Mistyka demokratyczna;* nagrodę im. Dupin'a sen. Jerzemu Ripert'owi, Profesorowi w Paryżu, za pracę p. t. *Prawo moralne w zobowiązaniach prawa cywilnego;* nagrodę im. Thorlet'a pracom zmarłego Henryka Carteron'a do rąk jego wdowy; nagrodę im. Gegnera Drowi Aleksandrowi Koyré'mu za pracę p. t. *Filozofia Jakóba Boehme'go;* nagrodę im. Jana Dagnan'a-Boveret'a Karolowi Blondel'owi, Profesorowi w Strassburgu, za pracę p. t. *Psychologia zbiorowa;* nagrodę im. Wiktora Delbos'a O. Lemarié'mu za pracę p. t. *Próba filozofii;* nagrodę im. Wiktora Cousin'a Ks. A. Alcais'owi, Pastorowi w Montpellier, za pracę p. t. *Stosunek stoicyzmu do religii za cesarstwa rzymskiego.*

Nadto Akademia przyznała na posiedzeniu z 24. listopada 1928 na wniosek Profesora Edwarda Le Roy wyróżnienie zaszczytne (mention honorable) Ks. Augustynowi Jakubisiakowi za jego pracę p. t. *Próba o granicach przestrzeni i czasu (Essai sur les limites de l'espace et du temps).*

a

Król. Akademia w Turynie przyznała nagrodę im. Gautieriego profesorom Jerzemu del Vecchio za jego prace z dziedziny filozofii prawa i Michałowi Sacco za jego opracowanie historii dialektyki.

Tow. im. Kanta ogłosiło w roku 1927 wynik konkursu, rozpisanego po raz pierwszy w roku 1922 na temat „Personalizm i idealizm jako typy poglądu na świat. Wyjaśnienie i ocena na podstawie współczesnych prób filozofii personalistycznej“. Ogółem wpłynęło sześć prac, z których żadnej nie przyznano nagrody pierwszej. Natomiast otrzymali w myśl uchwały sądu konkursowego, w skład którego wchodził Profesorowie Dr. William Stern (Hamburg), Dr. Karol Jaspers (Heidelberg) i Dr. Teodor Litt (Lipsk) nagrodę drugą Dr. Johannes Sperl, proboszcz w Neuhoft w Bawarii, a nagrodę trzecią Jerzy Büttner, nauczyciel w Miśni w Saksonii. Nadto wyróżniono dwie dalsze prace, których autorami są A. Goldschmied, sekretarz górniczy w Pradze, i Dr. Werner Schingitz, docent prywatny w Lipsku.

Towarzystwo im. Nietzschego (Monachium) rozpisało swego czasu z terminem 1. kwietnia 1928 konkurs na dwie prace, które miały na typowym przykładzie Nietzschego przedstawić wzajemne duchowe oddziaływanie na siebie Niemiec i Francji. Tematy prac brzmiały: 1. Wpływ umysłowości francuskiej na filozofię Nietzschego. 2. Wpływ Nietzschego na umysłowość francuską. W myśl uchwały sądu konkursowego, w skład którego wchodził z Paryża L. Lévy Bruhl i H. Lichtenberger, z Kolonii E. Bertram a z Monachium T. Mann, K. Vossler i F. Würzbach, dwie pierwsze nagrody otrzymali Dr. F. Krökel (Monachium) i G. Bianquis (Paryż), dwie drugie nagrody Dr. K. Sandelin (Kopenhaga) i H. Wihlidal (Wiedeń).

Lucerna. Fundacja szwajcarska tej nazwy (zob. Ruch filozoficzny. X. str. 210 b), do której Kuratorium należą PP. Binswanger, Bleuler, Bovet i Häberlin, przyznała nagrodę za rok 1928 Pani Drce Franciszce z Baumgartenów Tramerowej za jej dzieło „Die Berufseignungsprüfungen. Theorie und Praxis“ (München, R. Oldenbourg, 1928, str. 751 z 114 ilustr. Cena bez opr. M. 23-50, w oprawie M. 25).

V A R I A.

100. rocznica śmierci Jana Śniadeckiego przypada 21. listopada 1930. Dla przygotowania uczczenia tej rocznicy Polska Akademia Umiejętności wybrała Komitet, w skład którego wchodzi Prezes Akademii Prof. Dr. K. Kostanecki, jej Sekretarz generalny Prof. Dr. St. Kutrzeba, dalej Prof.

b

Dr. St. Kot jako Sekretarz Komitetu oraz jako członkowie Prof. T. Banachiewicz, I. Chrzanowski, S. Dickstein, W. Natanson, W. Rubeżyński i W. Szumowski. Komitet zajął się przedewszystkiem przygotowaniem wydania korespondencji Jana Śniadeckiego (zob. powyżej str. 141 b).

Na wiosnę 1928 odbyło się w tej sprawie nadzwyczajne zebranie Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie, na którym Prof. S. Dickstein z Warszawy zdawał sprawę z przygotowań do uczczenia rocznicy. Prócz wspomnianego powyżej wydania korespondencji są zamierzone starania w celu rewindykacji wywiezionego w roku 1863 do Petersburga księgozbioru Jana Śniadeckiego, zapisanego przez Uniwersytetowi wileńskiemu.

Katedra logiki. Rada wydziału matematyczno-przyrodniczego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie jednomyślnie uchwaliła 21. listopada 1928 przedłożyć Ministerstwu Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wniosek utworzenia na tymże Wydziale katedry logiki. Ministerstwo na wniosek się zgodziło.

Filozofia w oficerskiej szkole policyjnej. W myśl rozporządzenia Pana Ministra spraw wewnętrznych z 3. czerwca 1928 (Monitor Polski, Nr. 183 z 10. sierpnia 1928) w sprawie programów dla szkół policyjnych, wprowadzono do programu oficerskiej szkoły policyjnej wykłady psychologii, logiki i etyki w wymiarze 64 godzin. Program wykładów psychologii brzmi: 1. świadomość, 2. stosunki psychofizyczne, 3. uczucia zmysłowe, 4. akty poznawcze, 5. akty uczucia, 6. akty woli, 7. twórczość umysłowa, 8. zastosowania psychologii. — Program wykładów logiki brzmi: 1. myślenie dyskursywne, 2. logiczność a prawdziwość, 3. myślenie i język, 4. pojęcia, sądy i wnioski, 5. dedukcja i indukcja, 6. dowodzenie i obalenie dowodów. — Program wykładów etyki brzmi: 1. przedmioty oceny, 2. ewolucja woli, 3. prawo ekonomii działania, 4. wolność woli i prawa wyboru, 5. wpływ rozumu na wolę, 6. anomalie woli, 7. prawo kontrastu działania, 8. charakter, 9. jednostka a społeczeństwo, 10. egoizm i altruizm, 11. obowiązki i prawa, 12. kultura osobowa i rzeczowa, 13. ideał człowieka, 14. probierze i normy moralności, 15. warunki moralności i niemoralności, 16. sprawiedliwość, 17. sumienie, 18. szczęście. 19. pacyfizm. — Wykłady powierzono Panu Drowi I. Myślickiemu.

Ku uczczeniu pamięci Józefy Joteyko odbyły się po jej śmierci w Warszawie i w innych miastach akademie i obchody, których wykaz podaje Polskie Archiwum Psychologii w potrójnym zeszycie 2—4 rocznika II-go (zob. powyżej str. 143 b).

a

Akademia ku uczczeniu 200. rocznicy urodzin Mojżesza Mendelssohna odbyła się we Lwowie 17. listopada 1929 staraniem Towarzystwa Żydowskich Studentów filozofii Uniwersytetu Jana Kazimierza.

500. rocznica śmierci Jana Gersona. Obchody tej rocznicy odbyły się w roku 1929 zarówno w Paryżu jak też w Rethel i w Barby. W Paryżu odbyło się m. i. uroczyste posiedzenie połączonych pięciu Akademii, na którym E. Seillière wygłosił przemówienie „Z powodu rocznicy Jana Gersona“.

100. rocznica urodzin Hipolita Taine'a była obchodzona na wiosnę 1928 w Paryżu staraniem „Towarzystwa Przyjaciół Szkoły normalnej“, której Taine był uczniem. W czasie obchodu odsłonięto tablicę pamiątkową, wmurowaną w ścianę domu, w którym Taine przez dłuższy czas mieszkał. W Sorbonnie odbyła się 21. kwietnia 1928 uroczysta Akademia pod przewodnictwem Ministra oświaty Herriota. Na Akademii był obecny Prezydent Rzeczypospolitej.

100. rocznicę urodzin Roberta Ardigò, twórcy pozytywizmu włoskiego, obchodził uroczystość w r. 1928 Uniwersytet w Padwie. (Zob. powyżej str. 155 a).

100. rocznica urodzin Fryderyka Alberta Langego, autora przełożonego także na język polski dzieła p. t. „Historia materializmu i krytyka jego znaczenia w dobie obecnej“ (1866), zmarłego w roku 1875, przypadła na dzień 28. września 1928.

200. rocznica przybycia Berkeley'a do Ameryki była uroczystość obchodzona w Seminarium teologicznym jego imienia w New Haven (Connecticut) w Stanach Zjednoczonych Ameryki dnia 23. stycznia 1929. Na obchód złożyły się następujące przemówienia: Prof. C. B. Tinker: Berkeley a wiek XVIII. — Prof. C. M. Bakewell: Berkeley jako filozof. — Dziekan W. P. Ladd: Berkeley jako misjonarz. — Prof. C. M. Andrews: Kolonia „Nowa Anglia“ w r. 1729. — Dr. Benjamin Rand: Nowe informacje o pobycie Berkeley'a w Ameryce (prelegent w odczycie swoim przytoczył dowody, że Berkeley w czasie swego pobytu w Ameryce bawił też w Uniwersytecie Harvard'a). — Mr. A. Keogh: Berkeley i Yale. — Prof. Th. Sizer: Berkeley jako opiekun sztuki.

Katedra im. W. A. Neilsona została ufundowana przez przyjaciół Neilsona w Smith College w Northampton w stanie Massachusetts Ameryki północnej ku uczczeniu dziesięciolecia jego prezesury w tem kolegium. Katedrę ma piastować co pięć lat inny uczony, który będzie miał zupełną swobodę prowadzenia w oddanej do jego dyspozycji pracowni badań naukowych bez obowiązku ogłaszania ich wyników i bez

b

obowiązku wykładania. Pierwszym nominatem na tę katedrę jest psycholog Kurt Koffka, Profesor Uniwersytetu w Giessen w Niemczech.

Katedra im. Williama James'a została utworzona w Uniwersytecie Harvard'a (w Cambridge w stanie Massachusetts Ameryki półn.) z funduszków, które na ten cel przeznaczył Edgar Pierce, doktor filozofii tegoż Uniwersytetu, ongiś piastujący w nim stanowisko instruktora psychologii, autor książki p. t. *The philosophy of character*. Nominacje na tę katedrę będą opiewały na conajmniej dwa lata, wykłady na niej podlegać będą jedynie temu ograniczeniu, iż muszą wchodzić w zakres psychologii. Pierwszym nominatem jest John Dewey, który rozpocznie swą działalność w lutym 1931 cyklem dziesięciu wykładów.

Wykłady Franciszka Brentano. Profesorowie Kastil (Innsbruck) i Kraus (Praga), którzy wydają dzieła Franciszka Brentano, zarówno drukowane za jego życia jak też pozostałe po nim w spuściźnie rękopisemnej, zamierzają wydać także wykłady, które Franciszek Brentano miał w Uniwersytecie wiedeńskim. Zwracają się tedy do wszystkich, którzy posiadają skrypta lub notatki i zapiski z tych wykładów, z prośbą o wypożyczenie lub odsprzedaż im tych materiałów. Zgłoszenia uprasza się adresować: Prof. Dr. Oskar Kraus, Praga II. Na-meste Havličkove, 8.

Nieznany portret Spinozy? W niemieckim czasopiśmie „Der Kunstwanderer“ z roku 1929 Dr. J. Levy podaje wiadomość o odkryciu nieznanego dotąd dzieła malarza holenderskiego Samuela van Hoogstraten'a (1627—1678). Dr. Levy sądzi, że obraz ten, o rozmiarach 99,5 × 76 cm, będący własnością prywatną i znajdujący się w Berlinie, jest portretem Spinozy i stara się zdanie to uzasadnić, powołując się m. i. na fakt, że Spinoza i Hoogstraten przez czas jakiś żyli równocześnie w Hadze i że malarz interesował się filozofią.

150-lecie urodzin i 75-lecie śmierci Hoene - Wrońskiego*).

Z powodu powyższych rocznic, przypadających na rok 1928, odbył się w tymże roku szereg obchodów i uroczystości, zarówno zagranicą jak też w Polsce. I tak Prof. Wł. M. Kozłowski wygłosił 14. maja po czesku odczyt o Wrońskim w Pradze (drukowany w całości w czasopiśmie *Česka Mysl*, XXIV. zes. 5); dnia 30. listopada

*) Znaczną część podanych tutaj wiadomości zawdzięcza Redakcya uprzejmości P. Paulina Chomi-cza, członka Instytutu Mesyanicznego im. Hoene-Wrońskiego.

a

zaś odbył się uroczysty obchód w Paryżu w Sorbonnie, urządzony staraniem Instytutu Mesyanicznego im. Hoene-Wrońskiego w Warszawie przy poparciu pieniężnym Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Na członków Komitetu honorowego zostali przez wspomniany Instytut zaproszeni PP. G. Blondel, C. Bouglé, E. Bourgeois, E. Bréhier, H. Delacroix, A. Lalande, A. Lichtenberger, E. Meyerson, F. Strowski; Komitetowi przewodniczył L. Brunshwieg, który też uroczystość zagał. Referaty wygłosili F. Warrain p. t. „Prawo stworzenia Hoene-Wrońskiego“ i Prof. Wł. M. Kozłowski p. t. „Filozofia dziejów i przyszłość ludzkości podług Hoene-Wrońskiego“. Na zakończenie obchodu przemówił ponownie L. Brunshwieg.

W Polsce odbyły się w roku jubileuszowym odczyty o Hoene-Wrońskim i jego doktrynie; wygłosili je m. i. PP. G. Hensel, W. Rzutkowski, A. Zieleńczyk i Amerykanin Frank Walser, który miał w Warszawie i w niektórych innych miastach polskich odczyty w języku francuskim, poświęcone głównie poglądom pedagogicznym Hoene-Wrońskiego.

Pierwszy obchód, poświęcony w Polsce Hoene-Wrońskiemu, odbył się staraniem Towarzystwa Miłośników Wiedzy i Przyrody w sali Stowarzyszenia Techników w Warszawie. Odczyt wygłosił Inż. F. Sobolewski p. t. „Prawo Stworzenia Hoene-Wrońskiego jako drogowskaz postępu i sprawdzian wynalazczości“; nadto przemawiali PP. Paulin Chomicz i Prof. Dr. S. Dickstein.

Drugi obchód odbył się z inicjatywy P. Elżbiety z Budzyńskich Starostowej 27 sierpnia w Zakopanem w sali Hotelu „Morskie Oko“ staraniem Klubu Dyskusyjnego w Zakopanem. Obchód składał się z części odczytowej i koncertowej. Na część odczytową złożyły się referaty Dra T. Mieschkego „O życiu i pracach Hoene-Wrońskiego“, L. Sokołowskiego „O Prodrómie Mesyanizmu“ i E. Oleszkowskiej „O filozofii muzyki Hoene-Wrońskiego“.

Trzeci obchód odbył się w postaci audycji w Radio Poznańskim 11. października. Złożyły się nań odczyty Redaktora Babińskiego, Dra Kolbuszewskiego i Redaktora Kosidowskiego, nadto recytacje utworów, związanych z imieniem Hoene-Wrońskiego i produkcje muzyczne.

Czwarty obchód odbył się w postaci uroczystej Akademii w Warszawie w sali Rady miejskiej w Ratuszu 1. grudnia pod protektoratem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej. Akademię poprowadziło nabożeństwo, odprawione w Katedrze przez Ks. Biskupa Galla, i kazanie, wygłoszone tamże przez Ks. Biskupa A. Szlagowskiego. Na Akade-

b

mię przybył m. i. Pan Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Dr. K. Świtalski, poseł Republiki czeskosłowackiej Girsza i Dyrektor Kancelarii cywilnej Pana Prezydenta Rzeczypospolitej Lisiewicz. Akademię zagał P. Paulin Chomicz, poczem odczytano nadesłane na uroczystość wiersz Czesława Jastrzębiec-Kozłowskiego. Nastąpiły przemówienia i odczyty P. Paulina Chomicza p. t. „Hoene-Wroński, jego życie i twórczość“ (drukowany w całości w dodatku do „Przeglądu Technicznego“ z 26. grudnia 1928), P. Michała Czajkowskiego p. t. „Hoene-Wroński a chwila obecna“ i Prof. Dra Wł. M. Kozłowskiego p. t. „Filozofia dziejów i przyszłość ludzkości podług Hoene-Wrońskiego“. Po tym odczycie P. Janusz Snay wypowiedział wiersz dydaktyczny Józefa Jankowskiego p. t. „Rozmowa z Nikodemem“. Akademię zamknął P. Paulin Chomicz odczytaniem odezwy Instytutu Mesyanicznego im. Hoene-Wrońskiego, zapraszającej do składania ofiar na rzecz „Domu Hoene-Wrońskiego“, do ufundowania którego Instytut zamierza przystąpić i na który z własnych zasobów przeznaczył 3000 zł.

Poza przytoczonymi powyżej odczytami i obchodami zaznaczył się rok jubileuszowy Hoene-Wrońskiego wzmocnionym ruchem wydawniczym w zakresie dotyczącym jego dzieł i poglądów oraz licznymi rozprawami i artykułami umieszczanymi w czasopiśmie; nadto została sporządzona przez Mennicę Państwową plakieta bronzowa Hoene-Wrońskiego według rzeźby Józefa Aumillera.

W obronie katedr psychologii.

W roku 1913 stu siedmiu profesorów filozofii, działających na uniwersytetach niemieckich, wystąpiło z „Oświadczeniem“, zwróconem przeciw praktykowanemu gdzieś w owych czasach powoływaniu przedstawicieli psychologii eksperymentalnej na katedry filozofii a domagającem się, aby tworzone dla psychologii eksperymentalnej osobne katedry.

Przeciw postulatowi tworzenia odrębnych katedr psychologii eksperymentalnej wystąpił wówczas w osobnej publikacji (Die Psychologie im Kampfe ums Dasein, Leipzig, A. Kröner 1913, str. 38) nie kto inny jak Wilhelm Wundt, obawiając się bardzo ujemnych dla psychologii eksperymentalnej następstw z jej wyzwolenia ze związku z filozofią. W razie oddzielenia jej od filozofii psychologia eksperymentalna mogłaby się zdaniem Wundta stać tem, czem zdaniem niektórych filozofów wówczas już się stała, mianowicie pewną dyscypliną raczej

a

techniczną aniżeli czysto naukową. A w razie dalej postępującej specjalizacji swych badań psychologowie eksperymentalni przemieniliby się zdaniem Wundta w rzemieślników i to w rzemieślników wcale nie pożytecznych! (Porównaj artykuł p. t. Filozofia a psychologia eksperymentalna, Ruch filozoficzny, III, str. 81—85).

Nie wchodząc teraz w meritum kwestyi, czy stanowisko, zajęte przez Wundta w roku 1913 było słuszne i czy jego przewidywania się sprawdziły, uznać trzeba fakt, że od owego czasu liczba katedr, poświęconych specjalnie psychologii, znacznie wzrosła i że także w uniwersytetach niemieckich zaczęto przeznaczać pewną część katedr specjalnie dla psychologii, przyczem zgodnie z rozwojem metod badań psychologicznych podkreślanie eksperymentalnego charakteru wielkiej części tych badań stało się zbytecznym.

Ale przeciw tendencji przyznawania psychologii odpowiedniej liczby osobnych katedr musiała się widocznie właśnie w Niemczech podnieść opozycja, która dąży do — przynajmniej częściowego — odebrania psychologii jej katedr na rzecz filozofii, a jeżeli w roku 1913 niemieccy profesorowie filozofii odczuwali potrzebę publicznego wystąpienia przeciw inwazyi, dokonywanej przez psychologię eksperymentalną na katedry filozoficzne, obecnie psychologowie niemieccy widzą się zniewolonymi do wystąpienia w obronie katedr psychologicznych przeciw inwazyi filozofii na te katedry. Uczynili to w „Oświadczeniu“, uchwalonem na Zjeździe członków Niemieckiego Towarzystwa Psychologicznego, który się odbył w Wiedniu równocześnie z XI. Zjazdem psychologicznym, urządzonym przez to Towarzystwo w czasie od 9. do 13. kwietnia 1929. Oświadczenie to p. t. „O uprawie psychologii w niemieckich szkołach najwyższych“ brzmi w przekładzie polskim:

„W ostatnim dziesięcioleciu daje się coraz wyraźniej zauważyć dziwne zjawisko, polegające na tem, że w całym szeregu uniwersytetów niemieckiego terytorium językowego psychologia została wyparta ze swego dotychczasowego stanowiska: katedry, które przedtem służyły specjalnie psychologii, przypadły niejednokrotnie, gdy je nanowo obsadzano, w udziale przedstawicielom pedagogiki albo czystej filozofii“.

„Przesunięcia te nie są przypadkowe, lecz mają swe źródło w dążności do stopniowego usuwania psychologii, rzekomo przestarzałej i nieproduktywnej, o ile bywa uprawiana jako odrębna specjalność. Takie tendencje można jednak wytłumaczyć tylko zupełną nieznaną współczesnej psychologii, która przecież właśnie w ostatnich

b

latach doznała wewnętrznego odrodzenia i wzbogacenia, wskutek czego przekroczyła znacznie owe ciasne granice, które cechowały jej początki“.

„Psychologia eksperymentalna potrafiła przewyciężyć dawniejszą skostniałość swoich metod i w szybkim rozwoju przystosowała się do coraz to nowych zadań. Udało jej się wypracować metody badania wyższych funkcji psychicznych, przede wszystkim myślenia, tworzenia pojęć i kategorii, mowy, aktów woli, motywacji; udoskonalana wciąż metoda eksperymentalna i na eksperymentalnej wzorowana zaczyna przenikać także aż do dziedzin życia artystycznego, moralnego i religijnego a w związku z tem wszystkim nawet do zawilonych problemów charakterologii i nauki o temperamentach“.

„Prócz sposobów eksperymentalnych rozwinęły się jeszcze innego rodzaju metody badania, których rozbudowa wzbogaciła pracę psychologiczną. Metody ankietowe są nanowo w pełni rozwoju. Również poza eksperymentem uprawia się na wielką skalę obserwację siebie samego oraz obserwację innych. W ostatnich czasach dołączyło się badanie zachowania się. Coraz bardziej wzrasta m. i. zajęcie się interpretacją symptomów przeżyć psychicznych (np. pisma) oraz najrozmaitszego rodzaju wytworów psychicznych jednostkowych i zbiorowych, wzrasta także zwłaszcza użytkowanie materiału etnograficznego i historycznego — przede wszystkim dla psychologii kultury. Na wielu polach psychologii spotykamy się nadto z wielce przydatnym sposobem traktowania zagadnień ze stanowiska genetycznego oraz socjopsychologicznego“.

„Korzystając z tych postępów metodycznych, psychologia rozszerzyła w ostatnich dziesiątkach lat tak znacznie swój zakres pracy, jak prawie żadna inna nauka. Nie rozluźniając swego płodnego związku z naukami przyrodniczymi a przede wszystkim z biologią, psychologia uczyniła swoją łączność z wszystkimi naukami o kulturze ludzkiej stopniowo ściślejszą i wszechstronniejszą. Wskutek tego otwierają się przed nią coraz to nowe zagadnienia i perspektywy i w tej samej mierze rosną wymagania, stawiane jej przez poszczególne nauki o kulturze ludzkiej. Wzrosło także wzajemne oddziaływanie na siebie psychologii i filozofii, zwłaszcza fenomenologii, teorii poznania i nauki o wartości; i tak psychologia zajmuje się w coraz to znaczniejszej mierze filozoficznymi rozważaniami nad założeniami, które ona sama przyjmuje z punktu widzenia metodologii i teorii nauk; filozofia ducha, wartości i kultury mniej niż kiedykolwiek może się

a

obejść bez ścisłego studium życia psychicznego“.

„W końcu psychologia zyskała właśnie w dzisiejszych czasach nie dające się przedtem przewidzieć znaczenie dla kultury różnych dziedzin życia praktycznego. Całej działalności wychowawczej, nauczycielskiej i opiekuńczej nie można sobie dziś wogóle pomyśleć bez psychologii dziecka i młodzieży. Stosowanie prawa wymaga uwzględnienia psychologicznych punktów widzenia przy osądzaniu winnych, przy przesłuchiwaniu świadków, przy normowaniu sposobów karania. W życiu gospodarczym przystępuje się do wydatnego opierania selekcji pracowników, poradnictwa zawodowego, normowania przebiegu pracy i narzędzi pracy na psychologicznych podstawach; psychologia przemysłowa i psychotechnika wniknęły dziś w główne dziedziny życia gospodarczego Niemiec, zwiększając produktywność pracy i uszlachetniając tę pracę. Niema też już, nie mówiąc o psychiatrii i psychoterapii, prawie żadnej dziedziny medycyny, dla której rozważania psychologiczne nie miałyby dużego znaczenia“.

„Katedry psychologii winne więc dzisiaj nietylko uprawiać znacznie rozszerzone, pogłębione i zróżnicowane badania psychologiczne, lecz także kłaść podwaliny naukowe pod tak nagłące i płodne praktyczne zastosowanie psychologii; np. mają one coraz ściślej współdziałać bezpośrednio albo pośrednio w wykształceniu psychologicznym i pedagogicznym niemieckiego nauczycielstwa lub też dostarczać przedtem zupełnie nieznanemu zawodowi praktycznego psychologa fachowego potrzebnej mu wiedzy i wyszkolenia“.

„Cała sytuacja wymaga tedy znacznego zwiększenia liczby katedr psychologii. Gdyby — w jaskrawym przeciwieństwie do tej rzeczowej potrzeby — utrzymała się obecna tendencja decydujących czynników, zmierzająca ku ograniczeniu liczby katedr psychologii w szkołach najwyższych, podcięłoby to w sposób nieodpowiedzialny działalność kulturalną niemieckiej nauki oraz akademickiego nauczania. Nadto uprawa psychologii w niemieckich szkołach akademickich musiałaby ustąpić pierwszeństwa innym krajom kulturalnym, w których nauka ta — czerpiąc głównie z Niemiec wzory i podniety — bujnie się dziś rozwija“.

„Niemieckie Towarzystwo psychologiczne zakłada protest przeciw stosowaniu takiej polityki do szkół najwyższych i zwraca się z usilną prośbą do odpowiednich czynników rządowych, do fakultetów i ich oddziałów, ażeby starały się o to, by nie zmarniała nauka, rozwijająca się dotąd tak pomyślnie i tyle na przyszłość obiecująca“.

b

WIADOMOŚCI OSOBISTE.

Prof. Dr. Kazimierz Twardowski został dekretem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 10. listopada 1928 odznaczony krzyżem komandorskim orderu Odrodzenia Polski, uzyskał na mocy dyplomu z dnia 5. lutego 1929 godność doktora filozofii honoris causa Uniwersytetu Warszawskiego i został 12. lutego 1929 mianowany członkiem honorowym Polskiego Towarzystwa Filozoficznego we Lwowie.

Dr. Kazimierz Ajdukiewicz, nadzwyczajny profesor filozofii w Uniwersytecie Warszawskim, został postanowieniem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 8. marca 1928 mianowany nadzwyczajnym profesorem filozofii w Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie.

Dr. Stefan Baley został postanowieniem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16. października 1928 mianowany nadzwyczajnym profesorem psychologii wychowawczej w Uniwersytecie Warszawskim.

Dr. Stefan Szuman, docent Uniwersytetu Poznańskiego, został postanowieniem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16. października 1928 mianowany profesorem psychologii pedagogicznej w Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie.

Dr. Jerzy Władysław Lande, profesor nadzwyczajny teorii i filozofii prawa w Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie, został postanowieniem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7. marca 1929 mianowany profesorem nadzwyczajnym wymienionych przedmiotów w Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie.

Dr. Tadeusz Kotarbiński, profesor nadzwyczajny filozofii w Uniwersytecie Warszawskim, został postanowieniem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7. marca 1929 mianowany profesorem zwyczajnym.

Dr. Jan Łukasiewicz, profesor honorowy Uniwersytetu Warszawskiego, został postanowieniem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7. czerwca 1929 mianowany profesorem zwyczajnym filozofii w tymże Uniwersytecie.

Dr. Władysław Tatarkiewicz, nadzwyczajny profesor filozofii w Uniwersytecie Warszawskim, został postanowieniem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 12. czerwca 1929 mianowany profesorem zwyczajnym.

Dr. Zygmunt Zawirski, b. docent filozofii na Wydziale filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie (zob. Ruch filozoficzny, VIII. str. 94 b), b. docent filozofii na Wydziale Ogólnym Politechniki Lwowskiej*),

*) Sprawozdania Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu za III. i IV. kwartał 1928 podają na str. 66 i n. mylnie, że Dr. Zawirski był docentem Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie.

a

docent i zastępca profesora w Uniwersytecie Poznańskim, został postanowieniem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 9. lipca 1929 mianowany profesorem nadzwyczajnym teorii i metodologii nauk przyrodniczych i humanistycznych w tymże Uniwersytecie.

Ks. Prof. Dr. Kazimierz Wals, profesor zwyczajny filozofii chrześcijańskiej na Wydziale teologicznym Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, został na własną prośbę przeniesiony w stan spoczynku a postanowieniem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7. czerwca 1929 mianowany profesorem honorowym wymienionego Uniwersytetu.

Dr. Władysław Mieczysław Kozłowski, profesor zwyczajny teorii i metodologii nauk przyrodniczych i humanistycznych w Uniwersytecie Poznańskim, został z powodu osiągnięcia granicy wieku przeniesiony w stan spoczynku.

Dr. Wincenty Lutosławski, profesor zwyczajny filozofii w Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie, został z powodu osiągnięcia granicy wieku przeniesiony w stan spoczynku.

Ks. Dr. Stanisław Kobytecki, profesor zwyczajny psychologii na Wydziale teologii katolickiej Uniwersytetu Warszawskiego, został z powodu osiągnięcia granicy wieku przeniesiony w stan spoczynku.

Ks. Dr. Piotr Chojnacki habilitował się na Wydziale teologii katolickiej Uniwersytetu Warszawskiego jako docent filozofii scholastycznej.

Dr. Leon Chwistek habilitował się na Wydziale filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie jako docent logiki matematycznej.

Dr. Henryk Elzenberg habilitował się na Wydziale humanistycznym Uniwersytetu Warszawskiego jako docent filozofii.

Dr. Wiktor Wąsik habilitował się na Wydziale humanistycznym Uniwersytetu Warszawskiego jako docent historii filozofii.

Dr. Maryan Heitzman habilitował się na Wydziale filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie jako docent historii filozofii.

Ks. Dr. Jan Stepa habilitował się na Wydziale teologicznym Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie jako docent filozofii chrześcijańskiej.

Dr. Ludwik Zembrzusi habilitował się na Wydziale lekarskim Uniwersytetu Warszawskiego jako docent historii i filozofii medycyny.

Dr. Ludwik Chmaj habilitował się na Wydziale filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie jako docent historii filozofii.

b

Drka Franciszka z Baumgartenów Tramerowa habilitowała się w Uniwersytecie w Bernie szwajcarskim jako docentka prywatna psychotechniki. (Zob. także pod „Nagrody“).

Prof. John Dewey z Uniwersytetu kolumbijskiego (Columbia University) w Nowym Jorku został zaproszony przez Uniwersytet w Edynburgu do wygłoszenia w kwietniu i maju 1929 wykładów im. Gifforda. [Wykłady te, zwane „Gifford Lectures“, zawdzięczają swe powstanie fundacyi, uczynionej w r. 1887 przez Adama Gifforda, Senatora Uniwersytetu Edynburskiego. Wśród ośmiastu wykładających, którzy od chwili powstania tej fundacyi byli powoływani do wygłaszania wykładów, znajdowali się m. i. William James (1899), Henryk Bergson (1913) i A. N. Whitehead (1927)].

Prof. Madison Bentley z Uniwersytetu w Urbana w Stanie Illinois został powołany na katedrę psychologii w Sage School of Philosophy w Uniwersytecie Cornell'a w Ithaca (Stan New York Am. półn.) jako następcą Edwarda Bradforda Titchenera (zob. Ruch filozoficzny, X. str. 216 a).

Prof. St. P. Lamprecht z Uniwersytetu w Urbana w Stanie Illinois został mianowany profesorem filozofii w Uniwersytecie w Amherst w Stanie Massachusetts Ameryki północnej.

Glenn R. Morrow został mianowany profesorem nadzwyczajnym filozofii w Uniwersytecie w Urbana w stanie Illinois w Ameryce północnej.

Arthur E. Murphy, zastępca profesora w Uniwersytecie Cornell'a w Ithaca w Stanie New York Ameryki północnej, został mianowany profesorem nadzwyczajnym filozofii w Uniwersytecie w Chicago.

Prof. C. W. Hendel z Uniwersytetu w Princeton w Stanie New Jersey w Ameryce północnej został mianowany profesorem etyki i dyrektorem oddziału filozoficznego w Uniwersytecie McGilla w Montreal w Kanadzie.

Glanville Terel, profesor zwyczajny filozofii w Danville w Stanie Kentucky Ameryki północnej, przeszedł z końcem roku 1929 w stan spoczynku.

Marya Whiton Calkins, profesorka w żeńskim Wellesly College (Stan Massachusetts Ameryki północnej), przeszła z końcem roku akademickiego 1928/9 w stan spoczynku.

Dr. Hans Cornelius i **Dr. Fryderyk Schumann**, profesorowie zwyczajni filozofii w Uniwersytecie w Frankfurcie nad Menem, przeszli z końcem półrocza letniego 1928 w stan spoczynku.

Dr. Paweł Hensel, profesor zwyczajny filozofii w Uniwersytecie w Erlangen, przeszedł z wiosną 1929 w stan spoczynku.

a

Dr. Teodor Häring, profesor nadzwyczajny filozofii w Uniwersytecie w Tybindze, został mianowany profesorem zwyczajnym w tymże Uniwersytecie.

Dr. Ryszard Strohal, Docent prywatny filozofii w Uniwersytecie w Innsbrucku, został mianowany także profesorem nadzwyczajnym.

Drka Charlotte Bühler, docentka prywatna estetyki i psychologii wieku młodocianego w Uniwersytecie wiedeńskim, została mianowana w tymże Uniwersytecie profesorką nadzwyczajną.

Dr. Siegfried Marck, profesor nadzwyczajny filozofii w Uniwersytecie wrocławskim, został mianowany także profesorem zwyczajnym.

D. A. Baeumler, profesor nadzwyczajny filozofii systematycznej w Politechnice drezdeńskiej, został mianowany profesorem zwyczajnym.

Dr. Günther Jacoby, profesor nadzwyczajny filozofii w Uniwersytecie w Gryfii, został mianowany profesorem zwyczajnym.

Dr. Jan Lindworsky, profesor nadzwyczajny psychologii eksperymentalnej w Uniwersytecie kolońskim, przyjął powołanie na Uniwersytet niemiecki w Pradze.

Dr. Marcin Heidegger, profesor zwyczajny filozofii w Uniwersytecie marburskim, przyjął powołanie na Uniwersytet w Fryburgu badieńskim.

Dr. Maks Wertheimer, profesor nadzwyczajny psychologii w Uniwersytecie berlińskim, przyjął powołanie na Uniwersytet w Frankfurcie nad Menem.

Dr. Fryderyk Sander, profesor nadzwyczajny psychologii w Uniwersytecie lipskim, przyjął powołanie na Uniwersytet w Giessen.

Dr. Eryk Rothacker, profesor nadzwyczajny filozofii w Uniwersytecie heidelberskim, przyjął powołanie na Uniwersytet w Bonn.

Dr. Ryszard Hönigswald, profesor zwyczajny filozofii w Uniwersytecie wrocławskim, przyjął powołanie na Uniwersytet monachijski.

Dr. F. J. v. Rintelen habilitował się jako docent prywatny filozofii w Uniwersytecie monachijskim.

Dr. Filip Lersch habilitował się jako docent prywatny filozofii i psychologii ze szczególnym uwzględnieniem psychologii dzieci i młodzieży w Politechnice drezdeńskiej.

Dr. H. J. Wolff habilitował się jako docent prywatny prawa państwowego i filozofii prawa w Uniwersytecie w Frankfurcie n. M.

Dr. Franciszek Dander habilitował się jako docent prywatny filozofii scholastycznej i dogmatyki spekulatywnej w Uniwersytecie w Innsbrucku.

b

Drka Marta Moers habilitowała się w Uniwersytecie w Innsbrucku jako docentka prywatna psychologii.

Drka Marya Schorn habilitowała się w Uniwersytecie w Würzburgu jako docentka prywatna psychologii.

Dr. Hermann Gauss habilitował się w Uniwersytecie w Bazylei jako docent prywatny filozofii.

Dr. Albert Schweltzer został wybrany członkiem honorowym Pruskiej Akademii nauk.

Henryk Bergson, który ukończył dnia 18. października 1929 70. rok życia, został w kwietniu 1930 odznaczony wielkim krzyżem legii honorowej. (Zob. także pod „Nagrody“).

Dr. Paweł Ranschburg, profesor Uniwersytetu Budapeszteńskiego, który lat temu 25 zorganizował w Budapeszcie Królewską Węgierską Pracownię psychologiczną, poświęconą pedagogice leczniczej, i który głównie przyczynił się do rozwoju psychologii eksperymentalnej na Węgrzech, obchodził 28. kwietnia 1929 dwudziestopięciolecie swej działalności naukowej. W czasie uroczystości, w której uczestniczył Minister wyznań i oświaty Dr. Kuno Klebelsberg, odsłonięto portret jubilata.

Dr. William Stern, zw. profesor psychologii Uniwersytetu w Hamburgu, otrzymał od Wittenberg College w Springfield (Stan Ohio w Ameryce półn.) stopień doktora praw honoris causa.

Prof. Dr. Artur Liebert w Berlinie został zamianowany członkiem honorowym Królewskiej Akademii Nauk w Neapolu oraz Angielskiego Towarzystwa filozoficznego.

Dr. Wolfgang Köhler, profesor filozofii ze szczególnym uwzględnieniem psychologii w Uniwersytecie berlińskim, został wybrany członkiem Amerykańskiej Akademii sztuk i nauk w Bostonie.

Dr. Edmund Husserl, profesor filozofii w Fryburgu badieńskim, który przeszedł w stan spoczynku w marcu roku 1928 a w dniu 8. kwietnia 1929 obchodził 70. rocznicę swych urodzin (zob. powyżej str. 155 b), został wybrany członkiem Amerykańskiej Akademii sztuk i nauk w Bostonie.

Dr. Christian v. Ehrenfels, profesor zwyczajny filozofii w niemieckim Uniwersytecie w Pradze, ukończył 70. rok życia i przeszedł z końcem roku akademickiego 1928/9 w stan spoczynku.

Dr. Karol Stumpf, profesor Uniwersytetu berlińskiego, obchodził 21. kwietnia 1928 80. rocznicę urodzin. Z tej okazji ustawiono w Zakładzie psychologicznym, którym jubilat przez długie lata kierował, jego biust.

Dr. Johannes Rehmke, emerytowany profesor filozofii w Uniwersytecie w Gryfii, obchodził dnia 1. lutego 1928 osmdziesiąt rocznicę urodzin (zob. powyżej str. 155 b).

a

Prof. Dr. Edmund König, autor dzieła „Die Entwicklung des Kausalproblems“ (Rozwój zagadnienia przyczynowości), wydane w dwóch tomach w latach 1888/90, obchodził 14. marca 1928 70. rocznicę urodzin.

Dr. Robert Reininger, profesor zwyczajny filozofii w Uniwersytecie wiedeńskim i Przewodniczący tamtejszego Towarzystwa filozoficznego, ukończył 28. września 1929 60. rok życia. Z tej okazji przyjaciele, koledzy i uczniowie jubilata wręczyli mu plakietę z jego portretem.

Dr. Giuseppe Peano, profesor Uniwersytetu w Turynie, ukończył 27. sierpnia 1928 70. rok życia (zob. powyżej str. 155 a).

NEKROLOGIA.

Dr. Stanisław Garfein-Garski, b. członek czynny Polskiego Towarzystwa filozoficznego, ur. 1. lutego 1867 w Tarnopolu, zmarł 4. listopada 1928 we Lwowie. Ogłosił drukiem m. i.: Fryderyk Nietzsche, 1892. — Etyka Ludwika Feuerbacha, 1900. — Materyalistyczne pojmowanie dziejów a etyka. Studium społeczno-filozoficzne, 1906. — System filozofii. Tom I. Zagadnienia wstępne, 1907. — Ein neuer Versuch über das Wesen der Philosophie, 1909. — Krytycyzm (w dziele zbiorowym p. t. „W poszukiwaniu prawdy. Wstęp do teorii poznania“), 1911. — Zagadnienia polskiej filozofii narodowej (w dziele zbiorowym p. t. „Polska filozofia narodowa“), 1922. — Uwagi nad zagadnieniami dziejów powszechnych i polskich, 1924.

Dr. Adam Wizel, ordynator Oddziału psychiatrycznego warszawskiego Szpitala na Czystem, ur. w r. 1864, zmarł w Warszawie 15. listopada 1928. Ogłosił drukiem m. i.: Kilka słów o hipnozie i leczeniu hipnotycznym na zasadzie własnych spostrzeżeń (Medycyna), 1895 — Wiek nerwowy w świetle krytyki, 1896. — Kilka słów o nowoczesnych odkryciach w dziedzinie histologii układu nerwowego (Medycyna), 1897. — Dowcip u obłąkanych (Krytyka lekarska), 1899. — Stosunek psychologii do psychiatrii (Krytyka lekarska), 1901. — Przypadek fenomenalnych zdolności rachunkowych u głuchasa (Medycyna), 1902. — Ueber das Rechen-talent bei einem Imbezillen. (Arch. f. Psychiatrie u. Nervenkrankheiten), 1902. — O stanach psychopodnych (Neurologia polska, II). — Zjawiska psychogalwaniczne u umysłowo chorych (Tamże), 1913 (wspólnie z N. Zylberlast). — Zaburzenia płciowe pochodzenia psychicznego. Studium kliniczno-psychologiczne, 1914. — Bezład kojarzeniowy w schizofrenii (Przegląd filozoficzny), 1921. — Postacie niedorozwinięte schizofrenii (Warszawskie Czasopismo lek.), 1926. — Pamiętnik pacjentki, 1927.

b

Marya Fränklówna, członek wspierający Polskiego Towarzystwa filozoficznego, nauczycielka gimnazjalna, zmarła we Lwowie w styczniu 1929. Ogłosiła drukiem: O pewnym paradoksie w logice Bolzana. (Przegląd filozoficzny), 1914.

Dr. Aleksander Skorski, ur. 8. czerwca 1851 w Stanisławowie, od r. 1892/3 docent prywatny filozofii i pedagogiki ogólnej, od roku 1895 nadzwyczajny, od roku 1899 do roku 1902 zwyczajny profesor filozofii w Uniwersytecie lwowskim, później przez krótki czas profesor zwyczajny Uniwersytetu w Sofii, zmarł 13. listopada 1928. Ogłosił drukiem: Gallus i Kadłubek o św. Stanisławie. Studium historyczno-krytyczne, 1873. — O filozofii Jana Śniadeckiego, 1873. — Jan Śniadecki wobec współczesnej metafizyki niemieckiej i dzisiejszych dążeń filozoficznych krytycznie przedstawiony, 1890. — Jan Śniadecki na polu pedagogicznym, 1892. — W sprawie filozoficznego sporu między Prof. Morawskim T. J. a p. A. Mahrburgiem; kilka uwag krytycznych, 1892. — Filozofia jako nauka akademicka, 1893. — Odpowiedź krytyczna na Dra Raciborskiego rozbiór i ocenę tej pracy, 1894. — Przed pierwszym kongresem pedagogów polskich (Muzeum), 1894. — Po kongresie. Krytyczne sprawozdanie o rozprawach na kongresie (Muzeum), 1894. — O znaczeniu filozofii w studiach uniwersyteckich, 1894. — O nowych kierunkach w nauce prawa karnego (Biblioteka Warszawska), 1895. — O prawie zwierząt, 1895. — W sprawie żeńskich gimnazyjów (Szkoła), 1897. — Euzebiusz Czerkawski. Jego życie i działalność pedagogiczna. Przyczynek do historii rozwoju szkolnictwa w Galicyi. Część I, 1898. — W poszukiwaniu prawdy (Gazeta Wieczorna, Lwów), 1912. — Nowe głosy o filozofii Trentowskiego (Przegląd filozoficzny), 1914. — Krytycyzm Kanta wobec zagadnień życia. (Tamże), 1924.

Drka Józefa Joteyko, ur. 29. stycznia 1866 w Poczujkach (Ziemia kijowska), uzyskała w r. 1896 doktorat medycyny w Paryżu; w r. 1898 wykładała psychologię eksperymentalną w laboratorium psychofizyologicznym Uniwersytetu w Brukseli, w r. 1903 została kierowniczką tego laboratorium, w r. 1912 zorganizowała w Brukseli Międzynarodowy Fakultet pedagogiczny, w r. 1916 wykładała w Collège de France w Paryżu a w latach 1919—1925 w Państwowym Instytucie pedagogicznym w Warszawie, kierując jego pracownią psychologiczną; w r. 1926 habilitowała się z psychologii na wydziale medycznym Uniwersytetu warszawskiego. Nadto zajmowała katedrę w Wolnej Wszechnicy polskiej. W latach 1908—1914 wydawała kwartalnik „Revue psychologique“, od r. 1924 redagowała „Biuletyn Kola psychologicznego“, który w r. 1926 przekształciła w „Polskie

a

Archiwum psychologii". Zmarła 24. kwietnia 1929 w Warszawie. Ogłosiła drukiem m. i.: Choroba pesymizmu (Przegląd tygodniowy. Dodatek), 1892. — Kojarzenie myśli w melancholii (Tamże), 1894. — Zasady psychoterapii (Tamże), 1894. — La fatigue et la respiration élémentaire du muscle, 1896. — Réparation de la fatigue par la respiration élémentaire du muscle (Comptes-rendus de la Soc. de biologie), 1896 (wspólnie z Richet'em). — Zmęczenie (Ateneum), 1897. — La méthode graphique appliquée à l'étude de la fatigue (Revue scientifique), 1898. — Revue générale sur la fatigue musculaire (Année psychol.), 1898. — Metoda graficzna i badanie nad znużeniem (Wszeczeństwo), 1899. — La fatigue comme moyen de la défense de l'organisme, 1900. — L'effort nerveux de la fatigue, 1900. — Excitabilité et fatigue (Revue de l'Université de Bruxelles), 1901. — Siedlisko znużenia (Przegląd lekarski), 1902. — Dissociation des phénomènes de sensibilité et de motilité dans l'anesthésie par l'éther (Bulletin de la Société royale de médecine de Belgique), 1902. — Le siège de la fatigue (Revue générale des sciences pures et appliquées), 1902. — La fatigue intellectuelle et sa mesure (Revue de l'Université de Bruxelles), 1903. — Asymétrie douloureuse (Journal de neurologie), 1903 (wspólnie z M. Stefanowską). — Asymetria czuciowa a ośrodki dla bólu (Przegląd filozoficzny), 1904 (wspólnie z M. Stefanowską). — Les substances algogènes (Journal de neurologie), 1905. — Le sens de la douleur, 1905. — Notre régime scolaire préparait-il des anormaux? (École nationale), 1905. — Teoria algogienów (Przegląd filozoficzny), 1906. — L'énergétisme psychique, 1906. — Les sensations de la peau, 1907. — O pracowniach psychologicznych (Nowe Tory), 1908. — Sur un nouveau procédé de détermination des types de la mémoire (Revue psychologique), 1908 (wspólnie z V. Kipiani). — La mesure de la fatigue professionnelle (Tamże), 1909. — Introduction à la méthodologie de la psychologie pédagogique (Tamże), 1909. — Les calculateurs prodiges (Tamże), 1910. — Appétitudes et enseignement (Tamże), 1910. — Les bases psychologiques de l'éducation sensorielle (Tamże), 1910. — Comment on reçoit les chiffres, les syllabes, les mots et les images? (Tamże), 1911. — Rapport sur le sentiment de la justice (Tamże), 1911. — Pamięć a inteligencja u dzieci (Wychowanie w domu i szkole), 1911. — O przeciążeniu szkolnym (Zdrowie), 1911. — La vie des éléments psychiques (Revue psychologique), 1911. — Badanie zmysłów u dzieci w zastosowaniu do potrzeb szkolnych (Reforma szkolna T. II.), 1911. [na okładce 1913]. — Wykłady pedagogii (Szkola), 1911—1912. — Les bases psy-

b

chologiques de l'ambidextrie (Revue psychologique), 1912. — L'oeuvre morale de la pédagogie (Tamże), 1912. — Les défenses psychiques. I. La douleur. II. La fatigue. (Tamże), 1913. — La psychologie comparée de l'enfant et de l'adulte. Laquelle des deux est plus difficile à connaître? (Tamże), 1913. — Une éducation dynamique de la mémoire, 1916. — Les fonctions sensorielles des aveugles (Revue scientifique), 1917. — La science de travail et son organisation, 1917. — Le facteur psycho-physiologique dans le travail industriel, 1918. — La fatigue, 1920. — Zagadnienie znużenia umysłowego (Wychowanie fizyczne), 1920. — Wiedza a intuicja w wychowaniu (Przegląd pedagogiczny), 1920. — O rozwoju zainteresowań u dzieci normalnych i anormalnych (Szkola powszechna), 1920. — Badanie sfery uczuciowej dziecka zapomocą kwestionariusza Decroly'ego (Tamże), 1921. — Znaczenie wrażeń wzrokowych w nauczaniu dorosłych (Oświata pozaszkolna), 1921. — Wydajność a czas pracy (Tydzień polski), 1921. — La productivité et la durée du travail (Revue de l'Institut de Sociologie), 1921. — O metodzie eksperymentalnej w pedagogice (Przegląd pedagogiczny), 1922. — Poziom inteligencji uczniów gimnazjum niższego. Badania eksperymentalne, 1922. — Metoda testów umysłowych i jej wartość naukowa, 1924. — O celach i zadaniach Koła psychologicznego (Biuletyn Koła psychologicznego), 1924/5. — O metodzie testów umysłowych (Tamże), 1924/5. — Nauki psychologiczne w Państwowym Instytucie pedagogicznym w Warszawie (Rocznik pedagogiczny), 1925. — O rozwoju zainteresowania u dzieci (Wychowanie przedszkolne), 1926. — Postulaty szkoły twórczej na prawach struktur psychicznych (Polskie Archiwum Psychologii), 1926/7. — Jedność szkolnictwa ze stanowiska psychologii i potrzeb społecznych (Tamże), 1926/7. — Losy naszej młodzieży a reforma ustroju szkolnictwa (Tamże), 1927. — Wybór zawodu jako problemat psychotechniki (Rocznik pedagogiczny), 1928.

Ku uczczeniu osoby i zasług Zmarłej Związek Polskiego Nauczycielstwa szkół powszechnych wydał potrójny zeszyt czasopisma „Polskie Archiwum Psychologii” (zob. powyżej w dziale „Wiadomości wydawnicze”), którego treść jest następująca: Opis uroczystości pogrzebowych i tekst pism i depesz kondolencyjnych, które napłynęły z poza Polski. — Tadeusz Joteyko: Życiorys Józefy Joteyko. — Michalina Stefanowska: Życiorys Józefy Joteyko. — Marya Grzegorzewska: Życiorys Józefy Joteyko. — Stefan Baley: O działalności naukowej Prof. Drki J. Joteyko. — Franciszek Czubalski: Prof. Józefa Joteyko jako fizyolog. — Jan Mazurkiewicz: Z działalności psychologicznej Józefy Joteyko. —

a

Rafał Radziwiłłowicz: Prace psychologiczne Józefy Joteyko. — Stefan Baley: Józefa Joteyko jako psycholog eksperymentalny. — Helena Radlińska: Józefa Joteyko jako pedagog. — Józefa Berggruen: Uwagi o organizacji Międzynarodowego fakultetu pedologicznego w Brukseli. — Zofia Joteyko-Rudnicka, Charles Richet, Raymond Buyse, Dr. Decroly, Nagy Ladislaus, Varia Lipriani-Eristavi, Stanisław Posner, St. Chmielakówna, Drka Franciszka Baumgarten, N. Samotyhowa, Paweł Sosnowski, H. Rowid, Karol Makuch, St. Sedlaczek, Marya Kaczyńska, Marya Grzegorzewska, Władysław Filipczuk, Julia Benoni-Dobrowolska, M. Wawrzynowski: Szlakiem wspomnień. — Sprawozdanie z działalności komitetu, utworzonego po śmierci Józefy Joteyko i wykaz uroczystości i innych aktów przedsięwziętych ku uczczeniu i utrwaleniu jej pamięci. — Zeszyt, ozdobiony wizerunkami i widokami, zamyka wspomnienie pośmiertne w języku francuskim oraz bibliografię prac Józefy Joteyko, obejmującą 268 pozycji wraz ze spisem prac wydanych pod jej redakcją i bibliografią literatury o Józefie Joteyko.

Dr. Rafał Radziwiłłowicz, profesor honorowy Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, ur. 1860 w Petersburgu, umarł 27. października 1929. — Ogłosił drukiem m. i.: Stanowisko psychologa (Neurologia Polska), 1911. — William James (Tamże), 1911. — W sprawie naszych nazw psychiatrycznych (Tamże), 1913. — Zagadnienia psychologii (bez roku). — Myśli o myśleniu, 1921. — Doświadczenie niereczywistości (Neurologia Polska), 1922. — Niepoczytalność i poczytalność zmniejszona, 1922. — Metoda psychiatrii, 1922. — Podstawy psychologii, 1927. — Stanowisko psychiatrii przy ocenie poczytalności (Rocznik Psychiatryczny, zeszyt I.). — O przyrodniczy charakter psychiatrii (Tamże). — Determinizm i indeterminizm (Tamże, zeszyt III.). — Cechy psychiatrii jako nauki biologicznej (Tamże, zeszyt VII.). — Doświadczenia i pozadoświadczenia w psychiatrii (Tamże, zeszyt IX.). — Z teki pośmiertnej wyszła w Roczniku Psychiatrycznym (zeszyt XII., 1930) rozprawa p. t. Zaburzenia świadomości. — Koledzy Zmarłego, zgrupowani w stworzonym przezeń Polskim Towarzystwie Psychiatrycznym, wydali odezwę, zapraszającą do składek w celu utworzenia przy tem Towarzystwie funduszu stypendyjnego im. Rafała Radziwiłowicza. Nadto Komitet redakcyjny Rocznika Psychiatrycznego uchwalił, że tytuł tego czasopisma odda ma brzmienie: „Rocznik Psychiatryczny, organ Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego, założony przez Prof. Dra Rafała Radziwiłowicza”. — Zeszyt XII. Rocznika Psychiatrycznego został wydany ku uczczeniu pamięci Zmarłego i zawiera

b

prócz jego podobizny i przytoczonej powyżej rozprawy z teki pośmiertnej następujące artykuły poświęcone jego osobie: Prof. Dr. Jan Mazurkiewicz: Życiorys i działalność naukowa ś. p. Prof. Radziwiłowicza. W. Luniński: Działalność Prof. Radziwiłowicza na polu psychiatrii społecznej i na polu szpitalnictwa psychiatrycznego. H. Jankowska: Ś. p. Prof. Radziwiłowicz jako nauczyciel.

Drka fil. Anna z Dulębów Wyczółkowska, ur. w Krakowie w r. 1856, uzyskała doktorat w r. 1893 w Uniwersytecie w Zurychu, zmarła w Chicago w r. 1929. — Ogłosiła drukiem m. i.: Subiektywizm kobiet (Ateneum), 1891. — Schopenhauers Lehre von der menschlichen Freiheit in ihrer Beziehung zu Kant und Schelling, 1893. — Szkic historyczno-krytyczny o głównych kierunkach i metodach psychologicznych (Ateneum), 1894. — O zmyśle statycznym (Tamże), 1895. — Szkice psychologiczne, 1899. — O iluzjach optycznych, 1900. — A study of certain phenomena concerning the limits of beats (Psychol. Review), 1906. — Illusions of reversible perspective (Tamże), 1906. — Z psychologii słuchu (Przegląd filozoficzny), 1907. — Z psychologii mowy (Tamże), 1907. — Dualizm organiczny albo mowa i myśl. Część I., 1913; Część II., 1916. — Ewolucja biologiczna mowy i myśli (Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie), 1923. — Na usługach skarbu polskiego (Bluszcz), 1924.

Henryk Joly, b. profesor filozofii w Uniwersytecie w Dijon, ur. 1839, umarł 1925. Ogłosił drukiem m. i.: L'instinct. — Psychologie comparée, l'homme et l'animal. — La psychologie des grands hommes. — La psychologie des saints. — Le crime.

E. A. Abbot, członek Akademii Brytyjskiej, ur. w Londynie w r. 1838, zmarł 12. października 1926. Ogłosił drukiem m. i.: The nature of Christ, 1877. — Martineaus hours of thought (Modern Review), 1881. — Bacon, his life and works, 1885.

Ernest Karol Gustaw Grosse, profesor Uniwersytetu w Fryburgu badeńskim, ur. w Sten-dal 29. lipca 1862, umarł 1. lutego 1927. Ogłosił drukiem m. i.: Spencers Lehre von dem Unerkennbaren, 1890. — Die Anfänge der Kunst, 1894. — Die Formen der Familie und der Wirtschaft, 1896. — Kunstwissenschaftliche Studien, 1900. —

Dr. Alfred Henry Lloyd, profesor filozofii w Uniwersytecie w Michigan, w Stanach Zjednoczonych, ur. 3. stycznia 1864, zmarł 11. maja 1927. Ogłosił drukiem m. i.: The relation of righteousness to brute facts (International Journal of ethics), 1908. — Radical empiricism and agno-

a

sticism (Mind), 1908. — The meaning of $\sqrt{-1}$ (The Journal of philosophy, psychology and scientific methods), 1908. — The will to doubt. An essay in philosophy for the general thinker, 1909. — The passing of the supernatural (The Journal of philosophy, psychology and scientific methods), 1910. — Logic of antithesis (Tamże), 1911. — Dualism, parallelism and infinitism (Mind), 1911. — The reign of science in the history of a race (Mind), 1912. — Conformity, consistency and truth. A sociological study (The Journal of philosophy, psychology and scientific methods), 1913. — The high comedy of philosophy (The Monist), 1913. — Leadership and progress, 1922. — The mathematician Pascal as philosopher and saint (The scientific Monthly), 1925. — Citizenship and salvation. Dynamic idealism. — The philosophy of history.

Alfred Brunswig, urodzony 13. czerwca 1877 r., od roku 1910 docent, później profesor nadzwyczajny filozofii w Monachium a od roku 1916 profesor zwyczajny filozofii w Monastyrze w Westfalii, zmarł tamże 22. czerwca 1927. Ogłosił drukiem m. i.: Das Vergleichen und die Relationserkenntnis, 1910. — Die Frage nach dem Grunde des sittlichen Sollens (Münchener philosophische Abhandlungen), 1911. — Das Grundproblem Kants, 1914. — Einführung in die Philosophie, 1921.

Gaston Roffenstein, ur. 19. czerwca 1882, um. 7. września 1927. Ogłosił drukiem m. i.: Julius Pichlers „Dynamische Psychologie“ und ihre Beziehungen zur Psychoanalyse (Zentralblatt für Psychoanalyse), 1912. — Prinzipien der Charakterologie (Tamże), 1912. — Zur Psychologie und Psychopathologie der Gegenwartsgeschichte (Schriften zur angewandten Psychiatrie), 1921. — Das soziologische Problem der Gleichheit (Schmollers Jahrbuch), 1921. — Zum Problem des Unbewussten (Zeitschrift für die ges. Neurol. u. Psychiatrie), 1922. — Das Problem des Unbewussten (Schriften zur Seelenforschung), 1923. — Experimentelle Symbolträume (Zeitschrift für die ges. Neurol. u. Psychiatrie), 1923. — Der Gegenstand der Sozialpsychologie und die Soziologie (Arch. für die ges. Psychologie), 1925. — Kelsens Staatslehre und die Soziologie (Zeitschrift für öffentliches Recht), 1925. — Die Adlersche Individualpsychologie und die Soziologie (Zeitschrift für Völkerpsychologie und Soziologie), 1926. — Das Problem des psychologischen Verstehens (Schriften zur Seelenkunde), 1926. — Die Adlersche Individualpsychologie und das Problem der Deutung (Psychologie und Medizin), 1926. — Das Problem der Ideologie in der materialistischen Geschichtsauffassung und das moderne Par-

b

teiwesen (Forsch. z. Völkerpsychologie und Soziologie), 1926. — Einige grundsätzliche Bemerkungen zum Problem der Psychopathologie und Gesellschaft (Zeitschrift für die ges. Neurologie u. Psychiatrie), 1927. — Das Für und Wider in der psychologischen Berufseignungsprüfung (Arbeit u. Beruf), 1927. — Zur Soziologie des Nationalismus (Ergänzungsband des Jahrb. für Soziologie), 1927.

Ks. Dezydery Nys, profesor Uniwersytetu w Louvain, ur. 23. listopada 1859, zmarł 14. września 1927. — Ogłosił drukiem m. i.: Le problème cosmologique, 1888. — Philosophie et sciences dans l'étude du monde inorganique (Revue néo-scolastique de philosophie), 1894. — La notion du temps d'après saint Thomas d'Aquin, 1898. — La nature du composé chimique (Revue néo-scolastique de philosophie), 1898. — Étude sur l'espace (Tamże), 1899. — La notion d'espace au point de vue métaphysique et psychologique, 1900. — La définition de la masse (Revue néo-scolastique de philosophie), 1901. — La divisibilité des formes essentielles (Tamże), 1902. — L'individu dans le monde inorganique (Tamże), 1903. — Cosmologie ou étude philosophique du monde inorganique, 1903; 4. wyd. (pośmiertne), 1928. — L'hylémorphisme dans le monde inorganique (Revue néo-scolastique de philosophie), 1904. — Discussion sur certaines théories cosmologiques (Tamże), 1905. — Cosmologie (w „Traité élémentaire de philosophie à l'usage des classes“), 1905. — La nature de l'espace d'après les théories modernes depuis Descartes, 1907. — Bulletin de cosmologie w „Bulletins bibliographiques“ (Revue néo-scolastique de philosophie), 1907 i 1910. — Cosmology (The catholic Encyclopedia), 1908—1912. — Time (Tamże) 1908—1912. — L'énergétisme et la théorie scolastique (Revue néo-scolastique de philosophie), 1911. — Le monisme (Tamże), 1912. — Le temps a-t-il commencé et finira-t-il? (Tamże), 1913. — Une critique à côté (Tamże), 1913. — La notion de temps, 1913; 3. wyd. 1925. — La constitution de la matière d'après les physiciens modernes (Revue néo-scolastique de philosophie), 1914—1919. — L'homogénéité de l'espace (Tamże), 1921. — L'espace réel ou l'univers actuel est-il fini? (Tamże), 1922. — N'y a-t-il dans l'univers que des mouvements relatifs? (Tamże), 1922. — La notion d'espace, 1922.

Ks. Angello Zacchi, profesor filozofii w Kolegium Anielskim w Rzymie, ur. w Raggioli w r. 1874, zmarł w Rzymie 18. października 1927. Ogłosił drukiem m. i.: Filosofia della religione. — Lo spiritismo. — Il miracolo. — Il problema del dolore. — Il nuovo idealismo de B. Croce e G. Gentile. — Morale scientifica di Spencer. — Superuomo di Nietzsche. — Teosofia.

a

Wiktor Benussi, ur. 17. stycznia 1878, b. docent prywatny w Grazu, od r. 1918 profesor psychologii w Uniwersytecie padewskim, zmarł 24. listopada 1927. — Ogłosił drukiem m. i.: Der Einfluss der Farbe auf die Grösse der Zöllnerschen Täuschung (Zeitschr. für Psychol.), 1902. — Zur Psychologie des Gestalterfassens (w Meinonga „Untersuchungen zur Gegenstandstheorie“), 1904. — Über Vorstellungs inadäquatheit (Zeitschr. für Psychol.), 1906. — Zur experimentellen Analyse des Zeitvergleichs (Archiv für die ges. Psychologie), 1908. — Über die Aufmerksamkeitsrichtung beim Raum-u. Zeitvergleich (Zeitschr. für Psychologie), 1909. — Über die Grundlagen des Gewichtseindrucks (Archiv für die ges. Psychologie), 1910. — Stroboskopische Scheinbewegungen und geometrisch-optische Gestalttäuschung (Tamże), 1912. — Kinematohaptische Erscheinungen (Tamże), 1913. — Über die Motive der Scheinkörperlichkeit bei unkehrbaren Zeichnungen (Tamże), 1913. — Psychologie der Zeitauffassung, 1913. — Die Gestaltwahrnehmung (Zeitschr. für Psychologie), 1914. — Die Atmungssymptome der Lüge (Archiv für die ges. Psychologie), 1914. — Gesetze der inadäquaten Gestaltauffassung (Tamże), 1914. — Monokularlokalisationsdifferenz und haploskopisch erweckte Monokularlokalisationsdifferenz (Tamże), 1915. — Versuche zur Analyse taktill erweckter Scheinbewegungen (Tamże), 1916. — Über Scheinbewegungskombination (Tamże), 1920. — Recherches expérimentales sur la perception de l'espace (Journal de psychologie), 1925. — La suggestion e l'ipnosi come mezzi di analisi psichica reale, 1925. — Sur l'autonomie fonctionnelle émotive (Journal de psychologie), 1927.

Ks. Otto Keicher umarł z początkiem roku 1928 w Rzymie, ukończywszy lat 54. Głównym jego dziełem: Raymundus Lullus und seine Stellung zur arabischen Philosophie. Mit einem Anhang, enthaltend die zum ersten Male veröffentlichte Declaratio Raymundi per modum dialogi edita, 1909.

Ks. Dr. Ernest Commer, profesor filozofii kolejno w Monastyrze, Wrocławiu i Wiedniu, ur. w Berlinie w r. 1847, umarł 24. kwietnia 1928. Był założycielem i długoletnim (1887—1922) redaktorem czasopisma Jahrbuch für Philosophie und spekulative Theologie, które od r. 1914 wychodzi w Fryburgu szwajcarskim pod zmienionym tytułem „Divus Thomas“. — Ogłosił drukiem m. i.: Katholizität nach dem hl. Augustinus, 1873. — Philosophische Wissenschaft, 1882. — System der Philosophie, 1883—1886. — Logik als Lehrbuch, 1897. — Immerwährende Philosophie, 1898. — H. Schell und der fortschrittliche Katholizismus, 1907; 2. wyd. 1908. — Die jüngste Phase des Schellstreites, 1909. —

b

Elie de Cyon. Das Bekenntnis eines modernen Physiologen (Jahrbuch für Philosophie und spekulative Theologie), 1910. — Ad D. Thomam Aquinatem (Tamże), 1910. — Doctor Angelicus (Tamże), 1911.

Ks. Konstanty Gutberlet, b. profesor seminarjów duchownych w Fuldzie i Würzburgu, ur. w Geismarze 10. stycznia 1837, zmarł 27. kwietnia 1928. Był założycielem czasopisma Philosophisches Jahrbuch der Görres-Gesellschaft i jego redaktorem przez lat 37 (1888—1924). — Ogłosił drukiem m. i.: Buch der Weisheit, 1874. — Buch Tobias, 1877. — Lehrbuch der Philosophie, 1878—1884, w sześciu tomach a mianowicie: I. Die Theodicee, 4. wyd. 1909; II. Allgemeine Metaphysik, 4. wyd. 1906; III. Die Psychologie, 4. wyd. 1904; IV. Logik und Erkenntnistheorie, 4. wyd. 1909; V. Ethik und Naturphilosophie, 3. wyd. 1901; VI. Naturphilosophie, 4. wyd. 1912. — Das Unendliche metaphysisch und mathematisch betrachtet, 1878. — Der Spiritismus, 1882. — Die neue Raumtheorie, 1882. — Über den Ursprung des Lebens, 1882. — Justini M. apologiae, 1883. — Das Gesetz von der Erhaltung der Kraft und seine Beziehung zur Metaphysik, 1885. — Ethik und Religion, 1892. — Die Willensfreiheit und ihre Gegner, 1893; 2. wyd. 1907. — Der mechanische Monismus, 1893. — Der Mensch, 1896, 3. wyd. 1910. — Der Kampf um die Seele, 1898; 2. wyd. 1903. — Psychophysik, 1905. — Vernunft und Wunder, 1905. — Der Kosmos, 1908. — Der gegenwärtige Stand der psychologischen Forschung (Philosophisches Jahrbuch), 1908. — Zur Psychologie des Kindes (Tamże), 1908. — Der Pragmatismus (Tamże), 1908. — Gott und die Schöpfung, 1910. — Religionpsychologie (Philosophisches Jahrbuch), 1911. — Differentielle Psychologie (Tamże), 1913. — Der Streit um die Relativitätstheorie (Tamże), 1913. — Neueste Theorien über die Konsonanz und Dissonanz (Tamże), 1913. — Neueste Ansichten über das Wesen der Materie (Abhandlungen aus dem Gebiete der Philosophie und ihrer Geschichte), 1913. — Experimentelle Psychologie, 1915. — Selbstdarstellung (Die Philosophie der Gegenwart in Selbstdarstellungen, hersg. von R. Schmidt), 1923.

Dr. Max Scheler, ur. w Monachium 29. sierpnia 1874, zmarł w Frankfurcie 19. maja 1928. Był profesorem filozofii kolejno w Jenie, Monachium, Berlinie i Kolonii, gdzie od r. 1919 stał na czele Instytutu socjologicznego. — Ogłosił drukiem m. i.: Beiträge zur Feststellung der Beziehungen zwischen den logischen und ethischen Prinzipien, 1899. — Die transzendente und die psychologische Methode, 1900. — Ueber Selbsttäuschungen (Zeitschrift für Pathopsychologie, I). — Über

a

Ressentiment und moralisches Werturteil, 1912. — Das Schamgefühl, 1913. — Zur Phänomenologie und Theorie der Sympathiegefühle und von Liebe und Hass, 1913. — Der Formalismus in der Ethik und die materiale Wertethik. (Jahrbuch für Philosophie und phänomenologische Forschung), 1913—1916. — Ethik (Jahrbücher der Philosophie), 1914. — Abhandlungen und Aufsätze, 1915; 2. wyd. p. t. Vom Umsturz der Werte, 1919. — Der Genius des Krieges und der deutsche Krieg, 1915. — Krieg und Aufbau, 1916. — Die Ursachen des Deutschen Hasses, 1917. — Deutschlandssendung und der katholische Gedanke, 1918. — Vom Ewigen im Menschen. Bd. I. Religiöse Erneuerung, 1921. — Die deutsche Philosophie der Gegenwart, 1922 (W wydawnictwie Wilkopa „Deutsches Leben der Gegenwart“). — Wesen und Formen der Sympathie, 1923. — Moralia, 1923. — Nation und Weltanschauung, 1923. — Soziologie des Wissens, 1924. — Christentum und Gesellschaft, I. Konfessionen. II. Arbeits- und Bevölkerungsprobleme, 1924. — Die Formen des Wissens und die Bildung, 1925. — Die Wissensformen und die Gesellschaft, 1926. — Mensch und Geschichte (Neue Rundschau), 1926. — Idealismus und Realismus (Philosoph. Anzeiger), 1927. — Die Stellung des Menschen im Kosmos, 1928. — Der Mensch im kommenden Zeitalter des Ausgleichs, (W dziele zhiorowem „Ausgleich als Aufgabe und Schicksal“), 1928. — Die Sonderstellung des Menschen (Der Leuchter), 1928.

John Burnet, emerytowy profesor języka i literatury greckiej w Uniwersytecie w St. Andrews (Szkocya), zmarł 26. maja 1928, przeżywszy lat 65. — Ogłosił drukiem m. i.: Early Greek philosophy, 1892; 3. wyd. 1920. — Greek philosophy, Part I, 1914. — The socratic doctrine of the soul. (Proc. Brit. Acad.), 1916. — Socrates (Hastings Encyclopedia of religion), 1920. — Soul (Tamże), 1920. — Aristotle on education, 1926. — Platonism, 1928. — Nadto wydał i zaopatrzył komentarzami: Platonis opera, Vol. I—V., 1899—1906. — The ethics of Aristotle, 1900. — Phaedo, 1911. — Eutyphro, Apology and Crito, 1914.

Dr. Eryk Adickes, profesor filozofii w Uniwersytecie w Tybindze, ur. 29. czerwca 1866 w Lesum pod Bremen, zmarł 8. lipca 1928. Współpracował w wydaniu spuścizny rękopismnej Kanta przez Akademię berlińską (w latach 1911—1928 wydał z ośmiu tomów tego wydania pięć). — Ogłosił drukiem m. i.: Kants Systematik als systembildender Faktor, 1887. — German Kantian bibliography, 1893—1896. — Kantstudien, 1895. — Die bewegenden Kräfte in Kants philosophischer Entwicklung und die beiden Pole seines Sy-

b

stems (Kant-Studien), 1897. — Philosophie und Theologie (Jahresberichte für neuere deutsche Literatur), 1897. — Wissen und Glauben (Deutsche Rundschau), 1898. — German philosophy during the years 1896—1898 (The philosophical Review), 1899. — Philosophie, Metaphysik und Einzelwissenschaften (Zeitschrift für Philosophie u. philos. Kritik), 1899. — Ethische Prinzipienfragen (Tamże), 1900. — Die Ganzen und die Halben, zwei Menschheitstypen (Deutsche Rundschau), 1900. — Korrekturen und Konjekturen zu Kants ethischen Schriften (Kant-Studien), 1900. — The philosophical literature of Germany in the years 1899 and 1900 (The philosophical Review), 1901. — Kant contra Haeckel, 1901; 2. wyd. 1906. — Vier Schriften des Herrn Prof. Kappes auf ihre Herkunft untersucht, 1903. — Anti-Kappes. Eine notgedrungene Entgegnung, 1904. — Bericht über philosophische Werke, die in englischer Sprache in den Jahren 1897 bis 1900 erschienen sind (Zeitschrift für Philosophie und philos. Kritik), 1904. — Kant als Mensch. Zu Kants 100-jähr. Todestag. (Deutsche Rundschau), 1904. — Kant als Denker. Eine Betrachtung zu seinem 100-jähr. Todestag (Deutsche Rundschau), 1904. — Kant als Aesthetiker (Jahrbuch des Freien deutschen Hochstifts zu Frankfurt am Main), 1904. — Auf wem ruht Kants Geist? Eine Säkularbetrachtung (Archiv für systematische Philosophie), 1904. — Charakter und Weltanschauung, 1905; 2. wyd. 1907. — Chamberlains Kantwerk. Wissenschaft gegen Dilettantismus (Deutsche Monatsschrift), 1906. — Friedrich Paulsen. Ein Scheidegruss (Kant-Studien), 1909. — Liebmann als Erkenntnistheoretiker (Tamże), 1910. — Die Zukunft der Metaphysik (Weltanschauung, Philosophie und Religion), 1911. — Untersuchungen zu Kants physischer Geographie, 1911. — Kants Ansichten über Geschichte und Bau der Erde, 1911. — Ein neu aufgefundenes Kollegheft nach Kants Vorlesung über physische Geographie, 1913. — Sub specie aeternitatis: Weihnachtsgruss der Universität Tübingen an die Studenten im Feld, 1915. — Zu O. Schöndörffers Bemerkungen über Kants physische Geographie (Altpreuussische Monatsschrift), 1919. — Kants Opus postumum dargestellt und beurteilt (Kant-Studien. Ergänzungsheft 50), 1920. — Kant und das Ding an sich, 1924. — Kant als Naturforscher, 1924—1925. — Poгляды swe filozoficzne przedstawił Adickes w wydawnictwie: Die deutsche Philosophie der Gegenwart in Selbstdarstellungen, 1921.

Emil Sidler - Brunner, dyrektor banku w Lucernie, ur. 1844, zmarł 27. lipca 1928. Był twórcą fundacji „Lucerna“, której zadaniem zachęcanie do badań psychologicznych i szerzenie wiedzy psychologicznej

a

(Zob. Ruch filozoficzny, X. str. 210 b). Do-
starczył też funduszów na nagrody konkur-
su, rozpisane przez Towarzystwo im. Kanta
na temat psychologii wiary.

Lord Ryszard Burdon Haldane, b. profes-
sor Uniwersytetu w St. Andrews w Szkocji,
były rektor Uniwersytetu edynburskiego, b.
minister wojny i lord-kanclerz Anglii, ur.
30. lipca 1856, zmarł 19. sierpnia 1928 w Cloan
w Anglii. — Wydał wspólnie z A. Sethem
zbiorową publikację „*Essays in philosophical
criticism*”, 1883; sam ogłosił drukiem m. i.:
*The relation of philosophy to science (Essays
in philos. criticism)*, 1883. — *The pathway
to reality*, 1903—1904. — *The method of modern
logic and the concept of infinity (Proceedings
of the Aristot. Society)*, 1908. — *The
logical foundation of the mathematics (Mind)*,
1909. — *On progress in philosophical re-
search (Proceedings of the Aristot. Society)*,
1916. — *Do finite individuals possess a sub-
stantive or an adjectival mode of being?*
(*Tamże*), 1918. — *The reign of relativity*,
1921. — *The philosophy of humanism*, 1922.
— *The foundation of metaphysics in scien-
tific method*, 1924. — *Human experience:
a study of its structure*, 1926. — *Life of
Adam Smith*. — Wydał też swoje pamiętniki.

Jean Bourdeau, członek paryskiej Aka-
demii nauk moralnych i politycznych, umarł
we wrześniu 1928, przeżywszy lat 80. Napi-
sał m. i.: *Arthur Schopenhauer*, 1880. — *La
Rochefoucauld (Coll. des Grands Ecrivains)*. —
Les maîtres de la pensée contemporaine,
1904. — *Le pragmatisme et le moder-
nisme*, 1908. — *La philosophie affective*, 1912.

William Leonard Courtney, pisarz an-
gielski, ur. 1850, umarł 1. listopada 1928
w Londynie. Ogłosił drukiem m. i.: *The me-
taphysics of John Stuart Mill*, 1879. — *Studies
in philosophy*, 1882. — *Constructive ethics*,
1886; 2. wyd. 1895. — *Life of John Stuart
Mill*, 1889. — *Studies at leisure*, 1892.

Dr. Karol Vorländer, od r. 1919 profesor fi-
lozofii w Uniwersytecie w Monasterze w West-
falii, ur. w Marburgu 2. stycznia 1860, um.
w Monachium 6. grudnia 1928. — Wydał
szereg dzieł Kanta w „*Philosophische Bi-
bliothek*”; ogłosił drukiem m. i.: *Demokrits
ethische Fragmente (Zeitschrift für Philoso-
phie u. philos. Kritik)*, 1887. — *Herbert
Spencers Soziologie (Tamże)*, 1888. — *Die
Kantische Begründung des Moralprinzips*,
1889. — *Sören Kierkegaard und sein An-
griff auf die Christenheit (Zeitschrift für
Philosophie u. philos. Kritik)*, 1892. — *Der
Formalismus der Kantischen Ethik in seiner
Notwendigkeit und Fruchtbarkeit*, 1893. —
*Ein bisher noch unentdeckter Zusammen-
hang Kants mit Schiller (Philos. Monatshe-
fte)*, 1894. — *Eine Sozialpädagogik auf Kan-
tischer Grundlage (Zeitschrift für Philoso-*

„Ruch Filozoficzny“ Tom XI. Nr. 1—10.

b

phie u. philos. Kritik), 1895. — *Goethes Ver-
hältnis zu Kant (Kant-Studien)*, 1896. —
*Kants Briefwechsel bis 1788 (Zeitschrift für
Philosophie u. philos. Kritik)*, 1898. — *Kant
und der Sozialismus*, 1900. — *Kants Brief-
wechsel 1789—1794 (Zeitschrift für Philoso-
phie u. philos. Kritik)*, 1902. — *Die neukan-
tische Bewegung im Sozialismus (Kant-Stu-
dien)*, 1902. — *Geschichte der Philosophie
I.—III.*, 1903; 7. wyd. 1927. — *Marx und
Kant*, 1904. — *Die neueren Bände der Akad.
Kant-Ausgabe (Zeitschrift für Philosophie u.
philos. Kritik)*, 1905. — *Kant-Schiller-
Goethe*, 1907; 2. wyd. 1923. — *Kants Werke
in der Akademie-Ausgabe (Zeitschrift für
Philosophie u. philos. Kritik)*, 1910. — *Kant
und Marx*, 1911; 2. wyd. 1926. — *Kants Le-
ben*, 1911; 2. wyd. 1921. — *Kants Stellung
zur französischen Revolution (Philosophische
Abhandlungen H. Cohen zum 70. Geburts-
tage)*, 1912. — *Sittliche Strenge und sittliche
Schönheit (Kant und Schiller)*, 1917. — *Kant
als Pädagoge (Monatsschrift für höhere
Schulen)*, 1917. — *Goethe und Kant (Tamże)*,
1917. — *Die ältesten Kant-Biographien. Eine
kritische Studie*, 1918. — *Kant als Deutscher*,
1919. — *Kants Weltanschauung aus seinen
Werken*, 1919. — *Kant und der Gedanke des
Völkerbundes*, 1919. — *Kant und Rousseau
(Neue Zeit)*, 1919. — *Zur Durchführung des
Transzendentalbegriffes*, 1919. — *Marx, En-
gels und Lassalle als Philosophen*, 1920; 3.
wyd. 1926. — *Kant, Fichte, Hegel und der
Sozialismus*, 1920. — *Volkstümliche Geschie-
chte der Philosophie*, 1921; 3. wyd. 1923. —
*Kant und sein Einfluss auf das deutsche
Denken*, 1921; 3. wyd. 1925. — *Die Philoso-
phie unserer Klassiker: Lessing, Herder,
Schiller, Goethe*, 1923. — *Französische Philo-
sophie*, 1923. — *Immanuel Kant. Der Mann
und das Werk*, 1924. — *Geschichte der sozia-
listischen Ideen*, 1924. — *Einführung in die
Philosophie*, 1924. — *Die griechischen Den-
ker vor Sokrates*, 1924. — *Von Macchiavelli
bis Lenin. Neuzeitliche Staats- und Gesell-
schaftstheorien*, 1926.

Eugeniusz Ritter, b. profesor Uniwersytetu
genewskiego, umarł w r. 1928, przeżywszy
lat 90. Ogłosił drukiem m. i.: *La famille de
J. J. Rousseau*. — *Recherches sur les
Confessions et la correspondance de Rous-
seau*. — *La jeunesse de J. J. Rousseau*. —
*Notes bibliographiques sur Voltaire et sa cor-
respondance*. — *Les églises chrétiennes au
matin du vingtième siècle*.

Johannes von Kries, b. profesor fizjologii
w Uniwersytecie w Fryburgu badenckim, ur.
w Roggenhausen w r. 1853, um. w Fryburgu
z końcem grudnia 1928. Ogłosił drukiem m. i.:
Die Gesichtsempfindungen, 1882. — *Die Prin-
zipien der Wahrscheinlichkeitsrechnung*, 1886;
2. wyd. 1927. — *Ueber den Begriff der objek-*

a

tiven Möglichkeit, 1888. — Erkennen der Schallrichtung (Zeitschr. für Psychologie), 1890. — Beiträge zur Lehre vom Augenmass (Helmholtz-Festschrift), 1891. — Ueber Real-u. Beziehungsurteile (Vierteljahrsschr. für wissenschaftl. Philosophie), 1892. — Ueber das absolute Gehör (Zeitschr. für Psychologie), 1892. — Ueber den Einfluss der Adaptation auf Licht- und Farbenempfindung (Berichte d. Freiburger Naturf. Gesellsch.), 1894. — Ueber die Natur gewisser mit psychischen Vorgängen verknüpften Gehirnzustände (Zeitschr. für Psychologie), 1895. — Ueber die Funktion der Netzhautstäbchen (Tamże), 1896. — Einfluss von Lichtstärke u. Adaptation auf das Sehen von Dichromaten (Tamże) wspólnie z Naglem, 1896. — Die Wirkung kurzdauernder Lichtreize auf das Sehorgan (Tamże), 1897. — Ueber die Farbenblindheit der Netzhautperipherie (Tamże), 1897. — Empfindlichkeit der verschiedenen Netzhautteile im dunkeladaptierten Auge (Tamże), 1897. — Abhandlungen zur Physiologie der Gesichtsempfindungen I, 1897. — Kritische Bemerkungen zur Farbentheorie (Zeitschr. für Psychologie), 1899. — Ueber die anomalen trichromatischen Farbensysteme (Tamże), 1899. — Abhängigkeit der Dämmerungswerte vom Adaptationsgrade (Tamże), 1901. — Wirkung kurzdauernder Reize auf das Sehorgan (Tamże), 1901. — Ueber die materialen Grundlagen der Bewusstseins-Erscheinungen, 1901. — Ueber die im Netzhautzentrum fehlende Nachbilderscheinung (Zeitschr. für Psychologie), 1902. — Ueber die Umstimmung des Sehorgans (Festschr. d. Univ. Freiburg), 1902. — Abhandlungen zur Physiologie der Gesichtsempfindungen II, 1902. — Wahrnehmung des Flimmerns durch normale und total farbenblinde Personen (Zeitschr. für Psychologie), 1903. — Abhandlungen zur Physiologie der Gesichtsempfindungen III, 1908. — Ueber die Funktionsteilung im Sehorgan und die Theorie der Nachtblindheit (Klin. Monatsblätter für Augenheilkunde), 1911. — Ueber die Bedeutung des Aufmerksamkeitsprunges für den Zeitsinn (Deutsche Zeitschr. für Nervenheilkunde), 1913. — Logik. Grundzüge einer kritischen und formalen Urteilslehre, 1916. — Ueber Entstehung und Ordnung der menschlichen Bewegungen, 1918. — Ueber Wahrscheinlichkeitsrechnung und ihre Anwendung in der Physik (Die Naturwissenschaften), 1919. — Goethe als Psycholog (Philosophie u. Geschichte), 1924. — Immanuel Kant und seine Bedeutung für die Naturforschung der Gegenwart, 1924. — Vom Komischen und vom Lachen, 1925. — Wer ist musikalisch? Gedanken zur Psychologie der Tonkunst, 1926.

Dom J. Daurella, Wice-rector Uniwersytetu w Barcelonie, zmarł tamże w r. 1928. Ogłosił drukiem m. i.: Institutiones de meta-

b

fisica, 1895. — Apuntes de logica fundamental, 1923.

Friedrich Kuntze, nadzw. profesor filozofii w Uniwersytecie berlińskim, zmarł 28. stycznia 1929 w 48. roku życia. Ogłosił drukiem m. i.: Die Selbstbekenntnisse in der Ethik Spinozas (Preussische Jahrbücher), 1906. — Die kritische Lehre von der Objektivität, 1906. — Das Problem der Form in der Wortkunst, 1907. — Natur- und Geschichtsphilosophie (Vierteljahrsschr. für wissenschaftliche Philosophie und Soziologie), 1911. — Kritischer Versuch über den Erkenntniswert des Analogiebegriffs (Kant-Studien), 1911. — Die Philosophie Salomon Maimons, 1912. — Leibniz und wir (Kunstwart), 1916. — Die Technik der geistigen Arbeit, 1921. — Von philosophischem Grössenwahn (Kunstwart), 1922. — Von den neuen Denkmitteln der Philosophie, 1927—28. — Der morphologische Idealismus. Seine Grundlagen und seine Bedeutung, 1929.

Albert Freiherr von Schrenck - Notzing, lekarz w Monachium, ur. 18. maja 1862 w Oldenburgu, um. w Monachium w lutym 1929. Ogłosił drukiem m. i.: Richets experimentelle Studien auf dem Gebiete der Gedankenübertragung, 1891. — Ueber Suggestion und suggestive Zustände, 1893. — Spaltung der Persönlichkeit, 1896. — Kriminalpsychologische und psychopathologische Studien, 1902. — Die Traumtänzerin Magdalene G. Eine psychologische Studie über Hypnose und dramatische Kunst, 1904. — Materialisationsphänomene, 1914; 2. wyd. 1923. — Der Kampf um die Materialisationsphänomene, 1914. — Handlesekunst und Wissenschaft, 1920. — Physikalische Phänomene des Mediumismus, 1920. — Das Materialisationsproblem nach den Untersuchungen Crawfords, 1921. — Das Problem der Materialisation, 1922. — Experimente der Fernbewegung, 1924. — Der Betrug des Mediums Ladislaus Laszlo (Nachahmung von Materialisationsphänomenen), 1924. — Die Phänomene des Mediums Linda Gazerra; 3. wyd. 1924. — Ein Hellsehexperiment mit Stephan Ossowiecki (Psychische Studien, LI. 8.). — Der physikalische Mediumismus im Lichte der Gegner (Tamże, LII. 11.).

Henryk Carteron, profesor Uniwersytetu w Strassburgu, zmarł 17. lutego 1929 w 37. roku życia. Ogłosił drukiem m. i.: La notion de force chez Descartes. — La notion de force dans le système d'Aristote, 1924. — Nadto tłumaczył Fizykę Arystotelesa. Tom pierwszy tego przekładu ukazał się w roku 1926.

R. M. Wenley, profesor filozofii w Uniwersytecie w Ann Arbor w stanie Michigan Ameryki północnej, ur. 19. lipca 1861 w Edinburgu w Szkocji, umarł 29. marca

a

1929. Napisał m. i.: Współczesna teologia a teizm, 1897. — Wstęp do Kanta, 1897. — Myśl najnowsza a kryzys wiary, 1909. — Kant i jego rewolucja filozoficzna, 1910. — Ideal anarchistyczny, 1913. — Życie i dzieło G. S. Morris'a, 1917. — Stoicyzm i jego wpływ, 1924.

Edouard Schuré, ur. w r. 1841 w Strassburgu, zmarł na wiosnę 1929 w Paryżu. Ogłosił drukiem m. i.: Les grands initiés (Krisz-na, Hermes, Orfeusz, Pitagoras, Platon, Jezus), dzieło, przełożone na wiele języków, także na język polski p. t. Wielcy wtajemniczeni.

L. T. Hobhouse, profesor socjologii w Uniwersytecie w Londynie oraz w Szkole nauk ekonomicznych i politycznych tamże, Przewodniczący Towarzystwa „British Institut of philosophical studies“ (zob. Ruch filozoficzny, IX. str. 168 b) i Towarzystwa ortopsychicznego, ur. w r. 1864, zmarł 22. czerwca 1929. Ogłosił drukiem m. i.: Experimental certainty (Mind), 1890. — The principle of induction (Tamże), 1891. — Induction and deduction (Tamże), 1891. — The theory of knowledge, 1896; 2. wyd. 1921. — Some problems of conception (Mind), 1897. — Mind in evolution, 1901; 3. wyd. 1926. — Morals in evolution, 1906; 4. wyd. 1923. — Development and purpose, 1913; 2. wyd. 1927. — The metaphysical theory of the state, 1918; 2. wyd. 1923. — Are physical, biological and psychological categories irreducible? (Proceedings of the Aristotelian Society), 1918. — The rational good, 1921. — Elements of social justice, 1922. — Social development, its nature and condition, 1924. — The philosophy of development (Contemp. British Philosophy), 1924.

Morton Prince, jeden z najznakomitszych psychologów amerykańskich, umarł 31. sierpnia 1929. Urodzony w roku 1854, odbył studia lekarskie w Harvard Medical School w latach 1875—79, następnie zajmował różne stanowiska jako lekarz szpitalny a wreszcie jako profesor Uniwersytetu. Od roku 1906 był wydawcą i redaktorem czasopisma The Journal of abnormal and social psychology. Twórczość jego była bardzo rozległa i datuje się od roku 1882, w którym ogłosił pracę p. t. „Thought transference or telepathy“. Przez szereg lat zajmował się głównie zagadnieniami neurologicznymi. Rozgłosz jako psycholog zyskał na podstawie swych badań nad osobowością i podświadomością. Z tego zakresu ogłosił drukiem poza licznymi drobniejszymi pracami dwa obszerne dzieła: „The dissociation of a personality“, New York, 1906, str. X. 569 i „The unconscious“, New York, 1914, str. XII. 549. (St. Blachowski).

Dr. Erich Becher, ur. 1. września 1882, od r. 1907 docent prywatny w Bonn, od r. 1909

b

zwyczajny profesor filozofii w Monasterze a od r. 1916 w Monachium, zmarł w Monachium w lecie 1929 r. Ogłosił drukiem m. i.: Experimentelle und kritische Beiträge zur Psychologie des Lesens (Zeitschr. für Psychol.), 1904. — Der Begriff des Attributes bei Spinoza, 1905. — The philosophical views of Ernst Mach (Philos. Rev.), 1905. — Philosophische Voraussetzungen der exakten Naturwissenschaften, 1907. — Die Grundfrage der Ethik, 1907. — Kritik der Widerlegung des Parallelismus auf Grund einer naturwissenschaftlichen Analyse der Handlung durch Hans Driesch (Zeitschr. für Psychol.), 1907. — Das Gesetz von der Erhaltung der Energie und die Annahme einer Wechselwirkung zwischen Leib und Seele (Tamże), 1907. — Energieerhaltung und psychophysische Wechselwirkung (Tamże), 1908. — Ueber die Sensibilität der inneren Organe (Tamże), 1908. — Der Darwinismus und die soziale Ethik, 1909. — Einige Bemerkungen über die Sensibilität der inneren Organe (Archiv für die ges. Psychol.), 1909. — Ueber umkehrbare Zeichnungen (Tamże), 1910. — Theoretische Beiträge zum Darwinismus (Archiv für Rassen- und Gesellsch.-Biol.), 1910. — Gehirn und Seele, 1911. — Leben und Seele (Deutsche Rundschau), 1912. — Leben und Beseelung (Verhandlungen d. Naturforscher u. Aerzte zu Münster), 1912. — Erziehung zur Menschenliebe und Helfersystem, 1914. — Naturphilosophie (Kultur d. Gegenwart), 1914. — Weltgebäude, Weltgesetze, Weltentwicklung, 1915. — Ueber Schmerzqualitäten (Archiv für die ges. Psychol.), 1915. — Gefühlsbegriff und Lust- und Unlustelemente (Zeitschr. für Psychol.), 1916. — Ueber physiologische und psychistische Gedächtnishypothesen (Archiv für die ges. Psychol.), 1916. — Zur Kritik des parallelistisch-spiritualistischen Monismus (Zeitschr. für Philos. u. philos. Kritik), 1916. — Hermann Lotze und seine Psychologie (Die Naturwissenschaften), 1917. — Die fremddienliche Zweckmässigkeit der Pflanzengallen und die Hypothese eines überindividuellen Seelischen, 1917. — Carl Stumpf. Zu seinem 70. Geburtstag (Die Naturwissenschaften), 1918. — Ueber Ausnutzungsprinzip, Zweckmässigkeit und fremddienliche Zweckmässigkeit (Tamże), 1918. — Geisteswissenschaften und Naturwissenschaften, 1921. — W. Koehlers physikalische Theorie der physiologischen Vorgänge, die der Gestaltwahrnehmung zu Grunde liegen (Zeitschr. für Psychologie), 1921. — Immanuel Kant, 1924. — Die Rolle des Experiments in der Pädagogik, (Pädagogische Kongressblätter), 1925. — Erkenntnistheorie und Metaphysik (Dessoir, Lehrbuch der Philosophie), 1925. — Fremddienliche Zweckmässigkeit (Monatshefte der Kant-Gesellschaft), 1925. — Metaphysik und Natur-

a

wissenschaften. Eine wissenschaftstheoretische Untersuchung ihres Verhältnisses, 1926. — Einführung in die Philosophie, 1926. — Po śmierci Bechera ukazało się nakładem firmy Duncker-Humboldt w Monachium dzieło jego p. t. Deutsche Philosophen, zawierające studia o Kancie, Schellingu, Lotzem, Langem, Erdmannie, Machu, Euckeniu i inn., nadto studium o autorze pióra A. Fischera. — Becher sam przedstawił swe poglądy w wydawnictwie: Die Philosophie der Gegenwart in Selbstdarstellungen, 1921 (także w odbicie, której 2. wyd. wyszło 1923).

Józef Petzoldt, ur. 4. listopada 1862, docent prywatny filozofii w Szkole politechnicznej w Charlottenburgu, przewodniczący Koła berlińskiego Międzynarodowego Towarzystwa filozofii empirycznej, współwydawca czasopisma „Annalen der Philosophie und philosophischen Kritik“, jeden z głównych przedstawicieli empiriokrytycyzmu, umarł w lecie 1929. Ogłosił drukiem m. i.: Maxima, Minima und Oekonomie (Vierteljahrsschrift für wissenschaftl. Philosophie), 1890. — Einiges zur Grundlegung der Sittenlehre (Tamże), 1893/4. — Das Gesetz der Eindeutigkeit (Tamże), 1895. — Einführung in die Philosophie der reinen Erfahrung, Bd. I. Die Bestimmtheit der Seele, 1899. — Solipsismus auf praktischem Gebiet (Vierteljahrsschrift für wissenschaftl. Philosophie), 1901. — Die Notwendigkeit und Allgemeinheit des psychophysischen Parallelismus (Archiv für systematische Philosophie), 1902. — Einführung in die Philosophie der reinen Erfahrung, Bd. II. Auf dem Wege zum Dauernden, 1904. — Das Weltproblem vom Standpunkt des relativistischen Positivismus aus hist.-krit. dargestellt, 1906; 3. wyd. 1924. — Die Gebiete der absoluten und der relativen Bewegung (Annalen der Naturphilosophie), 1908. — Die vitalistische Reaktion auf die Unzulänglichkeit der mechanischen Naturansicht (Zeitschr. für allg. Physiologie), 1909. — Naturwissenschaft (Handwörterbuch der Naturwissenschaften), 1912. — Die Relativitätstheorie im erkenntnistheoretischen Zusammenhange des relativistischen Positivismus (Verhandl. der deutschen physikalischen Gesellschaft), 1912. — Positivistische Philosophie (Zeitschr. für positiv. Philosophie), 1913. — Die Relativitätstheorie der Physik (Tamże), 1914. — Die biologischen Grundlagen der Psychologie (Tamże), 1914. — Verbieta die Relativitätstheorie Raum und Zeit als etwas Wirkliches zu denken? (Verhandl. der deutschen physikalischen Gesellschaft), 1918. — Die Unmöglichkeit mechanischer Modelle zur Veranschaulichung der Relativitätstheorie (Tamże), 1919. — Mechanische Naturauffassung und Relativitätstheorie (Annalen der Philosophie), 1920. — Kausalität und Relativitätstheorie (Zeitschr. für Physik), 1920.

b

— Die Stellung der Relativitätstheorie in der geistigen Entwicklung der Menschheit, 1920; 3. wyd. 1923. — Das Verhältnis der Machschen Gedankenwelt zur Relativitätstheorie (Anhang zur 8. Aufl. von E. Mach: „Mechanik“), 1920. — Neue Grundlagen der philosophischen Propädeutik (Monatsschr. für höhere Schulen), 1920. — Biologische Grundlagen des Strafrechts (Denhow's Sammelband „Die Zukunft des Strafrechts“), 1920. — Der Fortschritt der Moral (Denhow's Sammelband „Ethik der Zukunft“), 1922. — Zur Krisis des Kausalitätsbegriffes (Die Naturwissenschaften), 1923. — Die physikalische Wirklichkeit (Tamże), 1923. — Das allgemeinste Entwicklungsgesetz, 1923. — Die Elemente der Welt (Monistische Monatshefte), 1923. — Postulat der absoluten und relativen Welt (Zeitschr. für Physik), 1924. — Das natürliche Höhenziel der menschlichen Entwicklung, 1924. — Dämmerung der mechanischen Naturansicht (Monatsschr. für höhere Schulen), 1924. — Beseitigung der mengentheoretischen Paradoxa durch logisch einwandfreie Definition des Mengenbegriffes (Kant-Studien), 1925. — Philosophie der Technik (Monatsbl. des Berliner Bezirksvereins deutscher Ingenieure), 1926. — Komplex und Begriff (Zeitschrift für Psychologie), 1926-9. — Rationales und empirisches Denken (Annalen der Philosophie), 1927. — Vorfragen zur Frage der Telepathie (Tamże), 1928. — Kausalität und Wahrscheinlichkeit (Die Naturwissenschaften), 1928.

Max Ettliger, profesor Uniwersytetu w Monastyrze, ur. 31. stycznia 1877 w Frankfurcie nad Menem, um. w październiku 1929. Ogłosił drukiem m. i.: Zur Grundlegung einer Aesthetik des Rhythmus, 1899. — Untersuchungen über die Bedeutung der Deszendenztheorie für die Psychologie, 1903. — Philosophische Fragen der Gegenwart (Ges. Aufsätze), 1911; 3. wyd. 1925. — Der Streit um die rechnenden Pferde, 1913. — Die Aesthetik Deutingers, 1914. — Der christliche Idealismus des Erzieherberufes, 1921. — Leibniz als Geschichtsphilosoph, 1921. — Geschichte der Philosophie von der Romantik bis zur Gegenwart, 1924. — Beiträge zur Lehre von der Tierseele, 1925. — Die philosophischen Zusammenhänge in der Pädagogik der jüngsten Gegenwart, 1925.

Georges Lyon, członek korespondent Paryskiej Akademii Nauk moralnych i politycznych, w latach 1902 do 1923 kurator okręgu szkolnego w Lille, ur. 1853 w Paryżu, umarł 1929. Ogłosił drukiem m. i.: Code moral de l'expérience et de la sagesse, 1886. — L'idéalisme en Angleterre au XVIII. siècle, 1888. — An idearum philosophiae repugnat quod vocatur sensus communis? 1888. — Étude sur la philosophie de Hobbes, 1893. — Enseignement et religion, 1907.

KSIĄŻKI NADESLANE REDAKCYI.

Ajdukiewicz K. Prof. Dr. Główne zasady metodologii nauk i logiki formalnej. [Skrypt litografowany]. Warszawa, 1928.

Anisfeld E. Wstępne uzasadnienia filozofii wierzącego. Kraków, 1928.

Auerbach G. De principio heracliteo. Leopoli, 1929.

Augustyn św. Wyznania. W przekładzie Dr. K. Wislockiej-Remerowej. Wstępem i objaśnieniami zaopatrzył J. Kowalski Prof. Uniw. im. J. K. we Lwowie. Kraków, 1929.

Batawia St. Dr., Budkiewicz J. i Skrzywan-Zebrowska M. Dr. Badania nad nieletnimi przestępcami. Poczucia moralne. Z przedmową Prof. W. Makowskiego. Warszawa, 1929.

Bautro E. Die Idee der Totalität in der Philosophie und Rechtstheorie. — Odbitka z „Internationale Zeitschrift für Theorie des Rechts“.

Benni T. Prof. Czytanie z ust dla ogłuchłych w wieku późniejszym w świetle psychologii i fizjologii mowy. Warszawa, 1927.

Biernatzki R. Kant's Erkenntnislehre in ihrem Zusammenhang mit den Hauptwerten der Religion nach Paul Deussen. Hamburg, 1926.

Biłkiewicz T. Dr. Zagadnienie życia w świetle zasad psychologii porównawczej. Z przedmową Dra W. Rubczyńskiego. Kraków, 1928.

Blaustein L. Das Gotteserlebnis in Hebbels Dramen. Berlin, 1929.

Blaustein L. Husserlowska nauka o akcie, treści i przedmiocie przedstawienia. Lwów, 1928.

Bornstein B. La logique géométrique et sa portée philosophique. Logika geometryczna i jej znaczenie dla filozofii. Warszawa, 1928.

Bouman H. D. et Kucharski P. De l'influence de la durée des sons sur leur timbre. — Extrait des Comptes-rendus des séances de la Société de biologie. Tome XCIV.

Bouman H. D. et Kucharski P. La synthèse des voyelles avec deux sons simples. — Extrait des Comptes-rendus des séances de la Société de biologie. Tome XCIX.

Brentano F. Ueber die Zukunft der Philosophie nebst den Vorträgen Ueber die Gründe der Entmutigung auf philosophischem Gebiet, Ueber Schellings System und den 25 Habilitationsthesen herausgegeben, eingeleitet und mit erläuternden Anmerkungen und Register versehen von Oskar Kraus. Leipzig, 1929.

Brockdorff C. von. Hobbes als Philosoph, Pädagoge und Soziologe. 2. Aufl. I. Band. Kiel, 1929.

Casotti M. La pedagogia di Raffaello Lambruschini. Milano, 1929.

Casotti M. Il „moralismo“ di G. G. Rousseau. Studio sulle idee pedagogiche e morali di G. G. Rousseau. Milano, 1929.

Chomicz P. Niezmienniki w polityce. [Warszawa, b. r.].

Contributi del laboratorio di psicologia e biologia. Serie terza. Milano, [1928].

Dupréel E. De la nécessité. Bruxelles, 1928.

Durandi de S. Porciano O. P. Quaestio de natura cognitionis (II. Sent [A] D. 3. Q. 5) et Disputatio cum Anonymo quodam nec non Determinatio Hervel Natalis O. P. (Quol. III. Q. 8) ad fidem manuscritorum edidit J. Koch. Monasterii, 1929.

Dybowski M. Ks. Dr. O typach woli. Badania eksperymentalne. Lwów-Warszawa, 1928.

Dziembowska A. Zagadnienie zła u Słowackiego na tle historycznego zarysu problemu. Poznań, 1929.

Elzenberg H. Pro domo philosophorum. Warszawa, 1929.

Sou'asna ruská filosofie. Sbornik stati. Přeložil F. Pelikán. V Praze, 1929.

Frenkel K. O pojęciu moralności. — Kraków, 1927.

Frostig J. Dr. Das schizophrene Denken. Phänomenologische Studien zum Problem der widersinnigen Sätze. Leipzig, 1929.

Fundamenta mathematicae. Tom XI — XIV. Warszawa, 1928—1929.

Ganszyniec R. Theoria. La genèse de l'idéologie platonique. Leopoli, 1929.

Gawecki B. Stosunek czasowy przyczyny do skutku. Kraków, 1928.

Grabski Wł. J. Karol Fourier (1772—1837). Jego życie i doktryna. Warszawa, 1928.

Green G. H. Psychanaliza w szkole. Warszawa, 1928.

Greniewski H. O jedynym terminie pierwotnym logiki matematycznej. Kraków, 1929.

Grzegorzewska M. Głuchociemni. Warszawa, 1928.

Grzegorzewska M. Iloraz inteligencji w skali Binet'a i jego znaczenie diagnostyczne. Warszawa, 1926.

Grzegorzewska M. Struktura psychiczna czytania wzrokowego i dotykowego. Warszawa, 1927.

Grzegorzewska M. Struktura wyobrażeń surrogatowych u niewidomych. Warszawa, 1927.

Grzegorzewska M. O szkołę specjalną. Sprawozdanie z I. Polskiego Zjazdu nauczycieli szkół specjalnych. Warszawa, 1926.

Halpern H. i Żbikowski A. Ilustrowana encyklopedia wolnomyślicielska. Lublin, 1929.

Humanidades. Publication de la facultad de humanidades y ciencias de la education. Tomo XI.—XVIII. La Plata, 1925—1928.

Husserl E. Formale und transzendente Logik. Versuch einer Kritik der logischen Vernunft. Halle, 1929.

Husserl E. Vorlesungen zur Phänomenologie des inneren Zeitbewusstseins, Hrsg. von M. Heidegger. Halle, 1928.

a

Ingarden R. Bemerkungen zum Problem „Idealismus - Realismus“. — Sonderabdruck aus Festschrift Husserl.

Ingarden R. Max Scheler, 1928.

Jahrbuch für Philosophie und phänomenologische Forschung. Zehnter Band. Halle, 1929.

Sechzehntes Jahrbuch der Schopenhauer-Gesellschaft für das Jahr 1929. Heidelberg, 1929.

Wissenschaftlicher Jahresbericht der Philosophischen Gesellschaft an der Universität zu Wien (Ortsgruppe Wien der Kant-Gesellschaft) für das Vereinsjahr 1927/8.

Heitzman M. Geneza i rozwój filozofii Franciszka Bacona. Kraków, 1929.

Janet Ch. La classification hélicoïdale des éléments chimiques. Beauvais, 1928.

Janet Ch. Considérations sur la structure du noyau de l'atome. Beauvais, 1929.

Kant E. Prolegomena do wszelkiej przyszłej metafizyki, która będzie mogła wystąpić jako nauka. Z oryginału przełożył oraz wstępem i przypisami opatrzył B. Bornstein. Wyd. II. Warszawa, 1928.

Karpińska-Woyczyńska L. Miejska pracownia psychologiczna w Łodzi. (Szkic działalności od założenia do października 1927 roku). Warszawa.

Kotarbiński T. Elementy teorii poznania, logiki formalnej i metodologii nauk. Lwów, 1929.

Kowalski K. Ks. Dr. Filozofia Augusta hr. Cieszkowskiego w świetle zasad filozofii św. Tomasza z Akwinu. Studium porównawcze. Poznań - Warszawa - Wilno - Lublin, 1929.

Kowalski K. Ks. Dr. Istota i zadanie filozofii według zasad neotomizmu. Poznań, 1929.

Köhler W. Zur Gestalttheorie. Antwort auf Herrn Rignanos Kritik. — Rignano E. Zur Gestalttheorie. Antwort auf Herrn Köhlers kritische Erwidern. Odb. z „Scientia“. Milano, 1928.

Krokiewicz A. De dis Epicuri. Leopoli, 1929.

Krokiewicz A. Nauka Epikura. Kraków, 1929.

Księga pamiątkowa Pierwszego polskiego Zjazdu matematycznego. Lwów, 7—10. IX. 1927.

Kucharski P. Recherches sur l'excitabilité auditive en fonction du temps. Paris, 1927.

Kumaniecki C. F. De Satyro Peripatetico. Cracoviae, 1929.

Leonard. (Z zakładu wychowawczego „Nasz Dom“ w Pruszkowie). Warszawa, 1928.

Leśniewski St. Grundzüge eines neuen Systems der Grundlagen der Mathematik, I. Warszawa, 1929.

Lossky N. L'intuition, la matière et la vie. Paris, 1928.

Lutosławski W. A theory of matter. Chicago, 1929.

b

Łukasiewicz J. Elementy logiki matematycznej. Warszawa, 1929. [Skrypt litografowany].

Łysakowski A. Psychologiczne podstawy instrukcji katalogowej. Poznań, 1928.

Malinlak W. Dr. Die Notwendigkeit als einziger Gegenstand der Wissenschaft und deren Bedeutung für die praktische Jurisprudenz. Brünn, 1929.

Marshall Alfred. Zasady ekonomiki. Tom II. Przełożył Czesław Znamierowski. Warszawa, 1928.

Metallman J. Elementy determinizmu przyczynowego. Kraków, 1928.

Metallman J. Podstawy współczesnej biologii psychologicznej. Kraków, 1929.

Metallman J. Von den Prinzipien der Naturgesetzlichkeit. Sonderabdruck aus dem „Archiv für systematische Philosophie und Soziologie“, XXXI. 3. 4.

Mieses M. Hellenizm a judaizm. (Uwagi na marginesie książki Tadeusza Zielińskiego pod powyższym tytułem). Przemysł, 1928.

Mirczuk I. Prof. Dr. Petro Łodyj ta joho pereklad „Elementa Philosophiae“ Baumeistera. Leipzig u. Berlin, 1928.

Mirczuk I. H. S. Skovoroda, ein ukrainischer Philosoph des XVIII. Jahrhunderts. Leipzig, 1928.

Mirczuk I. Dr. Tolstoj und Skovoroda, zwei nationale Typen. Eine geistesgeschichtliche Parallele. Berlin, 1929.

Młodzież szkół zawodowych w świetle badań psychotechnicznych. Warszawa, 1929.

Olglati F. Il significato storico di Leibniz. Milano, 1929.

Ossowska M. Stosunek logiki i gramatyki. Kraków, 1929.

Pannenkowa I. Dr. Nasze zadania wychowawcze, 1929.

Pelikán F. Vláda demokracie ve filosofii. A jine essaye. V Praze, 1929.

Petronievics B. N. Lobatschewsky et J. Bolyai. Étude comparative d'un cas spécial d'inventeurs simultanés. Paris, [1929].

Piętka H. Dr. Ślusznosc w teorii i w praktyce. Warszawa, 1929.

Platon. Rzeczpospolita. Przełożył, wstępem i objaśnieniami zaopatrzył St. Lisiecki. Kraków, 1929.

[**Porretanus G.**] Liber de sex principiis Gilberto Porretano ascriptus ad fidem manuscriptorum editit A. Heysse O. F. M. Monasterii, 1929.

Prengowski P. Dr. Le concept, le jugement et l'attention. Étude psychologique. Paris, [1928].

Ravà A. Descartes, Spinoza et la pensée italienne. Paris, 1928.

Ravà A. Spinoza scrittore. Milano, 1927.

Reese C. W. Humanizm. Przełożył F. Pelikan. V Praze, 1929.

a

- Rignano E.** The aim of human existence. Being a system of morality based on the harmony of life. Chicago, 1929.
- Rignano E.** Premiers linéaments d'une morale fondée sur l'harmonie de la vie. Milano, 1928.
- Rocznik Psychiatryczny.** Skorowidz alfabetyczny autorów prac pomieszczonych w zeszytach I—X. Warszawa, 1929.
- Rotta P.** Il cardinale Nicolo di Cusa. La vita ed il pensiero. Milano, 1928.
- Rowid H. Dr.** Psychologia pedagogiczna. Podręcznik dla młodzieży przygotowującej się do zawodu nauczycielskiego. Z 22 rysunkami w tekście. Kraków, 1928.
- Rowid H.** Psychologia pedagogiczna. Wyd. 2. uzupełnione. Kraków, [1929].
- Rubczyński W. Prof.** Zagadnienie rzeczywistości jako przedmiotu odkryć. [Odbitka z „Przeglądu powszechnego“, 1928, Nry 532—534].
- Rymarkiewiczówna M.** Pojęcie Boga u Libelta. Poznań, 1928.
- Salmon C. V.** The central problem of David Hume's philosophy. An essay towards a phenomenological interpretation of the first book of the Treatise of human nature. Halle, 1929.
- Saxby I. B. Dr.** Kształcenie postępowania. Studium psychologiczne. Przełożyła Dr. Irena Pannenkowa. Lwów-Warszawa, 1928.
- Schayer St.** Indische Philosophie als Problem der Gegenwart. 1928.
- Sierpiński W.** Teoria liczb niewymiernych. (Wstęp do analizy). Wyd. 2. Lwów, 1928.
- Skiba M.** Wykłady o alkoholizmie. Z 48 rycinami w tekście. Lwów, 1929.
- Sprawozdanie z działalności Miejskiej Pracowni Psychologicznej w roku 1928 Łódź, 1929.
- Sprawozdanie z działalności Towarzystwa: Patronat nad polską młodzieżą rzemieślniczą i przemysłową za rok kalendarzowy 1928. Warszawa, [1929].
- Stamm E.** O algebrze logiki. (Próba syntety).
- Stasiak St.** Fallacies and their classification according to the early Hindu logicians. Lwów, 1929.
- Sterling Wł.** Dziecko histeryczne. Warszawa, 1928.
- Sterling Wł.** Dziecko psychopatyczne. Warszawa, 1928.
- Stout G. F.** Zarys psychologii. Przełożył Dr. Cz. Znamierowski. Wydanie drugie niezmiennione. Warszawa, 1929.
- Szumło Pr.** Sen, jego symbolika i nadświadomość. Warszawa, b. r.
- Szytkarski W.** Die russische und die polnische Philosophie in Ueberwegs Grundriss. Bonn, 1929.
- Szymkiewicz D.** Przyczynki do filozofii przyrodoznawstwa. Lwów, 1929.

b

- Tatarkiewicz Wł.** Descartes i Pascal. (Descartes et Pascal). Varsovie, 1929.
- Tatarkiewicz L.** L'esthétique associationniste au XVII-e siècle. Extrait des „Rapports et comptes-rendus“ du II. congrès polonais de philosophie tenu à Varsovie, 1927.
- Tatarkiewicz L.** De certaines formes du rationalisme du XVII-e et du XVIII-e siècle. Extrait des „Rapports et comptes-rendus“ du II. congrès polonais de philosophie tenu à Varsovie, 1927.
- Tatarkiewicz Wł.** Początki metafizyki chrześcijańskiej. (Les débuts de la métaphysique chrétienne). Varsovie, 1929.
- Thomae de Sutton O. P.** Quaestiones de reali distinctione inter essentiam et esse. Secundum fidem manuscriptorum primum edidit Fr. Pelster S. J. Monasterii, 1929.
- Titchener E. B.** Podręcznik psychologii. Przetłumaczył A. Chojecki. Warszawa, 1929.
- Trabalhos de psychologia. Direcção do Prof. Dr. W. Radecki. Rio de Janeiro, 1928.
- Vidović M.** Ideje i problemi. Članci i rasprave. Sabrao i uredio K. Brössler. Sarajevo, 1927.
- Vodvarka-Koconda M.** Psychologische Analyse des Ergänzungstestes. Zagreb, 1929.
- Wachholz L.** O zaburzeniach umysłowych u dzieci i młodzieży. Lwów-Warszawa, 1927.
- Wahl J.** Le malheur de la conscience dans la philosophie de Hegel. Paris, [1929].
- Warrain Fr.** Prawo stworzenia według Hoene-Wrońskiego. Przełożył z francuskiego J. Jankowski. Warszawa. (Odb. z miesięcznika „Droga“).
- Wawrzynowski M.** Program i metody nauczania w szkole dla upośledzonych umysłowo. Warszawa, 1927.
- Wąsik W.** Sebastian Petrycy z Pilzna i epoka. Zeszyt II. Warszawa, 1929.
- Wissenschaftliche Weltauffassung. Der Wiener Kreis. Hrsg. vom Verein Ernst Mach. Wien, 1929.
- Witwicki Wł.** Zarys psychologii. Podręcznik dla uczniów szkół średnich i seminarjów nauczycielskich. Lwów-Warszawa, 1928.
- Zarycki M.** Allgemeine Eigenschaften der Cantorschen Kohärenzen. Reprinted from the Transactions of the American mathematical society, Vol. XXX. No. 3.
- Zestawienie braków fizycznych i stanów patologicznych w zakresie zawodoznawstwa. W opracowaniu Komisji pod przewodnictwem Prof. K. Stołyhwy. Warszawa, 1929.
- Szkolny zeszyt biograficzny. Schemat polecony przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do użytku w szkołach specjalnych dla upośledzonych umysłowo. Warszawa, 1926.

a

Zieleńczyk A. Dr. Hoene-Wroński. Warszawa, b. r.

Zienkowski W. W. Prof. Psychologia dziecięctwa. Przekazał Piotr Macewicz. Lwów-Warszawa, 1929.

Znamierowski Cz. Elita i demokracja. Poznań, 1928.

Fundusz wydawniczy Ruchu filozoficznego.

Na Fundusz wydawniczy Ruchu filozoficznego złożyli: Dr. Stanisław Dąbski 50 zł., Ludwik Przysiecki 200 zł., I. R. 1 zł. Nadto złożyli w r. 1929 w dniu imienin Prof. Dra Kazimierza Twardowskiego b. uczniowie i uczennice jego Bronisława Achtówna, Kazimierz Ajdukiewicz, Walter Auerbach, Hirsch Bad, Stefan Baley, Adam Bardecki, Alfons Baron, Ludwik Pomian Biesiekierski, Leopold Blaustein, Stefan Błachowski, Ludwik Jaxa Bykowski, Zygmunt Czerny, Tadeusz Czeżowski, Stefan Dańcewicz, Izydora Dąbska, Ignacy Drexler, Zofia z Pasławskich Drexlerowa, Bronisława z Krampnerów Epsteinowa, Seweryn Friedmann, Leon Gelbtuch, Naftali Gimpel, Eugenia Ginsberg, Tadeusz Gluziński, Daniela z Tennerów Gromska, Edmund Grom-

b

ski, Adela Günzburg, Norbert Halpern, Salomon Igel, Roman Ingarden, Fryderyka Jarzebińska, Szczęsny Jasiewicz, Marya Jędrzejewska, Stanisław Kaczorowski, Jerzy Kirchner, Juliusz Kleiner, Joachim Knossow, Marya Kokoszyńska, Samuel Körner, Tadeusz Kotarbiński, Irena Krampnerówna, Mieczysław Kreutz, Emanuel Kutenplahn, Stanisław Leśniewski, Seweryna Łuszczewska, Wanda Łempicka, Jan Łukasiewicz, Adam Łysakowski, Ks. Franciszek Manthey, Henryk Mehlberg, Bogdan Nawroczyński, Tadeusz Remer, Jan Bronisław Richter, Zygmunt Schmierer, Pinches Schmutzer, Róża z Lówów Schorrowska, Zbigniew Skokowski, Helena Słoniewska, Franciszek Smolka, Kazimierz Sośnicki, Pepi Spinnerówna, Tadeusz Strumillo, Wanda Szawłowska, Marya Sztampke, Stefan Świążawski, Władysław Tatarkiewicz, Mieczysław Treter, Marya z Czesznaków Uklejska, Juliusz Umschweif, Sabina z Epsteinów Weinbergowa, Róża Weiserówna, Tadeusz Witwicki, Władysław Witwicki, Ludwika z Töpferów Wolska, Leopold Wołowicz, Bronisława Wójcikówna, Stanisław Zabielski i Emil Żychiewicz kwotę 1885 zł. i 10 szylingów (21.55 zł.), razem 1906.55 zł.

DWUDZIESTE CZWARTE SPRAWOZDANIE POLSKIEGO TOWARZYSTWA FILOZOFICZNEGO WE LWOWIE

za czas od 1. stycznia do 31. grudnia 1927.

(przedłożone Walnemu Zgromadzeniu w dniu 13. lutego 1928).

W skład Wydziału Towarzystwa wchodził w r. 1927: Prof. Dr. Kazimierz Twardowski, przewodniczący, Prof. Dr. Zygmunt Zawirski, zastępca przewodniczącego, Drka Daniela Gromska, sekretarka, Doc. Dr. Mieczysław Kreutz, zastępca sekretarki, Dr. Edmund Gromski, skarbnik, Dr. Franciszek Smolka, bibliotekarz, Doc. Dr. Roman Ingarden, administrator wydawnictwa.

Komisję rewizyjną tworzyli: Dr. Salomon Igel z grona członków czynnych i p. Alfons Baron z grona członków wspierających.

Ruch członków Towarzystwa przedstawia się w roku 1927 jak następuje:

	Członków założycieli	czynnych	wspierających
Dnia 31/XII. 1926 było:	9	81	30
W ciągu roku 1927 ubyło:	—	3	2
W ciągu roku 1927 przybyło:	—	4	1
Dnia 31/XII. 1927 było:	9	82	29

Liczba członków nie zmieniła się tedy w ciągu roku 1927 i wynosi z dniem 31. grudnia 1927 ogółem 120.

Jeden członek czynny, Józef Bałaban, i jeden wspierający, Napoleon Dorożewski, zmarli w r. 1927; jeden członek czynny zgłosił wystąpienie; jednego członka czynnego i jednego członka wspierającego skreślono na podstawie § 9 statutu.

Posiedzeń naukowych plenarnych odbyło się w roku 1927 ogółem 11 (liczby bieżące od założenia Towarzystwa 268—278). Oto ich wykaz:

268. posiedzenie, 26. marca 1927 — Prof. Dr. Zygmunt Zawirski: Stosunek logiki do matematyki w świetle badań współczesnych.

269. posiedzenie, 9. kwietnia 1927 — Prof. Dr. Kazimierz Ajdukiewicz: O arbitralności definicji.

270. posiedzenie, 23. kwietnia 1927 — Dr. Eugeniusz Bautro: Idea totalności w filozofii i w teorii prawa.

271. posiedzenie, 14. maja 1927 — Dr. Franciszek Smolka: Typ charakterologiczny i ideał uczonego.

272. posiedzenie, 18. czerwca 1927 — Dr. Maryan Des Loges: Wrażenia z 3. Kongresu, poświęconego estetyce i ogólnej nauce o sztuce (Halle n. S., 7.—9. VI. 1927).

273. posiedzenie, 8. października 1927 — Dr. Jakób Frostig: O zdaniach niedorzecznych przy schizofrenii. Cz. I.

274. posiedzenie, 15. października 1927 — Dr. Jakób Frostig: O zdaniach niedorzecznych przy schizofrenii. Cz. II.

275. posiedzenie, 5. listopada 1927 — Dr. Henryk Mehlberg: O trwaniu.

276. posiedzenie, 19. listopada 1927 — Dr. Leopold Blaustein: O niektórych nastawieniach na świat nas otaczający.

277. posiedzenie, 3. grudnia 1927 — Prof. Dr. Zygmunt Zawirski: Szanse naukowe teorii wiecznych powrotów.

278. posiedzenie, 17. grudnia 1927 — Dr. Zbigniew Łubiński: Pojęcie i znaczenie umowy w systemie filozoficznym Hobbes'a.

W roku 1927 czynne były w łonie Towarzystwa dwie sekcje, mianowicie Sekcja psychologiczna oraz Sekcja teorii poznania. Sekcja psychologiczna, której przewodniczącym był Dr. Stefan Baley, sekretarzem Dr. Mieczysław Kreutz, odbyła 4 posiedzenia (liczby bieżące od założenia Sekcji 14—17), na których wygłoszono następujące odczyty: 14. pos. 22. stycznia 1927 Tadeusz Witwicki: O wstrząsach uczuciowych chorobotwórczych i leczniczych (na podstawie rozprawy C. Pascala i I. Davesne'a). — 15. pos. 12. marca 1927 Dr. S. Igel: Zagajenie dyskusji na temat: Uczucia jako czynnik teleologiczny. — 16. pos. 19. marca 1927 Dr. Jakób Frostig: Analiza pewnego przypadku ekspertyzy psychiatrycznej sądowej. — 17. pos. 4. czerwca 1927 Stefan Ołeksiuk: Próba analizy pomyłek.

Przewodniczącym Sekcji teorii poznania był Dr. Roman Ingarden; od października, t. j. od jego wyjazdu za granicę, przewodniczył Sekcji Dr. Salomon Igel; sekretarzem był Dr. Franciszek Smolka. Sekcja teorii poznania odbyła 10 posiedzeń (liczby bieżące od założenia Sekcji 43—52), na których wygłoszono następujące odczyty: 43. pos. 29. stycznia 1927 Marya Kokoszyńska: O wieloznaczności t. zw. nazw ogólnych. — 44. pos. 5. lutego 1927: Dyskusja nad poprzednim referatem. — 45. pos. 19. lutego 1927 Leopold Blaustein: Pojęcie świadomości w teorii poznania. — 46. pos. 26. lutego 1927 Dyskusja nad poprzednim referatem. — 47. pos. 30. kwietnia 1927 Dr. Roman Ingarden: O pojęciu świadomości. — 48. pos. 7. maja 1927: Dyskusja nad poprzednim referatem. — 49. pos. 25. czerwca 1927 Walter Auerbach:

O stosunkach różności, podobieństwa i równości. — 50. pos. 22. października 1927
Drka Izidora Dąbska: W sprawie stosunku gramatyki do logiki. — 51. pos. 12. listo-
pada 1927 Eugenia Ginsberg: O przykładzie. — 52. pos. 10. grudnia 1927 Seweryna
Łuszczewska: O cechach charakterystycznych zakresu nazw.

W roku 1927 odbyło się jedno Walne Zgromadzenie i dwa posiedze-
nia Wydziału.

W r. 1927 wydało Towarzystwo tom IV. Badań psychologicznych, zawierający
ręcz. Dra M. Kreutza p. t. Zmienność rezultatów testów. Część I. Znaczenie zmien-
ności rezultatów dla wartości testów. Lwów, 1927, str. 72. zł. 2.

Na podstawie umowy, zawartej z wydawnictwami Przeglądu filozoficznego i Ruchu
filozoficznego, członkowie Polskiego Towarzystwa filozoficznego nabyli za uiszczeniem
wkładki za rok 1927 prawo bezpłatnego otrzymania zeszytów 3. i 4. rocznika XXIX-ego
oraz zeszytu 1. rocznika XXX-ego Przeglądu filozoficznego i tomu XI-ego Ruchu filo-
zoficznego.

Wydział Towarzystwa rozpatrywał na posiedzeniu z dnia 28. czerwca 1927
przekazany mu uchwałą XXII. Walnego Zgromadzenia z dnia 9. kwietnia 1927 wniosek
Dra S. Igła w sprawie ożywienia ruchu wydawniczego na polu filozofii i uchwalił:
1. starać się o wzmożenie w miarę możliwości własnej działalności wydawniczej Towa-
rzystwa, 2. nawiązać stosunki z Zakładem Narodowym im. Ossolińskich w celu zaini-
cyowania wydawnictwa dzieł filozoficznych w porozumieniu z Polskiem Towarzystwem
filozoficznym. Zarazem Wydział wybrał komisję, złożoną z Prof. Dra K. Twardow-
skiego, Doc. Dra R. Ingardena i Dra E. Gromskiego, poruczając jej wdrożenie odp-
owiednich kroków. Komisja wszczęła odnośne pertraktacje z Kierownictwem Działu
wydawniczego Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, które w zasadzie oświadczyło
gotowość podjęcia projektowanego wydawnictwa, odkładając jednak realizację tego
planu na czas późniejszy.

Na uroczystej Akademii, którą urządziło 5. marca 1927 we Lwowie Towarzy-
stwo żydowskich Studentów filozofii z powodu 250. rocznicy śmierci Spinozy,
Polskie Towarzystwo filozoficzne było reprezentowane przez swego Przewodniczącego. —
Na obchód tejże rocznicy, który odbył się w drugiej połowie lutego 1927 w Hadze
staraniem Towarzystwa „Societas Spinozana“, Wydział Polskiego Towarzystwa filo-
zoficznego wysłał pismo następujące: Societas Philosophica Polonorum Leopoli residens
una cum toto orbe terrarum memoriam divi „Ethicae“ auctoris veneratur Societatique
Spinozanae ut omnia feliciter fausteque eveniant ardentia vovet vota.

Czytelnia i wypożyczalnia Towarzystwa była w roku 1927 czynna w 64 dniach
i rozporządzała następującymi czasopismami: Annalen der Philosophie. Archiv für Ge-
schichte der Philosophie und Soziologie. Archiv für systematische Philosophie und
Soziologie. Archives de Psychologie. Archiv für die gesamte Psychologie. Polskie
Archiwum psychologii. Literarische Berichte aus dem Gebiete der Philosophie. Biuletyn

Koła psychologicznego. Eos. Neue Jahrbücher für Wissenschaft und Jugendbildung. Język polski. The Journal of philosophy. Journal de psychologie normale et pathologique. Kant-Studien. Kwartalnik filozoficzny. Deutsche Literatur-Zeitung. Mind. Philosophische Hefte der Kant-Studien. Przegląd filozoficzny. Przewodnik bibliograficzny. Revue de Métaphysique et de Morale. Revue philosophique de la France et de l'Étranger. Revue d'histoire de philosophie. Revue des sciences philosophiques et théologiques. Rivista di filosofia neo-scolastica. Rivista internazionale di filosofia del diritto. Ruch filozoficzny. Scientia. Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności. Sprawozdania Towarzystwa Naukowego we Lwowie. Wöchentliches Verzeichnis der erschienenen und der vorbereiteten Neuigkeiten des deutschen Buchhandels. Zagadnienia metapsychiczne. Literarisches Zentralblatt.

Biblioteka Towarzystwa powiększyła się w roku 1927 o 8 nabytków i liczyła z końcem roku 1927 druków peryodycznych 115 tomów, druków nieperyodycznych 465 tomów, razem 580 tomów. Ilość dubletów pozostała w porównaniu z rokiem ubiegłym niezmienną i wynosi druków peryodycznych 7 tomów, druków nieperyodycznych 12 tomów, razem 19 tomów.

Na nabytki roku 1927 złożyły się następujące publikacje:

1. Bulletin de l'Union des sociétés savantes polonaises de Léopol. NN. 5 et 6 (pour l'année 1923 et 1924), Lwów, 1926. (Dar Związku Polskich Towarzystw naukowych we Lwowie).
2. Dziennik Urzędowy Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. R. X. (1927). Nr. 1—14. (Dar Ministerstwa).
3. Badania psychologiczne. IV. Dr. Mieczysław Kreutz: Zmienność rezultatów testów. Cz. I. Znaczenie zmienności rezultatów dla wartości testów. Lwów, Nakładem Polskiego Towarzystwa filozoficznego, 1927. (Przekazane Bibliotece przez Wydział Towarzystwa).
4. Ruch filozoficzny. Tom X (1926/27) Nr. 1—6. (Kupno).
5. Bibliotheca Universitatis Liberae Polonae. Fasc. 17. R. Kozłowski: Sur certains Orthidés ordoviens des environs de St. Petersburg. Varsoviae, 1927. (Dar Wolnej Wszechnicy Polskiej).
6. Dąbrowski P. Z. Uświadomienie zawodowe naszej młodzieży seminaryjalnej. Biblioteka „Pedagogium“ Nr. 1. Kraków, 1926. (Dar Autora).
7. Platon. Wybór z pism. III. Kryton. Rzeczpospolita, Lib. I. Opracował J. K. Jędrzejowski. Nowe wydanie. Lwów - Warszawa, 1927. Książnica-Atlas. (Dar Książnicy-Atlasu).
8. Sośnicki K. Dr. Zarys logiki. Wyd. 2. Lwów-Warszawa, Książnica - Atlas, 1927, (Dar Autora).

SPRAWOZDANIE KASOWE ZA ROK 1927

I. Fundusz ogólny.

A. DOCHODY.

Pozostałość z roku 1926	960·91 zł.
Wkładki członków	1.542·40 „
Dochód z wydawnictw	179·07 „
Dochód z wstępów gości na posiedzenia naukowe	46·20 „
Odsetki	4·58 „
Dary	3— „
Razem:	<u>2.736·16 zł.</u>

B. ROZCHODY.

Druk IV. tomu Badań psychologicznych	1.042.—	zł.
Prenumerata Ruchu filozoficznego dla członków	332.—	"
" Przeglądu filozoficznego dla członków	498.—	"
" Ruchu filozoficznego dla Towarzystwa	6.—	"
Wkładka do Związku Polskich Tow. naukowych	47.76	"
Wydatki sekretarskie (z opłatami pocztowymi)	109.85	"
Należytość manipulacyjna w P. K. O.	4.95	"
Inkaso wkładek	153.13	"
Wynagrodzenie służącego	20.—	"
Razem	2.213.69	zł.

C. ZESTAWIENIE.

Dochody	2.736.16	zł.
Rozchody	2.213.69	"
Pozostałość	522.47	zł.
Z tego: na rachunku Pocztovej Kasy Oszczędności	478.82	zł.
w gotówce	43.65	"
Razem	522.47	zł.

II. Fundusz wydawnictwa pism ś. p. Dra Bronisława Bandrowskiego.

Pozostałość z roku 1926	2.985.71	Mp.	159.48	zł.
Dar Rodziny			150.—	"
Odsetki			16.37	"
Razem	2.985.71	Mp.	325.85	zł.
Z tego: w 5 ⁰ / ₀ pożycz. państw.	2.300.—	Mp.		
Na książ. Banku gosp. kraj.	16.67	"		
Na książ. Miejskiej Kasy Oszcz.	669.04	"		
Na książ. Miejskiej Kasy Oszcz.			325.85	zł.

III. Fundusz wydawnictwa pism ś. p. Adama Stögbauera.

Pozostałość z roku 1926	1.564.22	Mp.	148.59	zł.
Odsetki			12.86	"
Razem	1.564.22	Mp.	161.45	zł.
Z tego: w 5 ⁰ / ₀ pożycz. państw.	1.500.—	Mp.		
Na książ. Miejskiej Kasy Oszcz.	64.22	"		
Na książ. Miejskiej Kasy Oszcz.			161.45	zł.

SPIS CZŁONKÓW.

Członkowie założyciele.

1. Dr. Błachowski Stefan, Profesor Uniwersytetu, Poznań.
2. Dr. Dickstein Samuel, Profesor honorowy Uniwersytetu, Warszawa.
3. Inż. Drexler Ignacy, Profesor Politechniki, Lwów.
4. Dr. Ganszyniec Ryszard, Profesor Uniwersytetu, Lwów.

5. Dr. Gromski Edmund, Adwokat, Lwów.
6. Dr. Lutosławski Wincenty, Profesor Uniwersytetu, Wilno.
7. Przysiecki Ludwik, Huwniki, poczta Rybotycze.
8. Dr. Treter Mieczysław, Docent Uniwersytetu, Warszawa.
9. Dr. Zawirski Zygmunt, Docent Politechniki i Profesor gimnazjalny, Lwów.

Zmarli członkowie założyciele.

- Dr. Henryk Struve (od r. 1904), umarł 16. V. 1912.
Dr. Władysław Weryho (od r. 1904), umarł 28. VIII. 1916.
Mieczysław Geniusz (od r. 1911), umarł 1920.
Dr. Adam Stögbauer, umarł 19. I. 1916, zaliczony w poczet członków założycieli po śmierci.
Dr. Karol Frenkel, umarł 22. I. 1920, zaliczony w poczet członków założycieli po śmierci.

Członkowie czynni.

1. Dr. Ajdukiewicz Kazimierz, Profesor Uniwersytetu, Warszawa.
2. Aleksandrowicz Zenon, Nauczyciel Państwowego Seminarium nauczycielskiego męskiego, Lwów.
3. Bad Hirsch, Profesor gimnazjalny, Lwów.
4. Dr. Baley Stefan, Profesor gimnazjalny, Lwów.
5. Dr. Banach Stefan, Profesor Uniwersytetu, Lwów.
6. Dr. Bautro Eugeniusz, Sędzia, Zator.
7. Dr. Inż. Biegeleisen Bronisław, Kraków.
8. Dr. Biesiekierski Ludwik, Nauczyciel gimnazjalny, Gniezno.
9. Dr. Blaustein Leopold, Lwów.
10. Dr. Bornstein Benedykt, Warszawa.
11. Dr. Borowski Maryan, Warszawa.
12. Dr. Bykowski Ludwik, Profesor Uniwersytetu, Poznań.
13. Dr. Caro Leopold, Profesor Politechniki, Lwów.
14. Dr. Chybiński Adolf, Profesor Uniwersytetu, Lwów.
15. Dr. Czekanowski Jan, Profesor Uniwersytetu, Lwów.
16. Dr. Czerny Zygmunt, Profesor Uniwersytetu, Lwów.
17. Dr. Czeżowski Tadeusz, Profesor Uniwersytetu, Wilno.
18. Dąbrowski Piotr Zygmunt, Nauczyciel I. Państwowego Seminarium nauczycielskiego żeńskiego, Lwów.
19. Drka Dąbska Izydora, Asystentka Uniwersytetu, Lwów.
20. Dańcewicz Stefan, Przewodniczący Rady szkolnej miejskiej, Lwów.
21. Drka Drexlerowa z Paśławskich Zofia, Lwów.
22. Dr. Einhorn Dawid, Dyrektor Gimnazjum prywatnego, Radom.
23. Dr. Ernst Marcin, Profesor Uniwersytetu, Lwów.
24. Dr. Frostig Jakób, Lekarz, Lwów.
25. Dr. Fuliński Benedykt, Profesor Politechniki i Docent Uniwersytetu, Lwów.
26. Dr. Garski Stanisław, Dyrektor Powszechnego Banku Kredytowego, Lwów.
27. Dr. Gielecki Wojciech, Urzędnik Biblioteki Jagiellońskiej, Kraków.
28. Drka Gromska z Tennerów Daniela, Lwów.
29. Dr. Gubrynowicz Bronisław, Profesor Uniwersytetu, Warszawa.
30. Dr. Hirschler Jan, Profesor Uniwersytetu, Lwów.
31. Dr. Huber Maksymilian, Profesor Politechniki, Lwów.
32. Dr. Igel Salomon, Dyrektor Gimnazjum prywatnego, Lwów.

33. Dr. Ingarden Roman, Docent Uniwersytetu i Nauczyciel gimnazjalny, Lwów.
34. Jasiewicz Szczęsny, Dyrektor Gimnazjum Państwowego, Lwów.
35. Dr. Kaczorowski Stanisław, Profesor gimnazjalny, Lwów.
36. Katzenellenbogen Oskar, Lwów.
37. Dr. Kleiner Juliusz, Profesor Uniwersytetu, Lwów.
38. Dr. Kotarbiński Tadeusz, Profesor Uniwersytetu, Warszawa.
39. Dr. Kozicki Władysław, Profesor Uniwersytetu, Lwów.
40. Drka Krampnerówna Irena, Lwów.
41. Dr. Kreutz Mieczysław, Docent Uniwersytetu, Lwów.
42. Kucharski Paweł, Licencje ès sciences, Paryż.
43. Dr. Leśniewski Stanisław, Profesor Uniwersytetu, Warszawa.
44. Dr. Loria Stanisław, Profesor Uniwersytetu, Lwów.
45. Dr. Łempicki Zygmunt, Profesor Uniwersytetu, Warszawa.
46. Dr. Łomnicki Antoni, Profesor Politechniki, Lwów.
47. Dr. Łukasiewicz Jan, Profesor honorowy Uniwersytetu, Warszawa.
48. Ks. Dr. Manthey Franciszek, Rumian poczta Rybno.
49. Dr. Mehlberg Henryk, Kopyczyńce.
50. Dr. Nawroczyński Bogdan, Profesor Uniwersytetu, Warszawa.
51. Dr. Nitsch Kazimierz, Profesor Uniwersytetu, Kraków.
52. Ks. Olejniczak Tadeusz, Rzym.
53. Drka Pannenkowa Irena, Warszawa.
54. Drka Perlmutter Salomea, Lwów.
55. Dr. Podlacha Władysław, Profesor Uniwersytetu, Lwów.
56. Dr. Próchnicki Zdzisław, Dyrektor Ziemskiego Banku Kredytowego, Lwów.
57. Dr. Radziwiłłowicz Rafał, Profesor Uniwersytetu, Wilno.
58. Rataj Maciej, Marszałek Sejmu, Warszawa.
59. Dr. Ruziewicz Stanisław, Profesor Uniwersytetu, Lwów.
60. Schätzel Ida Marya, Nauczycielka szkół powszechnych, Lwów.
61. Skorski Zygmunt, Dyrektor Gimnazjum Państwowego, Przemyśl.
62. Drka Słoniewska Helena, Lwów.
63. Dr. Smolka Franciszek, Kustosz Biblioteki Uniwersyteckiej, Lwów.
64. Dr. Sośnicki Kazimierz, Wizytator szkół średnich, Lwów.
65. Dr. Steinhaus Hugo, Profesor Uniwersytetu, Lwów.
66. Dr. Stożek Włodzimierz, Profesor Politechniki, Lwów.
67. Dr. Szumowski Władysław, Profesor Uniwersytetu, Kraków.
68. Dr. Tatkiewicz Władysław, Profesor Uniwersytetu, Warszawa.
69. Towarzystwo Filozoficzne, Kraków.
70. Dr. Twardowski Kazimierz, Profesor Uniwersytetu, Lwów.
71. Dr. Wartenberg Mścisław, Profesor Uniwersytetu, Lwów.
72. Weinbergowa Sabina, Lwów.
73. Dr. Weyberg Zygmunt, Profesor Uniwersytetu, Lwów.
74. Dr. Witwicki Tadeusz, Asystent Uniwersytetu, Lwów.
75. Dr. Witwicki Władysław, Profesor Uniwersytetu, Warszawa.
76. Wiże Kazimierz Filip, Sędziny, poczta Buk.
77. Drka Wójcikówna Bronisława, Lwów.
78. Wołowicz Leopold, Profesor gimnazjalny, Lwów.
79. Zabielski Stanisław, Dyrektor Gimnazjum prywatnego, Skole.
80. Dr. Zakrzewski Stanisław, Profesor Uniwersytetu, Lwów.
81. Dr. Znamierowski Czesław, Profesor Uniwersytetu, Poznań.
82. Żychiewicz Emil, Profesor Państwowej Szkoły ekonomiczno-handlowej, Lwów.

Członkowie wspierający.

1. Baron Alfons, Lwów.
2. Bednarski Józef, Nauczyciel gimnazjalny, Tarnopol.
3. Biblioteka im. Baworowskich, Lwów.
4. Drka Citronówna Olga, Przemyśl.
5. Dańciewiczowa Jadwiga, Nauczycielka I. Państwowego Seminarium nauczycielskiego żeńskiego, Lwów.
6. Dr. Des Loges Maryan, Urzędnik Biblioteki Uniwersyteckiej, Lwów.
7. Dr. Fischer Adam, Profesor Uniwersytetu, Lwów.
8. Fränklówna Marya, Lwów.
9. Dr. Fryling Jan, Radca legacyjny, Tokio.
10. Dr. Gluziński Tadeusz, Starszy referent w Ministerstwie Wyznań religijnych i Oświecenia publicznego, Warszawa.
11. Günzburg Adela, Lwów.
12. Dr. Kolarski Jakób, Adwokat, Radomyśl Wielki.
13. Drka Krupińska Marya, Dyrektorka Gimnazjum prywatnego żeńskiego, Przemyśl.
14. Kuczabiński Jan, Warszawa.
15. Dr. Łysakowski Adam, Urzędnik Biblioteki Uniwersyteckiej, Wilno.
16. Nałęcki Rudolf, Nauczyciel gimnazjalny, Tarnowskie Góry.
17. Dr. Olszewski Witold, Adwokat, Lwów.
18. Ks. Richter Izidor, Lwów.
19. Rybicki Andrzej, Lwów.
20. Siwak Michał, Wizytator w Ministerstwie Wyznań religijnych i Oświecenia publicznego, Warszawa.
21. Skokowski Zbigniew, Urzędnik Ministerstwa Pracy i Opieki społecznej, Warszawa.
22. Dr. Stahl Zdzisław, Lwów.
23. Dr. Strumiłło Tadeusz, Dyrektor Gimnazjum filologicznego, Wielen nad Notecią.
24. Sztampke Marya, Baczków, poczta Żelechów.
25. Szwaykowski Tadeusz, Warszawa.
26. Dr. Tomasik Seweryn, Adwokat, Lwów.
27. Twardowska Kazimiera, Lwów.
28. Wolska z Töpferów Ludwika, Warszawa.
29. Zachariewicz Julian, Lwów.

SPRAWOZDANIE

z XXIII. Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Polskiego Towarzystwa
Filozoficznego we Lwowie.

które się odbyło dnia 13. lutego 1928.

1. Stwierdziwszy przepisany § 14. statutu komplet, Przewodniczący zagaja Walne Zgromadzenie, poświęcając gorące słowa wspomnienia zmarłym w roku 1927 członkom wspierającym Dyrektorowi szkoły Józefowi Bałabanowi i em. Starszemu Radcy Skarbu Napoleonowi Dorożewskiemu, których pamięć obecni uczcili przez powstanie.

2. Protokół poprzedniego Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia odczytano i przyjęto.

3. Drka Gromska odczytuje sprawozdanie sekretarki za rok 1927.

4. Dr. Gromski odczytuje sprawozdanie skarbnika za rok 1927.

5. Dr. Smolka odczytuje sprawozdanie bibliotekarza za rok 1927.
6. Przewodniczący — w zastępstwie bawiącego zagranicą administratora wydawnictw — zdaje sprawę ze stanu wydawnictw Towarzystwa.
7. Dr. Igel stwierdza imieniem Komisji rewizyjnej zupełną prawidłowość w prowadzeniu rachunków i kasy Towarzystwa i wnosi, by udzielić Wydziałowi absolutorium. Sprawozdanie Wydziału i wnioski Komisji rewizyjnej przyjęto jednomyślnie.
8. Członkami Komisji rewizyjnej na rok 1928 wybrani zostali Dr. Salomon Igel z grona członków czynnych i p. Alfons Baron z grona członków wspierających. Na tem Przewodniczący zamknął XXIII. Zwyczajne Walne Zgromadzenie.

Ogłoszenia.

Kazimierz Ajdukiewicz.

Z metodologii nauk dedukcyjnych.

Lwów, Nakładem Polskiego Towarzystwa Filozoficznego, 1921.

Skład główny w Księgarniach Książnicy-Atlasu w Warszawie i we Lwowie.

Str. 63. Cena 1 zł.

Przedmowa. I. Pojęcie dowodu w znaczeniu logicznym (Szkic metodologiczny). II. O dowodach niesprzeczności aksjomatów. III. O pojęciu istnienia w naukach dedukcyjnych.

Kazimierz Ajdukiewicz.

Główne kierunki filozofii.

w wyjątkach z dzieł ich klasycznych przedstawicieli.

(Teoria poznania — Logika — Metafizyka).

Lwów, K. S. Jakubowski, 1923.

Str. VIII. 283. Cena 5/40 zł.

Wstęp: Główne zagadnienia filozoficzne. I. Teoria poznania: 1. Kryterium prawdy. 2. Idealizm i realizm. 3. Racyonalizm i empiryzm. II. Logika. III. Metafizyka.

Kazimierz Ajdukiewicz.

Główne zasady metodologii nauk i logiki formalnej.

Autoryzowany skrypt wykładów, wygłoszonych w Uniwersytecie Warszawskim w roku akademickim 1927/28,

zredagował M. Presburger.

Warszawa, Nakładem Komisji wydawniczej Koła matematyczno-fizycznego słuchaczy Uniwersytetu warszawskiego, 1928.

Str. 304. Cena 7/20 zł.

I. Zdanie i jego składniki. II. O uzasadnianiu. III. Logika formalna. IV. O niektórych sposobach uzasadniania.

Stefan Baley.

O zastosowaniu przysłony wirującej przy badaniu kontrastu kolorów.

Przyczynek do techniki i metodyki eksperymentów psychologicznych.

Lwów, Nakładem Polskiego Towarzystwa Filozoficznego, 1922.

Skład główny w Księgarniach Książnicy-Atlasu w Warszawie i we Lwowie.

Str. 31. Cena 0/40 zł.

Przedmowa. 1. Uwagi wstępne. 2. Nowa konstrukcja aparatu, pozwalającego zmieniać stosunek wycinków tarczy wirującej podczas obrotu. 3. Charakterystyczne właściwości kontrastu, występującego przy użyciu wirującej przysłony. 4. Zastosowanie przysłony do oznaczania jasności kolorów. 5. Zastosowanie przysłony do badań nad rozpiętością kontrastu. 6. Zastosowanie przysłony do badań dotyczących siły kontrastu. 7. Zastosowanie przysłony do badań nad wpływem konturu na kontrast. 8. O cieniach kontrastowych na przysłonie wirującej. 9. O zastosowaniu przysłony do demonstrowania pewnych zjawisk, związanych z kontrastem.

Władysław Biegański.

Wnioskowanie z analogii.

Lwów, Nakładem Polskiego Towarzystwa Filozoficznego, 1909.

Skład główny w Księgarniach Książnicy - Atlasu w Warszawie i we Lwowie.

Str. 82. Cena 1 zł.

Wstęp. I. Sylogistyczne teorie wnioskowania z analogii. Teorie Arystotelesa i Ueberwega. II. Teorie Hegla i Wundta. III. Teorie wyprowadzone na podstawie analogii matematycznej. Teorie Drobischa, Milla, Spencera. IV. Nowa teoria wnioskowania z analogii. V. Różne formy wnioskowania z analogii. VI. Wartość wniosków analogicznych. VII. Wnioskowanie z analogii ze stanowiska metodologicznego.

Leopold Blaustein.

Husserlowska nauka o akcie, treści i przedmiocie przedstawienia.

Lwów, Nakładem Towarzystwa Naukowego, 1928.

Skład główny we Lwowie: Gubrynowicz i Syn, w Warszawie i Krakowie: Gebethner i Wolff.

Str. 93. Cena 5 zł.

Wstęp. Część historyczna: Zagadnienie aktu, treści i przedmiotu przedstawienia przed Husserlem. Część sprawozdawcza: Zagadnienie aktu, treści i przedmiotu przedstawienia u Husserla. Część krytyczna: Próba oceny Husserlowskiej nauki o akcie, treści i przedmiocie przedstawienia.

Leopold Blaustein.

Przedstawienia imaginatywne.

Stydium z pogranicza psychologii i estetyki.

Lwów, Nakładem Polskiego Towarzystwa Filozoficznego, 1930.

Skład główny w Księgarniach Książnicy - Atlasu w Warszawie i we Lwowie.

Str. 63. Cena 2 zł.

Wstęp. I. Uwagi wstępne o budowie przedstawień. II. O przedmiotach intencjonalnych przedstawień imaginatywnych. III. O treści prezentującej przedstawień imaginatywnych. IV. Inne zagadnienia dotyczące przedstawień imaginatywnych. V. Stanowisko przedstawień imaginatywnych w klasyfikacji przedstawień.

Stefan Błachowski.

Nastawienia i spostrzeżenia.

Stydium psychologiczne.

Lwów, Nakładem Polskiego Towarzystwa Filozoficznego, 1917.

Skład główny w Księgarniach Książnicy - Atlasu w Warszawie i we Lwowie.

Str. 93. Cena 1'20 zł.

Przedmowa. I. Rozważania wstępne i plan pracy. II. O nastawieniach. III. O spostrzeżeniach. IV. Spostrzeżenia i nastawienia. V. O elementach spostrzeżeń. VI. Powstanie i rozwój nastawień.

Stefan Błachowski.

O wrażeniach położenia i ruchu. — Odtwórcze wyobrażenia węchowe w stosunku do wzrokowych i słuchowych.

Lwów, Nakładem Polskiego Towarzystwa Filozoficznego, 1919.

Skład główny w Księgarniach Książnicy - Atlasu w Warszawie i we Lwowie.

Str. 34. Cena 0·40 zł.

I. O wrażeniach położenia i ruchu. 1. Definicja wrażeń położenia i ruchu. Wzajemny stosunek tych wrażeń. Punkt wyjścia i cel pracy. 2. Metoda badań. 3. Zestawienie i opracowanie wyników. II. Odtwórcze wyobrażenia węchowe w stosunku do wzrokowych i słuchowych.

Stefan Błachowski.

Struktura typów wyobrażeń i pamięć liczb w świetle analizy przypadku wybitnych zdolności rachunkowych.

Poznań, Fiszer i Majewski, 1924.

Str. 108. Cena 5 zł.

Maryan Borowski.

Humanistyczne i empiryczne pierwiastki w nauce.

Lwów, Nakładem Polskiego Towarzystwa Filozoficznego, 1913.

Skład główny w Księgarniach Książnicy - Atlasu w Warszawie i we Lwowie.

Str. 24. Cena 0 40 zł.

Jan Czekanowski.

Metoda podobieństwa w zastosowaniu do badań psychometrycznych.

Lwów, Nakładem Polskiego Towarzystwa Filozoficznego, 1926.

Skład główny w Księgarniach Książnicy - Atlasu w Warszawie i we Lwowie.

Str. 40. Cena 1 zł.

1. Uwagi ogólne. 2. Materiał. 3. Metoda odchyień średnich. 4. Metoda podobieństwa. 5. Pamięć bezpośrednia liczb. 6. Zmienność pamięci. 7. Rozwój pamięci i wprawa. 8. Zmęczenie. 9. Ustosunkowanie wyników poszczególnych dni badania. 10. Charakterystyka ogólna grup wyróżnionych. 11. Wyniki ogólne. 12. Dodatek: Pamięć, płéć, rasa.

Tadeusz Czeżowski.

Klasyczna nauka o sądzie i wniosku w świetle logiki współczesnej.

Wilno, 1927.

Skład główny w Księgarni Józefa Zawadzkiego.

Str. 59. Cena 3·50 zł.

Izydora Dąmbska.

La théorie du jugement de M. Edmond Goblot.

Lwów, Nakładem Towarzystwa Naukowego, 1930.

Skład główny we Lwowie: Gubrynowicz i Syn, w Warszawie i Krakowie: Gebethner i Wolff.

Str. 74. Cena 5 zł.

Introduction. I. Quelques assertions de la psychologie de la pensée de M. Goblot comme introduction à sa théorie du jugement. II. L'essence du jugement. III. L'objet du

jugement. IV. Les jugements virtuels. V. La classification des jugements par rapport à leur „qualités formelles“. VI. Les problèmes gnoséologiques dans la théorie du jugement de M. Goblot. -- Résumé et conclusion.

Karol Frenkel.

O pojęciu moralności.

Kraków, 1927.

Skład główny w Księgarni Gubrynowicza i Syna we Lwowie.

Str. 232. Cena 5 zł.

Wstęp: O potrzebie, możliwości i sposobie określania terminów etycznych, w szczególności wyrazu „moralność“. *I. Część.* O przedmiotach oceny etycznej. 1. Sformułowanie problemu. 2. Przedmiotami oceny etycznej są tylko przedmioty psychiczne. 3. Nie wszystkie przedmioty psychiczne są przedmiotami oceny etycznej. *II. Część.* Warunki moralności postanowień. 1. Postanowienia moralne a wysiłek. 2. Postanowienia moralne a bezinteresowność. 3. Wysiłek i bezinteresowność jako niezbędne i wystarczające warunki moralności.

Juliusz Kleiner.

Pojęcie idei u Berkeley'a.

Lwów, Nakładem Polskiego Towarzystwa Filozoficznego, 1910.

Skład główny w Księgarniach Książnicy - Atlasu w Warszawie i we Lwowie.

Str. VIII. 20. Cena 0'30 zł.

Wstęp: Byt i poznanie w systemie Berkeley'a. I. Idea w metafizyce Berkeley'a. II. Podział przedmiotów poznania. III. „Notion“ i idea. IV. Trudność pogodzenia pojęcia idei jako przedmiotu poznania z pojęciem metafizycznym idei. Ograniczenie zakresu pojęcia idei. V. Podział idei; ich stosunek do przedmiotu i podmiotu; stosunki między ideami; idea a wyraz. VI. Znaczenia wyrazu idea u Berkeley'a, Locke'a i Hume'a. Przypiski.

Tadeusz Kotarbiński.

Elementy teorii poznania, logiki formalnej i metodologii nauk.

Lwów, Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, 1929.

Str. VIII. 483. Cena 16 zł.

Przedmowa. *Część I.* Uwagi o języku. 1. O stosunkach semantycznych jak wyrażanie, oznaczanie i inne. 2. O wadliwościach mowy i o definicyjach jako o środkach unikania nieporozumień i urojeń, mających źródło w tych wadliwościach. 3. O kategoriach wyrażań. *Część II.* Zagadnienia teorii poznania. 1. O wyobrażeniu. 2. O pojęciu. 3. O myśli. *Część III.* Elementy logiki formalnej. 1. O zależnościach logicznych między zdaniami, niezależnych od struktury wewnętrznej tych zdań (Rachunek zdań). 2. O zależnościach logicznych między zdaniami, zależnych od struktury wewnętrznej tych zdań a traktowanych w nauce o wnioskowaniu bezpośrednim i o sylogizmie kategorycznym. 3. O zależnościach logicznych między zdaniami, zależnych od struktury wewnętrznej tych zdań, wedle obecnego stanu badań (współczesny rachunek nazw). *Część IV.* Zarys ogólnej metodologii nauk. 1. O rozumowaniu. 2. O metodzie dedukcyjnej. 3. O metodzie indukcyjnej. 4. O niektórych pozostałych kwestiach metodologicznych. *Część V.* Analiza cech odrębnych głównych działów nauki. 1. O klasyfikacji nauk. 2. O naukach matematycznych. 3. O naukach przyrodniczych. 4. O naukach historycznych. 5. O umiejętnościach praktycznych. 6. O naukach filozoficznych.

Mieczysław Kreutz.

O zmienności rezultatów testów.

Cz. I. Znaczenie zmienności rezultatów dla wartości testów.

Lwów, Nakładem Polskiego Towarzystwa Filozoficznego, 1927.

Skład główny w Księgarniach Książnicy - Atlasu w Warszawie i we Lwowie.

Str. 72. Cena 2 zł.

Wstęp. 1. Problem pracy. 2. Dane empiryczne. 3. Uwagi o postępowaniu się rangami. 4. O nieodpowiedniości stosowania rachunku korelacyjnego do badań nad zmiennością. 5. Zmienność rezultatów. 6. Wnioski o znaczeniu zmienności.

Jan Łukasiewicz.

Die logischen Grundlagen der Wahrscheinlichkeitsrechnung.

Krakau, Akademie der Wissenschaften, 1913.

Skład główny w Księgarniach Gebethnera i Wolffa.

Str. 75. Cena 1'80 zł.

I. Theorie der Wahrheitswerte. 1. Unbestimmte Aussagen. 2. Wahrheitswerte. 3. Implikation. 4. Satz vom Wahrheitswert des Grundes. 5. Kalkül mit Wahrheitswerten. 6. Grundsätze des Kalküls. 7. Lehrsätze. 8. Der Additionssatz. 9. Numerisch bestimmte Schlüsse. 10. Relative Wahrheitswerte. 11. Unabhängigkeit der unbestimmten Aussagen. 12. Der Multiplikationssatz. 13. Ein spezielles Theorem. — II. Begriff der Wahrscheinlichkeit. 14. Kalkül mit Wahrheitswerten und Wahrscheinlichkeitsrechnung. 15. Zwei Hauptschwierigkeiten der Wahrscheinlichkeitstheorie. 16. Objektive und subjektive Theorie der Wahrscheinlichkeit. 17. Unbestimmte Aussagen und Wahrscheinlichkeitsaussagen. 18. Prinzip des zwingenden und des mangelnden Grundes. 19. Wahrheitswerte und Wahrscheinlichkeitsbrüche. 20. Interpretation der Wahrscheinlichkeitsaussagen. 21. Zusammenstellung der Ergebnisse. — III. Historisch-kritische Bemerkungen. 22. Entstehungsgeschichte der vorstehenden Theorie. 23. Russell's Satzfunktionen. 24. Bolzano's Begriff der Giltigkeit. 25. Grelling's Wahrscheinlichkeitstheorie.

Jan Łukasiewicz.

Elementy logiki matematycznej.

Skrypt autoryzowany, opracował M. Presburger.

Warszawa, Nakładem Komisji wydawniczej Koła matematyczno-fizycznego słuchaczy

Uniwersytetu warszawskiego, 1929.

Str. VIII. 200. Cena 8'25 zł.

I. Wstęp. II. Teorya dedukcyi. III. Z metodologii teoryi dedukcyi. IV. O teoryi dedukcyi z kwantyfikatorami. V. Teorya sylogizmu Arystotelesa.

Jan Sleszyński.

Teorya dowodu.

Podług wykładów uniwersyteckich Prof. Dra Jana Sleszyńskiego

opracował S. K. Zaremba.

Wydano z zasiłku Wydziału nauki Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświeceni Publicznego.

Nakładem Koła matematyczno-fizycznego Uczniów Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Skład główny w Księgarniach Gebethnera i Wolffa w Warszawie, Krakowie, Lublinie i t. d.

Tom I. 1925. Stron 190. Cena 7'50 zł. — Tom II. 1929. Stron 242. Cena 12'50 zł.

Treść tomu I.

1. Pogląd na budowę dowodu i nauki dedukcyjnej. 2. Zarys historyczny: powstanie logiki w świecie starożytnym. 3. Zarys historyczny: rozwój logiki w średniowieczu i czasach nowożytnych. 4. Wstęp do logiki Arystotelesa. 5. Logika Arystotelesa: wnioskowanie z jednej przesłanki. 6. Logika Arystotelesa: wnioskowanie z dwóch przesłanek. 7. Logika Arystotelesa: obalanie trybów nieważnych. 8. Uzupełnienia i zastosowania logiki Arystotelesa. 9. Wstęp do logiki matematycznej. 10. O metodach rozumowania. 11. O błędach w rozumowaniu. 12. O dowodzie zupełnym.

Treść tomu II.

1. Logika algorytmiczna Leibniza. 2. Rachunek logiczny Boole'a. 3. Jevons i jego maszyna logiczna. 4. Logika matematyczna Grassmanna. 5. Algebra logiki w ujęciu Schrödera. 6. Siedem praw Poreckiego. 7. Peano i początki szkoły włoskiej. 8. Najnowszy wykład doktryny szkoły włoskiej: Burali-Forti'ego „Logica mathematica“. 9. „Principia mathematica“ Russell'a i Whitehead'a. 10. Wykład teoryi zdań. 11. O dowodzie matematycznym. — Dodatek: Rozbiór logiczny dowodu twierdzenia Rollego.

Kazimierz Twardowski.

O istocie pojęć.

Lwów, Nakładem Polskiego Towarzystwa Filozoficznego, 1924.

Skład główny w Księgarniach Książnicy - Atlasu w Warszawie i we Lwowie.

Str. VI. 38. Cena 0-75 zł.

Przedmowa. 1. Przedstawienia naoczne (wyobrażenia) i nienaoczne (pojęcia). 2. Sądy przedstawione. 3. Definicja pojęcia. Główne rodzaje pojęć. 4. Myślenie symboliczne i hemisymboliczne. 5. Z logiki pojęć. 6. O niektórych innych teoriach pojęć.

Kazimierz Twardowski.

Rozprawy i artykuły filozoficzne

zebrali i wydali Uczniowie.

Lwów - Warszawa, Książnica - Atlas, 1927.

Str. VI. 447. Cena 10 zł.

Przedmowa wydawców. A. Rozprawy: Psychologia wobec fizjologii i filozofii. W sprawie klasyfikacji zjawisk psychicznych. Psychologia nauki pogładowej. O t. zw. prawdach względnych. O czynnościach i wytworach. O potrzebach filozofii polskiej. B. Artykuły: I. *Nauczanie filozofii*: Nauka propedeutyki filozoficznej w gimnazyach. Jak studyować filozofię? Filozofia w szkole średniej. O wykształcenie logiczne. O przygotowaniu naukowem do filozofii. Kilka uwag o ministeryalnym projekcie programu nauki filozofii w szkole średniej. II. *Język filozoficzny*: O jasnym i niejasnym stylu filozoficznym. Wpływy niemieckie w polskiej terminologii filozoficznej. Co znaczy „doświadczalny”? Granice puryzmu. Co znaczy „fizyczny”? III. *Historia filozofii*: Franciszek Brentano a historia filozofii. Po czterech latach. Gustaw Teodor Fechner. (1. Wstęp do polskiego przekładu „Książeczki o życiu pośmiertnem”. 2. Wstęp do polskiego przekładu „O zagadnieniu duszy”). Spencer i Leibniz. Monista-mystyk. Ernest Kapp. Fryderyk Nietzsche. Henryk Struve. IV. *Psychologia*: Psychologia bez przyrządów. Filozofia a psychologia eksperymentalna. V. *Etyka*: Kultura etyczna. Etyka wobec teorii ewolucji. Pesymizm a optymizm. Czy człowiek postępuje zawsze egoistycznie? VI. *Organizacja pracy filozoficznej*: Filozofia na zjazdach lekarzy i przyrodników polskich. Komisja historii filozofii polskiej. Słownik filozoficzny Francuskiego Towarzystwa Filozoficznego. Prace polskie w międzynarodowej bibliografii filozoficznej. W sprawie polskich przekładów dzieł filozoficznych. Dziesięciolecie Polskiego Towarzystwa Filozoficznego. W sprawie polskiej bibliografii filozoficznej. VII. *Varia*: Jeszcze słówko o polskiej filozofii narodowej. Symbolomania i pragmatofobia. C. *Autoreferaty, programy i t. p.* I. *Autoreferaty*: Ueber begriffliche Vorstellungen. W sprawie klasyfikacji uczuć. Prawdopodobność jako obowiązek etyczny. O zadaniach etyki naukowej. O idio- i allogenetycznych teoriach sądu. W sprawie klasyfikacji poglądów na wzajemny stosunek duszy i ciała. Streszczenie odczytów. Historyczne pojęcia filozofii. II. *Programy i t. p.*: Życie umysłowe człowieka. Myśl i mowa. Filozofia grecka. Główne prądy filozofii wieku XIX. Dusza i ciało. O pojęciu poczytalności karnej w świetle psychologii.

Józef Ujejski.

O cenę absolutu.

Rzecz o Hoene-Wrońskim.

Warszawa, Gebethner i Wolff, 1925.

Str. 215. Cena 7-50 zł.

Wstęp. Część I. O cenę absolutu. Część II. X. Y. Z. Część III. Absolutny rozum Wrońskiego. Dodatek: 1. Wroński jako dziennikarz i poeta. 2. Co pisano w Polsce o Wrońskim za jego życia?

Mściław Wartenberg.

O kantowskiej Krytyce praktycznego rozumu i jej stosunku do Krytyki czystego rozumu.

Lwów, Nakładem Polskiego Towarzystwa Filozoficznego, 1911.

Skład główny w Księgarniach Książnicy - Atlasu w Warszawie i we Lwowie.

Str. 32. Cena 0-50 zł.

Władysław Witwicki.

Psychologia.

Do użytku słuchaczy wyższych Zakładów naukowych.

Lwów, Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich.

Tom I. wydanie drugie, przejrzone i uzupełnione, 1930, str. 480.

Tom II. [1927], str. 416. Cena każdego tomu 16 zł.

Treść tomu I.

I. Wstęp. II. Kilka wiadomości o budowie i czynnościach układu nerwowego. III. Rodzaje faktów psychicznych. IV. Wrażenia zmysłowe. V. Wyobrażenia. VI. Spostrzeżenia. VII. Uwaga. VIII. Pamięć. IX. Fantazyja. X. Sen i marzenia senne. XI. Hipnoza i sugestya. XII. Myślenie.

Treść tomu II.

I. Różne rodzaje przeżyć uczuciowych. II. Schematyczna analiza stanów uczuciowych. III. Teorya uczuć W. Jamesa i C. Langego. IV. Zależność uczuć od tła i od siebie nawzajem. V. Wpływ uczuć na bieg przedstawień. VI. Wpływ uczuć na sądy. VII. Z patologii życia uczuciowego. VIII. Stany uczuciowe pochodne. IX. Przegląd stanów i skłonności uczuciowych. X. Objawy woli. XI. Charaktery i temperamenty. XII. Wiadomości z psychopatologii.

Władysław Witwicki.

Zarys psychologii.

Podręcznik dla uczniów szkół średnich i seminariów nauczycielskich.

Z 49 ilustracjami w tekście.

Wydanie II.

Lwów - Warszawa, Książnica - Atlas, 1929.

Str. 192. Cena 5.40 zł.

Przedmowa. I. Świat fizyczny i świat psychiczny. II. Dyspozycje psychiczne. III. Niektóre wiadomości o budowie i czynnościach układu nerwowego. IV. Podział zjawisk psychicznych. V. Wrażenia zmysłowe w ogólności. VI. Prawo Webera. VII. Przegląd wrażeń zmysłowych. VIII. Spostrzeżenia. IX. Uwaga. X. Pamięć. XI. Fantazyja. XII. Myślenie. XIII. Sugestia. XIV. Życie uczuciowe. XV. Objawy woli. XVI. Temperamenty i typy usposobień. XVII. O chorobach psychicznych.

Księga pamiątkowa I. Polskiego Zjazdu filozoficznego.

(Lwów, 1923).

Warszawa, Nakładem Przeglądu filozoficznego, 1927.

Str. 114. Cena 4 zł.

Księgę otwiera wstęp, przedstawiający genezę polskich zjazdów filozoficznych na tle ich wyłonienia się z sekcji zrazu psychologicznych, następnie filozoficznych Zjazdów lekarzy i przyrodników polskich oraz sprawozdanie z prac przygotowawczych do zjazdu i informacja statystyczna o samym zjeździe. Następuje regulamin I. Polskiego Zjazdu filozoficznego, poczem idzie przedstawienie przebiegu Zjazdu, obejmujące uroczyste otwarcie, posiedzenia plenarne i sekcyjne oraz zamknięcie Zjazdu — wraz ze streszczeniami 51 referatów na Zjeździe wygłoszonych. Księgę zamyka alfabetyczny spis uczestników Zjazdu. Przygotował ją do druku Prof. Dr. K. Twardowski.

Księga pamiątkowa II. Polskiego Zjazdu filozoficznego.

(Warszawa, 1927).

Warszawa, Nakładem Przeglądu filozoficznego, 1928.

Str. 225. Cena 5.50 zł.

Księgę otwiera słowo wstępne Redakcyi, która spoczywała w rękach Dra B. Gaweckiego, poczem następuje przedstawienie przebiegu posiedzeń plenarnych i sekcyjnych Zjazdu wraz ze streszczeniami 75 referatów, na tych posiedzeniach wygłoszonych, oraz ze streszczeniami dyskusyi, która się po każdym referacie rozwinęła. Księgę zamyka spis uczestników Zjazdu.

G. Berkeley.

Trzy dialogi między Hylasem i Filonousem.

Przełożyła Janina Sosnowska.

Przejrzał Prof. Czesław Znamierowski.

Biblioteka filozoficzna wydawana przez Warszawski Instytut Filozoficzny.

Warszawa, F. Hoesick, 1927.

Str. 179. Cena 5 zł.

Gustaw Teodor Fechner.

O zagadnieniu duszy.

Wędrowka przez świat widzialny ku niewidzialnemu.

Wydanie II. do druku przygotował E. Spranger.

Na język polski przełożyła Drka Zofia z Pasławskich Drexlerowa.

Przekład przejrzał i wstępem zaopatrzył Kazimierz Twardowski.

Lwów, Księgarnia Naukowa, 1921.

Str. X. 296. Cena 4 zł.

1. Zagadnienie duszy w ogólności. 2. W sprawie pojęć duszy, ducha, materii, ciała, przyrody. 3. Ujęcie zagadnienia duszy. 4. Ogólne argumenty przeciw rozpostarcie się państwa duszy poza świat ludzi i zwierząt. 5. Dusza roślinna. Argumenty przeciw jej istnieniu. 6. Dusza roślinna. Pozytywne argumenty za jej istnieniem. 7. Empiryczne zasady wiary. 8. Trudność pewna. 9. Dusza ciał niebieskich i wszechświata 10. Pogląd zasadniczy. 11. Pogląd na świat. 12. Pogląd ostateczny.

Hegel.

Wstęp do historii filozofii.

(Wstępna część „Wykładów historii filozofii“).

Przełożył Jan Emil Skiński.

Zredagował Dr. Ignacy Myślicki.

Biblioteka filozoficzna wydawana przez Warszawski Instytut Filozoficzny.

Warszawa, F. Hoesick, 1924.

Str. XIX. 234. Cena 5.50 zł.

David Hume.

Badania dotyczące rozumu ludzkiego.

Przekładu dokonali Jan Łukasiewicz i Kazimierz Twardowski.

Wydanie III.

Lwów, Nakładem Polskiego Towarzystwa Filozoficznego, 1928.

Skład główny w Księgarniach Książnicy-Atlasu w Warszawie i we Lwowie.

Str. 201. Cena 5 zł.

Emanuel Kant.

Prolegomena

do wszelkiej przyszłej metafizyki, która będzie mogła wystąpić jako nauka.
Z oryginału przełożył oraz wstępem i przypisami opatrzył Benedykt Bornstein.

Wydanie II.

Biblioteka filozoficzna wydawana przez Warszawski Instytut Filozoficzny.

Warszawa, F. Hoesick, 1928.

Str. 242. Cena 5 zł.

Tytus Lukrecyusz Karus.

O rzeczywiŝtoŝci.

(De rerum natura).

Przetłumaczył i wstępep poprzedził Adam Krokiewicz.
Lwów i Warszawa, Nakładem Księgarni Polskiej B. Połonieckiego, 1923.
str. 212. Cena 6 zł.

Julian Offray de la Mettrie.

Człowiek — maszyna.

Przełożył Stefan Rudniański.

Biblioteka filozoficzna wydawana przez Warszawski Instytut Filozoficzny.
Warszawa, F. Hoesick, 1925.
Str. LXIV. 182. Cena 5 zł.

G. E. Moore.

Zasady etyki.

Z oryginału angielskiego „Principia ethica“ przełożył Dr. Cz. Znamierowski.

Warszawa, Wydawnictwo M. Arcta, 1919.

Str. XXIV. 226. Cena 3·40 zł.

1. Przedmiot etyki. 2. Etyka naturalistyczna. 3. Hedonizm. 4. Etyka metafizyczna.
5. Etyka a postępowanie. 6. Ideal.

Platon.

Wybór dzieł

na język polski przełożył, objaśnieniami i ilustracjami opatrzył

Władysław Witwicki.

Eutyfron. Obrona Sokratesa. Kriton. Str. 194. — Fajdros. Str. 189. — Fedon. Str. 189. —
Gorgjasz. Str. 224. — Hippiasz Mniejszy. Hippiasz Większy. Ijon. Str. 183. — Protagoras.
Str. 148. — Uczta. Str. 159.

Cena każdego tomu 6 zł.

Lwów - Warszawa, Książnica - Atlas.

Platon.

Rzeczpospolita.

Przełożył, wstępem i objaśnieniami zaopatrzył Stanisław Lisiecki.

Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności.

Skład główny Gebethner i Wolff, Warszawa - Kraków, 1929.

Str. LXVIII. 622. Cena 12 zł.

Benedykt de Spinoza.

Dzieła

T. I.: Traktat o poprawie rozumu. Etyka.

Przełożył Ignacy Myślicki.

Wydanie jubileuszowe w 250. rocznicę zgonu Spinozy.

Warszawa, Skład główny w Domu Książki Polskiej, 1927.

Str. IX. 247. Cena 10·75 zł.

Ruch filozoficzny.

Wydawca i Redaktor Prof. Dr. K. Twardowski.

Pismo, poświęcone wszelkiego rodzaju informacjom o ruchu filozoficznym w kraju i zagranicą, pragnie służyć nie tylko potrzebom specjalistów pracujących na polu nauk filozoficznych, lecz zarazem przyczynić się do zacieśnienia związku między temi naukami a wszelkimi badaniami, które z jakiegokolwiek względu łączą się z zagadnieniami filozoficznymi.

Ruch filozoficzny zawiera następujące działy: 1. Krótkie artykuły, zajmujące się najwybitniejszymi objawami ruchu filozoficznego i najznakomitszymi jego przedstawicielami, sprawami organizacji pracy naukowej na polu filozofii (bibliografia, terminologia i t. p.) oraz zagadnieniami z zakresu dydaktyki nauk filozoficznych. — 2. Sprawozdania z dzieł i monografij polskich i obcych. — 3. Przegląd czasopism, podający zwięzłe streszczenia rozpraw i artykułów, umieszczanych w zagranicznych czasopismach filozoficznych. — 4. Zapisy bibliograficzne, zawierające wykaz najnowszych publikacji filozoficznych, polskich i obcych. — 5. Wiadomości o wykładach, odczytach i referatach filozoficznych, o organizacjach i zjazdach, o konkursach i nagrodach, wiadomości osobiste i wspomnienia pośmiertne.

Ruch filozoficzny wychodzi zeszytami objętości co najmniej jednego arkusza druku (16 str.). Dziesięć zeszytów tworzy tom. Cena całego tomu w prenumeracie 10 zł., połowy tomu 5 zł. Rachunek P. K. O. 141.901. Adres Redakcyi i Administracyi: Lwów, Uniwersytet, Gmach posejmowy.

Warszawskie Towarzystwo filozoficzne

pragnie nabyć książkę Prof. K. Twardowskiego

„Wyobrażenia i pojęcia“.

Oferty uprasza się adresować: Warszawskie Towarzystwo filozoficzne. Warszawa, Krakowskie Przedmieście 26/28. Lokal Seminarjum filozoficznego.

Zaproszenie do przedpłaty

na

XII. Tom Ruchu filozoficznego.

Prenumerata za cały tom 10 zł. — 34 fr. franc. — 6 marek niemieckich.

Prenumerata za pół tomu 5 zł. — 17 fr. franc. — 3 marki niemieckie.

Rachunek P. K. O. Warszawa Nr. 141.901.

W Administracyi Ruchu Filozoficznego do nabycia:

Ingarden Roman Dr. Stanowisko teoryi poznania w systemie nauk filozoficznych. Toruń, 1925. Str. 14. Cena 1 zł. (z przesyłką).

Polska Księgarnia w Paryżu

Librairie Universelle, 18, rue Mabillon, Paris, 6.

dostarcza wszelkiego rodzaju książek francuskich i niemieckich. Dla wygody swej klienteli w Polsce posiada rachunek bieżący w P. K. O. Katowice, Nr. 302.875. — Korespondencya polska.

W Administracji Ruchu filozoficznego do nabycia:

MUZEUM

czasopismo Towarzystwa nauczycieli szkół wyższych,

roczniki kompletne XXVIII z r. 1912, XXIX z r. 1913, XXXI z r. 1916, XXXII z r. 1917 i XXXVIII z r. 1923, nadto luźne zeszyty roczników XXII (1906), XXV (1909), XXVII (1911), XXX (1914/5), XXXI (1916), XXXIII (1918), XXXIV (1919), XXXV (1920), XXXIX (1924) oraz dodatki: 1. A. Karbowski, Towarzystwo nauczycieli szkół wyższych 1884—1908. — 2. M. Janelli, Nowe plany naukowe. — 3. J. Buzek, Rozwój stanu szkół średnich w Galicyi w ciągu ostatnich lat pięćdziesięciu (1859—1909). — 4. L. Janowski, Latą uniwersyteckie Słowackiego. — 5. Materiały do reformy nauki języka polskiego w gimnazyach z polskim językiem wykładowym. — 6. Przyczynki do dziejów wychowania i oświaty w Polsce, I. — 7. Warsztaty jordanowskie. — 8. Przyczynki do dziejów wychowania i oświaty w Polsce, II. — 9. Objaśnienia i materiały do planu szkoły realnej ośmioklasowej. — 10. Przyczynki do dziejów wychowania i oświaty w Polsce, III. — 11. Projekt planu naukowego ośmioklasowej szkoły realnej w Galicyi. — 12. L. Bykowski, Gmina szkolna im. Jędrzeja Śniadeckiego w gimnazjum VIII. we Lwowie. — 13. Projekty przystosowania planów polskich szkół średnich b. zaboru austriackiego do potrzeb chwili bieżącej i organizacji kursów uzupełniających dla uczniów wojskowych.

MIND

A Quarterly Review of Psychology and Philosophy

edited by

Prof. G. E. Moore.

With the cooperation of F. C. Bartlett, M. A., and C. D. Broad, Litt. D.
Published for the Mind Association by

Macmillan and Co., Limited,

St. Martin's Street, London, W. C. 2.

Yearly Subscribers will receive Mind post free from the Publishers on payment (in advance) of sixteen shillings.

Revue Philosophique de la France et de l'Étranger

Paraissant tous les deux mois

Dirigée par L. Lévy-Bruhl.

Chaque numero contient:

1. Plusieurs articles de fond. 2. Des analyses et comptes rendus des nouveaux ouvrages philosophiques français et étrangers. 3. Un compte rendu des *publications périodiques* de l'étranger pour tout ce qui concerne la philosophie. 4. Des notes, documents, observations pouvant servir de matériaux ou donner lieu à des vues nouvelles.

Abonnement: Un an, du 1. janvier: France et Colonies, 60 francs. Pays ayant adhéré à l'accord de Stockholm, 75 francs. Autres pays, 90 francs.

S'adresser pour la rédaction et l'administration, 108, Boulevard Saint-Germain, Paris, 6.

Abgeschlossen liegt vor der achte Band der
ANNALEN DER PHILOSOPHIE
UND PHILOSOPHISCHEN KRITIK

HERAUSGEGEBEN VON
HANS VAHINGER, JOSEF PETZOLDT

UND
RAYMUND SCHMIDT

1929. 352 u. 152 Seiten.

Die „Annalen der Philosophie und philosophischen Kritik“, welche angefangen vom IX. Bande unter dem Titel „Erkenntnis. Zugleich Annalen der Philosophie Band IX.“ erscheinen, sind die einzige philosophische Zeitschrift, die nicht lediglich von Fachphilosophen redigiert wird, sondern Wissenschaftler aller Gebiete zu Mitherausgebern und Mitarbeitern hat. Ihre Tendenz ist eine empiristische. Ihr grosses Ziel ist die Durchdringung der Einzelgebiete des modernen Lebens mit philosophischem Geist.

Den Schluss jedes Heftes bildet ein fortlaufend für sich paginierter

Literaturbericht.

Er besteht aus systematisch geordneten Einzelreferaten, die unter Zurückstellung von Werturteilen knapp und klar *in 24 Abteilungen* über die philosophisch wertvollen Neuerscheinungen aller Wissenschaften berichten. In den beiden letzten Bänden kamen insgesamt

zur Anzele ungefähr 2000 Neuerscheinungen.

In zwangloser Folge erscheinen daneben Beihefte:

H. 1. Bunnemann Otto. Ueber die Organfiktion. Eine von patholog. Zuständen ausgehende biologische Studie. 1925. 93 S.	3·60
H. 2. Kottje F. Erkenntnis u. Wirklichkeit. Unters. üb. d. metaphys. Grundlagen d. organ. u. anorgan. Natur. 1926. VIII, 185 S.	6·—
H. 3. Franck O. Die Allmasse. System eines qualitativen Materialismus. 1926. XII, 469 S.	15·—, geb. 18·—
H. 4. Fahrion K. Gott, Freiheit, Unsterblichkeit. Kritik der metaphysischen Grundbegriffe. 1926. 123 S.	6·—
H. 5. Kuntz W. Vor den Toren der neuen Zeit. 1926. XII, 279 S. 11·—, geb.	13·—
H. 6. Triepel H. Zie zweite Schicht des Denkens in den Naturwissenschaften und im Leben, 1926. VII, 117 S.	5·—
H. 7. Fischer Ludw. Die Natürliche Ordnung unseres Denkens und der Zusammenhang der Weltanschauungen. 1927. XI, 359 S. 16·—, geb.	19·—
H. 8. Schwickerath M. Exaktwissenschaftliches, philosophisches und künstlerisches Welterkennen und Weltbegreifen. 1928. IX, 88 S.	4·50
H. 9. Jung Ed. Das konstitutive Prinzip oder Bildungsprinzip in der organischen Natur. 1929. VIII, 592 S.	22·—, geb. 25·—
H. 10. v. Hoesslin J. K. Die Abstufungen der Individualität, 1929. III. 132 S.	7·—

FELIX MEINER VERLAG IN LEIPZIG

REVUE DE MÉTAPHYSIQUE ET DE MORALE

Secrétaire de la Rédaction: M. Xavier Léon.

Publication couronnée par l'Institut (Prix Estrade-Delcros).

La Revue paraît tous les trois mois.

Abonnement: Un an (4 numéros) France et Colonies: 28 francs. Étranger: 33 francs.
Pour les abonnements: Librairie Armand Colin, 103, Boulevard Saint-Michel,
Paris, 5.

Pour tout ce qui concerne exclusivement la Rédaction: M. Xavier Léon, 39 rue
des Mathurins, Paris, 8.

Revue d'Histoire de la philosophie

paraissant à raison d'un fascicule tous les trois mois et formant chaque année un fort
volume d'au moins 450 pages.

Directeur:
Émile Bréhier.

Secrétaire de la Rédaction:
Henry Margueritte.

Prix de l'abonnement (4 fasc.): France et Colonies 50 francs. Étranger 55 francs.
Pour les abonnements: Librairie Universitaire J. Gamber, Éditeur, 7, rue Danton, Paris, 6.

Éditeurs: FÉLIX ALCAN, Paris - NICOLA ZANICHELLI, Bologne - AKAD. VERLAGSGESELLSCHAFT,
Leipzig - G. E. STECHERT & Co, New York, DAVID NUTT, London - RUIZ HERMANOS, Madrid - RE-
NASCENÇA PORTUGUESA, Porto - THE MARUZEN COMPANY, Tokyo.

“SCIENTIA”

REVUE INTERNATIONALE DE SYNTHÈSE SCIENTIFIQUE
Paraissant mensuellement (en fascicules de 100 à 120 pages chacun).
Ancien Directeur: EUGENIO RIGNANO.

EST L'UNIQUE REVUE à collaboration vraiment internationale.

EST L'UNIQUE REVUE à diffusion absolument mondiale.

EST L'UNIQUE REVUE de synthèse et d'unification du savoir, qui traite les questions
fondamentales de toutes les sciences: histoire des sciences, mathématiques, astronomie, géo-
logie, physique, chimie, biologie, psychologie et sociologie.

EST L'UNIQUE REVUE qui, par des enquêtes conduites auprès des plus éminents
savants et écrivains de tous les pays (*Sur les principes philosophiques des diverses sciences;*
Sur les questions d'astronomie et de physique les plus fondamentales qui se trouvent à l'ordre
du jour; Sur la contribution que les divers pays ont apportée au développement des diverses
branches du savoir; Sur les plus importantes questions de biologie; Sur les grandes que-
stions économiques et sociologiques internationales), étudie tous les problèmes essentiels qui
agitent les milieux intellectuels du monde entier, et constitue en même temps le premier
essai d'organisation internationale du mouvement philosophique et scientifique.

EST L'UNIQUE REVUE qui puisse se vanter d'avoir parmi ses collaborateurs les
savants les plus illustres du monde entier. Une liste de ceux-ci, comprenant plus de 350
noms, est reproduite dans presque tous les fascicules.

Les articles sont publiés dans la langue de leurs auteurs, et à chaque fascicule est joint *un*
supplément contenant la traduction française de tous les articles non français. Ainsi la revue
est complètement accessible même à qui ne connaît que la langue française. (*Demandez un*
numéro spécimen gratuit au Secrétaire Général de «Scientia», Milan, en joignant à la de-
mande, pour remboursement des frais d'envoi, la somme de trois francs en timbres-poste
de votre pays).

ABONNEMENT: Lires italiennes **150.00** (Pour la Pologne L. it. **130.00**).

BUREAUX DE LA REVUE: Via A. De Togni, 12 — Milano 116 (Italie).

Secrétaire Général de la Rédaction: Dr. PAOLO BONETTI.

Pour la publicité demandez renseignements et tarifs aux Bureaux de la Revue.

Red. odpowiedzialny: Dr. K. Twardowski. Pierwsza Związkowa Drukarnia we Lwowie, Lindego 4.

REVUE DE MÉTAPHYSIQUE ET DE MORALE

Secrétaire de la Rédaction: M. Xavier Léon.

Publication couronnée par l'Institut (Prix Estrade-Delcros).

La Revue paraît tous les trois mois.

Abonnement: Un an (4 numéros) France et Colonies: 28 francs. Étranger: 33 francs.

Pour les abonnements: Librairie Armand Colin, 103, Boulevard Saint-Michel, Paris, 5.

Pour tout ce qui concerne exclusivement la Rédaction: M. Xavier Léon, 39 rue des Mathurins, Paris,

Revue

sophie

paraissant à raison d'

chaque année un fort

Directeur

Émile B

de la Rédaction:

Margueritte.

Prix de l'abonnement

Étranger 55 francs.

Pour les abonnements

Paris, 7, rue Danton, Paris, 6.

Éditeurs: FÉLIX ALCAN,

Leipzig - G. E. STECHER

NASCEN

VERLAGSGESELLSCHAFT,

Z HERMANOS, Madrid - RE-

ANY, Tokyo.

“SCIENTIA”

SYNTHÈSE SCIENTIFIQUE

de 100 à 120 pages chacun).
NIO RIGNANO.

EST L'UNIQUE

EST L'UNIQUE

EST L'UNIQUE

fondamentales de
logie, physique, c

EST L'UNIQUE

savants et écrivains

Sur les questions

du jour; Sur la

branches du savoir

économiques

agitent les milieux

essai d'organisation

avoir, qui traite les questions
mathématiques, astronomie, géo-

s auprès des plus éminents
philosophes des diverses sciences;
articles qui se trouvent à l'ordre
du développement des diverses
biologie; Sur les grandes que-
les problèmes essentiels qui
en même temps le premier
et scientifique.

EST L'UNIQUE REVUE qui puisse se vanter d'avoir parmi ses collaborateurs les savants les plus illustres du monde entier. Une liste de ceux-ci, comprenant plus de 350 noms, est reproduite dans presque tous les fascicules.

Les articles sont publiés dans la langue de leurs auteurs, et à chaque fascicule est joint un supplément contenant la traduction française de tous les articles non français. Ainsi la revue est complètement accessible même à qui ne connaît que la langue française. (Demandez un numéro spécimen gratuit au Secrétaire Général de «Scientia», Milan, en joignant à la demande, pour remboursement des frais d'envoi, la somme de trois francs en timbres-poste de votre pays).

ABONNEMENT: Lires italiennes 150.00 (Pour la Pologne L. it. 130.00).

BUREAUX DE LA REVUE: Via A. De Togni, 12 — Milano 116 (Italie).

Secrétaire Général de la Rédaction: Dr. PAOLO BONETTI.

Pour la publicité demandez renseignements et tarifs aux Bureaux de la Revue.

Red. odpowiedzialny: Dr. K. Twardowski. Pierwsza Związkowa Drukarnia we Lwowie, Lindego 4.